Adolph Saphir

Hebreerbrevet

En utleggelse

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Adolph Saphir: *Hebreerbrevet* (En utleggelse).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Første del 1
Forord 1
Innledning 1
Kapittel 1. Sammenligning og kontrast mellom den gamle og den nye pakt – den fullkomne og endelige åpenbaringen i Sønnen . . 12
Kapittel 2. Guds Sønns ære 25
Kapittel 3. Kristus meget større enn englene 38
Kapittel 4. Kristus opphøyet over englene 51
Kapittel 5. Menneskesønnen Jesus, gjort lite ringere enn englene for å lide døden 64
Kapittel 6. Jesus i alle ting sine brødre lik – gjennom lidelse og død vår yppersteprest 76
Kapittel 7. Kristus er Herren, Moses er tjeneren 90
Kapittel 8. Vantro i ørkenen 101
Kapittel 9. Frykt og hvile 112
Kapittel 10. Guds ord dømmer den kristne her nede – ypperstepresten hjelper ham fra himmelen 125
Kapittel 11. Kristus som Menneskesønn, kalt og gjort fullkommen til å være vår yppersteprest 137
Kapittel 12. Vekst i nåde og kunnskap 151
Kapittel 13. Faren for frafall – troens tålmodighet og håpets anker 167
Kapittel 14. Beviset fra Melkisedek og Skriftens inspirasjon . . . 183
Kapittel 15. Melkisedek, et forbilde 197
Kapittel 16. Edens ord og Sønnen, fullkommen for evig 215
Kapittel 17. Tilbakeblikk 225
Andre del 239
Kapittel 1. Hovedsaken: Kristus, ypperstepresten i himmelen . 239
Kapittel 2. Det sanne tabernakel 255
Kapittel 3. Den nye paktens velsignelser 267

Kapittel 4. Tilbedelse i ånd og sannhet 279
Kapittel 5. Det første tabernakel 291
Kapittel 6. Kristus gikk inn med sitt eget blod 304
Kapittel 7. Mellommann for den nye pakt 317
Kapittel 8. «Se, jeg kommer» 327
Kapittel 9. «Etter sin gode vilje» 338
Kapittel 10. Vår fullkommenhet 348
Kapittel 11. Tro, håp og kjærlighet 356
Kapittel 12. Advarsel mot frafall 365
Kapittel 13. Troen og det vi håper, men ikke ser 376
Kapittel 14. Tro på Gud som Skaperen 385
Kapittel 15. Abel, Enok og Noah 394
Kapittel 16. Patriarkene 402
Kapittel 17. Moses 411
Kapittel 18. Fra dommerne til makkabeerne – det bedre Gud hadde sett ut for oss 419
Kapittel 19. Troens forbilde 427
Kapittel 20. «Den Herren elsker, den tukter han» 437
Kapittel 21. Fred og hellighet 446
Kapittel 22. Sinai og Sions berg 456
Kapittel 23. Apostelen Paulus' formaninger og velsignelser . . . 466
Kapittel 24. Apostelen Paulus' formaninger og velsignelser (fortsatt) 475
Tillegg 481
Hvem skrev Hebreerbrevet? 481
Om Adolph Saphir 491
Ordforklaringer 492

Første del

Forord

Mange viktige plikter i tjenesten har tvunget meg til å utsette utgivelsen av dette bindet, som derfor kommer noen måneder senere enn lovet. Mitt mål har ikke vært å gå så mye inn i en analyse av teksten, men å gjengi brevets tankegang og hjelpe leseren til i ånden å gå inn i innholdet og tonen i brevet.

Denne delen av Skriften reiser mange spørsmål, men mitt ønske har vært å dvele ved de positive og uforanderlige sannhetene som er åpenbart der. Jeg mener at dette er den eneste virkelige motgiften mot villfarelse i åndelige spørsmål, og veien til glede over sannheten slik den er **i Jesus**.

Jeg er meg bevisst bokens mange feil og ufullkommenheter, men jeg overgir den til Guds velsignelse og til leserens overbærende godhet.

Adolph Saphir, Trinity Presbyterian Church, Notting Hill, London, desember 1875.

Oversettelsen bygger på K. Hegles norske oversettelse og er gjennomgått og revidert etter den engelske originalen.

Innledning

Dette storslåtte og mektige brevet begynner som en læreavhandling, men den blir stadig avbrutt av inderlige og kjærlige formaninger, advarsler og oppmuntringer. Det slutter i brevform, og i det siste kapitlet karakteriserer den inspirerte forfatteren selv sitt verk slik: «Jeg ber dere, brødre: Ta dette formaningens ord vel opp! Jeg har jo bare skrevet til dere i all korthet» (Hebr 13,22).

Vi blir dratt mot brevet og holdt fast av den majestetiske stilen, som har sabbatens hvile over seg. Ingen andre steder i Det nye testamentes skrifter møter vi et språk med slik vellyd og rytme. En egen høytidelighet og forventning om evigheten ånder gjennom disse sidene. Språkets glød og flyt, den verdige og fyldige uttrykksmåten, er bare det ytre uttrykket for de underfulle dypene og den herligheten i den åndelige sannheten som den apostoliske forfatteren er ivrig etter å føre sine brødre inn i.

I dette minner brevet oss om siste del av profeten Jesaja, der en så mektig og vakker strøm av trøstende åpenbaringer flyter ut av et henrykt og overfylt hjerte. I begge skriftene ser vi den herligheten som bor i Immanuels land, og vi puster inn sabbatsluften fra Messias' fullkomne fred. Begge har den samme tyngden. Begge skildrer ting som er virkelige og har innhold, og som har en skjønnhet og styrke som er evig. I begge finner vi den samme dype kjærligheten og det samme vide synet. (*Jes 40–66. Delitzsch' merknad.*)

Brevets sentrale tanke er herligheten i den nye pakt, satt opp mot herligheten i den gamle pakts tid, som den langt overgår. Tanken blir utviklet systematisk, men forfatterens mål er hele veien i høy grad direkte og praktisk. Overalt vil han formane. Han mister aldri sine brødres farer og behov av syne, og han glemmer aldri å vende ordet mot samvittigheten og livet.

Brevet er mer en preken enn en utleggelse. Slik beskriver han selv målet med brevet, og slik viser også apostelen Peter, som skriver til de samme hebraiske kristne, til vår bok når han sier: «Og akt vår Herres tålmodighet som frelse! Slik har også vår kjære bror Paulus skrevet til dere, etter den visdom som er ham gitt» (2 Pet 3,15).

I hver argumentasjon, i hver lære og i hvert bilde holder brevet sitt sentrale mål fram: formaningen til standhaftighet. Hebreerne var omgitt av fristelser som siktet dem hardt, og prøvet av forfølgelse og vanære som var som skapt til å ryste deres tro og deres troskap mot Messias. Folket deres hadde forkastet dem. Derfor taler apostelen til dem med inderlig og gjennomtrengende alvor om den forferdelige faren ved frafall.

Han viser dem at det var et kjennetegn på det sanne Israel og et nødvendig tegn på en som følger Jesus, å bli foraktet og forfulgt. Den rette plassen for den hellige som Gud har utvalgt, for den troende,

var utenfor leiren, der han bærer vanæren, lider korset og ikke akter skammen.

Han viser dem hvor forferdelig farlig det er å trekke seg tilbake, og hvor herlig og velsignet korset er. Han bønnfaller dem ved hele ånden i deres historie og ved all Herrens miskunn, som har sin fullkomne åpenbaring og evige oppfyllelse i Jesus: De må holde fast ved den første, fulle visshet inntil enden, bli stående fast i troen og vente på den gleden som ligger foran dem.

Det er verdt å legge merke til og tenke over at hebreerne var i en farlig sinnstilstand. Apostelen fryktet at de skulle gi etter for de sterke fristelsene og forfølgelsene fra templet, så han så det som nødvendig å minne dem om at om de falt fra etter å ha blitt opplyst, var det umulig å fornye dem.

Likevel er den metoden han velger i brevet, å gå i dybden i den kristne sannheten. Han folder ut for dem hele herligheten hos den evige yppersteprest og i den himmelske helligdom, legger barnelærdommen bak seg og legger ut på det dype havet av Det nye testamentes hemmeligheter.

Slik mente den apostoliske visdom at lunkne, slappe og fristede kristne skulle vekkes, styrkes og få nytt liv. Melken, den enkle evangeliske sannheten, var ikke nok. Det var nødvendig å forkynne dem hele Guds råd.[1]

I brevet som den opphøyde Frelseren sender til menigheten i Laodikea, finner vi den mest herlige skildringen av Jesu person og av hans overstrømmende og ømme kjærlighet. Som i alle hans sju brev er det Jesu åpenbaring av seg selv som er grunnlaget og kilden for formaningen. Slik er det i alle tider i Kristi menighet: Ny styrke, ny glød i kjærligheten og utfrielse fra sløvhet og treghet som grenser til død og undergang, kan bare komme av en fyldigere og dypere kjennskap til Herren og hans sannhet, av at vi på ny får se hans ansikt og hans herlighet. (*Åp* 2–3.)

Når kjærligheten blir kald hos de fleste, når lovløsheten tar overhånd og den siste kampen forberedes, da må menigheten gå videre mot det fullkomne og med utildekket ansikt se Kristi herlighet. Når

[1] Apostelen fører oss også ned i dypet av Kristi fornedrelse. Ingen andre steder i Skriften blir Kristi menneskelighet så fullt åpenbart. Ingen andre steder blir vi så grundig undervist om de lidelsene som Sønnen ble fullendt ved, og om erfaringene fra hans jordiske liv, som hans medfølelse med oss bygger på.

hun ser på hans glans, blir hun sterk og modig og blir stående fast inntil enden.

De forholdene de hebraiske troende levde under da brevet ble skrevet til dem, krever at vi ser nøye på dem. Kanskje Skriften av og til er uklar for oss fordi vi forsømmer de vanlige reglene vi følger når vi leser bøker som ikke er inspirert. Vi glemmer det menneskelige og historiske. Vi leser ikke sammenhengende, med forventning og med det mål å forstå hensikten og betydningen av en hel bok. I iver etter straks å komme fram til det vi regner som en praktisk anvendelse på våre egne forhold, tenker vi ikke nok over hva det inspirerte Ord først og fremst betyr og sikter mot.

Hvordan de hebraiske kristne hadde det i den perioden av den apostoliske historien vi nå taler om, er særlig vanskelig for troende av hedningene i vår tid å forestille seg. I overgangstiden var det vanskelig for de troende jødene å se for seg den nye tiden som nærmet seg for Kristi menighet, et legeme der jøde og hedning er forent. Den skilte seg fra teokratiet og var en motsetning til det, men den var likevel fylt av den samme Ånd og forherliget den samme Messias, og den skulle vise sitt liv og sin kraft uavhengig av Mose lovs forskrifter og den jødiske ordningen.

Like vanskelig er det for oss nå å tenke oss apostlene Peter og Johannes og tusener av jøder som holdt de jødiske skikkene og forskriftene, tilba i templet og på alle måter gjorde seg ett med folket og dets håp.

Gjennom lidelse og død var Jesus gått inn til herligheten. Han var forkastet av sitt folk, men etter løftet ble han opphøyd ved Guds høyre hånd.

Han sendte sine apostler til Israel. De forkynte Jesu død, oppstandelse og opphøyelse og hans annen komme til dom og for å opprette sitt rike. De forkynte evangeliet for folket og formante og bønnfalt dem om å vende om til Jesus, for «Gud har oppreist sin Tjener Jesus og sendt ham først til dere for å velsigne dere, ved at hver av dere vender om fra sin ondskap» (Apg 3,26). Mellom korset og herligheten, da Messias skal oppfylle løftene til fedrene, sto apostlene og vitnet for Israel.

Deres mål, deres hjertes lengsel og deres stadige bønn var at Israel som folk skulle omvende seg og tro på Jesus. Slik sømmet det seg, og

slik stemte det med hele Guds handlemåte. Slik kom også Frelseren selv til de fortapte får av Israels hus, som en tjener for de omskårne. Slik fikk Jerusalem i Guds underfulle kjærlighet en ny mulighet, selv etter at byen hadde forkastet sin guddommelige Herre.

Først da jødene forkastet Guds råd, vendte apostlene seg til hedningene. Og det var ikke uten vanskeligheter at de kom til full forståelse av dette guddommelige rådet: at Israel som folk for en tid er overlatt til seg selv, mens Kristi menighet, der det verken er jøde eller greker, får Guds vitnesbyrd og velsignelse. (*Apg* 3,26; 28,25 *ff.*; *Rom* 15,8; *Ef* 3.)

Mens apostlene slik som jøder forkynte Jesus for folket, kom mange til tro på den korsfestede Messias. Vi leser at da apostelen Paulus og hans følgesvenner kom til Jerusalem, tok Jakob, som var en støtte i menigheten, og alle de eldste imot dem og sa til ham: «Du ser, bror, at mange tusen (*myriades*, μυριάδες, «titusener») blant jødene er kommet til troen, og alle er de nidkjære for loven. Men nå har de hørt om deg at du lærer frafall fra Moses blant de jødene som lever ute blant hedningene» (Apg 21,20–21).

Det er tydelig at disse troende jødene holdt Mose lovs forskrifter og skikker med stor iver og alvor. De gikk daglig i templet (Apg 2,46), og for de vanlige jødene så de ut som de mest flittige og samvittighetsfulle i lydigheten mot Mose bud. Og at de holdt disse forskriftene, kom ikke i strid med at de hadde en klar tillit til Jesus som sin eneste Frelser. David og alle de gudfryktige israelittene ble frelst ved tro og kjente Guds nåde og rettferdigheten uten gjerninger (Rom 4,6), selv om det var Guds vilje at loven skulle være regelen og formen for deres liv.

Vi må heller ikke undre oss over at det var vanskelig selv for disse troende jødene å ta imot de glimtene av menighetens tid, som da lå i framtiden, som den første martyren Stefanus ga i sin lære om templet og om krisen som nærmet seg i jødenes historie.

Etter Stefanus' død og den bitre forfølgelsen som da brøt ut mot de troende jødene, ser det ut til at det fulgte en roligere tid. Jakob, Herrens bror, som etter overleveringen ble æret av alle jøder som en rettferdig og from mann, Peter og Johannes var støtter i menigheten i Jerusalem. De gledet seg over arbeidet blant hedningene og anerkjente at disse var fri fra Mose lovs forskrifter, men de omskårnes apostler

så ingen grunn og hadde ingen rett til å endre de jødiske troendes skikker og ordninger.

Apostelen Paulus fulgte rådet deres og viste jødene, både troende og vantro, sin ærbødighet for lovens forskrifter. Den samme apostelen som sto Peter imot da de hedningkristnes frihet sto på spill og evangeliets sannhet var i fare, holder selv de jødiske skikkene når han er blant jøder. For da mister han ikke sin frihet, men bruker den. For jødene ble han som en jøde, og for dem som er under loven, som en som er under loven, men alltid og overalt levde han i Guds Sønns kjærlighet og frihet. (*Apg* 15; *Gal* 2,14; *1 Kor* 9,20–22.)

Så brøt det ut en ny forfølgelse av de troende, særlig rettet mot apostelen Paulus. Festus døde omkring år 63, og under ypperstepresten Ananias, som holdt med saddukeerne, ble de kristne hebreerne forfulgt som lovbrytere. Noen av dem ble steinet til døde. Rådet kunne riktignok ikke ofte fullbyrde denne ytterste straffen, men de kunne påføre brødrene lidelser og vanære som ble kjent svært tungt.

At de tok fra dem eiendelene deres, var en liten ting. Men de stengte dem ute fra de hellige steder. Til nå hadde de hatt de samme rettighetene som andre fromme israelitter, og de kunne ta del i helligdommens vakre gudstjeneste, som Gud selv hadde innstiftet. Men nå ble de behandlet som urene og frafalne. Uten at de ga opp troen på Jesus og holdt seg borte fra sin egen forsamling, fikk de ikke gå inn i templet. De var stengt ute fra alteret, offeret, ypperstepresten og Herrens hus.

Vi kan knapt forestille oss det skjærende sverdet som slik såret dem i hjertets innerste. Det var sannelig en stor og forvirrende prøve at de skulle skilles fra Messias' folk fordi de holdt seg til Messias. For håpet om Israels herlighet ble de stengt ute fra det stedet Gud hadde utvalgt, der hans nærvær var åpenbart, og der tegnene og ordningene for hans nåde hadde vært fedrenes glede og styrke. De skulle ikke lenger være paktens og husets barn, men verre stilt enn hedningene, stengt ute fra forgården og skilt fra Israels samfunn. Dette var i sannhet en tung og gåtefull prøve.

De holdt fast ved løftene til fedrene og bar i stadig bønn håpet om at folket deres ennå skulle ta imot Messias. Da var det den hardeste prøven troen deres kunne settes på, at troskapen mot Jesus førte med seg at de ble skilt fra alle Jerusalems hellige rettigheter og privilegier.

Den apostoliske forfatteren av brevet går helt og kjærlig inn i vanskelighetene deres og trøster dem i sin formaning (*paraklēsis*, παράκλησις) ved å vise dem den ubeskrivelig større herligheten i den nye pakt, som de nå sto i ved troen på Frelseren. Derfor er det prestedømmet, offeret, alteret og Det aller helligste brevet taler om.

Her er det ikke, som i brevene til galaterne og kolosserne, spørsmål om omskjærelse, om mat som ikke er tillatt, om forskrifter som «Ta ikke! Smak ikke! Rør ikke!» (Kol 2,21). Rådet blandet seg ikke, og kunne heller ikke blande seg, inn i deres åndelige liv i hjemmet og for seg selv. Det gjelder deres jødiske borgerrett, deres forbindelse med templet og gudstjenesten der og deres forhold til den elskede byen og det utvalgte folket.

For å styrke og trøste dem i denne fristelsen folder apostelen ut herligheten i den nye pakt. Han minner dem både om den enheten og sammenhengen og om den motsetningen som er mellom de to paktene.

Han sier til dem at de er det sanne Israel. De lytter til den samme Gud som i gamle dager talte til fedrene gjennom profetene, og som nå har sendt den fullkomne og endelige åpenbaringen av seg selv i sin Sønn, som er Herre over alle. De var lovens barn, den loven som ble gitt ved engler, men nå var de forsonet og ble styrt av den kongelige yppersteprest, som Faderen har opphøyd over alle makter og myndigheter.

De var disipler av Moses, som var tro som tjener i hele Guds hus, men nå hadde de fått del i ham som er Herren og Mesteren i huset, Sønnen, som blir for alltid. Josva hadde ført dem inn i det lovede land, men nå var de ved tro gått inn til den hvilen som historien deres bare var en skygge og et ufullkomment forbilde av.

Arons prestedømme var dyrebart som et bilde og et mønster på soning og medfølelse. Men Jesus var den sanne yppersteprest, som bar fram et fullkomment offer. Hans forbønn utretter alt, hans barmhjertige kjærlighet er uten grenser, og hans makt og herlighet er den virkelige og uendelige oppfyllelsen av profetien om Melkisedek. Tabernaklet med sine tegn og sin gudstjeneste var virkelig herlig. Men hvor mye herligere er ikke den himmelske helligdom, som Kristus er gått inn i! Og hvor mye større er ikke den fullkommenheten, nærheten og friheten i tilbedelsen som han gir alle som tror på ham!

«Vi har», sier apostelen gang på gang i dette brevet, for eksempel: «Vi har en slik yppersteprest» (Hebr 8,1). Han sier det fordi hebreerne trodde de hadde mistet skatter og velsignelser. Templet var ganske visst tatt fra dem, med prestedømmet, alteret og offeret. Men apostelen minner dem om at «vi har» det virkelige templet, den store yppersteprest, det sanne alteret, det ene offeret og med det alle ofre, og den sanne adgangen inn for den Høyestes eget ansikt.

Når han slik har minnet dem om at den herligheten som tilhører Israel (Rom 9,4), virkelig og fullt ut var deres, formaner han dem til standhaftighet. Han oppmuntrer dem med hele deres historie. Gjennom tusener av år gikk troens ene gulltråd og vanærens og lidelsens skarlagenrøde tråd gjennom den og viste at Herren var nær. Ja, helt fra verdens begynnelse ble Guds sanne folk foraktet og forfulgt.

Den rettferdige Abel trodde offeret og ble selv et offer. Enok vitnet mot en ugudelig slekt. Noah var den eneste som berget seg selv og sitt hus. Abraham og alle patriarkene var fremmede og utlendinger. De måtte forlate hjem og slekt, og de måtte ofre det de hadde kjærest. Moses måtte lide Kristi vanære. Alle deres forfedre og profeter levde og led i tro, mens de ventet på byen med de faste grunnvollene, den som har Gud til byggmester og skaper.

Og han som er Israels krone så vel som Israels Herre, Jesus, Davids rot og ætt, han som hele Israels historie når sitt høydepunkt i, templets herlighet, sabbatens Herre, paktens budbærer – Jesus, Herren selv, ble forkastet av sitt folk. Som en forbryter, som en som ikke var verdig til å leve i den elskede byen, ble han kastet ut av leiren, og der ble han korsfestet og naglet til forbannelsens tre.

Er du et sant Abrahams barn, er du en sann disippel av Jesus, så undre deg ikke over at også din plass er utenfor leiren, og at også du er kalt til å lide korset og ikke akte skammen. Men allerede nå er virkeligheten din, og en gang skal gleden bli din.

Derfor har ordet *tro* en særlig vid og fyldig betydning i dette brevet. Gjennom hele Skriften rommer ordet *tro* mer enn at en stoler på Jesus for å bli frelst selv. Denne frelsende tilliten er kjernen, men vi må passe på at vi forstår den sant og dypt.

Som apostelen forklarer i brevet til korinterne, er troen å se på det som ikke er synlig og forgjengelig (2 Kor 4,18). Den setter de åndelige og evige virkelighetene høyere enn det timelige, det sanselige

og synden. Den støtter seg på Gud og tar hans ord som virkelighet. Den er «full visshet om det en håper, overbevisning om ting en ikke ser» (Hebr 11,1).

Slik går hver lære og hvert bilde i dette brevet rett til hjertet og samvittigheten. Det taler til livet og vender seg til troen. Hele brevet er en sammenhengende, inderlig og brennende bønn om å holde seg til Jesus, ypperstepresten, og til den tilbedelsen som er sann og virkelig og har innhold. Det er en innstendig og kjærlig formaning om å være standhaftige, tålmodige og fulle av håp for Guds ansikt, i Herren Jesu kjærlighet og medfølelse og i samfunnet med den store sky av vitner.

Hvem som enn har skrevet dette brevet, er verdien og myndigheten den samme. «Vi kan sammenligne det med et maleri av fullkommen skjønnhet som har vært regnet som et verk av Rafael. Skulle det bli bevist at Rafael ikke malte det, har vi ikke dermed mistet et klassisk kunstverk, men vunnet enda en mester av første rang.» (*Thiersch*.) Men la oss se hvor godt antakelsen om at Paulus står bak brevet, passer med forholdene.

Etter sitt eget vitnesbyrd, som livet og lidelsene hans rikelig bekrefter, nærte apostelen Paulus en kjærlighet til sine brødre som bare har sin like i Moses' hengivenhet, og som bare ble overgått av Herren, han som all kjærlighet strømmer fra ned i menneskers hjerter. Selv om han gledet seg over hedningenes kall og tro, var hjertet hans alltid hos Israel.

Det var uten tvil en prøve for ham at de kristne hebreerne så på ham med noe som lignet mistanke. Så gjerne han enn ville styrke og trøste dem, kunne han ikke skrive til dem som apostel.

Vi ser hvor beskjedent han forsvarer at han skriver et brev til romerne. I samme tone skriver forfatteren av Hebreerbrevet: «Jeg ber dere, brødre: Ta dette formaningens ord vel opp!»

Derfor virker det naturlig at apostelen Paulus skulle holde sin egen person og sitt apostelembete så mye som mulig i bakgrunnen. I samsvar med grunntonen som blir slått an i det første verset, «Gud har talt», ville han være for hebreerne som en røst som talte sannhet og trøst til dem i nødens og prøvelsens time.[2]

[2]Etter et utsagn av Klemens holdt Pantainos, lederen for skolen i Alexandria, apostelen Paulus for å være forfatteren. Han forklarte vanskeligheten slik: Han som var hedningenes apostel, kunne ikke kalle seg hebreernes apostel, for Herren selv var Guds apostel til Israel.

I det siste kapitlet er det vanskelig ikke å kjenne igjen apostelen Paulus. Noen få uttrykk (som Hebr 2,3) virker som om de ikke kunne komme fra hans penn, og det er ikke unaturlig å tenke seg at en Tertius ble betrodd mer enn selve skrivearbeidet, nemlig den formelle og språklige ordningen av argumentasjonen.[3]

Men når vi tenker på brevets dybde og bredde, når vi minnes den visdommen apostelen Paulus hadde fått, og når vi husker at ingen var så skikket og utrustet som han til å undervise menigheten om nettopp dette, forholdet mellom den gamle og den nye pakt, da er det vanskelig for oss å vakle i vårt standpunkt, særlig fordi så mange andre beviser ser ut til å peke mot det samme.

Vi har alt vist til apostelen Peters vitnesbyrd. Vi legger også merke til velsignelsen til slutt, som er kjennemerket på alle Paulus' brev. Verken Peters, Johannes', Judas' eller Jakobs brev slutter med ord som disse: «Nåde være med dere alle» (2 Tess 3,17).[4]

[3] Spørsmålet om hvem som har skrevet brevet, er vanskelig og sammensatt. Meningen at apostelen Paulus står bak det, selv om han ikke har skrevet det ned og gitt det form, ser alt i alt ut til å være den mest sannsynlige. Vitnesbyrdet fra de gamle kirkene i Østen er viktig. Det er sant at stil og ordvalg skiller seg fra Paulus' brev og overgår dem i renhet, regelmessighet og jevnhet. Men denne og andre vanskeligheter kan forklares godt nok med den antakelsen vi alt har nevnt: at brevet er paulinsk i tanker, oppbygning og argumentasjon, men ikke paulinsk i sin faktiske form. Når det gjelder læren, er likhetene med Paulus' andre brev slående og mange, selv om brevet har flere særtrekk i måten læren blir framstilt på. Ingen andre steder i Skriften, ikke bare hos Paulus, blir Kristus framstilt som ypperstepresten (bortsett fra de enkeltstående stedene Sal 110 og Sak 3). Ettertrykket på vår velsignede Herres menneskelighet og medfølelse krever også oppmerksomhet, og det samme gjør den særlige vekten som legges på Kristi himmelfart og den himmelske helligdom. Men brevet selv gjør rede for disse særtrekkene, og de stemmer dessuten helt med apostelen Paulus' lære. Den hypotesen som Luther først satte fram, at Apollos skrev brevet, er skarpsindig og løser i stor grad de virkelige eller antatte vanskelighetene. Men den har ikke noe historisk grunnlag. Det er pekt på likheter i tanke og uttrykk mellom brevet og Lukas' skrifter. Den enkle leserens første inntrykk, at han hører ordene til ham vi så naturlig kaller *apostelen*, er sannsynligvis riktig, selv om spørsmålet om hvem som faktisk skrev det ned, kan forbli uløst. Mallets merknader i forbifarten har tyngde: «Hvor finner vi, utenom apostelen, en teolog som kunne ha skrevet dette brevet? Hvem andre enn han ville ha våget å skrive det med en så bestemt apostolisk myndighet? Og hvem hadde større grunn til å skrive anonymt til Israel enn apostelen, som elsket sitt folk så inderlig, og som var så hatet av dem at de nektet å høre hans røst og lese hans skrifter?» Selv om forfatterskapet til Jes 40–66 er langt klarere og bedre godtgjort, kan vi si om både denne profetiske delen og Hebreerbrevet: Hvordan kunne forfatterne av slike skrifter, som er overveldende vakre og herlige selv blant de bibelske bøkene, forbli anonyme?

[4] «Sammenligner en måten han argumenterer på», sier Lightfoot, «med Talmud, Zohar, Rabboth og lignende, kan en lett se hvem han har med å gjøre, selv om brevet ikke hadde vært adressert til hebreerne. Selve stilen kan vise at han er Gamaliels elev.» Og vi kan legge til at innholdet viser en som «gikk lenger i jødedommen enn mange» (Gal 1,14). «Etter min mening forklarer dette godt nok hvorfor forfatterens navn er holdt skjult: ikke fordi hedningenes apostel ønsket å henvende seg anonymt til jødene, men fordi han ville holde sin apostoliske myndighet tilbake og drøfte med jødene ut fra de prinsippene de selv godtok.» George, viscount Mandeville, *Horae Hebraicae*, s. 5–6.

Overleveringen i kirken i Østen, der brevet først ble tatt imot, er enstemmig i at apostelen Paulus er forfatteren. Og derfor tror vi at det skjedde etter Herren Jesu ord da han viste seg for dette utvalgte redskapet (Apg 9,15): Etter at apostelen Paulus hadde vitnet for hedningene og for konger, folder han til sist i dette brevet ut for Israels barn herligheten hos Messias og hans rike. Hvordan det enn er med dette: Brevet er i full og slående samklang med hele Paulus' lære. Det er i full samklang med alle andre deler av Skriften, for det er ikke menneskers ord, men skrevet ved inspirasjon fra Gud.

Det er et brev som fører dypt inn i sannheten slik den er i Jesus. Det byr fast føde til de voksne, og det går videre mot det fullkomne. La oss nærme oss denne delen av Guds ord med ærefrykt og med en dyp følelse av at vi er avhengige av Den Hellige Ånds undervisning og virkning. Nettopp vår svakhet og de særlige prøvelsene i vår tid gjør dette brevet desto bedre egnet for våre behov, og de gir oss håp om at det skal bli et formaningens ord til våre hjerter, så de blir styrket i tro og kjærlighet.

Framfor alt skal vi huske dette: Den egentlige vanskeligheten gjennom hele Skriften er at vi ikke vil fornekte oss selv og ta opp vårt kors. Derfor bærer hele dette brevet innskriften: «Utenfor leiren.» Hvert skritt av sann framgang er et skritt «utenfor leiren» sammen med Jesus, som ble korsfestet utenfor porten.

Kjenner vi Jesu kors, ikke bare som en lære, men som en livskraft, eier vi gullnøkkelen som åpner åpenbaringens skattkamre.[5]

Jesus, Guds Sønn, opphøyd over alle, uendelig høyt over oss og ubeskrivelig nær oss i kraften og medfølelsen i sin forbønn som yppersteprest, blir stilt fram for oss i dette høytidelige brevet, som rører hjertet. Å se stadig og fast på ham, å la oss skille fra verden sammen med ham og vente på herligheten ved hans annen komme – se, her er visdom, her er de helliges tålmodighet.

[5] «Dekket som ligger over Skriftene for jødene, ligger også over dem for falske kristne og for alle som ikke hater seg selv. Men la bare et menneske være oppriktig innstilt på å hate seg selv, og se hvor ivrig han blir etter å forstå dem og få kunnskap om Jesus Kristus.» Pascal, *Pensées*.

Kapittel 1. Sammenligning og kontrast mellom den gamle og den nye pakt – den fullkomne og endelige åpenbaringen i Sønnen

Hebr 1,1–4

De fire første versene inneholder så å si et sammendrag av hele brevet. Derfor må vi dvele nøyere ved disse tunge og viktige setningene. Vi ser på det første verset og en del av det andre: «Mange ganger og på mange måter har Gud tidligere talt til fedrene gjennom profetene, men nå, i disse siste dager, har han talt til oss gjennom Sønnen.»[6]

Brevets store mål er å skildre kontrasten mellom den gamle og den nye pakt. Men denne kontrasten bygger på at de er ett. Vi kan ikke forstå kontrasten rett uten at vi først kjenner likheten.

Den nye pakt står ikke mot den gamle slik lyset fra kunnskapen om Gud står mot hedenskapets mørke og uvitenhet. For også den gamle pakt er fra Gud, og derfor eier den guddommelig herlighet. Vakker er natten når månen og profetienes og forbildenes stjerner skinner. Men når solen står opp, glemmer vi de våkne timene i forventning, og i dagens stille og glade lys blir virkeligheten selv åpenbart for oss, selve kjernen i den evige og himmelske helligdom.

Stor er den gamle pakts herlighet, men enda større er den nye pakts herlighet, da Gud i tidens fylde sendte sin egen Sønn og ga oss selve virkeligheten av det han i gamle tider hadde vist i forbilder og profetier.

Når apostelen sier at det er Gud, den samme Gud som «mange ganger og på mange måter har talt til fedrene gjennom profetene» og som «i disse siste dager har talt til oss gjennom Sønnen», bekrefter og stadfester han det hebreerne holdt fast ved: at Guds ord var betrodd dem, og at de i Mose og profetenes skrifter hadde Skriften, som ikke kan gjøres ugyldig. I den hadde Gud åpenbart dem sin vilje, sin nådes rådslutning og hensikt.

[6] Bokstavelig: Gud, som i mange deler og på mange måter i gamle tider talte til fedrene (eller: for fedrene) i profetene. «I mange deler» gjelder mer innholdet, «på mange måter» mer måten åpenbaringen kom på. Det greske ordet *lalēsas* (λαλήσας, «talte») betegner et fortrolig uttrykk for indre tanker, følelser og vilje. Uttrykket «i profetene» minner oss om Guds nedlatelse: Han kledde sine tanker i profetens egenart og tilpasset sitt ord til tidens og budbærerens særpreg. Derfor avløser Herrens ord og profetens ord ofte hverandre i de profetiske bøkene.

«Guds ord ble betrodd dem», sier apostelen i Romerbrevet (Rom 3,2) – eller bokstavelig: Guds utsagn. Og som Jesus Kristus selv stadig vitnet, talte Moses og profetene om ham. Skriftene var det fullstendige og ufeilbarlige vitnesbyrdet om Guds åpenbaring, og fra dem har vi all vår kunnskap om den Høyestes nåde og vilje.

Denne høytidelige anerkjennelsen av at Skriften er grunnleggende viktig og har guddommelig myndighet, skal fra første stund vinne de hebraiske brødrenes tillit og gi deres hjerter fast grunn. De skal få en trygg følelse av å være hjemme.

Slik begynner også evangeliefortellingen med et sammendrag av det gamle testamentes historie, fra Abraham til David, fra det babylonske fangenskapet og fram til Jesus, den Immanuel som Jesaja forutsa. Kristus, eller Messias, er det ordet som rommer alt, og Moses og profetene er de herolder som forberedte og forklarte det. Frelseren identifiserer seg stadig med de jødiske skriftene – med Abrahams, Isaks og Jakobs Gud. Han som jødene bekjente som sin paktsgud, var etter Herrens eget ord hans Far.

Hedningenes apostel vitner for alle menigheter, og med størst ettertrykk for menigheten i verdens hovedstad, Roma, at Israel ble betrodd Guds ord, at Israel er roten, og at de jødiske profetene og apostlene er grunnvollen. Like nødvendig og naturlig var det å minne hebreerne om at den Gud som talte til deres fedre, nå talte til dem, at de hørte den samme røsten og ble velsignet av den samme kjærligheten.

«Gud har talt til fedrene.» Med uttrykket «til fedrene» minner apostelen oss om at det ikke ville ha blitt noen Skrift uten en menighet, uten et samfunn av troende, uten at Gud i historien åpenbarte seg i nåde blant et folk han hadde skilt ut til sin tjeneste.

Han minner oss også om at den Høyeste har hatt en menighet helt fra verdens begynnelse. «Til fedrene», som han hadde utvalgt for at de skulle ha samfunn med ham, tilbe ham og glede seg i hans navn, talte Gud i gamle tider, likesom han i de siste tider har gjort sin hensikt i Kristus Jesus fullt kjent for menigheten – for dem som er kalt både blant jøder og hedninger.

Dette er altså den store likheten: Det er den samme Gud i den gamle og i den nye pakt. Han talte til sin menighet, eller til sitt folk. Faderen er opphavet til åpenbaringen i begge. Messias er kjernen og

midtpunktet i åpenbaringen i begge. Herligheten til Guds navn i et folk som er ført nær til ham for å elske og tilbe ham, er målet for åpenbaringen i begge. De to er ett.

Martin Luther har på sin særegne måte sammenlignet det med de to mennene som bar grenen med drueklasen fra det lovede land (4 Mos 13,23). Begge bar den samme velduftende frukten. Den som gikk foran, så den ikke, men han visste hva han bar. Den som gikk bak, så både frukten og mannen som hjalp ham å bære. Slik er det: Profetene som kom før Jesus, vitnet om ham, enda de ennå ikke så ham. Men vi som lever i tidenes fylde, ser både den Kristus de vitnet om, og dem selv, som Gud sendte for å vitne om ham.

Men la oss nå se på den underfulle enheten mellom de to paktene.

«Gud har talt.» Dette er det første. Å, hvor lite vi tenker over storheten og majesteten i denne enkle erklæringen, og hvor avgjørende den er: «Gud har talt»!

En levende og kjærlig Gud må tale. Filosofenes gud er en taus gud, for han har verken liv eller kjærlighet. Men vår Gud, som skapte himmelen og jorden, han som er til og som elsker, må tale. Selv i skapelsen, som er en handling der Gud nedlater seg, uttaler han sine tanker. Og da han skapte mennesket som skaperverkets krone, var hensikten at mennesket skulle høre ham og elske ham og glede seg i hans lys og hans liv. (*Sml. det jeg har skrevet om at åpenbaringen er nødvendig*, i Christ Crucified, 5. *foredrag*.)

Når synden kommer inn i verden, blir det stille. Mennesket blir redd Gud, og tonene fra lovsang og bønn forstummer. Men behovet for åpenbaring er det samme. Gud har skapt mennesket for at det skulle få levende vann av Guds fylde til å slokke tørsten. Når mennesket forlater kilden med det levende vannet, blir det ikke kvitt tørsten, og det kan ikke kvitte seg med den naturen Gud har gitt det. Derfor er det fortsatt den samme absolutte og fullstendige nødvendighet i mennesket for en åpenbaring av Gud fra det høye.

Mennesket ser Guds gjerninger i naturen og hans veier i historien. Og når det ransaker sin egen forstand, sitt hjerte og sin samvittighet, leser det der – selv om bokstavene nesten synes utvisket – vitnesbyrdet om den eneste sanne og levende Guds hellighet og fullkomne tilstrekkelighet.

Likevel er det umulig for mennesket å finne i naturen, i historien eller i seg selv den myndige, levende og klare åpenbaringen av Guds tanker, som alene kan gi det lys og liv. «Det som intet øye har sett og intet øre hørt, og det som ikke kom opp i noe menneskes hjerte» (1 Kor 2,9) – det er det som alene kan mette den udødelige ånden. For den har Gud skapt nettopp for at den skulle høre Guds røst og lyde den med glede. Derfor er det nødvendig at Gud taler.

Og Gud taler. Skriften sier ganske enkelt at Gud har talt – en stor sannhet uttrykt med de enkleste ord, slik at vi alle kan forstå den. Ofte leser vi ordene uten å fatte hvilket under av nedlatende kjærlighet de åpenbarer, og hvilken stor og sentral hemmelighet de lukker opp. «Og Gud sa til Abraham, til Moses, til Israels folk.» «Herrens ord kom til profeten.» «Så sier Herren.»

Tenk på et lite barn som har begynt å tenke og ville. Selv dette lille barnets tanker og vilje forblir en ugjennomtrengelig hemmelighet for deg, et ukjent land, med mindre barnet selv velger å uttrykke tankene sine og si hva det ønsker. Og er dette sant om et barn, hvor mye mer gjelder det da ham som er uransakelig, den evig velsignede og evige Gud?

Hvem vet hva som bor i et menneske, uten menneskets egen ånd som er i ham? Og hvem kjenner Guds tanker uten Guds Ånd (1 Kor 2,11)? For Guds tanker er ikke som våre tanker. Som himmelen er høyere enn jorden, slik er Guds tanker høyere enn våre tanker (Jes 55,8–9). Hvem kan da fatte Den Allmektige ved sin egen grubling (Job 11,7), eller ransake den Høyestes rådslutning med sin egen skarpe forstand? Uten at Gud taler, kjenner vi ikke Guds tanker.

Men legg for det andre merke til dette: Nå som mennesket ved sin egen synd har falt bort fra Gud og stillheten råder, er det bare Guds uendelige barmhjertighet og kjærlighet som får ham til å tale. Fantes det ingen forløsning, fantes det ingen åpenbaring. Fantes ikke Lammets blod, ville den Høyeste ikke ha sagt en eneste stavelse til mennesket. Det er fordi Gud er forløsningens Gud, at han er åpenbaringens Gud. Det er fordi det er soning i Jesus Kristus, at Gud i kjærlighet begynte å si til Adam: «Hvor er du?»

Faderens kjærlighet, Jesu Kristi blod og den Hellige Ånds inspirasjon – se, dette er de tre nødvendige grunnvollene som Skriften hviler på. Gud, den treenige paktens Gud, har talt.

At Gud har talt, er en overveldende ting, full av kraft og liv. Vi har blitt vant til det, til å tro at vi har Guds tanker nedfelt i hans ord, og at han som er allmektig og evig velsignet i seg selv, og som vi har syndet mot, i sin uendelige kjærlighet har uttalt for oss sine tanker om medfølelse og barmhjertighet.

Men Gud selv undrer seg over det. Han priser sin kjærlighet og sier: «Hør, dere himler, og lytt til, du jord! For Herren taler» (Jes 1,2). Og videre: «Ja, likesom regnet og snøen faller ned fra himmelen og ikke vender tilbake dit, men vanner jorden og får den til å bære og gro, så den gir såkorn til såmannen og brød til den som eter, slik skal mitt ord være, det som går ut av min munn. Det skal ikke vende tomt tilbake til meg, men det skal gjøre det jeg vil, og ha fremgang med alt som jeg sender det til» (Jes 55,10–11).

Og igjen sier han at han har gjort sitt ord større enn alt sitt navn (Sal 138,2). Og at han skal komme som en forløser til sitt folk og åpenbare seg for dem ved å tale: «Derfor skal mitt folk lære å kjenne mitt navn. Ja, på den dagen skal de lære å kjenne at jeg er den som sier: Se, her er jeg!» (Jes 52,6; sml. Joh 8,25.)

Gjennom hele Skriften får vi dette underfulle vinket: Det er en som *er* Guds Ord, og som likevel er en person, lik ham selv, bæreren av alle hans tanker og hensikter, hans elskede, hans enbårne Sønn. Gud har talt: i gamle tider til fedrene gjennom profetene, fullt og fullkomment til oss gjennom sin Sønn. I begge pakter er det den samme Gud, på grunn av det samme offeret, drevet av den samme kjærligheten og med den samme opphøyde og nådige hensikt.

Både det gamle og det nye testamente er av Gud. Som kirkefaderen Augustin sa: Det nye testamente ligger skjult i det gamle, og det gamle ligger åpent fram i det nye. Vi som lever i oppfyllelsens tid, kan heller ikke klare oss uten vitnesbyrdet fra den forrige pakts tid. (*Augustin*: In Vetere Testamento Novum latet, in Novo Vetus patet. «*Hva er loven, annet enn evangeliet i forbilder? Hva er evangeliet, annet enn loven oppfylt?*» – *Hooker.*)

En gammel forfatter skriver: «Som solens glans synes langt større når den står mot mørket i skyggen, slik setter dette brevet evangeliets lys opp mot skyggene og forbildene i det gamle testamente og får på den måten evangeliets herlighet til å tre klart fram. For som skygger er avbilder av legemer, er de gamle skyggene avbilder av Jesus Kris-

tus, av hans makt og hans nådegaver, og de hjelper oss til å kjenne virkeligheten og sannheten stadig bedre. Men av dette har vi også den fordelen at mens skyggene av andre legemer bare tilslører dem, er skyggene i det gamle testamente som mange speil som kaster lys over evangeliet.»[7]

Men la oss nå se på kontrasten. Jesus Kristus ble ikke født før fire tusen år etter verdens skapelse. Han kom i tidens fylde. Hvorfor fikk så mange tidsaldre gå før Ordet ble kjød? Også i dette åpenbares Guds nedlatelse.

Når det står at «da tidens fylde kom, utsendte Gud sin Sønn, født av en kvinne» (Gal 4,4), må du huske at dette «født av en kvinne» også gjelder de fire tusen årene da hans utgang var fra gammel tid (Mika 5,1), gjennom hele kvinnens historie – Sions datters, det jødiske folks historie. Gjennom alle disse årene gikk han, som i tidens fylde kom og ble født av jomfru Maria, fram fra menneskeslekten, fra den utvalgte slekt, fra Israel, Guds paktsfolk.

Han gjorde seg så å si til en liten helligdom for oss, nedlot seg til vår begrensede fatteevne og lærte oss bud på bud og regel på regel (Jes 28,10). Han lot sannheten folde seg ut etter hvert som folkets historie gikk fram. «Mange ganger og på mange måter» talte Gud til fedrene gjennom profetene.

Han valgte profetene til å være sine budbærere. En profet er en som har fått sitt oppdrag direkte fra Gud. Uansett stamme, stilling og verdighet er han utvalgt av Gud etter hans gode vilje, han har fått den Hellige Ånd, og han er betrodd Guds budskap for å forkynne det for folket. Disse tre tingene gjør en mann til profet: et direkte oppdrag fra Gud selv, den Hellige Ånds gave og at han er betrodd den Høyestes egne tanker og ord.

Gud talte ikke bare *gjennom* profetene. De var ikke bare utvalgt som kanaler for enkeltstående åpenbaringer. Gud talte i dem. De var personlige bærere av budskapet, de som representerte og formidlet

[7] Denne tanken er utdypet i min bok *Christ and the Scriptures* og i kap. 5 av mine foredrag om *The Apostolic Commission*. Er ikke dette brevet enda et eksempel på at bare de som tar imot det gamle testamente med ærefrykt og tro, fullt ut forstår den nye pakts særlige herlighet? Sml. 2 Kor 3. Når en forsømmer de gamle Skriftene, fører det med nødvendighet til at en bare dunkelt fatter evangeliets fylde, frihet og glede. Mange vil gjerne opphøye det nye testamente, men de må mislykkes om de ikke bruker vår Herres og hans apostlers metode, som er å undervise etter Skriftene.

guddommelig sannhet. Deres ord og deres forbilledlige handlinger var inspirert, og i dem kom Herrens ord til Israel.

Når Gud i sin uendelige nedlatelse sendte profeter til sitt folk helt fra verdens begynnelse – for med «profeter» må vi forstå alle de budbærerne Gud sendte – var dette en stor, god og fullkommen gave i seg selv. Den var ikke bare for én tid, men for alle slekter, til undervisning og veiledning for hele menigheten. (*Gud har talt «ved sine hellige profeters munn fra eldgamle dager av»* (Apg 3,21). *«Alle profetene fra Samuel av og senere»* (Apg 3,24). *«Disse var det også Enok, den sjuende fra Adam, profeterte om»* (Jud 14).)

La oss likevel se hvilke ufullkommenheter disse budbærerne hadde.

Den første ufullkommenheten var at de var mange. Den ene avløste den andre, og de levde i forskjellige tider. En annen ufullkommenhet var at det skjedde «på mange måter»: i drømmer, i lignelser, i syner og i symboler.

Hver profet hadde sin særlige gave og sitt særpreg. De var ulike i format og evner, og de var mennesker med forskjellig gemytt og sinnelag. Måten Guds åpenbaring ble gitt dem på, varierte. Selv hos én og samme profet viste den *ene* Ånd seg på ulike måter. Høyest står Moses, som Gud ikke talte til i syner eller drømmer eller gåter. Derfor forutsier han også, både i forbilder og med rene ord, «en profet … likesom meg» (5 Mos 18,15; 4 Mos 12,6–8).

En annen ufullkommenhet var at de var syndige mennesker. Da Jesaja så Guds herlighet, sa han: «Ve meg! Jeg er fortapt, for jeg er en mann med urene lepper» (Jes 6,5). Da Daniel, «den høyt elskede mann», hadde samfunn med Gud, kjente og bekjente han likevel at han hadde syndet, gjort ille og vært ugudelig (Dan 9,5; 10,11). Alle sammen, fra den største og nedover, var mennesker fulle av skrøpelighet og synd.

En annen ufullkommenhet var at de ikke hadde Ånden hele tiden. Plutselig, etter en lang pause, kom Guds Ånd over dem. Gud talte til dem og ga dem sitt budskap. Men det var ikke som en elv som renner uten stans. Ordet kom til dem fra tid til annen; de eide ikke Ordet.

En annen ufullkommenhet var at de ikke forsto høyden og dybden i det budskapet som ble betrodd dem. De måtte selv granske og ransake

hva Ånden, som var i dem, viste fram til når den vitnet om lidelsene og herligheten som skulle komme (1 Pet 1,10–11).

En annen ufullkommenhet var at de enda mindre kunne fatte og romme hele budskapet, siden de ikke fullt ut forsto den delen av det som ble gitt dem. De så bare én side av det, bare én del av det, i sammenheng med den særlige historien og de særlige prøvelsene folket hadde i den tiden de ble sendt til.

En annen ufullkommenhet var at alle måtte vitne som døperen Johannes: «Jeg er ikke lyset, jeg er bare sendt for å vitne om lyset» (Joh 1,8). De var bare veivisere som viste pilegrimen på vei mot den himmelske byen at han skulle gå videre, helt til han kom fram til perleportene i det nye Jerusalem.

Vi ser hvor ufullkommen og stykkevis den gamle pakts tid var, når vi ikke bare ser på ordene, men også på forbildene, som er levende profetier. Ikke ett av dem kunne stå alene; det måtte alltid utfylles av andre.

Abel viser oss at den rettferdige hyrden skulle lide og dø, Enok at Guds mann skulle bli løftet opp til himmelen, og Noah at det skal komme en Rettferdig som frelser ikke bare seg selv, men også andre fra den ødeleggelsen og dommen som synden fører over seg fra en hellig Gud. Vil vi få et bilde av Guds frelse, må vi forene de tre – Abel, Enok og Noah – i én person: det rettferdige menneske som lider, frelser og går inn i herligheten.

Moses er et forbilde på en mellommann, profet, prest og konge. Men for å få se den sanne Forløser må du forene ham med Josva, for bare Josva fører folket inn i det lovede land. Melkisedek er prest og konge, men vi må forene ham med Aron for å få et bilde av soning og forbønn, så vel som av velsignelse og herredømme.

David er en saktmodig og ydmyk hyrde, en mann som ikke opphøyer seg over sine brødre, og som hersker i kjærlighet og rettferd. Men vi må forene ham med Salomo for å få et bilde av kongedømmet, både i dets mildhet, medfølelse og lidelse og i dets herlighet og omfang.

Hvor vi enn går, finner vi bruddstykker. Der er et alter, der er et offer. Der er fire slags offer: syndoffer, brennoffer, takkoffer og grødeoffer. Der er en ypperstеprest, et tabernakel, Det aller helligste, en lysestake, skuebrød og et forheng. Alt er bruddstykker. Hver ting viser oss i seg selv en side av sannheten, en del av skatten som vi ville

vært fattige uten. Men vi må forene dem alle for å se hele den velsignede sannheten.

Den gamle pakts tid var ufullkommen. Det ser vi alt av at budskapet ble sendt i mange bruddstykker og på mange forskjellige måter. Det ser vi også av hva slags menn Herren talte i. De var ikke bare begrensede i sine evner, men syndige og falne, og de vitnet om den fullkomne, endelige og altomfattende åpenbaringen av Herrens lys i de siste dager.

Stor var likevel den gamle pakts herlighet, for det var Gud som talte. Det var paktens Herre og Gud, den forløsende og helliggjørende kjærlighets Gud, som for Kristi skyld og i Kristus talte til sitt utvalgte folk. I sin faderlige og oppdragende ledelse og i sin underfulle visdom lærte han dem gjennom mange slags forbilder og profetier som gradvis foldet seg ut.

Men nå er tiden for stykkevis, ufullkommen og midlertidig åpenbaring forbi. Nå taler Gud til oss på en annen og mer herlig måte.

Se nå på kontrasten. Hele kontrasten ligger i ett eneste ord: «Sønnen». Profetene var mange – Sønnen er én. Profetene var tjenere – Sønnen er Herren. Profetene var midlertidige – Sønnen blir for alltid. Profetene var ufullkomne – Sønnen er fullkommen, likesom Faderen er fullkommen. Profetene var skyldige – Sønnen er ikke bare ren, men kan rense dem som er fulle av synd og urenhet. Profetene peker framover – Sønnen peker på seg selv og sier: «Her er jeg!»

Gud har talt til oss «gjennom Sønnen». Han er den eneste Profeten. Gud spør: «Hvem er lik meg? Hvem vil dere da ligne meg med, så jeg skulle være ham lik?» (Jes 40,25.) «Hvem har målt Herrens Ånd, og hvem lærer ham som hans rådgiver? Hvem har han rådført seg med, så han ga ham forstand og opplyste ham om den rette veien, og ga ham kunnskap og lærte ham å kjenne visdommens vei?» (Jes 40,13–14.) (*Eller mer nøyaktig: i en som er Sønn. Legg også her merke til ordet «i». For hele Guds budskap er bare i Kristus. Ham søker vi bare å kjenne (Fil 3,10), og vi kjenner bare stykkevis (1 Kor 13,9).*)

Gud spør det stolte mennesket: «Hvor var du da jeg grunnfestet jorden?» (Job 38,4.)

Hvem kjenner Gud, eller hvem er lik ham? Ingen uten Sønnen. Han var hos ham før verdens grunnvoll ble lagt. Det evige, uskapte Ord var hos Gud før morgenstjernene jublet sammen og englene ropte av

fryd. Han er det sanne og trofaste vitne, for han taler om det han har sett, og vitner om det han vet. «Heller ikke kjenner noen Faderen uten Sønnen» (Matt 11,27). «Ingen har noensinne sett Gud. Den enbårne Sønn … han har forklart ham» (Joh 1,18).

Han er det sanne og trofaste vitne. Hans vitnesbyrd er, om jeg kan si det slik, like vidt som Guds rådslutning og alt som er Guds. Han er den Profeten som har et sinn som kan fatte Faderens sinn. Han er ikke bare det sanne og trofaste vitne fordi han er fra evighet; han er også Guds elskede.

Legg merke til det i ordet «Sønn». «Den enbårne Sønn», sier Johannes, «som er i Faderens favn» (Joh 1,18), han som er Faderens skatt og fryd, hans kjærlighets uendelige gjenstand, han som Faderen har gledet seg over fra all evighet, og som Faderen deler alle sine rådslutninger med.

Å, denne Guds elskede må sannelig være den sanne budbæreren, som vil åpenbare alle hemmelighetene i Faderens hjerte og fortelle oss hele fylden av hans rådslutning og alle hans nådes hensikter! Gud har talt til oss gjennom sin Sønn.

Sammenlign ham nå med profetene. Var profetene syndige? Se vår velsignede Jesus, født av jomfru Maria, unnfanget ved den Hellige Ånd, et sant menneske. Fra barndommen vokste han opp i kjærlighet til Gud, i gudsfrykt og i kunnskap om Gud, uten flekk og lyte. Han var ikke bare uten synd, men utrustet med all fullkommenhet, og han viste hva sant menneskeliv er etter Guds tanke.

Var de andre profetene avhengige av at den Hellige Ånd kom til dem for en stund? Se på Jesus. Aldri leser du i evangeliene at Ånden kom over Jesus, eller at Guds ord kom til ham. Ånden var alltid i ham, for han hadde Åndens gave uten mål (Joh 3,34). Guds ord var alltid i ham, blivende og levende. Å, hvor vakkert apostelen Peter sier det: «Herre, hvem skal vi gå til? Du har det evige livs ord» (Joh 6,68).

Ikke: «Du taler det evige livs ord», men: «Du *har* dem. De er din eiendom, de tilhører deg. Du er ordenes Herre, ordenes mester og ordenes kilde.» Legg også merke til at profetene sier: «Så sier Herren.» Jesus sier: «Sannelig, sannelig sier jeg dere.» Og likevel talte han ikke noe annet enn det han hørte Faderen si, for han er Faderens Sønn. Han er Sønnen og derfor lik Faderen, og som Sønnen Faderen har

sendt, sier han bare det han har hørt av ham. Men om det er Faderen eller Jesus som taler, er det *én* røst og *én* kjærlighet.

Han sier ikke bare: «Sannelig, sannelig sier jeg dere», men han selv er sitt budskap. Han vitner ikke, som profetene, om en som skulle komme etter ham. Om seg selv sier han: «Jeg er livets brød. Jeg er oppstandelsen og livet. Jeg er veien og sannheten og livet. Jeg gir hver den som kommer til meg, hvile og livets vann.»[8]

Og slik, kjære venner, stiger vi opp til den underfulle sannheten at Jesus, Guds Sønn, ikke bare forkynner Faderens budskap for oss, men selv er Faderens budskap. Alt Gud har å si oss, er Jesus. Alle Guds tanker og gaver, løfter og rådslutninger er nedfelt i Jesus. Han er Lyset, Freden, Livet, Veien og Målet. Og dette fører oss enda høyere. Hvordan kan budskapet og gaven være ett? Fordi Jesus er Guds Ord.

«I begynnelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud» (Joh 1,1).

Hvor hemmelighetsfull og inderlig er ikke denne foreningen, hvor dypt og vesentlig er ikke forholdet mellom Guds Sønn og Guds åpenbaringer i ham og i Skriften!

Kristus, Sønnen, er selve Ordet, virkelig og evig. Ved ham ble verden skapt, ved ham blir alle ting holdt oppe, og ved ham taler Gud til oss og åpenbarer sin frelsende kjærlighet. Kristus er Ordet i det skrevne Ord, dets kjerne og ånd, Skriftens midtpunkt og liv. Og som Ordet gjør han oss levende og velsigner oss med evige velsignelser. Hvor omfattende og enkel er ikke erklæringen: «Gud taler i sin Sønn»! (*«Skriften og Herren bærer ett høyhellig navn: Det skrevne og det legemliggjorte Ord er i alle ting det samme.»*)

La meg minne dere om hvordan hele Guds budskap rommes i Sønnen. Jeg appellerer til det dere husker av Skriftens lære. Dere som kjenner Skriften, og særlig dere som har kommet gjennom loven til evangeliet, vil forstå meg når jeg sier: Om en synder ikke visste noe annet enn dette: «Gud har sendt en budbærer, og denne budbæreren er hans egen Sønn», kunne han i det finne hele evangeliet, gode nyheter, et gledesbudskap.

[8] Jesus taler riktignok om Talsmannen, den Hellige Ånd. Men hva er Talsmannens oppdrag? Er det ikke å herliggjøre Kristus, å minne disiplene om alt Frelseren hadde lært dem, å ta av det som er Kristi og Faderens, og vise det for oss? Den Hellige Ånd er ikke en erstatning for Jesus. Ved ham blir Faderens og Sønnens virkelige nærvær og bolig i oss gitt. Jesus er Sønnen som åpenbarer sin herlighet (Joh 2).

For å føre fordømmelse over oss, for å gi oss kunnskap om vår synd og om hva vi har fortjent, og for å bringe oss budskapet om den dommen som truer, trengtes ikke hans egen Sønn. Hvilken som helst engel ville være nok til det, hvilken som helst tjener kunne forkynne det budskapet. Moses kan si det; ja, vår egen samvittighet er budbærer nok.

Men når Gud sender sin egen Sønn inn i verden, når Gud bringer det ufattelige offer å la sin enbårne ta på seg vårt kjøtt og blod, kan det bare ha én mening: *frelse*. Det kan bare ha ett formål: vår forløsning. Det kan bare ha én drivkraft: Guds overveldende kjærlighet.[9]

Sendte Gud i tidens fylde sin egen Sønn for å undervise, preke og kunngjøre dom? Å nei, tusen ganger nei! Gud sendte sin Sønn for å forløse oss. «Se, jeg forkynner dere en stor glede … I dag er det født dere en frelser» (Luk 2,10–11). Det evige liv er i Kristus Jesus, Sønnen, fra før verden ble til.

Disse to tankene er alltid forbundet i apostelen Paulus' lære: på den ene siden loven og tiden – det som forgår – og mennesket, på den andre siden evangeliet og evigheten, Guds Sønn og den evige rådslutning. Derfor sier Paulus: «i håp om evig liv. Det har Gud, som ikke kan lyve, gitt løfte om fra evighet av» (Tit 1,2). For det er ikke menneskelig, men guddommelig, ikke midlertidig, men evig. Det er ikke knyttet til mennesket og dets gjerninger og strev, men helt og utelukkende til Guds Sønns oppdrag.

Gud har talt til oss gjennom sin Sønn, og derfor vet vi at han har talt fred til oss.[10]

Men legg for det andre merke til at likesom sønnekåret er evangeliets begynnelse, er det også enden og målet for Guds budskap. Når Gud taler til oss gjennom sin Sønn, viser han oss at også vi skal bli Guds sønner. Den som tar imot en profet fordi han er profet, skal få en profets lønn, og den som tar imot en rettferdig fordi han er rettferdig,

[9] Det trenger knapt å sies at Herren Jesu lære og liv, ja, selv hans død på korset, forkynner Guds lov og åpenbarer for oss vår skyld og fortapte tilstand. Fra én side sett sendte Faderen Jesus til Israel som en som forkynte omvendelse: «De vil nok vise aktelse for sønnen min!» (Matt 21,37). Men det første og det endelige målet med hans oppdrag var å søke og frelse det som var fortapt (Luk 19,10), og å forkynne gledesbudskapet om frelse.

[10] Å forkynne Jesus er å forkynne fred, glede og liv. Evangelisten, det vil si den som bærer gledesbudskapet, tar til orde, og ut fra hvilket skriftsted det skal være, «forkynte han evangeliet om Jesus» (Apg 8,35). «Det ordet som han sendte til Israels barn, da han i evangeliet forkynte fred ved Jesus Kristus – han er alles Herre» (Apg 10,36).

skal få en rettferdig manns lønn (Matt 10,41). Men den som tar imot Guds Sønn som Guds Sønn, skal bli en Guds sønn. Jesus vil gi ham rett til å bli en Guds sønn, født av Ånden til evig herlighet (Joh 1,12).

«Den som bekjenner at Jesus er Guds Sønn, i ham blir Gud, og han i Gud» (1 Joh 4,15). Slik lyder apostelen Johannes' underfulle erklæring. «Du er Messias, den levende Guds Sønn», var Simon Barjonas bekjennelse. Og Jesus svarte: «Det er ikke kjøtt og blod som har åpenbart dette for deg, men min Far i himmelen» (Matt 16,16–17).

Så stor en ting er det for en fattig synder å vite at Faderens enbårne ble kjød og tok bolig blant oss og døde for vår frelse, at når noen blant jødene eller avgudsdyrkerne sa: «Jeg tror at Jesus er Guds Sønn», sa apostlene: «Kom, la oss døpe ham! Hva trenger vi mer? Han har funnet hemmeligheten. Hemmeligheten er åpenbart for hans sjel. Gud er kommet til ham; Gud blir i ham, og han i Gud. La oss døpe ham!» Dette er klippen som menigheten er bygd på: «Du er Messias, den levende Guds Sønn.»

Gud har talt til oss gjennom Sønnen, og når vi kjenner Sønnen, får vi sønnekår, barnekåret. Dette er den nye pakts særlige herlighet, kjennetegnet på menigheten fra pinsedag. I sin Sønn, som ble menneske, har Faderen ført mange sønner til herlighet (Hebr 2,10). Faderens enbårne er etter sin død på korset blitt den førstefødte blant mange brødre (Rom 8,29). Den Hellige Ånd, som kommer til oss gjennom Jesu herliggjorte menneskenatur, forener oss med ham som er den elskede Sønn, og i ham hviler Faderens evige og uendelige kjærlighet på alle hans troende. I Sønnen kjenner vi Faderen og har ham; i Sønnen er også vi Guds barn.

Til sist, brødre: Husk at dette er den endelige åpenbaringen. Det kan ikke komme noe høyere, det kan ikke komme noe mer. «I disse siste dager» har han talt til oss. «Mine barn, det er den siste time» (1 Joh 2,18). Frelseren vitner i Åpenbaringsboken om «det som må skje i hast» (Åp 1,1).

«Ja, jeg kommer snart!» (Åp 22,20.) Vi går i hast mot Kristi komme. Å, om vi måtte kjenne ham som kommer – som Guds Sønn! Er Kristus vårt liv, da skal også vi, som er Guds sønner – nå i svakhet, lidelse og fristelse – åpenbares med ham i herlighet når Guds Sønn åpenbares (Kol 3,4). Amen.

Kapittel 2. Guds Sønns ære

Hebr 1,1–4

Vi har sett på kontrasten mellom den gamle og den nye pakt, slik den blir stilt fram for oss i ordene i det første og andre verset: Gud talte tidligere til fedrene gjennom profetene, og Gud har i disse siste dager talt til oss gjennom Sønnen. Når apostelen kommer til ordet «gjennom Sønnen», har han nådd selve sentrum og høydepunktet i alle Guds åpenbaringer. Guds Sønn er kommet! I dette er alt sammenfattet.[11]

Hva annet kunne Guds Sønn komme for enn å frelse? Dom, forkynnelse av loven og ren undervisning er riktignok høye og viktige gjerninger, men de kan utføres av hvilken som helst skapning som Gud velger ut og sender. Lovens budskap trenger ikke andre mellommenn enn mennesker og engler. Men når Guds Sønn selv kommer, må det sannelig være for å skape noe nytt. Det må være for å åpenbare en uendelig kjærlighet og en grenseløs barmhjertighet, som bringer utfrielse og liv. Og omvendt: Er gaven frelse, hvem andre kan da bringe den enn Guds Sønn?

Profetene har kunngjort Guds vilje. Moses har forkynt oss hans hellige bud. Ved loven kommer kjennskap til synd og fordømmelse. Ved profetene blir håpet om forløsning tent. Men intet menneske, ingen engel, ingen skapning kan gjenreise oss. Kjenner vi fallets dybde, kjenner vi også hvor stort det legemiddelet er som trengs. Så snart vi hører at Guds Sønn er kommet, kan vi vente frelse. Og så snart det blir

[11] Kontrasten mellom tiden før det første komme og de siste dager blir behandlet igjen ved Hebr 2,5. Uttrykket «de siste dager» forekommer i 1 Mos 49,1; Jer 23,20; Esek 38,16; Hos 3,5; Mika 4,1; Jes 2,2; Dan 2,28. Etter den jødiske tolkningsregelen betegner «de siste dager» Messias' dager. Slik Det gamle testamentes profetier ser framtiden, ventet en at tiden med velsignelse skulle komme straks hver gang et hinder for oppfyllelsen av løftet om Messias var tatt bort. Da ble det gitt en ny åpenbaring, som viste en ny utsettelse og gjorde utsynet større for Guds folk, som ventet. Slik peker 2 Sam 7 fram mot en Davids sønn, og Dan 9 mot sytti uker etter hjemkomsten fra fangenskapet. Men fra pinsedag visste apostlene med full og sikker klarhet at Messias' dager var begynt, slik apostelen Peters utleggelse av Joels profeti tydelig sier (Apg 2,17). I «disse siste tider» blir begynnelsen, det første komme, og fullendelsen, Herrens annet komme, iblant sett som om de faller sammen eller i det minste ligger svært tett, og det stemmer med hvordan Det gamle testamente framstiller det, for eksempel i Jes 61,2: «et nådens år fra Herren og en hevnens dag fra vår Gud». Andre ganger blir de to komme sett som adskilt av menighetens tid, og Kristi annet komme blir sett som overgangen mellom våre dager og «den kommende verden». I én forstand lever vi altså i oppfyllelsens dag («mørket viker bort, og det sanne lys skinner allerede», 1 Joh 2,8). I en annen forstand lever vi i forventningens og ventetidens dager, og Guds Sønn selv sitter på sin Fars trone og venter og ser fram. Slik står vi på den ene siden i motsetning til fedrene i gammel tid, men på den andre siden er vi lik dem (og lik Guds gamle folk i dag): Vi ser fram til Israels håp (Apg 26,6).

kunngjort for oss at frelsen skal komme, kan vi vite at ingen annen enn den Høyeste kan bringe den. For Herren er Forløseren, han alene er vår frelse.

Han kommer ikke til jorden som en gave fra himmelen, slik solskinn, regn og brød kommer, og heller ikke som en tjener, en engel eller et sendebud. Jesus kommer som Faderens Sønn, lik ham i herlighet og majestet, Herren fra himmelen, som alt tilhører, og som blir i huset til evig tid.

Slik så apostelen Paulus disse to tankene forent helt fra begynnelsen av sitt kristne liv, fra selve øyeblikket da han ble omvendt: Han er Herren fra himmelen, over alle. Han er Jesus, som døde for synderen og gjør seg ett med sin menighet. Derfor ser vi disse to underfulle sannhetene sammen gjennom alle hans brev, slik som gjennom hele Guds barns erfaring. Hvordan kan vi tilbe ham nok, han som er Guds Sønn! Hvordan kan vi elske ham nok, han som utøste sitt dyrebare blod for å fri oss!

I samme øyeblikk som apostelen sier «Sønnen», har han nådd en fjelltopp der et vidt og mektig utsyn åpner seg for øyet hans. I Paulus' brev er vi vant til at han på troens og kjærlighetens mektige vinger tar oss med opp på høye tinder og viser oss Immanuels underfulle land, grenseløst og uendelig, fullt av skjønnhet og søthet og med evig høst.

Slik er det i Efeserbrevet. Der begynner han med å prise Gud Faderen, «han som har velsignet oss med all åndelig velsignelse i himmelen i Kristus» (Ef 1,3). Når han har nådd dette underfulle ståstedet, «i himmelen i Kristus», viser han oss evigheten før verdens grunnvoll ble lagt, da Gud utvalgte oss i ham. Og han viser oss de tidene som skal komme, da Gud skal bli herliggjort i Kristus Jesus og i den menigheten han har gitt sin Sønn, da vi «som forut hadde håpet på Kristus», skal «være til pris for hans herlighet» (Ef 1,12).

Slik er det også i Kolosserbrevet (Kol 1,14–29). I samme øyeblikk som han taler om forløsningen vi har ved troen på Jesu blod, åpner han for oss herligheten hos Herren Jesus, som døde for oss. Han fører oss tilbake til tingenes første begynnelse, da alt ble skapt i ham, og fram til tingenes ende, da alt skal sammenfattes i ham. Guds evighet er blitt vårt hjem. Alt er vårt, fordi vi i Jesus ser Guds Sønn.

Men venn dere til alltid å tenke på Jesus som både guddommelig og menneskelig, to naturer i én person, når dere hører om ham. Når

du hører om Guds Sønn, så tenk på ham, den herlige og kjærlige, som ble født av jomfru Maria, som levde trettitre år på jorden i fattigdom og ringhet, som døde på forbannelsens tre, som sto opp av graven med det samme legemet, viste seg for disiplene, talte med dem og spiste stekt fisk og honningkake sammen med dem (Luk 24,42), som for opp til himmelen med sitt legeme, og som skal komme igjen på samme måte – mennesket Kristus Jesus, Guds Sønn – for å regjere på sin far Davids trone og vise Guds majestet og kjærlighet i hele hans skaperverk.

Det er Guds Sønn som ble menneske, apostelen taler om. Når han viser oss hans herlighet, fører han oss først til enden av all historie: Han er innsatt som arving til alle ting. Deretter fører han oss til begynnelsen av all historie: Ved ham har Gud skapt verden. Så går han enda lenger tilbake, til tiden før all historie: Han er avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen. Til slutt viser han oss Sønnen gjennom hele historien: Han bærer alle ting ved sin krafts ord.

Først altså enden av all historie. Faderen har innsatt Herren Jesus Kristus, sin Sønn, som arving til alle ting. Ham, Abrahams sønn og Davids sønn, Sønnen i Guds rike i Israel, Messias – ikke i sin guddom sett for seg selv, men som Sønnen som ble menneske, som Ordet som ble kjød, som Herren Gud som besøker og forløser sitt folk, som Sønnen som ble tjener for å fullføre alt det Herren hadde behag i.

Slik lovet han Abraham at hans ætt skulle være arvingen. Slik lovet han Davids sønn, som også er Davids Herre og Faderens enbårne: «Begjær av meg, så vil jeg gi deg hedningene til arv og jordens ender til eie» (Sal 2,8). Han stadfestet det gjennom alle profetene.

Og til slutt sier engelen som viste seg for jomfru Maria, at det hellige barnet skal kalles Den Høyestes Sønn, at Gud Herren skal gi ham hans far Davids trone, at han skal være konge over Jakobs hus til evig tid, og at det ikke skal være ende på hans kongedømme (Luk 1,32–33). I den evige pakt, etter sin viljes gode behag, i den uendelige kjærlighet og glede han hadde i ham som er hans like, har Faderen innsatt ham som «arving til alle ting».

For noen store uttrykk Skriften har! For noen underfulle tanker, som langt overgår alt mennesker noen gang kunne ha tenkt seg!

Det gamle testamente taler om himmel og jord og sammenfatter alt i disse to ordene. Det nye testamente taler om Guds skaperverk –

alt han ved sin krafts ord og i sin visdom har kalt fram. Eller det taler om tidsaldrene – tidsaldre på tidsaldre, verdener på verdener, der den mangfoldige rikdommen i Guds tanker trinn for trinn blir til.

Alt har han gitt Jesus til arv, som Messias, Sønnen i Guds rike i Israel, etter løftet til fedrene, og dette bare på grunnlag av hans evige og vesensmessige sønnekår. Fordi han er Guds Sønn, er han Messias. «Faderen elsker Sønnen, og alt har han gitt i hans hånd» (Joh 3,35).

Etter sin guddom trenger han ingen gave, lønn eller overdragelse. Men etter sin guddom slik den er blitt menneske, er han, Messias, i den evige pakt innsatt som arving, og alt er gitt i hans hånd.[12]

Hva er så disse «alle ting»? Det er klart at ingenting er unntatt fra det som er gitt ham. Slik sa den oppstandne Frelseren: «Meg er gitt all makt i himmel og på jord!» (Matt 28,18). I sin forbønn før lidelsen hadde han sagt: «du har gitt ham makt over alt kjød» (Joh 17,2).

Dette er det første: Hele menneskeslekten er gitt ham. Siden han tok på seg vårt kjød og blod, har Gud gitt ham hele menneskeslekten, makt over alt kjød. Den tilhører ham med evig rett, og den er hans fordi han ble menneske, fordi han har en fullkommen og hellig menneskenatur, og fordi han elsket med en ubeskrivelig kjærlighet og gikk i døden. Og ut av hele denne menneskeslekten har Gud utvalgt et folk i ham, for at Sønnen skal gi evig liv «til alle dem som du har gitt ham» (Joh 17,2). «De var dine, og du ga dem til meg» (Joh 17,6).

Alle disse er hans på en særlig måte. Den store skaren som ingen kan telle, av alle folkeslag og stammer og folk og tungemål (Åp 7,9), den utvalgte familien som Gud har vist sin kjærlighet i – de som er fornyet ved Den Hellige Ånd, vasket i Jesu blod, oppdratt, opplært og helliget, alle de levende steinene som ved Ånden er bygd på den eneste grunnvollen, som er hogd til, gjort vakre og fullendt av den kjærlige guddommelige Ånd gjennom erfaringer og lidelser som er dyrebare og bestemt av fullkommen visdom og nåde, og som er blitt lemmer på hans underfulle legeme – de er alle hans. Han hersker ikke bare over dem. Han lever og rører seg i dem.

[12] Sml. Rom 4,13; 8,17; Gal 3,29; Sak 3,7. Herren har ennå ikke fullt ut tatt arven i eie, den arven som er bestemt for ham etter Faderens evige råd og som lønn for hans lydighet til døden på korset (Fil 2,8–9). Legg merke til at løftet er gitt ham som vår Frelser og vårt hode. Vi er medarvinger med ham. Han og hans folk skal bli herliggjort sammen, etter den salige hemmeligheten at vi er korsfestet med Kristus. For en herlighet! Og likevel en herlighet som alltid minner oss om vår synd og uverdighet, og om nåden og kjærligheten hos Lammet som ble slaktet.

Han tenker, og de tenker. Han føler, og de føler. Hans vilje er kraften som virker i dem. Som et menneske ved full helse og styrke har herredømme over alle lemmene på sitt legeme, slik er hele menigheten Herren Jesu Kristi legeme.

Hvert lem har sin egen plass, hvert etter sin særlige utrustning og sine gaver fra naturen og fra nåden, og hvert gjenspeiler et trekk av Kristi skjønnhet og gir gjenlyd av en stavelse av Guds Ord. Alle er fullkomne og vakre, ordnet til en harmonisk, levende og herlig helhet – «fylt av ham som fyller alt i alle» (Ef 1,23). De tilhører Jesus. Gud har gitt oss til ham som hans arv.

Og denne menigheten har Jesus Kristus fått som den første og sentrale delen av sin arv. Slik solen på himmelhvelvingen er satt der for å være en kilde til lys og varme og glede for resten av Guds skaperverk, slik har Gud satt menigheten til å være «en førstegrøde av hans skapninger» (Jak 1,18). Den er Kristi legeme, og gjennom den virker og velsigner Kristus, leder og styrer han alle ting. Selv over engler skal de herske. Ja, ved dem viser han sin viljes gode behag og rikdommen i sitt råd og sin kjærlighet også for makter og myndigheter som er eldre og mer majestetiske enn vår slekt (Ef 3,10).

Og det synlige skaperverket, som Gud har skapt i Jesus Kristus, har han også gitt sin Sønn. Jesus skal bli herliggjort i hele det riket som er hans del og hans arv, gjennom den herliggjorte menigheten og ved englene i himmelen, og gjennom Israel og folkeslagene som bor på jorden.

Hvor rik er ikke vår herlige Jesus! Den velsignede Herre hadde ingenting da han hang på korset. Han hadde ikke noe sted å legge sitt hode, selv klærne hans ble tatt fra ham. Han ble lagt i en grav som verken tilhørte ham eller familien hans. På jorden var han fattig til det siste, ingen var så fullstendig fattig som han.

Han sto opp igjen, og da kunngjorde han at Faderen har gitt ham all makt i himmel og på jord. Han har innsatt ham som «arving til alle ting». Som menneske skal han arve alt, som Jesus, Gud og menneske i én person. Spør en alle engler, alle mennesker på jorden og alle makter i universet: «Hvem er Herre over alt?», skal de svare: «Jesus, Marias sønn.» Vår fattige jord, Betlehem Efrata, liten blant denne verdens tusener (Mika 5,1), er utvalgt til at han som er arving til alle ting, skulle komme fra oss.

«Alle ting.» Ingenting skal gå tapt. Du husker det ordet i lignelsen om talentene som kan virke så oppsiktsvekkende: «Ta derfor fra ham talenten og gi den til ham som har de ti talentene» (Matt 25,28). Hva betyr det? Alt som er delt ut i nådens rike, all sæd som er gått ut fra den guddommelige såmannen, hver tanke, all skjønnhet, alt som er verdifullt, godt og sant, kan aldri gå tapt. Menneskets utroskap skal aldri føre til at Jesus og hans elskede menighet mister det.

Det må bli i familien, det må være trygt og varig. Det ene talentet som den utro tjeneren ikke brukte, skal ikke kastes bort og gå tapt for fellesskapet, men berike det utvalgte folket. For alt er gitt Jesus. Gud har innsatt ham som arving til alle ting.

Men ingen må misforstå eller mistolke Guds sannhet, som om noe sted i Skriften ga grunn til å håpe at alle vesener til slutt skal bli ført inn i salighet og inn i Guds kjærlighet. Derfor skal vi huske at «alle ting» også omfatter det mørke og forferdelige området som vi vet så lite om (bare nok til å fylles av redsel og forferdelse) – det fryktelige området der Guds lys og kjærlighet aldri kan trenge inn, der det er det ytterste mørke.

Selv under jorden, i helvete, i avgrunnen har Jesus makt (Fil 2,10). Han har makt over døden og skal til sist tilintetgjøre den. Han har makt over Satan og skal til sist knuse ham under våre føtter (Rom 16,20), drive ham bort og sperre ham inne der han ikke lenger kan sende ut syndens og skadens virkninger. Og alle, overalt, venner og fiender, frelste og fortapte, skal bekjenne at Jesus er Herre. For han som har makt i himmelen og på jorden, har også nøklene til døden og dødsriket (Åp 1,18). Han er «innsatt som arving til alle ting».

Så til begynnelsen. Alt er hans, og det er helt naturlig, fordi Gud ved ham har skapt «alle tidsaldre» eller «alle verdener». Det er naturlig at han som er Alfa, også skal være Omega. Skriften lærer oss at skapelsen er den treenige Guds verk. Gud er treenig, og derfor ser vi Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd i alt det Gud gjør.[13]

[13] «Med *aiōnes* (αἰῶνες, «tidsaldre») menes det samme som med ‹alle ting›. Skriften har flere måter å uttrykke tanken om universet på. Det gamle testamente har ikke noe ord som omfatter alt; der nevnes de to store delene, himmel og jord. I Det nye testamente har vi uttrykkene skaperverket (*ktisis*, κτίσις Mark 10,6; 13,19; 2 Pet 3,4; Åp 3,14), der verden blir sett som skapt av Gud, alle ting (1 Kor 8,6; 15,27), som er helheten av alt endelig, og tidsaldrene (*aiōnes*), som er det som er til og beveger seg i tiden. Det vanligste uttrykket er *kosmos*, men uten tanke på den klassiske forestillingen om et kunstverk.» Kahnis, *Dogmatik*, bd. 1, s. 247.

I den første trosartikkelen leser du om «Gud, himmelens og jordens skaper», i den andre om Jesus som Forløseren, i den tredje om Den Hellige Ånd. Men i Jesus, Forløseren, må vi se Faderen, slik vi også får Den Hellige Ånd ved ham. Og når vi taler om Den Hellige Ånd, må vi se Faderen og Sønnen, som Ånden vitner om, og som han er sendt av. På samme måte må vi ikke bare tenke på Faderen når vi tenker på Skaperen, men også på Ordet, som alt ble skapt ved, og på Ånden, som alt ble skapt gjennom.

«Ordet var hos Gud» (Joh 1,1), lik Gud, i kjærlighet og stadig samfunn og omgang med Faderen. Og dette Ordet var «opphavet til Guds skaperverk» (Åp 3,14; Kol 1,15–17), selv evig og uskapt. Det vil si: I Guds Sønn var hele skaperverket planlagt og sammenfattet fra evighet av. I ham var liv, i ham var lys, og i ham så Gud alt som skulle bli til.

Han er før alle ting (Kol 1,17), ikke bare som den som er før og over tiden, men som ideen bak og årsaken til alle ting. Han er den evige visdom som vi leser om i Ordspråkene, som var hos Gud før verdens grunnvoller ble lagt. Gud har skapt alt ved Kristus, etter Kristus og til Kristus. Hva er da mer naturlig enn at han som alt ble skapt ved og i, også skal arve alt?

Men apostelen går enda lenger. Før all historie er han «avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen» (Hebr 1,3). Hvor apostelen enn ser, ser han Kristus, lyset. Uten Kristus er det mørke. Tenk på historiens ende, og du forsvinner i undring. Tenk på verdens begynnelse, og du forsvinner i uvitenhet. Tenk på det som var før begynnelsen, og du er helt fortapt i noe som er opphøyd over alt og ufattelig, for det er ikke gitt våre begrensede tanker å betrakte slike underfulle høyder før det himmelske, guddommelige åpenbaringslyset kommer oss til hjelp. Og hvem er lyset?

Kristus er lyset. Den evige og uendelige Gud åpenbarer seg i Kristus. Sønnen er lyset som gjør åpenbart. Gud er åpenbart i ham.

Kristus er «avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen». Med Guds herlighet menes hans eget lys, som ingen kan komme nær, og som er uten grenser. Vi må ikke tro at Jesus Kristus er et lys som lyser opp noe som ikke er lys, for Gud er lys. Faderen er lys, men ikke for oss uten at lyset, som er Kristus, formidler det. Uten Kristus er han mørke for oss fordi glansen er for sterk.

Det er fordi den solen er så overmåte herlig, så overmåte klar og så overmåte uutholdelig i sin majestet, at den stråler fram i en annen sol – og likevel ikke en annen, men ett med ham – som Gud i sin underfulle visdom og kraft har gitt alle verdener, for at de i denne solen skal se glansen, strålene og utstrømmingen av hans herlighet.[14]

Israels Guds herlighet viste seg mellom kjerubene. Selve tabernaklet ble kalt herligheten, og da det ble tatt bort, ropte Guds folk: «Ikabod» – herligheten er borte (1 Sam 4,21). Dette var bilder. Men da Jesus ble født av jomfru Maria, så vi den enbårnes herlighet, Guds herlighet i hans Sønn Jesu Kristi åsyn (2 Kor 4,6).

Og denne avglansen av herligheten er det virkelige, levende og sanne avbildet av hans vesen, med selve vesenet i seg, så den som ser Sønnen, ser Faderen. I Jesus ser vi uendelig makt, visdom, godhet, hellighet, barmhjertighet og sannhet. Alt som er i Faderen, er i Sønnen.

Guds vesen blir åpenbart for oss i Sønnen, som er bildet av den usynlige Gud. Det er som Sønn at det evige liv, som var hos Faderen, ble åpenbart for oss. Han som forklarer oss Gud, som ingen har sett, Ordet, er Gud (Joh 1,1.18). Han er sannheten og virkeligheten, og den disippelen Jesus elsket, vitner om ham: «Han er den sanne Gud og det evige liv» (1 Joh 5,20).[15]

Til slutt: Herren Jesus er arvingen, enden og fullendelsen av alle ting, og han er begynnelsen av alle ting og det evige Ord før alle ting. Derfor sier apostelen Paulus oss at han gjennom hele historiens gang, i Guds forsyn, bærer alle ting ved sin krafts ord.

---

[14] Ordet *apaugasma* (ἀπαύγασμα, «avglans») forekommer bare her (sml. 2 Kor 4,6; Kol 1,15). I Kristus ser vi ham som ingen kan se. Men Kristus er ikke bare en gjenspeiling av Faderen; han er selv lys. Gud hyller seg i lys som i en kappe (Sal 104,2), men apostelen taler her om Guds vesensherlighet, som blir åpenbart for oss i hans Sønns person. De to sidene av sannheten, at Sønnen er lik Faderen, og at Sønnen er født av Faderen, kommer til uttrykk i den gamle trosbekjennelsens «lys av lys». Faderen har liv i seg selv og har gitt Sønnen å ha liv i seg selv (Joh 5,26). «Hvem er så uforstandig at han tviler på Sønnens evige væren? For hvor har en sett lys uten utstråling?» (Athanasius.) «Solen blir aldri sett uten sin utstråling, og heller ikke Faderen uten Sønnen.» (Theofylakt.)

[15] Sml. Esek 1,26.28; 10,4; 43,2; 2 Mos 24,16, der Herrens herlighet tydelig ser ut til å være en person. Slik blir løftet om Messias ofte uttrykt, som i Jes 40,5: «Herrens herlighet skal åpenbares.» I 2 Mos 24,16 står det først at Herrens herlighet hvilte på Sinai berg, og så fortsetter verset: «kalte han på Moses midt ut av skyen». Legg også merke til at Moses' bønn «La meg da få se din herlighet!» blir besvart med: «Jeg vil la all min godhet gå forbi ditt åsyn» (2 Mos 33,18–19). Det stemmer vakkert med Skriftens lære om at herligheten blir sett i Sønnen, Frelseren, som den fulle åpenbaringen av nåden, for eksempel: «Og Ordet ble kjød og tok bolig iblant oss. Og vi så hans herlighet, en herlighet som den en enbåren Sønn har fra sin Far, full av nåde og sannhet» (Joh 1,14).

Hadde det ikke vært for Jesus og for soningen, hadde det ikke vært for Lammet som var utsett før verdens grunnvoll ble lagt, ville denne verdens historie aldri ha fortsatt etter menneskets fall. Grunnen til at Gud i tålmodighet og langmodighet lar tidene gå videre, holder dommen tilbake og sender sin Ånds nådige og livsopprettholdende kraft for å stanse det forfallet og den oppløsningen som synden førte inn, er at Jesus, Herren, er gjenoppretteren. Det er Faderens gode vilje ved ham å forlike alle ting med seg selv, da han gjorde fred ved blodet på hans kors (Kol 1,20).

Men alt blir ikke bare holdt oppe for Kristi skyld, men også gjennom ham og i ham. Han som alt ble skapt ved, er livet i alle ting. «Min Far arbeider inntil nå, også jeg arbeider» (Joh 5,17). Han er kraften, sannheten og skjønnheten som bor i alle ting. (*«Guds Sønn er en person, for han har ordet.» Bengel.*)

Han er så å si ånden, sammenhengen, logikken og kjernen i alt som er til. Ved ham regjerer kongene, og ved ham fastsetter fyrstene det som rett er (Ordsp 8,15). I ham har all sannhet sin rot. Ved ham står alt som står fast. Ved ham består alle ting, for han er Guds Ord, uttrykket for den Høyestes evige tanker og sannheter.

Israels historie er på mange måter enestående, men den skal også ses som et eksempel på hele menneskehetens historie. Hadde vi en inspirert beretning om folkenes historie, ville vi se at Kristus i all historie er midtpunktet og den kraften som både driver og holder oppe.

Moses så fra begynnelsen av at hedningene ikke ville ha dette kunnskapens lys, og at de ville tilskrive seg selv det som tydelig bare er Herrens verk (5 Mos 32,27–38). Slik gikk det bokstavelig med Assur. Assyrerne burde ha kjent igjen Herrens hånd i seieren over folkene omkring og deres guder, og over Israel og Juda, men de tok æren selv og roste seg selv (Jes 10,8–15). Eksemplene med Nebukadnesar, Dareios og Kyros viser hvordan hedningene kunne ha sporet Herrens ledelse i sin egen historie. (*Baumgarten, Apostelgeschichte, bd. 1, s. 350.*)

For oss er det lett å se hvordan grekernes store seire, da de slo østens stormakt som hele verden skalv for, hvordan grunnleggelsen av Romerriket og den enheten og samferdselen det skapte mellom mange folk – hvordan alle fortidens store bevegelser tjente til å spre Kristi evangelium og samle hans menighet.

Alle folkeslag skal få evangeliet (Matt 24,14). Derfor blir dører som i århundrer så håpløst lukket ut, åpnet gjennom hendelser som ser ut til å være helt verdslige i opphav og ånd, men som bare er redskaper i hånden på ham som lukker opp, og ingen lukker igjen (Åp 3,7). (*Tenk for eksempel på hvordan Kina for bare noen få år siden ble åpnet for de kristne misjonærene.*)

Det er Herren Jesus som setter alt i bevegelse. Ved sin visdom og kraft driver han alle tings utvikling og framgang. Han holder tilbake og styrer alt etter sin vilje, han leder og velsigner, for at Guds hensikt skal bli fullført, og riket til sist skal komme.

Kristus er Herre over alt. Hele universet har sitt midtpunkt i ham. En stjerne viser seg da Messias kommer. Solen mister sin glans da Jesus Kristus dør på korset. Det skal igjen komme under og tegn på himmelen når Menneskesønnen kommer med kraft. Vi vet at det i den synlige verden har vært mange og store utviklingsperioder. Og både vitenskapen og åpenbaringen lærer oss å se fram mot en ny jord. Det er Herren Jesus som skal gjøre alle ting nye. Og all utvikling blir båret og drevet av hans krafts ord.

Å, jeg vet at verden alminnelig tenker på Jesus som Herre over et åndelig rike, over tanker og følelser, som en biskop og et overhode for prester og hyrder som skal oppbygge sjeler! Men verden vet ikke at han setter alt i bevegelse ved sin krafts ord. All politikk, all statskunst, all historie, all fysikk, all kunst, all vitenskap, alt som er til – alt som har virkelighet, sannhet og skjønnhet, alt unntatt den kreftsvulsten synden er, som har festet seg på det – består ved Jesus, Guds Sønn.

Når apostelen nå har gitt oss dette bildet av Herren Jesu underfulle herlighet, Sønnen som Gud har innsatt som arving til alle ting, og som han har skapt verden ved, han som er «avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen», som «bærer» og beveger «alle ting ved sin krafts ord», fortsetter han med å si noe enda mer underfullt.

Hvorfor er dette underfulle og herlige vesenet, som alt er sammenfattet i, og som er Faderens glede og Faderens herlighet før alle ting – hvorfor er dette uendelige lyset, denne uendelige kraften, denne uendelige majesteten kommet ned til vår fattige jord? Hvorfor? For å stråle? For å vise sin majestets glans? For å lære oss himmelsk visdom? For å herske med sin rettferdige og hellige makt?

Nei! Han kom for å skaffe renselse for våre synder. For en høyde av herlighet! For et dyp av fornedrelse! Uendelig er hans majestet, og uendelig er hans selvfornedrelse og dybden i hans kjærlighet. For en herlig Herre! Og for et overveldende offer av ubeskrivelig kjærlighet: å rense våre synder ved seg selv!

Synden har ført ham ned fra himmelen. Vår urenhet har dratt ham ned fra hans herlighets høyde. Å, for et uttrykk, for et høydepunkt! «Han er avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen, og han bærer alle ting ved sin krafts ord. Etter at han hadde fullført renselsen for våre synder …» (Hebr 1,3).

Synden kan ses som en overtredelse av Guds gode, rettferdige og hellige lov, som fortjener straff og fører Guds forbannelse ned over oss. Synden kan ses som en sykdom til døden, som trenger helbredelse. Men synden er også urenhet, og denne siden ser ut til å være både den dypeste og den mest smertefulle. Her ser vi kanskje tydeligst, og her kjenner vi kanskje mest smertefullt, hvor vanskelig, ja, hvor fullstendig umulig det er – så langt det står til mennesker eller engler – å bli fridd fra synden og ført nær til kilden for liv, kjærlighet og salighet.

Synden er en stor og tung byrde. Den er å dra bort fra Faderens hus til et fjernt land. Den er utakknemlighet og opprør, ja, hat mot Gud. Makt kan løfte og fjerne en byrde. Barmhjertighet kan lete etter det egenrådige og bortkomne fåret og følge det over åser, myrer og ødemark til den finner det. Nåde kan bøye seg ned og forkynne fredens og velviljens budskap for en fiende. Men synden er urenhet. Den er motbydelig for Gud og fyller hans innerste vesen med avsky. Tenk på våre synder som urenhet. Tenk på hvor mange de er, og hvor avskyelige de er!

Hvem vil ta bort denne forferdelige og fullstendig avskyelige misgjerningen som skiller oss håpløst og uendelig fra Gud i hans hellige og rettferdige kjærlighet? Hvem vil røre ved spedalskheten? Hvem kan få den bort og rense synderne, så de står rene og lytefrie for Guds øyne?

Guds Sønn kom for å skaffe renselse for våre synder – og det, å under over alle under, ved seg selv! Ikke slik som ypperstepresten i Israel, som bar fram noe som offer, ikke med en annens blod, en annens liv, men ved seg selv. Han kom i berøring med denne synden. Han var den eneste som virkelig kunne forstå syndens sanne natur, dybde og

skyld. Han, Gud av Gud, Faderens Sønn, delte fullt ut Faderens avsky og vemmelse for synden.

Men han var blitt vår venn og var blitt ett med oss, og han kunne ikke bære tanken på at vi skulle gå fortapt. Så tar han denne avskyeligheten ved vår misgjerning på seg, enda den var like avskyelig for Jesus som for Faderen – slik profeten Sakarja ser ypperstepresten Josva (Sak 3,3–4). Jesus er fullkommen i sin kjærlighet til sin hellige og rettferdige Far og fullkommen i sin kjærlighet til det syndige og skyldige folket han kom for å frelse.

Med uendelig hat til synden og uendelig kjærlighet til synderen går han alene og uten hjelp inn i den forferdelige ødemarken der han, som vår stedfortreder og den som bærer vår synd, kjenner at Faderen vender sitt ansikt bort fra ham. Som uttrykk for hans dødsangst, der troen og kjærligheten holdt ut alt og seiret, roper han: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» (Matt 27,46). Da skaffet Jesus, Guds Sønn, renselse for våre synder ved seg selv.

Hvordan denne renselsen skjer, og hvilken kraft den har, er emnet for hele brevet. Men i dette korte uttrykket, «han renset våre synder ved seg selv», er alt sammenfattet. *Ved seg selv*: Guds Sønn, det evige Ord i menneskenatur. *Seg selv*: presten, som er offeret, ja, alteret og alt som trengs til en fullstendig og virkelig soning og forsoning.

Her er det oppfylt som ble vist i forbilde på den store forsoningsdagen, da det ble gjort soning for Israel for å rense dem, «så dere blir rene for Herren fra alle deres synder» (3 Mos 16,30). Slik sier vår store yppersteprest til oss: «I dag er dere rene for Gud fra alle deres synder.» Han er oppfyllelsen og virkeligheten, fordi han er Guds Sønn.

«Jesu, hans Sønns blod renser oss fra all synd» (1 Joh 1,7). Menigheten er kjøpt med blodet til ham som er Gud (Apg 20,28: «med sitt eget blod»). Se offerets fullkommenhet i den uendelige verdigheten hos Sønnen som ble menneske![16]

Synden er tatt bort. Å, hvor underfullt dette er! Når du først ser at Jesus, Guds Sønn, døde på korset og renset dine synder, at Gud har opphøyd ham ved sin høyre hånd fordi han var lydig til døden, og at han gikk inn i den himmelske herligheten da han ved seg selv hadde

[16] Tillegget «ved seg selv» kunne ved første øyekast synes overflødig, siden tanken allerede ligger i den mediale verbformen *poiēsamenos* (ποιησάμενος, «da han hadde fullført»). Men en slik full og ettertrykkelig erklæring er svært vanlig i de apostoliske skriftene. Den passer til hvor viktig saken er, og den styrker vår tro. Sml. 1 Pet 2,24.

fullført renselsen, da har du ikke lenger synder på samvittigheten (Hebr 10,2). Du trenger ikke så å si å få tilgivelse for dine synder dag for dag. Du er vasket, du er gjort ren, du har fått full avløsning og forlatelse.

Ja, mer enn det: I den himmelske helligdommen der Jesus er, kan synden ikke lenger stige fram. Og som du ble korsfestet og begravet med ham, så er du også oppreist med ham og satt med ham i himmelen. Du trenger bare dag for dag med stor ydmykhet, anger og sorg å bekjenne dine stadige overtredelser og misgjerninger, så dine føtter kan bli vasket. «Den som er badet, trenger ikke å vaske annet enn føttene, han er jo helt ren. Også dere er rene» (Joh 13,10). Men synder på samvittigheten har du ikke lenger.

Når Kristus blir klarere og kjærere for oss, ser og kjenner vi riktignok mer av vår syndighet og uverdighet, og med voksende sorg og klage bekjenner vi vår vantro og utakknemlighet. Likevel har vi ikke lenger synder på samvittigheten. Samvittigheten er fri for byrden og renset fra syndens urenhet. Som tilgitte og antatt, som rene og lytefrie, som tilbedere inne i Det aller helligste står vi fram for Gud. I lyset fra hans kjærlighet ser og erkjenner vi vår synd.

Kristus, Guds Sønn, Lammet som ble slaktet, er vår yppersteprest, vår rettferdighet.

Hvilken annen prest, oppfunnet og innsatt av mennesker, vil trenge seg inn her? Hvilket annet offer kan nevnes? Hvilke gjerninger, offergaver eller egne tårer kan en tenke på? Jesus, Guds Sønn, Menneskesønnen, har ved seg selv renset oss fra våre synder.

Slik har apostelen talt om Kristi storhet. Hvorfor åpenbarer Jesus sin majestet og herlighet? Ikke for at vi skal skjelve, og ikke bare for at vi skal ære og tilbe ham, men for at hjertene våre skal dras mot ham i kjærlighet.

Jesu egne ord i Matt 11 er en nær parallell til vårt avsnitt. Først sier Jesus at ingen kjenner Faderen uten Sønnen, og ingen kjenner Sønnen uten Faderen, og at alt er overgitt i hans hånd. Hvorfor sier han dette? Hvorfor opphøyer han så å si seg selv og åpenbarer sin verdighet og sin guddommelige myndighet over hele skaperverket? Bare for å kunne ta oss i favn. Bare for straks å kunne legge til: «Kom til meg, alle som strever og har tungt å bære, og jeg vil gi dere hvile!» (Matt 11,27–28).

Å, jo mer majestetisk og herlig Jesus står for oss, desto søtere blir vår fred, og desto mer barnlig vår tillit! Denne store, uendelige og herlige Jesus ble dratt mot nettopp din synd, nettopp din skyld og nettopp din hjelpeløshet. Det var for å rense våre misgjerninger han kom ned fra himmelen.

La oss vite at vi har fått miskunn, og at vi har fått tilgivelse for våre synder ved forløsningen i Kristi blod. La oss vite det, så vi heretter ikke lenger er syndens tjenere og ikke lenger vandrer i mørket, men er fridd fra all frykt, ført nær til Gud i Jesus og kan vandre i kjærlighet, slik Gud, vår Frelser, har elsket oss.

Og la oss som har fått miskunn, vise i vår daglige ferd at vi er barmhjertige, tilgir hverandre og bærer over med hverandre, og la oss føre den nye kjærlighetens kraft inn i hver del av livet og hvert område der vi virker, Guds egen hellige, tilgivende og fornyende kjærlighet. Amen.

Kapittel 3. Kristus meget større enn englene

Hebr 1,3–6

«Etter at han hadde fullført renselsen for våre synder, satte han seg ved Majestetens høyre hånd i det høye. Og han er blitt så meget større enn englene, som han har arvet et herligere navn fremfor dem. For til hvem av englene har han noen gang sagt: Du er min sønn, jeg har født deg i dag! – og et annet sted: Jeg vil være far for ham, og han skal være sønn for meg? Og når han så igjen fører den førstefødte inn i verden, sier han: Og alle Guds engler skal tilbe ham!» (*Bokstavelig: Når han igjen har ført den førstefødte inn på den bebodde jord. Tiden er framtid, og stedet er ikke verden i sin alminnelighet, men denne vår jord, som er det utvalgte sted der Kristus skal åpenbares og regjere.*)

Åpningsversene i dette brevet inneholder så å si et sammendrag av læren. De viser oss Guds Sønns herlighet. Vi ser ham som Kristus, den sanne profet, i hvem Gud har åpenbart seg fullkomment og endelig. Vi ser ham som den sanne prest, han som ved seg selv har renset oss fra våre synder. Han oppfyller ikke bare alt som Aron var et forbilde på, men også det som Melkisedek, rettferdighetens konge i Salem, pekte fram mot: Han sitter i himmelsk herlighet, kronet med majestet ved Kraftens høyre hånd i det høye, opphøyet over alle engler og

makter.[17]

I disse versene ser vi Kristi natur. Han er Sønnen, avglansen av Faderens herlighet og avbildet av Faderens vesen. Vi ser Sønnens verk: Ved ham ble alle verdener skapt, ved ham holdes alle ting oppe, ved ham ble soningen fullført. Og fordi han er innsatt som arving til alle ting, skal historien nå sitt mål når han åpenbares og hans rike kommer. Her ser vi også den opphøyelse og framtidige herlighet som er gitt den menneskeblitte Sønn som frukten av hans lydighet. Han sitter ved Faderens høyre hånd, og alle ting er lagt under ham.

Er det mer underfullt å se Guds Sønn i Betlehem som et lite barn, eller å se Menneskesønnen ved Faderens høyre hånd? Er det mer forunderlig å se ham som har navnet «Under, Rådgiver, Veldig Gud, Evig Far, Fredsfyrste», som et barn som er oss født, en sønn som er oss gitt (Jes 9,6), eller å se Menneskesønnen, og i ham jordens støv, sitte ved Guds høyre hånd?

Ypperstepresten gikk én gang i året inn i Det aller helligste. Men hvem ville ha våget å bli der, eller å ta plass ved siden av kjerubene, der den Høyestes herlighet ble åpenbart? Men Jesus, Menneskesønnen, steg opp, og ved sin egen kraft og i sin egen rett, så vel som etter Faderens beslutning, er han satt på tronen og kronet med herlighet og majestet. På den allmektige kjærlighetens vinger kom han ned fra himmelen. Men for å vende tilbake til himmelen var allmakt og kjærlighet ikke nok.

Det var forholdsvis lett – om jeg kan bruke det uttrykket om det mest overveldende av alle under – for Guds Sønn å fornedre seg og komme ned til denne jord. Men for å vende tilbake til himmelen måtte han døpes med lidelsens dåp og dø døden på det forbannede tre.

Han steg ikke opp igjen slik han kom ned. For han som i uendelig nåde hadde tatt vår plass, måtte bære og ta bort vår byrde og overvinne våre fiender. Derfor gruet hans sjel seg til den dåpen han skulle døpes med (Luk 12,50). Derfor visste han fra det første øyeblikk han viste seg i Jerusalem, at hans hellige legemes tempel skulle brytes

[17] De inneholder et sammendrag av det første kapitlet og spiren til alle de sannhetene som blir utlagt i dette brevet. Bengels oversikt er nyttig: «Hans majestet framstilles 1) i seg selv, ved selve navnet «Sønn» og ved tre herlige utsagn: «Ham har han innsatt», «Ved ham har han skapt verden» og «Han satte seg ved Majestetens høyre hånd i det høye». Slik beskrives hans vei fra begynnelsen av alle ting til han nådde målet (1,2–3). 2) I forhold til englene (1,4): Bekreftelsen følger, og selve navnet «Sønn» bevises i 1,5, «arvingen» i 1,6–9, «skapelsen av verden» i 1,10–12 og «å sitte ved Guds høyre hånd» i 1,13–14.»

ned, og han så fram mot den bortgang han skulle fullbyrde på den haugen (Luk 9,31).

Han steg ikke opp igjen slik han kom. For han kom som Guds Sønn, men han vendte ikke tilbake bare som Guds Sønn. Han vendte tilbake som den menneskeblitte Guds Sønn, Davids Sønn, vår bror og vår Herre.

Han steg ikke opp igjen slik han kom. For han kom alene, den gode hyrde, grepet av grenseløs barmhjertighet da han tenkte på de fortapte fårene som gikk til grunne i ødemarken. Men han vendte tilbake med det frelste fåret på skuldrene, full av glede, og bar det hjem til et himmelsk og evig hjem (Luk 15,5). Han vendte ikke bare tilbake som seierherre. Han som gikk ut gråtende og bar den dyrebare sæden, og som selv ble sådd ved sin offerdød, kom tilbake og bar sine kornbånd (Sal 126,6). I oppstandelsen var bruden, menigheten, gitt ham. Hun ble oppreist med ham for å sitte med ham i himmelen.

Det var da han ved seg selv hadde renset oss fra våre synder, at han satte seg ved Guds høyre hånd. Ved kraften i sitt blod gikk han inn i Det aller helligste. Som det slaktede Lam ble han opphøyet av Gud, som ga ham det navnet som er over alle navn (Fil 2,9).

Faderen sa til ham: «Sett deg ved min høyre hånd» (Sal 110,1).

Men det er like sant at Herren Jesus selv steg opp, gikk inn i Det aller helligste og tok sin plass ved Guds høyre hånd. *Han satte seg*: Dette uttrykket viser at det ikke bare var Faderen som opphøyet ham, men at det var hans egen handling og hans egen rett.

For Skriften er nøye med å lære oss både at Sønnen kom sendt av Faderen og gjorde hans vilje, og at han er lik Faderen. Slik lærer vi at Faderen oppreiste Jesus, og også at Jesus hadde makt til å sette sitt liv til og makt til å ta det igjen: «Den gode hyrde setter sitt liv til for fårene.» «Ingen tar det fra meg, men jeg setter det til av meg selv. Jeg har makt til å sette det til, og jeg har makt til å ta det igjen» (Joh 10,11.18).

I denne hensikt kom Guds Sønn ned til jorden: Gjennom lidelse, og etter at han hadde renset oss fra våre synder, skulle han vende tilbake til herligheten, slik at han i sin forklarede menneskenatur skulle ha den herlighet som han som Sønnen hadde hos Faderen før verden ble til (Joh 17,5). Korset var den eneste veien til tronen.

Når Skriften taler om at han sitter ved Guds høyre hånd, taler den utelukkende om Messias, Davids Sønn, Herren, som er Gud og men-

neske. Og nå, når Gud-mennesket, den menneskeblitte Guds Sønn, Jesus som er Kristus, er opphøyet ved Faderens høyre hånd, lærer apostelen oss at Gud har gitt ham et herligere navn enn englene, og at han har arvet dette navnet.

Apostelen taler her ikke bare om Guds Sønn i hans guddom. Hvis han bare talte om ham som Guds Sønn, ville det da ikke være overflødig – ja, ville det ikke være gudsbespottelig og uærbødig – å si om ham som er Herre over alle, at han er større enn englene?

Men når han taler om Jesus, Guds Sønn og Menneskesønnen, da er det nødvendig, sunt og trøsterikt for oss å vite dette: Denne Jesus, som ble født av jomfru Maria, som i skikkelse ble funnet som et menneske og ble fristet i alle ting likesom vi, men uten synd – denne Jesus er nå i sin menneskenatur opphøyet, og han har fått et navn over alle engler.

Vi som bor i Vesten, synes ofte at et navn betyr lite. Men Gud lærte alltid sitt folk å legge stor vekt på navn. Den første bønnen i Herrens bønn er: «Helliget vorde ditt navn» (Matt 6,9). Og alle de velsignelser og forrettigheter Gud ga Israel, er samlet i dette at han åpenbarte dem sitt navn. Navnet er det ytre uttrykket for alt det en person virkelig og i sitt vesen er, og et pant og segl på det.

Når det sies at Guds Sønn har fått et høyere navn enn englene, betyr det at han står høyt over dem, ikke bare i grad, men i art. Han har arvet det. Det vil si at Gud fra evighet besluttet å gi ham det navnet som Sønnen og Mellommannen.

I Åpenbaringsboken leser vi at Sønnen har et navn som ingen kjenner (Åp 19,12). Det er en uendelig, ufattelig dybde og hemmelighet i Sønnen, slik som i Faderen. Og likesom ingen kjenner Faderen uten Sønnen, kjenner heller ingen Sønnen uten Faderen (Matt 11,27). Men et herlig navn, det navnet som er over alle navn, er åpenbart for oss. Og så stor er Guds miskunn at Kristi høyeste navn og hans kjæreste navn er ett og det samme: Jesus, «for han skal frelse sitt folk fra deres synder» (Matt 1,21).

For å bevise denne sannheten minner apostelen hebreerne om en rekke skriftsteder der det tales om Messias. La oss først kort se på hvordan sitatene blir innledet. Vi legger merke til at forfatteren av Hebreerbrevet alltid siterer Skriften som Guds ord. Han sier ikke «som David sier», «som Jesaja sier» eller «som Moses sier». Hver gang

han siterer Moses og profetene, siterer han ordene deres som Guds ord, eller «som den Hellige Ånd sier», eller «som en har sagt». For blant hebreerne var det godt kjent og fast trodd at hele Skriften er innåndet av Gud (2 Tim 3,16), og at alle Guds ord er rene (Sal 12,7).

Når vår Frelser siterer Skriften, sier han noen ganger «Skriften», noen ganger «profetene», noen ganger «David» og noen ganger «Jesaja». Heller ikke apostlene innleder alltid sitatene på samme måte. Ordets menneskelige og guddommelige side må begge anerkjennes og holdes fast.

Om ordene innledes som Guds ord eller som Moses' ord og så videre, avhenger av den åndelige tilstanden hos dem det blir talt til, og av hva taleren vil. Både Herren Jesus og apostlene kan sitere ord som tydelig er Herrens egen tale, med ordene: «Rett profeterte Jesaja», eller: «Jesaja våger å si.» Så fullt og fritt blir den menneskelige kanalen anerkjent, i all sin egenart og umiddelbarhet, mens den guddommelige myndighet og den Hellige Ånds inspirasjon alltid holdes fast og forutsettes.

Vår Herre kaller til og med Mosebøkene «deres lov». Da Israel ikke kjente igjen det Ord som var blitt menneske, viste han dem til de skriftene de regnet som sine egne og stolte på, uten å kjenne deres kraft og ånd. For den som ikke har Ordet boende i seg, er bøkene til Jesaja, Matteus og Paulus bare det disse mennene har skrevet. For oss er de Guds ord.

I dette brevet blir alle sitatene ført direkte tilbake til Herren selv. Slik svarer de til og fører videre den grunntonen som ble slått an i brevets første vers: «Mange ganger og på mange måter har Gud tidligere talt til fedrene gjennom profetene, men nå, i disse siste dager, har han talt til oss gjennom Sønnen.»

Etter oppstandelsen åpnet Jesus Skriftene for disiplene sine. Han talte om Moses og profetene og nevnte særlig Salmene, og vi leser: «Da åpnet han deres forstand, så de kunne forstå Skriftene» (Luk 24,45). Etter pinsedag minnet den Hellige Ånd dem om alt, om alle de ord og anvisninger han hadde gitt dem. Og vi ser av Apostlenes gjerninger at de så hele Skriftens byggverk i all dets storhet og harmoni. Nå var de fulle av lys.

De samme mennene som tidligere ikke kunne forstå det de så med egne øyne, og enda mindre fatte hans ord, husket og forsto nå at alt

dette hadde skjedd for at Skriften skulle bli oppfylt (Joh 2,22; 20,9). Menneskesønnens ufeilbarlige undervisning ble kalt fram i deres minne ved den store Lærerens hjelp.

Skal vi da ikke legge den største vekt og betydning på de forklaringer av skriftsitater som vi får i Apostlenes gjerninger, i brevene og i Åpenbaringen, og ta imot dem i den mest ubetingede og lærevillige tro? Vi er bundet til deres utlegning med et velsignet bånd.[18]

David kalles «patriark» (Apg 2,29) på grunn av den stillingen han hadde i Israels historie, og «profet» fordi han selv forteller oss: «Herrens Ånd taler gjennom meg, og hans ord er på min tunge» (2 Sam 23,2). Men han var også i sin egen karakter og historie et forbilde på ham som skulle komme.

Mange leser Skriften uten tanke på dens perspektiv. For dem er den som et bilde på en flat flate, uten dybde. De ser ikke hvordan den gradvis folder seg ut og utvikler seg. De legger ikke merke til det historiske grunnlaget som profetiene hviler på, og heller ikke de skiftende skyggene og fargetonene som profetiene får av sin særlige plass og avstand i forhold til oppfyllelsen. De husker ikke at Herren Jesus Kristus hadde sin utgang fra gammel tid, fra evighetens dager (Mika 5,1), at hans nedlatelse går langt tilbake gjennom tidene, og at hele det jødiske folk så å si var den mor som Messias skulle komme fra.

Derfor inneholder Israels historie ikke bare profetier, men selve historien er profeti. Evangelisten Matteus gir oss nøkkelen til hele den jødiske historien i sitt første kapittel (Matt 2,15), når han forteller at Josef og Maria, hans mor, tok Jesusbarnet med til Egypt, «for at det skulle bli oppfylt som Herren hadde talt ved profeten: Fra Egypt kalte jeg min sønn».

Israel og Israels historie er forbilder. De er både et forskudd på og en skygge av den store historien. Det er underfullt å se hvordan fast nødvendighet og frihet går hånd i hånd på Guds veier. På en måte vi ikke kan forstå, men som vi kan beundre og tilbe, må Guds råd stå fast. Samtidig handler og ferdes hans folk i full frihet, og hans fiender får sin frihet og blir møtt med tålmodighet og rettferdighet.

[18] Til tross for mange tilforlatelige innvendinger mot denne påstanden og forbehold ved den kan jeg ikke tenke eller si noe annet. Jeg tror også at Skriften har en uuttømmelig, mangesidig og evig mening, ut over det profeten, noe enkeltmenneske eller noen periode i kirkens historie kan fatte og måle. Stier har kalt dette *Vollsinn* («full mening»), og en annen har sagt det i en underfundig og noe paradoksal setning: Alt det Skriften kan bety, det betyr den.

Fra evighet er Jesus utvalgt til å være Davids Sønn, men historien utvikler seg gjennom frihet, gjennom øvelse i tro, håp, tålmodighet, kjærlighet, glede og lidelse.

Alt som er menneskelig, står i den skjønneste harmoni med Guds kjærlighets usvikelige og uforanderlige hensikt, som helt sikkert skal bli virkelighet. Selv i den største av alle synder, korsfestelsen av vår Herre, ble Guds fastsatte råd oppfylt (Apg 2,23). Likevel var det «ved lovløse menns hender» og av eget fritt valg at jødene korsfestet den guddommelige og kjærlige Frelser. Den samme sammenvevingen av frihet og nødvendighet ser vi i patriarkenes historie.

Abram, som var utvalgt til å bli far for Israel og for alle som blir velsignet i Messias, forlot sin fars hus og fulgte Gud ved et fritt troens valg. Ved tro fikk han løftet om Isak. Og som lønn for hans ubetingede tillit til Guds sannhet og til hans makt over døden, ble det evige løftet stadfestet og beseglet for ham på ny.

Jakob, som er Israel, var preget av at sjelen innerst inne klamret seg til Gud Forløserens ord midt i mange kamper og nederlag. Dette bryter fram og avbryter de inspirerte spådommene hans, når han på sitt dødsleie utbryter: «Etter din frelse bier jeg, Herre!» (1 Mos 49,18).

Stille og mildt fullførte Gud sitt råd, som ennå var skjult for David, da Isais sønn ble hentet fra fårekveene. David kjente ikke den underfulle betydningen av den morgenen da Samuel kom til hans fars hus og alle brødrene hans gikk fram for profeten, og David, i ungdommens enfoldighet og uten å ane noe, ble utvalgt og salvet til konge over Israel.

Det tok tid – det tok mange år med bitter sorg og smertefulle kamper – før betydningen av denne handlingen ble forklart for David selv. Men til sist hadde Gud, gjennom all den mangfoldige og dype tukt David gikk igjennom, og ved den Hellige Ånds indre undervisning og hjertefornyende verk, fått fram i David, etter hans begrensede, menneskelige mål, det som bare finnes fullkomment i Davids Sønn og Herre.

Da trådte han fram som en sann konge i Israel: en mann etter Guds hjerte, sterk i tro og kjærlighet til den Høyeste, mild og saktmodig mot mennesker, salvet av Ånden, båret oppe av trofaste og frie israelitter som elsket ham inderlig og var villige til å dø for ham.

Likevel opphøyet han ikke sitt hjerte over sine brødre. Han ville regjere med saktmodighetens rettferdighet og la rett og sannhet komme fram. Han ville grunnlegge sitt rike på Guds ord, på kunnskap og lys, rett og kjærlighet, enighet og broderkjærlighet. Han bygde sitt herredømme mer på Salmenes hundre gullsøyler, om vi kan kalle dem det, og grunnla sin trone på det faste fundamentet at han var ett med alle de gudfryktige i landet, forent med dem i lovsang og glede i Herren.

Tenk på ham som en slags lignelse. Tenk på denne hyrdekongen, konge av Guds nåde og ved gudfryktige menneskers kjærlige og frie valg – en konge hvis makt hviler på usynlige søyler, ikke på ytre myndighet, prakt og glans. Han samlet ikke omkring seg det som var høyt og stolt og opphøyet. Han så ikke, slik Saul gjorde, til det som syntes sterkt og mektig, men til de saktmodige på jorden, de herlige, som satte sin lit til Herren og som visste å prise og tjene sine fedres Gud.

Slik var David en sann konge etter Guds hjerte og sinn. Og da han tenkte på å bygge et hus for Gud, sendte Gud profeten Natan til ham og stadfestet løftet: Likesom David var konge over Israel, skulle hans ætt regjere etter ham, og Davids trone skulle være en evig trone. Om denne Davids ætt ble det også sagt at Gud skulle være far for ham, og han skulle være Guds sønn (2 Sam 7,14).

David blir helt overveldet av Guds nedlatelse og kjærlighet. Fylt av Ånden ser han at Salomo ikke er oppfyllelsen av denne forutsigelsen. Han som Gud lovet å være far for, skulle være uendelig større og høyere enn David selv og hans egne barn. Gud talte om ham som alle fedrene så etter og ventet på som åpenbaringen og den fulle virkeliggjøringen av Guds frelse.[19]

Jeg kan si om David det som ble sagt om døperen Johannes: «Han var ikke lyset, men han skulle vitne om lyset» (Joh 1,8). Han var ikke den Kongen, men han var sendt for å vitne om den Kongen og være et

[19] 2 Sam 7 er et svært viktig kapittel. Det innleder en ny fase i Israels historie og er et av de vendepunktene som en ny periode begynner med. Løftet gjelder først Salomo, som bygde templet, regjerte i fred og utvidet riket i åpenbar og anerkjent herlighet. Salomos forbilledlige karakter kommer tydelig fram i Sal 72, der Messias, Fredsfyrsten, den guddommelige Konge og Herre, og hans rike med sannhet og framgang blir beskrevet. Også av 1 Krøn 17,17 er det tydelig at David visste at oppfyllelsen lå langt fram i tiden: «Du talte om din tjeners hus langt fram i tiden. Du har sett på meg som en mann av høy verdighet, Herre Gud.» Luther oversetter: «Du har sett på meg i skikkelse av et menneske som i det høye er Gud Herren.» Stier gjengir: «Og dette er måten for et menneske som er Gud Herren.»

forbilde på ham – den Høyestes Sønn. Slik kjente og så David i alle sine lidelser og all sin opphøyelse, i alt som hendte ham og alt han erfarte, at den dypeste grunnvollen for hans eget liv var Messias, Kristus selv, og at hans egne lidelser til sist skulle bli oppfylt i Sønnen, som var over alle.

Derfor finner vi David selv i Davids salmer, hans hjerte og sjel, hele mannen. Men vi finner også Kristus. David og Kristus smelter helt sammen. Etter sitt begrensede mål er David et forskudd på Kristus. Han er et forbilde på Kristus. Derfor er den salmen som uttrykte Davids erfaring, der han roper: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» (Sal 22,2), også uttrykk for en erfaring som intet begrenset sinn kan fatte – Herren Jesus sier nettopp disse ordene på korset!

For en underfull poesi er det ikke her, ikke bare i ord, men i liv og historie! For en underfull nedlatelse! Han som er Herren, Davids Herre, speiles i Isais sønn. Davids Sønn er ingen annen enn Guds Sønn, og han skal regjere over Israel for evig. «Jeg vil … gi dere Davids rike nåde, den visse» (Jes 55,3).

Det er ikke noe annet menneske i Skriften som på denne måten blir ett med Jesus Kristus. Derfor blir han med ettertrykk kalt «Davids Sønn». (*Davids navn står derfor ofte for Messias*. Hos 3,5; Esek 34,23 o.a.) Det er i dette lyset vi må lese ordene apostelen her siterer fra den andre salmen.

Salmenes bok er overmåte majestetisk. Svært betydningsfull og slående er begynnelsen på denne boken, så storslått og så skjønn, så dyrebar for alle Guds barn, og den var særlig nær og kjær for Herren Jesus i hans liv på jorden. Salmenes bok begynner med to salmer uten overskrift. De første kapitlene i bøkene i Skriften er ofte så å si en kunngjøring av det som følger, hele bokens ansikt. Den korte, konsentrerte grunntonen blir slått an, og det er som om den inspirerte forfatteren av hjertets overflod straks uttaler summen og kjernen i sitt oppdrag.

I de to første salmene har vi et sammendrag av hele boken. Det første ordet er «Salig», og den andre salmen slutter med: «Salige er alle som tar sin tilflukt til ham» (Sal 2,12).[20]

[20] Sal 1 ble sett på som en innledning til hele samlingen. Sml. Apg 13,33, der ordene «Du er min Sønn» blir sitert som den første salme. Den gamle jødiske oppfatningen kommer fram i dette vakre ordet: Den første salmen begynner og slutter med velsignelse. Det er fordi den første og den andre

For Guds tanker er alltid kjærlighetstanker. Vi kan ikke få den velsignelsen som loven lover alle som holder den (Sal 1), på grunn av vår ulydighet og vårt fordervede hjerte.

Men løftet om Davids Sønn ble gitt for å bringe oss en ny og større velsignelse ved forløsningens under (Sal 2). Som apostelen Peter sa: «Det var til dere Gud først sendte sin tjener, da han reiste ham opp for å velsigne dere» (Apg 3,26). Alle Guds tanker og planer for sitt folk er velsignelser.[21]

I den andre salmen viser salmisten oss hele verden forent mot Gud. Han beskriver deres beslutsomme, inderlige og ivrige motstand mot ham. Og han beskriver Gud i hans hellige ro og stille majestet. Fra all evighet har han lagt grunnvollen, ordnet hvordan hans hus skal styres og gå fram og seire. Han har råd til å gi sine fiender århundrer og årtusener til å modne alle sine planer, si alle sine tanker, komme med alle sine innvendinger og prøve alle sine forsøk. Han er også tålmodig og langmodig. Han vil ikke at noen skal gå fortapt, men at syndere skal vende om til ham og leve.

Men han *har* salvet sin hellige Konge. Han *har* utvalgt en – den underfulle person som er hans stedfortreder og hans makts septer, Gud og menneske, han som Herrens kraft og Herrens vilje skal få framgang på jorden ved. Og denne Sønnen kunngjør oss nå det som er fastsatt, rådslutningen etter hans viljes velbehag, den hensikten som ikke kan forandres, det løftet som står fast fra evighet til evighet: «Du er min Sønn, jeg har født deg i dag!» (Sal 2,7).

Hva dette skriftstedet betyr, ser vi av apostlenes utlegning. Det viser til Jesu oppstandelse. Han var Guds Sønn før han ble menneske. Vi må alltid holde fast ved den grunnleggende sannheten at vår Herre er Sønnen fra evighet og i sitt vesen. Det var Sønnen som ble sendt til verden og gitt oss av Faderen. Det lærer Skriften, og *ikke* at han som ble sendt og født av jomfru Maria, på denne måten og først da ble Sønnen. Da Guds Sønn ble født, ble han menneske (Gal 4,4).

Men den sannheten som særlig blir lært her, er at Davids Sønn, den teokratiske Konge, Messias, som skal legge all ugudelighet på jorden

salmen er én. Den første salmen er lærende, så å si et svar på Moseloven (Davids bibel). Den andre er profetisk og handler om Messias' rike.

[21] Luther sier om Sal 2,7: «Her er hele loven opphevet, og Kristi embete er beskrevet helt klart og tydelig. Han lærer ikke hva *vi* er – det gjør loven – men hvem han selv er, Guds Sønn, så vi kan ta imot ham og bruke hans gaver med jubel og fryd.»

under seg og opphøye alle som setter sin lit til ham, er «godtgjort å være Guds veldige Sønn» (Rom 1,4).

La oss se på hvordan apostlene utlegger denne salmen. I Apostlenes gjerninger taler apostelen Paulus om oppstandelsen og sier: «Og vi forkynner dere evangeliet om det løftet som ble gitt til fedrene. Dette har Gud oppfylt for oss, deres barn, da han reiste Jesus opp. Slik står det jo skrevet i den andre salme: Du er min Sønn, jeg har født deg i dag. Men at han har reist ham opp fra de døde, så han ikke mer skal vende tilbake til tilintetgjørelse, det har han sagt slik: Jeg vil gi dere de hellige løfter til David, de trofaste» (Apg 13,32–34).

Her ser vi Jesus i et alminnelig og omfattende lys, som Messias og den som oppfyller alle Guds løfter, og «i dag» i den andre salmen blir knyttet til oppstandelsen. På samme måte skriver apostelen til romerne, tydelig med tanke på vår salme: «om hans Sønn, han som etter kjødet er kommet av Davids ætt, og som etter hellighets Ånd er godtgjort å være Guds veldige Sønn ved oppstandelsen fra de døde, Jesus Kristus, vår Herre» (Rom 1,3–4).

Deler vi nå det omfattende navnet Messias opp i de tre embetene som det består av – profet, prest og konge – legger vi merke til mer enn henvisningen til kongedømmet ovenfor. Peter siterer i sin tale til jødene Mose profeti: «Herren deres Gud skal reise opp for dere en profet likesom meg av deres brødre» (Apg 3,22), og sier at «Gud først sendte sin tjener, da han reiste ham opp for å velsigne dere» (Apg 3,26).

Og når det gjelder prestetjenesten, sier Paulus at «heller ikke Kristus ga seg selv den ære å bli ypperstepresten, men han som sa til ham: Du er min Sønn, jeg har født deg i dag» (Hebr 5,5).

Slik ble ordet «Du er min Sønn» oppfylt ved Herren Jesu oppstandelse, da han som Messias fullt ut ble innsatt i sin verdighet som profet, prest og konge. Til hvem av englene har Gud noen gang sagt dette? Hvilken engel har et navn som dette? Hvilken engel kan sammenlignes med vår Herre, mennesket Kristus Jesus, han som ble korsfestet og lever i all evighet?

Apostelen går videre til et annet skriftsted, som ikke gjelder Kristi første komme, men hans andre komme, når Gud på ny fører den førstefødte inn på den bebodde jord. (I Åp 2,27 *ser vi at den andre salmen, selv om den direkte gjelder oppstandelsen, også rekker fram til tiden for Kristi gjenkomst, når Messias skal kunngjøre for hedningene det*

som er fastsatt. «Nå» (Sal 2,10) er nådetiden, «da» (Sal 2,5) dommens dag. Selv om ordene på denne måten er knyttet til Kristi oppstandelse, må vi likevel se dem slik at de også, underforstått og i grunnen, viser til det evige sønneforholdet i hans vesen. Begge sider, den evige og den historiske, finnes i de profetiske skriftene: Ordsp 8 inneholder spiren til læren om at Sønnen er født av Faderen fra evighet. Slik forsto kirkefedrene «i dag» om denne tidløse og evige fødselen.) Sal 97 taler om at Herren kommer (eller vender tilbake) til jorden for å legge sine fiender under seg og være sitt folks glede.

Salmen begynner med en oppfordring til dem som bor i landet, og til hele jorden og de mange øyene, om å glede seg over at Herren kommer. Han skal regjere, fri ut de gudfryktige og åpenbare sin herlighet. Det er det komme som Sakarja forutsier med nesten de samme ordene: «Da skal Herren bli konge over hele jorden» (Sak 14,9).

Den profetiske salmisten ser ikke tiden mellom det første og det andre komme. I denne mellomtiden ser verden ikke Jesus lenger. Han er skjult. Himmelen har tatt imot ham, og bare hans folk ser ham i troen og kjenner hans nærvær ved Ånden som bor i dem. Han styrer verden, men verden kjenner ham ikke og vil ikke vite av ham.

Men Gud skal føre ham inn igjen. Han skal føre ham fram så han blir sett og åpenbart. Legg merke til at det ikke er som den enbårne. Som den enbårne kom han da han ble menneske (Joh 1). Nei, det er som den førstefødte, det vil si som den oppstandne Herre, den andre Adam, den førstefødte av de døde, den førstefødte blant mange brødre. Slik blir profeten utfylt av apostelen. Herren, som salmisten taler om, blir av apostelen identifisert med den oppstandne Jesus, Guds Sønn.

Når han kommer – og det er det andre komme, som vi kristne vet. Det faller ikke sammen med det første, slik det gamle Israel trodde ut fra det profetiske perspektivet – blir verden delt i de rettferdige, de oppriktige av hjertet, som tilber og elsker Gud, og avgudsdyrkerne, «de som dyrker utskårne bilder, som roser seg av avguder» (Sal 97,7). På samme måte leser vi i Åpenbaringen at verden er delt i Guds hellige og dem som tilber dyret og bildet av det og tar merket hans på pannen og på hånden.

Herrens komme bringer dom og skam over avgudsdyrkerne, men en høst av lys og glede for de gudfryktige: «Lys er utsådd for den rett-

ferdige» (Sal 97,11). Når Gud Faderen nå fører den forherligede Sønn inn, sier han til englene: «Tilbe ham!» Og han alene har rett til å befale skapninger å tilbe og prise. (*Englene nevnes ofte i forbindelse med Kristi gjenkomst. Matt 16,27; 25,31; 1 Tess 4,16; 2 Tess 1,7.*)

Slik er menneskenaturen i Messias' person opphøyet langt over enhver skapning. Slik skal hele historien fullendes, og Guds herlighet åpenbares fullkomment, til jublende tilbedelse fra engler og mennesker, i Herren Jesus. Han skammer seg ikke ved å kalle oss brødre (Hebr 2,11), og han er ett med oss ved et bånd som aldri kan slites over.

Hvem er da lik Jesus? Hvem er som han verdig til å tilbes? Hellighet og godhet er bare verdige til tilbedelse i sitt vesen og sin kilde. Han som Gud kaller de hellige englene til å tilbe, må være hellighet, godhet og kjærlighet i selve sitt vesen. Han kan ikke være noen annen enn den Høyestes uendelige og evige, evig velsignede og jevnbyrdige Sønn. (*I neste foredrag skal vi se på hvorfor apostelen Paulus setter opp denne sammenligningen mellom den menneskeblitte Guds Sønn og englene.*)

Hvor nær er ikke Jesus oss, enda han er så høyt over oss! Nettopp derfor har Gud opphøyet ham. Det er grunnen til at han er så høyt over alle ting, over alle makter og herredømmer: Han som har all makt og kjærlighet, skal kunne ses og nås. Alle skal kunne se ham og komme nær til ham. Fra det dypeste dyp skal vi kunne se ham, og fra landets ytterste krok skal vi kunne rope til ham og bli frelst. Jesus er opphøyet nettopp for å være «høvding og frelser, for å gi Israel omvendelse og syndenes forlatelse» (Apg 5,31).

Var Jesus ikke så høyt, ville han da være så nær? Han som vet alt, som har all makt og all visdom, som er all kjærlighet, og hvis medfølelse er full av menneskelig ømhet, er i Det aller helligste nettopp for å hjelpe, trøste og holde oss oppe i prøvelsens og sorgens dager, så han kan være «en hjelp i trengsler» (Sal 46,2).

Jesus er opphøyet over alt for å fylle oss med sin kraft og kjærlighet. Han er høyt over oss for at vi skal se på ham, «troens opphavsmann og fullender», på ham som gikk gjennom korset inn i herligheten. Når vi stadig ser ham over oss, Lammet midt på tronen, kan vi «løpe med tålmodighet i den kampen vi har foran oss» (Hebr 12,1–2).

Sammen med alle de hellige englene og alle Guds hellige ser vi opp til ham, tilber og fryder oss. En gammel far i den tyske kirken sier:

«Jesus er i himmelen. Derfor er det lett for en fattig synder å ha sitt hjerte i himmelen. La Jesus bo i hjertet, så er himmelen i hjertet.» Amen.

Kapittel 4. Kristus opphøyet over englene

Hebr 1,5–2,4

Jeg fortsetter med apostelens bevis for at Jesus er opphøyet over englene. Han begynte med den andre salmen. Den bygger på løftet som Gud ga David, og som står i Andre Samuelsbok, og den beskriver Messias' herlighet som den allmektige Konge over alle folk, innsatt og båret oppe av Faderen. Denne herligheten er grunnet på hans evige sønneforhold i vesen, som ble åpenbart ved hans oppstandelse fra de døde. Salmen var godt kjent blant jødene, og de forsto godt at den talte om Messias' guddommelige verdighet.

Det var i lyset av denne salmen at Natanael utbrøt, straks Jesus hadde åpenbart seg for ham som den som ransaker hjertene: «Rabbi, du er Guds Sønn, du er Israels konge!» (Joh 1,49). Og det var på grunnlag av denne salmen at ypperstepresten tok Jesus i ed på at han skulle si om han var Messias, den levende Guds Sønn (Matt 26,63). Natanael og alle israelitter visste at Messias, som skulle være Konge, skulle ha Guds Sønns verdighet og herlighet.[22]

I den andre salmen blir Davids Sønn tiltalt på en måte som Gud aldri har talt til noen av englene. På samme måte står det i Sal 97, som beskriver Messias' komme – i Det nye testamentes lys hans gjenkomst – til jorden, at han er Herre og Konge, og alle engler får befaling om å tilbe ham.

Sal 97 taler om Messias' komme, som ennå ligger i framtiden, og som både den troende synagoge og Herren Jesu Kristi menighet venter på, da han skal åpenbares i stor kraft og anerkjennes som Konge over hele jorden. Ild og mørke går foran ham, og han skal holde dom over folkene og skille avgudsdyrkerne fra de trofaste og de ugudelige

[22] Hales sier at det var en uomtvistet lære i den første jødiske menighet at denne herlige profetien bare kunne gjelde Messias. Han tilføyer noen sitater: «Våre lærere overleverer at den velsignede Gud sa til Messias, Davids Sønn (som snart skal åpenbares i våre dager): Begjær noe av meg, og jeg skal gi deg det, som det står i Sal 2,7–8.» Midrasj Tehillim forstår hedningene som Gog og Magog og sier at Messias kalles «min Sønn», og ikke «en sønn for meg», det vil si ubetinget og ikke i overført mening, som i Natans profeti. Jarchi bekrefter at våre lærere tolket alt det som blir sunget i denne salmen, om Messias, Kongen, men «etter ordlyden, og for å gjøre kjetterne (det vil si de kristne) til skamme, passer det at vi forklarer den om David». – Fra visegreve Mandevilles *Horae Hebraicae*.

fra de gudfryktige. For i denne salmen blir verden beskrevet i den samme tilstanden som i Åpenbaringen.

Når Herren kommer, han som er mennesket og som skal være Herre og Konge over hele jorden (som det også står hos Sakarja og alle profetene), da skal alle avgudsdyrkere bli til skamme, og de oppriktige av hjertet skal gå inn til lysets høst. Slik er også hans eget folk i Åpenbaringen de som ikke har tilbedt dyret og ikke har gitt etter for avgudsdyrkelsen, mens hele resten av verden har falt fra både Sønnen og Faderen.

I vår egen tid begynner trosspørsmålene å samle seg om dette ene: Er Gud Skaperen, eller finnes det ingen Gud? De som fornekter at Jesus er Sønnen, begynner også å fornekte Faderen (1 Joh 2,23).

Apostelen minner oss om at mens Jesus blir omtalt slik, som Sønnen, er englene bare raske og gjennomtrengende sendebud som lyder Guds makt og vilje (Hebr 1,7). Han går videre til en annen salme, Sal 45, og spør: Til hvem av englene har han noen gang sagt: «Din trone, Gud, står i all evighet, og rettferds stav er ditt rikes kongestav» (Hebr 1,8)?

Sal 45 er enestående blant alle Davids salmer. Den er spiren til Høysangen. Er det tvil om at Høysangen gjelder Herren i hans paktsforhold til sitt folk, må det være like tvilsomt om Sal 45 gjelder Brudgommen, han som skal være det guddommelige Menneske, Israels Herre. Og gjør den ikke det, er det umulig å forklare hvordan denne salmen har funnet veien inn i en samling sanger som har Gud som Israels og folkenes Konge og Herre til sitt store og stadige tema.

Men vi ser av de første versene at det er en salme full av hemmelighet, og at vi her, som overalt i Skriften, må lete og grave under overflaten for å finne den skjulte skatten av rent gull. Den lønner dem som ber om å få se de underfulle ting i Guds lov (Sal 119,18).

Salmisten undrer seg selv over de mange underfulle og vakre tankene som stiger opp i hjertet hans, og ser på dem som gitt ham av en høyere makt. Han føler seg båret av en mektig inspirasjon, av en sterk flodbølge, og vet at han bare er «en hurtigskrivers griffel» (Sal 45,2). Han begynner å se på de tankene som er i ham, men ikke fra ham. Hjertet hans strømmer over av den overflod av åpenbaring som Herren Gud gir ham.

Så ser han i Ånden en som er skjønn og fager, et sant og virkelig menneske, men fri for all ufullkommenhet og all urenhet. I ham er den sanne hellighetens og rettskaffenhetens skjønnhet, som viser seg i ord av sannhet og nåde, utgytt på hans lepper (Sal 45,3).

Og selv om denne hellige og herlige tilhører menneskeslekten, er han likevel ikke av den. Han står helt for seg selv og rager høyt over dem, slik himmelen er høyt over jorden. Han er ett med oss, men likevel over alle Adams barn. Han er også den mektige, El *Gibbor* (אֵל גִּבּוֹר, «Veldig Gud», sml. Jes 9,6), som overvinner alle fiender ved den saktmodighet og rettferdighet han fører inn i verden. (Gibbor *er en av Messias' titler. Han er mektig til å frelse.*)

Og fordi han elsket rettferd og hatet lovløshet, har Gud salvet ham med gledens olje fremfor hans medbrødre (Hebr 1,9). Eller med Det nye testamentes ord: Fordi han «ble lydig til døden – ja, døden på korset», «derfor har òg Gud høyt opphøyet ham» (Fil 2,8–9).

Menneskesønnen er Kristus, den Salvede. Han er salvet med den Hellige Ånd, gledens olje, fremfor alle sine like. Slik sier han også hos profeten Jesaja: «Herren Herrens Ånd er over meg, fordi Herren har salvet meg til å forkynne et godt budskap for de fattige. Han har sendt meg til å forbinde dem som har et nedbrutt hjerte, til å utrope frihet for de fangne … til å gi de sørgende i Sion hodepryd istedenfor aske, gledes olje istedenfor sorg, lovprisnings drakt istedenfor en avmektig ånd» (Jes 61,1–3).

Slik åpenbarer salmen for oss treenighetens hemmelighet: Sønnen, Gud og menneske i én person, «den fagreste av alle menneskenes barn», lydig til døden, opphøyet av Faderen og salvet av den Hellige Ånd. Og slik taler Gud Faderen til Menneskesønnen: «Din trone, Gud, står i all evighet, og rettferds stav er ditt rikes kongestav.»[23]

Til hvem av englene er det noen gang blitt talt slik som til ham? Han er virkelig født av en kvinne, Menneskesønnen, en etterkommer av David, som levde på jorden som Guds tjener, æret Moseloven og var lydig mot alle Guds bud. Men Faderen har gitt ham trone og kongestav

[23] Det finnes rikelig med bevis for at jødene tolket denne salmen om Messias. Stier sier: «Vi kan ikke gå inn i en strid med dem som i denne salmen bare ser en bryllupssang eller en hyllest til en jordisk konge, uten først å drøfte de alminnelige prinsippene for troen på Skriften …» Denne salmen står ikke alene i Bibelen. Sml. Jes 54,5; 62,5; Jer 3,1; Esek 16,8; Hosea og Høysangen mange steder; Joh 3,29; Matt 9,15; 22; 25; Ef 5,32; 2 Kor 11,2; Åp 19,7. Sml. også Sal 45,7 med den jødiske overleveringen: «Vi har hørt av loven at Messias blir til evig tid» (Joh 12,34).

for evig, og han taler til ham som sin like fra evighet og gjennom alle tider.

Så siterer apostelen enda en salme. Kristus er i alle salmene. De taler om ham. Herrens guddom og menneskenatur blir framstilt i hele Skriften. Det er Faderens glede å ære Sønnen i hele Ordet, likesom det er Sønnens glede stadig å peke på Faderen, så vi kan se hans herlighet.

Apostelen viser til Sal 102. Uten apostlenes undervisning tviler jeg på om noen av oss ville ha hatt frimodighet til å bruke den slik. For i mange henseender er det den mest bemerkelsesverdige av alle salmene. Det er den lidendes salme, mens hans sjel er overveldet i stor nød og sorg og angst. Han har vært rettferdig og hellig, men mennesker forfølger ham. Han er forlatt, tårene er hans mat dag og natt.

Og likevel hadde Gud opphøyet ham. Gud hadde vist ham at han var hans utvalgte. Gud hadde latt ham lykkes til et visst punkt. Han hadde holdt ham oppe, båret ham gjennom, styrket og æret ham, latt hans verk lykkes og hans ord bære frukt.

Men så, i stedet for å gå inn til herligheten, kjente han at veien var stengt, at hele hans folk forlot og forkastet ham, at det var mørke i stedet for lys, og at det var korset og ikke tronen som lå foran ham.

Gud hadde løftet ham opp, gitt ham makt og gitt ham sitt folks hjerter. I trettitre år hadde Gud stadig sagt til ham: «Du er min Sønn», «min tjener, som jeg støtter, min utvalgte, som min sjel har velbehag i» (Jes 42,1). Og til sist, midt i hans dager, før hans verk var fullført, skulle han bli rykket bort. Forfølgelse og redsel og folkets vantro møtte ham, og hans sjel var «bedrøvet inntil døden» (Matt 26,38). Korsets skygge falt inn i hans hjerte, og hans sjel var trengt.

Slik leser vi i Joh 12 at hans sjel var bedrøvet når han så fram mot den timen han var kommet til verden for (Joh 12,27). Slik var det også i Getsemane, og likevel visste og trodde han at Gud ville fri ham ut.

Og når denne lidende utøser sitt hjerte, sier han: «Du vil reise deg, du vil forbarme deg over Sion, for tiden er kommet til å være nådig, den fastsatte tiden er kommet» (Sal 102,14). Han hviler i fast tro på Guds løfter, som sikrer Israel lys og herlighet. Guds råd må stå, hans råd må bli oppfylt. Det er da Gud Faderen svarer ham: «Du, Herre, la i begynnelsen jordens grunnvoll, og himlene er dine henders verk» (Hebr 1,10; Sal 102,26).

Det er da Gud Faderen svarer denne lidende, sørgende og nødstedte med dette forsikrende ordet. Han minner ham om at selv om han for en kort tid er blitt en tjener og er gått inn i mørke og sorg, og selv om han har fornedret seg og kjenner det slik David gjorde: «Jeg er en orm og ikke et menneske» (Sal 22,7), så er han likevel ingen annen enn Herren, Ordet, himmelens og jordens Skaper.

Han var i begynnelsen hos Faderen da ordet gikk ut fra Gud om å legge jordens grunnvoll. Ved ham ble også himlene skapt. Han er den Evige, den Første og den Siste, som skal forbli den samme i evighet.

Selv om elementene skal smelte, og himmel og jord skal rystes, og selv om verden i sin nåværende skikkelse skal forgå og legges bort som et gammelt klesplagg, er denne lidende likevel Herren. Han er den samme, og hans år tar aldri slutt (Hebr 1,11–12).[24]

Hvor underfullt er ikke dette! Hvor ufattelig er ikke denne foreningen av det guddommelige og det menneskelige, av evighet og tid, av sorg og allmakt! Undre deg ikke over at den Hellige Ånd legger et slikt språk om angst, avmakt og sorg og en så kjempende tro i munnen på Jesus. Husk at Jesu liv var et troens liv, en virkelig, sann og alvorlig kamp.

Han er «troens opphavsmann og fullender» (Hebr 12,2). Selv om han hele tiden holdt fast ved Guds løfter, var hans sorg, hans følelse av å være helt avhengig av Gud og hans engstelige blikk fram mot de siste lidelsene noe virkelig.

Han vant seieren ved tro. Han visste at han gjennom lidelse skulle vende tilbake til Faderen. Han visste at han som Menneskesønnen og sitt folks Forløser skulle bli herliggjort med den herlighet han hadde hos Faderen før verdens grunnvoll ble lagt. Til hvem av englene har Gud noen gang sagt, slik han sa til den saktmodige og ydmyke Jesus: «Du, Herre, la i begynnelsen jordens grunnvoll»?[25]

[24] Stier: Messias får her Guds mektige svar: «Det er umulig at du skal gå under, for du er den Levende med meg fra evighet.» Kristus blir her framstilt som Skaperen. Han er Herren, jorden og alt som fyller den, tilhører ham.

[25] I *Horae Hebraicae*, som er sitert ovenfor, gjengis interessante utdrag (s. 100–102) som viser at de gamle jødene tolket denne salmen om Messias og hans dager. Om Sal 102,28, «Men du er den samme» (bokstavelig: «Men du er han»), sier jødene at *ani*, *atta* og *hu*, «jeg», «du» og «han», er gudsnavn som betegner tre personer. Og i deres hymne, som synges offentlig på den siste dagen av løvhyttefesten, heter det: «For din skyld, vår Skaper, hosianna! For din skyld, vår Forløser, hosianna! For din skyld, du som søker oss, hosianna!» – som om de, sier biskop Patrick, ba den velsignede treenighet om å frelse dem og sende dem hjelp.

Til sist siterer apostelen den korte, men overmåte innholdsrike Sal 110. Av alle salmene er den den som oftest blir sitert i Det nye testamente. Martin Luther kaller den «der Hauptpsalm» – hovedsalmen, den salmen som var hans største styrke og trøst, og som den burde være for hele Guds folk. «Herren sa til min Herre: Sett deg ved min høyre hånd, til jeg får lagt dine fiender til skammel for dine føtter!» (Sal 110,1).[26]

Jødene på Jesu tid visste alle at denne salmen gjaldt Messias. Det var ikke den minste tvil om det. Derfor spør vår velsignede Frelser dem: «Hvordan kan da David i Ånden kalle ham Herre? … Når nå David kaller ham Herre, hvordan kan han da være hans sønn?» (Matt 22,43–45). Her sto de i et dilemma. Sal 110 gjelder Messias – hvordan kan da David kalle ham Herre?

Dette skriftstedet blir sitert i tre av evangeliene, og Frelserens spørsmål er så viktig og så sentralt at alle de synoptiske evangelistene har tatt det med. Kristus førte alltid Skriften tilbake til den Hellige Ånd, og her gjør han det uttrykkelig: «David i Ånden», det vil si da den Hellige Ånd åpenbarte evige sannheter for ham.

Det var umulig for menneskets forstand på egen hånd å vite det som blir kunngjort i denne salmen, å nå opp i denne høyden og få det vide utsynet som her åpner seg for oss. I sin tale på pinsedag – og legg merke til at denne store talen, som er et mønster for all forkynnelse, ikke var noe annet enn utlegning av Skriften – sier Peter til jødene: «For David for ikke opp til himmelen» (Apg 2,34). Jødene så på David med den dypeste ærefrykt. De kjente at Messias på en særlig måte var knyttet til deres store konge.

Apostelen er nesten redd for å nevne at David døde og ble begravet. Derfor sier han: «Brødre, la meg tale med frimodighet til dere om patriarken David. Han både døde og ble begravet, og graven hans er her hos oss den dag i dag» (Apg 2,29).

Men som profet, og fordi han kjente løftet om Davids Sønn, Messias, sa han: «Herren sa til min Herre: Sett deg ved min høyre hånd.» Det er dette skriftstedet apostelen Paulus siden legger så fyldig ut i

[26]Kurtz oppsummerer kontrasten mellom englene og Herren Jesus slik: 1) Englene er tjenere i riket. Sønnen har en trone og er derfor Hersker. 2) Englene virker i de lavere elementenes skikkelse eller kraft (vind og ild), han ved rettferdighetens moralske kraft. 3) Englenes verk skifter og forgår, Kristi herredømme er uforanderlig og evig.

vårt brev, der han viser hvilken særegen herlighet Jesu prestedømme har som den sanne Melkisedek.[27]

Brevenes ord om Kristi himmelfart bygger på denne salmen. Hva betyr den? At Menneskesønnen, Davids Sønn, skulle opphøyes av Gud høyt over alle ting, og at han skulle settes på tronen som hans like og få all makt og alt herredømme. Derfor sier vår velsignede Frelser: «Meg er gitt all makt i himmel og på jord!» (Matt 28,18). Og derfor steg han opp høyt over alle himler, for at han både i sin menneskenatur og i sin guddom skulle styre og fylle alle ting (Ef 4,10).

«Men til hvem av englene har han noen gang sagt», slik han sa til Jesus: «Sett deg ved min høyre hånd»? (*Ef* 1,20: «*... da han reiste ham opp fra de døde og satte ham ved sin høyre hånd i himmelen.» Og 1 Kor* 15,27: «*For alt har han lagt under hans føtter.*»)

Men nå spør du kanskje: Hvorfor taler apostelen om englene? Han har jo helt klart vist ut fra Sal 2, Sal 97, 2 Sam 7, Krønikebøkene og Sal 110 at dette mennesket Jesus ikke er noen annen enn Gud, Herren, med uendelig og evig majestet, og at han derfor også i sin menneskenatur er høyt opphøyet over alle engler. Men hva er poenget med denne sammenligningen? Hvorfor er den viktig, og hva kan vi slutte av den?

Argumentet er rett og slett dette: Den gamle pakt, loven, ble gitt ved englers mellomkomst og tjeneste. Er Jesus over englene, står hans pakt, den nye pakt, og hans prestedømme høyt over loven.

Jødene tenkte mye på englene. Som Stefanus sa, og som apostelen lærer i Galaterbrevet, var englene knyttet til lovgivningen: «Guds vogner er to ganger ti tusen, tusen og atter tusen engler. Herren er blant dem, som på Sinai, i helligdommen» (Sal 68,18). Guds vogner består ikke av noe stofflig og livløst. Forstandige, levende tilbedere, kjærlige og lydige ånder er de vognene Gud farer fram på. Derfor kalles englene i synagogens gamle bønner *ofanim* (אוֹפַנִּים, «hjul»). Stefanus sier: «dere som har mottatt loven, gitt ved engler» (Apg 7,53).

[27] «En munshi [lærd innfødt språklærer] i India la merke til at David, som selv var profet og konge, her talte om en annen som sin Herre. Han ville gjerne vite hvem som var ment. Senere leste han hos Jesaja om en som led for våre synders skyld. Han ville gjerne vite hvem denne beskrivelsen gjaldt. Da han en tid etter leste den kristne kirkes trosbekjennelse – «korsfestet, død og begravet, på den tredje dag oppstanden fra de døde, oppfaret til himmelen, sitter ved Guds høyre hånd» – gikk det plutselig opp for ham at Jesus er den David taler om i Sal 110.» Sitert i Richters *Hausbibel*.

I Galaterbrevet minner Paulus dem om at loven «ble gitt ved engler» (Gal 3,19).

Skriften taler ofte om englene. La meg minne dere om noe av det Bibelen lærer om dem.

For det første vet mennesker ingenting om englene utover det Gud vil fortelle dem. Alt det menneskelige diktere har forestilt seg om dem, har derfor ingen betydning eller verdi, med mindre det stemmer med vitnesbyrdet i den guddommelige Skrift.

Når det gjelder englene, vil jeg peke på tre retninger der en lett tar feil.

Den første ser vi i Kolosserbrevet, og vi kan kalle den «den gnostiske villfarelsen». Det er når mennesker følger sin egen spekulative fornuft og prøver å trenge inn i hemmeligheter som ikke er åpenbart for oss, og så danner seg gale forestillinger om englenes natur og om deres forhold til Gud og Kristus.

Den andre er den romerske villfarelsen. Den gir englene en falsk stilling som mellommenn og påkaller dem, slik at mennesker setter sin lit til deres forbønn eller roper på deres hjelp. Det eneste stedet i Skriften der englene på noen måte blir påkalt, er der David kaller på dem for å love Herren (Sal 103,20) og sammen med hans andre skapninger opphøye ham, deres Gud og vår Gud.

Den tredje kan jeg kalle den protestantiske. Det er å tenke for sjelden på englene og for løsrevet fra resten. Vi tar ikke nok hensyn til det Skriften sier om dem, og vi kjenner og husker ikke levende nok at de alltid er hos oss, at vi og de er lemmer i én stor familie, og at englenes tilbedelse og menighetens tilbedelse klinger sammen.

Skriften forteller oss bare om englene så å si i forbifarten. Det er som om en som bor i et stort og vidt rike, og som ikke finner det klokt, nødvendig eller gagnlig å gi oss full og systematisk kunnskap om det, nå og da, når vi trenger det, løfter forhenget og gir oss et glimt av det fullkomne og harmoniske hele i den verden der han troner.

Legg merke til hvor mange englene er: Vi er kommet «til englenes myriader» (Hebr 12,22). Åpenbaringen taler om «ti tusen ganger ti tusen og tusen ganger tusen» (Åp 5,11), millioner av engler. Hos Lukas lovpriser «en himmelsk hærskare» Gud (Luk 2,13) og kunngjør Frelserens fødsel for hyrdene i gledessang. En uhyre, utallig skare av engler!

La tankene våre vide seg ut så de kan romme dette. La den utallige skaren av englevesener som har elsket og tjent Gud i tusener av år, vise oss hvor storslått den verden er som vi lever i, og der denne fattige jorden er det kjæreste stedet, fordi den er gjenløst ved Jesu, Guds Sønns, blod.

Denne utallige skaren er et samfunn, en stat. Det finnes trinn i den, grupper, ordener og legioner av engler. Jakob «kalte stedet Mahanajim» (1 Mos 32,2). Det finnes kjeruber og serafer, troner og herredømmer. Det finnes Mikael, Guds folks forsvarer og stridsmann, som særlig blir kalt fram i de siste tider (Dan 12,1).

Vi leser om overengelen, hvis røst skal høres når Herren selv kommer ned fra himmelen (1 Tess 4,16). Det er et rike med trinn og orden, og dette riket er nøye knyttet til nådens rike. Jesus ber oss hver dag tenke på denne sammenhengen og harmonien. Han lærer oss å be: «Komme ditt rike. Skje din vilje, som i himmelen, så òg på jorden» (Matt 6,10).

Når en synder blir omvendt, gleder englene seg (Luk 15,10), og når Jesus kommer igjen, skal englene komme med ham. Det er bare ett rike av engler og mennesker, og alt Gud har skapt, utgjør ett underfullt hele.

Vi kan ikke se englene, men ikke fordi de er usynlige, for vi kunne se dem i dette øyeblikk om Gud fant det for godt å åpne øynene våre. Det som er sant, virkelig og varig, er ennå usynlig og blir bare grepet i troen. Det skal vare evig, selv om vi ennå ikke ser det. Og når alt det uvirkelige og skyggeaktige forsvinner, skal det bli synlig ved vår store Guds og Frelsers åpenbarelse.

Hver gang det er et vendepunkt i Guds rikes historie, viser englene seg, som da loven ble gitt, og da Guds Sønn ble menneske. Slik leser vi om engleåpenbaringer både før og etter Jesu fødsel. Menneskesønnen taler ofte om englene og ser dem alltid. I Getsemane viser en engel seg for å styrke ham, og engler viser seg for disiplene ved Frelserens oppstandelse og himmelfart.

Når han kommer igjen, skal skarer av engler komme med ham og skille de onde fra de gode. Og Jesus skal kjennes ved sitt folk for englene (Luk 12,8). Englene er ikke bare knyttet til frelsen og Guds åndelige rike, men til hele Guds rike, også til alt som skjer i naturen. Det var et jordskjelv ved hans oppstandelse. Hvorfor? Fordi engler

hadde vært der og rullet steinen bort. Betesda-dammen hadde underfull kraft, «for en engel steg fra tid til annen ned i dammen og rørte opp vannet» (Joh 5,4) og ga det legende kraft. Englene står bak alt som skjer i naturen.

Gud beveger og styrer ikke verden bare ved lover og prinsipper, ved ubevisste og livløse krefter, men ved levende vesener, fulle av lys og kjærlighet. Hans engler er som flammende ild (Hebr 1,7). De har ansvar for vindene, jorden, trærne og havet (Åp 7,1). Gjennom englene styrer han verden. Og disse englene, som Gud har gjort så herlige, «veldige i makt», lyder «hans ords røst» (Sal 103,20), mens de i tilbedelse alltid ser Faderens ansikt (Matt 18,10).

De gir ham alltid ære og pris, og med glede og undring tilber de stadig Guds herlighet slik den er åpenbart i Lammet som ble slaktet, og slik den blir gjort synlig i Kristi menighet.

For likesom Kristus er midtpunktet, er menigheten opphøyet i ham, så Guds mangfoldige visdom gjennom menigheten skal bli kunngjort for maktene og myndighetene (Ef 3,10).

Men så herlige englene er, er de likevel underlagt Jesus som menneske. For det er i hans menneskenatur at Gud har satt ham på tronen over alle ting.

Deres forhold til Jesus bestemmer også deres forhold til oss. I et stort hus kan det være mange tjenere som er æret, betrodd og elsket. Men det lille barnet som er arving, har en annen stilling, selv om det ennå står tilbake for dem i kunnskap, styrke og dyktighet.

«Er de ikke alle tjenende ånder, som sendes ut til tjeneste for deres skyld som skal arve frelse?» (Hebr 1,14). Du som er Guds barn, født av den Hellige Ånd, du er Jesu bror. For «det er jo ikke engler han tar seg av, men Abrahams ætt tar han seg av» (Hebr 2,16) i sin store kjærlighet. Dere skal en gang være konger og herske. For i Kristus er alt lagt under menneskets føtter, slik det står i Sal 8,7: «Alt la du under hans føtter.» «Er de ikke alle tjenende ånder?» De elsker oss. Det vet vi, for de viste en fullkommen uselvisk og øm omsorg for vår frelse.

Da Jesus steg ned fra himmelen og besøkte vår jord, var de langt fra misunnelige. De gledet seg og kom med stor iver ned og brakte det gode budskapet til hyrdene. Med glede kunngjorde de også at Jesus er oppstanden og opphøyet, den Menneskesønn som de – å, hemme-

ligheters hemmelighet! – hadde sett i dødsangst i hagen, der en engel styrket ham, og som de hadde sett på korset.

Hvor glade var de ikke for å rulle bort steinen! Hvor de frydet seg da de så ham opphøyet over himlene! Og hvor ømt viste de sin medfølelse med de sørgende kvinnene: «Jeg vet at dere søker Jesus, den korsfestede. Han er ikke her, han er blitt reist opp, slik som han sa» (Matt 28,5–6).

Vi vet at de elsker oss, for de gleder seg når en fattig, fallen og fornedret synder vender seg bort fra ugudeligheten og griper frelsen i Jesus. De våker over oss i våre farer og vanskeligheter. «For han skal gi sine engler befaling om deg, at de skal bevare deg på alle dine veier. De skal bære deg på hendene, så du ikke skal støte din fot på noen stein» (Sal 91,11–12).

De undrer seg og forundres når de ser Lasarus i hans fattigdom, smerte og nød, foraktet og glemt av mennesker (Luk 16,20–22). Dag etter dag ser de hans tålmodighet, hans tro og hvordan han i tillit holder seg til Gud. Ivrig lærer de av ham mer og mer om lidelsens hemmelighet og om menneskets samfunn med Jesus. Og i kjærlighet venter de på den fastsatte timen da han blir løst fra smertens og dødens legeme, og de kan bære ham trygt, varsomt og raskt i Abrahams fang.

Og når de har tjent Guds folk til enden på denne tidsalder, skal de glede seg når de hører ham si til barna: «Kom hit, dere som er velsignet av min Far! Arv det riket som er beredt for dere fra verdens grunnvoll ble lagt» (Matt 25,34).

For Jesu skyld er de «alle tjenende ånder». Å, hvor stor Jesus er! Hvor stor nådepakten er! Hvor stor Sønnens herlighet er, og hvor underfull vår stilling er som Faderens barn!

Og nå, brødre, kan ikke apostelen fortsette sitt bevis uten først å gi luft for sin hellige uro for vår frelse og formane oss alvorlig og kjærlig. Vi må så mye mer holde fast på det vi har hørt (Hebr 2,1). For en så stor frelse er åpenbart for oss: en frelse som har sitt opphav i kjærlighetens evige dyp, en frelse som er bygd på klippen, Jesu, Guds Sønns, lidelser og oppstandelse, en frelse som blir fullendt i herlighet, større og høyere enn englenes, og som gir oss den høyeste plass blant alle skapninger i Guds rike.

Hvis så stor en frelse blir forsømt – jeg sier ikke forkastet eller møtt med forakt og vantro, men forsømt – hvis vi ikke når opp til høyden i dette beviset, hvis Guds kjærlighet ikke smelter hjertene våre, hvis vi ikke regner frelsen for det ene nødvendige, viktige og vesentlige, hvis vi ikke vier den hele vårt hjerte, hele vår sjel og alle våre krefter, hvis vi ikke strever etter å gripe den av all vår makt og samler alt vårt alvor og styrke om den – «hvordan skal vi da unnfly?» (Hebr 2,3).

Jesus har selv forkynt og brakt den. Gud Faderen har stadfestet og beseglet den. Den Hellige Ånd har bekreftet den med sine gaver og under (Hebr 2,3–4). Den er Guds endelige åpenbaring, hans kjærlighets usigelige gave etter hans evige hensikt.

Eier vi dette første kapitlet? Er det vårt? Har vi det? Kan vi si: «Med dette vil jeg gå inn i evigheten. Jeg tror det av hjertet. Det er en skatt for min egen sjel. Jeg står på denne klippen. Jeg hører hans røst i Sønnen, og derfor kan jeg komme til ham med barnlig tillit»? La meg samle og anvende det dette kapitlet lærer, i fire spørsmål.

1. Tilber vi Jesus? I dette kapitlet får han guddommelige navn: Sønnen, Herren, Gud. Guddommelige gjerninger blir tillagt ham: skapelsen av verden, at han bærer alle ting, soningen på korset, og at han nå styrer fra Majestetens høyre hånd. Guddommelige egenskaper blir gitt ham: Han er allvitende, han er allmektig, han er uforanderlig, han er evig. Guddommelig tilbedelse tilkommer ham. Gud Faderen befaler selv englene å tilbe ham. Tilber du Jesus, Jesus, Davids Sønn, han som ble korsfestet? Har du lært å si til ham som Tomas: «Min Herre og min Gud!» (Joh 20,28)?

2. Det andre spørsmålet er dette: Kjenner du sannheten? Eller hører du til den store mengden i denne verden, som mener at én religion er like god og sann som en annen, og at én åndelig oppfatning ikke er mer verdifull eller sikker enn en annen? Har du sannheten, den ene sannhet?

Vet vi at Gud, som tidligere har talt gjennom profetene, nå har talt til oss fullt, klart og endelig i sin Sønn? Jesus sier: «Jeg er … sannheten» (Joh 14,6). Vi har fått den sanne, virkelige, fulle, fullkomne og endelige åpenbaringen av Guds sinn i Jesus Kristus, hans Sønn. Å, hvor velsignet det er når vi, i stedet for å bli kastet og drevet omkring av hver lærdoms vind (Ef 4,14) og i stedet for å være avhengige av

menneskelig fornufts visdom og oppfinnsomhet, har denne klippen: Gud har talt – i Jesus har Gud talt!

3. Det tredje spørsmålet jeg stiller, er: Er du fri fra alle dine synder? Er de alle tilgitt? Er du tilgitt? Jesus har renset bort våre synder ved ett offer på korset. «Jesu, hans Sønns blod renser oss fra *all* synd» (1 Joh 1,7).

Om ham vitner alle profetene, alle apostlene vitner, englene vitner, og Gud Faderen, Gud Sønnen og den Hellige Ånd vitner at «hver den som tror på ham», i samme øyeblikk har «den fullkomne avløsning, forlatelse og tilgivelse for alle synder» (sml. Apg 10,43), og er ren og uten lyte for Guds åsyn.

Tror du at Jesus, som døde på korset, nå er ved Guds høyre hånd? Å, så forstå også den fulle meningen i Davids ord: «Men hos deg er tilgivelsen, for at vi skal frykte deg» (Sal 130,4)! Vi ble korsfestet med Jesus, og slik ble vi rettferdiggjort. Derfor ble Jesus reist opp, og vi er tatt imot i Den Elskede (Rom 4,25; Ef 1,6). Nå er vi fri fra synden og står for Guds åsyn. I Kristus har vi forløsningen, syndenes forlatelse (Ef 1,7). Han har tatt bort alle våre overtredelser.

4. Til sist: Vet du at Jesus, din Frelser, din Herre, din Gud, er ved Guds høyre hånd, og at du er Jesu bror, Faderens barn og arving til riket? Lever du i håpet om at du skal få se ham, se Jesus som han er, og at du da skal bli ham lik? Og når du har dette håpet i deg, renser du deg da selv, likesom han er ren (1 Joh 3,2–3)?

Å, lev i Guds kjærlighet! Lev av Guds kjærlighet! Lev ut fra Guds kjærlighet! Begynn med Guds kjærlighets fylde i Jesus Kristus!

La deg aldri friste til å vende tilbake til lovens redsler eller lovens vei! La deg aldri friste til igjen å se på noe annet enn Jesu blod, som tar bort all synd!

Og hver gang du går til Herrens bord og minnes Kristi kjærlighet til døden, så si til deg selv: «Nå forkynner jeg for hele verden Herrens død (1 Kor 11,26): at han har fullført verket, at frelsen er fullkommen, og at han har båret fram en fullstendig, fullt ut tilstrekkelig og fullkommen soning.»

Gled deg over at Kristus er her, han som ble korsfestet, ja, mer enn det, som også er reist opp (Rom 8,34), og at vi som tror, er Kristi legeme, ett med ham i all evighet. Hvem er den som vil fordømme oss

eller skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus? Han som døde for oss, er ingen annen enn den Høyestes Sønn!

Herren gi oss at vi «kan få kjenne ham og kraften av hans oppstandelse og samfunnet med hans lidelser», så vi blir «gjort lik med ham i hans død» (Fil 3,10), og at vi kan nå fram til den første oppstandelsens herlighet, når frelsens arvinger skal åpenbares sammen med Jesus selv. Amen.

Kapittel 5. Menneskesønnen Jesus, gjort lite ringere enn englene for å lide døden

Hebr 2,5–10

Apostelen går nå inn i Det aller helligste. Han nærmer seg brevets store emne: Jesus Kristus opphøyet gjennom lidelser – ved døden, ja, ved sitt eget blod, gikk han som en stor yppersteprest inn i den himmelske helligdom. Han har allerede minnet oss om at Jesus som Guds Sønn har arvet et langt høyere navn enn englene. Nå vil han vise oss hvilken fornedrelse og hvilke lidelser han utholdt på jorden, og at de ikke bare ikke stod i veien for hans herlighet, men er den fortjenstfulle årsaken til hans opphøyelse.

«For det var ikke under engler han la den kommende verden, som vi taler om» (Hebr 2,5). Den kommende verden var et emne for undervisning og samtale blant alle gudfryktige jøder. Da de kom til tro på Jesus, ble oppmerksomheten deres enda mer rettet mot oppfyllelsen av profetiene, og hjertene deres ble enda dypere opptatt av den framtiden som alle profetene hadde vitnet om. Jesus selv hadde talt om gjenfødelsen, når de tolv apostlene skulle «sitte på tolv troner og dømme Israels tolv stammer» (Matt 19,28).

Den kommende verden betyr tydeligvis ikke himmelen, for himmelen er et rike som er til nå. Der er Guds herlighet åpenbart, og der stiger englenes og de saliges tilbedelse uavbrutt opp til Guds trone. Av Sal 8, der den kommende verden blir beskrevet, ser vi at den gjelder jorden og Messias', Menneskesønnens, framtidige herredømme. Den kommende verden er heller ikke evangeliets tid, for den begynte med Jesu forkynnelse og utgytelsen av Den Hellige Ånd på pinsedag.

Den kommende verden er noe som ligger fram i tiden, noe alle apostlene så fram til. Peter vitner: «Men vi venter etter hans løfte nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor» (2 Pet 3,13). Og han sier

at himmelen skal huse Jesus «inntil de tider da alt det blir gjenopprettet» (Apg 3,21).

Etter den gamle synagogens mening er den kommende verden den fornyede jorden under Messias' herredømme. Det er den tiden profetene forutsa, da riket skal gis til Davids sønn, og Israel skal bo i sitt eget land i fred og rettferdighet, og alle hedningefolkene skal vandre for hans ansikt og tilbe Jakobs Gud.

Da skal det være mat og klær i overflod for alle fattige og trengende. Da skal all undertrykkelse opphøre på jorden, og grusomhetens røst skal ikke lenger høres. Da skal selv det ytre skaperverket vitne om at Guds fred og den Høyestes velsignelse er nær. Da skal Kongen herske fra elven til det store hav, folkene skal ikke lenger lære å føre krig, og Guds vilje skal skje på jorden som i himmelen.

Denne kommende verden, som profetene beskriver så fullt, må være underlagt noen og styres og ledes av noen. Den er ikke lagt under englene. Men som Guds ord stadig lærer oss, er den lagt under Messias, Davids sønn, Guds Sønn. Det er han som skal være Guds elskede og herske på jorden og fullføre hele Guds rådslutning, han i hvem alle løftene som ble gitt fedrene, skulle være «ja og amen».

Vitnesbyrdet om dette herredømmet på jorden i den kommende verden står i Sal 8, gitt av «en som et sted har vitnet». Apostelen sier ikke: «David sa». Som vi allerede har sett, gjengir han alle sitatene i dette brevet på denne upersonlige måten, og viser straks til kilden for hele Skriften, Herren Gud selv. Det er svært lærerikt å vite hva David så, hva Jesaja tenkte og følte, og hvilke særlige historiske forhold de levde under da spådommene ble gitt dem. Men det er viktig for oss å se den høyere sannheten: Disse mennene var redskap og kanal for en høyere åpenbaring, som de selv ikke fullt ut forstod.

Apostelen Paulus minner oss om at dette hendte og ble skrevet til lærdom for oss (Rom 15,4; 1 Kor 10,11). Apostelen Peter minner oss om at profetene gransket og ransaket det de fikk skrive, og at de ikke tjente seg selv med det, men oss, som evangeliet nå blir forkynt for i sin klare fylde (1 Pet 1,10–12). Slik er Skriften innåndet av Ånden og evig.

Det er vår sak å gå inn i den med tro og ærefrykt og grunne på bredden og lengden, dybden og høyden i Guds rådslutning. Hvor un-

derfullt er det ikke når vi husker at David og Jesaja ikke fullt ut forstod det som ble uttalt gjennom deres inspirerte lepper!

Hvor forunderlig er det ikke å tenke på at alle de store tidsavsnittene i menighetens historie, fra Jesu første til hans annet komme, i svært stor grad var skjult for dem! De så det første kommet i lidelse og det andre i herlighet som to sammenhengende hendelser, nesten uten noe mellomrom. Og ved Messias' komme så de Israel på den gjenopprettede jorden i fred og salighet. Evangeliene, Apostlenes gjerninger og Åpenbaringen fyller ut denne store og underfulle mellomtiden, da Kristus samler seg et legeme av jøder og hedninger.

Men tross dette store skillet mellom de profetiske og de apostoliske skriftene er det en slik samklang i sannhet og tanke, en slik enhet i ånd, og de to delene av Skriften griper så inn i hverandre, at hvor vi enn går i dette store og rommelige tempelet som Guds ord er, ser vi den ene bærende tanken som gjennomtrenger alt. Vi merker at Byggmesteren er Herren over alle tider, han som var og som er og som kommer. Hva er det vi ser? Guds egen herlighet.

I verdenshistoriens morgen, ved det første daggry, var alt gåtefullt, mørkt og uklart. Sannheten ble bare gitt stykkevis, men herligheten trådte stadig tydeligere fram. Vi får glimt av et underfullt menneskeansikt: som Abrahams sønn Isak, som led i saktmodighet, som Josef, som gikk gjennom fornedrelse inn til herlighet, og som David, som hersket i ydmykhet og var elsket, enda han ble forfulgt.

Vi ser en himmelsk, guddommelig skikkelse som viser seg som paktens engel – Engelen som bærer Navnet, Klippen som fulgte dem i ørkenen, høvdingen over Israels hær, Davids sønn – til vi i Matteusevangeliet ser Guds herlighet «i Jesu Kristi åsyn» (2 Kor 4,6), det samme ansiktet og det samme vesen.

Alle disse ulike lysstripene bryter gjennom mørket. Alle disse ulike og spredte glimtene som peker fram mot ham, alle disse lysstrålene – om jeg kan si det slik – samler seg når han kommer til syne, og viser seg til sist i fullkommen klarhet og glans. Det som mange profeter og konger ønsket å se og skue inn i, er i Guds store nedlatelse kommet til oss (Luk 10,24). Vi ser utilslørt det de så langt borte.

Når Skriften har en slik enhet, er dette et svært viktig emne å dvele ved. Vi forstår godt at de som står utenfor, har vanskelig for å se hvor

helt overbevist vi er om Skriftens sannhet. Ikke den minste skygge av tvil om Guds ords guddommelige myndighet streifer oss.

De innvendingene og motsigelsene som vitenskap og kritikk kommer med, og vanskelighetene med å tolke Guds ord, rokker ikke vår tro. For vi har en indre visshet om at Skriften er inspirert, når vi ser dens fullkomne enhet fra 1. Mosebok til Åpenbaringen. «En» – enten det er David, Sakarja eller kong Salomo – «en har et sted vitnet». Han er et vitne om det Gud har åpenbart.

Hva er da vitnesbyrdet i Sal 8? Se på salmen! Hva betyr den? David priser Guds godhet og hans nedlatelse mot mennesket. Guds navn er kjent over hele jorden, Guds herlighet er høyt over himlene. Han som har skapt himlene, månen og stjernene, nedlater seg til det skrøpelige og svake mennesket og til menneskesønnen. Han husker på ham. Han har satt ham bare litt lavere enn englene og kronet ham med herlighet og ære. Han har gitt ham makt over alt i verden, over dyrene, buskapen og himmelens fugler.

Salmen svarer tydeligvis til den makten mennesket opprinnelig ble innsatt i da Gud skapte det. Gud skapte mennesket i sitt bilde og satte det til hersker på jorden.

Men forklarer dette salmen? La oss se ærlig på den og si om denne nøkkelen er nok til å åpne den. Guds navn er ennå ikke kjent over hele jorden. Og dette mennesket som salmisten taler om som hersker – er det Adam? Det kan ikke være Adam, for han taler ikke om mennesket, men om «menneskesønnen». Han taler tydeligvis om Adams etterkommere. «Fra småbarns og diebarns munn har du beredt deg lovprisning» (Matt 21,16).

Er det det falne mennesket? Riktignok er det lavere enn englene, siden det bor i et dødelig legeme og er begrenset og endelig på mange måter. Men hvor er dets makt over skapningen? Som det står i Hebreerbrevet: «Ennå ser vi ikke at alt er ham underlagt» (Hebr 2,8).

Men apostelen gir oss nøkkelen: Salmisten taler om den kommende verden og om Menneskesønnen Jesus. Når vi tenker på at denne salmen er skrevet av Den Hellige Ånd, og ser alle de stedene i Guds ord som viser til den, i sammenheng, forstår vi at den er en av de mest omfattende og vidtrekkende spådommene Guds ord inneholder.[28]

[28] Luther: «Denne salmen taler helt og holdent om Kristi lidelser og om den herlighet han vant gjennom lidelsene, slik Hebr 2,9 tydelig vitner.» Den blir sitert om Kristus i Matt 21,16; 1 Kor 15,27;

Gud skapte mennesket til å herske over jorden. Det skulle være Guds stedfortreder og konge her nede. Alt skulle være underlagt det. Det er selve tanken med en konge, slik vi finner den i Daniels bok: «Konge, du er kongenes konge, som himmelens Gud har gitt riket og makten og styrken og æren! Menneskenes barn, overalt hvor de bor, markens dyr og himmelens fugler – alle har han gitt i din hånd og gjort deg til herre over dem. Du er hodet av gull» (Dan 2,37–38).

Tanken med kongedømmet er at det ikke er en myndighet som mennesker har overlatt til et menneske. Den kommer ikke nedenfra. Det er en makt og et herredømme som himmelens og jordens høyeste Herre selv har gitt.

Fordi Nebukadnesars kongedømme kommer direkte fra Gud, omfatter det alt på jorden. Ikke bare skal alle folk, nasjoner og tungemål vise ham troskap, men også markens dyr og himmelens fugler, som ferdes i og over hans land, er underlagt ham. Han er innsatt med makt av Gud selv, og hans herredømme gjelder alle ting. Dette kongedømmet, som Adam mistet ved sin synd, skal nå gis til en som kalles «Menneskesønnen». Vår Herre Jesus viste tydeligvis også til dette stedet når han kalte seg Menneskesønnen. Det er i dette uttrykket at stedene i Daniel har sin rot. «Fra nå av skal dere se Menneskesønnen … komme på himmelens skyer» (Matt 26,64).

Han kalles Menneskesønnen fordi han er summen og kjernen i menneskeslekten, menneskehetens stedfortreder og gjenoppretter – mennesket Kristus Jesus. Han er den annen Adam. I ham har vi fått en ny begynnelse for menneskeslekten.

Han er Menneskesønnen, ikke bare fordi han har del i kjøtt og blod, og fordi han, født av en kvinne og åpenbart i syndig kjøds lignelse, er blitt ett med vår slekt, men fordi det er gitt ham å være hodet for den nye menneskeslekten. Han skal være Herre og hersker, Konge over jorden.[29]

Ef 1,20–22 og Hebr 2. Luther har vakre merknader om salmens åndelige lære og trøst. Til vers 3 trekker han inn 1 Kor 2,1; 1,21–23, og til vers 6 Kristi herlighet og ære (Jes 53; 61; Sal 45).

[29] Betegnelsen «menneskesønn» blir, med unntak av Esekiel, ikke brukt om noen annen enn Messias. I Dan 7,13 står uttrykket *bar enasj* (בַּר אֱנָשׁ, «menneskesønn», av *enosj*, «det svake, dødelige menneske»), og det stiller enda tydeligere for oss at han som ble korsfestet i svakhet, nå er opphøyet og herliggjort. I denne salmen passer *ben adam* (בֶּן־אָדָם, «Adams sønn») bedre: «Adam der oppe», «Adam i det høye, som har herredømme over alle ting», et uttrykk som finnes i Talmud og Zohar. Sml. også Rom 5 og 1 Kor 15.

Denne Menneskesønnen, som ble gjort lite ringere enn englene, skal være Kongen. Ved ham skal kunnskapen om Gud, Guds kjærlighet og Guds liv nå fram til jordens ender. Alle folk som bor på jorden, alle folk helt ut til de fjerneste øyene i havet, skal kjenne og tilbe Israels Gud. Guds navn skal være herlig på jorden, likesom han har satt sin prakt over himlene. Det vil si: Hele jorden skal se nåden åpenbart i menigheten, til pris og ære for hans navn – frelsens herlighet, som er høyere enn alle engler og alt som hører den første skapningen til.

«Fra småbarns og diebarns munn har du beredt deg lovprisning.» Dette ble oppfylt da barna ropte «Hosianna» for Herren. Det er et bilde, og det blir stadig oppfylt når umyndige forkynner de hemmelighetene som Faderen åpenbarer dem (Matt 11,25). Og det skal bli oppfylt når det viser seg at Gud ved de troendes dårskap, svakhet og intethet gjør de vises visdom og verdens makt og herlighet til intet (1 Kor 1,27–28).

Men denne Menneskesønnen som Gud valgte seg ut, ble gjort lite ringere enn englene for at han skulle smake døden. For gjennom denne døden skulle han gå inn til den herlighet og ære som Faderen hadde bestemt å krone ham med for hans lydighet og fornedrelse.

La oss nå tenke over hva Menneskesønnen har utholdt da han fornedret seg for oss. To uttrykk blir brukt: å lide døden og å smake døden. La oss huske at det ikke var noen forbindelse mellom Jesus, slik han var i seg selv, og døden. Han ble unnfanget ved Den Hellige Ånd og født av jomfru Maria. Han var uten synd, uten flekk og lyte. Han hadde aldri overtrådt loven. Satan kunne ikke finne noe i ham. Døden hadde ikke noe personlig eller direkte forhold til ham. Ser vi på døden som straffen for å overtre loven? Kristus oppfylte all rettferdighet.

Hva hans menneskelige natur angår, var Herren Jesus Kristus fri for dødens makt. Ingen makt kunne drepe ham. «Ingen tar det fra meg, men jeg setter det til av meg selv» (Joh 10,18). Herren Jesus Kristus, livets høvding, la ned sitt liv av egen makt og vilje. På dette punktet er hans død ulik ethvert annet menneskes død. Den var en fri, frivillig handling, som sprang ut av hans egen vilje og kraft. Da Herren Jesus Kristus døde, satte han inn en stor kraft. Han ville dø. I én forstand kan vi derfor si at hans død var en stor åpenbaring av hans makt.

La oss tenke over at Herren smakte døden. Et menneske kan dø på et øyeblikk, og da smaker det ikke døden. Døperen Johannes ble halshugget. På et øyeblikk ble legeme og ånd skilt. Mennesker kan dø i et øyeblikk av opphisselse, og – ytterpunktene møtes – nesten uten bevissthet eller med ro og uforferdethet, modige som løver, slik mange krigere. Men det er ikke å smake døden.

Vår Herre Jesu Kristi død var en langsom og smertefull død. Han ble «stekt over ild», slik påskelammet viste forut (2 Mos 12,9). Men det var ikke bare at den varte lenge, og at den førte med seg sjelekval så vel som legemlig smerte. Han kom i berøring med døden slik ingen annen begrenset skapning kan. Han smakte døden. Alt som var i døden, var samlet i det begeret som Herren Jesus Kristus tømte på korset.

Hele sitt liv kjente han byrde, sorg og smerte. Han så folkets synder og sorger. Han ble grepet av medfølelse og gråt. I Getsemane hage forstod han hva slags beger han måtte drikke på Golgata. Han var i dyp angst – ikke i vårt sted, men fordi han grøsset for den stedfortredelsen som ventet ham på forbannelsens tre. I hagen skjer ingen stedfortredelse og ingen soning. Det var stedfortredelsen han så foran seg, som fylte ham med angst. Men på korset betalte han med sin egen død straffen for menneskenes synder.

Men hva var det han smakte i døden? Døden er forbannelsen som synden fører med seg, straffen for den brutte loven, åpenbaringen av djevelens makt og uttrykket for Guds vrede. På alle disse måtene kom Herren Jesus Kristus i berøring med døden og smakte den helt til bunns.

Han smakte den som syndens følge, enda han selv ikke visste av synd (2 Kor 5,21). Men som Guds og Menneskets fullkomne, rene og plettfrie Sønn hadde han en uendelig forståelse av syndens ondskap – hvor avskyelig og grusom den er, hvordan den faller fra Gud, og hvordan den strider mot den Helliges vilje. Han så syndens sanne vesen, både mot Gud og mot mennesker, oppover mot hellighetens trone og nedover mot den bunnløse avgrunn. Han så den i dens dyp og i dens evige følger.

Vi ser ikke syndens virkelige følger, for vi kjenner ikke hvor overmåte syndig synden er. Vi har vanskelig for å fatte at så forferdelige og

uendelige følger skulle komme av den. Men han så synden i hele dens hemmelighet og virkelighet.

Døden er straffen for å overtre Guds lov. Hele tiden han var på jorden, hadde han gjort loven stor og oppfylt den. I hans hjerte var loven skrevet som på steintavlene i paktens ark. Han gledet seg i Guds vilje, ikke som noe utenfor ham, men som noe som levde i ham, musikken og rytmen i hans sjel. Han så døden som følgen av å overtre loven, som lovens forbannelse og straff. Han var født under loven (Gal 4,4), og nå ble han en forbannelse for oss (Gal 3,13).

Satan har dødens velde (Hebr 2,14). Jesus sier: «Dette er deres time og mørkets makt» (Luk 22,53), og det var Satan, mørkets fyrste og makt, som Jesus seiret over på korset. Han kom i berøring med mørkets fyrste og makt, som hadde rett til å kreve at skyldbrevet med budene, som går mot overtrederne, ble holdt (Kol 2,14), og som kan feste dødens brodd ved å bruke lovens kraft (1 Kor 15,56).

Til sist, og mest forferdelig av alt: Døden var uttrykket for Guds vrede. Guds rettferdige mishag og harme mot synden gjør seg gjeldende i døden. Døden er å være forlatt av Gud. Den er uttrykk for at Gud har trukket sin nåde og kraft tilbake. Døden er å være uten Gud.

Herren Jesus Kristus kom i berøring med døden som Guds vrede. Han smakte døden ved full og klar bevissthet. Derfor ropte han ved slutten av de tre gåtefulle timene da solen mistet sitt lys: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» (Matt 27,46). I troens fylde holdt han seg fortsatt fast til Gud, for midt i alt dette anerkjente han Guds sannhet, rettferdighet og trofasthet og kalte ham «min Gud». («*Dette var tre gåtefulle timer. Tiden for denne forlattheten svarer til Sal 8,4, der solen ikke er nevnt (Matt 27,45).» – Bengel,* Gnomon.)

Slik smakte han døden. Slik kom han som selv var livet, i berøring med døden. Slik kom han som selv var helligheten, i berøring med synden. Og slik ble hans kjærlighet til Gud og mennesker så å si lutret til den høyeste fullkommenhet. Slik gjorde han fyllest for Guds hellighet, rettferdighet, sannhet og trofasthet, og slik tok han bort dødens brodd, som er syndens straff og Satans styrke.

Kristus ble en forbannelse for oss. Han ble forlatt av Gud og overlatt alene til mørkets makt. Men enda han tømte vredens beger, og enda alle dødens brenninger og bølger gikk over ham, fortsatte han å leve, å stole på Gud, å elske og å be. Han vant seier i sin dypeste angst.

Hans kjærlighet var sterkere enn døden, og i sin død brakte han liv til alle dem hvis synder han bar. Han smakte døden ved Guds nåde. Det var Guds nåde som gav ham i døden. «Det behaget Herren å knuse ham» (Jes 53,10).

Den dypeste grunnen til Kristi død er Guds kjærlighet til Jesus og til de barna som er gitt ham. Det endelige målet er at Gud skal åpenbare seg for engler og mennesker: «for at han ved Guds nåde skulle smake døden for alle» (Hebr 2,9). Hele Skriften taler om Jesu offer som en følge av Guds kjærlighet og som åpenbaringen av den guddommelige kjærlighet: «Det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv» (2 Kor 5,19).

Det er bare fienden, den vantro, som framstiller Skriftens lære slik at Gud Faderens harme og vrede måtte stilles av Jesus, som skulle ha større mildhet og barmhjertighet enn Faderen. Det er et falskt vitnesbyrd. Det er Guds kjærlighet Jesus åpenbarte. Ja, det er Guds kjærlighet at Jesus døde for de skyldige. Kristus døde ikke for at Gud skulle kunne elske verden, men det var fordi Gud elsket verden, at Jesus døde. Gjennom den korsfestede Kristus ser vi Gud som Far.

Men hvilken kjærlighet ville det være om Kristi død bare var et eksempel? Hva om det ikke var noen nødvendighet for denne usigelige gaven, dette overveldende offeret? Hva om synden kunne tilgis uten at Guds vesen ble stadfestet, uten at hans rettferdighet, sannhet og hellighet ble åpenbart? Hva om loven kunne settes til side og dens straff og dom bare forbigås? Hva om Guds velbehag kunne hvile direkte på den synderen som erkjenner Guds kjærlighet, mens de virkelige hindringene mellom Gud og overtrederen ble stående som før, urørt og ikke ryddet bort?

Disse ytre hindringene er Guds hat mot synden og Guds vrede over det onde – en vrede som er en nødvendig og vesentlig åpenbaring av en kjærlighet som er fullkommen i hellighet og rettferdighet. Til dem hører også fordømmelsen fra Guds lov, som er hellig, rettferdig og god (Rom 7,12), dødens makt og Satan, mørkets fyrste. De indre hindringene, i mennesket selv, er ikke mindre virkelige: dets hardhet, dets hat mot Gud og at det er dødt i overtredelser og synder (Ef 2,1).

Hvis Jesus bare døde som martyr og eksempel, eller for å vise Guds kjærlighet, at Gud var villig til å ta imot syndere som omvender seg,

kan vi ikke forstå hvorfor det trengtes en så forferdelig angst og et så forferdelig offer, og et så overveldende under som inkarnasjonen.

En slik død ville heller ikke føre oss nær til Gud. Det ville fortsatt være en uendelig avstand mellom Gud og samvittigheten. Fjellene av vår skyld, lovens dom og forbannelse og Guds rettferdige mishag ville fortsatt skille mellom ham og oss.

Kristus ville ikke være noen mellommann, for i så fall hadde han aldri gått inn i vår virkelige stilling, vår nød og vår død. Det tapte fåret ville fortsatt være i ørkenen, og den gode hyrde ville bare ha vist at han var villig til å redde det – vist sin medfølelse, selvfornektelse og kjærlighet – men han ville ikke virkelig ha funnet og frelst det.

Først når vi tror Skriftens vitnesbyrd om at han satte sitt liv til for oss og i vårt sted, at han ble synd og forbannelse i vårt sted, og at hans blod ble utøst som løsepenge til forlatelse for våre synder – først da ser vi at vi i Jesus har Guds kjærlighet, nåde og velsignelse, at vi i ham har forløsningen og er brakt nær til Faderen.

Og legg merke til: Ved Guds nåde smakte han døden for alle. Vi taler om at syndene blir tilgitt. Vi har fått tilgivelse, men alle våre synder er blitt straffet. Gud tilgir oss, men våre synder tilgir han aldri, i den forstand at han ettergir straffen for dem. Alle våre synder ble lagt på Jesus, og hver eneste en ble straffet. Gud «fordømte synden i kjødet» (Rom 8,3). Han fullbyrdet dommen over alle våre synder, for hver og en av oss, for alle Guds barn. For hver av dem smakte Jesus døden.

Her er det ikke bare tale om at synden blir tilgitt, men om at alle våre synder virkelig blir tatt bort. Og apostelen forklarer oss at denne store og underfulle hemmeligheten – Jesu død som vår stedfortreder, han som bar våre synder og vår forbannelse, tålte straffen for våre synder og seiret over alle våre fiender (det er loven, Satan og døden) – skal åpenbare for oss Guds fullkommenhet i all dens fylde.

«Da han førte mange barn til herlighet, sømmet det seg for ham, som alt er til for og alt er til ved, å fullende deres frelses høvding gjennom lidelser» (Hebr 2,10). For en underfull erklæring! «Det sømmet seg for ham.» Det svarer til de guddommelige fullkommenhetene. Alle Guds egenskaper er her i samklang: hans visdom og hans barmhjertighet, hans rettferdighet og hans hellighet, hans makt og hans sannhet.

«Det sømmet seg for ham på grunn av hans kjærlighet, det sømmet seg for hans rettferdighet, det sømmet seg for hans visdom at det skulle skje slik. Her seiret ikke én egenskap over en annen. Her var ingen ødselhet som den uendelige visdom kunne refse, og ingen ettergivenhet som den uendelige hellighet kunne utfordre. Alle Guds egenskaper gledet seg sammen i at de virket sammen i samklang.»

Guds egenskaper – vi taler menneskelig og svært ufullkomment – er alle til stede samtidig. De beveger seg sammen, fordi de alle er fullkomne og herlige. I sin barmhjertighet må han være rettferdig, i sin rettferdighet barmhjertig. I hans visdom er det styrke, i hans makt tålmodighet. Alt som er i Gud, er skjønt og fullkomment. «For av ham og ved ham og til ham er alle ting» (Rom 11,36). Og det han har samlet åpenbaringen av seg selv i, må være verdig ham.

Jo mer vi ser på Jesus som vår Forløser og grunner på forsoningen på korset, desto mer vider seg tankene våre ut, og desto mer ser vi den Høyestes bilde og herlighet. Desto mer frykter vi synden, og desto dypere kommer vi inn i kunnskapen om Gud og i samfunnet med ham. Hvem åpenbarer Guds fullkommenhet, om ikke det slaktede Lam? Da kan det med rette sies: «Det sømmet seg for ham … å fullende deres frelses høvding gjennom lidelser.» Om jeg kan si det slik: Gud er aldri så lik seg selv som når han åpenbarer seg i Jesus, korsfestet for synder.

Å, hvordan vek ikke jødene tilbake for hemmeligheten med den korsfestede! Hvordan gjorde ikke hver tanke i dem opprør mot tanken på at deres konge ble hengt på et tre! Hvor tungt er det ikke for dem å tro at Messias var den korsfestede!

De vender seg bort fra Jesu kors og hviler i det de mener er en åndelig tro, i den ene, ufattelige, usynlige og herlige Gud. De glemmer at Gud gjennom hele den gamle pakts tid åpenbarte sin herlighet, og at løftet gjelder herlighetens tilsynekomst, at Herren selv skal åpenbare seg. De forstår ikke hemmeligheten: Gud åpenbart og herliggjort i sin Sønns død. Da han førte mange barn til herlighet, sømmet det seg for ham å fullende deres frelses høvding gjennom lidelser.

Han fører mange barn til herlighet. Vi bruker ofte ordet herlighet på en overfladisk og tankeløs måte. Hva er herlighet? Hvilken herlighet eier vi? Er våre legemer herlige? Snart ligger de i graven som føde for ormene. Er vår forstand herlig? På et øyeblikk kan vi miste

fornuftens lys, glemme alt vi har lært, og ikke lenger være i stand til å tenke sammenhengende. Er våre hjerter herlige? De er besmittet av synd. Er våre sjeler herlige? Vi har verken kraft eller liv i oss selv.

Hva er da herligheten? Hvilken herlighet er vår? Hva venter du når du blir lagt i graven? Du husker hva Jesus sa til Marta ved Lasarus' grav, da tegnene på forråtnelsen var så tydelige og frastøtende: «Sa jeg deg ikke at dersom du tror, skal du se Guds herlighet?» (Joh 11,40). Å, Guds herlighet! Ikke Lasarus' herlighet, ikke vår herlighet, men hans egen herlighet. «Vi roser oss av håp om Guds herlighet» (Rom 5,2).

Se nå hvor lett det er å tro at det ikke finnes noen annen rettferdighet enn Guds rettferdighet. Jeg, en dødelig, syndig og svak skapning, venter herlighet, enda legemet mitt blir lagt i graven, og forstand og hjerte svikter meg. Den herligheten jeg håper på, er Kristi herlighet: å bli herliggjort sammen med ham. Det er guddommelig herlighet. Vi roser oss av håp om Guds herlighet.

Hvilken rettferdighet har jeg? Jeg har ingen annen rettferdighet enn Kristi rettferdighet. Likesom Gud vil gi meg sin herlighet, slik har han gitt meg sin rettferdighet – ikke den rettferdighet som kommer av lovgjerninger, ikke frukten av mine egne anstrengelser, ikke delvis min egen og delvis et resultat av at jeg ser på Herren Jesus Kristus.

Synderen er skyldig, fortapt og ufullkommen. Men ikledd rettferdigheten som er ovenfra, Guds rettferdighet, er han fullkommen, herlig og skjønn. Da forstår jeg hva apostelen Paulus sier: «Dem som han har rettferdiggjort, dem har han også herliggjort» (Rom 8,30). Har han gitt meg Jesus som min rettferdighet, da har han også gitt meg Jesus som min herlighet. Det er hans hensikt å føre mange barn til herlighet, og det var nødvendig å fullende deres frelses høvding gjennom lidelser. Apostelen berører her bare kort det som er et av hovedemnene i Hebreerbrevet: sammenhengen mellom Kristi lidelser og hans herlighet.

Uten å gå nærmere inn på denne sannheten nå slutter jeg med denne bemerkningen: De fleste av oss minnet sist Herrens dag Jesu kjærlighet, som gikk i døden for oss. Herrens nattverd er bindeleddet mellom Kristi første og annet komme. Når vi ser bakover, ser vi Jesu fullbrakte verk, det offeret han har båret fram. «For med ett offer har han for alltid gjort dem fullkomne som blir helliget» (Hebr 10,14). Ved

troen er vi helliget, skilt ut for Gud. Våre synder er tilgitt, vår rettferdighet er guddommelig, vi er fullkomne i Kristus.

Når vi ser framover, venter vi den kommende verden. Vi forkynner Herrens død inntil han kommer (1 Kor 11,26). Den samme Jesus som nå ikke er hos oss personlig, og som vi elsker og stoler på enda vi ikke ser ham (1 Pet 1,8), han som vi gleder oss i, og som er særlig med oss når vi minnes hans kjærlighet som gikk i døden, skal komme tilbake og ta riket og makten.

I mellomtiden lever vi ved og av det Jesus har gjort for oss da han døde på korset. Vi holder alltid Herrens nattverd. Og dette er hans underfulle kjærlighet: Dag etter dag gir han oss sitt kjød å ete, som i sannhet er mat, og sitt blod, som i sannhet er drikke (Joh 6,55). Dette får et ytre uttrykk ved Herrens bord.

Den kristnes daglige, timelige, skjulte, men høyst virkelige liv er ikke annet enn å ete Kristus og leve ved ham, han som gav sitt legeme og utøste sitt blod for oss. Dette blir åpenbart for oss selv, for menigheten og for verden ved nattverden, Herrens innstiftelse, der samfunnet mellom Kristus og den troende blir fornyet, bekreftet og beseglet.

Den åndelige nattverden er for hver dag og hele dagen. For dette er vårt liv: å ete Jesus, som døde for oss. Dette er den herlige følgen av hans død: «Jeg var død, og se, jeg er levende i all evighet» (Åp 1,18). Og dette er, om jeg kan si det slik, hans velsignede gjerning nå: å gi barna mat og styrke dem til han kommer igjen i herlighet. Han fornyer stadig i oss og gir oss den kjærligheten som døde for oss på korset.

Å, om vi måtte kjenne hva det er å være rettferdiggjort, og hva det er å være herliggjort! Om vi måtte være ikledd Guds rettferdighet nå og bli herliggjort sammen med Kristus når han kommer! La oss løfte frelsens beger (Sal 116,13) og se Kristus korsfestet, men nå opphøyet, vår rettferdighet og vår herlighet. Amen.

Kapittel 6. Jesus i alle ting sine brødre lik – gjennom lidelse og død vår yppersteprest

Hebr 2,11–18

Jesus Kristus er høyt over englene, både som Guds Sønn og etter den herligheten som han i sin menneskelighet er gått inn til gjennom lidelse og død. Det var nødvendig for ham å gå gjennom lidelser og

død. Det var i samsvar med Guds plan og i samklang med alle Guds egenskaper og fullkommenheter.

Gjennom sine lidelser og sin død herliggjorde han Faderen. Han tok bort synden, tilintetgjorde døden og knuste djevelens makt. For seg selv og for alle som hører ham til, har han vunnet den høye stillingen der alt er lagt under hans føtter, slik Sal 8 vitner. Og ikke bare det: Han er selv blitt en miskunnelig og trofast yppersteprest, som kan komme oss til hjelp når vi blir fristet, og lide med oss i all vår sorg og i alle våre prøvelser.

Den første sannheten som versene vi har lest, stiller fram for oss, er at Jesus, som ikke skammer seg ved å kalle seg vår bror og oss sine brødre, er ett med oss. Vi som er helliget ved ham, og han som helliger, er alle av én. Kristus er den som helliger. Helliggjørelsens kilde og kraft er i Jesus, Guds Sønn, vår Frelser.

Vi som skulle føres inn i herligheten, var langt borte fra Gud, under fordømmelse og i døden. Hva kan være mer forskjellig enn vår naturlige tilstand og den Guds herlighet vi venter på? Fordømt for våre overtredelser av loven levde vi i synd, fremmede for Gud og uten hans nærvær, som er lys og kjærlighet.

Vi var døde. Med «døde» mener jeg ikke det moderne påfunnet som forklarer døden som at en slutter å være til. Jeg mener den vedvarende, virksomme tilstanden av elendighet og fordervelse som synderen er falt i ved sin ulydighet, og som stadig vokser. Vi var døde i overtredelser og synder, som vi vandret i, og levende døde mens vi levde for oss selv (Ef 2,1–2; 1 Tim 5,6).

Hva kan være mer motsatt av herlighet enn den tilstanden vi er i av naturen? Skal vi føres inn i herlighet, er det klart at vi må føres inn i hellighet. Vi må fries fra og skilles ut fra skyld, urenhet og død og føres inn for Guds åsyn, der det er nåde, lys og liv, så hans liv kan komme ned i våre sjeler, og vi kan få del i guddommelig natur.

Kristus er vår helliggjørelse. «For med ett offer har han for alltid gjort dem fullkomne som blir helliget» (Hebr 10,14). Ved at han ofret sitt legeme som syndoffer, har han helliget alle som setter sin lit til ham. Å hellige er å skille ut for Gud, skille ut til hellig bruk. Vi som var langt borte, er kommet nær ved Kristi blod.

Vår utvelgelse er av Gud Faderen, som dermed er opphavet til vår helliggjørelse (Jud 1), og hjertets renselse blir som regel tilskrevet Den

Hellige Ånd (Tit 3,4–5). Men vi ble utvalgt i Kristus, og vi får Ånden fra Kristus, og vi lever og vokser ved at Kristi verk stadig blir lagt på oss og hans liv stadig blir gitt oss. Derfor er Kristus vår helliggjørelse. Vi er helliget ved troen på ham (Apg 26,18).

Ved at han ofret seg selv, har han ført oss fram for Guds åsyn. Ved Ordet, ved Guds sannhet og ved Ånden som bor i dem, helliger han stadig dem som tror. Han gav seg selv for menigheten, «for å hellige den ved å rense den ved vannbadet i Ordet» (Ef 5,26). «Hellige dem i sannheten!» (Joh 17,17; 15,3). «I Åndens helliggjørelse, til lydighet og til bestenkning med Jesu Kristi blod» (1 Pet 1,2). Kristus selv er grunnvollen, kilden, veien og kanalen for vår helliggjørelse.

Vi blir formant til å avlegge det gamle mennesket og ikle oss det nye dag etter dag, og til å døde våre jordiske lemmer (Ef 4,22–24; Kol 3,5). Men på hvilken annen måte kan vi lyde apostlenes formaninger enn ved stadig å se på Kristi fullkomne syndoffer som vår fullgyldige soning? Hvordan ellers blir vi helliget dag for dag, enn ved å gripe den frelsen som er ved ham, «Lammet som ble slaktet»?

Jesus er den som helliger. Den Hellige Ånd, Talsmannen, er sendt av Kristus for å herliggjøre ham og for å åpenbare hans frelse for oss og gjøre den til vår. Vi blir formet etter Kristi bilde ved Ånden, som kommer fra Kristus i hans herliggjorte menneskelighet.

«Både han som helliggjør, og de som helliggjøres, er alle av én» – nemlig av Gud Faderen. Her blir vi minnet om Skriftens lære at alt er av Faderen og til hans ære. Kristus er vintreet, vi er greinene, men Faderen er vingårdsmannen. Kristus er brudgommen, og vi er menigheten, bruden, men det er Faderen som er Kongen som holdt bryllup for sin Sønn. Kristus er hodet, vi er lemmene, men likesom vi hører Kristus til, hører Kristus Gud til. «Gud er Kristi hode» (1 Kor 11,3).

«Både han som helliggjør, og de som helliggjøres, er alle av én.» Kristus er av Faderen, vi er av Faderen. Herren Jesus Kristus sier selv: «De var dine, og du ga dem til meg» (Joh 17,6). Og i Johannes' brev lærer vi at vi er av Gud, og at Guds sæd blir i oss (1 Joh 3,9).

For et underfullt brorskap, rotfestet i den evige kjærlighets hemmelighetsfulle utvelgelse! Kristus, Faderens enbårne, og vi, som av naturen er vredens og ulydighetens barn, er forent med ham for evig og uoppløselig. Derfor skammer han seg ikke ved å kalle oss brødre. Slik står det også i Sal 22, der Jesu lidelser på korset og hans opphøy-

else blir skildret: «Jeg vil kunngjøre ditt navn for mine brødre. Midt i menigheten vil jeg lovsynge deg» (Hebr 2,12; Sal 22,23).

Legg merke til hvor bokstavelig dette ble oppfylt. For straks etter sin oppstandelse, og med tanke på denne salmen, sa Jesus: «Gå til brødrene mine og si til dem: Jeg farer opp til min Far og deres Far, min Gud og deres Gud» (Joh 20,17). Den oppstandne Frelseren, den førstefødte blant mange brødre, skynder seg å kunngjøre navnet Far for sine disipler og forsikre dem om at både han som helliggjør, og de som helliggjøres, er av én.

Kristne! Er Jesus vår bror, er Jesus og vi begge av én, sier Jesus: «Midt i menigheten vil jeg lovsynge deg», og er han den som leder våre bønner og lovsanger fram for Guds trone, da kan vi komme til Faderen uten frykt og uten tvil! Kristi fred er vår fred, og vår tilbedelse er en tilbedelse som er fullt ut tatt imot, i fullkommen tillit og kjærlighet, i samfunn med menighetens hode, Jesus, kronet med herlighet etter sine lidelser. Slik lovsynger og ber vi i Kristi navn, og slik lovsynger og ber Kristus selv midt i menigheten.

Hvor er tvilen nå? Tviler Jesus på at Faderen har tatt imot ham? Er ikke hans soning på Golgata herlig for Guds øyne? Det er Jesus som er vår stedfortreder og vår talsmann. Likesom han sang lovsangen sammen med disiplene den natten han ble forrådt, bærer han nå fram for Faderen vårt takkoffer, vår tilbedelse og våre bønner, og Faderen hører Jesu røst i menighetens røst.

Apostelen belyser forholdet mellom Herren Jesus og hans folk med en annen forbilledlig spådom. Profeten Jesaja er ikke bare en framstående evangelist i Det gamle testamente. Hans stilling i et viktig vendepunkt i jødenes historie er også et forbilde. Dommen som da truet Israel, den forherdelsen og blindheten som rammet det store flertallet av folket som straff, var et forbilde på den synden som nådde sitt høydepunkt, da de hardnakket forkastet Herren, slik det blir skildret med gripende og alvorlige ord i Matt 13,13–15; Joh 12,37–41 og Apg 28,25–27.

Men Herren lover vern og nåde til dem som setter sin lit til ham. Profeten tar ved troen sin tilflukt til Gud og ser frimodig fram mot framtiden. Han og barna Gud har gitt ham, er forbilder på Forløseren og hans folk. Profetens barn er «til tegn og forbilder» (Jes 8,18). Når apostelen bruker denne forbilledlige spådommen om Kristus og hans

folk, er det dristig, men vakkert, og i samsvar med hele profetiens ånd og rekkevidde.

Hele tiden han var på jorden, levde Herren Jesus i tro på den levende Far. Selv fiendene hans vitnet ved korset: «Han har satt sin lit til Gud» (Matt 27,43). Hele sitt liv var han en av de særegne menneskene som ikke lar seg lede av det som kalles «sunn fornuft», og ikke lar seg styre av folkemeningen, klokskapen og verdens makt, men som alltid ser på ham som er usynlig, alltid vandrer med Gud og gjør hans vilje. «Jeg er ikke alene, for Faderen er med meg» (Joh 16,32). Han støttet seg alltid til Faderen.

Slik forstår vi disse to sitatene: «Jeg vil sette min lit til ham» og «Se, her er jeg og de barna Gud har gitt meg» (Hebr 2,13). Kristus blir framstilt både som bror og som evig Far. Løftet ble gitt til Messias: «Han skulle se etterkommere» (Jes 53,10). «Hvem kan fortelle om hans slekt?» (Jes 53,8).

Kristus, som helliggjør, og vi, som helliggjøres, er begge av én. Herren Jesus, som ikke skammer seg ved å kalle oss brødre, som skyndte seg å kunngjøre oss Faderens navn etter sin oppstandelse, og som hele sitt liv viste tro på Gud i fullt mål, skal til sist vedkjenne seg oss som de barna Faderen har gitt ham. Brorskapet er nå forholdet mellom ham og oss, et forhold som aldri kan endres. Vennskap kan vi miste, men brorskapet står fast og uforanderlig. Slik er vår Herre Jesus og vi rotfestet og forent i Gud Faderen.

Kristus er Guds utvalgte, og vi er utvalgt av Faderen i Kristus Jesus. I ham er vi forut bestemt til å få barnekår (Ef 1,5). Det er Guds verk at vi er i Kristus, og av Gud er Kristus blitt «visdom fra Gud, rettferdighet og helliggjørelse og forløsning» for oss (1 Kor 1,30). Gud Faderen gav oss til Jesus, likesom Faderen gav Jesus til oss. Og fordi Jesus og Faderen er ett, kan foreningen mellom Herren Jesus, som Faderen har gitt oss, og barna, som Faderen har gitt Jesus, aldri brytes.

Da Guds Sønn var satt til å være vår frelses høvding, var det nødvendig at han fikk del i kjøtt og blod. «Da nå barna har del i kjøtt og blod, fikk også han på samme vis del i det» (Hebr 2,14).

Hva betyr «kjøtt og blod»? Skriften beskriver menneskeslekten, i dens avhengighet og svakhet som skapning, med ordet «kjød». «Du som hører bønner, til deg kommer alt kjød» (Sal 65,3). Kristus sa i sin bønn: «Likesom du har gitt ham makt over alt kjød» (Joh 17,2). «Kjøtt

og blod» beskriver oss i vår nåværende jordiske tilstand. «Kjøtt og blod kan ikke arve Guds rike» (1 Kor 15,50). Det må skje en forvandling for at vi skal bli skikket for de himmelske steder.

Kjøtt og blod som Herren Jesus Kristus tok på seg, viser at han ble sant og virkelig menneske. «Ordet ble kjød og tok bolig iblant oss» (Joh 1,14). For en underfull motsetning! Ordet, den evige, alfullkomne og allherlige, den Høyestes Sønn, som var hos Gud fra begynnelsen og var Gud, ble kjød og ble født av jomfru Maria.

«Kjødet» viser den svakheten Herren Jesus Kristus fikk del i. Det står skrevet at han ble korsfestet i svakhet (2 Kor 13,4), og at han kom i syndig kjøds lignelse (Rom 8,3). Når folk så ham, la de ikke merke til noe overmenneskelig eller herlig i hans ytre, noe som var fritt for jordisk svakhet og avhengighet. Han kom ikke i prakt og makt. Han kom ikke i den glansen og kraften som Adam hadde før fallet. «I alle ting» ble han lik oss.

I alle ting: i sitt legeme, for han var sulten og tørst, og overveldet av tretthet sov han. I sin forstand, for den utviklet seg. Han måtte lære. Han vokste i visdom om tingene omkring seg. Han tiltok ikke bare i vekst, men i åndelig og sedelig styrke.

I sitt følelsesliv: Han elsket. Han elsket den unge mannen som kom til ham, men ikke ville gi avkall på rikdommen sin. Han elsket Lasarus, Maria og Marta og disippelen som lå ved hans bryst. Han ble forundret. Han undret seg over menneskenes vantro, og han sa til den syrisk-fønikiske kvinnen: «Kvinne, din tro er stor!» (Matt 15,28).

Noen ganger var han glad og «frydet seg i Ånden». Andre ganger var han vred og harm, slik som da han så hykleriet hos jødene som anklaget ham for å ha brutt sabbaten. Nidkjærheten brant som ild i ham: «Nidkjærhet for ditt hus skal fortære meg» (Joh 2,17), og han viste en brennende iver for å verne om helligheten i Guds tempel. Han ble bedrøvet. Han skalv av sinnsbevegelse. Det ble trangt for hans sjel. Noen ganger ble han overveldet av bølger av følelser når han så det som lå foran ham.

I alle ting ble han gjort lik oss. Tenk ikke på ham som om han bare så ut som et menneske, eller som om han bare var menneske i sitt legeme. Han var menneske med legeme, sjel og ånd. Han øvde tro. Han leste Skriftene til ledelse og oppmuntring for seg selv. Han ba

hele natten, særlig når han hadde et stort og viktig verk å gjøre, som før han valgte ut apostlene.

Han sukket da han så mannen som var stum. Tårene falt fra øynene hans ved Lasarus' grav, da han så dødens og Satans makt. Han gråt over Jerusalem, for han så forut de forferdelige følgene av deres tunge synd. Hans bønner ble båret fram «med sterkt skrik og tårer» (Hebr 5,7). Hans sjel var dypt bedrøvet. Han var hardt trengt, og han kjempet i dødsangst i Getsemane.

«Han har lidd og er blitt fristet» (Hebr 2,18) – han led da han ble fristet. Fristelsen var virkelig for ham. Han kjente prøvens tyngde og trykk skarpt og smertefullt. Sjelen hans var full av kjærlighet til Israel og lengtet etter å samle Jerusalems barn. Den brede veien, som er lett og tiltalende for kjødet, ville straks ha ført til at Israel anerkjente ham og tok imot ham. Ydmykhetens og lydighetens vei, troens og lidelsens vei, var trang også for Jesus.

Han kjente sult, vanære og hat. Satan fikk lov til å prøve Kristi ømmeste hjerte med den mest gjennomtrengende og smertefulle prøvelse. Da svetten hans ble som bloddråper som falt ned på jorden, grøsset sjelen hans for Golgatas forferdelige beger. For å styrke ham i denne høyst virkelige kampen, som for oss er uutgrunnelig, viste en engel fra himmelen seg for ham.

Også verden var en fristelse for ham. Verdens ånd var fiendtlig mot ham og støtte sammen med ham hvert øyeblikk. Hans egne brødre sa: «Dra herfra og gå til Judea … vis deg for verden» (Joh 7,3–4). Hans egen disippel sa: «Gud fri deg, Herre! Dette må aldri skje deg!» Men han så Satan i alt dette og sa: «Vik bak meg, Satan!» (Matt 16,22–23).

Ikke et eneste øyeblikk gav han etter – han stod rakrygget. Men likevel, og nettopp fordi seieren var så fullkommen, kjente han hvert øyeblikk hele tyngden av byrden. Hadde han gitt etter, ville trykket ha lettet i samme øyeblikk. Fordi han forble uten synd, led han da han ble fristet.

Som Messias kjente Jesus sorgen over kjærlighet som ble avvist, og undervisning som ble forkastet, av det folket han kom til i uendelig barmhjertighet. Han kjente skarpt smerten ved å bli kalt en gudsbespotter i sin egen elskede by. Som profeten skildrer det, sørget og gråt han for Gud fordi han hadde brukt sin kraft og sitt strev forgjeves (Jes 49,4). Han kjente at Satan kunne gi ham folkenes troskap om han

bare ville gi etter for ham på ett punkt. Trangheten i den stien han valgte, var virkelig for ham.

«Han led da han ble fristet», og lidelsen ble igjen en fristelse for ham. «Dette er deres time og mørkets makt», sa han (Luk 22,53). I Getsemane og på korset så han Satans fristende makt i sine lidelser. Han kjente motstanderens forferdelige styrke, som prøvde å få ham til å vike fra sin troskap mot Gud.

«Både han som helliggjør, og de som helliggjøres, er alle av én.» For et hemmelighetsfullt brorskap! «Han måtte i alle ting bli sine brødre lik.» Han led da han ble fristet, og han ble fristet i alle sine lidelser.

Nå går vi et skritt videre. Ved sin død gjorde han til intet den som hadde dødens velde, det er djevelen. Vi har sett på uttrykket at Kristus smakte døden: Han døde ikke bare så å si i et øyeblikks begeistring, slik mang en kriger har mistet livet med mot. Da han la ned sitt liv, kom han i berøring med hele dødens brodd. Han målte dens lengde og bredde og styrke – Satans makt, Guds vrede og lovens dom. Hvor klart viser ikke dette stedet hva Jesus Kristus led i døden!

Men hvilken død døde han? Den døden som djevelen har velde over. Satan rådde over den døden. Det var han som hadde et rettmessig krav mot oss om at vi skulle dø. Det er rett i Satans krav. Han bygger på Guds rettferdighet, på lovens ubøyelighet og på vår synds sanne natur.[30]

Men da Kristus døde vår død, da han ble gjort til synd og forbannelse for oss, var all Satans makt borte. Det var ved Guds nåde at han smakte døden for alle. Dette stiller Skriften ofte fram for oss, for at vi ikke skal innbille oss at Herren Jesus elsket oss mer enn Faderen elsker oss, eller at Faderen ikke elsket ham med den inderligste kjærlighet i samme øyeblikk som han skjulte sitt åsyn for ham som vår stedfortreder. I Jesu sonende død er alle Guds egenskaper i den skjønneste samklang, men nåden skinner klarest gjennom alt. «Ved Guds nåde smakte han døden.»

[30]Det er riktignok sant at Satan bare er en som har tilranet seg makten. Men når Gud frelser mennesker, handler han i fullkommen rettferdighet, rett og sannhet. Etter jødisk tradisjon anklager de falne englene ofte menneskene og klager for Gud over at syndige mennesker får nåde. Vår forløsning er i samsvar med de prinsippene for rettferdighet og rett som Gud har grunnlagt alle ting på. Denne verdens fyrste er dømt. Han er overvunnet, ikke bare ved makt, men ved rettens og sannhetens makt.

Hva kan Satan nå si? Lovens rett, majestet og fullkommenhet er stadfestet, mer enn om hele menneskeslekten var gått fortapt for evig. I Kristi lidelser ble det ikke bare båret en straff. Der var også tro og kjærlighet, den høyeste og dypeste lydighet. Loven ble gjort stor og herlig. I dette syndofferet var det et brennoffer.

Jesus bar den straffen som den brutte loven krevde. Og nå som loven er stadfestet, synden tatt bort og døden oppslukt, har Kristus gjort djevelen til intet.[31]

I forbindelse med dette ordet må jeg nevne den underlige villfarelsen at «gjøre til intet» betyr å utslette. Kristus utslettet ikke djevelen. Satan er fortsatt til og skal være til i all evighet. Men Herren har tatt makten fra ham: Han har knust hans hode (1 Mos 3,15).

Her lærer vi at Satan har dødens velde, likesom det var Satan som førte synden inn i verden. Så lenge vi er uten Kristus, er vi under mørkets makt (Kol 1,13). Vi vandrer «etter høvdingen over luftens makter, den ånd som nå er virksom i vantroens barn» (Ef 2,2). Men når vi kommer til tro, blir vi ved Jesus fridd fra Satans makt og ført inn i Guds barns frihet (Apg 26,18). Bare ved vår Herre Jesu Kristi død på korset kan mennesker bli fridd fra Satan.

Når vi blir fridd fra herredømmet til Satan, som har dødens velde, blir vi også fridd fra frykten for døden. Og i en viss forstand er dette et særlig privilegium for de troende som lever i den nye pakt. Nå som vi er fridd fra våre fienders hånd, kan vi tjene Gud uten frykt (Luk 1,74).

Guds barn i den gamle pakts tid trodde på Gud og Messias og levde i håpet om evig salighet. De hadde Guds fred, men det var naturlig at de var redde for gravens mørke og tunge skygge. Mange steder i Salmene og profetene som taler om dødsriket før Messias kommer, lyder triste og sørgmodige. Det er naturlig. Når Messias kom, ventet de at Gud skulle legge alt under ham. Da skulle det bli frydesang om morgenen, og Israel skulle se Guds frelse. Men tiden imellom var for dem en tid med stort mørke.

Men hvor annerledes er det ikke nå, når det sanne lyset skinner! Jesus har tilintetgjort døden (2 Tim 1,10). Han har nøklene til døden og dødsriket (Åp 1,18). I hans oppstandelse har vi fått seieren.

[31] At Messias skal overvinne dødsengelen, mente jødene ut fra Jes 25,8: «Da Satan så Messias, ble han redd, falt på sitt ansikt og sa: Han er Messias, som skal kaste meg og alle folkeslag i helvete, slik det står skrevet: Han skal oppsluke døden for evig.»

Den kristne kan se døden i øynene og spørre: «Død, hvor er din brodd?» (1 Kor 15,55). Vi vet at å bryte opp og være med Kristus, å dø, er en vinning (Fil 1,21.23) – borte fra legemet og hjemme hos Herren (2 Kor 5,8).

«Er du redd for døden?» spurte en venn en døende tysk prest. «Hvilken død mener du?» svarte den døende. «Jesus, min Frelser, sier at den som tror på ham, ikke skal se døden. Hvorfor skulle jeg være redd for noe jeg ikke engang skal se? Den virkelige døden er forbi. Den ytre døden, at legeme og sjel skilles, må vi gjennomgå, og Gud gir oss nåde og styrke i denne siste prøven. Men dødens brodd er tatt bort.»

Apostelen sier nå hva som er resultatet og frukten av Herrens nedlatelse og verk. Guds Sønn ble menneske. Han tok seg av Abrahams ætt. Han ble i alle ting lik oss, han ble fristet, han led, han døde, han frelste oss. Og nå, i kraft av at han ble menneske, i kraft av sin lydighet og sine lidelser – gjennom alt han erfarte i sitt jordiske liv, og fullendt i sin død – er han blitt «en miskunnelig og trofast yppersteprest for Gud til å sone folkets synder» (Hebr 2,17).

Ingen bok i Det nye testamente kaller vår Frelser yppersteprest, unntatt Hebreerbrevet – ikke engang Åpenbaringen, der den himmelske helligdom og tilbedelsen der blir åpenbart for oss. Hvor dyrebart er ikke dette brevet for oss, når det åpenbarer hele den rike klasen av sannheter og trøst som samler seg om dette midtpunktordet: yppersteprest!

I Sal 110 står det: «Du er prest til evig tid etter Melkisedeks vis» (Sal 110,4). Og hos profeten Sakarja blir Messias, Spiren, det vil si Herrens tjener, som skal bygge templet, kalt prest som «sitter på sin trone» (Sak 6,12–13). Men den fulle utleggingen av hvordan det levittiske forbildet ble oppfylt, og av Herren Jesu evige prestedømme etter Melkisedeks vis, har vi bare i denne dype og dyrebare delen av Skriften.

Tro da at Jesus ved det han har erfart, ved sine lidelser og fremfor alt ved sin død, er blitt en miskunnelig og trofast yppersteprest.

Nå er vi på jorden, i kjødet, med synd rundt oss og dessverre også i oss. Hvordan kan den hellige Gud se på oss og gi oss velsignelser? Hvordan kan det være samfunn mellom himmel og jord? Jesus er steget opp til himmelen. Etter at han har tatt bort synden ved sitt offer, stiller han oss fram for Faderen, og vi er hellige og ulastelige for ham.

Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd kan sende ned velsignelsenes, nådens og kraftens fylde og ha samfunn med oss, tross all vår synd og urenhet.

Kristus er en miskunnelig yppersteprest. Han er ikke bare full av medynk, barmhjertighet og nåde, men han lider med oss. Han vet hva som bor i mennesket. Han forstår fullt ut alle våre sorger og kan måle styrken i alle våre fristelser. Han er inderlig og alvorlig opptatt av at vi alltid skal vinne seier og ikke lide skade. For han har selv gått gjennom hele kampen uten å vakle eller gi etter et eneste øyeblikk, og han vil at vi stadig skal bli funnet i ham og stadig seire.

Han er trofast når han bringer ned til oss alle Guds gaver, all den Høyestes råd, vilje og velsignelse. Han er trofast når han bærer fram for Gud all vår nød og prøvelse, alle våre bønner, all vår frykt og alle våre tårer, alle våre lidelser og alle våre gjerninger.

For en dyp og uendelig medfølelse det er i Jesus! Hvor mye burde vi ikke dvele ved den og styrke oss i Herren! For han vil komme oss til hjelp, ta oss ved hånden når vi er triste, trette og utslitte, hjelpe og oppmuntre oss, glede og trøste oss som ennå er i mange slags fristelser og lidelser. Han er Immanuel, Gud med oss, som mennesket Kristus Jesus. Vi blir trøstet og holdt oppe når vi husker at Jesus som menneske nå sitter på tronen i herlighet, likesom han i sin omgang med oss husker hva han selv utholdt på jorden.

Derfor kan vi si til ham: «Du som ikke skammer deg ved å kalle oss brødre, du som selv led da du ble fristet: Fullbyrd i oss din viljes gode råd, så vi ikke i noe gir etter for motstanderen! Hvor tunge prøvelsene enn er, hvor overveldende motgangen enn er, og hvor smertefullt vi enn må erfare det i en verden av synd og vantro: Gi oss av din uendelige trofasthet at vi gjennom alt blir bevart, så vi ser på deg og følger deg, alltid har fred og glede i deg og aldri vakler i vår barnlige tillit til Faderen!»

Kjære venner, hva annet kan jeg si til slutt enn det apostelen sier: «Derfor, hellige brødre, dere som har fått del i et himmelsk kall: Gi akt på Jesus, den apostel og yppersteprest som vi bekjenner» (Hebr 3,1). Tenk på ham, se fast på Herren Jesus. Gi akt, grunn på det. La tankene dine fylles av Kristus.

Gjør ikke din helliggjørelse til det du ser på og grunner over. Hva er den? Vil du pynte deg og komme fram for Gud vakker, eller som en

synder? Vil du av og til kunne si: «Jeg har gjort store framskritt. Jeg er kommet mange skritt videre på veien mot himmelen. Jeg er kommet inn i det høyere kristenlivet», som folk kaller det? Vil du komme fram for Gud forskjønnet? Eller vil du ydmyke deg og gi Lammet som ble slaktet, æren?

Hvor ser vi Kristus? Ser vi Kristi bilde speilet i våre egne hjerter, i vårt eget sinnelag og i troens tilstander og skiftninger? Da blir det speilet i urolig og grumsete vann, og trekkene som møter øyet der, blir ustø og usikre. Eller skal vi se Jesus i hans herlige fortreffelighet, i hans fullkomne hellighet, i den skjønnhet Gud har prydet ham med? Skal vi ikke se bort til ham i himmelen og vite at vi er satt med ham i himmelen (Ef 2,6) og er fullkomne i ham (Kol 2,10)?

Skal vi si: «Å, om jeg bare var mer hellig, mindre selvopptatt og mer tålmodig! Om jeg bare kunne se mer av Jesus speilet i meg!» Eller skal vi si: «Å, om jeg alltid kunne se Mannen som døde på korset! Om jeg alltid kunne se Jesus, Guds Lam som ble slaktet! Om jeg alltid kunne huske at jeg er dyrt kjøpt (1 Kor 6,20), og at han ble såret for mine overtredelser og knust for mine misgjerninger (Jes 53,5)!»[32]

Jeg vil spørre deg enda mer: Hvorfor ønsker du å være hellig? Er det for å bli mer avhengig av Kristus eller mindre avhengig av ham? Er det for å tenke mer på offeret Jesus brakte på korset, og vite og kjenne:

«Intet godt jeg bringer deg, til ditt kors jeg klynger meg!»

Har du ikke merket det hos deg selv? Når du har gitt etter for fristelsen og falt i en synd du ville unngå, eller når du i din plikt har snublet over den samme vanskeligheten som før, kommer det over deg en følelse av mistillit, skuffelse og motløshet, en følelse av såret stolthet og forfengelighet, av utålmodighet og irritasjon. Og du sier: «Jeg kommer ikke videre. Det er virkelig for ille. Jeg faller alltid tilbake i den samme ynkelige tilstanden!»

Og da er den dypeste selvfornedrelse og ydmykelse å gå til Gud og ikke finne noen forandring hos ham: den samme farskjærligheten, den samme yppersteprestlige barmhjertigheten og nåden, den samme tålmodige og milde Talsmannen. Og du oppdager at du både i dine beste og dine verste øyeblikk er helt og holdent avhengig av Guds

[32] Gossner i Berlin skrev et vakkert lite skrift: *Mir ist's, als ob's Charfreitag wär* – «Det er for meg som om det var langfredag». Der viser han at det ene vi bør ønske og strebe etter, er stadig å se Kristus korsfestet for oss.

nåde, som frelser den største av syndere. Du har i virkeligheten bare stått ved nåde, ved blodet som ble utøst for usle syndere.

Hvor mye trenger vi ikke å unngå snaren med å dyrke forfengelighet og egennytte, selv i vår helliggjørelse! Hvor lett gjør vi ikke oss selv til frelser! Jeg er urolig og bekymret over det ubibelske synet på kristenlivet som vi hører om. Se på det!

Hva var det i Romerkirken som i så mange hundre år gjorde Kristi kors virkningsløst? De ønsket ikke å se bort fra eller forkaste Kristi frelse og gjøre Kristus virkningsløs.

Innbill deg ikke at store villfarelser og vranglærer begynte med en dårlig og ond hensikt. Hvordan gikk det i Romerkirken i hundrevis av år? Kristus ble skjøvet i bakgrunnen, og reformatorene måtte grave svært dypt og fjerne store mengder skrot som hadde hopet seg opp – gullet, sølvet og de kostbare steinene lå begravet under tre, høy og strå (1 Kor 3,12) – til de til sist fant den Kristus som vi skal glede oss i, og i ham alene.

Se på teologien i en bok som for eksempel Thomas a Kempis'. Den har mye som er utmerket, men lider av den grunnleggende feilen at den ikke skiller mellom Kristus for oss og Kristus i oss. Disse gode mennene begynte å tenke bare på Kristus i dem. All oppmerksomheten deres samlet seg om denne siden av sannheten. De sa: «Det er sant at Kristus døde for oss. Men nå må vi høyere opp. Etter hvert som vi virkeliggjør Kristus i oss, får vi hvile og fred.» Det var ved denne velmente lovprisningen av Kristus i oss at de glemte Kristus for oss.

De så at en hyklersk og overfladisk tillit til Kristi fortjeneste var noe dødt, som ikke bar frukt og ikke vant seier over synden og verden. Derfor ville de så gjerne se liv og kraft. Men de så ikke klart at vår eneste kraft, fred og liv er i Kristus, som døde for oss, og i ham har vi fullkommenheten. Ved å se på sin kjærlighet til Jesus, på hvordan de etterlignet hans fullkomne eksempel, og på hvor lik de var hans hellige bilde, kunne de aldri få sann og fullkommen fred.

En kristen mister aldri trøsten uten ved å bryte evangeliets orden og vei, ved å se på sitt eget og se bort fra Kristi fullkomne rettferdighet. Slik setter den som stiller sin helliggjørelse opp for å se på den, opp det største avgudsbildet. Det vil til slutt styrke frykten og tvilen hans, selv om det først kan berolige følelsene og behage fantasien.

Særlig den unge kristne er utsatt for denne villfarelsen. Etter den første iver og kjærlighet, etter vårtiden og daggryet i hans åndelige liv, da han var full av lovsang og kraft, da bønnen var brennende, gleden og lovsangen rik, kjærligheten til Frelseren glødende, og arbeidet for Kristus var som en forfriskning, kommer det som regel en tid med matthet og mørke.

Da blir han ført inn i den smertefulle, men sunne erfaringen at det gamle mennesket, kjødet, også etter at han er fornyet, står i fiendskap mot Ånden, og at all vår dugelighet er av Gud (2 Kor 3,5). Nå er det hans sak å gå dypere ned i ydmykelsens dal, se klarere hvor nødvendig og dyrebart Kristi blod er, og av hele sitt hjerte og med dypere anger gi frelsens Gud all ære.

Men han blir fristet til å velge den veien som ser ut som framgang, seier, kraft og skjønnhet. Guds hellige sier derimot: Kristus skal vokse, jeg skal avta (Joh 3,30). Kristus er yndig, jeg er sort (Høys 1,5). Kristus er kraft, jeg er svakhet. I Kristus er alt godt, i meg, det er i mitt kjød, bor ikke noe godt (Rom 7,18).

I stedet for å gå fram fra ett trinn av fullkommenhet til det neste, finner Guds hellige at de for hver dag oppdager mer synd i seg selv – synd som er overmåte syndig (Rom 7,13). De ser seg selv som usle og klynger seg med all troens styrke til Jesus, som sier til dem: «Min nåde er nok for deg» (2 Kor 12,9).

De er frelst av nåde. De kjenner bare Kristus som sin rettferdighet og fullkommenhet. Og selv ved slutten av sin jordiske vandring, sitt arbeid og sine lidelser griper de dette ordet: «Det er et troverdig ord, fullt verdt å motta: Kristus Jesus kom til verden for å frelse syndere, og blant dem er jeg den største» (1 Tim 1,15).

Hvil i Herren, og i ham alene. Gi akt på apostelen og den store yppersteprest, Kristus Jesus. Sett din lit og ha din glede bare i det slaktede Lam. Kall Herren *Jehova tsidkenu* (יְהוָה צִדְקֵנוּ, «Herren, vår rettferdighet», Jer 23,6). Dag etter dag er du en byrde for Jesus, og bare hans nåde holder deg oppe, mens du står bare i hans fullkommenhet. Du ville ikke ha det annerledes.

Og mens du ser bort til ham, skal du løpe med tålmodighet i den kampen du har foran deg (Hebr 12,1). Du skal stride troens gode strid (1 Tim 6,12), en god, men virkelig og smertefull strid. Du skal daglig korsfeste det gamle mennesket, som helt til vårt siste åndedrag står i

fiendskap mot Gud. Du skal ikke sette din lit til kjødet, men rose deg i Kristus Jesus (Fil 3,3), og ditt liv skal være skjult med ham i Gud (Kol 3,3).

Og til sist skal Kristus stille fram sine barn ulastelige i legeme, sjel og ånd (1 Tess 5,23). Da skal vi bli ham like (1 Joh 3,2). Da skal det ikke være mer strid og ikke mer synd. Trofast er han som har gitt løftet, han skal også gjøre det (1 Tess 5,24). Amen.

Kapittel 7. Kristus er Herren, Moses er tjeneren

Hebr 3,1–6

Vi begynner nå på den andre delen av Hebreerbrevet. Den går fra begynnelsen av kapittel 3 til vers 14 i kapittel 4. Innholdet kan kort sammenfattes slik: Herren Jesus Kristus, mellommannen for den nye pakt, står høyt over Moses, mellommannen for den gamle pakt, for Jesus er Guds Sønn og Herre over huset, mens Moses er Guds tjener, som var tro i huset. På denne læren bygger formaningen om at vi ikke må forherde våre hjerter, så vi ikke kommer inn til den hvilen som besittelsen av det lovede land bare var et ufullkomment forbilde på.

Delen har altså to ledd: en lære, som er grunnvollen, og en formaning som hviler på den. Læren står i de seks første versene av kapittel 3, og den skal vi tenke over i dag.

Før apostelen fører tankegangen videre og viser herligheten til den store yppersteprest ved å stille ham opp mot Mose herlighet, mellommannen for den gamle pakt, sammenfatter han læren fra de foregående kapitlene i en formaning. Han formaner de «hellige brødre, dere som har fått del i et himmelsk kall», til stadig, utholdende og alvorlig å se hen til «den apostel og yppersteprest som vi bekjenner», Kristus Jesus.

Han sier ikke «mine brødre», for i dette brevet holder han seg selv i bakgrunnen. Når han kaller dem «brødre», tenker han tydelig på den velsignede sannheten han nettopp har kunngjort: at Jesus, Guds Sønn, ikke skammer seg ved å kalle oss brødre. Han mener altså dem som ved Guds Ånd er født på ny og kan kalle Gud sin Far. Han taler til dem som av Gud er i Kristus Jesus, og som ble gjort levende sammen med ham, for da han sto opp fra de døde, var han «den førstefødte blant mange brødre» (Rom 8,29).

Han kaller dem «hellige brødre», for på dette brorskapet bygger deres helliggjørelse: «For både han som helliggjør, og de som helliggjøres, er alle av én» (Hebr 2,11). Ved Jesu blod er de satt til side for å tjene og elske Gud, og de er helliget for alltid ved det ene offeret Jesus bar fram på korset.

Han minner dem om det «himmelske kall» som de nå har fått, og som kallet til det jordiske Kanaan bare var et forbilde på. Det er himmelsk fordi Gud Faderen og Jesus, den opphøyde yppersteprest, er i himmelen, og fordi Den Hellige Ånd, som brakte det glade budskap om frelse, kom ned fra den himmelske helligdom for å bo blant mennesker.

Det er himmelsk fordi målet for kallet er at de som Guds mange barn skal føres fram til herlighet. Og det er himmelsk fordi de, mens de venter her på jorden, har sitt borgerskap i himmelen, og fordi hele deres sinn, karakter og mål ikke retter seg etter denne verden, men etter den helligdom og den by der deres håp er.

Derfor skal vi «gi akt på», eller som det uttrykksfulle ordet betyr: se nøye på, «den apostel og yppersteprest som vi bekjenner».

Dette er det eneste stedet i Skriften der Jesus kalles apostel, men selv om ordet ikke brukes, møter vi tanken ofte. Jesus vitnet ofte om at Faderen hadde sendt ham, at han kom i lydighet mot sin himmelske Fars oppdrag og vilje, og at hele hans liv bare var en oppfyllelse av det oppdraget han hadde fått. Og likesom han i den gamle pakts tid ble kalt «paktens engel» eller paktens budbærer, stemmer det med hele Skriftens lære at han her kalles «apostel».

Fra Kristus, hodet, kommer alle krefter og alle tjenester i legemet. Finnes det biskoper, er det fordi Kristus er Biskopen. Finnes det hyrder, er det fordi Kristus er flokkens Hyrde. Finnes det evangelister, er det fordi Kristus kom og brakte menneskene det glade budskap. Og finnes det apostler, er det fordi han er Apostelen, hodet for all apostolisk verdighet og gjerning. Han er apostelen som Gud har sendt til oss mennesker, og ypperstepresten som representerer oss for Faderen.[33]

[33] Sml. Hebr 2,3, der Kristus også framstilles som budbæreren, den første apostel. Ordet *apostellein* (ἀποστέλλειν, «sende ut») brukes om Kristi komme i Matt 10,40; 15,24; Luk 4,18; Joh 3,17. Kristus er paktens engel, Mal 3,1; 2 Mos 23,20–21. Det vi sa i forbindelse med Hebr 2,3–4, gjelder også her: Apostelen Paulus, om han er forfatteren, slik vi mener, setter sitt eget apostelembete til side og viser hebreerne til den ene Herre og det ene Hode. – Bengel skiller enkelt: Apostelen fører Guds sak hos oss, ypperstepresten fører vår sak hos Gud. Men legg også merke til den indre sammenhengen

Ham skal vi se på i tro, for her er all vår trygghet. Når vi ser på Jesus, har vi fred og glede, for dette er gleden i vårt liv: at all fullkommenhet er i Kristus. Og vi skal se på ham i bønn, for kan vi se ham i hans hellighet uten at bønnen stiger opp i våre hjerter: «Å, om jeg kunne bli lik ham!»?

Vi skal se på ham som en maler ser på et forbilde, med fullt forsett og ønske om å ligne ham. Vi skal stadig ha ham for øye som vår eneste ufeilbarlige veileder på jorden. Alt dette ligger i det ene ordet «gi akt på»: Se på ham, tenk over ham, «den apostel og yppersteprest som vi bekjenner», Kristus Jesus.

La oss se på ordet «bekjenne». Vi er svært tilbøyelige til å undervurdere ting som kan misbrukes og innebærer fare, og som lett kan forfalskes. Det finnes en bare ytre, tom og hyklersk bekjennelse. Men er det en grunn til ikke å legge vekt på å bekjenne Kristus? Jesus sier: «Hver den som bekjenner meg for menneskene, ham skal også jeg kjennes ved for min Far i himmelen. Men den som fornekter meg for menneskene, ham skal også jeg fornekte for min Far i himmelen» (Matt 10,32–33).

Med hjertet skal vi tro til rettferdighet, og med munnen skal vi bekjenne at Jesus er Herren (Rom 10,9–10). Det kan være bare en ytre ting, bare ord på leppene, å si: «Jeg tror på Jesus», og det kan være bare en form å sette seg ved Herrens bord. Men som det ytre uttrykket for en indre virkelighet er det en stor og velsignet sak.

La oss ikke være hemmelige disipler. La oss ikke komme til Jesus bare om natten og skamme oss over å vitne om evangeliet. La oss heller ikke forakte den ytre og synlige kirke, enda det dessverre er mye villfarelse og synd forbundet med den. Vår bekjennelse av Kristus i den ytre menighet, i forsamlingen av dem som bekjenner seg som disipler, og i de ordningene Kristus selv har innstiftet – la oss ikke undervurdere den!

Husk med takk at du offentlig har bekjent Kristus, at du ved dåpen er tatt opp i Kristi menighet, og at du ved Herrens nattverd er anerkjent som en bror og som en som har fått del i det himmelske kall. La minnet om dette alltid være til hjelp for oss og drive oss til å pryde evangeliets lære med et liv og en ferd som ligner Kristus.

---

mellom de to tankene: Han som i særlig forstand ble sendt, ble sendt for å bli ypperstepresten ved sitt offer. «Se, jeg kommer … for å gjøre din vilje» (Hebr 10,7).

Hebreerne blir formant til å se hen til apostelen og ypperstepresten Jesus, han som de var blitt minnet om – om hans herlighet (kap. 1) og om hans lidelser og død (kap. 2). De skal se hen til mennesket Kristus Jesus, Sønnen, som ved sin selvfornedrelse på jorden ble den barmhjertige og trofaste yppersteprest, og som fullførte den gjerningen Faderen hadde sendt ham for å gjøre.

Og for å vise hebreerne Jesu overveldende store herlighet – han som var tro mot den som innsatte ham til mellommann for den nye pakt – stiller apostelen Herren opp mot Moses, Guds tjener.[34]

Å tale om Moses til jødene var alltid en svært vanskelig og ømtålig sak. Det er nesten umulig for hedninger å forstå eller fatte den ærbødighet og kjærlighet jødene har for Moses, Guds tjener. Hele deres åndelige liv, alle deres tanker om Gud, alle deres skikker og forskrifter, alt deres håp for framtiden, ja, alt som har med Gud å gjøre, er for dem også knyttet til Moses. Moses var deres store apostel, mannen Gud hadde sendt til dem, mellommannen for den gamle pakt.

Vi kan ikke undre oss over den dype, ærbødige kjærligheten de har til Moses. Du leser i evangeliene og i Apostlenes gjerninger med hvilken glede og stolthet de sa: «Vi er disipler av Moses» (Joh 9,28). Det var deres herlighet og deres stolthet. Og vi kan ikke undre oss over det når vi tenker på Moses: på hans underfulle historie, hans storslåtte karakter, den enestående plassen han fikk i Guds folks historie, og den underfulle gjerningen han fikk å utføre.

Tenk på Mose historie. Den var underfull helt fra begynnelsen. Som spedbarn ble han skjult for Faraos grusomhet og pleiet med mot av sine foreldre, som stolte på Gud. Englene våket over ham, han ble reddet fra fiendenes forfølgelse og vokste opp ved selve Faraos hoff. De egyptiske vismennene oppdro og lærte ham, og han ble opplært i all visdom hos sin tids mest framskredne folk.

Som ung mann var han den eneste frie mannen i sitt folk, og av egen fri vilje, ved tro, aktet han Kristi vanære for en større rikdom enn Egypts skatter (Hebr 11,26). Senere, da hans brennende iver, som ennå ikke var tuktet av Guds nåde, førte ham i strid med Farao, ble

[34] «Innsatte»: *poiēsanti* (ποιήσαντι), bokstavelig «gjorde». Men det betyr ikke «skapte». Det betyr: som innsatte ham, ordinerte ham og utrustet ham med alt han trengte for å fullføre sitt store oppdrag. «Et legeme dannet du for meg» (Hebr 10,5). Sml. også Mark 3,14 i grunnteksten. – En gammel synagogekommentar til Jes 52,13 sier: «Herrens tjener, Kongen Messias, skal være større enn Abraham, mer opphøyet enn Moses, høyere enn alle de tjenende englene.»

han ført ut i stillhet og ukjenthet i førti år. Der skulle han leve som gjeter og lære de helliges visdom og tålmodighet.

Så ble han kalt da Gud på en hemmelighetsfull måte viste seg i den brennende tornebusken. Han ble satt til å være Israels befrier, og utrustet med kraft fra Gud gikk han ut. Ved tro førte han sitt folk ut av Egypt og gjennom Rødehavet. Han styrte Israels barn i førti år, et liv i bønn og selvfornektelse, i prøvelser og lidelser uten like, med heltemodig tålmodighet og styrke.

Etter førti år med Guds åpenbaringer, velsignelser og under ser vi ham til sist stige opp på Nebo-fjellet. Øynene hans var ikke sløve, og kraften hans var ikke svekket. Han så landet og døde, og Herren begravde ham, og ingen vet hvor graven hans er. Uten tvil var englene der, de som hadde våket over ham da han lå i kurven på Nilens bølger. De sto rede til å bære ham til hans hvilested, og med ærefrykt var de vitner til striden mellom overengelen Mikael og den store motstanderen (Jud 9). For en underfull historie Mose liv er!

Og se på hans karakter. Det finnes ingen i hele jødenes historie som kan sammenlignes med ham, før vi kommer til ham som er Herre over alle, herlighetens Herre, og til den fremste av apostlene, han som kunne si: «Bli mine etterfølgere, likesom jeg etterfølger Kristus!» (1 Kor 11,1).

Hvor underfull er ikke hans tro på Gud! Hans iver for Guds herlighet og for Herrens ære! Hans inntrengende bønn og hans kamp med den Høyeste! Hans kjærlighet til sitt folk, som gjorde ham villig til å dø og bli strøket ut av livets bok heller enn at Israel skulle gå til grunne! Hans utrettelige tålmodighet og saktmodighet!

Hele hans liv var et offer av kjærlighet og lydighet til sine fedres Gud, Abrahams, Isaks og Jakobs Gud, som hadde åpenbart seg for ham i den brennende tornebusken, et liv i selvfornektelse og kjærlighet til det folket han hadde valgt å høre til.

Se på hans særlige stilling. Han var paktens mellommann, Guds sendebud (apostel) og så å si hans fullmektig. Alt Guds samkvem med Israel gikk gjennom ham. Han var profet, prest og konge i én person og forente i seg alle de store og viktige tjenestene som senere måtte fordeles på flere.

Som profet var han forskjellig fra alle andre profeter, for Gud talte med ham ansikt til ansikt. Derfor sa han: «En profet av din midte,

av dine brødre, likesom meg, skal Herren din Gud reise opp for deg» (5 Mos 18,15). Alle profetene peker fram mot Jesus i hans profetiske tjeneste, men ingen av dem uten Moses kunne beskrive Jesus som en profet «likesom meg».

Gjennom Moses ble hele den levittiske ordningen innstiftet. Den lærde Bengel sier: «Mens to kapitler i Første Mosebok forteller oss hvordan verden ble skapt, forteller seksten kapitler hvordan tabernaklet skulle bygges. For verden ble skapt for menighetens skyld, og det store målet for hele skapelsen er å herliggjøre Gud i forløsningen og helliggjørelsen av hans folk.» Det står ofte og med ettertrykk at Moses adlød Gud fullt ut og gjorde alt etter det forbildet han hadde sett på fjellet. Som profet, og i prestelig kjærlighet og saktmodighet, styrte han over Israel og viste dem Guds mektige under.

Se så på den gjerningen Moses utførte, de store ting Guds nåde gjorde gjennom ham. Gjennom ham førte Gud Israel ut av Egypt og gjennom Rødehavet. Gjennom ham ga han de ti bud og hele loven. Ved ham ble hele Israels liv som folk ordnet. Gjennom ham la Gud grunnvollen for gudsstyret, og alle senere åpenbaringer fra Gud har sin rot i den gjerningen Moses utførte. Også i framtiden skal det gjenopprettede Israel minnes og ære ham og la seg lede av loven som ble gitt gjennom ham. Gud selv vitner om sin tjener at han var tro i hele Guds hus.

I hver del av denne store og sammensatte bygningen adlød Moses Herren fullt og helt. Han gjorde alt etter det Gud sa til ham. Troskap er det Gud legger merke til, elsker og ærer: et fullkomment, oppriktig og stadig ønske om å adlyde Guds vilje i alt som er betrodd oss.

Men etter at apostelen fullt ut har vedkjent seg Mose storhet og fortrinn, fortsetter han med å vise den enda større herligheten hos vår Herre Jesus Kristus.

Det har sikkert slått deg at Moses på mange måter var et forbilde på Jesus. Begge ble som små barn truet av grusomme herskere, og begge ble underfullt vernet av den levende Gud. Også senere i livet lignet Moses i noen ting Kristus. Moses var den eneste frie mann som tok seg av folkets sak, og Jesus var den eneste Frie og Hellige som kunne ta seg av den spedalskes sak.

Men likevel – for en forskjell! Mose iver var ikke fri for jordiske elementer og måtte renses. Men i Jesus var det ingenting som var av

jorden, jordisk. Ingen syndig svakhet i kjødet fantes i ham som nedlot seg til å komme i syndig kjøds lignelse. Hans kjærlighet var alltid ren, hans iver hellig og hans mål helhjertet.

Moses talte med Gud ansikt til ansikt og var mellommann mellom Gud og Israel. Herren Jesus er profet, prest og konge i én person, men som Guds Sønn er han fullkomment og evig den sanne Åpenbarer, Forsoner og Hersker. Moses var villig til å dø for folket. Herren Jesus døde virkelig, og ikke bare for folket, men «for å samle til ett de Guds barn som er spredt omkring» (Joh 11,52). Moses brakte loven på steintavler. Herren Jesus skriver loven i våre hjerter ved sin Ånd, Den Hellige Ånd.

Men legg merke til Mose ufullkommenhet som tjener. Den ene synden i hans liv som nevnes som grunnen til at han ikke fikk gå inn i det lovede land, ser ved første øyekast ikke ut til å fortjene en så hard straff. Moses var uten tvil skyldig i andre synder også. Hvorfor blir da denne ene synden trukket fram? Ikke bare fordi han var utålmodig, men fordi han ikke helliget Guds navn for folket (4 Mos 20,12). Mens Gud ville vise ren barmhjertighet, maktet ikke Moses å heve seg til høyden av denne store tanken, og han viste sitt sinne og sin harme i all sin heftighet.

Hvor annerledes var Jesus! Han kunngjorde Guds fulle, fullkomne og frie kjærlighet. På korset ropte han: «Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør» (Luk 23,34). Og budskapet han nå sender, er ikke noe annet enn frelse for de fortapte og skyldige.

Huset, bygningen, er Guds barn. Ved tro er de bygd som levende steiner på grunnvollen Kristus Jesus og fylt med Den Hellige Ånd. I dem bor Gud som i sitt tempel, og i dem blir Gud lovprist og åpenbart i herlighet. Bildet er svært enkelt og lærerikt. Vi sammenlignes med steiner, og siden ethvert bilde kommer til kort, må vi legge til: ikke døde steiner, men levende steiner, slik apostelen i Efeserbrevet taler om at bygningen vokser (Ef 2,21).

Vi blir ikke ført til Herren Jesus Kristus og forent med ham ved å bygge, men ved å tro. Bygningsmennene vraket hjørnesteinen (Sal 118,22). Men når vi «kommer til ham», bare tror, blir vi «også selv oppbygd som levende steiner til et åndelig hus» (1 Pet 2,4–5). Når vi går i gang med lovens gjerninger, prøver vi å bygge, og så lenge vi bygger, blir vi ikke bygd. Men når vi slutter å gjøre gjerninger, legger

Den Hellige Ånd oss ved troen til Kristus og poder oss inn i det levende vintreet, som også er grunnvollen. Vi blir rotfestet og grunnfestet.

Huset er ett, og alle Guds barn er forent i Ånden. Noen er sterke og er søyler, andre er svake og hviler på dem Gud har satt til å være sterke for å bære og oppmuntre de svake. «Ingen av oss lever for seg selv» (Rom 14,7), og «om ett lem lider, da lider alle lemmene med» (1 Kor 12,26). Om ett lem vokser og gleder seg, er det til gagn for helheten. Herrens herlighet skal vise seg i hele menigheten, som slik er forent ved Ånden som bor i den.

Men Gud bor ikke bare i menigheten som en helhet. Det særegne ved alt åndelig er at hver del av det igjen er en helhet. Det er ikke bare sant at «hvor to eller tre er samlet» i Kristi navn, «der er jeg midt iblant dem» (Matt 18,20). Men om en eneste person elsker ham, skal Faderen elske ham, og de skal komme til ham og ta bolig hos ham (Joh 14,23). Den enkelte er altså også et tempel, en bolig fylt med Den Hellige Ånd. Faderen og Herren Jesus Kristus bor i ham. (*Oetinger.*)

Dette kunne Israel forstå, for templet var et bilde på det, og bildets virkelighet og kjerne var også lovet dem i Messias' dager. For hva var løftet i den nye pakt? «Jeg vil bo hos dem og ferdes iblant dem» (2 Kor 6,16).

For en underfull tanke vi her får se! En kristen er lik tabernaklet, han er en helligdom. Der er Det aller helligste, Det hellige og forgården. Men i det hele skal Guds herlighet åpenbares og Guds hellighet vises.

Hans legeme tilhører Herren, lemmene på hans legeme er Kristi lemmer. Hans øyne, hans lepper, hans føtter, alle de kroppslige krefter Gud har gitt ham, er en del av huset der Faderen og Herren Jesus tar bolig ved Den Hellige Ånd. Hans forstand, hukommelse, forestillingsevne, følelser, vilje og samvittighet – alt som er i ham – se, det er et hus der Gud skal bo. Gud skal vandre i det, bo i det og hvile i det. Han skal ikke bare være en besøkende, men en gjest som bor der, og som «blir i ham».

Noen ganger gjør Gud denne underfulle boligen til sitt tempel, og da høres bønn og lovsang der. Andre ganger gjør han den til en festsal, og da høres jubel og takkesang og visshet om den kjærligheten som er bedre enn vin. Noen ganger blir den en slagmark. Da er Herren en

stridsmann, og han seirer over fiendene til Jakob, den usle makken (Jes 41,14), og kommer den hellige til hjelp når han blir fristet.

Hvor mange slags rom han bor i! Likesom det er mange rom i Faderens hus der oppe, og mange rom i hans menighet her nede, er det også mange rom i den enkelte troendes åndelige hus. I mange slags uttrykk for nåde, styrke og kjærlighet bor Gud i oss.

Du som tror på Jesus, er hans hus, hans eget. For likesom Faderen satte ham til mellommann, likesom Faderen la grunnvollen i Sion, slik har Herren Jesus kjøpt deg med sitt eget blod og sendt sin egen Ånd inn i ditt hjerte. Vi tilhører Kristus med ettertrykk. Dette er av Gud og ved Ånden, men Kristus bor i oss, og vi er hans eget hus.

Men apostelen legger til – skal jeg kalle det en betingelse? skal jeg kalle det en oppmuntring? Å, det er ikke noe hardt i Skriftens formaninger! – «så sant vi like til enden holder fast ved frimodigheten og det håpet vi roser oss av» (Hebr 3,6).

Jeg ser ikke på det som en betingelse i den forstand at det er usikkert hvordan det går. Om det var mulig at vi som har kommet til Herren Jesus Kristus og har elsket og tjent ham, eller la meg heller si: som har erfart hans nåde og troskap – om det var mulig at vi likevel skulle forlate ham og vende oss bort fra troen, å, da ville det av alt være det mest forferdelige og av alle utsikter den mest elendige!

Hva er det ene den kristne ønsker? Hva er det ene store han gjør? Hva er den ene store hemmeligheten han alltid prøver å se klarere og gripe fastere? Er det ikke dette: «Min elskede er min, og jeg er hans» (Høys 2,16)?

Vårt hjertes innerste ønske og Ordets formaninger faller sammen. Vi må holde ut til enden. Derfor tar vi med stor glede og villighet imot de høytidelige formaningene: «Den som holder ut til enden, han skal bli frelst!» (Matt 24,13). «Ingen som legger hånden sin på plogen og ser seg tilbake, er skikket for Guds rike» (Luk 9,62). Vi ønsker stadig å høre røsten fra hans himmelske trone: «Den som seirer, ham vil jeg gi å sitte med meg på min trone, likesom jeg òg har seiret og har satt meg med min Far på hans trone» (Åp 3,21).

Og sammen med formaningen kommer løftets ord: «Og jeg er fullt viss på dette at han som begynte en god gjerning i dere, vil fullføre den inntil Jesu Kristi dag» (Fil 1,6). «De som setter sin lit til Herren, er som Sions berg, som ikke rokkes, men står for evig» (Sal 125,1).

«Mine får hører min røst, jeg kjenner dem, og de følger meg. Og jeg gir dem evig liv, de skal aldri i evighet gå fortapt, og ingen skal rive dem ut av min hånd. Min Far, som har gitt meg dem, er større enn alle, og ingen kan rive dem ut av min Fars hånd. Jeg og Faderen er ett» (Joh 10,27–30).

Å, velsignede ord og løfte fra Gud: Han vil bevare oss til enden! Men hvordan blir vi bevart? Ved tro, ved å våke, ved selvfornektelse, ved bønn og faste, ved at vi stadig tar vare på oss selv etter hans ord. «Hold fast», om du ønsker at det på den dagen skal bli åpenbart at du ikke bare er en ytre bekjenner, ikke bare en fisk som er kommet i garnet, men en sann og levende disippel av den ene Mester. Hold fast ved frimodigheten og det håpet vi roser oss av, like til enden! Troen er håpets mor, men hvor ofte blir ikke moren styrket og gledet av datteren!

Først kommer troen: «For av nåde er dere frelst, ved tro … Det er ikke av gjerninger» (Ef 2,8–9). Så kommer håpet: «For i håpet er vi frelst» (Rom 8,24), når vi ser fram til lønnen.

Du må ikke innbille deg at håpet på noen måte står lavere enn troen og kjærligheten. Noen ser ut til å mene at håpet hører til naturen, at det er et trekk ved vår naturlige karakter, en del av vårt naturlige lynne. De ville ikke skamme seg over å si at de hadde lite håp, enda de nødig ville innrømme at de hadde lite tro eller lite kjærlighet. Hvorfor? Fordi de har en helt feil oppfatning av hva håpet er. Det er en gave og en frukt av Den Hellige Ånd, like mye som troen og kjærligheten.

Håpet er et vesentlig trekk ved den kristnes karakter, og derfor er det av nåde og ikke av naturen. Det levende håpet som Gud gir oss ved Ånden, kommer ved Jesu oppstandelse fra de døde (1 Pet 1,3). Det har ikke sin rot i den første skapelsen, og det blir ikke styrket ved noe som er av kjødet.

Den samme apostelen som lærer oss at vi er frelst ved tro, sier at vi er frelst i håpet (Rom 8,24). For selv om vår Herres nåde er «overmåte rik med tro og kjærlighet i Kristus Jesus» (1 Tim 1,14), står vi fremdeles i strid med synd og fristelse, i et dødens legeme og i en ond verden.

Vi håper på den fulle og fullkomne frelse: Vi skal se Kristus som han er, og bli ham lik. Vi venter på legemets forløsning og verdens gjenfødelse. Derfor gjelder håpet framtiden, ja, Herren Jesu komme. Og likevel eier det allerede selve kjernen og pantet på arven. For er ikke Kristus, som er vårt håp, vår allerede nå, ved tro og i kjærlighet?

Men håpet, som ser mot Kristi herlighet og mot forvandlingen av vårt legeme, er selve kraften, kjernen og drivkraften i et himmelvendt sinn. I samme mål som vi håper, hever vi oss over jordens synder og forfengelighet. Ta vare på det håpet som er gitt dere i Kristus Jesus, dere som tror på Frelseren. Se fram til Herrens komme, til den glede og herlighet han skal bringe sine disipler.

Vær ikke redd, for han skal bære deg gjennom alle vansker og prøvelser, og du skal visselig bli bevart til den dagen. Og vær ikke redd for at herligheten og glansen skal bli for overveldende for deg, for han skal være din styrke, og du skal skinne som solen i din Fars rike.

Hold fast ved frimodigheten og det håpet du roser deg av. Når du i rolig og ydmyk visshet bare ser på Kristus, korsfestet for syndere, kan du ikke annet enn rose deg av håp om Guds herlighet (Rom 5,2). Likesom du stoler på Herren, din rettferdighet (Jer 23,6), ser du fram til Herren, din herlighet. Må håpets Gud – kilden til håpet og det håpet gjelder – fylle dere med all glede og fred i troen ved Den Hellige Ånds kraft (Rom 15,13). (*Apostlenes lære om håpet er både rik og samstemt. Se Rom 5,1–5; 8,15–39; 12,12; 15,13; Ef 1,12–14.18; Kol 1,5.23.27; 1 Tess 1,3; 2 Tess 2,16; 1 Pet 1,3.9–12; 1 Joh 3,1–3. I dette brevet dessuten Hebr 6,11; 10,23; 11,1 m.fl.*)

Kunne vi få en bedre oppmuntring ved begynnelsen av året enn disse ordene av apostelen? Enden han taler om, er ikke noe annet enn Herren Jesu tilsynekomst, når håpet skal bli forvandlet til å se. Dagen nærmer seg (Hebr 10,25), og med den vår herlighet. Vi ser tilbake på de årene vi er blitt ledet gjennom. På en dag som denne føles det som om vi er kommet til en milepæl. På den ene siden kan vi lese innskriften som forteller hvor mange år og etapper av reisen vi har tilbakelagt.

Men på den andre siden, der nysgjerrigheten venter å finne hvor mange år vi har igjen – hva leser troen, kjærligheten og håpet der? Hva annet enn dette: «Bare godhet og miskunnhet skal etterjage meg alle mitt livs dager» (Sal 23,6). Og igjen: «Alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud» (Rom 8,28). Og igjen: «Hans hus er vi, så sant vi like til enden holder fast ved frimodigheten og det håpet vi roser oss av» (Hebr 3,6).

Vi vet hvor mange år som er gått siden hans første komme. Men på den andre siden av milepælen leser vi ingen årstall, bare ordene: «Våk derfor! For dere kjenner ikke dagen eller timen» (Matt 25,13). Og

vi kan også vitne: Tror du på Jesus, elsker du ham og følger ham, og blir du i ham, da skal du ha frimodighet når Herren kommer igjen, og stå for hans åsyn (1 Joh 2,28).

Vend dere til ham og bli frelst, alle jordens ender (Jes 45,22)! Og dere, hellige brødre, dere som har fått del i et himmelsk kall: Å, gi akt på, gi akt på den apostel og yppersteprest som vi bekjenner – Jesus!

Amen.

Kapittel 8. Vantro i ørkenen

Hebr 3,7–19

Apostelen har sammenlignet Moses, Guds tjener og mellommannen for den gamle pakt, med Herren Jesus, Messias, Faderens Sønn og mellommannen for den nye og evige pakt, og vist forskjellen mellom dem.

Mose herlighet var stor. Enten vi tenker på hans underfulle historie, hans enestående stilling som profet, prest og konge i Israel, hans storslåtte og dype karakter eller den grunnleggende og mektige gjerningen som ble utført gjennom ham, kan vi lett forstå hvorfor det står skrevet at det ikke sto fram noen profet som han, før han kom som er over alle, Herren fra himmelen.

Vi bedømmer størrelse ved å sammenligne. Det er nettopp fordi jødene hadde en viss forestilling om Mose storhet og satte pris på den, at apostelen bruker den til å vise dem den langt høyere herligheten hos Herren Jesus.[35]

Det er mange slående fortrinn og dyder i Mose liv og karakter, men det er hans troskap apostelen dveler ved. Den er også det viktigste trekket i vår karakter som Guds tjenere. Dette ene kreves av oss: å være tro.

Og det ville være godt for oss om vi la mer vekt på troskap og tenkte mindre på gaver og talenter eller på framgang og resultater. For det er Gud som gir hver av oss vår plass, som deler ut gaver etter sin visdom og gode vilje, og som lønner oss med frukt og høst, hundre fold, seksti fold eller tretti fold.

[35] «Moses var et forbilde i verden. Om noen spør: Hva er oppfyllelsen og fullendelsen?, svarer jeg: Kongen Messias. Ved ham skal det komme en slik fullkommenhet som aldri før har vært til gjennom alle slekter» (Zohar). Mange steder i Talmud lærer at Mose lovs ordning skal oppheves i Messias' dager, og at lyset og visdommen i Messias-tiden langt skal overgå Mose lov.

Men det er vår sak å være tro mot Gud der han har satt oss, i den gaven og oppgaven hans kjærlighet gir oss. Summen og utfallet av den sanne disippelens liv ser vi i Mesterens avgjørende ord: «Vel gjort, du gode og tro tjener! Du har vært tro over lite, jeg vil sette deg over meget» (Matt 25,21).

Moses var tro i hele Guds hus. I hver del av den gjerningen han var betrodd, fulgte han Guds bud. Han la ikke noe av sitt eget til de anvisningene han fikk, og han utelot ikke noe, men ordnet alt slik han hadde fått befaling om. Og enda han ble hardt prøvd av Israels utakknemlighet, opprør og stahet, ble hans troskap aldri trett og vaklet aldri.

Men Moses var tro som tjener, Jesus var tro som Sønn. Moses, syndig og ufullkommen, var selv en del av huset. Jesus, den Hellige, Guds Sønn, er Herre over huset. Den ordningen Moses var mellommann for, var midlertidig, forberedende og et forbilde på den nye pakt, der alt er evig, virkelig og himmelsk. Moses skrev om Kristus, slik Frelseren vitnet (Joh 5,46).

Hele loven pekte på Messias. Jesus oppfylte loven fordi han var det fullkomne mennesket, han som alene virkeliggjorde og åpenbarte loven i hele dens dybde og bredde, og fordi han bar den forbannelsen og fordømmelsen som loven uttaler over overtrederne. Alle frelsesløftene i den forbilledlige (eller evangeliske) delen av Mose ordning, alle offer, høytider og all prestelig mellomkomst fikk sin virkelighet og oppfyllelse i Kristus. Hvor mye større er han da ikke enn Moses!

Gud talte med Moses ansikt til ansikt, men Jesus er likevel den eneste Profeten, for som den enbårne har han gjort Faderen kjent. Vi ser Faderen når vi ser Jesus.

Moses var full av kjærlighet og prestelig sinn. Men Jesus var ikke bare villig til å dø for Israel – han ga virkelig sitt liv, og ikke bare for folket, men for å samle Guds barn til ett. Moses var konge i Jesurun (5 Mos 33,5), men Jesus er den sanne Konge, som ved Ånden kan gjøre sitt folk villig på sitt veldes dag (Sal 110,3) og fornye deres hjerter til levende lydighet. Moses er tjeneren, men Jesus, Sønnen, er Herren.

Apostelen Paulus beskriver Kristi overveldende rike herlighet i 2 Kor 3,6–12, et avsnitt som bør leses sammen med vårt kapittel.

På denne motsetningen mellom Herren Jesus og Moses, Guds tjener, bygger apostelen sin alvorlige formaning. Igjen avbryter han sin

veldige og opphøyde tankegang med en høytidelig og gripende formaning. Hans store mål med dette brevet er å formane. Med hele sin vilje og våkne kjærlighet er han oppsatt på å be hebreerne inntrengende om å stå fast. Han er grepet av frykt, og hjertet skjelver av uro når han peker på den store yppersteprestens herlighet. Stadig gir han luft for den innestengte kjærligheten og omsorgen han føler når han ser hvor farlig de hebraiske troende har det.

Å, hvor likt det er Paulus, kjærlighetens apostel! Det virker for meg som han hadde tusen hjerter. Han elsket hver menighet som om den var den eneste han hadde. Han bar deres byrder, han gledet seg over deres orden, deres faste stand og deres nådegaver. Han holdt ikke opp med å takke for dem og be om den velsignelse og hjelp hver av dem trengte. Han husket navnene på de hellige der, og han våket over dem med en øm mors og ammes kjærlighet.

Mens han synes helt oppslukt av å betrakte den guddommelige sannhet, svever han som en ørn høyt over daler og fjelltopper og ser med fast blikk inn i solens glans. Likevel er han alltid lik sin velsignede og kjære Herre, som i et enkelt, men dypt rørende bilde sammenligner seg selv med en høne som samler kyllingene sine under vingene (Matt 23,37).

I alle Paulus' brev kjenner vi kjærlighetens varme pust. Vi hører en stemme som skjelver av bevegelse, og vi ser det alvorlige og kjærlige ansiktet til en farsskikkelse. Selv når han skriver til romerne, som han aldri hadde sett, sier han: «For jeg lengter etter å se dere, så jeg kunne la dere få del med meg i noen åndelig gave, slik at dere kan bli styrket. Det vil si: at vi kunne oppmuntres sammen med dere ved vår felles tro, deres og min» (Rom 1,11–12).

Hva kan overgå hans ømme kjærlighet til menighetene i Tessalonika og Filippi? Eller de gripende bebreidelsene han i sjelekval retter til galaterne, som han igjen må føde med smerte, inntil Kristus vinner skikkelse i dem (Gal 4,19)? Hvor faderlig, hvor hensynsfull, hvor fint og varsomt han behandler menigheten i Korint! I alle brevene avbryter han stadig læren for å uttrykke sin kjærlighet, sin uro, sin glede og sin sorg. Vi ser at hjertet hans er bundet til menighetene. Slik er det også i dette brevet: Han ber inntrengende hebreerne (og oss) om å bli i Kristus, ta vare på oss selv og være tro til enden.

Slik er det i hele Skriften. Guds kjærlighet, som søker vår frelse, gjennomtrenger all dens lære.

Hører vi ikke gjennom hele Skriften Gud så å si sukke: «Dersom de var vise!» (5 Mos 32,29) og «Å, om mitt folk ville høre på meg!» (Sal 81,14)? Hører vi ikke Jesu gråtende stemme: «Visste også du …!» (Luk 19,42)? Ser vi ikke overalt Guds kjærlige armer strakt ut for å ta imot oss? Må vi gjengjelde kjærlighet med kjærlighet, så Kristi glede kan bli fullkommen i oss.

Tanken på Moses fører naturlig over til israelittene i ørkenen. Trofast var mellommannen som Gud handlet med dem gjennom. Men var Israel trofast? Gud talte – adlød de? Gud viste dem underfulle tegn – stolte de på ham og fulgte ham i tro? Og var Israel ikke trofast under Moses, og førte deres vantro dem i ulykke, hvor mye mer skyldige blir da ikke vi, og hvor mye større er ikke vår fare, om vi ikke er tro mot Herren Jesus!

Historien om Israels vandring i ørkenen er svært lærerik. Ikke noe skriftord er gitt til egen tolkning. Det gjelder alle og til alle tider. Alt som før er skrevet, er skrevet til lærdom for oss.

Om denne historien sier apostelen Paulus, som dveler ved den i Første Korinterbrev, at «alt dette hendte dem som forbilder, og det er skrevet til formaning for oss, som de siste tider er kommet til» (1 Kor 10,11). Etter de høytidelige ordene den herliggjorte Frelser retter til menigheten i Tyatira, skal Israels erfaring være en advarsel for alle menighetene. Mosebøkene har derfor varig betydning for Guds barn. Israels historie i ørkenen er et forbilde fra først til sist.

Det er en underfull historie fra begynnelse til slutt. Utgangen fra Egypt, vandringen gjennom Rødehavet, lovgivningen på Sinaifjellet, mannaen, sky- og ildstøtten, seieren over Amalek, klippen som fulgte dem, klærne som aldri ble utslitt – alt er under, fullt av den underfulle kjærligheten og makten hos Gud, Israels gjenløser. Tenk på budbæreren, paktens engel, Kristus, som ledet dem.

Hele deres liv og historie var et liv og en historie ved Guds ord. Kjenner du dette av egen erfaring i dag?

Det var en historie med høytidelige og herlige forrettigheter. Gud skilte Israel ut for seg selv. De var henvist til Gud alene. Deres daglige nød, deres fullstendige avhengighet av Guds hjelp og gavmildhet, den stadige gaven av manna, ledelse og vern som så synlig kom ned fra

Herren, han som gir alt, og at de daglig fikk se Guds mektige og nådige gjerninger – alt dette var en underfull forrett. Troslivet ble gjort nært og lett.

Det er en stor snare for mennesket å være avhengig av de mellomliggende årsakene, for etter syndefallet er mennesket tilbøyelig til å glemme Skaperen. I ørkenen måtte Israel leve hver dag av Guds makt og godhet alene. Hvor høytidelig, men også hvor herlig, å være stadig avhengig av Gud og stadig se hans allmektige kjærlighet! Er ikke dette et bilde på den kristnes liv?

Det er en sørgelig historie fra begynnelse til slutt: stadig knurr, tvil, utakknemlighet, avgudsdyrkelse og synd. De så seg tilbake mot Egypt og gledene der og glemte fornedrelsen og trelldommen. De tvilte på Guds godhet og makt, de ga etter for fristelser og lyst, og de fristet Herren, den trofaste og barmhjertige Kristus. (*Sml. 1 Kor 10, særlig* 10,9.)

Det er en sørgelig historie, full av forferdelige dommer. Lange, mørke år som vi for det meste ikke vet noe om, utenom de illevarslende hentydningene i de profetiske bøkene til dyrkelsen av Molok og Remfan (Am 5,26; Apg 7,43). Og likevel var Herren med dem alle dager, og hver dag var han rede til å velsigne og glede dem. Forstår du lignelsen?

Likevel var det også tro og kjærlighet i Israel, og Gud minnes deres «forlovelsesdagers kjærlighet», hvordan de fulgte ham «i et land hvor ingen sår» (Jer 2,2). Det var ikke bare knurr, men også lovsanger og takkesanger. Det var villige gaver av gull og sølv til Herren, det var seier over fiendene, og det var Josva og Kaleb, som fulgte Herren fullt og helt.

Salmenes bok er til en viss grad et svar på de fem Mosebøkene og samtidig utgangspunktet for de senere profetene, og den viser ofte til historien fra ørkenen. Den minnes først for å gi Gud æren og takke ham for hans miskunn og hans underfulle gjerninger. Dernest minnes den for å holde speilet fram for mennesket, og særlig for Israel, så vi kan lære ydmykhet og tro. Apostelen siterer Salme 95, der formaningen, som bygger på Israels ulydighet og straff, er særlig høytidelig og ettertrykkelig.

Du har sikkert lagt merke til hvor ofte Salmene blir sitert i dette brevet. Også vår Frelser trekker dem fram som en egen del av Skriften

(Luk 24,44). Menigheten til alle tider har æret og elsket Salmene. David ble utvalgt til å være Israels liflige sanger, ikke bare for Israel i den gamle pakt, men for hele Guds Israel.

Her er fullkommen medfølelse med all vår svakhet og våre skiftende erfaringer, og samtidig trofast og sikker ledelse. Her finner vi et fullkomment uttrykk for det sjelen føler og erfarer. Her er de dypeste og sanneste ord for anger og for tro – for sjelens sørgmodige klage i mørke og sorg, og for jubel og takk i solskinnet fra Guds nåde. Her er en sann gjennomlysning av hjertet. Her ser vi tvilen og de stridende tankene, frykten og uroen i sjelen – alt som noen gang beveger og opprører Guds hellige.

Men Salmenes bok uttrykker ikke bare våre følelser. Den leder, retter og løfter oss. David ber med oss etter Guds sinn. Han er ikke bare vår bror, han er også et forbilde på Kristus. I Salmene lærer vi Messias' sinn i hans forening med sitt folk. Derfor er Salmenes bok de helliges uforlignelige og altomfattende håndbok og sangbok.[36]

Sitatet blir innledet (som alle skriftsitater i dette brevet) som Guds ord: «som Den Hellige Ånd sier» (Hebr 3,7). Selv de personlige, lyriske delene av Skriften kommer fra Guds dyp, like vel som fra dypet i menneskets hjerte. Hellige menn talte, og de ikke bare talte, men sang – med menneskelig, ekte musikk, i glede, i sorg, i fryd og i tårer – og likevel slik at de ble drevet av Den Hellige Ånd.

Men i dette sitatet kan det være at henvisningen til Den Hellige Ånd har en særlig mening og passer særlig godt. For det er Åndens oppgave (i Guds nådeshusholdning) å herliggjøre Faderen og Sønnen, lede oss til Kristi ord og få oss til å lytte til Faderens røst. Likesom Faderen sier om Kristus: «Hør ham!» (Matt 17,5), og likesom Sønnen alltid opphøyer Faderens ord, slik vitner heller ikke Den Hellige Ånd om seg selv, men om Faderen og Sønnen.

Salmen begynner med en formaning til å prise Gud. Tonen den begynner med, er glad og festlig. Den skildrer Gud i hans storhet og

[36] Johann Arndt sier: «Salmenes bok er et halssmykke av lærens og den sunne veiledningens gull, av trøstens edelstener som oppliver hjertet, og av de vakre bønnenes dyrebare steiner. Den er en skueplass der Guds store planer og gjerninger ligger åpne for oss, en glad eng og en vid rosehage der de vakreste og mest velluktende blomster fryder oss, et uendelig hav der de som erfarer mange stormer av trengsel, finner dyrebare perler, en himmelsk skole der vi taler med Gud selv, vår store Lærer, et speil av Guds miskunn der vår barmhjertige Fars herlige ansikt lyser fram, og den mest fullkomne gjennomlysning av våre sjeler, som ikke bare viser våre innerste tanker og lidenskaper, men også det som retter og leger dem.»

makt. Den begynner med vissheten om at han er vår frelses klippe. Herren, Skaperen, er også sitt folks hyrde. David kaller oss til å synge, og sangen er uttrykk for glede, fred og kjærlighet: «Kom, la oss juble for Herren! La oss rope med fryd for vår frelses klippe! … La oss knele for Herren, vår Skaper! For han er vår Gud og vi er det folk han før, den hjord hans hånd leder» (Sal 95,1.6–7).

Men med en brå overgang formaner salmisten, eller Den Hellige Ånd, som apostelen heller vil si, oss høytidelig til ikke å forherde våre hjerter, slik Israel gjorde på fristelsesdagen.

Legg merke til dette:

1. Når vi hører Guds røst – og å, hvor klart og vennlig taler han ikke til oss i sin Sønn Jesus, Ordet som ble menneske og døde for oss på Golgata! – må hjertet svare. Det er ikke nok at forstanden sier ja og beundrer, at fantasien gløder, ja, ikke engang at samvittigheten blir overbevist. Gud taler til Jerusalems hjerte (Jes 40,2 i grunnteksten). Med dette ordet menes midtpunktet i vår åndelige tilværelse, det som tanker og følelser kommer fra, det som livet utgår fra (Ordsp 4,23), den hemmelighetsfulle kilden som bare Gud kan kjenne og lodde. Å, om Kristus fikk bo der!

Guds røst skal gjøre hjertet bløtt. Det er hensikten med Guds ord: å gjøre våre hjerter ømme. Akk, av naturen er vi harde i hjertet, og det vi kaller et godt og bløtt hjerte, er ikke det i virkeligheten og for Guds øyne. Gud vil at vi skal bli fridd ut fra hjertets hardhet, det vil si fra sløvheten som ikke ser hans kjærlighet og skjønnhet, fra utakknemlighet og lunkenhet mot ham, fra stolthet og ubotferdighet, fra egoisme og uro.

Når vi tar imot Guds ord i hjertet, når vi bekjenner vår synd, når vi tilber Guds miskunn, når vi lengter etter samfunn med Gud, når vi ser Jesus, som kom for å tjene oss, vaske våre føtter og utøse sitt blod for vår frelse, da blir hjertet bløtt og ømt. For omvendelse, tro, bønn, tålmodighet og håpet om himmelen – alt dette gjør hjertet ømt. Ømt mot Gud, ømt mot våre medmennesker, ja, ømt – tro ikke at det er selvmotsigende – mot oss selv.

Jeg mener den mildhet og saktmodighet David beskriver: «Herre! Mitt hjerte er ikke stolt, mine øyne er ikke overmodige. … Sannelig, jeg har fått min sjel til å være stille og tie som et avvent barn hos sin mor» (Sal 131,1–2).

Vi lever i en luft av tilgivende og barmhjertig kjærlighet, og da blir vi også ømme og kjærlige mot vårt eget sanne liv. Vi blir fri fra den rastløse og febrilske ånden hos det verdslige mennesket, som er ettergivende mot sitt eget jeg – som ikke er hans sanne og virkelige jeg – men hardt og utålmodig styrer over lengslene og sorgene til den fangne ånden.

Kan vi være harde – tenke høyt om oss selv, være misfornøyde med vår lodd, misunnelige eller uforsonlige, verdslige og urolige – når vi hører Guds røst: «Jeg er Herren din Gud. Med evig kjærlighet har jeg elsket deg (Jer 31,3). Du er min» og: «Som jeg har elsket dere, skal også dere elske hverandre» (Joh 13,34)? Veien kan være smal og solen nesten nede, men når vi hører Jesu røst, brenner hjertet i oss av kjærlighet og håp.

2. All synd begynner i hjertet. I Første Korinterbrev (1 Kor 10) beskriver apostelen elvene, de fordervede grenene: Der taler han om Israels knurr, avgudsdyrkelse og lyst. Her taler Ånden om kilden og roten: «De … farer vill i sitt hjerte» (Sal 95,10). Og hva er hjertets villfarelse? Hva annet enn vantro? Gud taler, og hjertet skal tro. Er hjertet forherdet, tror det ikke. Det bryr seg verken om truslene eller løftene, og det støtter seg ikke til Guds kraft og kjærlighet. Vantroen er mor til all synd og all sorg.

3. For vantro er å falle fra den levende Gud (Hebr 3,12). Hvor enkelt dette er! Så lenge du stoler på Gud, er du nær ham. I det øyeblikket du tviler på ham, har sjelen din dratt bort til det fremmede landet. Troen er båndet mellom Guds fylde og kraft og vår tomhet og svakhet. Roper sjelen: «Bli hos meg!» eller «Nærmere deg!», svarer Jesus: «Bare tro!»

Vantroen kan ikke se og forstå Gud. I førti år hadde Israel sett den Høyestes gjerninger. Hver dag så de mannaen og skystøtten, tegnet på at han var nær og ledet dem. Hvor mange under fikk de ikke se!

Ved slutten av denne lange tiden, etter at han hadde gjestet dem dag etter dag, sier Herren (i sorg og skuffelse, for å tale på menneskelig vis): «De er et folk som farer vill i sitt hjerte, de kjenner ikke mine veier» (Sal 95,10). De forstår meg ikke. De har ikke øyne som ser mitt ansikt, ingen sans for meg, ingen medfølelse. De forstår ikke hva jeg mener, mine tanker, mitt sinn, meg selv. Jeg har stadig talt, åpenbart

meg og vist meg, men de skjønner det ikke – det er skjult for dem.[37]

De fristet Gud. Ved frykt og knurr, ved overmot og lyst, ved ulydighet og avgudsdyrkelse viste deres onde og vantro hjerte seg ti ganger ved at de fristet Herren (4 Mos 14,22). Enda de hadde sett Guds mektige gjerninger og stadig erfarte hans miskunn, tvilte de både på hans makt og på hans kjærlighet. De nærte bitre tanker mot ham, de utfordret ham og krevde tegn, som om han aldri hadde vist dem sin godhets under.[38]

Herren ble bedrøvet. Men så stor er hans tålmodighet at det først var etter den tiende fristelsen at han sverget i sin vrede at de ikke skulle komme inn til hans hvile (Hebr 3,11; 4 Mos 14,22).

Uten tvil var det mange av dem som døde i ørkenen, som vendte om til Gud i anger og tro. Vi kan ikke tro annet enn at mange av dem i hjertelig anger stemte i med Mose bønn: «For vi har gått til grunne ved din vrede, ved din harme har forferdelse grepet oss. Du har satt våre misgjerninger for ditt åsyn, vår skjulte synd i ditt åsyns lys. … Mett oss med din miskunn når morgenen kommer, så vil vi juble og være glade alle våre dager!» (Sal 90,7–8.14). Men slekten som helhet døde i ørkenen, til en advarsel for alle tider.

Igjen spør apostelen med ettertrykk: Hvorfor kom de ikke inn til hvilen? Og svaret er: Fordi de ikke trodde (Hebr 3,19). Han trekker ikke fram synden da de laget og tilba gullkalven. Han nevner ikke de grove overtredelsene de falt i ved Baal-Peor. Han kunne ha pekt på mange langt mer iøynefallende og, slik vi ser det, mer forferdelige synder. Men Gud regner én synd som større enn alle: vantroen. Vi blir frelst ved tro, vi går fortapt ved vantro.

Hjertet blir renset ved tro, hjertet blir forherdet ved vantro. Troen fører oss nær til Gud, vantroen er å falle fra Gud. Virker det underlig? Ved tro kommer vi nær til Gud og tilber ham. Ved tro tar vi imot Guds

[37] Å kjenne Gud er kilden til livet og selve kjernen i saligheten. Alle Guds nådige hensikter har dette målet: at vi skal kjenne ham. Derfor beskriver apostelen Johannes fedrene i Kristus slik: «Jeg skriver til dere, fedre, fordi dere kjenner ham som er fra begynnelsen» (1 Joh 2,13–14).

[38] Etter jødene var de ti fristelsene disse: (1) 2 Mos 14,11, av frykt; (2) 2 Mos 15,24, knurr; (3) 2 Mos 16,2–3, knurr; (4) 2 Mos 16,19–20, ulydighet; (5) 2 Mos 16,27–28, sabbatsbrudd; (6) 4 Mos 20,3, kiv; (7) 2 Mos 32, avgudsdyrkelse; (8) 4 Mos 11,1–3, klage; (9) 4 Mos 11,32, lyst; (10) 4 Mos 14, vantro. Roten til all synd er vantroen; det lærer hele Skriften, fra 1 Mos 3 av. Vantroen viser seg i to motsatte ytterpunkter: overmot og mistillit. Verden er ørkenen, og Israels historie er et speil av vår. Avgjørelsen og seieren må skje i hjertet. Når Kristus bor i hjertet ved troen, har vi fred og styrke. Da kan vi følge Jesu eksempel (Matt 4).

kjærlighet. Ved tro blir Den Hellige Ånd gitt oss. Ved tro adlyder vi Kristus og følger ham.

Men det er så naturlig og så likt Guds godhet at alt skal være av tro. For Herren er vår Gud, han er alt. Han er villig til å være alt, gi alt og gjøre alt, til å være Gud for oss, mot oss og i oss.

Alt han ber oss om, er å stole på ham og ta imot ham, å åpne vår tomme hånd for hans gode og gavmilde hånd, og vårt kalde og døde hjerte for hans hjerte, han som ikke sparte sin egen Sønn, men ga ham i døden. Av nåde er vi frelst, ved tro, og selv denne tilliten er en gave fra hans velsignede Ånd (Ef 2,8).

Vantroen hindret Israel i å komme inn i det lovede land. Da følger det at troen kommer inn til hvilen. «Tro med hjertet!» – det er den store lærdommen i dette kapitlet. Stoler vi på Gud, blir ørkenen gjort til Herrens hage (Jes 51,3). Se på det sanne Israel, Jesus, vår Herre, som ble prøvd i ørkenen. Gud prøvde og ransaket den Rettferdige, Satan fristet ham. Da ble det åpenbart hva som var i ham: et saktmodig og ydmykt hjerte, sterkt i troen, ømt og trofast mot hans himmelske Far, et hjerte som lærte lydighet fordi han var Sønn.

Og enda de ville dyrene var hos ham, legemet var utmattet og trett og fristerens røst listig og utspekulert, nådde ikke noe ondt fram til ham. For han satt i Den Høyestes ly og bodde i Den Allmektiges skygge (Sal 91,1). De ville dyrene våget ikke å røre ham, den utmattede kroppen ble holdt oppe av Ånden som bodde i ham, Skriften var både våpenet han kjempet med og teltet han bodde i, og selve Guds engler kom ned og tjente ham.

Slik gjorde Menneskesønnen ved tro ørkenen til et paradis. Han gikk inn til hvilen, han hadde fred med Gud, og han fikk makt til å trå på løve og hoggorm (Sal 91,13) og tråkke dragen under sine føtter. Han tilba Faderen og seiret, og Guds engler forfrisket og gledet hans hjerte med sitt himmelske samvær.

Slik skal ditt liv være. Bare tro, bare tilbe, bare forherd ikke ditt hjerte når du hører Guds røst i Skriften, i Åndens undervisning og i Guds daglige førelse med deg. Om ville dyr, sult og savn, svakhet og fristelse kommer over deg, er du trygg og salig. Gud er med deg – hvem kan da være mot deg? Englene er omkring deg, og du kan takke, for du vinner mer enn seier ved ham som elsket deg og ga seg selv for deg (Rom 8,31.37).

Mens jeg ser på Jesus, vender jeg tilbake til begynnelsen av salmen og slutter med lovsang. Jeg vil lytte til dens høytidelige formaning. Jeg vil stå med ærefrykt når jeg ser likene av dem som falt i ørkenen på grunn av sin vantro. Jeg vil ydmyke meg når jeg tenker på hvor ofte jeg, som Israel, har knurret og tvilt, hvor ofte jeg har bedrøvet og fristet Herren.

Men jeg vil tro, jeg vil holde meg til Jesus, jeg vil huske den eden Herren sverget ved seg selv: «Så sant jeg lever, sier Herren Herren: Jeg har ikke behag i den ugudeliges død, men i at den ugudelige vender om fra sin ferd og lever» (Esek 33,11). Og igjen: Da Gud ville vise løftets arvinger desto mer klart sin uforanderlige vilje, bekreftet han det med en ed og sa: «Jeg vil storlig velsigne deg» (Hebr 6,13–17; 1 Mos 22,17).

Vi som Gud har kjøpt fri fra Egypt, ikke med sølv eller gull, men med Kristi dyrebare blod, som blodet av det sanne påskelammet, feilfritt og lyteløst (1 Pet 1,18–19), vi som er fridd ut fra døden og Satans makt ved vår Herre Jesu Kristi oppstandelse, vi som har tatt imot Guds lov, ikke som en bokstav som slår i hjel, men ved Åndens utgytelse og ved at våre hjerter er fornyet – å, la oss minnes vår påske, vår oppstandelsesdag og vår pinse og juble for Herren! La oss rope med fryd for vår frelses klippe!

Men la oss lytte til Åndens høytidelige formaning: «I dag, om dere hører hans røst, da forherd ikke deres hjerter» (Hebr 3,7–8). I går er syndens og elendighetens fortid. I dag er Guds nådes og menneskets tros nåtid. I morgen er evigheten, full av glede og herlighet. I dag er vendepunktet, avgjørelsens stund, såtiden.

Hvem skal vi gå til uten Jesus Kristus (Joh 6,68) – med våre overtredelsers fortid, med den første Adams i går, med vår svakhets og nøds i dag, med vår endeløse bestemmelses for alltid? Han er Herren, Gud vår Frelser, «i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8). Når vi holder oss til ham, hviler vi i den miskunn som er fra evighet til evighet.

Apostelen advarer oss: «Se til, brødre, at det ikke hos noen av dere er et ondt og vantro hjerte» (Hebr 3,12). Han er urolig for at ikke ett eneste medlem av den bekjennende kirke skal gå fortapt. Slik sier han det også et annet sted: «Og ham forkynner vi, idet vi formaner hvert menneske og lærer hvert menneske med all visdom, for å fremstille

hvert menneske fullkomment i Kristus» (Kol 1,28). Den samme ånden bør drive hele menigheten. Hvert medlem skal ta vare på seg selv og på hele fellesskapet og ha omsorg for hvert enkelt medlem med iver og alvor, så ingen går fortapt.

Forman hverandre hver dag (Hebr 3,13). Oppmuntre og hjelp hverandre med råd, med eksempel, med medfølelse, med broderlig hjelp og med felles bønn og lovsang. Vandre sammen i fred og enighet, og ha reisens mål for øye og i hjerte.

La oss inntil enden holde fast ved den første, fulle visshet (Hebr 3,14). La oss bevare vår første tro, vår første kjærlighet og vårt første håp (1 Tim 5,12; Åp 2,4; Hebr 3,6), det som ble gitt oss da vår Herres nåde ble overmåte rik (1 Tim 1,14), da vi fikk del med Kristus.

I ydmykhet og frykt, i selvfornedrelse og mistillit til oss selv, la oss på vår ørkenvandring rope fra dypet og likevel glede oss og ha fred. For vi er i Kristus, og Herren som vi venter på, er vårt lys og vår frelse (Sal 27,1).[39]

Kapittel 9. Frykt og hvile

Hebr 4,1–11

De to ordene som krever særlig oppmerksomhet i dette avsnittet, er frykt og hvile.

1. Vi kjenner bare stykkevis, i bruddstykker. Det er vanskelig for oss å forene ulike sider av sannheten. Når vi møter læresetninger som tilsynelatende motsier hverandre, er vi tilbøyelige til å legge vekt på den ene og la den andre bli liggende i bakgrunnen, behandlet med likegyldighet og kald forsømmelse.

Noen deler av sannheten setter vi høyt, andre ser vi bare sjelden og flyktig på. Valget vårt blir påvirket av vårt naturlige lynne og vår tankegang, av forutinntatte meninger, av den slags åndelig undervisning vi er oppdratt i, og noen ganger av våre syndige tilbøyeligheter. De viker tilbake for enkelte deler av Skriften og enkelte sider ved Guds sannhet, og de unngår og gjemmer seg for den rettende og refsende virkningen av noe av Guds budskap.

[39] «Vi har fått del»: *metochoi gegonamen* (μέτοχοι γεγόναμεν, «vi er blitt delaktige»). Av nåde er vi blitt det vi ikke var av naturen: delaktige i Kristus. For vi har del i alt det Kristus er og har – nå ved tro, senere i virkelig eie som medarvinger med Sønnen. Ordet for «visshet», *hypostasis* (ὑπόστασις), betyr noen ganger «vesen» (Hebr 1,3), andre ganger, som uten tvil i 2 Kor 9,4 og 11,17, tillit og visshet. I Hebr 11,1 er den objektive og den subjektive siden forent.

Det hører til vår ufullkommenhet her nede at vi ikke kan se hele sannheten på én gang, at vi ser sannheten i bruddstykker, og at de andre delene er mer eller mindre skjult for oss mens øyet hviler på én side av Guds åpenbaring. I evigheten skal vi se og kjenne Herren som han er. Vi skal se hele Guds rådslutning med ett blikk, og vårt lys og vår kjærlighet skal være fullkomne (1 Joh 3,2; 1 Kor 13,12).

Det er sunt å huske at vi er tilbøyelige til å være partiske og ensidige i vårt åndelige liv. Da kan vi være på vakt og nøye og alvorlig tenke over «Det står også skrevet» (Matt 4,7). Da kan vi villig lære av kristne som har fått andre nådegaver, og som har andre erfaringer enn vi. Og framfor alt kan vi da søke å følge og tjene Herren selv, vandre med Gud og høre den gode hyrdes røst. Former for gudsfrykt og læreregninger har lett for å bli erstatninger i stedet for kanaler, lodd i stedet for vinger.

Her ligger den mest snikende faren for avgudsdyrkelse. Læresetninger og læresystemer er som portretter av et elsket og vakkert ansikt, mer eller mindre trofaste og levende. Men de er nødvendigvis ufullkomne. De minner om noen trekk, uttrykk og kjennetegn, og de hjelper oss å huske den virkeligheten og fylden som de bare ufullstendig gjengir. Men i våre tanker og forestillinger må vi ikke la dem tre i stedet for det levende ansiktet.

Læresetninger og kretser av åndelig tenkning og erfaring er som kanaler. Men vi må ikke puste den begrensede luften i et lukket rom. Vi må holde hjertet i samfunn med Gud, så vi stadig kan bli fornyet og gjenopplivet fra havet av lys og liv, fra den levende kilden.

Noen kan synes det er vanskelig å forene formaningene i dette brevet med Skriftens lære om at Guds nåde, når den en gang er tatt imot ved tro i Den Hellige Ånds kraft, aldri kan gå tapt, og at de som er født på ny, som en gang er i Kristus, er i Kristus for alltid.

La oss ikke sløve eggen på de alvorlige og gjennomtrengende formaningene. La oss ikke gå forbi dem eller møte dem med indre likegyldighet. «Det står også skrevet.» Vi vet at det ikke betyr at Skriften virkelig motsier seg selv, men at ulike sider av sannheten blir lagt fram, hver med den samme troskap, fylde og vekt. Derfor må vi lære å bevege oss fritt og ikke bli stive og låst i én stilling. Vi må holde øynene klare og åpne og ikke se alt i lyset fra en yndlingslære.

Mens vi fullt og med glede tar imot vissheten om at vi er fullkomment tatt imot og har fred, og om Guds uforanderlige kjærlighet i Kristus Jesus, la oss sammen med apostelen også se på våre synder og farer fra det lavere, men fullt virkelige synspunktet: fra jorden og tiden.

Apostelens alvorlige råd i dette kapitlet, «La oss derfor ta oss i vare» (Hebr 4,1, bokstavelig «La oss frykte»), kan synes å stride mot hans hyppige og ettertrykkelige lære om at vi ikke fikk trelldommens ånd, så vi igjen skulle frykte (Rom 8,15), at han er viss på at ingenting skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus (Rom 8,38–39), og at vi skal glede oss i Herren alltid (Fil 4,4).

Likevel viser selv et helt flyktig blikk på brevene, og på Skriften i det hele, at frykt er et vesentlig trekk ved den kristne.

Det verdslige mennesket verken frykter eller elsker Gud. Noen ganger innbiller han seg at han elsker Gud fordi han ikke er redd, fordi han ikke har ærefrykt for Guds hellige majestet og ikke skjelver for lovens rettferdige dom. Han forveksler sin sorgløshet med kjærlighet til Gud, og han har et falskt og overfladisk syn på hvem Gud er. Fravær av frykt tar han for nærvær av kjærlighet.

Den sjelen som er vekket og overbevist om synd, frykter Gud, hans mishag og hans straff, og frykter framtiden med dens mørke og elendighet. Denne frykten, som Ånden har virket, har alt i seg spirer til tillit og kjærlighet, selv om de er skjult og svake. I den ligger det, slik som i omvendelsen, en lengsel etter Guds fred, et ønske om å bli ført i samklang og samfunn med ham. Selv om redsel og uro for en selv kan være det sterkeste i denne frykten, finnes det i den ærefrykt, syndserkjennelse, sorg og bønn.

Når vi ser Kristus og tar imot ham, får vi fred. Men er det ikke også frykt? «Men hos deg er tilgivelsen, for at vi skal frykte deg» (Sal 130,4). Hvor ser vi Guds hellighet og lovens forferdelige majestet som i Kristi kors? Hvor ser vi vår egen synd og uverdighet, dybden i vår skyld og elendighet, som i Herren Jesu soning? Vi gleder oss med frykt og beven.

Derfor sier apostelen Peter: «Når dere påkaller som Far ham som dømmer uten å gjøre forskjell, enhver etter hans gjerninger, da ferdes i frykt i deres utlendighets tid. For dere vet at det ikke var med forgjengelige ting, med sølv eller gull, dere ble kjøpt fri fra den dårlige ferd

som var arvet fra fedrene, men med Kristi dyrebare blod, som blodet av et feilfritt og lyteløst lam» (1 Pet 1,17–19).

Det er fordi vi kjenner Faderen, fordi vi er kjøpt fri med Frelserens dyrebare blod, ja, som Guds barn og Kristi hellige, at vi skal ferdes i frykt på vår pilegrimsvandring på jorden. Dette er ikke trelldommens frykt, men barnekårets frykt. Det er ikke den frykten som gruer for fordømmelsen, men frykten hos dem som er frelst, og som Kristus har gjort fri. Det er ikke en ufullkommen og forbigående tilstand, og det gjelder ikke bare dem som så vidt har begynt å gå på Guds veier.

La oss ikke innbille oss at denne frykten skal forsvinne på et senere stadium av vandringen, i et såkalt «høyere kristenliv». Nei, vi skal ferdes i frykt i hele vår utlendighets tid her. Til siste øyeblikk av troens strid, helt til reisens ende, vandrer Guds barn i gudsfrykt, samtidig som det stoler på Gud og gleder seg.[40]

På samme måte sier apostelen Paulus: «Arbeid på deres frelse med frykt og beven … For Gud er den som virker i dere både å ville og å virke til hans gode behag» (Fil 2,12–13). Det er ikke frykten hos de selvrettferdige, som er under loven og uten fred og kraft, men frykten hos dem som Den Hellige Ånd bor i med sitt lys og sin kraft. Frykt kan altså gå sammen med tro og visshet. Guds barn, som roper «Abba», som priser Lammet, og som er beseglet med Den Hellige Ånd, gleder seg med frykt og beven.

Frykt som har sin rot i vantro, er ond, for den driver oss bort fra Gud. Frykter vi at Gud ikke skal være trofast og oppfylle sine løfter, tviler vi på kraften i Kristi soning eller på at hans nådeord står urokkelig fast, da synder vi mot Gud og forlater vår frelses klippe. Når vi ser på Gud, vår kjærlige Far, vår nådige Frelser, vår milde Talsmann, som bor i oss, har vi ingen grunn til å være redde. Den eneste frykten vi kan nære, er ærbødighet og ærefrykt, og redselen for å mishage, krenke og såre ham som er vår Herre.

Men når vi ser på oss selv, på vår svakhet, vår blindhet og vår syndighet, og når vi tenker på vår vei og vårt arbeid, på våre farer og fiender, da kan vi nok frykte. Da kjenner vi godt at tiden for hvile

[40] Patriarkene får ofte ros fordi de fryktet Gud (1 Mos 22,12; 31,42.53; 42,18). Deres tid var på en særlig måte en tid for tro og kjærlighet. Det fantes ennå ingen lov, og de vandret i enfold for Gud, stolte på hans godhet og var avhengige av hans ledelse. Det står aldri i Første Mosebok at de elsket Gud, men det nevnes at de fryktet ham: deres ærbødige og fortrolige fornemmelse av at den hellige og kjærlige Gud var nær.

og ublandet glede ennå ikke er kommet. Selv om vi er visse på den endelige seieren, må vi våke med alvor og uten opphold. Vi må frykte vår egen syndighet og våre fristelser, vi må frykte verdslig innflytelse og at vi glir bort fra Gud, og vi må arbeide på vår frelse med frykt og beven.

Men heller ikke dette er nok, og det dekker ikke Skriftens lære. Det er sant at Ånden vitner med vår ånd at vi er Guds barn (Rom 8,16). Det er sant at Frelseren forsikrer oss om at hans får aldri i evighet skal gå fortapt. Og som selve uttrykket viser, har de som er født av uforgjengelig sæd, evig liv. De blir for evig, de bor i Gud, og han bor i dem.

Men hvorfor er det da så mange advarsler og formaninger til dem som bekjenner at de tror på Frelseren? Hvorfor sier Herren: «Hver grein på meg som ikke bærer frukt, tar han bort» (Joh 15,2)? Hvorfor lærer apostelen: «For dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø» (Rom 8,13)? Hvorfor sier apostelen Peter: «Vær derfor desto mer ivrige, brødre, etter å gjøre deres kall og utvelgelse fast! For når dere gjør dette, skal dere aldri noen gang snuble» (2 Pet 1,10)? Noen av grunnene er åpenbare, og er vi oppriktige og ærlige mot oss selv, har vi sikkert funnet dem.

Guds utvalgte folks absolutte trygghet, deres faste og uforanderlige stilling, kan aldri dras i tvil. Fra det evige, himmelske, guddommelige synspunkt kan de hellige aldri falle. De er satt i himmelen med Kristus, de er fornyet ved Ånden og beseglet av ham til evig herlighet.

Men hvem ser Guds hellige fra dette synspunktet? Ikke verden, og ikke våre medkristne. De ser bare vår karakter og vår ferd. Ikke vi selv heller, unntatt i de stundene da Ånden vitner med vår ånd at vi er Guds barn. Ja visst, vi stoler på Kristus, vi gleder oss i hans kjærlighet, vi støtter oss til ham. Men å gjøre vårt kall og vår utvelgelse fast, å høre Frelserens røst si: «Du er min», og se seglet: «Herren kjenner sine!» (2 Tim 2,19) – det er den kristnes hemmelige, skjulte og stadige bønn og hans samlede arbeid.

Fra vårt synspunkt, slik vi lever i tiden dag for dag, må det være vårt alvorlige ønske å stå fast, bli i Kristus, vandre med Gud og bære frukt som viser at det sanne liv fra Gud er der. Derfor sier apostelen til filipperne: «Og jeg er fullt viss på dette at han som begynte en god gjerning i dere, vil fullføre den inntil Jesu Kristi dag» (Fil 1,6). Men i et annet brev føyer han til en lignende tanke: «om dere bare blir ved

i troen, grunnfestet og faste, og ikke lar dere rokke fra det håp som evangeliet gir» (Kol 1,23).

På det ene stedet er Paulus' synspunkt det himmelske og evige. På det andre ser han fra jorden mot himmelen, fra tiden mot evigheten. Og hvordan skulle han ellers tenke, tale, formane og oppmuntre både seg selv og sine medkristne, om ikke på denne måten?

Den virker betinget og kan se ut som om den strider mot den faste og evige utvelgelsen, men for den helliges samvittighet og hjerte er det ingen strid. For det er nettopp ved disse formaningene og advarslene at Guds nåde bevarer oss. Det er for at de utvalgte ikke skal falle – for at det i virkeligheten og i tiden skal komme til syne at det (i Guds tanke og i evigheten) er umulig at de faller fra – at Gud i sin visdom og miskunn har sendt oss så høytidelige budskap og så brennende bønner om å våke, kjempe, ta vare på oss selv og stå imot motstanderen.

Troens strid er god (1 Tim 6,12), det vil si skjønn – *kalon* (καλόν) – etter Guds vilje og i Guds kraft, og utfallet er ikke usikkert: Den må føre til seier. Men den er en virkelig strid. Fienden, farene, sårene, vanskelighetene, de lumske og stadige angrepene – alt er virkelig.

Og kan det være en slik strid uten frykt? Nei. Selv den forferdelige undergangen som ville følge om vi ga etter for fienden og forlot vår Herre, må vi ha for øye, så vi kan holde fast ved Gud. «Min sjel henger fast ved deg» (Sal 63,9). Å holde meg der jeg kan se min Veileder, ja, å lene meg på min Elskede – det er min lengsel.

Likevel: «Salig er det menneske som alltid frykter» (Ordsp 28,14), for i Herrens frykt, som den vise sier, er det sterk tillit (Ordsp 14,26). Sterk tillit! For tror du at Bibelens lære om den kristnes frykt støtter tanken om at Guds barn ikke skal kunne vite at det er frelst, eller ikke skal bli fylt av glede og fred i troen, tar du feil. Hele kristenlivet springer ut av tro, tillit og takk, ikke av tvil og uvisshet.

Fordi Jesus, Guds Sønn, elsket oss og ga seg selv for oss, lever vi for ham og tjener ham. Drevet av gudsfrykt går vi som Noah inn i arken (Hebr 11,7), og der er vi trygge og tilber vår Herres og Gjenløsers godhet og hellighet.

Den frykten som «har med straff å gjøre» (1 Joh 4,18), er den frykten som vender ansiktet bort fra Guds lys og kjærlighet. Kommer det noe av denne straffefrykten inn i vår frykt, skal vi vende oss til Herren og se på den fullkomne kjærligheten som driver frykten ut. «På den

dagen når jeg frykter, setter jeg min lit til deg», sa David (Sal 56,4). Når vi kjenner vår svakhet, vår fare og vår synd, ser vi på Herren Jesus og hører hans røst: «Min nåde er nok for deg» (2 Kor 12,9).

2. Men den troende har hvile, nå på jorden og siden i herligheten. Han hviler i Kristus og gjør seg umak for å komme inn til evighetens fullkomne hvile (Hebr 4,11).

Apostelen vender tilbake til sitatet fra Salme 95, for han føler at han ennå ikke har uttømt meningen i dette viktige vitnesbyrdet fra Ånden.

På grunn av vantro kom ikke Israel inn til hvilen. Løftet var deres. De hørte det, men de trodde ikke det de hørte (Jes 53,1). (*Sml. Rom 10,16–17. «Budskapet», bokstavelig «det som er hørt», er det samme som forkynnelsen. Guds ord som blir hørt, skal virke tro. Profeten spør: Hvem trodde det som ble hørt gjennom oss?*)

Guds ord er rettet til hjertet, og hjertet tar imot det ved tro. Forstanden kan si ja, fantasien kan beundre og hukommelsen kan huske, og likevel blir Ordet ikke tatt imot. Det blir ikke gjort til ens eget, og derfor blir det verken liv eller vekst. Regnet som faller på et tak, har ingen virkelig og varig virkning. Men når det faller på god jord, får det jorden til å bære og gro (Jes 55,10).

Israel tok bare overfladisk imot Ordet, og fordi det ikke ved troen var smeltet sammen med dem som hørte det, ble det til ingen nytte for dem (Hebr 4,2). Anvendelsen er åpenbar. Vi har tatt imot løftets ord. Men tilegner vi oss det ikke ved troen og gjør det til en del av oss selv (merker oss det og fordøyer det innvortes), er det ikke til noen nytte for oss. Det er altså ved tro vi kommer inn til hvilen.

Men hva mente Gud med å kalle det sin hvile? Ikke «de skal ikke komme inn til sin hvile», men til hans egen.

Å, velsignede forskjell! Jeg skynder meg til det endelige og dypeste svaret på spørsmålet: Gud gir oss seg selv, og i alle sine gaver gir han oss seg selv.

Her er forskjellen mellom alle de religionene mennesker finner på, som har sitt opphav i menneskets samvittighet og hjerte og vokser opp av jorden, og sannheten, frelsen og livet som er åpenbart for oss ovenfra og kommer ned til oss fra himmelen.

Alle religioner søker og lover det samme: lys, rettferdighet, fred, styrke og glede. Men menneskelige religioner tenker bare på skapt

lys, skapt rettferdighet og en menneskelig, begrenset og ufullkommen fred, styrke og salighet. De går ut fra mennesket og oppover. Men Gud gir oss seg selv, og i seg selv alle gaver, og derfor er alle hans gaver fullkomne og guddommelige.

Gir Gud oss rettferdighet? Han er selv vår rettferdighet: «Herren, vår rettferdighet» (Jer 23,6). Gir Gud oss fred? Kristus er vår fred (Ef 2,14). Gir Gud oss lys? Han er vårt lys (Sal 27,1). Gir Gud oss brød? Han er brødet vi eter: «Likesom den levende Faderen har sendt meg, og jeg lever ved Faderen, slik skal også den som eter meg, leve ved meg» (Joh 6,57). Gud selv er vår styrke. Gud er vår, og i alle sine gaver og velsignelser gir han seg selv. Ved Den Hellige Ånd er vi ett med Kristus, og Kristus, Guds Sønn, er vår rettferdighet, ja, vårt liv.

Ønsker du deg noe annet virkelig nærvær? Er vi ikke helt og fullt fylt av Gud, så Gud bor og lever i oss og vi i ham? Hvilket mer virkelig nærvær, hvilken mer overveldende og salig innvånelse kan vi ha enn det apostelen beskrev da han sa: «Jeg lever ikke lenger selv, men Kristus lever i meg» (Gal 2,20)? Eller igjen: «Alt makter jeg i ham som gjør meg sterk» (Fil 4,13)? Eller som Herren selv sa til Faderen i sin siste bønn før korsfestelsen: «jeg i dem og du i meg» (Joh 17,23)?

Slik gir Gud oss sin hvile som vår hvile.

Det står i Første Mosebok at Gud hvilte på den sjuende dag, og at alle hans gjerninger dermed (i hans hvile) var fullført. Guds hvile er skapelsens fullendelse og krone. Uten den ville skapelsen ikke ha vært fullført.

I stor nedlatelse gikk den kjærlige Gud ved Ordet og Ånden ut av seg selv og inn i «alt» som han kalte fram. Men det ble skapt for ham og til ham. Derfor vender han tilbake til seg selv på den sjuende dag. Himmel og jord skal fylles med hans herlighet. (*Når vi tenker over «Guds hvile» i 1 Mos 2, bør vi legge til side spørsmålene om «sabbaten og Herrens dag». De har lett for å gjøre synet vårt på dette store emnet trangt og uklart.*)

Hvilen på den sjuende dag forkynner Guds herredømme, majestet og salighet, som alle ting, hver etter sin evne, skal vise fram og glede seg over. Tenker du over det, er derfor denne Guds sabbat grunnen og fundamentet for all fred og hvile, pantet på at skapelsen har et endelig og tilfredsstillende mål. Uten denne tanken er verden ikke annet enn stadig bevegelse uten framgang, en reise uten ende, slit uten lønn, et

spørsmål uten svar. «Den sabbatsløse Satan» – i dette ordet uttrykker Milton en stor tanke.

Men denne Guds hvile i skapelsen ble forstyrret og skjemmet av synden. For Guds hvile betyr ikke at han hviler ut etter utmattende anstrengelse: «Han blir ikke trett, han blir ikke utmattet» (Jes 40,28). Den betyr ikke at han slutter å arbeide: «Min Far arbeider inntil nå, også jeg arbeider» (Joh 5,17). Den betyr Guds glede og fryd over sitt gode og fullkomne verk.

Guds hvile er ikke lenger i den første skapelsen. Den er i forløsningens nye skapelse, og Israels utfrielse fra Egypt og inngang i Kanaan var et forbilde på denne forløsningen. Gud sa til Israel: «For dere er ennå ikke kommet inn til den hvilen og den arven Herren din Gud gir deg. Men når dere er gått over Jordan og bor i det landet Herren deres Gud gir dere til arv, og han har gitt dere ro for alle deres fiender rundt om, da skal dere bo trygt» (5 Mos 12,9–10).

Med tanke på dette løftet sa Josva til de to og en halv stammene: «Og nå har Herren deres Gud gitt brødrene deres ro, slik som han hadde lovt dem» (Jos 22,4). David sa: «Herren, Israels Gud, har gitt sitt folk ro og har nå sin bolig i Jerusalem til evig tid» (1 Krøn 23,25). Med dette vakre uttrykket viser David til Guds hvile, slik det står skrevet: «For Herren har utkåret Sion, han ville ha det til bolig: Dette er mitt hvilested for all tid. Her vil jeg bo, fordi jeg har lyst til det» (Sal 132,13–14).

Da David så tilbake på sitt folks historie, full av omskiftelser og nød, krig og strid, trelldom og tukt, og nå så fram mot fred og ro, tilbedelse og lovsang, ble sjelen hans fylt av takk og glede. Nå hadde arken fått en fast bolig. Salomo skulle være en fredens mann. Gud ville hvile i sitt folk, og folket i ham. Men dette var bare forbilder.

For hadde Josva gitt dem den sanne hvile, og hadde den hvilen Gud ga Israel, ikke bare vært en ufullkommen skygge og et forbilde på det som skulle komme, hvorfor skulle da Den Hellige Ånd si gjennom David: «I dag, om dere hører hans røst, da forherd ikke deres hjerter!» (Hebr 4,7–8)? Hvorfor skulle Gud tale om å komme inn til hans hvile?

Gud hviler i Kristus, han som er det falne menneskets Gjenløser og Gjenoppretter. Faderen hadde velbehag i Jesus, sin elskede Sønn, og Herren gledet seg over ham som sin utvalgte tjener. Jesus var

tabernaklet der Gud bodde og fant sin hvile. For våre synders skyld ble dette templet, hellig og sant, brutt ned. For vår rettferdiggjørelses skyld ble det bygd opp igjen (Rom 4,25).

Nå ser Faderen sin herlighet og oppfyllelsen av sin rådslutning i den oppstandne Jesus, den førstefødte fra de døde, menighetens Hode, arving til alle ting. I ham, vår oppstandne Frelser, bor hele guddommens fylde legemlig (Kol 2,9).

Og der Guds hvile er, der er også vår. Derfor lover Jesus å gi hvile og fred til alle som kommer til ham (Matt 11,28; Joh 14,27). (*Det hebraiske ordet for fred,* shalom (שָׁלוֹם, «*fred, helhet*»), *innebærer gjenopprettelse til fullkommenhet, til en normal og hel tilstand.*)

Våre sjeler lengter etter hvile. «Å, om jeg hadde vinger som duen! Da ville jeg fly bort og finne meg et sted å bo» (Sal 55,7) – det er hver sjels sukk. Og denne hvilen finnes bare i Guds hvile. Døden gir ikke sjelen hvile. Jesus Kristus alene kan gi mennesket hvile, for bare i ham blir vi gjenopprettet og ført inn i samfunn med Gud.

Grunnen til vår uro er ikke noe annet enn vårt fall, vår unaturlige tilstand, at vi er fremmedgjort for Gud. Livets midtpunkt er ikke festet i Gud, og derfor er det ingen samklang og ingen fred, det er ikke noe sunt i oss. For hvile er ikke latskap eller bevisstløshet eller et liv der kreftene bare halvveis er vekket.

Når vi ikke har lys for tanken, fred i samvittigheten og kjærlighet i hjertet, er vi urolige. Da har vi ikke noe verdig midtpunkt som mål og leder i livet. Når vi går omkring i ørkenen uten å kjenne målet eller se lyset som viser veien, har vi ingen hvile. Kristi store løfte er hvile.

For han er Gjenopprettereren. Han gir oss lys. Menn med strålende begavelse, vid kunnskap og skarp og gjennomtrengende forstand har ofte ingen hvile, for de ser ikke verdens lys, han som alene åpenbarer Gud, udødeligheten og veien til fred og hellighet. Fromme menn som fornekter seg selv og har høye moralske krav, har heller ikke hvile, for de har ikke Kristus, og i ham Guds hellige og rettferdige, men likevel barmhjertige og kjærlige tilgivelse. Hele menneskets åndelige natur er uten midtpunkt til Kristus blir elsket, og livet vårt blir en venting på ham og en vandring ut for å møte brudgommen.

Vi har hvile i Kristus ved tro. Men den fullkomne hvilen ligger ennå i framtiden. (*På samme måte omtales frelsen og barnekåret som noe framtidig,* 1 Pet 1,5; Rom 8,23–24.)

«Så står det da en sabbatshvile tilbake for Guds folk» (Hebr 4,9). De troende skal gå inn til hvilen etter sin pilegrimsvandring, sitt arbeid og sin strid på jorden, og hele skapningen skal få del i Guds barns frihet og glede. Kjernen i denne hvilen og forsmaken på den har vi alt nå i Kristus. I ham, menighetens herliggjorte Hode, møtes Faderen og de troende alt nå, og vi har fullkommenhet og full fred.[41]

Men likesom Kristus er gått inn i herligheten, skal vi bli herliggjort sammen med ham når han kommer. Da skal hjertets store og dype lengsel etter hvile bli fullkomment stilt. Med hvile menes ikke uvirksomhet, men fred og samklang i oss selv og med alt omkring oss. Vi kan ikke tenke oss Guds barn i evigheten i en tilstand av uvirksomhet. På grunn av deres forening med Kristus og med alle englene, og på grunn av den sentrale plassen menigheten har fått, skal de herliggjorte troende ikke bare skue og lovprise, men tjene Gud dag og natt.

Arbeid står ikke i motsetning til hvile. Tenk om vi hadde fullkomment lys, så vi så klart både målet og veien for arbeidet. Tenk om vi hadde fullkomne redskaper, så sinn og legeme var fullkomne og dugelige verktøy for viljen som leder, og forstand, følelser og alle våre krefter, sjel og legeme, var villige og dugelige tjenere for ånden.

Tenk om vi var utrustet med tilstrekkelig og usvikelig kraft, så det ikke kunne bli noen pinefull utmattelse eller noe misforhold mellom det vi vil og det vi makter. Og tenk om stoffet vi skulle arbeide med, var formbart og mottakelig og svarte på våre tanker. Da ville arbeidet være den største glede, og i arbeidet ville kreftene stadig bli fornyet og takken hvile uavbrutt. Men alle disse vilkårene skal bli oppfylt på den fornyede jord.

De hellige skal være i lyset. De skal se og kjenne fullt ut, likesom de selv er fullt ut kjent (1 Kor 13,12). De skal ha sinn og legeme, krefter og evner som er fullkomne og dugelige redskaper for en vilje fylt av Gud. De skal aldri mer bli matte og trette, og all forbannelse og alle hindringer skal være tatt bort. Mens de lovpriser og gleder seg, skal de arbeide, og mens de utfører Guds bud, skal de se hans åsyn. De skal både herske og hvile med Kristus.

[41]Her brukes *sabbatismos* (σαββατισμός, «sabbatshvile»), ikke *katapausis* (κατάπαυσις, «hvile») som i Hebr 3,11.18; 4,1.3.5.10.11. Inn til Guds hvile kommer vi ved tro når vi stoler på Jesus. Inn til sabbatshvilen kommer vi når dagsverket er fullført og vi hviler fra vårt besvær (Åp 14,13), og enda fullere når Kristus gjør alle ting nye og hviler i full glede over sitt forløsningsverk.

Men den store forskjellen mellom sabbatshvilen vi venter på, og den tiden vi nå lever i, er denne: I dette livet skal vi arbeide etter Guds kraft som virker i oss. Vi skal så, samle skatter, vokse og bære mer frukt. Vi har fått talenter betrodd, og vi skal handle med dem. Når vi dør, blir vi stående slik vi da er, og arbeidet vårt er slutt. Det er her på jorden, gjennom lidelser og tukt, at vi blir likedannet med Kristi bilde. Slik vi har vært tro, slik skal vi bli lønnet.

Slik vi har vært tro, slik er vi. Den saktmodighet, tålmodighet, kjærlighet og ydmykhet vi har lært på jorden, skal vi eie i hele evigheten. Det gjelder alle Guds hellige, fra den minste til den største, at når de blir fridd ut av dødens legeme, blir de også fri fra synden og det gamle mennesket. Når de ser Kristi herlighet, blir de lik ham som de ser.

Men uten å motsi denne trøstefulle sannheten knytter Skriften stadig vår troskap, lydighet og tukt på jorden til vår evige tilstand og salighet, til den lønnen som den frie nåde vil gi livets arvinger. Den som sår sparsomt, skal også høste sparsomt, og den som sår rikelig, skal høste med rik velsignelse (2 Kor 9,6). Det blir ingen såing etter døden, ingen flere talenter å sette på rente, ingen utvikling eller vekst. Vår herlighet svarer til vårt liv i legemet. Arbeid derfor så lenge det er dag (2 Kor 5,10; Joh 9,4).

Dette er en svært høytidelig sannhet som skal drive oss til flid og årvåkenhet. Men vi må alltid holde fast ved den velsignede vissheten om at alle troende skal bli herliggjort med Kristus. De troende er forskjellige i herlighet, men i dette mangfoldet og disse trinnene skal det være samklang, kjærlighet i gjerning og glede i samfunnet. For de som er Kristus nærmest og har den høyeste herligheten, er mest likedannet med ham som er saktmodig og ydmyk av hjertet, og deres glede er å berike alle sine brødre av overfloden av sin kunnskap og glede.

Har jeg lagt fram læresetninger som tilsynelatende motsier hverandre? Frykt og visshet om Guds frelse, hvile og arbeid? I Kristus Jesus løses alle motsetninger. La oss lære Kristus.

Se på ham, så vil du frykte for å mishage og bedrøve ham – frykte for at den himmelske Brudgom skal se et vantro hjerte og kjærlighet til verden i deg. Og nettopp denne frykten skal drive deg til å lene deg på ham og bli i ham, han som er ditt eneste liv og din eneste styrke.

Hvil i Jesus, og når du hviler i ham, skal du arbeide. Du skal tjene Kristus i menigheten, og du skal se på plikter og prøvelser som en himmelsk oppdragelse som gjør deg lik Kristus, som dyrebart såkorn som skal gi rik høst. Vi kan ikke ta med oss noe ut av denne verden uten Kristus, slik han har vunnet skikkelse i oss. Og hva vårt kall og arbeid enn har vært, er det eneste spørsmålet: Har det tjent til at Kristus-mennesket ble formet?

Det jordiske skal ses i sitt forhold til de åndelige og evige virkeligheter. Summen og kjernen av alle våre erfaringer, gjerninger og prøvelser i tiden må være karakteren, hjertets holdning, sjelens styrke og hengivenhet. Driver en kristen forretning og har mange og innviklede transaksjoner, mange vanskelige og viktige plikter der andres vel står på spill, og et stort og sammensatt ansvar, da er spørsmålet: Har han lært troskap, rettferd, godhet, selvbeherskelse og gavmildhet? Har han vært en forvalter av Guds gaver? Har han hatt sinnet vendt mot himmelen og vært brennende i ånden, uten å være lat i sitt arbeid (Rom 12,11)?

Da har alt hans jordiske arbeid vært åndelig arbeid, og arbeidet i tiden har gitt evige frukter.

Hva våre plikter, prøvelser, stilling i samfunnet eller evner og kunnskaper enn er, har den kristne ett mål: at Kristus gjennom alt dette skal vinne skikkelse i ham. Slik lever den kristne alltid av Kristus. Han eter og drikker stadig åndelig næring, og alle ting samvirker til at han vokser og blir lik Frelseren.

Likesom vi sier at kroppen legger på seg, kan vi si at den kristne legger på seg i ånden. Han gjør alt til Guds ære og i Kristi navn, og han arbeider stadig for den mat som varer ved til evig liv (Joh 6,27). Selv når han er opptatt med det verdslige og timelige, som ser ut til å forgå, blir hans åndelige og evige menneske formet. Han gjør i stand sin egen evige bolig og sin egen høst.

Kristus er vintreet, og vi er greinene. Men vintreets mål, frukt og herlighet er å gi vin. Ikke noe bilde kan få fram hele sannheten. For likesom Kristus er vintreet, er Kristi kjærlighet, som blir i hjertet og forvandler sjelen, også de troendes høyeste salighet og herlighet. Alt nå eier og nyter vi denne kjærligheten, og derfor er vårt arbeid fullt av hvile. Og når vi til sist går inn til den fullkomne hvilen, skal vi

mettes ved synet av hans skikkelse når vi i rettferdighet får se hans åsyn (Sal 17,15).

Kapittel 10. Guds ord dømmer den kristne her nede – ypperstepresten hjelper ham fra himmelen

Hebr 4,12–16

Den kristne hviler ved troen på Jesus og strever for å komme inn til den fullkomne hvilen som står igjen for Guds folk. På sin pilegrimsvandring gjennom ørkenen blir han ledet av Guds ord, som han har i hånden, og han blir holdt oppe og oppmuntret av den store ypperstepresten der oppe, som går i forbønn for ham og har medlidenhet med ham.

Apostelen har bygd sin alvorlige formaning på Skriften, på det den Hellige Ånd sier i Salme 95. Nå stadfester han den, naturlig nok, ved å minne hebreerne om Guds ords majestet og kraft. De som står under det guddommelige ordets innflytelse, må være besluttsomme, alvorlige og helhjertede. For Guds ord er fullkomment. Det trenger inn i hjertets innerste dyp, leter fram hver skjult tanke og dømmer livet vårt fra den skjulte roten til alt det som kommer til syne.

Du som er i berøring med Guds ord, med Kristi sinn og med Ånden som ransaker dypet – er du mer ekte og grundig enn andre? Finner Gud hos deg den sannhet i det innerste som han har lyst til (Sal 51,8)?

Vi kjenner godt Guds ord. Som Israel har vi denne skatten i landet vårt og i familiene våre. Den finnes i hjemmene og skolene våre. Vi kjenner den fra barndommen av. «Ordet er deg nær, i din munn» (Rom 10,8). Hvor ofte har ikke leppene våre uttalt den levende Guds egne ord!

Vi bør være takknemlige for dette store privilegiet. Men kjenner vi også Guds ords majestet og kraft? Vet vi at når vi eier, leser og kjenner Skriften, står vi under en mektig, høytidelig og avgjørende innflytelse, og at dette ordet dømmer oss nå og skal dømme oss på den siste dag? Skjelver vi for Herrens ord (Jes 66,5)? Får ordet dømme og avgjøre, forme og styre, lede og trøste?

Hva er dere, og hva gjør dere mer enn andre, som bare kjenner menneskers ord og meninger, og for hvem også Skriften bare er men-

neskeord? Kan andre se av det ordet har virket i dere, at det er den levende Guds ord? Å, salige er de som, lik forfatteren av Salme 119, kan gi ordet mer enn hundrefold pris!

Uttrykkene som her brukes om Guds ord, passer alle på Kristus selv. For han er levende, han er Guds kraft, han kom til verden for å holde dom, han er den som ransaker hjertene, og øynene hans er som en ildslue. Men her er det det talte og skrevne ord som er ment. For i dette brevet blir Herren aldri kalt Ordet, slik han blir det i Johannesevangeliet og i Åpenbaringen.

Vi vet hvor nær og vesentlig sammenhengen er mellom det evige, levende, personlige Ord og Skriftene. Sønnen er Ordet, han som åpenbarer Gud, uttrykket for hans tanke og åpenbaringen av hans lys og kjærlighet. Kristus er Guds Ord, og derfor er Kristus summen og kjernen i Skriften. Om ham vitner Moses og profetene. Kristi Ånd vitnet på forhånd om hans lidelser og herlighet, både i lovens forbilder og i profetiene. Skriften, det skrevne ord, er etter Kristus og fra Kristus, og ved den blir Kristus hørt, tatt imot og formet i sjelen.

Av dette skrevne Ord – der Kristus er sentrum og mål, både opphavsmann og metode, inspirert av den Hellige Ånd og sendt av Gud – er evangeliets budskap selve kjernen. Derfor er det særlig dette evangeliet som kalles Ordet: «For alt kjød er som gress, og all dets herlighet som blomsten på gresset. Gresset visnet, og blomsten på det falt av. Men Herrens ord blir til evig tid. Og dette er det ordet som er blitt forkynt dere ved evangeliet» (1 Pet 1,24–25).

Og er ikke hele Skriften evangelium? For selv loven, som overbeviser om synd og forkynner fordømmelse, er bare sendt for å gjøre hjertet beredt til å ta imot Kristi nåde og frelse. Salige er de som blir såret av Moses, for Jesus skal lege dem.

Ordet er levende – *zōn* (ζῶν, «levende»; se Åp 1,18 på gresk; Joh 5,21.24.26; 6,63.68). Gud kalles Den levende, og Herren Kristus kaller seg selv Den levende. Han er livet, han har liv i seg selv, og han kom for å gjøre levende og gi oss liv i overflod. Og Ordet som går ut fra Guds munn og hjerte, Ordet der Kristus er selve innholdet, og som er gitt og blir voktet av Ånden, er også levende. For Guds ord er ånd og liv.

Ordet er såkornet, som ser ubetydelig ut, men som viser sin livskraft når det blir tatt imot i god jord. Derfor er det ved dette Ordet at

sjeler blir født på ny til evig liv. De som tar imot Guds ord (ikke tekster og prekener), erfarer at dette Ordet ikke blir liggende i dem som en død og treg masse, bare et tillegg til det de visste fra før, men at det skaper liv i dem.

Alle ord kan til en viss grad sammenlignes med såkorn. Men de kan ikke frambringe nytt, åndelig, guddommelig og evig liv. De kan øke kunnskapen, vekke følelsene, sette krefter i sving og vekke samvittigheten hos det gamle mennesket – men det nye livet kan de ikke skape.

Guds ord gjør de døde levende. Og slik Ordet skaper liv når Ånden legger det på hjertet, slik holder det også livet oppe og fremmer det. «Som nyfødte barn må dere lengte etter den uforfalskede åndelige melken, for at dere ved den kan vokse» (1 Pet 2,2). Frelseren, som er livet, kaller seg ikke bare brød, men det levende brødet (Joh 6,51). Slik er også Guds ord, som holder livet vårt oppe, et levende Ord.

Det levende Ordet er kraftig eller virksomt – *energēs* (ἐνεργής, «virksom»). Det blir sammenlignet med såkornet, som har livskraft i seg. Det spirer og vokser mens menneskene sover og ikke merker hvordan det virker: «først strå, så aks, så fullmodent korn i akset» (Mark 4,28). Guds ord er alltid virksomt. Det vokser og virker i tankene og motivene våre, det bærer frukt i ord og gjerninger, det driver oss til å anstrenge oss, og det holder oss oppe i prøvelser.

Vi ser Ordets kraft når det fyller dem som hører og tar imot det, med sterke følelser – med frykt og redsel, med sorg og anger. Vi ser kraften i de plutselige og påfallende forvandlingene det virker, når de tankeløse og verdslige, de selviske og fordervede blir stanset og gjort levende ved dets mektige kraft.

Men mens jordskjelvet og ilden forkynner at Herren kommer nær, er det i lyden av en stille susing at Herren til sist tar bolig for alltid (1 Kong 19,11–12). Der finnes de skjulte blomstene: ydmykhet, tilgivende kjærlighet, tålmodighet og saktmodighet. Der finnes de usette og ukjente daglige kampene og seirene. Der blir det gamle mennesket korsfestet, og oppstandelseslivet blir stadig fornyet. Og nettopp her vinner Ordets kraft sine største seire.

Ordet kan ikke være kjærlig og virksomt uten også å være et sverd. Med gjennomtrengende og ofte smertefull skarphet deler og skiller det det som i vår naturlige tilstand ligger blandet og uklart sammen.

Guds ord, som kalte alle ting fram, delte og skilte mørket fra lyset, vannet over fra vannet under og det tørre landet fra havet. Guds ord, som kom til fedrene, prøvde dem. Det var et ord som ransaket hjertene, som vakte strid og bød dem å skille seg fra all ugudelighet og all tillit til kjødet.

Om Guds ord som ble menneske, ble det sagt alt mens han var et lite barn, at han var «satt til fall og oppreisning for mange i Israel … for at mange hjerters tanker skal bli åpenbart» (Luk 2,34–35).

For før livet kommer inn i sjelen, finnes det ikke noe skille, ingen deling og ingen strid. Alt er kaos, øde og tomt. Sjelen – det lavere livet med forstand og sanser – blir ikke skilt fra ånden, det høyere livet som er vendt mot Gud og er evig. Vi skjelner ikke det indre mennesket, som gleder seg i Guds lov, fra den andre loven som strider i lemmene våre (Rom 7,22–23).

Vi kaller det onde godt og vet ikke at bare én er god, nemlig Gud. Vi har sans for det som hører mennesker til, og ikke for det som hører Gud til, og mens vi tror at vi er disipler, kaller Jesus oss Satan (Matt 16,23). Vi kjenner ikke forskjell på natur og nåde, kjød og Ånd, jord og himmel, oss selv og Kristus, Adam og Herren, han som er den Ånd som gjør levende.

Vi synger, men uten hjertets melodi. Vi ber, men ikke i tro. Vi leser Skriften, men vi hører ikke Guds røst. Vi forkynner, besøker og arbeider for Kristus, som vi kaller det, men ikke som tjenere som ikke gjør sin egen vilje, ikke søker sin egen ære og ikke stoler på sin egen kraft. Vi etterligner Kristus, men ikke den virkelige Kristus, han som bare søkte å behage og ære Gud, som vandret i kjærlighet og ikke kom for å gjøre sin egen vilje.

Å, når hele Jesu liv står for hjertets øyne, når vi ser oss selv i dette speilet, hvor dypt blir vi ikke ydmyket! Jeg tenker på hvor udelt målet hans var: «For jeg er kommet …, ikke for å gjøre min vilje, men for å gjøre hans vilje som har sendt meg» (Joh 6,38). Jeg tenker på hans tro på Gud, som aldri mistet sin ro og sin glød.

Jeg tenker på hans fullkomne og uuttømmelige kjærlighet, som ga uten å vente noe igjen, og som alltid var rede til å tilgi og velsigne. Jeg tenker på ham som vandret i kjærlighet: Kjærligheten omga hvert skritt han tok, og kjærligheten – og det i en syndig verden som hatet

ham – var den luften han pustet i, og det som stadig strømmet ut av hjertet hans.

«Bare det ryktet meldte, hadde jeg hørt om deg, men nå har mitt øye sett deg. Derfor kaller jeg alt tilbake og angrer i støv og aske» (Job 42,5–6).

Guds ord kommer som et sverd, og det skiller og gjennomgransker. Det kommer ikke for å smigre og berolige, og ikke for å oppmuntre oss med halvsann og halvfalsk ros. Det kaller ikke kjødet ånd, men fordømmer det som kjød og fiendskap mot Gud. Det fører deg ned til et ringere og ydmykere kristenliv: «Han skal vokse, jeg skal avta» (Joh 3,30).

Det dømmer hjertets tanker og råd, den skjulte selvtilfredsheten, den skjulte ærgjerrigheten og egenviljen. Det trenger inn i selve ledd og marg, i kreftene og følelsene, i motivene og drivkreftene bak det vi gjør. Det viser hva gleden og sorgen vår virkelig er, både når vi er oppløftet, og når vi er nedtrykt.

Og så sier du med apostelen: Jeg setter ikke min lit til kjød (Fil 3,3) – ikke til min gamle natur, ikke til meg selv, legeme, sjel og ånd, slik jeg er av Adam. Jeg våger ikke å stole på selv den søteste sinnsstemning. Jeg kan ikke kalle mine «hellige ting» hellige, for de er fulle av synd.

Guds ord trenger inn i min innerste sjel og mitt hjerteliv, og som en dommer både avslører og fordømmer det. Det som til nå var skjult, blir avdekket, det som var forkledd, blir avslørt, og det som falskt ble kalt godt og åndelig, står nå i det klare lyset fra Guds ansikt. Hjertets tanker og råd blir dømt.

Slik blir jeg ført fram for Guds åsyn, som da jeg første gang ble overbevist om min synd og skyld. Men nå føler jeg meg enda mer ydmyket, og med dypere kunnskap og sorg roper jeg: Jeg er ussel, jeg kaller alt tilbake og angrer i støv og aske. Å, hvor er Kristus? Jeg vil bli funnet i ham. Jeg vil at han skal leve i meg. Hva finnes det i meg som behager Gud? Å, at Kristus ville synge, be, elske og leve i meg!

Når Ordet bor i oss på denne måten, gir vi Gud æren, og vi blir åndelig sinnet. Vi lever ikke lenger bare av forestillinger og inntrykk. Vi begynner å bruke det vi vet, på vår virkelige tilstand og vår daglige vandring. Vi blir befridd fra hykleriet, som siden syndefallet er menneskeslektens store sykdom – særlig hos dem som har det privilegiet å høre til Guds menighet.

Hva er hykleri annet enn det ordet betyr: å leve i et tomt skinn, i tingenes ytre? Slik skuespillere på en scene later som de er konger med makt og store hærer, og taler og opptrer med stor verdighet, slik nøyer mennesker som bekjenner tro og gudsfrykt, seg med en ytre form og et omriss, uten virkelighet og fylde.

Guds ord tåler ikke et slikt skinn og skyggeaktig bedrag. Det fører oss fram for ham som har lyst til sannhet i det innerste. Den kristne som blir dømt, tuktet og rettledet, som blir såret og drept av dette levende og kraftige Ordet, ber: «Ransak meg, Gud, og kjenn mitt hjerte! Prøv meg og kjenn mine mangfoldige tanker, se om jeg er på fortapelsens vei, og led meg på evighetens vei!» (Sal 139,23–24)

Bare her er det fred. Uten denne høytidelige ærefrykten og skjelvingen for Guds ord finnes det ingen sann hvile i Kristus. Det kan nok snakkes mye om fred og visshet, med overstrømmende uttrykk som likevel ikke kommer fra et fullt hjerte. De lyder sterke og modige, men de er ikke av Ånden, han som alene har kraften.

Den som setter sin lit til kjødet, roser seg ikke i Kristus Jesus. Og å ikke sette sin lit til kjødet er frukten av Ordets smertefulle dom. Når vi dømmer oss selv, blir vi ikke dømt (1 Kor 11,31). Når vi bekjenner vår synd, er han trofast og rettferdig, så han tilgir oss vår synd (1 Joh 1,9). Når vi innrømmer at vi har fornektet ham tre ganger, kan vi likevel si: «Herre, … du vet at jeg har deg kjær» (Joh 21,17).[42]

---

[42] Uttrykket «tveegget sverd» brukes i Ordsp 5,4; Sal 149,6; Åp 1,16; 2,12. Hos profeten Jesaja sier Messias: «Han har gjort min munn til et skarpt sverd» (Jes 49,2). Og da han levde her i kjødet, sa han: «Det ordet jeg har talt, det skal dømme ham på den siste dag» (Joh 12,48). De som blir gjennomboret av ordet og såret i sitt innerste hjerte, blir også leget og trøstet og skal ikke komme til fordømmelsens dom. Sverdet er bittert, men hånden som fører det, er mild og kjærlig. – Om at ordet kløver «sjel og ånd, ledd og marg»: *myeloi* (μυελοί, «marg») er tankens og sansenes organer, *harmoi* (ἁρμοί, «ledd») bevegelsens og virksomhetens. *Psychē* og *pneuma* (ψυχή og πνεῦμα, «sjel» og «ånd») viser etter Skriften til det lavere og det høyere åndelige livet i mennesket. Tanken kommer enda klarere fram i ordet *kritikos* (κριτικός, «som dømmer»): Ordet skjelner og dømmer hjertets ønsker (sjelen) og tanker (ånden), og i hjertet har både sjel og ånd sitt sentrum. Slik blir hjertet ved ordet ført fram for Gud, han som vi har å gjøre med, og for hvem alt ligger åpent – *tetrachēlismena* (τετραχηλισμένα) betyr her «blottlagt». – Sammenhengen mellom Guds personlige ord og det skrevne ord er tydelig. Det som sies om det skrevne ord, peker alltid tilbake til dets kilde og utspring, Herren selv. – Oetinger har disse praktiske merknadene: «Guds ord i Ånden skiller sjel og ånd ut av en tilstand der de ligger blandet sammen. Hver gang jeg overvinner meg selv ved å minnes skriftsteder, ved åndelige tanker som alt ligger beredt i sinnet mitt, skjer denne skillingen. Følelsene, fordommene og de innviklede avvikene fra sannheten, som kommer nedenfra, blir rettet og dømt av ånden ovenfra. Vårt lavere sinn har mange forutfattede meninger om evangeliet, og de er fulle av mistillit, tvil og hykleri. Å skille dem fra hjertets opplyste tanker er forløsningen ved troen. Åndelig kaller vi det sinnet som blir plantet i oss ved evangeliets himmelske lære. Når dette sinnet er grunnfestet og stadfestet i oss, kaller apostelen Peter det den uforgjengelige prydelse – en mild og stille ånd (1 Pet 3,4). Det gir seg uttrykk i tanker som er sanne og blir stående faste og urokkelige, og i en visdom som gjennomsyrer alt vi gjør – ikke i tanker uten innhold (det vil si rent teoretiske, skyggeaktige forestillinger og

Ordet dømmer oss på jorden, og vi blir ydmyket. Herren Jesus representerer oss i himmelen. Han går i forbønn for oss, og han har medlidenhet med oss. Vi ser bort fra jorden og fra oss selv, opp til helligdommen der oppe, og der finner vi ikke annet enn kjærlighet, nåde, medfølelse og velsignelsenes fylde.

Han er vår store yppersteprest. Israel i ørkenen var fullt av synd, men ble likevel ført nær til Gud ved prestedømmet, og særlig ved ypperstepresten. Vi har selve virkeligheten som tabernaklet og prestene var forbilder på. Kristus er vår store, evige og fullt tilstrekkelige yppersteprest i himmelen. Vi må løfte øynene og hjertet opp til himmelen for å finne fred og trøst.

Jesus, Guds Sønn (Hebr 1,2), som ved sine lidelser og sin død ble en miskunnelig og trofast yppersteprest (2,17), har etter Faderens vilje og ord (1,3.13) gått gjennom de skapte himlene og satt seg ved Majestetens høyre hånd i det høye. Som vår Herre og yppersteprest er han i *selve himmelen* (Hebr 9,24). Han kalles stor, for Aron og Melkisedek var bare forbilder, mens han er den sanne og evige prest.

Tronen han sitter på, er den samme tronen som kalles Majestetens trone. Men for oss er den nå nådens trone. Faderen, Lammet og Ånden er én, frelsens Gud. Vi som er rettferdiggjort ved Kristi blod, er nå for Faderens åsyn. Alle Guds egenskaper og fullkommenheter er nå fulle av fred og trøst for oss, og vi ser Guds trone som nådens trone. Som tilgitt, tatt imot, ja, som Guds rettferdighet i Kristus (2 Kor 5,21) står vi for Gud.

Når vi ser Jesus som vår store yppersteprest, får vi kraft til å holde fast ved bekjennelsen, tross alle våre vansker og synder, og vi får frimodighet til å tre fram for nådens trone for å få miskunn og finne nåde til hjelp i rette tid.

---

bilder). Så snart dette sinnet ved nåde er plantet i oss, begynner den skillingen som Hebr 4 taler om. Å kjenne dette er et spørsmål om erfaring: om vi selv merker de virkningene av ordet som vi venter at det skal ha på andre. Vet jeg av Rom 7 at det er to viljer i meg, den ene av sannheten og den andre av innbilningen (fremmed for Gud), den ene av Gud og den andre av meg selv, da hjelper den Hellige Ånd meg på en ubeskrivelig måte til å skjelne hva som er i meg, og til å skille mellom det åndelige indre mennesket og det lavere, kjødelige. Slik leder Ånden meg inn i sannheten. Å være åndelig sinnet er evig liv og frihet. Lar jeg Guds ord få øve sin skillende kraft (etter Skriftens og sakramentenes sanne ordning), blir jeg ført inn i den sanne åndelige tilstand og forståelse. Jo mer trofast og tålmodig jeg tar imot Åndens fineste ord og virkninger, alle Jesu ord og bud, desto klarere og friere blir sinnet mitt. Kjød og ånd blir skilt, så jeg ikke lenger er i kjødet (Rom 7), men i Ånden (Rom 8; Gal 2), enda jeg fremdeles lever i kjødet (2 Kor 10).»

Vi blir dømt og ydmyket av ordet på jorden, men styrket og trøstet av den store ypperstepresten i himmelen. Gjennom lidelse og fristelse, gjennom skrøpelighet og kamp steg Menneskesønnen opp, høyt over alle makter og myndigheter, troner og herredømmer, høyt over alle himler, inn for Guds eget åsyn og herlighet. Han er gått inn i Det aller helligste. Som Menneskesønn eier han nå den herligheten han hadde hos Faderen fra evighet av. Langt over alle skapte himler, langt over alle skapte engler ser vi nå ham som først steg ned til de lavere deler av jorden.

Vår Herre Jesus, som hungret og tørstet, som levde i kjødets svakhet og skrøpelighet, som sukket og gråt, som ba og kjempet i dødsangst, som ble fristet av djevelen, som døde på korset, som ble begravet og steg ned til dødsriket – han er nå i den høyeste herlighet, og der er han vår ypperstepresten, vår representant og vårt hode. «Ære være Gud i det høyeste!» sang englene (Luk 2,14). Og i dette høyeste – om vi kan kalle det slik, det som er hevet over rommet slik evigheten er hevet over tiden – lever nå vår Herre, som vi er ett med.

Tenk ikke på de helliges stille hvilested, der de, fri fra synd og strev, sover i Jesus. Tenk ikke på englenes himler, der de i kraft og kjærlighet utfører Guds bud. Men høyt over dem, i helligdommen, i palasset, på selve tronen til den herlige og evig velsignede Guddom, er mennesket Kristus Jesus. Og vi som ble korsfestet med ham, er der i ham. Faderen ser oss i Kristus. Vi er hvitere enn snø (Sal 51,9), og Herrens skjønnhet stråler over oss.

I denne helligdommen, full av salighet og herlighet, er Jesus, som er «prøvd i alt i likhet med oss, men uten synd», og som kan «ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet» (Hebr 4,15). Han husker sin erfaring på jorden. Han kjenner vår skrøpelighet, hvor smertefull kampen er, og hvor svakt kjødet er.

«Der oppe står det himmelske tempel,
Guds hus som ikke er gjort med hender.
En stor ypperstepresten bærer vår natur,
menneskenes vokter står fram der.

Han som gikk i borgen for menneskene
og øste ut sitt dyrebare blod på jorden,

fullfører i himmelen sin mektige plan,
menneskets Frelser og venn.

Om han nå er steget opp i det høye,
ser han mot jorden med en brors øye.
Han fikk del i menneskets navn,
han kjenner hvor skrøpelig vi er skapt.

Han som led som vi, har fremdeles
medfølelse med våre smerter,
og ennå husker han i himmelen
sine tårer, sin dødsangst og sine rop.»

Han kjenner faren vi er i, og vet at Satan krevde å få oss i sin makt for å sikte oss som hvete (Luk 22,31). Men selv om Frelseren ser på oss med barmhjertighet og medfølelse, har han ikke lavere krav eller mål for oss enn han hadde for seg selv. Vi skal være i verden slik han var, seire slik han seiret og ende der Herren er.

Det er Kristi vilje at vi som tror på ham, skal være der han er (Joh 17,24). Slik han var i himmelen også mens han levde på jorden, vil han at vi skal ha vårt hjemland i himmelen (Fil 3,20) også mens vi er i ørkenen. Og slik han seiret og har satt seg på sin Fars trone, vil han at vi skal seire og dele hans trone og herredømme (Åp 3,21).

Husk både hvor ømt yppersteprestens hjerte er, og hvor vidt hans forbønn favner. Dette er sann medfølelse – ikke med synden, men med synderen. Bare den fullkomment hellige, han som har seiret, kan ha sann medfølelse og søke det som virkelig er vårt høyeste gode. Medfølelsen kommer til oss fra den «aller høyeste» himmel.

Hans forbønn er stadig og uopphørlig. Den er suveren og en del av de guddommelige paktsgavene. Slik han døde for oss og sto opp igjen og steg opp til himmelen for at vi skulle bli frelst, slik lever han alltid for å gå i forbønn (Hebr 7,25). Det var ikke som svar på våre bønner, og ikke etter våre gjerninger og fortjenester, at han døde for oss. Slik er også forbønnen hans hans egen guddommelige, nådige og suverene gave.

Hans uendelige og uuttømmelige kjærlighet førte ham fra herlighetens trone til å leve og dø på jorden. Og den samme kjærligheten er nå kilden til hans stadige omsorg og trofasthet og hans forbønn, som aldri tar slutt. Vi blir holdt oppe etter hans miskunn, etter hans store

barmhjertighet. Etter at vi er rettferdiggjort ved hans blod, skal vi så mye mer bli frelst ved hans liv (Rom 5,9–10).

Når vi har en slik ypperstepresti himmelen, kan vi da miste motet? Kan vi trekke oss tilbake i feighet, utålmodighet og motløshet? Kan vi gi opp bekjennelsen, troskapen og lydigheten mot Kristus? Eller skal vi ikke være lik Josva og Kaleb, som fulgte Herren trofast (4 Mos 32,12)?

La oss holde fast ved bekjennelsen! La oss holde ut og stride den gode strid på jorden. Vår store ypperstepresti den høyeste herlighet er vår rettferdighet og styrke. Han elsker, han våker, han ber, han holder oss fast, og vi skal aldri gå fortapt. Jesus er vår Moses, som ber for oss der oppe i det høye. Jesus er vår sanne Josva, som vinner seier over fiendene våre. «Vær frimodig og sterk! Frykt ikke, og vær ikke redd!» (Jos 1,9)

I Ordets speil, der vi ser vår synd og svakhet, ser vi også bildet av ham som er fullkommen, han som har gått gjennom kamp og fristelse, som bærer oss på sitt kjærlige hjerte som ypperstepresti, og som holder oss trygge til evig tid som flokkens hyrde.

Med frimodighet kommer vi til nådens trone. I Jesus kommer vi nær til Faderen. Majestetens og rettferdighetens trone er for oss nådens trone. Herren er vår Gud. På en måte sier Kristus at han ikke skal be Faderen for oss, fordi Faderen selv elsker oss (Joh 16,26–27). I Kristi forbønn ser vi Faderens kjærlighet, slik vi i Kristi død kjenner igjen Guds kjærlighet.

Vår Gud troner altså i nåde. Det er ikke bare nåde på tronen, men tronen er helt og fullt nådens trone. Det er nåden som tukter oss ved det skarpe og gjennomtrengende Ordet. Det er nåden som ser på oss når vi har fornektet ham, og får oss til å gråte bittert (Luk 22,61–62). Jesus går alltid i forbønn, og tronen er alltid nådens trone. Lammet er midt på tronen. Derfor kommer vi med frimodighet.

Frimodighet står ikke i motsetning til ærbødighet og beven, og ikke til ærefrykt og gudsfrykt. Ordet betyr bokstavelig «å si alt», med den tilliten som gir full ærlighet og åpenhet og en fri og åpen tale. «Utøs deres hjerte for hans åsyn!» (Sal 62,9) Kom som du er, si hva du føler, be om det du trenger. Bekjenn dine synder, din frykt, dine tanker og følelser som farer vill.

Herren Jesus gikk gjennom alle de sorger og prøvelser et menneskehjerte kan gå gjennom. Og slik han kjente all trengsel og fristelse dypere enn noen, slik hadde han i alle disse vanskene og prøvelsene samfunn med Faderen. Derfor vet han hvordan han skal hjelpe dem som blir fristet. Hvor fritt og uten forbehold kan vi ikke tale til Gud, når mennesket Kristus Jesus står for hans åsyn og går i forbønn for oss!

Herren Jesus er fylt av øm barmhjertighet og den dypeste, mest levende og mest omfattende medfølelse. Det hører med til hans fullkomne yppersteprestdømme. Nettopp derfor ble han fristet, derfor led han. Riktignok henger skrøpelighetene våre nøye sammen med vår syndighet. Kjødets svakhet er aldri fri for at viljen syndig gir sitt samtykke. Og Frelseren vet av sin erfaring på jorden hvor uvitende, fattige, svake, syndige og fordervede hans disipler er. Han elsket dem og våket over dem med utrettelig tålmodighet. Han ba for dem at troen deres ikke måtte svikte (Luk 22,32), og minnet dem om at ånden er villig, men kjødet skrøpelig (Matt 26,41).

Han husker også sin egen syndfrie svakhet. Han vet hvor mye stadig ettertanke, betraktning og bønn som trengs for å overvinne Satan og være tro mot Gud. Han vet hva det er for sjelen å være bedrøvet og overveldet, og hva det er å bli forfrisket av solskinnet fra Guds nåde og å glede seg i Ånden.

Vi kan komme til ham og vente full, øm og dyp medfølelse og barmhjertighet. Han er alltid rede til å styrke og trøste, til å lege og gjenreise. Han er beredt til å ta imot den fattige, sårede og syndbesmittede troende, til å tørke tårene til Peter, som gråt bittert, og til å si til Paulus, som var plaget av tornen i kjødet: «Min nåde er nok for deg» (2 Kor 12,9).

Vi trenger bare å forstå at vi er syndere, og at han er ypperstepresten. Loven ble gitt for at hver munn skal lukkes (Rom 3,19), for vi er skyldige. Ypperstepresten er gitt for at hver munn skal åpnes, for Jesus tar imot syndere (Luk 15,2). Han frelser og holder oppe alle som setter sin lit til ham. Det er den skjulte stoltheten og selvrettferdigheten, som Satan sprøyter inn i menneskehjertet som en snikende gift, som gjør at vi ikke går frimodig til den kjærlige og barmhjertige ypperstepresten, til nådens trone, når vi kjenner vår syndighet og våre overtredelser.

Og denne skjulte selvrettferdigheten kommer ofte til uttrykk i beklagende vendinger som: «Ja vel, da får jeg vel bare stole på Guds barmhjertighet.» Som om vår Guds og Frelsers barmhjertighet var en siste utvei når annet og bedre har slått feil! Som om den ikke var vår eneste fred, glede og ære! Som om den ikke var den beste kledning og den usigelige gave! Som om Jesus ikke var alt i alle! Som om vår sang i tid og evighet ikke var: «Verdig er Lammet, som ble slaktet!» (Åp 5,12) «Han … elsker oss og løste oss fra våre synder med sitt blod» (Åp 1,5).

Vi kommer i tro som syndere. Da skal vi få miskunn, og miskunn trenger vi alltid. Som pilegrimer på jorden trenger vi alltid miskunn – til å vaske føttene våre, til å gi oss igjen frelsens fryd (Sal 51,14), til å lege vårt frafall og forbinde sårene våre.

Vi skal finne nåde til hjelp i hver nødens stund. For Gud kan tillate at Satan og verden, nød og lidelse går mot oss. Men han lar alltid alle ting samvirke til gode for oss (Rom 8,28). Han tillater nødens tid for at vi skal påkalle ham, bli utfridd av ham og ære hans navn.

Han sender hjelp i rette tid – *eukairon boētheian* (εὔκαιρον βοήθειαν, «hjelp i rette tid») – før vi bukker under for de skrøpelighetene og fristelsene som omgir oss. For han som ikke vil la oss bli fristet over evne (1 Kor 10,13), sender utfrielse i rette øyeblikk, når alt som nåden og tuktens oppdragelse skulle utrette, er nådd.

All den hjelpen vi trenger – visdom, tålmodighet, styrke, daglig brød – alt ligger gjemt for oss i himmelen. Helligdommen er også skattkammeret, og ypperstepresten er også konge. Fra nådens trone vil Gud sende det. Kom med frimodighet!

Jesus hører synderen til. Fra han var barn i krybben i Betlehem til Getsemane hage, og fra dødsangsten på korset til himmelfarten høyt over alle himler, hører han oss til – fattige, skyldige og hjelpeløse syndere som setter sin lit til ham. Han er helt og fullt vår. Han kom for å søke og frelse oss som var fortapt (Luk 19,10). Hans lydighet, hans liv i sorg og kjærlighet, hans bønner og tårer, hans offer på korset, hans oppstandelse – alt er vårt, fordi vi er de egenrådige og hjelpeløse sauene som for vill, og som han fant.

Og i den himmelske herlighet er han vår, og hans kjærlighet, medfølelse, trofasthet og makt gir oss i nød og elendighet «alt som tjener til liv og gudsfrykt» (2 Pet 1,3). Det er med oss syndere den forherligede Frelseren nå stadig er opptatt. Vi er hans tanke, hans omsorg, hans

verk og – å, at det var slik i enda rikere mål! – hans glede, hans hage og hans lønn.

I Jesus er Gud vår. Vi kan glede oss i hans kjærlighets hav, i fylden av den uendelige paktsnåden. Den Gud vi har å gjøre med, ser og kjenner alle ting. Han er en fortærende ild (Hebr 12,29) – og likevel er han vår Gud, Far, Frelser og den Ånd som bor i oss. Hans trone er nådens trone. Ja, selve livet vårt er skjult med Kristus i Gud (Kol 3,3). Vi er i Jesu favn, og han er i Faderens favn (Joh 1,18). Hold fast, bror, og kom med frimodighet! Amen.

Kapittel 11. Kristus som Menneskesønn, kalt og gjort fullkommen til å være vår ypperstepresT

Hebr 5,1–10

Vi går nå inn i den tredje delen av brevet. Den strekker seg fra kapittel 5 til 10,39, og den stiller fram for oss Herren Jesus Kristus, den evige pakts ypperstepresT, som er større enn det aronittiske prestedømmet.

Apostelen har allerede to ganger omtalt Kristus som vår ypperstepresT. Nå tar han for seg brevets sentrale tema og folder det ut: Kristus er prest til evig tid etter Melkisedeks vis. Han vil forklare det prestedømmet som Kristus gikk inn i etter sin død og oppstandelse, og som ikke Aron, men Melkisedek var forbilde på. Men da må han først vise hvordan Herren Jesus oppfylte alt det som var forbilder på ham i den levittiske ordning, og hvordan han fullkomment eide alle de egenskapene som Gud hadde bestemt at ypperstepresten skulle ha. Slike egenskaper kunne ikke syndige mennesker som de aronittiske prestene eie fullkomment.

Ypperstepresten i Israel hadde to kjennetegn. For det første var han en av folket, tatt ut blant mennesker for mennesker. For det andre var han innsatt uttrykkelig av Gud selv. Derfor ble Herren Jesus menneske og innsatt av Faderen til å være ypperstepresT.

Men hos ham kommer noe tredje til. Vår Herre er ikke bare ypperstepresten, men også offeret, og på grunnlag av det offeret utfører han ypperstepresTens tjeneste i himmelen. Derfor måtte han lide og gå ned i det dypeste dyp av dødsangst og død. Og etter at han i fullkommen lydighet og tro hadde gjennomlevd alt, gikk han inn i himmelen for å være ypperstepresT til evig tid etter Melkisedeks vis.

Før Israel ble forløst ut av Egypt, ble slaktoffer og gaver båret fram for Gud av familiefedrene, og påskelammet ble ofret i hvert hus. Hele folket, som var forløst ved lammets blod, var kalt til å være et folk av prester. Det vil si at de var skilt ut for Gud og kalt til å tilbe ham og bære fram offer for ham.

Først da folket ble dypt bevisst sin synd, skyld og urenhet, og loven åpenbarte Guds forferdelige majestet og hellighet for dem i enda fyllere mål, ble prestedømmet innsatt. Det var et forbilde på den sanne meklingen mellom Gud og mennesker. Prestene ble innsatt av Gud og skilt ut for ham – det vil si gjort hellige – for å bære folkets slaktoffer og gaver fram for Gud. De fikk lov til å tre nær til Gud, og det som folkets representanter og mellommenn. Og de brakte Guds gaver til folket, nemlig forsoning og velsignelse.

Det er tydelig at prestedømmet hadde to vesentlige mangler, og at det bare var en skygge og et forbilde på vår Herre.

For det første var prestene like syndige som folket de representerte. Det var nettopp på grunn av synden at Israel kjente behov for en mellommann. Men Aron og prestene var bare hellige i kraft av embetet. I virkeligheten var de ikke plettfrie og rene. Derfor måtte de bære fram offer for sine egne synder og skrøpeligheter så vel som for folkets.

For det andre burde mellommannen ikke bare være et fullkomment og syndfritt menneske. Han burde også være guddommelig og stå i fullkomment og fullt samfunn med Gud, slik at han kan gi guddommelig tilgivelse og velsignelse.

Derfor er den sanne meklingen bare i Herren Jesus. Og nå som han er kommet og er gått inn i den himmelske helligdommen som vår yppersteprest, må ordet prest i betydningen offerprest og mellommann aldri mer brukes. Ved Jesus har hele de troendes menighet frimodighet til å gå inn i Det aller helligste. Han «som elsker oss og løste oss fra våre synder med sitt blod», har gjort oss «til et kongerike, til prester for Gud» (Åp 1,5–6).

De to kjennetegnene på den aronittiske ypperstepresten – at han var tatt ut blant mennesker, og at han var innsatt av Gud – ble oppfylt på en fullkommen måte i Herren Jesus. Men når vi tenker over disse to punktene, slår det oss at det ikke bare er likhet mellom forbildet og oppfyllelsen, men også motsetning.

1. Aron ble tatt ut blant mennesker for å bære fram gaver og offer for synder. Jesus var et sant menneske, «født av en kvinne, født under loven» (Gal 4,4). Han måtte «i alle ting bli sine brødre lik» (Hebr 2,17). Men mens den jødiske ypperstepresten måtte bære fram offer for seg selv fordi han var en synder, var Herren uskyldig og ren, ubesmittet og plettfri (Hebr 7,26). Derfor var meklingen hans fullkommen.

Den aronittiske ypperstepresten kunne være medlidende med de uvitende og villfarne. Ordet «uvitende» viser her til det store skillet som ble gjort i Israel mellom synder som det fantes offer for, og den bevisste og frekke trass mot Guds myndighet, som det ikke fantes noe offer for, bare dom: «Den mannen skal utryddes, han skal lide for sin misgjerning» (4 Mos 15,22–31).

Den aronittiske ypperstepresten kunne være medlidende med sine medsyndere, fordi han kjente og merket sine egne skrøpeligheter og overtredelser, og fordi han også kjente Guds kjærlighet. Gud har ikke behag i synderens død, men i at han vender om og lever.[43]

Men denne medlidende, kjærlige, milde, hensynsfulle og ømme omsorgen for synderen kan bare finnes fullkomment hos en som er uten synd. Ved første øyekast ser det ut som en selvmotsigelse, for vi venter at det fullkomne mennesket skal være den strengeste dommeren. Og når det gjelder synden, er det uten tvil sant. Gud finner feil selv hos sine engler (Job 4,18). Han ser synd der vi ikke oppdager den. Han setter vår skjulte synd i sitt åsyns lys (Sal 90,8). Og Jesus, Israels Hellige, har som Faderen øyne som en ildslue, og han skjelner alt som strider mot Guds sinn og vilje.

Men når det gjelder synderen, er Jesus i kraft av sin fullkomne hellighet den mest barmhjertige, medlidende og hensynsfulle dommer. For vi har ikke et dypt og skarpt blikk for synden, det sentrale og grunnleggende onde som finnes i alle mennesker, og som viser seg på mange måter og i mange grader. Derfor er vi ikke i stand til å dømme rettferdig om hvor stor skyld og hvor mye klander hvert enkelt menneske fortjener sammenlignet med andre. Ja, nettopp våre egne synder gjør oss mer utålmodige og strenge overfor andres synder. Vår

[43] Uttrykket *metriopathein* (μετριοπαθεῖν, i margen oversatt «bære over med») ser ut til å ha oppstått i gresk litteratur som motsetning til stoikernes følelsesløshet. Det betyr trolig den følelsen av godhet og ømhet mot den som lider, der en likevel ikke glemmer hensynet til rett og rettferdighet.

forfengelighet synes at andres forfengelighet er utålelig, og vår stolthet synes at andres stolthet er overdreven. (*Fénelon.*)

Og blinde for skylden i våre egne særlige synder blir vi forarget over en annens synd. Den er riktignok forskjellig fra vår, men ikke mindre motbydelig for Gud eller mindre skadelig i sine følger.

Men jo renere og høyere en karakter er, desto skarpere er blikket og desto livligere medfølelsen, og den oppdager og elsker hver spire og hver dragning mot himmelen og mot Gud. Og jo større kunnskap vi har om Guds kjærlighet og tilgivelse, og jo sterkere tro vi har på Guds barmhjertighet og fornyende nåde, desto mer håpefullt og mildt vil vi se på syndere. Og endelig: Jo mer vi har av hyrdens, legens, farens og brorens ånd og hjerte, desto dypere vil vår medlidenhet med de uvitende og villfarne være.

Derfor var Herren Jesus den mest medlidende, hensynsfulle, milde og håpefulle i sine følelser for syndere og i sin omgang med dem. Han var uendelig hellig og helt klar i sitt hat mot synden og sin dom over den, men han var øm og nådig mot synderen. Han så det syndige hjertet hos alle, og han målte synden etter Guds målestokk, etter dens virkelige indre art, og ikke etter menneskers vante og ytre mål. Derfor så han, så uendelig hellig og følsom som han var, ofte mindre som sjokkerte og smertet ham hos drankeren og den utsvevende enn hos de aktverdige, selviske og ugudelige fromme.

Han var kommet for å helbrede de syke, føre de villfarne tilbake og kalle syndere til omvendelse. Han så på synden som det største og mest forferdelige onde, men på synderen som fattig, lidende, fortapt og hjelpeløs. Han følte som hyrden for de uvitende og villfarne, de egenrådige og tåpelige, de hjelpeløse og fortapte. Han følte som legen for de skyldige og dem som var slått av synden. Han kjente en fars og mors kjærlighet og medynk med Jerusalems barn.

Selv på korset, da synden deres viste seg i sin mest forferdelige styrke, ba Herren: «Far, tilgi dem, for de vet ikke hva de gjør!» (Luk 23,34) Han grep også straks tak i hvert tegn på at Faderen dro et hjerte, og at Ånden var i virksomhet.

Han elsket den rike unge mannen. Ordene hans lød riktignok svært selvrettferdige, men Jesus så på ham og så at det ikke var fred og ro i sjelen hans. Han visste hvordan han skulle vekke den skjulte resten av kunnskap om Gud hos den samaritanske kvinnen, hvor liten den enn

var, slik at hun spurte ham om tilbedelsen og sa: «Jeg vet at Messias kommer» (Joh 4,25). Han refset Peter som Satan, og likevel kjente og elsket han ham som en sann og oppriktig disippel.

Og mens Jesus i sin fullkomne hellighet dømmer om oss på den aller sanneste, mest kjærlige og ømmeste måte, kjenner han av erfaring kjødets svakhet og hvor vanskelig og smertefull kampen er. For en underfull oppfyllelse av kravet til presten, at han skulle være tatt ut blant mennesker! Her er en vi kan se opp til med full og rolig tillit, vår representant, mennesket Kristus Jesus, som eier fullkommen, guddommelig kjærlighet og medlidenhet.

2. Ypperstepresten er innsatt av Gud. «Ingen tiltar seg selv denne æren, men han blir kalt av Gud, likesom Aron» (Hebr 5,4).

Her blir Kristi yppersteprestdømme knyttet sammen med hans ære. Kristus ga ikke seg selv den ære å bli ypperstepresten. Salige sannhet: Kristi ære og vår frelse henger så nøye sammen at Kristus regner det som sin ære å være vår mellommann og forbeder! Dette er Kristi ære, slik det også er lønnen for hans lidelse, at vi i ham kommer nær til Faderen, og at vi tar imot den evige paktens velsignelser fra ham. Han gleder seg over å være vår ypperstepresten.

Gud kalte ham til prestedømmet. I Salme 110 står det skrevet: «Du er prest til evig tid etter Melkisedeks vis» (Sal 110,4). Da Jesus gikk inn i Det aller helligste og satte seg ved Guds høyre hånd, begynte han i virkeligheten å utøve sitt prestedømme.

Men kallet til den ypperstepresteliges verdigheten bygger på at han er Sønnen. For som vi allerede har sett, må den sanne presten eller mellommannen være guddommelig så vel som menneskelig. Fordi Jesus er Sønnen, er han Profeten som åpenbarer Gud fullkomment. Fordi han er Sønnen, er han det sanne offeret og den sanne presten. For bare Guds Sønns blod kan rense fra all synd og føre oss nær til Gud. Og bare ved den korsfestede og opphøyde Kristus kan Faderens kjærlighet og Åndens kraft komme ned i våre hjerter.

Her slutter sammenligningen og motsetningen mellom Herren og Aron. Apostelen går nå over til det som er særegent for vår Frelser Jesus. Den gamle pakts forbilder og bilder kunne ikke være fullkomne og dekkende. For det som er forent i Kristus, måtte nødvendigvis skilles og framstilles i mange forskjellige bilder.

Prestene ofret ikke seg selv, men dyr. Lydigheten, kampen, troen og overgivelsen av viljen i det sanne, virkelige og virksomme offeret kunne umulig framstilles i et symbol. Heller ikke kunne noe enkelt symbol vise hvordan Jesus, ved først å være offeret, nettopp ved det ble den fullkomne, medlidende og barmhjertige ypperstepresten. Kristus var offeret på korset. Hele hans liv i lydighet før dette var den nødvendige forberedelsen til den endelige lydigheten til døden. Og fordi han var det sanne offeret og hadde lært lydighet, ble han den medlidende og trofaste ypperstepresten i den himmelske helligdommen.

Derfor må vi forene de levittiske forbildene (om offeret og om at Aron gikk inn i Det aller helligste) og Melkisedek-forbildet (om prestedømmet) for å få et sant bilde av vår Herres gjerning og person. Vi må heller lese 3. Mosebok i lyset fra evangeliene og brevene enn forklare oppfyllelsen ut fra forbilder som nødvendigvis er ufullkomne og stykkevise. Gjør vi det, vil vi se like mye motsetning mellom forbildet og virkeligheten som likhet mellom skyggen og selve saken.

Herren Jesus var kalt av Gud til å være ypperstepresten til evig tid. Og selv om han var Faderens evige Sønn, og selv om han var på vei tilbake til herligheten, ja, til Majestetens høyre hånd i det høye, lærte han lydighet av det han led. Han kjenner fristelsens, sorgens og kampens vei.

De neste versene viser oss at Herren steg ned i det dypeste dyp av menneskelig svakhet, angst og død, og at det bare var gjennom denne mørke veien han gikk inn i sitt himmelske prestedømme. På samme måte blir det sinnelaget som var i Kristus Jesus, beskrevet i Filipperbrevet. Han som var i Guds skikkelse, uttømte seg selv og ble lydig til døden – ja, døden på korset. Og nettopp derfor har Faderen høyt opphøyet ham (Fil 2,6–9). Det ene stedet legger vekten på hans prestedømme, det andre på hans kongelige herredømme. Begge steder viser oss Jesu frivillige og fullkomne lydighet som Guds evige Sønn.

Etter det evige rådet kom Guds Sønn til verden for å være lydig like til døden. «Se, jeg kommer for å gjøre din vilje» (Hebr 10,9). Lydigheten hans var helt igjennom preget av så mye sammenheng, frihet og indre glede at vi lett glemmer den siden av livet hans som apostelen dveler ved når han sier: «Enda han var Sønn, lærte han lydighet av det han led.»

Herren Jesus gjorde alltid det som var til behag for Faderen (Joh 8,29). Det var ikke noe brudd eller nøling, ingen stans og ingen tilbakegang på veien hans. Det var den rettferdiges sti, som er «som et strålende lys, som blir klarere og klarere til det er høylys dag» (Ordsp 4,18). Og slik lydigheten var uten avbrudd, så den også ut til å være uten anstrengelse. Den strømmet rikt og fritt ut fra den fulle kilden i hjertet hans. Han ser ut til å bli forfrisket og ikke utmattet av å gjøre Faderens vilje, han som hadde sendt ham.

Og likevel lærte Jesus lydighet. Han sa selv at han ikke kom for å gjøre sin egen vilje. Han som er Herre, evig og uendelig i makt og herlighet, ble kjød. Med en menneskelig vilje, midt i det strev og den fristelse som hører menneskelivet til, underordnet han seg stadig Gud, sin Far.

Vanskelighetene, fristelsene og sorgene hans var virkelige og store. Av de bønnene og klagene som i Salmene og profetene blir lagt i Messias' munn, kan vi forstå noe av den byrden som tynget hans kjærlige og følsomme hjerte. Vi forstår også noe av den stadige avhengigheten han støttet seg til Faderen med, og hvordan han fikk lys og styrke fra ham. Jesus trodde. Han levde ikke bare for Faderens åsyn, men ved Faderen (Joh 6,57).

Slik er Jesus troens opphavsmann og fullender (Hebr 12,2). Han gikk foran fårene, han er forløperen. Han har erfart hver vanske og smakt hver sorg. Han kjenner veien i all dens tranghet. Bodde Abraham som en fremmed i det lovede land? Jesus, som var innsatt som arving til alle ting, hadde ikke noe sted å helle sitt hode. Avslo Moses Egypts skatter? Jesus ble tilbudt hele verden med alle dens riker og deres herlighet.

Erfarte David, han som Herren hadde salvet, hva det vil si å bli forkastet, hatet og forfulgt av de stolte og ugudelige? Hvilket fiendskap, hvilken motsigelse og utakknemlighet måtte ikke vår Herre bære! Gråt Jeremia bitre tårer over Jerusalems ubotferdighet og Judas falske trygghet, da folket ble villedet av falske profeter? Jesus så en enda større dom over Israels frafall, og han gråt over byen og elsket folket med et sørgende og trofast hjerte.

Jesus kjente alle våre skrøpeligheter og sorger. Han bar våre sykdommer (Jes 53,4). Han sukket over den elendigheten som er i verden på grunn av synden, og som når sitt høydepunkt i døden, den store og

siste fienden. Og mens han anerkjente Guds rettferdighet, hvilte hans barmhjertige kjærlighet på den som led.

Jesus var i alle sitt kjøds dager «en smertenes mann, vel kjent med sykdom» (Jes 53,3). Men i Getsemane hage kom han inn i en erfaring som var annerledes enn den lidelsen og kampen han hadde gått gjennom før. Han så korset fra begynnelsen av. Han hadde vendt ansiktet fast mot Jerusalem for å gå opp og lide der, og tanken på det forferdelige begeret fylte noen ganger sjelen hans med frykt: «En dåp har jeg å døpes med, og hvor jeg gruer til den er fullført!» (Luk 12,50).[44]

Da grekerne kom til høytiden, ble sjelen hans forferdet. De spørrende hedningene var et pant på høsten, og de minnet ham om at hvetekornet først måtte dø (Joh 12,24). Og han ropte til Faderen: «Far, frels meg fra denne time! Men nei, derfor er jeg jo kommet til denne time» (Joh 12,27).

Apostlene hadde sett Jesus gråte over Jerusalem. De hadde sett tårene hans og hørt ham sukke ved Lasarus' grav. Men det var noe så overveldende ved dødsangsten i Getsemane at evangelistene tydelig strever med at språket ikke strekker til. De skal skildre det inntrykket som den forferdelige timen gjorde på apostlene, som var vitner til den.

Så tung var byrden på sjelen hans at han med de mest rørende ord søkte den trøsten det var å ha disiplene hos seg: «Min sjel er bedrøvet inntil døden! Bli her og våk med meg» (Matt 26,38). Han knelte ned, han falt på sitt ansikt. Så hard var kampen at svetten hans ble «som bloddråper som falt ned på jorden», som Lukas, den kjære legen, legger merke til (Luk 22,44).

For en motsetning til den rolige styrken og fredfulle gleden han like før hadde trøstet sine sørgende disipler med! Hjertene deres var urolige og fulle av frykt og sorg (Joh 14–17). Han hadde talt til dem om sin herlighet, om at han skulle gå til Faderen og sende Ånden til dem, om at hans glede skulle bli fullkommen i dem, og om at de skulle være hos ham i all evighet. Han hadde sunget lovsangen sammen med dem.

[44] «Hans kjøds dager» står i motsetning til tilstanden i opphøyelsen etter at han var fullendt. Også apostelen Peter bruker uttrykket at Kristus «har lidd i kjødet» (1 Pet 4,1), og apostelen Paulus kaller vårt nåværende jordiske liv et liv i kjødet (Fil 1,22; Gal 2,20). Det siktes til Kristi liv før oppstandelsen, da han, Guds «egen Sønn», var «i syndig kjøds lignelse» (Rom 8,3) og hadde del i kjøtt og blod, for at han kunne lide døden (Hebr 2,14). Om den oppstandne Frelseren leser vi at han hadde kjøtt og ben (Luk 24,39 – legg merke til: ikke kjøtt og blod), og at han nå har *sōma doxēs* (σῶμα δόξης), et herlighetslegeme.

I bønnen han hadde bedt til Faderen mens de hørte på, var det ingen tone av sorg. Der var det ikke annet enn fred og rolig visshet om seier.

Men nå, uten noen gang å vike fra den fulle underkastelsen under sin Far, er han nesten overveldet ved tanken på døden som ligger foran ham.

Vi vet grunnen. Det var ikke tanken på den legemlige smerten, så uutholdelig den enn var, og så følsomt hans rene og syndfrie legeme enn var. Det var ikke tanken på hvordan Israels utakknemlighet og hat ville komme til syne, så dyp hans kjærlighet til Jerusalem enn var. Det var ikke dødsskyggens dal, for David og mange hellige kan si: «Jeg frykter ikke for ondt» (Sal 23,4). Nei, Jesus, som er de jublende martyrenes tilbedelse og styrke, døde ikke martyrdøden. Han døde som en rettferdig for urettferdige (1 Pet 3,18).

Det mennesker vanligvis mener når de taler om døden, var ingen redsel for Herren Jesus. «Vår venn Lasarus er sovnet inn», sa han til disiplene (Joh 11,11). Den siste kvelden trøstet han dem og talte om sin død som bare det å gå til Faderen, og han oppfordret dem til å glede seg fordi han gikk til sin Fars hus og trone. Og til sist overga han i fullkommen ro sin ånd i Faderens hånd.

Fiendskapet og motstanden, ondskapen og forakten fra hans eget folk og deres rådsherrer hadde han kjent i årevis, og hans kjærlige hjerte kjente det dypt. Men han hadde båret det tålmodig og rolig, med uforstyrret håp og mot, fordi han visste at han skulle seire ved saktmodighet, og at Faderen ville la hans verk lykkes.

Den fryktløsheten som må følge en fullkommen tro på Gud, hadde alltid preget ham. Han fryktet aldri mennesker. Slik han formante disiplene til ikke å frykte dem som bare kan drepe legemet (Matt 10,28), slik møtte han selv all fare og motstand med den fredfulleste ro og fatning i en uforbeholden og uavbrutt tro på Gud. Hvor kom da sorgen, angsten og den overveldende dødskampen i Getsemane fra?

Han visste at han på korset, som vår stedfortreder, ville bli overlatt til å lide under dommen over synden. Han visste at hans sjel ville bli stående uten lyset fra Faderens ansikt, og at det som var hans eneste glede og styrke, selve livet i hans liv, skulle bli tatt fra ham. Han smakte den død som har synden som sin brodd, og som har loven som syndens kraft (1 Kor 15,56). Da han så hva som lå foran ham –

døden i dens indre sammenheng med Guds vrede – skalv han og kom i dødsangst.

Her ser vi som ingen andre steder hvor dypt han avskydde den misgjerningen som skulle legges på ham, og hvor underfull hans kjærlighet til Gud og til oss var. Fordi Herren Jesus var Guds Sønn og et fullkomment, hellig menneske, kunne han ikke annet enn å vike tilbake for det begeret: at Faderen skulle skjule sitt ansikt for ham.

Han ba med sterkt skrik og tårer. Her ser vi ham som Menneskesønnen. Han kjente at dette var «deres time og mørkets makt» (Luk 22,53). Satan brukte uten tvil dødsfrykten og stilte den fram for Herrens tanker for å kaste angst inn i hjertet hans. Tanken på dødsangsten på korset overvelder ham. Likevel forblir han trofast. Han roper til Gud. Tårene viser hvor inderlig bønnen er, og bønnen viser at tårene var hellige og underdanige.

Hvem kan lodde dybden i Kristi bønn eller forstå hele meningen i hans tårer og rop? Selv i vår skrøpelighet kommer Ånden oss til hjelp og går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord (Rom 8,26). Hva må da ikke Herren Jesu bønner og rop ha vært da han ofret seg selv til Faderen! Han helliget Herren sin Gud i sitt hjerte, han helliget hans navn, han opphøyet hans hellige rettferdighet, mens han så hans uendelige kjærlighet! Han underordnet seg hans råd, han overga seg til å lide den mest pinefulle smerte, og likevel stolte han på hans allmektige og trofaste utfrielse!

Her var den mest underfulle forening i Kristi menneskelige sjel og ånd: Han anerkjente og tilba fullt ut Guds hellighet og rettferdighet, mens han i fullkommen kjærlighet fortsatt gjorde seg ett med skyldige og fortapte syndere. Og med urokkelig tillit stolte han på Guds trofasthet, han som skulle krone ham med herlighet og gi ham en utallig skare som lønn. I denne dødsangsten lærte han fullt ut å kjenne hva kjødets svakhet er, og hvor vanskelig og smertefull kampen virkelig er – å overgi sin egen vilje og si: «Skje din vilje!» Slik gikk han ned i vårt dypeste dyp, og derfor kan han nå ha fullkommen medfølelse med oss.

Han ropte til Gud, og på grunn av sin sønnlige hengivenhet, som gjorde Faderens vilje til hans egen, ble han bønnhørt. Faderen sendte en engel for å styrke ham. Angsten som nesten hadde overvunnet

ham, ble overvunnet. Han reiste seg og vendte ansiktet fast mot gjerningen som lå foran ham.[45]

Med saktmodighet tålte han Judas' kyss. Med rolig majestet gikk han ut for å møte soldatene som var sendt for å ta ham til fange. Han holdt Peters falske iver tilbake, slik han senere husket ham og så på ham med tilgivende og øm kjærlighet. Han avla den gode bekjennelsen for Pilatus (1 Tim 6,13) og for ypperstepresten. Han kalte Jerusalems døtre til omvendelse. Han ba om tilgivelse for Israel. Han hørte bønnen fra den døende røveren, og han overlot sin mor, Maria, til omsorgen fra den disippelen han elsket. Og så gikk han inn i det gåtefulle mørket i sin sonende lidelse.

Han har «med sterkt skrik og tårer, båret fram bønner og nødrop til ham som kunne frelse ham fra døden» (Hebr 5,7). I dypet av sin svakhet og angst så han hen til Faderens makt. Han utøste hele sitt hjerte for ham. Han ba ikke om å bli spart for dødens lidelse. Han ba ikke om tolv legioner engler til å fri ham ut (Matt 26,53). Han hadde gjort Guds vilje til sin egen, og fordi han overga seg fullkomment til denne døden, som syntes ham så forferdelig, ble han bønnhørt.

Svaret på Kristi bønn ble gitt fullt ut da Gud «i kraft av en evig pakts blod førte fårenes store hyrde … opp fra de døde» (Hebr 13,20). I Salme 22 er ordene «du bønnhører meg» bindeleddet mellom den forlatte Elskede og den opphøyde Elskede, som kunngjør Guds navn for sine brødre (Sal 22,22–23). Slik lærte han lydighet av det han led.[46]

Det sinnelaget som var i Kristus fra begynnelsen, var fullkommen sønnlig underkastelse og lydighet. Han hadde det med seg til verden, inn i sin profetiske tjeneste, inn i Getsemane hage og opp på korset

[45] Noen fortolkere forklarer det slik: «Han ble utfridd fra dødsfrykten.» Det er nok sant, men det ser ut til å stemme bedre med betydningen av ordet *eulabeia* (εὐλάβεια, «gudsfrykt») å oversette det med «på grunn av sin gudsfrykt». Og som Delitzsch sier, kunne det ikke finnes et bedre uttrykk for Frelserens sønnlige og ærbødige underkastelse under Guds vilje.

[46] Uttrykkene i dette verset minner om det merkelige stedet hos profeten Hosea om patriarken Jakob: «I sin manndomskraft kjempet han med Gud (eller: var han en fyrste). Han kjempet med engelen og vant, han gråt og ba om nåde» (Hos 12,4–5). Israel var et bilde på Herren. Moses forteller om den inntrengende bønnen, men nevner ikke at Jakob gråt. Men en inntrengende og inderlig bønn går naturlig over i tårer. (*Implorare est fletu rogare* – «å påkalle er å be med gråt». Sammenlign det franske *implorer* og vårt ord «rop». Pusey, om de små profetene, s. 76.) Bengel sier om dette stedet: «Forferdelige beger! Rimelig frykt! Ukrenket lydighet! Mektig bønn! Raskt svar!» Uttrykkene på vårt sted stemmer tydeligvis særlig med evangelisten Lukas' beretning (Luk 22,39–46). – Legg merke til kraften og skjønnheten i grunnteksten: *emathen af hōn epathen* (ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθεν, «lærte av det han led»).

på Golgata. Men i lidelsene ble dette sinnelaget prøvd, åpenbart og fullendt.

Og nå som han har båret fram den lydigheten som mange blir stilt fram som rettferdige ved (Rom 5,19), og Faderen har oppreist og opphøyet ham som svar på hans bønn, er han fullt skikket og innviet til sitt liv som yppersteprest. Faderen tiltaler ham nå som yppersteprest etter Melkisedeks vis (5,10).[47]

Mennesket Kristus Jesus, som troner i himmelen, er nå vår fullkomne yppersteprest. Han utholdt alle fristelser, han æret Gud midt i synd og lidelse, han ble kjent med all sorg og smerte, han smakte dødens bitterhet, og han ofret seg selv ved å overgi sin egen vilje fullkomment til Faderen som vår stedfortreder.

Ved sin lydighet til døden er han blitt «opphav til evig frelse for alle dem som er lydige mot ham» (Hebr 5,9). Og for alle han har frelst ved sitt blod, er han presten etter Melkisedeks vis. (*Kurtz peker på at grunnen til at de troende her beskrives som de som er lydige mot ham, er at slik Kristus ble fullendt ved sin lydighet mot Faderen, slik kan vi bare bli fullendt ved vår lydighet mot Kristus.*)

For en underfull innsikt Jesus har i alt som er menneskelig! For en øm medfølelse han har, og hvor høyt og fullkomment er ikke målet hans: at Guds vilje skal skje ved oss, også mens vi er i legemet og i en verden full av synd og prøvelser! Med hvilken kraft kommer ikke ordene fra hans lepper: «Bare tro! Følg meg!»

Slik er herligheten i hans opphøyelse full av trøst og fred for oss. Fordi han var trofast, fordi han var lydig til døden, fordi hans kjærlighet overvant hver fiende og hvert mørke, er han satt på tronen av Faderen som Lammet. Han blir høytidelig tiltalt av ham som ypperstepresten, den fullkomne og evige mellommannen, som gir evig frelse til alle som er lydige mot ham.

Kristi herlighet er frukten av hans lydighet. Og frukten av det han gjennomlevde på jorden, er hans fullkomne medfølelse med oss og hans fullt tilstrekkelige nåde. Den kan holde oss oppe i hver prøvelse, bære oss trygt gjennom alle våre kamper og stille oss fram uten lyte på legeme, sjel og ånd for Faderen.

[47] Hebr 2,10: Gud gjorde ham fullkommen gjennom lidelser med tanke på den medlidenheten og medfølelsen han senere skulle ha, og gjennom opphøyelsen med tanke på hans makt og stilling som yppersteprest. – Ordet *prosagoreutheis* (προσαγορευθείς, i NB «kalt») forekommer bare her og betyr «tiltalt».

Og her tilber vi Guds kjærlighet, han som ga sin Sønn, sendte ham og ikke sparte ham, for at han skulle bli en fullkommen yppersteprest, miskunnelig og medlidende. Her er Faderens underfulle kjærlighet: Han ga sin egen Sønn, ikke bare for å være Frelser, men Bror og Hode, kilde til styrke, lys og trøst for dem som tror på hans navn.

La oss derfor dvele ved vår store ypperstepresters fullkommenhet. For her, som i hele Skriften, blir Kristi herlighet foldet ut for at vi skal ha fullkommen fred og ta av hans fylde, nåde over nåde (Joh 1,16). Våre sorger og fristelser, vår svakhet og vår fare er fullt kjent av Jesus, og han husker dem stadig, han som har den ømmeste medfølelse med oss.

Våre synder er ikke bare tilgitt. Heller ikke våre daglige overtredelser og skrøpeligheter, vår stadige syndighet og de syndene vi gjør uten å være klar over det, trenger å holde oss på avstand fra Gud eller ta fra oss vår tillit og fred.

La oss bekjenne våre synder, la oss i ydmykhet erkjenne syndigheten i oss og urenheten som henger ved alt vi gjør, selv ved våre hellige ting. Så vil Jesus være en miskunnelig og hensynsfull ypperstepresten for oss. Ved ham blir vi ikke bare tilgitt, men helbredet, rettledet og tuktet, slik at vi, mens vi blir dømt i kjødet, blir gjort levende i Ånden. Vi står for Faderen i Kristus, ypperstepresten.

Våre bønner og tanker, vår munns ord og vårt hjertes tanke (Sal 19,15) og våre henders verk er til velbehag, fordi Herren Jesus bærer dem fram for Faderen. Og alle paktens velsignelser, alt det lys og den styrke, den nåde og trøst vi trenger, blir gitt oss av vår allmektige Melkisedek fra det himmelske Jerusalem.

Husk hvem han er – ypperstepresten, Gudmennesket – hva han led, og hvordan han steg opp i vår natur. Takk så Gud og vær ved godt mot! Hvilke skyer og vansker som enn måtte komme, og hvor smertefull og tung byrden enn er – av synd, av svakhet og av arbeid – så glem aldri et øyeblikk at ingenting skal kunne skille deg fra Faderens kjærlighet i Kristus Jesus (Rom 8,39), Guds Sønn, han som er Bror og yppersteprest for alle som setter sin lit til ham.

Vi lærer aldri å kjenne Jesu kraft og kjærlighet før vi lener oss på ham med den tunge byrden av våre synder, fristelser, tvil og sorger, før vi i fortrolig tillit og ydmyk åpenhet taler med ham om alt som tynger oss og gjør oss rådville. Da erfarer vi at Jesus er Mannen som

er Guds likemann (Sak 13,7), Mannen ved Guds høyre hånd, som han har gjort sterk (Sal 80,18), mektig til å frelse (Jes 63,1). Da erfarer vi at han er paktens engel (Mal 3,1), det sanne nærvær og lys, som leder oss gjennom ørkenen mens han sender alle velsignelser ned fra den himmelske helligdommen.

Og da erfarer vi hans underfulle ømhet, den medlidende kjærligheten og den fullkomne medfølelsen hos ham som ikke skammer seg ved å kalle oss brødre (Hebr 2,11), som lider med oss i all vår trengsel, og som stadig går i forbønn for oss i himmelen, mens han stadig holder vårt indre liv oppe ved sin Ånd.

«Hva Jesu kjærlighet er,
vet bare de han elsker!»

Han alene vet hva som bor i mennesket. Den sorgen som ligger for dypt til at mennesker kan hjelpe, kan han forstå og lege.

Det er en slik yppersteprest i himmelen. En slik Mann sitter ved Guds høyre hånd – allmektig, allvitende, all kjærlighet, herlig i sin hellighet, makt og sannhet, usigelig barmhjertig, medlidende og broderlig, Guds Sønn og Menneskesønn. Han bringer den guddommelige kjærlighetens hav til oss gjennom menneskelig brorskap og medfølelse, og livets og herlighetens fylde gjennom den dødsangst og død han led på korset.

Når en slik Frelser for syndere, en slik Venn og Veileder, ja, sjelens Elskede og Brudgom, er åpenbart for oss, vil da noen av oss fortsette å gå gjennom livet alene? Alene med synd og skyld, med fortidens anklager, nåtidens byrde og framtidens forferdelige mørke? Alene med sjelens tørst og hjertets sorg, og med trengslene, prøvelsene og farene på veien? Alene med syndens skyld og makt, og med gravens og evighetens mørke? Å, bare ett enkelt blikk på Jesus, og han er din, med sin fulle forløsning (Sal 130,7), sin fred, sitt liv og sin kjærlighet!

Og du som tror på ham, og som er i mange slags trengsler og prøvelser: len deg på hans nåde og hvil i hans kjærlighet.

«Ditt oppstandne liv gjør deg bare mer
skikket til å tjene i kjærlighet;
din kjærlighet hviler uhindret
på hver knekket grein i deg.»

Kapittel 12. Vekst i nåde og kunnskap

Hebr 5,11–6,3

Apostelen har så vidt begynt på den sentrale og viktigste delen av brevet sitt, før han smertelig kjenner hvor vanskelig det er å forklare læren om Sønnens himmelske og evige prestedømme. Det skyldes ikke bare at emnet er så stort og dypt, men også den åndelige tilstanden hos hebreerne som han skriver til. Han hadde stilt fram for dem Herren Jesus, som etter sine lidelser ble fullendt da han ble opphøyd til Yppersteprest i himmelen.

Når han igjen siterer Salme 110: «Du er prest til evig tid etter Melkisedeks vis» (Sal 110,4) – de høytidelige og innholdsrike ordene som Faderen taler til Sønnen –, har han en så levende og dyp fornemmelse av hvor overveldende rik denne himmelske kunnskapen er, og hvilke skatter av visdom og trøst som ligger skjult i vår oppfarne Herres himmelske prestedømme, at han lengter etter å åpne denne herlige hemmeligheten for hebreerne. Det var jo nettopp denne sannheten de trengte mest.

Her og bare her kunne de se sin sanne stilling som tilbedere i det sanne tabernakel, den himmelske helligdom. Her og bare her fantes trøst for dem i den prøven de kjente på fordi de var utestengt fra templet og den jordiske gudstjenesten i Jerusalem. Og fra kunnskapen om Kristi himmelske prestedømme ville de også få lys til å unngå de lumske villfarelsene, og styrke til å overvinne de vanskelighetene som møtte dem på veien.

Fordi emnet er så sentralt og herlig, og har så direkte og viktig betydning for hebreernes liv, ivrer apostelen etter å utfolde den sannheten han bare har slått fast. Men han kjenner seg hemmet av hebreernes åndelige tilstand. Han hadde mye å si om presten etter Melkisedeks vis, mye som var viktig og nyttig, ja, nødvendig, mye som var fullt av trøst og glede. Men han kjente at det var vanskelig å forklare, fordi hebreerne var blitt sløve til å høre (Hebr 5,11).

De var falt inn i en åndelig treghet. Sansen var sløvet og synet uklart. Det så nesten ut til å være nødvendig å lære dem de første grunnleggende ting i Guds ord på ny. Det var ikke slik at de hadde mistet kunnskapen om dem, men de hadde ikke tatt deres alvor til hjertet og levd i kraften av den frelsende sannheten. (*Τὰ στοιχεῖα, «de første grunnleggende ting», er et paulinsk uttrykk, se Gal 4,3.9. Uttrykket*

λόγια τοῦ θεοῦ, «Guds ord», forekommer også i Apg 7,38; Rom 3,2 og 1 Pet 4,11.)

Før hadde de kjent sannheten klart, bekjent den med glede og lidd for den med stor villighet. Men i stedet for å gå fram hadde de gått tilbake. Og med denne tilbakegangen hadde de mistet sin åndelige innsikt og kraft. De var blitt jordisk sinnet og «ukyndig i rettferds ord» (Hebr 5,13). I den svake tilstanden de var falt inn i, var de i stor fare. Da de himmelske virkelighetene ble uklare og utydelige for hjertet, ble jødedommens synlige form og makt både en vanskelighet for forstanden og en fristelse for sjelen.

Faren apostelen ser dem i, er den forferdelige faren for frafall. Han ser dem på kanten av et stup, og derfor taler han til dem med skarpe, men kjærlige formaninger.

Men selv om han er fylt av uro, har han fortsatt håp. Han minnes deres tidligere tro og tålmodighet, og fremfor alt minnes han Guds barmhjertighet og kjærlighet, han som hadde opplyst dem og aktet dem verdige til å lide for evangeliets skyld. Derfor går apostelen i gang med sin vanskelige oppgave, alvorlig og med tillitsfull forventning. Han lar seg ikke skremme eller avlede fra sin hensikt fordi emnet er vanskelig og folket står lavt.

Her er det ikke tale om at den oppdragende kjærligheten med rette holder tilbake dype sannheter som disiplene ennå ikke kan bære. Nei, bare ved å utlegge dype sannheter – ved å vise hele herligheten til Kristus som vår opphøyde Yppersteprest og herligheten i den himmelske helligdom, som den troende har adgang til – kan den truende faren for frafall avverges, og den svake gnisten av lys og glede holdes ved like og tennes på ny.

Hebreerne var blitt sløve til å høre, sies det: «For skjønt dere etter tiden burde være lærere, trenger dere igjen at noen lærer dere de første grunnleggende ting i Guds ord. Dere er blitt slike som trenger til melk, ikke fast føde» (Hebr 5,12). De får skyld for at de er småbarn og ikke voksne eller fullkomne. (*Νήπιοι, «småbarn», står her i motsetning til τέλειοι, «voksne, fullkomne». Sml.* 1 Kor 2,6.)

I Kristi menighet finnes det små barn, det finnes unge menn, og det finnes fedre. Det er klart at apostelen i vårt avsnitt tenker på hjertets og livets visdom. Det er forskjell på «de små», de unge og fedrene.

I én forstand kaller Frelseren oss alle barn. Vi forblir alltid lærende, og salige er vi om vi hører til de «umyndige» som Faderen åpenbarer rikets hemmeligheter for (Matt 11,25).

Apostelen Peter formaner oss til å lengte som nyfødte barn etter «den uforfalskede åndelige melken, for at dere ved den kan vokse» (1 Pet 2,2). Og apostelen Johannes beskriver de ulike trinnene i den kristnes erfaring når han skriver til barna fordi de har fått syndene tilgitt for hans navns skyld, til de unge fordi de er sterke og har seiret over den onde, og til fedrene fordi de kjenner ham som er fra begynnelsen (1 Joh 2,12–14).[48]

Hva kan være vakrere enn den kristne i sin spede barndom, i sitt åndelige livs vår, når blomstene viser seg og gledens røst høres, når han i sin første kjærlighet fryder seg i Frelseren? Slike småbarn skal vi ta vare på med stor kjærlighet og ømhet.

Kristne er forskjellige i forstand og styrke, og også i de nådegavene de har fått ved Ånden, etter sine naturlige anlegg og den plass Guds forsyn har gitt dem. De som nylig er ført inn i fårefolden, kan ikke ha de eldres erfaring og visdom.

Herren, som er menighetens hode, deler også ut gaver og evner etter sin gode og vise vilje. Noen i menigheten er kalt til å være lærere, satt til å være støtter, lys og veivisere, trøstens sønner og fedre i evangeliet. Andre vil kanskje alltid være svake og trenge stadig hjelp og veiledning.

Herren, som selv er full av kjærlighet og ømhet, formaner menigheten til å være mild, hensynsfull og tålmodig mot de unge og uerfarne, til å sette mot i de mismodige og bistå de svake (1 Tess 5,14).

De sterke skal ikke bare bære de svakes skrøpeligheter, men også fornekte seg selv og tilpasse seg de brødrene som har mindre innsikt. For «heller ikke Kristus levde seg selv til behag» (Rom 15,3), og vi skal være vår neste til behag, til hans eget beste og til oppbyggelse. Vi må vise vis og tålmodig varsomhet, slik Jesus hadde mye å si sine disipler, men husket at de ikke kunne bære det (Joh 16,12).

Når vi nå har slått fast dette prinsippet til forsvar for de svake og småbarna i Kristus, kan vi trygt minne dere om det Skriften alltid

[48] Legg merke til at det her, som andre steder i Skriften, antydes at det siste og det første hører sammen i åndelige ting. Begynnelsen inneholder spiren til det hele. Også om barna sies det at de kjenner Faderen (1 Joh 2,14). Slik har de fattige i ånden (Matt 5,3) og de som blir forfulgt for rettferdighets skyld (Matt 5,10), det samme løftet i saligprisningene.

sier: Ånden er gitt og menigheten innstiftet nettopp for at vi ikke skal forbli barn, men vokse fram «til manns modenhet, til aldersmålet for Kristi fylde» (Ef 4,13). Vi skal bli voksne i forstand, fasthet og mot. De som i begynnelsen ikke tålte fast føde, skal etter en tid gå fram i kunnskap og visdom og til slutt selv bli lærere. Dette blir ofte sagt rett ut, og enda oftere indirekte.

Men av alle måtene det blir sagt på, er ingen etter min mening så gripende som apostelen Paulus' bønner for menighetene sine. Der ber han Gud om å gi dem «visdoms og åpenbarings Ånd til kunnskap om seg» (Ef 1,17).

Paulus lengtet etter at de kristne skulle fatte «hva bredde og lengde, høyde og dybde her er» (Ef 3,18). For dette arbeidet han, for dette skrev han brevene sine, for dette bøyde han sine knær for Gud. Det var hans stadige bønn, og han fant det nødvendig å si til menighetene at hans hjertes ønske var at de skulle vokse.

Alle Guds barn, fra den minste til den største, skal gå fram i kunnskapen om Gud i Kristus Jesus, og slik vokser de i nåde. Etter den nye pakt, og fordi Den Hellige Ånd bor i dem, er de alle kalt til å kjenne det som Gud av nåde har gitt oss. For siden de hører Kristus til, og Kristus hører Gud til, hører alt dem til (1 Kor 3,21–23).

De skal kjenne hemmeligheten om Faderen og Sønnen, hemmeligheten om Kristus og menigheten, hemmeligheten om Israel og hemmeligheten om frafallet. De små barna skal bli voksne og i stand til å lære andre. Vokser de ikke, er det enten fordi næringen deres ikke er Ordets uforfalskede melk, eller fordi de ikke virkelig lever av evangeliets sannheter ved tro, i bønn, ettertanke og lydighet. Dette emnet er viktig, men det blir ofte forsømt eller misforstått.

Vi går altså ut fra at alle kristne etter Guds ord og vilje er kalt til å vokse og bli fullt opplært og grunnfestet. La oss da se nærmere på hva denne veksten er, og hvordan den skjer.

1. Sammenligningen mellom et nyomvendt menneske og et lite barn er, som alle sammenligninger, ufullkommen. For i én forstand blir en kristen født fullvoksen ved Den Hellige Ånd, slik Adam kom inn i verden som et fullkomment menneske, fullt av lys og innsikt, så han ga navn til alle de levende skapningene og forsto og talte. Den nyomvendte er født inn i den åndelige verden. Fra første øyeblikk ser

og kjenner han Kristus og har Kristi sinn, Ånden, så han straks kan forstå alle åndelige ting.

Ordets melk, i motsetning til fast føde, sikter ikke til noen virkelig og vesensmessig forskjell mellom evangeliet slik det først blir forkynt, og slik det siden blir lært.

Fra først til sist legger vi fram den samme sannheten, den samme kretsen av sannheter, hele sannheten. Apostlene forkynte Kristi første og andre komme, hans person og verk, Den Hellige Ånds gave og at Ånden tar bolig i oss. De forkynte hele Guds råd for alle mennesker. De forkynte Jesus som midtpunktet, men i forkynnelsen la de fram hele sannhetens omkrets. La ikke dagens praksis gjøre dine tanker trange om hva det vil si å «forkynne evangeliet», heller ikke for de vantro. Erfaringen vil vise om ikke den apostoliske måten er den tryggeste og beste.

Derfor ser vi at menighetene ble fullt opplært etter svært kort tid, og at brev som dem til efeserne og tessalonikerne kunne skrives til mennesker som få måneder før hadde tilbedt avguder og ikke kjent Jesu navn. Apostelen Paulus ga dem det mest omfattende og dype innblikk i hele forløsningsplanen. Han forklarte dem den store hemmeligheten om Kristus og menigheten, og de troendes stilling i himmelen.

For forståelsen og mottakelsen av sannheten avhenger først og fremst – om ikke helt og holdent – av hjertet, slik Paulus ber om at Gud må gi dem «opplyste øyne» i hjertet (Ef 1,18).

Barnet i Kristus – jeg mener det som er barn på naturlig vis, og ikke unaturlig, fordi det selv er blitt verdslig og lat – er fullt av kjærlighet til Jesus og grepet av hvor viktige og salige de himmelske tingene er. Derfor lærer det svært lett og fort. Det gleder seg over Ordet, er ydmykt og ømt og står ikke imot de sannhetene som dømmer kjødet og refser vår egenrådighet. Det er ikke verdslig, men himmelvendt.

Ni tideler av Bibelen blir klar når vi er villige til å fornekte oss selv, ta vårt kors opp og følge Jesus. Ja, vi løper godt i begynnelsen. Det er likegyldighet, verdslighet, treghet og innbilskhet som siden gjør de kristne trege i hjertet til å forstå alt som er skrevet. En lunken menighet må nødvendigvis være en uvitende menighet. Et delt hjerte må nødvendigvis bli forvirret og svaksynt.

Det er derfor apostelen klandrer hebreerne for at de ikke har gått fram i kunnskap. Hadde det vært en sak for forstanden, hadde framgangen bare vært et spørsmål om tenkning, granskning og studier – ville han da lagt slik vekt på at de gikk så langsomt fram?

Men framgangen innebærer vekst i tro og kjærlighet. Tilbakegangen deres bygde på en moralsk og åndelig tilbakegang og forfall. De hadde ikke øvd sine sanser (Hebr 5,14). Det vil si: De hadde ikke vandret nær Gud, ikke fulgt Mesteren og lyttet oppmerksomt til hans røst, og ikke prøvd hva som er Guds gode, velbehagelige og fullkomne vilje (Rom 12,2). De hadde ikke samvittighetsfullt brukt den kunnskapen de hadde, men latt den ligge død og ubrukt.

Hadde de virkelig tatt til seg melken, ville de ikke ha forblitt småbarn. Om folk virkelig elsket og tok vare på det de så gjerne kaller «det enkle evangelium», ville kunnskapen og den kristne karakteren deres bli dypere. Alle sannhetene som har sitt midtpunkt i den korsfestede Kristus, ville da bli gjenstand for deres granskning og glede, og berike og løfte deres erfaring. (*«Rettferds ord» er evangeliet, for i det åpenbares Guds rettferdighet av tro til tro* (Rom 1,17).)

2. For det finnes ingen høyere sannhet eller noe høyere liv for de eldre kristne. Når apostelen skriver til korinterne, klandrer han dem for at de ennå var kjødelige, at de ennå var småbarn, og at han derfor måtte gi dem melk og ikke fast føde (1 Kor 3,1–2). Og likevel sier han med stort ettertrykk i det samme brevet at han ikke ville vite av noe blant dem «uten Jesus Kristus, og ham korsfestet» (1 Kor 2,2), og at dette er Guds visdom, den visdom som tales «blant de fullkomne» (1 Kor 2,6).

Det finnes ingen dypere lære enn den som blir forkynt når Kristi frelse blir kunngjort. Det finnes ingen hemmelig visdom som de viderekomne får adgang til på siden av den. All vår framgang består i å lære mer fullt den læren som først ble forkynt for oss.

La oss vokte oss for gale forestillinger om hva som menes med melk og fast føde. «Melk» betegner evangeliets sannhet forkynt enkelt, slik at den gir sann næring, så troen blir vakt og det nye, åndelige livet blir styrket og vokser. Derfor ligger det ikke noe nedsettende i uttrykket. Tvert imot opphøyer det den første forkynnelsen av den frelsende sannheten i Kristus.

Den faste føden, læren om Kristi yppersteprestedømme i himmelen, er også melk, ren og nærende og enkel, og den blir bare tatt imot av et barnlig hjerte. Hovmod og ærgjerrighet kaller derimot ofte spekulative og unyttige drøftelser for fast føde, enda de ikke er til nytte for det åndelige menneske, men bare tjener til strid og til å opphøye kjødet. (*Når vi blir i Kristus, legger vi kunnskap til troen og lærer å skjelne i åndelige ting. Vi dveler ikke ensidig og sykelig ved sannhetens trøstende sider, men søker å bli formet etter Kristus og ha nytte av hele Skriften.*)

Kolosserne drømte om en høyere og dypere visdom enn nådens evangelium. De ville spekulere over englenes natur. De ville stige opp på et høyere trinn, et såkalt høyere kristenliv i tilbedelse, hengivenhet og lydighet. Men apostelen retter dem. Han viser dem at Kristus er alt, at i ham «er alle visdommens og kunnskapens skatter skjult til stede» (Kol 2,3), og at vi skal lære ham å kjenne og bli i det uuttømmelige evangeliets enfold. Mens de innbilte seg at de gikk fram, falt de i virkeligheten tilbake til «verdens barnelærdom» (Kol 2,8).

Det er det kjødelige sinnet som blåses opp av drømmende spekulasjoner og selvlagde trinn i gudsdyrkelsen. Det åndelige sinnet vet at hele den kristnes framgang i tid og evighet er å kjenne Kristus – å kjenne mer og mer av det vi så og trodde i begynnelsen.

Her hører også korinternes villfarelse hjemme. Først virker det selvmotsigende at apostelen kaller dem småbarn og samtidig sier at de er blitt rike på all tale og all kunnskap (1 Kor 1,5). Menigheten i Korint var usedvanlig rikt utrustet. Den Hellige Ånd åpenbarte seg på svært mange måter blant dem. Men kunnskapen ble en snare for dem og holdt opp å være sann kunnskap. Den falske kunnskapen oppblåser (1 Kor 8,1). Den har ikke noe innhold og er uten verdi.

Et menneske kan ha stor kunnskap om Skriftens sannhet. Det kan ha et kraftig og omfattende forstandsmessig grep om læren. Det kan se hvordan sannhetens ulike sider henger sammen, og hvordan sannheten skal brukes på menneskenes karakter. Det kan uttrykke lære og erfaring i et klart og glødende språk og avsløre villfarelse og listig, falsk lære på en skarp og mesterlig måte – og likevel være et småbarn i Kristus. Det vil si: et småbarn i sann, åndelig kunnskap om Jesus, i sinnelag og daglig vandel, i kjennskap til sitt eget hjerte og i dyktighet og visdom i kampen mot synden, verden og Satan.

Sann kunnskap er av hjertet og i kjærlighet. Derfor forklarer apostelen så grundig, med slikt alvor og slik skjønnhet, i brevet til de rikt utrustede korinterne at kjærligheten er størst.

Når kjærligheten er fullkommen, er kunnskapen fullkommen. Guds barn vokser når det lyder og ærer Gud, grunner på Guds ord, bruker det på seg selv og former sitt liv etter Kristi sinn. Da blir det sterkt, synet blir klart, sansene våkne og hjertet grunnfestet. «Herren har fortrolig samfunn med dem som frykter ham» (Sal 25,14). De som jager etter å kjenne ham, skal kjenne ham (Hos 6,3). «Å frykte Herren er begynnelsen til visdom» (Sal 111,10). «Begynnelsen» betyr her ikke bare starten i tid, men selve roten og livet i visdommen.

Når vi vender tilbake til vårt avsnitt, legger vi merke til at apostelen tenker på hjertets og livets visdom. Hebreerne var blitt som småbarn. Derfor er ordet, som ellers er det skjønneste uttrykk for Guds kjærlighet og velvilje, her et uttrykk for bebreidelse. Det betegner en unaturlig og farlig åndelig svakhet, frukten av en klanderverdig og vanemessig treghet. Slik hadde det ikke alltid vært med de hebraiske kristne. For vi leser at de, den gang de var blitt opplyst, «utholdt stor kamp og lidelse» (Hebr 10,32).

Den gang var de sterke og frydet seg i Kristus, enda de hadde mange og tunge lidelser. Og hvorfor? Fordi de var himmelvendte. De trodde og visste at de hadde «en bedre eiendom, som varer ved» i himmelen (Hebr 10,34).

Den gang var de unge i troen, men de var mer brennende og derfor mer åndelige, og de hadde klarere kunnskap og innsikt. Derfor er apostelen så ivrig etter å føre dem videre mot det fullkomne, det vil si å feste tankene deres på Kristus i himmelen. At de var blitt jordisk sinnet, gjør oppgaven hans både nødvendig og vanskelig.

For det fullkomne apostelen vil føre dem fram til, er ikke en hemmelig lære eller en egen helliggjørelsesmetode for et innbilt annet trinn i troen. Det har ikke direkte å gjøre med noe i vårt hjerte og vår vandel. Tvert imot peker det mot himmelen, mot Ypperstepresten der oppe, og mot vår stilling i ham som sitter ved Guds høyre hånd. Det fullkomne apostelen taler om, er å skue Kristus ved troen – ham som er vår rettferdighet, vår styrke og vårt liv – i den himmelske helligdom.

Det er å vite at vi er prester, tilbedere i ånd og sannhet, at vi er forsonet med Gud ved Kristi død og nå er ført nær til Faderen. Det er å vite at vårt borgerskap, kilden til vårt liv og vår styrke, det vi søker, og de velsignelsene vi er blitt rike på, ikke lenger er på jorden, men i himmelen.

Her er det fullkomne, for her og ingen andre steder er Kristus, han som ble korsfestet. Kristus ble fullendt. Loven gjorde ingenting fullkomment. Men i Guds Sønn, som ble menneske, og som nå er i himmelen etter sin død og opphøyelse, er det fullkomne gitt alle som tror på ham.

Dette er den faste føden, som er det samme som melken: Kristus er der, han som ble korsfestet, «ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss» (Rom 8,34). Bare her er den kristnes kraft og trygghet gjennom det jordiske livet. Når han ser opp mot himmelen, holder han seg uplettet av verden (Jak 1,27). Han blir fridd ut fra den nåværende onde verden (Gal 1,4), og han kan følge Herren og gå ut «utenfor leiren og bære hans vanære» (Hebr 13,13).

Apostelen formaner hebreerne til å gå videre mot det fullkomne, til å bli voksne i forstand og feste tankene på Kristus, som er fart opp til himmelen og trer fram for dem innenfor forhenget. Derfor vil han gå forbi de første og grunnleggende lærdommene som de ble innviet som disipler ved.

Han regner opp seks lærdommer, og i en form som jødene var fortrolige med. Bengel sier: «De seks punktene som nevnes her, hadde så å si vært Det gamle testamentes kristne katekisme. Og de jødene som hadde begynt å kjenne igjen Jesus som Messias, ble regnet for å ha de første grunnleggende ting i læren om Kristus så snart det nye lyset falt over disse grunnleggende punktene.»

Å vende seg bort fra døde gjerninger, fra et liv uten Gud der det ikke fantes noe sant liv, og å vende seg i tro til Gud – det er selve begynnelsen på alt disippelskap. De som slik hadde omvendt seg og kommet til tro, fikk i dåpen og ved håndspåleggelsen paktsgavenes tegn og segl og Den Hellige Ånds kraft til å arbeide i menighetens verk. Og beseglet med pantet på arven (Ef 1,14) så de fram mot de rettferdiges oppstandelse og den endelige atskillelsen, da de skal inn i herlighetens rike.

1. Omvendelse fra døde gjerninger og tro på Gud.

Guds budskap til syndere har alltid vært at de skal vende seg bort fra synd og ugudelighet til Guds barmhjertighet og makt. Han vil tilgi synd og kan fornye hjertet. Omvendelse og tro hører uløselig sammen. All sann omvendelse har sin kilde i forkynnelsen av Guds hellighet og nåde. Den som vender om til Gud, tror både Herrens rettferdighet og hans barmhjertighet. Omvendelse ble aldri forkynt uten sammen med forløsningen: Guds rike er kommet nær! Guds kjærlige armer er åpne! Vend om til ham før hans store vredes dag!

Hele budskapet fra profetene i den gamle pakt er det høytidelige og likevel milde budskapet om omvendelse. Det var også døperen Johannes' forkynnelse, og Herren Jesu egen under hans profetiske gjerning.[49]

Omvendelsen er til livet. Den dypeste forklaringen og det vakreste bildet på hva sann omvendelse er, finner vi i Lukasevangeliet (kap. 15), der tollerne og synderne kommer nær til Jesus for å høre ham. Å komme nær til Frelseren og sette sin lit til ham, det er å omvende seg.

Men heller ikke troen kan være uten omvendelse. Da Kornelius og vennene hans trodde det evangeliet apostelen Peter forkynte for dem, ble deres omvendelse beskrevet med disse ordene: «Så har da Gud også gitt hedningene omvendelsen til livet» (Apg 11,18).

Men selv om omvendelse og tro hører uløselig sammen, er det den negative siden som veier tyngst i omvendelsen, og den positive i troen. I omvendelsen vender vi oss bort fra synd og ugudelighet på grunn av Guds hellighet og nåde. I troen ser vi opp til den hellige og barmhjertige Herre på grunn av vår synd og nød. Derfor er sorg og frykt framtredende trekk ved omvendelsen, mens håpefull tillit og kjærlig glede preger troen.

Uttrykket «omvendelse fra døde gjerninger» viser til den sannheten at selv våre gode gjerninger er uten liv når de er gjort borte fra Gud og fra det livet hans nåde planter. De har ingen livskraft og bærer ingen frukt. Det vil si: De herliggjør ikke Faderen (Joh 15,8), og de fører ikke til den lønn og salighet som Skriften knytter til gode gjerninger gjort i Gud.

[49] Dette er enda et eksempel på at den mest elementære undervisningen i apostlenes dager var mer omfattende enn det som nå kalles «det enkle evangelium». Den rommet ikke bare læren om Guds hellighet og menneskets skyld og fordervelse (omvendelse), men også læren om Den Hellige Ånds gave og menighetens verk, og læren om Kristi gjenkomst og rike, som hele Skriften vitner om.

Så lenge mennesket er fremmed for Gud, er det dødt i overtredelser og synder, selv om det lever. Og så lenge det er borte fra det sanne vintre, kan det ikke gjøre noe (Joh 15,5). Lovgjerninger som blir gjort i trelldommens ånd, har ingen indre sannhet og virkelighet. Et gudfryktig menneskes gode gjerninger åpenbarer hans indre liv. De virker livgivende på dem som ser dem (Matt 5,16), og de virker tilbake på karakteren og ånden hos den som gjør dem. Men vårt gamle liv, før Guds nåde fornyer oss, er et liv i «døde gjerninger».

Mot livet i døde gjerninger står troen, det vil si den positive siden ved omvendelsen: at sjelen vender seg med tillit til Guds nåde, slik den er åpenbart i forløsningen, og tar den til seg.

Troen på Gud, Forløseren, paktens Gud, han som gjerne forlater alt (Jes 55,7), og som har full forløsning hos seg (Sal 130,7), var livet for Guds hellige fra Abel til døperen Johannes. De rettferdige har alltid levd ved tro (Hab 2,4), og ved troen eide de det livet som er av Gud og er evig.

Og siden Gud nå fullt ut har åpenbart seg i Kristus Jesus og gitt oss den sanne og fullkomne forløsning i ham, er det klart at troen nå særlig retter seg mot Herren Jesus selv. Men han er likevel den samme, Israels Hellige, som fedrene satte sin lit til.

2. Læren om dåp og håndspåleggelse.

Jødene kjente dåpen som en innvielsesritus. Ved den ble hedninger skilt ut fra det vanhellige og avgudsdyrkende samfunnet de hørte til, og tatt inn i Israels samfunn. Derfor trengte ikke Johannes' dåp noen forklaring som handling. Det eneste påfallende ved den var at den ble gitt til rikets barn, og ikke til dem som sto utenfor.

Dåpen som vår Herre innstiftet, skilte seg igjen fra jødenes og døperen Johannes' dåp ved at den var et tegn og segl på nådepakten og skjedde i Faderens, Sønnens og Den Hellige Ånds navn. Den betegnet og beseglet gaven av et nytt liv ved forløsningen i Kristus Jesus og fornyelsen ved Den Hellige Ånd. De som var døpt, ble sett på som dem som hadde ikledd seg Kristus (Gal 3,27), var vasket rene fra sine synder og hadde fått Den Hellige Ånd.

Håndspåleggelsen var en symbolsk handling som fra eldgammel tid, og med Guds godkjennelse, hadde vært knyttet til bønn om Guds velsignelse. De som var tatt inn i menigheten og anerkjent som troende og fornyede lemmer, ble sett på som prester. Hver av dem var kalt

til å bruke den gaven Ånden hadde gitt ham, til gagn og oppbyggelse for helheten. Noen ble kalt til et særlig arbeid som evangelister eller til annen tjeneste, og ble da satt til side for arbeidet ved håndspåleggelse etter faste og bønn.[50]

3. Nær knyttet til læren om Den Hellige Ånd, slik den kommer til syne i dåp og håndspåleggelse, er læren om oppstandelse og evig dom. I trosbekjennelsen (som vanligvis kalles den apostoliske) ser vi denne sammenhengen. Når vi tror på Den Hellige Ånd, ser vi hans skapende gjerning i den allmenne kirke, hans kraft og bolig i de helliges samfunn, hans trøst i den stadig fornyede vissheten om syndenes forlatelse, og hans endelige og fullendende verk i legemets oppstandelse og herlighetens liv, som er evig. Ved Ånden som bor i oss, skal Gud levendegjøre våre dødelige legemer (Rom 8,11; sml. 2 Kor 5,5; Ef 1,14).

Læren om oppstandelsen, som fariseerne holdt så fast ved, er så nær knyttet til det messianske håpet at apostelen Paulus med sannhet kunne si: «Brødre! Jeg er en fariseer, sønn av fariseere! Det er for håp om de dødes oppstandelse at jeg står her for retten!» (Apg 23,6; sml. 26,6).

Jødene holdt fast ved denne grunnleggende læren. Men i sin fulle og dypeste mening var oppstandelsen det endelige målet som kronet apostlenes håp, målet de stadig så mot: «om jeg bare kunne nå fram til oppstandelsen fra de døde!» (Fil 3,11). Det er de rettferdiges oppstandelse, som vår Herre taler om. Det er den første oppstandelse, som de salige og hellige har del i (Åp 20,6).

---

[50] Synagogen kaller håndspåleggelsen *semikha* (סְמִיכָה, «håndspåleggelse») og knytter den til innvielsen av lærere i hellige ting. Skriften ser hånden som det redskap gaver blir gitt og overført med. Israelitten la hånden på offeret, på brennofferet (3 Mos 1,4) og på fredsofferet (3 Mos 3,2). Aron og sønnene hans la hendene på syndofferet (8,14) og på syndebukken, som vi leser i 16,21, og la dermed symbolsk alle sine overtredelser på hodet til bukken. Ved syndofrene betegner håndspåleggelsen at skyld og overtredelse blir overført. Ved takkofferet betegner den at takknemlighet og overgivelse blir overført. Hos patriarkene finner vi håndspåleggelsen knyttet til velsignelsen over løftets ætt (1 Mos 48,14). Denne skikken holder seg fortsatt blant jødene: Faren velsigner barna sine slik på sabbaten. Under loven finner vi den knyttet til innvielse til en særlig tjeneste (4 Mos 27,18). I Det nye testamente leser vi at vår guddommelige Herre la hendene på de syke og helbredet dem (Luk 4,40; Mark 6,5). Så leser vi at apostlene la hendene på disipler (Apg 8,17), og at Ananias – legg merke til at han ikke var apostel, men bare et lem i menigheten – la hendene på Saulus, og straks ble øynene hans åpnet (Apg 9,17). Slik var håndspåleggelsen en symbolsk handling som fulgte med når guddommelige gaver ble gitt. Til slutt finner vi den i forbindelse med særlig arbeid og tjeneste (Apg 13,3; 1 Tim 4,14). Med rette har reformasjonens kirker beholdt håndspåleggelsen når menn blir innviet til den tjenesten Gud har kalt dem til. Men kanskje har vi ikke brukt dette tegnet, som Gud har godkjent, nok ved opptakelsen til Herrens bord og når vi ber med de syke.

Dommen kalles evig. For ordet dom (κρίμα) betyr her ikke selve dommen som handling eller rettergang (det heter κρίσις, Hebr 9,27; 10,27), men følgen av den, rettens kjennelse, som er endelig og ugjenkallelig. Ingen steder holder Skriften fram noe utsikt til at dommen «Gå bort fra meg» (Matt 25,41) skal bli forandret. Det er Skriftens samstemmige lære at svelget mellom de frelste, de som er «velsignet av min Far» (Matt 25,34), og de fortapte, er festet (Luk 16,26), og at både herlighetens liv og pinens død er evig.

Slik var den første kristne undervisningen, samlet i sunne ord (2 Tim 1,13) som jødene var fortrolige med. Spiren til alle sannheter ligger i dem. De gir et omriss og en skisse av hele bygningen. Og likevel la ikke disse grunnleggende lærdommene fram for hebreerne med nok fylde og klarhet den sannheten de trengte for å bli bevart fra frafall og bli styrket og trøstet i sin tunge prøve og fristelse. Nå måtte de feste tankene på de «himmelske ting» som vår Frelser taler om i samtalen med Nikodemus (Joh 3,12), på Yppersteprestens fullkommenhet og den himmelske helligdom.

Døperen Johannes forkynte omvendelse og tro. Han døpte med vann og talte om dåpen med Den Hellige Ånd. Han vitnet om at dommen kom nær, om hveten som skulle samles inn, og agnene som skulle brennes opp. Og likevel sto ikke døperen Johannes i pinsens fulle lys og oppfyllelse.

Hebreerne burde gå videre i kunnskap fram til manns modenhet, til de nådde aldersmålet for Kristi fylde. Og det var ikke bare noe de burde – det var helt nødvendig. For selv om de var så sløve til å høre, tar apostelen mot til seg og utfolder Guds dybder for dem. Han er dypt grepet av faren de er i, og han setter sitt håp til vår barmhjertige Herres nåde, som aldri svikter.

Her er en svært viktig lærdom for vår tid.

Når vi tenker på hvordan det står til med kirken og kristenheten, spør vi naturlig nok: Hvordan kan vi best vekke og styrke det som er matt og svakt, føre tilbake dem som har gått seg vill, og ruste de fristede mot villfarelsene og tidsåndens gudfiendtlige ånd?

Dette er et særlig alvorlig spørsmål for dem som er lærere, husholdere over Guds hemmelighet og underhyrder for flokken. Er det nok å forkynne evangeliets enkle lære, å kunngjøre de grunnleggende sannhetene om omvendelse og tro, å holde oss til det som er helt nød-

vendig for begynnelsen av det kristne livet, og bare minne vårt folk om den store frelse, at Jesus «ble gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse» (Rom 4,25)?

Er en slik måte bibelsk? Og om vi ser det fra det lavere synspunktet, hva som er tjenlig og hva erfaringen viser: Er den trygg og virkningsfull? Lærer ikke Skriften oss at vi ikke skal holde tilbake noe «som kunne være til gagn» (Apg 20,20), at vi ikke skal vike unna for å forkynne «hele Guds råd» (Apg 20,27), og at Guds barn «sammen med alle de hellige» skal kunne «fatte hva bredde og lengde, høyde og dybde her er» (Ef 3,18)? Ser vi ikke stadig at knapp, elementær og ensidig undervisning ikke engang sikrer en sann, levende og sunn kunnskap om de enkle og grunnleggende sannhetene?

Og når det gjelder dem som ennå er fremmede for Guds nåde: Er det ikke vår plikt å legge Guds budskap fram for dem i all dets fylde og skjønnhet, i dets vidde og dybde? Skal vi ikke utlegge Skriften for dem så langt et menneske kan, og med dens lære motvirke de ubibelske meningene – ikke bare om de sentrale spørsmålene om den personlige frelsen, men om Guds vesen, verdens og menneskets opprinnelse, syndens natur og menneskeslektens historie og endelige bestemmelse?

Og fremfor alt: Skal vi ikke forkynne Jesus Kristus? Jesus, Messias som ble lovet Israel, synderes Frelser og menighetens hode. Jesus, Guds Sønn og Menneskesønnen. Jesus, Ypperstepresten i himmelen og Herren som kommer, og som skal være konge over hele jorden.

Kanskje var ingen menighet falt så dypt og kommet i så farlig en tilstand som hebreerne. Det legemiddelet apostolisk visdom og kjærlighet brukte, var – stikk imot det de fleste av oss ville ha foreslått – en dyp utleggelse av den opphøyde Frelserens herlighet som den kongelige Ypperstepresten. Apostelen søker å stille fram for dem Herren Jesu underfulle fullkommenhet som deres fullt tilstrekkelige Mellommann, så hjertene deres kan bli dratt bort fra jorden og fylt av Guds fred og glede.

Slik trenger vi i våre dager ingenting mer, både for kirkens og verdens skyld, enn en trofast og dyp utleggelse av Skriften, av hele Skriften, av Skriften i dens levende enhet og rike fylde. Da kan forstand, samvittighet og hjerte ved nåden bli overbevist om at her er åpenbart for oss tanker som er høyere enn våre tanker, guddomme-

lige virkeligheter og velsignelser, «det som intet øye har sett og intet øre hørt, og det som ikke kom opp i noe menneskes hjerte» (1 Kor 2,9).

Og mens de som ikke tror, må bekjenne: «Gud er sannelig iblant dere!» (1 Kor 14,25), skal Guds barn bli bevart faste og trofaste. De skal bli «satt i stand til all god gjerning» (2 Tim 3,17), og de skal glemme det som ligger bak, og jage mot målet, «til den seiersprisen som Gud har kalt oss til der ovenfra i Kristus Jesus» (Fil 3,13–14).[51]

Når vi går videre mot det fullkomne og skuer Kristus i himmelen, blir vi i den enfold som er i Kristus Jesus (2 Kor 11,3). Da vi ved Guds nåde ble omvendt, ble vi som små barn. Vi ble gjort ydmyke og lærevillige, glade over å være avhengige av Guds barmhjertighet, og vi tok med fryd imot hans gave.

Vi hadde ingen visdom, rettferdighet eller styrke av oss selv, men ble gjort villige til å ta imot Kristus Jesus. Ved ham blir vi stadig ført som små barn til Faderen. Når vi blir i troen og kjærligheten, blir vi voksne i forstand, men forblir likevel barnlige: Vi er «småbarn i ondskap» (1 Kor 14,20). Bare slik bevarer vi barndommens ydmyke, tillitsfulle, glade, lydige og formbare sinn, vår ungdoms dugg (Sal 110,3). I én forstand synger vi alltid:

«Søte stunder, rike på velsignelse, / som vi tilbringer ved korset.»

Den korsfestede Kristus er summen av vår kunnskap. For her er ikke bare grunnvollen vår tro hviler på, kilden til vår kjærlighet og lydighet, vår styrke og vårt håp. Her skuer vi også Guds evige råd og den herligheten som en gang skal åpenbares.

Men det er den levende Kristus, Herren selv, som er gjenstand for vår tro og vår betraktning. Vi skuer ham som var død, men nå lever. Det er i ham vi nå ser og lærer Gud å kjenne. Han ble menneske for at vi skulle få del i guddommelig natur. Han døde for at vi skulle bli ført nær til Gud ved hans blod. Han fór opp og satte seg ved Guds høyre hånd for å sende oss Ånden og stille oss fullkomne fram for Faderen.

[51] Mangel på lærevillighet og på ivrig granskning av Guds sannhet viser seg på ulike måter. Noen ganger ved at en overser profetien, som om den sto for seg selv og ikke var vesentlig og uløselig knyttet til sannhetens andre deler og sider – som om ikke hele Ordet var det sikre profetiske ord, ordet fra ham som var og som er og som kommer. Noen ganger ved at en viker tilbake for den dypere meningen i forbildene, som ofrene og høytidene, eller i forbildene David og Salomo. Noen ganger ved at en forsømmer de jødiske skriftene og glemmer hemmeligheten om Israel og forholdet mellom menigheten og riket. Og så finnes det den sykelige og ensidige gjentakelsen av den salige sannheten om «fred i troen» (Rom 15,13), uten det nye livet, troens kamp, kjærlighetens tjeneste og korsfestelsen av kjødet. Det vi trenger, er ikke en (såkalt) intellektuell, estetisk eller veltalende forkynnelse, men en åndelig forkynnelse av «hele Guds råd» slik det er utfoldet i Skriften.

Han er den sanne Mellommann, og i ham er guddommelig lys, liv og kjærlighet gitt oss.

Slik oppfylles ordet fra Israels store konge: «Den forstandige går livets vei oppover for å unngå dødsriket der nede» (Ordsp 15,24). I den oppfarne Kristus er vår eneste trygghet. Å se opp til ham er den eneste måten våre føtter kan bevares fra å falle, den eneste måten vi kan tilbe for Guds åsyn, skue vår Fars ansikt og tjene ham på jorden.

Det finnes en enfold som er frukten av full og dyp kunnskap, av rik erfaring og kamp. Den er et tegn på overflod og dybde, og den er frukten av ettertanke, bønn og en ydmyk vandring med Gud.

De som er fedre i menigheten, som lik apostelen Johannes hviler ved Jesu bryst, som skuer den enbårnes herlighet og i hjertets enfold hviler i hans kjærlighet, når opp på en høy og stille fjelltopp. De uttrykker sin kunnskap og erfaring med stor enkelhet og få ord. Vi innbiller oss ofte at vi forstår deres stille ord, som er så selvklare, eller at vi har lodd dybden i dem, og likevel har vi kanskje bare berørt overflaten. Slik er apostelen Johannes den enkleste og dypeste læreren i menigheten.

Som sabbatsdagen står han fram blant disiplene. Et høytidelig og likevel barnlig stille og enkelt preg hviler over ordene hans. Vi møter ingen innviklede resonnementer, ingen larm og kamp, ingen bratt oppstigning fra jorden til himmelen, fra loven til nåden, fra det levittiske forbildet til Melkisedeks fullkommenhet. Vi blir straks flyttet opp i det høye landet der Guds lys, kjærlighet og liv er. Disse enkle og likevel uuttømmelige ordene er de virkelighetene han stadig vender tilbake til og vitner om. Å nå fram til denne enfold er målet for den enkelte kristne og for den kristne kirke.

Mens vi tjener Herren under prøvelser og sorger og venter på hans gjenkomst, la oss skue Ypperstepresten i himmelen, slik Hebreerbrevet lærer oss! La oss se «Lammet, som er midt for tronen» (Åp 7,17), slik apostelen Johannes vitner om i Åpenbaringen! Dette er Skriftens enkleste og mest omfattende ord: «Lammet på tronen». Det sammenfatter hele Skriftens historie og profeti, hele Skriftens lære og trøst. Det oppfyller alle Skriftens forbilder, for her er offeret, helligdommen og den kongelige Yppersteprest. Han som ble slaktet for oss, er den guddommelige Konge. Han som har fått all makt i himmelen og på jorden, er Lammet, fullt av kjærlighet og ømhet.

Vi har fred. Vi lærer de helliges tålmodighet og visdom som Lammets etterfølgere. Vi er kalt til å lide i samfunn med ham, og vi ser med håp fram til hans gjenkomst, for menigheten er bruden, Lammets hustru (Åp 21,9). Å skue Lammet, som er midt for tronen – det er å «gå videre mot det fullkomne» (Hebr 6,1).

Kapittel 13. Faren for frafall – troens tålmodighet og håpets anker

Hebr 6,4–20

Faren for tilbakegang blir kanskje ingen andre steder i Skriften stilt fram for oss så kraftig og skremmende som i dette høytidelige kapittelet. Et av de løftene som svært ofte blir gitt om Israel etter at folket er omvendt og gjenopprettet, er at de skal stå fast. De skal aldri vende om, men elske og tjene Herren for evig.

Det profetiske ord tegner for oss et bilde av et Israel som forblir trofast gjennom alle de århundrene som kan ligge foran dem i det lovede land. De skal aldri falle fra. Når de ved Guds nåde, ved Herren Jesu åpenbarelse og ved utgytelsen av Den Hellige Ånd er ført til omvendelse og tro, skal de for evig vandre i lyset fra hans åsyn, fryde seg i sin frelses klippe og tjene og herliggjøre Gud, sin Forløser.

Apostelen Paulus kan ses som et slående og framtredende forbilde på Israel. Han ble omvendt på veien til Damaskus da herlighetens Herre åpenbarte seg for ham. Slik er han et forbilde på hvor plutselig og direkte jødene – som ikke kjenner Guds rettferdighet (Rom 10,3) og forkaster evangeliet – skal bli vendt fra mørke til lys og få erfare den tilgivende kjærligheten hos Josef, sin bror, som de hatet og solgte til Egypt. Og apostelens senere liv ser ut til å være et forbilde på den uavbrutte troskapen og tjenesten som det fornyede og gjenopprettede Israel siden skal vise.[52]

[52] Mede sier: «For min del heller jeg til å tro at den jødiske nasjon skal bli kalt ved et syn og en røst fra himmelen, slik den hellige Paulus ble. Stedet i Sak 12,10: ‹De skal se hen til ham som de har gjennomboret›, og stedet i Matt 23,39: ‹Fra nå av skal dere ikke se meg før dere sier: Velsignet være han som kommer i Herrens navn›, synes å antyde noe slikt. De vil aldri tro at Kristus regjerer ved Guds høyre hånd før de ser ham. Det må et uimotståelig bevis til for å omvende dem etter så mange hundre års inngrodd forherdelse. Men dette sier jeg om nasjonen som helhet. Det kan komme noen forspill, ved at enkelte blir omvendt av andre grunner, som en forløper for den store omvendelsen. Jødene vil ikke bli omvendt til Kristus ved de samme midlene som de andre folkene, ved forkynnere som blir sendt til dem, men ved at Kristus Jesus åpenbares i sin herlighet fra himmelen. Da skal de ikke si, som da de så ham i hans fornedrelse: ‹Korsfest ham!›, men: ‹Velsignet være han som kommer i Herrens navn!› Da skal hans komme være som lynet som går ut fra øst og skinner like

Tenk på den store apostelens liv! Da det behaget Gud å åpenbare sin Sønn i ham, var han lydig mot det himmelske synet. Uten å rådføre seg med kjøtt og blod (Gal 1,16) ble han tjener for den Herren han før hadde forfulgt.

Fra den dagen sto han fast. Gjennom et liv fullt av farer og lidelser, av uopphørlig slit og offer, gikk han fram med stadig større glød, kraft og villighet. Han tok aldri pause, slakket aldri på innsatsen og lot aldri iveren avta, før han til slutt, med døden for øye, kunne si: «Jeg har stridd den gode strid, fullendt løpet, bevart troen» (2 Tim 4,7). Ikke et øyeblikk slakket han på sin brennende kraft, sin inderlige hengivenhet og sitt tunge arbeid.

Han gikk fram med faste skritt og et kjærlig hjerte. Hans kjærlighet, hans tro, hans selvforglemmelse og hans mot ser ut til å vokse og skinne med stadig klarere og sterkere lys. Han ser aldri ut til å slå seg til ro med det han alt hadde nådd, eller være fornøyd med det målet av lidelse og vanære han hadde båret for Kristi skyld, eller med de seirene han hadde vunnet for sin elskede Mesters sak.

Han gjør alltid, som han selv beskriver det, bare én ting: «Jeg glemmer det som ligger bak og strekker meg ut etter det som er foran, og jager mot målet, til den seiersprisen som Gud har kalt oss til der ovenfra i Kristus Jesus» (Fil 3,13–14).

Mange og smertefulle var skuffelsene han møtte i arbeidet sitt. Han måtte stadig bære jødenes fiendskap, grekernes motstand og den mistanken mange jødekristne hadde til ham. Han møtte falske lærere som blandet seg inn, og utakknemlighet og utroskap hos mange av dem han selv hadde ført til omvendelse.

Men iveren hans forandret seg ikke. Han holdt ut i tro, i tålmodighet, i den kjærlighet som «utholder alt, … håper alt» (1 Kor 13,7). Verken slag eller fengsel, verken farer på land eller hav, blant røvere eller falske brødre (2 Kor 11,26), verken lidelser eller motgang kunne formørke hans tillit til nåden og makten hos Herren Jesus, som hadde sendt ham. Ingenting kunne heller minske den brennende kjærligheten han hadde til det vantro Israel, eller den ømme farskjærligheten han hadde til alle de troende. Han fortsatte å bære menighetene på

til vest. Menneskesønnens tegn skal vise seg i himmelens skyer, og hvert øye skal se ham, også de som gjennomboret ham. Og de skal klage under nådens og bønnens ånd over at de så lenge og så skammelig ikke trodde på sin så barmhjertige Forløser.»

sitt hjerte, be for dem og skrive til dem ord fulle av himmelsk visdom og inderlig kjærlighet.

Menneskers utakknemlighet syntes bare å gjøre kjærligheten hans dypere og iveren større. Han glemte seg selv og sendte ord fulle av oppmuntring og glede fra fengselet og med døden for øye. Med stadig klarere kunnskap, tro, kjærlighet og håp løp han tålmodig i det løpet han hadde foran seg, enda ingen av Guds tjenere har hatt en så ulendt og tornefull vei.

Jesus, som sa om ham at han var «et utvalgt redskap» for ham, sa også: «Jeg skal vise ham hvor mye han må lide for mitt navns skyld» (Apg 9,15–16). Og slik Herren Jesus viste hele sin langmodighet på ham, «til et forbilde» (1 Tim 1,16), er apostelen Paulus ved Guds nåde også et bilde på utholdenhet og trofast tjeneste.

Jeg idealiserer ikke apostelen, og jeg gjør meg ikke skyldig i helte- eller helgendyrkelse. Han var et utvalgt redskap, satt til å være et forbilde både på den omvendende nåden og på kraften og fastheten i det nye livet som Den Hellige Ånd gir. Han kunne si til menighetene: «Bli mine etterfølgere, likesom jeg etterfølger Kristus!» (1 Kor 11,1).

Med hvilken kraft og tyngde kommer ikke formaningene til utholdenhet fra ham! Hvor villige burde vi ikke være til å lytte når han formaner oss: «Arbeid på deres frelse med frykt og beven» (Fil 2,12).

Han var alltid ivrig etter å gjøre sitt kall og sin utvelgelse fast (2 Pet 1,10). Hans stadige mål var å kjenne Jesus «og kraften av hans oppstandelse og samfunnet med hans lidelser», idet han ble gjort lik med ham i hans død, om han bare kunne nå fram til (den første) oppstandelsen fra de døde (Fil 3,10–11). Fylt av kjærlighet til de hellige lengter han etter å se dem alle sterke og glade i troen, så Gud kan bli herliggjort.

Når han tenker på hebreerne, som ved lunkenhet og klanderverdig treghet igjen var blitt som småbarn og ikke kunne ta imot læren om den herliggjorte Frelser og hans fullkomne prestedømme, fylles han av sorg og stor uro. Selv om nyfødte barn er svake, frydet apostelen seg over dem, lik sin guddommelige Herre, og takket Faderen for deres tro og kjærlighet. Livet til de nyomvendte er fullt av løfter. Med iver lytter de til apostlenes lære, og i sin første kjærlighet er de snare til å høre og forstå.

Men når gamle kristne igjen blir som småbarn, er tilstanden deres farlig. Apostelen ser med forferdelse på hebreernes tilbakegang. Han ser i den faren for et fullstendig, vedvarende og forsettlig frafall fra sannheten, et frafall det ikke er noen vei tilbake fra. Han ser dem på kanten av et stup, og derfor løfter han sin røst og advarer dem med heftig, men kjærlig alvor mot et så forferdelig onde:

«For de som en gang er blitt opplyst, som har smakt den himmelske gave og har fått del i Den Hellige Ånd, og har smakt Guds gode ord og den kommende verdens krefter, og så faller fra, de kan umulig igjen fornyes til omvendelse» (Hebr 6,4–6).

Disse høytidelige og forferdelige ordene har ført til mye strid og vakt mye angst i engstelige og ømfintlige hjerter. Men la oss også håpe at de, velsignet av Ånden, har nådd det målet de ble skrevet for: å vekke de sorgløse og late som har sovnet på den fortryllede marken, å vise den frafalne og den utro og late tjeneren hvor ond og farlig hans vei er, å drive til alvorlig selvransakelse for Gud, og å oppmuntre den ydmykede sjel til å vende tilbake til Faderens kjærlighet og Herren Jesu nåde.

For det er klart at apostelens store mål med dette kapitlet er å oppmuntre hebreerne til å holde ut og stå fast i Guds nåde, så de kan vende om til Herren og ha den fulle visshet i håpet.

Hebreerne var blitt lunkne, likegyldige og trege. Evangeliet, som de en gang så så klart og elsket så høyt, var blitt uklart og utydelig for dem. Forfølgelsen og forakten fra deres landsmenn var blitt en tung byrde de sukket under, og under den hadde de ikke glede av samfunnet med Herren Jesus. Mørke, tvil, tungsinn og ubesluttsomhet, og dermed en vandel der Kristi kjærlighets kraft ikke ble synlig, preget dem. Om de fortsatte i denne tilstanden, hva annet kunne da følgen bli enn frafall? Glemsel må ende i forkastelse, likegyldighet i motvilje, utroskap i vantro.

Det var faren de sto i. Og om de bukket under for den, var tilstanden deres håpløs. Det er ikke noe annet evangelium igjen å forkynne, ingen annen kraft som kan redde dem og reise dem opp.

De hadde hørt og kjent den røsten som sier: «Kom til meg, … og jeg vil gi dere hvile» (Matt 11,28). De hadde bekjent at de trodde på Herren, som døde for syndere, og at de hadde valgt ham til sin Frelser og Mester. Og nå holdt de på å glemme og forlate sin frelses klippe.

Fortsatte de med vilje og overlegg i denne tilstanden, sto de i fare for en endelig ubotferdighet og forherdelse.

Formaningen må ses i lys av hebreernes særlige situasjon. Etter at Israel hadde forkastet Messias, hadde apostlene forkynt evangeliet for jødene, og Den Hellige Ånds gaver og kraft hadde åpenbart seg blant dem. Hebreerne hadde tatt imot evangeliet om Forløseren som en gang ble korsfestet og nå er herliggjort, han som sendte Ånden ned fra himmelen som tegn på sin opphøyelse og pant på den kommende arven.

Når de slik var kommet inn der den nye pakt åpenbarte seg, kunne den som med vilje forlot den, bare falle tilbake til den formen for jødedom som korsfestet Herren Jesus. Det fantes ikke noe annet valg for dem.

Enten måtte de gå videre til full kunnskap om Kristi himmelske prestedømme og til at den troende blir tatt imot og tilber ved Mellommannen i helligdommen der oppe. Eller de måtte falle tilbake – ikke til den holdningen de gudfryktige israelittene hadde før pinsen, slik som døperen Johannes og de som ventet på den lovede forløsning, og heller ikke til den tilstanden de var i som Frelseren ba for: «For de vet ikke hva de gjør» (Luk 23,34). Nei, de ville falle tilbake til et forsettlig og bevisst fiendskap mot Kristus, til den synden å forkaste ham og gjøre ham «offentlig til spott» (Hebr 6,6).

Apostelen er overbevist om det som bedre er når det gjelder hebreerne, som vi straks skal se. Likevel kan han ikke annet, i troskap og kjærlighet, enn å gi dem denne høytidelige advarselen. Og siden denne advarselen, lik all Skriftens lære og formaning, ikke bare gjelder dem den først ble skrevet til, men også er skrevet for oss, er det rett at vi tenker grundigere over den og veier hva den betyr.

Det har vært spurt om det som beskrives her, er en sant omvendt og fornyet sjel. Noen har husket Skriftens sannhet om at Kristi får aldri kan gå fortapt, og at Guds barn er gjenfødt av uforgjengelig sæd (1 Pet 1,23). De har derfor forsøkt å forklare uttrykkene slik at de ikke helt når opp til en beskrivelse av gjenfødelsen ved Ånden. Andre har hevdet at uttrykkene utvilsomt betegner hjertets fornyelse ved Guds nåde.

Den rette forklaringen ser ut til å være at apostelen bruker uttrykk som beskriver hva hebreerne var etter sin bekjennelse og det ytre

inntrykk. Han beskriver dem slik vi beskriver våre medkristne: slik de ser ut for oss, slik de selv bekjenner at de er, og slik vi tenker om dem ut fra ord og gjerninger. Derfor ville apostelen utvilsomt ha brukt andre uttrykk om han ville beskrive den troende (objektivt).

Sett fra det evige, himmelske og guddommelige synspunkt er en troende en som er født av Gud, gjort levende med Kristus og godtatt i den Elskede – utvalgt før verdens grunnvoll ble lagt, og som har fått Den Hellige Ånd som pant på arven. Han er av Gud, og Guds sæd blir i ham (1 Joh 3,9). Han er et av Kristi får og kan aldri gå fortapt. Det nye livet som Ånden gir, er et evig liv. Foreningen mellom Jesus og den troende er uoppløselig.

Derfor kunne apostelen aldri koble beskrivelsen av en sann troende sammen med beskrivelsen av et endelig frafall. Men han kobler (og det gjør hele Skriften) beskrivelsen av den som ser ut som og bekjenner seg som troende – og det tatt på sitt høyeste og beste – sammen med følgen av tilbakegang, lunkenhet og synd.

Hebreerne bekjente troen og var etter alt å dømme blitt opplyst. De hadde smakt den himmelske gave, for de ga uttrykk for sin glede over å tro det glade budskapet. De så ut til å ha fått del i Den Hellige Ånd, for de kalte Jesus Herre. De så ut til å ha smakt Guds gode ord og den kommende verdens krefter, for de var villige til å lide og miste sitt jordiske gods for den evige lønnens skyld.

Men nå, om de ikke binder opp om sitt sinn (1 Pet 1,13) og våkner av sin søvn, om de ikke ved omvendelse og tro samler alle krefter og klatrer opp den bratte og ulendte høyden, slik Jesus befaler oss å følge ham, går veien deres nedover, mot evig undergang.

På ingen annen måte kunne denne høyst nødvendige formaningen ha blitt gitt. Og det er like ubibelsk å ta brodden av denne strenge advarselen som å utlede av den den læren at en sant fornyet sjel til sist kan falle bort fra Gud.

Apostelen nærer håp om at hebreerne er ekte og oppriktige, og at deres tro ved Guds nåde skal bli levende igjen. Men han kjenner at dette ikke kan skje på noen annen måte enn ved å vise dem hvordan det virkelig står til med dem nå, og hvilke uunngåelige følger det må få om de fortsetter slik.[53]

[53] Denne advarselen gjelder ikke enkeltstående synder, men en langvarig og inngrodd sinnstilstand: at en forsømmer og ikke tror de sannhetene en en gang har anerkjent og bekjent. Den viser

Fortsetter de nedover, vil det bli åpenbart at de bare tok imot den gode sæden overfladisk, at de ikke hadde dybde, og at de derfor falt fra etter en kort tid med glede. Den jorden som drikker regnet som kommer ned fra himmelen, viser at den er god jord, fordi den bærer grøde, og Guds velsignelse hviler synlig og tydelig over den. Men den jorden som får den samme velsignede påvirkningen og blir vannet av det samme regnet, og likevel ikke bærer annet enn torner og tistler, viser at den er unyttig og at undergangen og forbannelsen er nær (Hebr 6,7–8).

Tro derfor ikke at det er en liten og uviktig sak om du bærer frukt eller ikke! Nøl ikke, men vend om. Vend tilbake til Herren, gå ut og gråt bittert, og hør så Herrens spørsmål: «Har du meg kjær?» (Joh 21,17). Velg mellom uvitenhet, likegyldighet og tungsinn – og Herrens velvilje, velsignelse og tjeneste.

Det er merkelig at noen ikke har sett at alle Skriftens advarsler er gitt på samme måte, og det er vanskelig å se hvordan de i det hele tatt kunne vært formet annerledes. Apostelen sier for eksempel til de troende: «For dersom dere lever etter kjødet, da skal dere dø» (Rom 8,13). Lærer han da at de som er i Kristus Jesus, og som det ikke er noen fordømmelse for (Rom 8,1), skal dø? Nei, men han vil vise at følgen av å leve etter kjødet nødvendigvis ville bli døden.

«Om noen ikke blir i meg, da kastes han ut som en grein og visner» (Joh 15,6). Om en som ser ut til å være et lem på Kristus, ikke blir i troens og lydighetens samfunn, er den uunngåelige følgen at han går fortapt, fordi han ikke har noen levende forbindelse med livets kilde. Og videre: «Men om dere ikke tilgir menneskene deres overtredelser, da skal heller ikke deres Far tilgi det dere har forbrutt» (Matt 6,15).

Enda klarere er likningen om den ubarmhjertige tjeneren som fikk tilgivelse av sin herre, men ikke ville tilgi sin medtjener, som skyldte

---

oss følgen av en rekke utro og forsettlige avvisninger av Åndens påvirkning og av åndelige forrettigheter. Mange ydmyke og engstelige kristne har misforstått hele rekkevidden og meningen med dette avsnittet. Den som dømmer seg selv, blir ikke dømt (1 Kor 11,31). Det menneske som alltid frykter (Ordsp 28,14), er trygt, fordi det setter sin lit til den levende Gud og Frelser. Men som vi vet fra Skriften og – dessverre – også av erfaring, finnes det noen som for menigheten ser ut til å være ivrige og ekte kristne, men som likevel ikke har tatt imot ordet i et godt hjerte, og som etter hvert faller fra. Slike mennesker er ille stedt. Motviljen deres mot sannheter de en gang kjente og bekjente, er svært stor, og den er en annen enn de verdsliges likegyldighet: Deres er et bittert og listig fiendskap. Likevel skal heller ikke vi regne deres sak som håpløs, men be for dem at Gud må gi dem sann omvendelse og levende tro. Den forsettlige og bevisste forkastelsen av Den Hellige Ånds vitnesbyrd er et annet emne, og det er ikke det som omtales i dette avsnittet.

ham penger. Her er forutsetningen gjort om til en fortelling. Det som skal belyses, er dette: En tilgivelse som ikke følges av et fornyet hjerte som bøyer seg til å være barmhjertig, medfølende og tilgivende, er bare tilsynelatende og overfladisk, og på avgjørelsens dag skal det bli åpenbart at den ikke var ekte og gitt av Gud.

Men hvordan kunne denne tanken ellers belyses enn ved å framstille forutsetningen som noe som virkelig skjedde? Tjenerens gjeld blir ettergitt. Han møter sin medtjener, viser ingen medlidenhet og er ubønnhørlig. Til slutt feller herren dommen og trekker tilgivelsen tilbake.

Strider så denne likningen mot sannheten om at «Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall» (Rom 11,29), at vi har fred når vi er rettferdiggjort av tro, og står i nåden (Rom 5,1–2), og at den som en gang er i Kristus, er i Kristus for alltid? Ta også likningen om tjenerne og bildet av den unyttige tjeneren som kom med det ene talentet han hadde gjemt i et tørkle.

Hvilken sannhet læres her, om ikke denne høyst alvorlige: Det finnes et skinn av omvendelse, av tro, av forkynnelse og av gjerninger som ikke har noen sannhet, kjerne og liv i seg. Det finnes en etterlikning av omvendelse og fornyelse. Mange bekjenner og tror at de er benådet og tatt imot, og likevel sier Jesus om dem: «Jeg kjenner dere ikke!» (Matt 25,12).

Herren Jesus framstiller dette i en fortelling. Spørsmålet er ikke: Har denne tjeneren (som siden viser seg å være unyttig) fått sann nåde? Nei, her beskrives hvordan en som så ut til å være og bekjente seg som Kristi tjener, handlet, og utfallet blir kunngjort til lærdom og advarsel for oss.

Vår utvelgelse av Gud er en hemmelighet, og å gjøre utvelgelsen fast er de gudfryktiges stadige ønske, mål og bønn. Herrens folk er kjent *bare* av ham. Ingen enkeltperson og intet fellesskap har fått noe ytre, umiskjennelig tegn eller segl som skiller dem ut som Guds utvalgte hellige, de som skal være hos ham i evig herlighet. Det finnes klinte blant hveten.

Tenk på de tolv apostlene, utvalgt og kalt av Herren selv! Hvilken høyere stilling kunne mennesker få? Hvilken større verdighet kunne gis dem, eller hvilket sikrere tegn på Guds velvilje og framtidig herlighet? Og da Jesus sa til de tolv: «Dere … skal sitte på tolv troner

og dømme Israels tolv stammer» (Matt 19,28), så det ikke ut som om tronen alt var beredt også for Judas Iskariot? Slik må det ha sett ut – fra vårt menneskelige synspunkt – for de tolv disiplene, og også for ham som siden forrådte Herren.

Likevel advarte den guddommelige Mester alle apostlene mens han talte slik (og det er vakkert å høre dem spørre i sann ydmykhet: «Det er vel ikke meg, Herre?» Matt 26,22). Og med troskap og alvor advarte han Judas særskilt.

Hver enkelt må se til at han bygger på en sikker grunnvoll, og at han ikke bare har skinn av gudsfrykt, men dens kraft (2 Tim 3,5). Hele Guds menighet som et virkelig, ytre og synlig samfunn, ja, selv apostlenes innerste krets, og enda mer den innerste helligdommen – hjertet hos den utvalgte troende – må stadig holdes i ydmyk årvåkenhet.

Og vi må alltid huske at troen er i livet, og at det er en nødvendig sammenheng mellom selvfornektelse, lydighet og utholdenhet til enden og den endelige åpenbaringen av Guds utvalgte, som fra evighet er utvalgt i Kristus Jesus til å være hans for evig. «Men den som holder ut til enden, han skal bli frelst!» (Matt 24,13).[54]

Men, kjære venner, ikke et øyeblikk står alle disse advarslene og formaningene i strid med sannheten om Guds utvelgende kjærlighet og nåde, som holder den troende oppe til enden. Skriften åpenbarer for oss et høyere område av sannhet og lære. Ser vi på Herren Jesu Kristi disipler fra det jordiske synspunkt, fra tidens synspunkt, som jeg alt har sagt, da gjelder alle disse formaningene fullt ut – og hvem kan tvile på at de er nødvendige?

Herren Jesus sa: «Er nå selve lyset i deg mørke, hvor dypt blir da mørket!» (Matt 6,23). Han advarte oss om at om saltet mister sin kraft, «duger [det] ikke lenger til noe, uten til å kastes ut og tråkkes ned» (Matt 5,13).

Og har det ikke hendt at hele menigheter, hele kirker, hele landsdeler som hadde Herren Jesu Kristi evangelium, falt fra ved utroskap og ble helt forlatt av Guds lys og nåde? Slike advarsler leser vi i de sju

[54] Det mest kjente og levende bildet på disse merknadene finner vi i Bunyans «Pilegrimsreisen». Der møter Kristen mange som tilsynelatende har forlatt Fordervelsens by og er på vei til det himmelske Jerusalem, men som likevel ikke har Guds kjærlighet i seg, og som aldri når fram til perleportene.

brevene som Jesus sendte fra himmelen. Han truer med at lysestaken skal flyttes fra sin plass (Åp 2,5) – og lysestaken ble flyttet.

Mange av kirkene i Østen mistet sin kraft og ble nesten verre enn folkene rundt dem. Det sank så dypt med kirker som en gang hadde kjent Gud, og de såkalte kristne falt i slik overtro, død og avgudsdyrkelse, at selv islam, tross sitt bedrag og alle sine alvorlige villfarelser, til en viss grad var bedre enn det forferdelige hykleriet og den ugudeligheten som fantes hos dem som var kalt med Messias' hellige navn.

Men la oss nå se på sannhetens andre og høyere side. Guds barn er gjenfødt av uforgjengelig sæd, og de kan aldri dø. De som tror på Jesus, som virkelig og ikke bare i ord setter sin lit til Frelseren, er født av Gud. Og de «kan ikke synde», fordi «Guds sæd blir i» dem (1 Joh 3,9). De som hører til Kristi flokk, kan aldri gå fortapt.

Har du lagt merke til hvordan ordet «får» blir brukt i Skriften? Vi leser om sanne og falske disipler, om kloke og uforstandige jomfruer, om tro og utro forvaltere.

Men vi leser aldri om får i noen annen betydning enn om de utvalgte som blir frelst med en evig frelse (Jes 45,17). «Mine får hører min røst, jeg kjenner dem, og de følger meg. Og jeg gir dem evig liv, de skal aldri i evighet gå fortapt, og ingen skal rive dem ut av min hånd. Min Far, som har gitt meg dem, er større enn alle» (Joh 10,27–29).

Herren Jesu Kristi får er frelst ved Jesu blod, utvalgt av Faderen fra evighet og gjort levende ved Den Hellige Ånd. I levende forening med ham som er oppstandelsen og livet skal de få den saligheten som er evig og full av herlighet.

På samme måte sier Herren Jesus Kristus at det i de siste dager skal stå fram mange falske messiaser og mange falske lærere, så de skal føre mange vill, og «om det var mulig», også de utvalgte (Matt 24,24).

Hva betyr dette «om det var mulig»? Det betyr ganske enkelt at det ikke er mulig. Guds utvalgte er fullkomment trygge. Var det ikke for Guds kraft, som bevarer dem, ville de falske lærernes spissfindigheter og forførende makt sikkert føre dem vill. Men fordi Gud holder dem fast, Jesus ber for dem og Den Hellige Ånd har beseglet dem, kan de ikke falle fra.

Disse rike forsikringene i Guds ord blir belyst av hver side ved frelsesverket: av Faderens utvelgelse, av Sønnens offer og av Den Hellige

Ånds verk. De blir stadfestet av vår egen erfaring, for hver kristen kan synge:

«Det var din kjærlighet, o Gud, som kjente oss / lenge før jordens grunnvoll ble lagt. / Den samme kjærlighet dro oss til Jesus / med sin søte, uimotståelige makt, / og den skal bevare oss trygt, / nå og for evig.»

Selv om vi har disse rike forsikringene om den trygge stillingen alle Guds utvalgte har i Kristus Jesus, er det nettopp ved disse advarslene og formaningene at vi blir holdt ydmyke og årvåkne, så vi klamrer oss til Jesus.[55]

Men apostelen skynder seg å trøste og oppmuntre, så hebreerne ikke skal bli overveldet av frykt og sorg eller tro at han regner tilstanden deres som håpløs. Nå er forfatterens kjærlighet ivrig etter å vekke håp og dra dem med kjærlighetens rep (Hos 11,4). Ordet «kjære» kommer her svært treffende inn. Det er et ømhetsord som ofte forekommer i de andre brevene, men bare én gang i vårt brev. Det er ikke fordi apostelen ikke var fylt av sann og inderlig kjærlighet til de hebraiske kristne, men fordi han følte seg nødt til så å si å holde følelsene sine tilbake på grunn av deres fordommer mot ham.

Men her bryter uttrykket fram, slik hjertet i et øyeblikk med stor fare eller engstelig spenning taler ut med ømme ord. Han forsikrer dem om at han, selv om han taler slik, er overbevist om «det som bedre er» når det gjelder dem, og det som henger sammen med frelsen, griper den og følger med den: det «som hører til frelse» (Hebr 6,9). Denne tanken er utpreget paulinsk, og den er en utlegning av ordene om at kjærligheten «gjemmer ikke på det onde» og «håper alt» (1 Kor 13,5.7).

Slik sier han til romerne: «Mine brødre, for min del er jeg overbevist om at dere selv er fulle av godhet» (Rom 15,14). Og til filipperne: «Og jeg er fullt viss på dette at han som begynte en god gjerning i dere, vil fullføre den inntil Jesu Kristi dag. Det er jo bare rett at jeg tenker slik om dere alle, fordi jeg bærer dere i mitt hjerte» (Fil 1,6–7).

Det som følger med frelsen eller er knyttet til den, er ydmykhet, tro, tålmodighet, iver, bønn og utholdenhet. Han har tillit til at de

[55]Slik kan en far i en stor folkemengde formane barnet sitt til å holde seg tett inntil ham og ikke slippe hånden hans, og han kan vise det hvor hjelpeløst og utsatt det ville være om det ble overlatt til seg selv. Farens kjærlighet våker alltid, men barnet skal likevel være lydig og ydmykt og med tillit være avhengig av hans omsorg og kjærlighet.

som sanne Guds barn skal holde ut til enden. For han minnes dagene da de først trodde og elsket, da de villig led for Kristi skyld og tjente de hellige. Også Gud minnes det. Og slik han i sin nåde har knyttet lønn til våre gode gjerninger, gjort i tro på Jesus, ville det være urettferdig av ham å glemme det de hadde gjort og lidd for evangeliet (Hebr 6,10). Han vil lønne dem.

Og hvilken bedre, høyere og søtere lønn kan Gud gi oss enn å holde oss trofaste, bære oss igjennom til enden og utøse sin kjærlighet i våre hjerter? For Gud selv er vår sikre del og vår «meget store» lønn (1 Mos 15,1).

Med denne oppmuntringen og dette håpet er det hans hjertes ønske at hver og en av dem må vise den samme iver etter å ha den fulle visshet i håpet inntil enden (Hebr 6,11). Han minner dem om deres far Abraham. I tro og tålmodighet sto han fast, enda håpet hans ennå ikke var oppfylt. Hvor lenge måtte ikke Abraham vente på at løftet skulle bli oppfylt! Hvor hardt ble ikke troen hans prøvd!

Om hebreerne ble hardt prøvd, om de syntes det var tungt å være utestengt fra templet og bli regnet som «utestengt fra Israels borgerrett» (Ef 2,12), om de syntes det var vanskelig å se i tro til Jesus og hans gjenkomst mens de ventet på å få den lovede arven i eie – så skulle de huske patriarkene.

Også de levde ved tro. De fikk ikke det som var lovt, men de så det langt borte, var overbevist om at det var virkelig og sikkert, og hilste det (Hebr 11,13). De valgte villig å være pilegrimer, og selv om de bodde i telt i et land som ikke var deres, frydet de seg i håpet om Guds herlighet.

Abraham trodde Guds ord. «Mot håp trodde han med håp» (Rom 4,18). «Men på Guds løfte tvilte han ikke i vantro, men han ble sterk i sin tro, idet han ga Gud ære» (Rom 4,20). Isaks fødsel oppfylte håpet hans, men gjorde ikke slutt på troens prøve og kamp. Men da den avgjørende prøven var over, og Abraham i tro hadde ofret Isak, ga Gud ham lønnen: en endelig stadfestelse av løftet med en ed.

Det løftet som slik ble gjentatt og stadfestet for Abraham etter troens tålmodighet og underfulle utholdenhet, var svært omfattende og ettertrykkelig: «Så vil jeg storlig velsigne deg … og i din ætt skal alle jordens folk velsignes» (1 Mos 22,17–18). Ordene «velsigne vil jeg velsigne deg», som det står ordrett, uttrykker at denne velsignelsen

ikke er en ytre og forbigående handling fra Gud, men en åpenbaring av hans kjære hensikt og hans innerste kjærlighet. De uttrykker den sannheten som går gjennom hele Skriften: at Gud har utvalgt sitt folk, at han har sin glede i dem, og at han selv er deres herlighet og salighet.

Og fordi Gud kjenner vår svakhet – hvor vanskelig vi har for å gripe så uendelige velsignelser og stole på så store løfter, og hvilke vansker og fristelser vi har –, stadfestet han ordet med en ed. Blant mennesker er eden en stadfestelse som gjør slutt på all motsigelse (Hebr 6,16). Den er den endelige og høyeste stadfestelse av et utsagn og et løfte.

I sin underfulle nedlatelse, og fordi han i sin omtanke husker på våre svake hjerter, som er trege til å tro hans overveldende rike nåde, stadfester Gud løftet med en ed. Og siden det ikke er noen større enn han selv, trådte Herren med en ed fram som mellommann (ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ) mellom seg selv og løftets arvinger (Hebr 6,17).

Jesus er Mellommannen, Guds løftes segl så vel som oppfyllelsen av det. Han er så å si Guds ed. «Sannelig, sannelig sier jeg dere» er den majestetiske innledningen på Frelserens utsagn og velsignelser. «For så mange som Guds løfter er, i ham har de fått sitt ja» og «sitt amen» (2 Kor 1,20). I ham er alle paktens velsignelser gjort sikre. Hvor mye rikere burde ikke troen være hos dem som ser Guds råd stadfestet i Jesu oppstandelse og opphøyelse!

Abraham hadde løftet, og i Guds ed vissheten om at hans råd ikke kunne forandres. Vi har en rikere stadfestelse, for eden er åpenbart fullere for oss. Paktens evige velsignelser og framtidige herlighet er beseglet for alle som tror, ved Jesu oppstandelse, ved at Den Hellige Ånd er utøst og bor i oss, og ved dåpen og Herrens nattverd.

Så rik er den oppmuntringen Gud gir alle sine trofaste, men prøvede disipler. Derfor uttrykker apostelen sitt brennende ønske om at hvert lem i menigheten må vise den samme flid og iver etter den fulle visshet i håpet. Hans mål med dette kapitlet er å vekke de lunkne og trege, løfte dem ut av deres likegyldighet og tungsinn og føre dem opp på troens og håpets solfylte og glade høyder.

Visshet eller fylde i håpet (sml. Kol 2,2; 1 Tess 1,5; Hebr 10,22) betyr en levende, vedvarende og fast forventning om vår Herre Jesu komme, han som skal gi hvile og herlighet til alle som venter på ham. (*Hebr* 4,1; *Kol* 1,28.)

Vi «roser oss av håp om Guds herlighet» (Rom 5,2). Ved håpet foregriper vi den kommende salighet og lever slik i de himmelske virkelighetenes kraft, båret av den lovede lønnen. Slik lærer apostelen, som så klart lærer oss at vi er frelst av nåde ved tro (Ef 2,8), også at «i håpet er vi frelst» (Rom 8,24): Vi lengter etter «vårt barnekår, vårt legemes forløsning» (Rom 8,23).

I denne tålmodige ventingen følger vi i fotsporene til de hellige i den gamle pakt. Også de, helt fra Abraham, som Gud stadfestet løftet for med en ed, så fram til det samme komme av Messias som vi venter på. Fedrene, som særlig tilhørte hebreerne (Rom 9,5), hadde det samme håpet. Det er blitt fullere åpenbart ved evangeliet, og derfor bør vi holde fast på det med enda større fasthet og glede.

Slik ender apostelens strenge irettesettelse i ord med sterk oppmuntring. Fylde i håpet skal prege den troende. På samme måte taler Skriften om visshet eller fylde i troen. «For Guds rike består ikke i ord, men i kraft» (1 Kor 4,20).

Det nytter ikke å si at vi er sikre på frelsen, og så å si tvinge oss til ord om visshet og fred, uten å ha den indre og sanne roen som strømmer fra samfunnet med Gud. Det er farlig i fantasien å foregripe en erfaring vi ikke har nådd, og ta i bruk uttrykk for følelser vi lengter etter, men ikke virkelig har. Det er uklokt av lærere å presse folk til å bruke ord om visshet og triumf.

Den sanne troens visshet blir gitt dem som i ydmykhet ser hen til Jesus. For troens visshet er ikke en særskilt slags tro, men ganske enkelt troen i full, sunn og kraftig utfoldelse: en enfoldig og oppriktig tillit som bare ser hen til løftet og bare hviler på den fullkomne nåden hos Frelseren.

Å se hen til Jesus alene, å se ham som vårt lys og liv, vår rettferdighet og styrke, det er troens fylde. Og å vente på at løftene skal bli oppfylt ved vår Herre Jesu komme, det er håpets fylde. (*Πληροφορία πίστεως*, «*troens fulle visshet*»: «*For troens fulle seil, rett fram med vinden, med alle seil satt.*» – *J. Duncan*.)

Vi venter på Guds Sønn fra himmelen (1 Tess 1,10). Og i at Guds Sønn er i himmelen, eier vi både selve virkeligheten og pantet på vår kommende arv. Jesus selv er vårt håp.

Sjelen er som et skip som blir kastet hit og dit av havets urolige bølger. Den er utsatt for Satans fristelser, for trengslene og lidelsene

i dette livet, for vanskene og farene på vår jordiske vei, for tvil innenfra og storm utenfra. Men vi har et anker, nemlig håpet. Og dette ankeret er festet, ikke i dypet der nede, men i høyden der oppe, i den himmelske helligdom, den Høyestes evige og urokkelige trone.

Hvor ellers enn i himmelen, i evigheten, i det uendelige, kan vi finne hvile, finne det som troen, kjærligheten og håpet kan gripe? Bare han som er Gud «fra evighet til evighet», kan være en bolig for sitt folk «fra slekt til slekt» (Sal 90,1–2). Bare Gud Faderen i Kristus Jesus kan være gjenstand for vår tro, vår sjels tillit og støtte. Bare uendelig kjærlighet kan tenne kjærlighet i oss og være vår kjærlighets kjærlighet. Slik er bare Gud selv vårt håp.

Og som Gud i Kristus er synderens tro og kjærlighet, så er Herren Jesus, en gang korsfestet og nå på tronen, vårt håp. Og mens jordiske gleder og oppmuntringer skifter og forsvinner, byr Ånden den urolige og nedbøyde sjel: «Sett ditt håp til Gud!» (Sal 43,5). (*Anker nevnes aldri i Det gamle testamente, verken i bokstavelig eller overført betydning, og i Det nye testamente bare her og i bokstavelig betydning i Apg 27,29–30.40. Hos greske og romerske forfattere forekommer det som sinnbilde på håpet.*)

Dette leder apostelen til et annet bilde. For når sinnet skuer de åndelige sannhetene levende, når hjertet er fylt av et brennende syn av de himmelske virkelighetene, kan fylden av de herlige velsignelsene bare uttrykkes ved å samle de spredte og ufullkomne strålene som lyset skinner til oss i gjennom sinnbildene.[56]

Den troende på jorden er så å si i tabernaklets forgård. I Det aller helligste er Kristus, Herren. Forhenget som skilte Det hellige fra Det aller helligste, var Kristi legeme. Da han døde, revnet forhenget. Synden ble tatt bort, overtredelsen ble gjort ende på, forbannelsen ble

[56]Dr. Brown merker seg: «To bilder er vakkert forent. I. Sjelen er skipet, verden er havet, saligheten hinsides verden (Hebr 11,13) er den fjerne kysten, håpet som hviler på troen, er ankeret som hindrer at fartøyet blir kastet hit og dit (Ef 4,14), og den oppmuntrende trøsten ved Guds løfte og ed er trossen som forbinder skipet og ankeret. II. Verden er forgården, himmelen er Det aller helligste, og Kristus er Ypperstepresten som går foran oss, så vi etter ham og ved ham kan gå inn bak forhenget (3 Mos 16,2.12.15; 4 Mos 18,7; sml. nedenfor Hebr 9,3.12; 10,19–20).» Estius forklarer: «Som ankeret ikke blir værende i vannet, men går ned i grunnen som er skjult under vannet, og fester seg der, slik nøyer heller ikke håpet, sjelens anker, seg med å komme til forhallen, det vil si med de bare jordiske og synlige godene. Det trenger helt inn til det som er bak forhenget, til Det aller helligste, der det griper Gud selv og de himmelske godene og fester seg i dem.» Og Theofylakt: «Håpet, som går inn i himmelen, har allerede satt oss inn i det som er lovet oss, enda vi ennå er her nede og ikke har fått det. Slik kraft har håpet at det gjør de jordiske himmelske.»

fjernet, Satan og døden ble overvunnet, og en evig rettferdighet ble ført fram (Dan 9,24).

Vi som tror på Jesus, går nå ved tro og bønn inn til det som er bak forhenget. Vi som setter vår lit til Jesus, som døde for oss, er nå så å si på den andre siden av korset. Synd, fordømmelse og død er tatt bort, og bak forhenget er oppstandelseslivets, fredens og herlighetens område, Guds evige utvelgelse, kjærlighet og nåde.

Det er bare ved Herrens død, gjennom forhenget som revnet, hans kjød (Hebr 10,20), at vi blir frelst. Men «ble vi forlikt med Gud ved hans Sønns død, da vi var fiender, skal vi så mye mer bli frelst ved hans liv, etter at vi er blitt forlikt» (Rom 5,10).

«Bak forhenget» – i bønnen han ba til Faderen før sin død, åpenbarer Jesus for oss dette høyeste område når han sier: «Og jeg har kunngjort ditt navn for dem, og skal fortsatt kunngjøre det, for at den kjærlighet som du elsket meg med, skal være i dem, og jeg i dem» (Joh 17,26). Faderens evige og uendelige kjærlighet, han som har elsket oss slik han elsket Jesus (Joh 17,23), det er det som er «bak forhenget».

Dette ankeret er trygt. Det gir aldri etter, selv for det sterkeste trykk. Det er fast. Det flytter seg aldri fra sin plass, og det skifter aldri med våre skiftende følelser. Mange er de som reiser seg mot oss, og ofte blir fiendene flere (Sal 3,2). Men når håpet går inn til det som er bak forhenget, kan vi si: «Hvem vil anklage Guds utvalgte? Gud er den som rettferdiggjør. Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss» (Rom 8,33–34).

Jesus selv er vårt håp, for han (og ikke bare hans verk og død) er gått inn for oss som forløper (Hebr 6,20). Med denne tanken og dette uttrykket vender apostelen tilbake til brevets tema, som han aldri glemmer, nemlig Herren Jesu prestedømme etter Melkisedeks vis.

Aron gikk inn i Det aller helligste bare én gang i året, og da ikke for å bli der. Dessuten var det bare ypperstepresten som fikk gå inn. Ikke engang prestene, og enda mindre folket, fikk følge ham.

Men her er en, Jesus (for apostelen dveler med ettertrykk ved vår Herres menneskelige natur), Mannen som er Guds like, og som døde på korset. Han går inn i Det aller helligste for å bli der i kongelig verdighet og gjøre i stand et sted for oss (Joh 14,2). Han er Forløperen,

og ved ham blir alle troende ført helt inn for Guds åsyn. Derfor er han prest, ikke etter Arons vis, men etter Melkisedeks, den evige Yppersteprest, i ham er det et fullkomment mellommannsverk.

La bare troen skue Jesus ved Guds høyre hånd, la bare håpet gå inn som et anker til det som er bak forhenget, til den evige Farskjærligheten i den herliggjorte Sønnen, som døde for oss – så har vi nådd det fullkomne.

Midt i alle farer og fristelser, midt i all strid og kamp, selv om synden ennå bor i oss, selv om vi ikke setter vår lit til kjød (Fil 3,3) og med voksende sorg og anger må dømme oss selv, er vi viss på at ingenting «skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus» (Rom 8,39). Vi er i Kristus: «Det gamle er forbi, se, alt er blitt nytt» (2 Kor 5,17). Kristus er i himmelen, og hans bønn er: «Far, jeg vil at de som du har gitt meg, skal være hos meg der jeg er» (Joh 17,24).

Les dette høytidelige og strenge kapitlet igjen og si: «La en rettferdig slå meg i kjærlighet og tukte meg! Det er som olje på hodet, la ikke mitt hode vegre seg!» (Sal 141,5). Alle Guds ord er i kjærlighet. Hans hjertes tanker er fredstanker (Jer 29,11).

Salige er de som lytter til den himmelske visdommens røst, som elsker tukt og ikke vender seg bort fra refselse. For refselsens bitre piler er sendt av en Fars milde hånd, og de alvorlige ordene til advarsel kommer fra den evige sannhets og freds hjem.

Men det finnes en sødme som ikke er sunn, og en ro som er forrædersk. Det finnes den smigrende kvinnens røst (Ordsp 7,21), og det finnes de forlokkende ordene fra et falskt evangelium, som ikke byr oss å gå ut utenfor leiren og bære vanæren med Jesus (Hebr 13,13), og som ikke forteller oss om vårt himmelske borgerskap, og om at vi ved Kristi kors er korsfestet for verden (Gal 6,14).

Men la oss, som er reist opp med Kristus, søke det som er der oppe, der Kristus sitter ved Guds høyre hånd (Kol 3,1). Troen og håpet fryder seg, for av Gud har vi vår rettferdighet og vår herlighet, Kristus (1 Kor 1,30).

Kapittel 14. Beviset fra Melkisedek og Skriftens inspirasjon

Hebr 7,1–5

Apostelen går nå inn i brevets hovedargument. Den ypperstepresttelige verdigheten som Herren Jesus Kristus trådte inn i etter sin død og himmelfart, er uendelig mye høyere enn Arons. Det levittiske prestedømmet var ufullkomment og bare en skygge og et forbilde på selve virkeligheten, men Herren er den sanne prest i den himmelske og evige helligdom (Hebr 7,1–9.18).

Først blir vi minnet om at ypperstepresten selv er fullkommen i absolutt forstand, og for å vise det sammenlignes Kristus med Melkisedek og stilles i kontrast til Aron.

Det som står fortalt i 1. Mosebok, er i seg selv svært merkelig og lærerikt. Men David gir sin utlegning av det i salmen fem hundre år senere – og Herren selv vitner om at David der talte i Ånden. Tusen år etter blir salmen igjen lagt ut her i brevet. Disse utleggingene åpner dybder for oss som vår egen granskning, om den var aldri så nøye og omhyggelig, aldri ville ha brakt fram i lyset.

Kan ikke da denne utleggingen av Skriften ved Skriften være nyttig for oss? Den kan gi oss et fyldigere og dypere syn på hva slags historie Israels historie er, og på hva slags bok det er som forteller denne overnaturlige historien.

Seieren som Abram, Guds tjener og venn, hadde vunnet over kongene, var en merkelig og betydningsfull hendelse. Det skjedde før Isak ble født, og før paktens tegn ble gitt til vår far Abraham, han som fikk sin tro regnet som rettferdighet. Lydig mot kallet fra herlighetens Gud forlot Abram sin fars hus og sitt land. Han trodde på Gud og på løftet Gud ga ham om å gjøre ham til et stort folk og velsigne alle jordens slekter i hans ætt. Fra første stund viser Abram seg som et menneske av enestående skjønnhet og storhet.

Hvor oppriktig og sterk troen hans var, viste seg i offer og selvfornektende lydighet. Den skatten han hadde funnet i Guds kjærlighet, gjorde ham villig til å være fremmed på jorden. Han søkte et bedre fedreland, det vil si et himmelsk, og han regnet den som trofast som hadde gitt løftet. Derfor forlot Abram alt og fulgte Herren.

Full av den sanne kjærlighetens storsinn og saktmodighet lot han sin brorsønn Lot velge landet han ville bo i. Lot valgte det som så godt og fruktbart ut, og skilte lag med ham. Da gjentok og stadfestet Herren løftet til Abram og ga ham lengden og bredden av landet som han siden skulle få til arv. Og på Mamres slette bygde den gudfryktige

mannen et alter for Herren. Kjærligheten er alltid troens følgesvenn, og selvfornektelsen er kjærlighetens datter. Og Gud holder alltid oppe og lønner dem som for hans skyld elsker og tjener brødrene.

Lots rettferdige sjel ble plaget av lovløsheten hos folket han bodde blant, og stedet han hadde valgt for velstandens skyld, ble snart et sted for prøvelse og fare. Da Abram hørte at Lot var tatt til fange, kom han med den kjærligheten som glemmer urett og husker godhet, og som er ivrig etter å hjelpe den som er i nød. Han væpnet sine øvede tjenere, og med en liten flokk på tre hundre og atten mann, som uten tvil var fylt av samme troens ånd som han selv og bundet til ham i kjærlighet, slo han kongene fullstendig. Han tok tilbake fangene og alt godset som var tatt.

Uten tvil var kjærligheten til slektningen hans viktigste drivkraft, og den ble ikke formørket av noe minne om at Lot hadde oppført seg nokså egoistisk. Men Abram ble også drevet av at saken var rettferdig. At hensikten med det han gjorde, var ren og uegennyttig, viste han ved å nekte å ta imot noen lønn fra de kongene han hadde befridd. Da viste han til Herren, den Høyeste Gud, som eier himmel og jord – som om tjeneren til en slik Herre i alle ting måtte gjøre ære på sin allmektige og gavmilde Herres verdighet.

Så stor og elskelig var vår far Abraham fra troens aller første dager! Så enkel og alvorlig var hans tillit til Gud. Uten forbehold trodde han kallet ovenfra, og han adlød det straks. Han var saktmodig og ydmyk, og likevel heltemodig, tapper og modig. Han hadde et kjærlig og ømt hjerte for sine slektninger, og han var storsinnet og kongelig mot alle mennesker. Den rettferdiges minne er velsignet. Selve navnet hans dufter, og vi gleder oss over å kalle fram for oss trekkene i hans åndelige ansikt.

Da han kom tilbake fra seieren, gikk Melkisedek, kongen i Salem, ham i møte. La oss først se på denne hendelsen i lyset av det som står i 1. Mosebok, og holde oss til de fakta som historieskriveren forteller der.

Denne kongen, som het «rettferdighets konge», var også prest for den Høyeste Gud. Han bodde i Salem. Han kom ut med brød og vin, og han velsignet Abram og sa: «Velsignet være Abram av Den Høyeste Gud, han som eier himmel og jord. Og lovet være Den Høyeste Gud,

som har gitt dine fiender i din hånd!» Og Abram ga ham tiende av alt (1 Mos 14,18–20).

Denne prestekongen tilba den sanne Gud. På den tiden var avgudsdyrkelsen rådende. Selv Abrams far dyrket avguder. Men som dette tilfellet viser, var den opprinnelige åpenbaringen ikke helt glemt, og det fantes ennå byer og stammer der Gud ble tilbedt og tjent.

Melkisedek kaller Gud den Høyeste Gud. Uttrykket viser at han kjente og tilba den eneste sanne og levende Gud, han som er over alle. Selv om det er mange såkalte guder og herrer, er det bare én Gud, høyt over alle guder. Uttrykket betyr også at Gud er over skaperverket, høyt over himmel og jord. Han er Herren, hvis trone og helligdom ikke lenger er på jorden, slik de en gang var ved inngangen til Edens hage, men høyt der oppe.

Melkisedek var konge og prest, og etter mitt syn var han konge nettopp fordi han var prest. Det var hans særlige stilling overfor Gud som ga ham myndighet over mennesker. Fordi han kjente Gud og lyste velsignelse i Guds navn, var han konge og, som navnet hans sier, rettferdighetens profet og den som delte den ut. Salem, det vil si fred, var navnet på byen der han regjerte og utøvde sitt prestedømme.

Denne ærverdige mannen, i hvem vi så å si ser den strålende solnedgangen over urtidens ordning, gikk Abram i møte og bar fram brød og vin til ham. Det var tydeligvis tegn på Guds gaver i skaperverket, som skal holde det falne mennesket oppe og glede det. Han velsignet Abram, fordi han ved troen hørte den samme Gud til. Og han lovet Gud, fordi Gud ved Abram og hans seier hadde åpenbart seg på ny. Abram tok imot velsignelsen og ga ham tiende av alt. Dermed erkjente han at Melkisedek sto over ham.

Hva så Melkisedek i Abram? Tydeligvis framtiden – en ny ordning av guddommelig nåde og sannhet. Hva så Abram i Melkisedek? Fortiden, slik den favnet alle jordens stammer og slekter, i sin enkelhet og fylde: Guds velsignelse under rettferdighetens styre, prestelig forbønn og fred – et forbilde på den endelige framtiden, som skal avslutte Israels og menighetens tid. Melkisedek er altså større enn Abram, fordi den fortidige ordningen han står for, er et forbilde på den framtidige ordningen som den abrahamittiske bare forbereder.

De siste kapitlene i Åpenbaringen svarer til de første kapitlene i 1. Mosebok. Og slik Edens hage var et forbilde og et pant på det endelige

riket av salighet som Åpenbaringens siste sider skildrer, slik peker Melkisedeks kongedømme og prestedømme fram mot herligheten i Kristi rike, som vi venter på. Det riket fullender den tiden som begynte med Abram, og som omfatter Israels historie og hedningenes tider.

I brødet og vinen så Abram pantet på Guds rike nåde. Etter utdrivelsen fra Paradis og vannflommens dom er brød og vin de gavene som menneskets liv blir næret og styrket ved. Som alle gode gaver kommer de i første rekke fra Gud, men de vinnes likevel gjennom prosesser som er bilder på lidelse.

Abraham blir velsignet av den Høyeste Gud, han som eier himmel og jord. Ordet «eier» er betydningsfullt. Patriarken eide i virkeligheten ingenting, men ved troen eide han alt som var lovet ham. Abraham måtte til og med kjøpe gravstedet til Sara av Efrons sønner. Men han som Abraham satte sin lit til, eide himmel og jord, og derfor var den lovede arven sikker. Abraham ble, som alle de troende, velsignet av Gud. I ham var han rik, ved ham var han sterk og seierrik. Alt hører oss til, hvis vi hører Gud til og hans velsignelse hviler over oss.

Dette er hovedtrekkene i den merkelige hendelsen slik den står fortalt i 1. Mosebok, sett for seg selv og uten den inspirerte utleggingen av den dypere meningen som senere deler av Skriften gir. Før vi tar for oss Davids og Paulus' utlegning, kan det være nyttig å minne om hva som er særegent ved denne historien og ved den skriftlige beretningen om åpenbaringen.

Vi må alltid se Skriften i sammenheng med Israel og med Kristus. Herren Jesus er av Israel, og derfor ble Guds ord betrodd Abrahams ætt. Vi tror at Gud ikke bare er jødenes Gud, men også hedningenes, at hans visdom, makt og nåde kan kjennes igjen i hele historien, og at all historie er billedlig og viser åndelige grunnsannheter – et speil av det usynlige og framtidige. Men vi tror at Israels historie i en særlig forstand er underfull og overnaturlig og står i direkte sammenheng med den store frelsesplanen.

Israel er *folket*: utvalgt for alle folks skyld, skilt ut for Gud og til gagn for hele verden, for at Guds herlighet og frelse skulle bli åpenbart ved dem. Fra evighet av har Gud knyttet sammen, på en nødvendig og uatskillelig måte, Ordet, som er avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen, Israel, hans utvalgte folk, Guds ord eller Skriften, og Jesus, Guds Sønn og Menneskesønnen.

Ordet var hos Gud og midtpunktet i Guds rådslutning, og Ordet ble midtpunktet og mellomleddet i skapelsen. På samme måte ble Ordet satt til å være midtpunktet i forløsningen og i den kommende herligheten og arven.

Denne store planen hadde Guds Sønn til midtpunkt, og den hadde så å si Israel til sin nærmeste og første omkrets. Gud valgte ut Israel som hagen der den velsignede Spire skulle komme fram. Blant alle folkene skilte han ut Israel, for at menneskehetens Forløser og Frelser skulle komme fra dem. Og som Israel var utvalgt i Kristus og for Kristi skyld, slik var hele deres historie og oppdragelse lagt an på dette store målet.

Skriften, som vitner om hvordan Gud har handlet i miskunn som Herren, kunne derfor ikke ha oppstått noe annet sted enn blant jødene. Etter Guds plan skulle Jesus være av Israel, og på samme måte måtte Skriften nødvendigvis være jødisk. Derfor har Israels historie en sentral betydning og en billedlig karakter.

Det er for Forløserens skyld, han som var utvalgt i Guds rådslutning, at den falne og syndige menneskeslekten får fortsette å leve. Det er for den endelige gjenopprettelsens skyld at folkene har en historie: I Israels Messias skal alle jordens folk velsignes. Og når Gud valgte Israel og åpenbarte seg selv og sin nåde for dem i ord, gjerning og forbilde, kan det ikke være annerledes enn at hele dette folkets historie må være en storslått rekke av bilder på åndelige og evige sannheter, og at de skriftene som forteller historien, må ha en livskraft og en dybde i meningen som aldri kan uttømmes.

Historien om det utvalgte frelsesfolket var overnaturlig, og alle hendelser og ordninger som hørte til den, sto under Guds direkte ledelse og den Hellige Ånds direkte innvirkning.

At Israels historie er overnaturlig, må være klart for alle som tror at Herren Jesus ble født på underfullt vis. Som han ble unnfanget ved den Hellige Ånd og født av jomfru Maria, som Gud hadde utvalgt, slik var hans fødsel det siste leddet i en kjede, fullendelsen av en lang rekke underfulle åpenbaringer og gjerninger fra Forløser-Guden. Davids ætt er også Davids rot, Abrahams ætt er før Abraham ble til, og hele Israels historie er hans utgang, han som er evig.

Slik forstår vi de store og framtredende hendelsene i denne historien, som Isaks fødsel, Josefs lidelser og opphøyelse, utgangen av

Egypt, Jerikos fall og Davids kongedømme. Slik forstår vi forbildene, offrene og høytidene. Slik ser vi at tabernaklet ikke var formet av menneskelig visdom, men at den Hellige Ånd gjennom denne gåtefulle helligdommen ga et bilde av den evige sannheten slik den er i Jesus.

Da kan vi heller ikke undre oss over at denne overnaturlige, billedlige og evige karakteren ved Israels historie ikke bare viser seg i sentrale hendelser og personer, men gjennomsyrer helheten og går inn i hver minste detalj. Selve navnene Abraham, Josva og David, selve rekkefølgen av hendelser og løfter, fargene og tallene i tabernaklets ordninger var fastsatt av Gud og er fulle av dyp mening.

Fordi Israels historie står i sentrum, er den billedlig. Den speiler hva den enkelte sjel og menigheten opplever i alle tenkelige kår: i patriarkenes barndomstid, i trellehuset, på vandringen i ørkenen, i krigen og fristelsene i Kanaan, under Davids og Salomos styre og i fangenskapet i Babel. Like fullt er den forbilledlig og profetisk, og den peker fram mot den endelige utfoldelsen av Guds rike, som alt Guds handlemåte sikter mot, og som alle profetene har vitnet om fra evighet av.

Hele Israels historie er, om vi kan si det slik, en gyllen historie – en historie skrevet av den Hellige Ånd. Den skiller seg fra all annen historie. Dette folket formet Gud for seg selv, og i alle hendelser, ordninger og store menn i dette folket åpenbarte Gud på en særlig måte seg selv og sannhetene i sitt rike. Og det er fordi det evige Ord, synderes Frelser, jødenes konge, menighetens hode, arvingen til alle ting, han som bærer alle tider oppe og er deres mål, Jesus selv, er organisk og uløselig knyttet til dette utvalgte folket. Han er av Davids ætt og av Abrahams ætt.

Når historien er av en slik art, var da beretningen om den – det vil si Skriften – et menneskeverk som var avhengig av hva menneskelig forstand kunne fatte, av hvor trofast menneskelig hukommelse var, og av menneskelig visdom og hensikt? Er ikke skrinet som rommer den uvurderlige juvelen, også av gull? Hvis ånden og innholdet var gitt av Gud, har han da ikke også kledd det i et legeme som er forberedt og fullkommengjort av hans egen allmektige og allvise hånd?

Vi tror at Skriften er innåndet av Gud. Vi tror ikke det er mulig at denne boken, som omfatter hele verden og er evig i sin karakter, kunne vært skrevet av hellige menn uten at de ble drevet av Ånden,

som utforsker Guds dybder, og ledet av ham som var, og som er, og som kommer.

Vi tror at Skriften er inspirert. Og vår tro på Skriftens inspirasjon har sin grunn og rot i vår tro på Gud selv. Det er fordi vi har erfart den guddommelige kraften i sannheten Skriften rommer, og fordi vi har hørt Guds stemme når vi leste Skriften. Det er fordi Gud taler til oss i dette skrevne ordet, at vi tror det er Guds ord.

Denne troen er en overbevisning, et indre skue og syn, en kunnskap som i lys og styrke, i visshet og fasthet langt overgår alle menneskelige bevis og argumenter. Vi kan ikke overføre denne troen til vår neste, for troen er en gave fra Gud, og «de skal alle være lært av Gud» – alle og hver enkelt (Joh 6,45). Vi kan bare vitne om den og gjøre rede for den, legge sammenhengende fram den kunnskapen som er i oss.

Men på noe lavere grunnlag kan vi ikke bygge påstanden om at Skriften er innåndet av Gud. Vi kan ikke bygge den på menighetens vitnesbyrd, og heller ikke på bevisene – så verdifulle de enn er – for at beretningen er historisk pålitelig, på at profetiene er oppfylt, eller på hvordan den opphøyde læren har virket på menneskers sinn. Skriftens inspirasjon er noe vi tror, og troen kan bare hvile på Guds ord, på Åndens vitnesbyrd til sjelen.

Når vi blir spurt om denne inspirasjonen er verbal, eller om den bare gjelder de sannhetene og løftene Gud har åpenbart, er det ikke nødvendig for oss å gå inn på skiller som Skriften selv ikke gjør. Vi trenger ikke noe adjektiv til å avgrense substantivet «inspirasjon».

Det er umulig for oss å lage en teori om inspirasjonen. Selv ikke om den virkningen av Ånden som vi kjenner av egen erfaring fra vår omvendelse og daglige fornyelse, kunne vi lage noen teori, for Åndens verk er skjult.

Vi kan ikke spore hvor hans vei begynner eller ender (Joh 3,8). Han «går i forbønn for oss med sukk som ikke rommes i ord» (Rom 8,26). Vi kan ikke forklare hvordan han bor i hjertet. Og som hans kjærlighet er uendelig øm og går inn i det dypeste og mest personlige ved hver enkelt av oss og i alt vi trenger, slik er det umulig for oss å analysere hvordan han stadig gir liv, leder og styrer.

Er det slik med Åndens verk, som vi har erfaring av, hvorfor skal vi da prøve å lage en teori om inspirasjonen, som ingen av oss har

erfaring av? Etter all sannsynlighet kunne ikke profetene selv forklare og analysere hvordan den hellige og uendelige Ånd virket på og i deres ånd. De kunne ikke gi noe annet svar på vårt spørsmål enn det Skriften sier: Herrens Ånd kom over dem, de talte ikke av seg selv, men drevet av den Hellige Ånd (2 Pet 1,21).

Den uatskillelige sammenhengen mellom tanke og ord, mellom innhold og ånd på den ene siden og form og uttrykk på den andre, er åpenbar. Den Hellige Ånd, som åpenbarer sannhet og åndelig virkelighet for hellige menn, driver dem også når de taler. Han virker også på ordene, så de blir riktige og dekkende uttrykk: Det talte og skrevne ordet er en dekkende tilkjennegivelse av det ordet som ble åpenbart i det indre.

Å skille tanke og ord, ånd og legeme, sak og form er til alle tider vanskelig og farlig. For ikke bare er grenselinjen mellom tanken og uttrykket nesten umulig å finne, men Ånden som gjør det legemet levende som han selv har formet, kan vi bare holde fast i ordet. (*Det hebraiske* davar (דָּבָר) *betyr både «ting» og «ord». «Guds ord er mer nøyaktig i sine uttrykk enn man vanligvis tror, fordi uttrykket har sitt opphav i selve tingen.»*)

Derfor sa Martin Luther mot rasjonalistene i sin tid: «Kristus sa ikke om sin Ånd, men om sine ord at de er ånd og liv» (Joh 6,63). Skriften er Guds ord. Den er hans gave og en åpenbaring av ham selv. Den er Guds ord, åpenbaringen av evig og åndelig sannhet i en skrevet beretning.

Skriftens språk er derfor helt enestående. Det har noe ubeskrivelig som ikke finnes i noen (bare) menneskelige skrifter. Ånden, som ser alle ting i deres dybde og virkelighet, og som kjenner enden fra begynnelsen, taler her så dypt og omfattende at alle tiders visdom og erfaring ikke kan uttømme hans mening. Og likevel taler han så enkelt og klart at alle barnlige hjerter finner veiledning og trøst på sin daglige vei med plikter og prøvelser.

Selve stilen i Skriften viser at den er inspirert. Her er en dybde, en høytid, en sødme og fortrolighet som vinner hjertet, og som vi ikke møter noe annet sted. Her er røsten til en som taler med myndighet, og som av en uuttømmelig fylde gir oss det vi har bruk for i den tilstanden vi er i nå. Skriften er mot andre bøker som naturen mot

kunstverk, som havet mot en innsjø. Skriften ser alle ting fra en stor høyde og ånder evighetens luft.

I de beste menneskelige bøker, i den mest opphøyde diktning, i de mest inderlige og fromme ytringer fra mennesker er det alltid noe uvirkelig, kunstlet og selvopptatt, noe sykelig og nødvendigvis forgjengelig. Skriften er den eneste sanne, virkelige og evige bok.

Apostlene og Herren selv lærer oss ikke bare at Israels historie, om vi kan si det slik, var inspirert og sto under Guds særlige innvirkning. De lærer oss også at beretningen om denne historien er inspirert, at Skriften som forteller om Guds handlemåte med Israel, også står under den Hellige Ånds særlige og ufeilbarlige ledelse.

Det må være klart ut fra apostlenes forkynnelse for jøder og hedninger, ut fra måten de avgjør vanskelige spørsmål om lære og liv på, og ut fra brevene de skrev til menighetene, at de trodde Skriften var inspirert i fulleste forstand. Menneskene som skrev ordet, så de som redskaper, men Herren, og særlig den Hellige Ånd, som den egentlige forfatteren av hele det jødiske skriftverket.

Av nettopp dette kapitlet (og av hele brevet) går det fram at forfatteren regnet Skriften som inspirert i ordets mest absolutte forstand. Hele argumentet hans her bygger nemlig på måten den Hellige Ånd fortalte om Melkisedeks framtreden og velsignelse på. Fordi det ikke står noe om hans ætt, om hans begynnelse og ende, ser apostelen i denne utelatelsen et tegn på en svært viktig og grunnleggende sannhet. 1. Mosebok er slektsregistrenes bok. Med stor omhu og i minste detalj blir menneskenes ætt fulgt, alderen deres blir oppgitt, og det blir skrevet ned at de døde.

I et menneskeverk kunne en ikke trekke noen videre slutning av en slik utelatelse. Men i Skriften er det annerledes. I musikken følger ikke bare tonene, men også pausene komponistens plan og tanke, og de er fylt av det liv og den ånd som gjennomstrømmer hele verket. Slik er heller ikke utelatelsene i Skriften et resultat av tilfeldigheter eller av at forfatteren tilfeldigvis ikke visste bedre. De følger og stemmer med visdommen hos den evige Ånd, som er beretningens egentlige forfatter.

Apostelen mener tydeligvis at den Hellige Ånd lærer oss noe ved ikke å nevne disse tingene. På samme måte legger han vekt på navnene Melkisedek og Salem.

Når han skriver til galaterne, bygger han et svært viktig argument på ordet «ætt» – ikke mange, men én – og viser at Kristus er den lovede ætten og arvingen (Gal 3,16). Han framstiller Sara og Hagar som forbilder på de to paktene – Jerusalem og Sinai, evangeliet og loven, frihet og trelldom. Og på en måte som svarer helt til vårt kapittel, viser han at løftet som ble gitt Abraham fire hundre år før loven ble gitt, ikke kunne oppheves av loven.

Han slår fast at Skriften forutså at det er ved tro Gud rettferdiggjør hedningene, og at den derfor på forhånd forkynte evangeliet for Abraham: «I deg skal alle folk velsignes» (Gal 3,8). Og videre: «Skriften har innesluttet alt under synd, for at det som var lovt, ved tro … skulle bli gitt til dem som tror» (Gal 3,22). Han framstiller Skriften som en person som vet alt, ser alt i forveien og taler i samsvar med hele Guds rådslutning.

Apostlenes «som skrevet står» er grunnfestet i en svært dyp overbevisning om at det skrevne Ord er guddommelig fullkomment. Hele Skriften er én organisk bygning. Både i de små og underordnede delene og i de mer framtredende og grunnleggende delene er Skriften innåndet av Gud, *theopnevstos* (θεόπνευστος, «innåndet av Gud»; 2 Tim 3,16). Den uendelige og evige Ånd åpenbarer gjennom Skriften sannhetene og virkelighetene i Guds frelse.

Derfor står navn på personer og steder, utelatte omstendigheter, bruken av entall eller flertall og bruken av en tittel – alt sammen – under styringen av Guds allvise og nådige Ånd.[57]

Jeg vil også si et ord om måten Skriften blir sitert på. Når Herren i evangeliene og apostlene siterer Skriften, gjør de det ikke alltid ordrett, slik at de nøyaktig gjentar uttrykkene som Moses eller profetene brukte.

Ved første øyekast synes dette å være en vanskelighet som ikke stemmer med læren om inspirasjonen. Men ser vi nærmere etter, viser det seg at det stadfester denne sannheten. For også her åpenbarer Ånden seg som sannhetens og frihetens Ånd. Den opprinnelige meningen Ånden la i ordet, blir utfoldet med stadig større klarhet og fylde. Herren og apostlene hans siterer Skriften etter den dypeste og

[57] Sml. Paulus' utlegning av ordet «alt» i Sal 8,7 og de viktige slutningene han trekker av det i Hebr 2,8 og 1 Kor 15,27; av ordet «ny» i Jer 31 og Hebr 8,13; og entallet «ætt» i Gal 3,16. For en underfull overbygning det reises på Sal 110,4! Hvert ord er fullt av viktig og velsignet mening. I Sal 32,1–2 nevnes ingen gjerninger – derav Rom 4,6. Mange andre eksempler kunne vært nevnt.

sanneste meningen i det inspirerte Ordet, og etter det den nye pakt og tilhørernes tilstand krevde.

Profetene visste selv at profetien deres var høyere enn dem selv. Derfor gransket de ivrig hva Messias' Ånd, som var i dem, viste fram til (1 Pet 1,11). I Åndens fylde siterer Messias selv Skriften. I fylden av Ånden, som de fikk på pinsedagen, siterer og bruker apostlene Skriften for å stadfeste og belyse sannheten slik den er i Jesus, og for å lede og formane menigheten på dens vei i vår tid.

Det samme gjelder tolkningen. Bruker et menneske allegorisk tolkning, er det farlig. Enten kan han være uten Kristi sinn, og da vil han helt sikkert føre inn tanker som strider mot Skriften og ligger utenfor den, og tolkningen hans vil ikke være en utfoldelse av den guddommelige sannhet. Eller han kan ha Ånden, men likevel ikke se Ordets sanne og virkelige mening på grunn av ufullkommenhet og synd.

Men når Herren Jesus og de inspirerte apostlene tolker Skriften, er det som om forfatteren av en bok selv forklarer sin sanne, virkelige og fulle mening for dem som har lest den. Det er en autentisk utlegning av det opprinnelige Ordet, en utlegning som er dypere og klarere enn den kunne vært da ordet først ble talt, fordi Guds rådslutning siden er utfoldet videre.

Det kan se ut som det ligger en slik tilsynelatende ufullkommenhet i Skriftens ytre form, i sitatene og utleggingene, for at troen skal bli prøvd. Utvendig synes det ikke å være noen forskjell på Paulus' allegoriske tolkning og den vi finner hos rabbinerne eller hos Filon. Det ble sagt om Jesus: «Er han ikke tømmermannens sønn?» (Matt 13,55). Slik kan noen også mene at Skriften bare er menneskelig. Ordet (det vil si Kristus, men også Skriften) kom, som Luther sier, *in unser armes Fleisch und Blut* – i vårt arme kjød og blod.

Husk fremfor alt at Herren Jesus, vår ene og eneste Mester, Guds Sønn, han som er Sannheten, æret, stadfestet og oppfylte Skriften. Han ledet apostlene sine inn i en dypere ærefrykt for det inspirerte ordet – dypere fordi den var mer kjærlig – og inn i en sann og full forståelse av dets hemmeligheter.

Husk hvordan Jesus viste til Skriften når han lærte folket, når han gjendrev motstandere, når han sto imot og seiret over Satan, og når han underviste og trøstet disiplene sine. Husk hvordan han appellerer til Skriften som den siste dommer, og slår fast som en selvfølgelig

sannhet at «Skriften kan ikke gjøres ugyldig» (Joh 10,35), og at ikke den minste bokstav eller en eneste tøddel i loven skal forgå (Matt 5,18). Husk spørsmålene hans: «Hvordan kan da David i Ånden kalle ham Herre?» (Matt 22,43). «Hvordan leser du?» (Luk 10,26). «Har dere ikke lest?» (Matt 12,3).

Husk hvordan han viste til hele bredden i profetenes lære («Det står skrevet hos profetene: Og de skal alle være lært av Gud», Joh 6,45), til Moses, som skrev om ham (Joh 5,46), til profetene og salmene, til hele Skriften («det som er skrevet om meg», Luk 24,44), og til enkeltord og uttrykk, hendelser og ordninger i Skriften. Husk hvordan Kristus viste til Skriften på korset, hvordan hele det profetiske ordet gikk gjennom hans sinn. Og i visshet om at han hadde oppfylt alt den Hellige Ånd hadde skrevet om ham, sa han, etter at han hadde sagt: «Jeg tørster!», det store og velsignede ordet: «Det er fullbrakt!» (Joh 19,28–30).

Og etter sin oppstandelse viste han seg for de utvalgte disiplene og vitnene, åpnet Skriftene for dem, begynte fra Moses og la fram for dem sin lidelse (Luk 24,27). Han ga dem budskapet og befalte dem å forkynne det, fordi de nå forsto ordet: «Så står skrevet, at Messias måtte lide og stå opp fra de døde den tredje dagen, og at i hans navn skal omvendelse og syndenes forlatelse forkynnes» (Luk 24,46–47).

Det er umulig å skille Herren Jesus verken fra Israel eller fra Skriften. Troen på Jesus, den sanne og virkelige Jesus, som døde og sto opp etter Skriftene, må føre til en barnlig og ærbødig tro på Skriften som Guds ord, inspirert og fullkommen.

På Herren Jesu og apostlenes vitnesbyrd tar jeg imot Skriften som Guds ord. Som David ber jeg om at Gud må åpne mine øyne, så jeg kan skue de underfulle ting som er skjult i Guds lov, i historien og ordningene som Skriften forteller om. Som salmisten ser jeg Israels historie som en lignelse, et bilde på åndelig og evig sannhet (Sal 119,18; 78,2–4).

Jeg våger ikke å nærme meg denne boken som en kritiker, som om den var en vanlig bok som jeg kunne håpe å mestre og lodde. Den er høyere enn meg, og jeg kan ikke uttømme dens fylde. Den kjenner meg, også det skjulte i hjertet, og den dømmer meg og fører meg fram for Gud, som ser alt.

Med ærefrykt går jeg inn i Skriftens tempel. Fra høyden av Guds evige rådslutning og ut av dybden av Guds uendelige kjærlighet skuer og omfatter det alle tider, og det er nok til å lede og fullkomme sjeler i alle slekter. Og jeg ber i tillitsfullt håp om at Ånden av Kristi fylde vil gi også meg nåde over nåde (Joh 1,16).

Men mens jeg står slik i ærefrykt og ser storheten og den uendelige dybden i Skriften som ett organisk tempel bygd av Ånden, og ser skjønnheten, fullkommenheten og den utsøkte kunsten som preger selv den minste delen av bygningen, føler jeg meg hjemme, som i en fredelig og duftende hage. For Skriften er skrevet til formaning for oss, som de siste tider er kommet til (1 Kor 10,11). Moses og profetene tjener oss, som frelsens fylde er åpenbart for. Ved den trøsten som Skriftene gir, har vi håp (Rom 15,4).

Jeg blir ikke lammet av Ordets guddommelige fullkommenhet og uendelige dybde. For slik er Guds kjærlighet, slik er Guds fullkommenhet, at jeg helt fra barndommen av kan kjenne Skriftene, og at de kan gjøre meg vis til frelse (2 Tim 3,15).

Og selv om det i et nådefullt øyeblikk kan bli gitt meg å se helheten og skue noe av bredden og lengden, høyden og dybden (Ef 3,18), vet jeg at hvert Guds ord er rent – hvert navn han har åpenbart, hvert løfte han har gitt, hvert ord han har talt, er fullkomment. Og i det er han et skjold for dem som tar sin tilflukt til ham (Ordsp 30,5).

Slik eier jeg det hele i hver liten bit. Om jeg er svak, uvitende og begrenset, har jeg likevel fullkommen fred og livets lys. Og ofte finner jeg at det er sant som denne store elskeren av Ordet, Luther, sier, og som er så typisk for ham: «I Skriften er hver liten prestekrage en hel eng.»

Er ikke dette den kristnes erfaring? Vi er hjemme i Skriftene, fordi vi har funnet Messias, som Skriftene vitner om. Når vi først eier denne sentrale sannheten, ser vi enhet, orden, lys og skjønnhet overalt. Selv om mange ting synes dunkle, underfulle og over vår forstand, er det kjærlighetens hemmelighet. Den skremmer ikke hjertet vårt og gjør ikke vår kjærlighet, glede og frimodighet trangere. Hele Skriften er full av Herrens godhet, sødme og skjønnhet.

Ja, i en viss forstand vet vi alt, for vi har fått salvelsen fra Kristus (1 Joh 2,20). Ånden selv er vår lærer og veileder. Overalt i Skriften ser vi Jesus, Herren, vår store yppersteprest, som troner i himmelen,

rettferdighetens konge og fredsfyrsten, som bringer oss Guds velsignelse. Han holder vårt indre liv oppe, og han gleder og styrker hjertene våre ved stadig å gi oss brød å ete og vin å drikke.

Kjenner du brødet? Han kom ned fra himmelen. Han led og døde, han ble begravet og sto opp igjen. Dette er brødet – legemet som ble brutt, kjødet han ga for verdens liv (Joh 6,51). Kjenner du vinen? Han er det sanne vintre (Joh 15,1), og vinen han gir oss, er frukten av hans lidelse i bitter dødsangst, da han ble knust under byrden av overtredelser som ikke var hans egne. Det er blodet som ble utøst til syndenes forlatelse (Matt 26,28). Er du et Abrahams barn? Er din rettferdighet troens rettferdighet? Venter du på arven?

Da vil Jesus velsigne deg når du leser Skriften, og gi deg det brødet og den vinen som verden ikke kjenner, fordi den ikke lenger ser ham som nå er i himmelen.

Kapittel 15. Melkisedek, et forbilde

Hebr 7,1–17

Det yppersteprestelige embetet som vår Herre gikk inn i etter sin lidelse, død og himmelfart (Hebr 6,20), er uendelig mye høyere enn Arons. Det er fullkomment, himmelsk og evig. Derfor kan det umulig ha sitt forbilde i det aronittiske prestedømmet, og apostelen belyser det derfor med forbildet Melkisedek. Det er i samsvar med tolkningen David ga århundrer før, da han i Ånden kunngjorde Guds beslutning: «Du er prest til evig tid etter Melkisedeks vis» (Sal 110,4). (*Kristus er nå prest etter Melkisedeks vis og ikke etter Arons, selv om han nå utøver sitt prestedømme etter Arons forbilde, som innenfor forhenget på den store forsoningsdagen.*)

Det var vanskelig, men helt nødvendig å forklare hebreerne at det levittiske prestedømmet var ufullkomment, skyggeaktig og midlertidig, og vise dem at når prestedømmet blir omskiftet, må også ordningen bli omskiftet (Hebr 7,12–18). Det aronittiske prestedømmet og den levittiske ordningen var sannelig av Gud og hadde herlighet. Og vår Herre, som på korset var selve offeret, og som gikk inn i Det aller helligste med sitt eget blod, oppfylte alt som disse guddommelige ordningene var bilder på. Derfor gjør ikke apostelen de aronittiske ordningene ugyldige, og han setter heller ikke ned deres betydning, verdi og kraft.

Men nå er Jesus, Messias, kommet og har oppfylt det som var skrevet om ham. Han er selve virkeligheten som skyggen pekte på, og nå har det begynt et virkelig, levende, vedvarende og fullkomment yppersteprestedømme. Forbildet på det finner vi i Melkisedeks prestedømme, som var både før Arons og over Arons. Jesus er i himmelen og deler ut de velsignelsene han kjøpte med sitt blod. Som den fullkomne mellommann fører han oss til Gud og bringer Guds nåde og liv til oss.

Apostelen utleder og belyser at Kristi prestedømme står over det aronittiske, ut fra Melkisedeks forhold til det levittiske prestedømmet. Dette argumentet ligner på noen måter apostelens argument om loven, som var et mellomspill og sto lavere enn evangeliet.

Du har sikkert lagt merke til den trege tilbøyeligheten i mennesket som gjør det uvillig, og i en viss grad ute av stand, til raskt å forstå og villig ta imot noen endring og utvikling i måten Guds hensikt blir åpenbart på. Når det som var forberedende, og som fra første stund bare var gitt for en tid og bar preg av å være ufullkomment og midlertidig, blir tatt bort, føler mennesket seg så å si skuffet, som om det var gjort urett mot det, eller som om Gud var skiftende og Guds åpenbaringer ikke hang sammen.

Slik ble jødene sjokkert da apostelen Paulus lærte at hedningene ikke trengte å holde Mose lovs forskrifter og skikker, og at Mose lovs ordning ikke lenger var regel og livsform for menigheten i den nye pakt.

Derfor skriver apostelen til galaterne at loven ble gitt fire hundre år etter at løftet var gitt Abraham. Det var altså ingen urett og ingen motsigelse i at en ny ordning ble innført. Den var i virkeligheten bare en tilbakevending, på en fyldigere og mer fullkommen måte, til det som var i Guds tanker fra begynnelsen. Det lå ingenting i den som krenket lovens majestet og hellighet.

Det opprinnelige løftet, som ved Abraham ble gitt både til jøder og hedninger, ble nå satt i forgrunnen. Loven ble lagt til side. Den var kommet inn som en mellomliggende ordning, en tuktemester til Kristus (Gal 3,24), en verge som skulle passe den utpekte arvingen så lenge han var umyndig.

Nå var lovens dobbelte formål oppfylt. Loven skulle overbevise mennesket om synd og kunngjøre Guds fordømmelse. Men Kristus

ble en forbannelse for oss (Gal 3,13), han er lovens endemål, til rettferdighet (Rom 10,4). Loven skulle også lære oss at vi var døde, for den kunne ikke gi liv og kunne ikke gi Ånden. Men nå er Kristi Ånd, Sønnens Ånd, sendt inn i hjertene våre (Gal 4,6). Når loven er oppfylt, går vi derfor fullt og helt inn i den pakten som ble opprettet før loven.

På samme måte argumenterer han i Romerbrevet om vår far Abraham. Abraham ble rettferdiggjort ved tro. Han fikk løftene, og pakten ble opprettet med ham. Han trodde Gud, og det ble regnet ham til rettferdighet. Men når var det? Var det ikke før omskjærelsen ble innstiftet? Og er det ikke klart av dette at Gud igjen kan vende tilbake til sin opprinnelige, første og mer omfattende tanke og føre inn rettferdigheten av tro, uavhengig av alle forskrifter og alle midlertidige og mellomliggende ordninger?

Slik er det også i dag noen som synes læren om at en ny ordning skal innføres – at Herren Jesus Kristus skal komme med sin herliggjorte menighet og regjere i den kommende tidsalder – er noe urovekkende. De er uvillige til så å si å gå inn i en ny fase, og det virker brysomt å måtte forstå og fatte nye utviklingstrinn.

Men husk at Gud, den evige, er Herre over alle tider og alle ordninger. Og selv om tidene skifter, forblir hans sannhet den samme til evig tid. Tiden får bare fram mer fullt den evige og uforanderlige rådslutningen som han fattet hos seg selv da han satte Kristus, den Sønnen som ble menneske, til Herre og arving over alt.

Likevel kan ingen del av Skriften noen gang bli foreldet og miste sin lærdom, betydning og verdi. Ingen periode i Guds folks historie, intet forbilde, ingen ordning og ingen hendelse i noen tid kan bli glemt. Ingenting av det Gud har sagt, gitt eller gjort, går tapt. For den evige Ånd, som så enden fra begynnelsen, har ordnet det slik at hele Skriften tjener alle slekter av hans folk.

Som fedrene ikke kan nå fullendelsen uten barna (Hebr 11,40), slik blir barna, som har fått se det bedre Gud har utsett for dem, samlet til fedrene og velsignet sammen med troens gamle husstand. Og når Guds hensikt endelig er oppfylt, skal Abraham, Isak og Jakob, konger og profeter, som så herligheten langt borte, og menigheten som er samlet siden pinsedag og særlig kalt til å kjenne samfunnet med Kristi lidelser, glede seg sammen og prise Herren.

«Jesus Kristus er i går og i dag den samme, ja, til evig tid» (Hebr 13,8). Som det var mangfold i ordningene og gavene, i tjenesten og lidelsen, og likevel én Herre, én mellommann og én Ånd, slik skal også herligheten være mangfoldig og likevel én herlighet, Guds og Lammets herlighet.

Møtet mellom Melkisedek og Abraham, som er nevnt i 1. Mosebok, hører til Guds folks historie. Både historien selv og beretningen om den står under Guds og den Hellige Ånds direkte ledelse.

Vi har allerede sett hva Melkisedeks framtreden betydde for Abraham selv, det som direkte ligger i den historiske beretningen, sett bort fra det forbilledlige. Denne Melkisedek var konge og prest i én person, og byen han bodde i, het Salem, det vil si fred. Han kjente Gud som Herren, den Høyeste, han som er over alle konger og alle guder og høyt over alt som er skapt.

Han kom som representant for urtidens ordning, som er større og mer omfattende enn den ordningen som begynte med Abraham. Derfor er han et forbilde på gjenopprettelsen av alle ting, på det altomfattende riket av sannhet og kjærlighet som skal begynne når vår Herre Jesus Kristus åpenbares. Han kom som representant for den første ordningen og som forbilde på den siste.

Han velsignet Abraham, Israels og de troendes far, i Guds navn og bar fram brød og vin til ham som et bilde på alle velsignelser som hører til et kraftfullt og gledesfylt liv. Etter Guds godhet ble disse velsignelsene gitt Adams barn av nåde, enda de hadde forspilt livet ved sin overtredelse. Abraham, mannen som Gud kalte sin venn, han som var utvalgt, æret og velsignet av Herren, anerkjenner denne kongelige presten som større enn seg selv. Han tar imot hans velsignelse og gir ham tiende.[58]

Men nå sier apostelen oss at vi i denne beretningen ikke bare skal se på det som er nevnt, men også på det som ikke er nevnt. I kirken har det vært forskjellige spekulasjoner om den virkelige, historiske personen Melkisedek. Den eneste grunnen til at jeg nevner det, er for

[58] Det eneste trekket i fortellingen som apostelen ikke forklarer, er at Melkisedek møter Abraham etter seieren han vant ved tro. Her har vi et bilde på den siste velsignelsen: å eie den kjøpte arven og ha fullkomment samfunn med Kristus. De som seirer, skal arve alt. Herren skal møte dem, han som sa: «Fra nå av skal jeg ikke drikke av denne vintreets frukt, før den dagen jeg drikker den ny med dere i min Fars rike» (Matt 26,29; sml. Åp 2,17; 3,21; Luk 22,18).

å minne dere om hvor fullstendig unyttige disse spekulasjonene er – og ikke bare unyttige, men stikk i strid med det dette avsnittet vil si.

Noen har ment at Melkisedek var Sem. Når det gjelder tidsregningen, er ikke denne antakelsen umulig, for Sem levde ikke bare fram til Abrahams dager, men enda lenger. Andre har ment at Melkisedek var en etterkommer av Jafet. Atter andre har trodd at han var amoritt.

Men Skriften nevner med vilje ikke hvem han var. 1. Mosebok er rik på slektsregistre, fulle og detaljerte slektsregistre, men denne mannens slektsregister er ikke gitt. Om vi visste hvem han var, ville vi ikke da motarbeide det den Hellige Ånd mener med denne lærerike utelatelsen? Var han Sem, så vet vi hvem hans far var, når han levde og hvor gammel han ble. Men det er nettopp det den Hellige Ånd ikke vil at vi skal vite.

Slik har det behaget Gud å la denne mannen stå fram i Skriften som en mann uten far, uten mor, uten ættetavle, uten begynnelse på sine dager og uten ende på sitt liv (Hebr 7,3) – en mann som har prestedømmet i seg selv, uten at vi kjenner hans opphav eller hans etterfølger.

Like klart er det at denne Melkisedek *ikke* er en teofani, en tilsynekomst av Herren Jesus Kristus selv. For han er gjort lik med Guds Sønn, det vil si at han i den inspirerte beretningen er gjort til et bilde, et mønster eller en illustrasjon av Guds Sønn.

I alle tilsynekomster av Guds Ord eller Guds Sønn, i alle teofanier før Sønnen ble menneske, er det alltid noe – enten i det den gåtefulle sier, lover eller gjør, eller i tilbedelsen som blir ham til del, eller i navnene og egenskapene som blir tillagt ham – som helt klart og tydelig viser at han er Herren, Israels Gud. Men noe slikt finnes ikke i beretningen i 1. Mosebok.

Alt vi får vite, er at Melkisedek var en av dem som ennå var igjen på jorden, som hadde bevart den opprinnelige kunnskapen om Gud, tilba ham og styrte i rettferdighet. Om alt annet er vår uvitenhet kunnskap. Det som mangler, sier oss noe. La ingen prøve å fylle ut det den Hellige Ånd med vilje har utelatt! For det første vil han ikke lykkes. For det andre ville det, om han lyktes, bare motarbeide Guds hensikt og ord og hindre oss i å lære det Skriften vil at vi skal lære.[59]

[59] «Vi skal ikke vite noe om den historiske Melkisedek, for Gud har satt ham til ‹en underfull mann› for oss (Sak 3,8), som forbilde og bilde på den som skulle komme.» – Stier. I stedet for å hengi oss til sykelige og fantasifulle spekulasjoner om den historiske personen, la oss heller se på de viktige åndelige virkelighetene som den inspirerte utleggingen gir oss i denne lignelsen i forbildets form.

I denne Melkisedek ser vi altså, som i et forbilde som peker framover, disse tingene: For det første er prestens og kongens verdighet og oppgaver forent i én person. For det andre er rettferdighet og fred knyttet sammen. For det tredje er han en prest som er større enn Abraham og derfor står over det levittiske prestedømmet, som Abraham representerer, fordi levittene er hans etterkommere.

For det fjerde er han en prest uten far og mor, uten begynnelse på sine dager og uten ende på sitt liv, og som derfor har et prestedømme i seg selv som ingen kan etterfølge, et prestedømme grunnet på et evig og uforgjengelig liv. Og for det femte er dette kongelige prestedømmet, i motsetning til Arons, innsatt og stadfestet med Guds ed.

Vi ser bare på Melkisedek slik Skriften omtaler ham – ikke den historiske personen Melkisedek, men den Melkisedek som Skriften både ved det den sier og det den tier om, gjør til et bilde på Herren og en illustrasjon av den fylden som er i Kristus Jesus. Da kan vi håpe at vi i lyset fra apostlenes brev og læren om den nye pakt skal se hvor vakkert den himmelske prestetjenesten til vår velsignede Herre er forutavbildet i dette fremstående forbildet.

1. Hva menes med konge? Og hva med prest? Hva ligger i tanken om kongedømme og prestedømme?

Det er klart at det i denne verden er mange konger og mange prester som gir oss et falskt bilde, eller om ikke et feilaktig, så i hvert fall et utilstrekkelig bilde av hva Gud mener med kongeverdighet og prestedømme. For de ting og forhold vi ser på jorden, og som er ufullkomne og timelige, er formet etter virkeligheter i himmelen, som er fullkomne og evige.

Selv når det gjelder bildet av far og barn, må vi ikke overføre det jordiske til det himmelske, men heller det himmelske til det jordiske. Det finnes et sant, evig og fullkomment farskap. Slik må vi også lære av Guds ord hva som ligger i kongedømme og prestedømme.

Tanken om kongedømmet ble i en viss grad kunngjort da Adam ble skapt. Han var av Gud (Luk 3,38) og ble satt til herre og hersker over jorden, over markens dyr og himmelens fugler (sml. Sal 8 og Dan 2,37–38). En konge er altså et menneske i Guds bilde, som representerer Gud selv på jorden, og som har fått makt og herredømme direkte fra

---

La oss også lære av dette tilfellet og av andre utlegginger i Det nye testamente av forbildene i Det gamle testamente at den forbilledlige meningen alltid må utledes av det Skriften selv sier om dem.

Gud, uten at noen annen står imellom, for at han skal styre etter Guds sinn, godhet og visdom.

Med prestedømme menes samfunn med Gud – det som bringer Guds kjærlighet til mennesket, og det som bringer menneskets tilbedelse og tjeneste til Gud. Det trengs knapt å legges til at kongedømme og prestedømme ikke kan finnes uten profetembetet. For hvordan kan det styres i Guds navn, og hvordan kan Guds kjærlighet formidles til mennesker og vår tilbedelse og lydighet til Gud, uten at det først er en tilkjennegivelse av Gud selv, en åpenbaring av hvem han er?

Ja, som denne åpenbaringen av Gud er grunnlaget, slik er den også selve kjernen og frukten av alt kongedømme og prestedømme. Sett slik er profetens embete det mest omfattende og det siste av de tre.

Disse enkle tankene sier til sammen dette: Det er en mellommannsgjerning mellom Gud og mennesket. Den skal for det første gi oss kunnskap om Gud (vi trenger en profet), for det andre Guds kjærlighet og nåde, så vi kan ha samfunn med ham (vi trenger en prest), og for det tredje Guds liv og kraft, så vi kan tjene, lyde og ære ham (vi trenger en konge – med Det nye testamentes ord et hode, en kilde til liv).

Dette har Kristi menighet alltid lært: Alt Kristus gjør som mellommann, er sammenfattet i disse tre embetene. Han er profet, prest og konge. Det finnes ikke noe fjerde, og ett eller to av dem er heller ikke nok. Disse tre hører sammen i en nødvendig, vesentlig og iboende enhet.

Som vi har sett, forente Moses i en viss grad de tre embetene. Derfor er han som mellommann i den gamle pakt et bilde på Jesus, mellommannen i den nye og evige pakt.

Men ingen steder i Israels historie ser vi den kongelige og den prestelige verdigheten forent. For som apostelen minner oss om, var prestene av Levi stamme, men kongene av Juda stamme. Den som var prest, kunne aldri herske over Juda og Israel. Den som var konge, kunne aldri utføre prestelige oppgaver i helligdommen, enda mindre gå inn i Det aller helligste.

Da kong Ussias trosset Guds forordning og grep inn i prestenes rettigheter, ble han slått med spedalskhet. Det vil si at han ble utstøtt, så han ikke kunne nærme seg Gud og være sammen med Herrens menighet. Hvor underfullt er det da at det som senere aldri kunne

forenes, i urtiden – før Abrahams barn var født, og før den abrahamittiske ordningen begynte – fantes forent: Melkisedek, som var prest, var også konge.

«David, som var konge over Israel etter Guds hjerte, var selv et bilde på sin store Sønn, som Gud hadde lovet ham. Etter Guds befaling tok han til sist Jebus i eie. Han grunnla Herrens helligdom på Sions berg og sin kongetrone i forbindelse med den. Dermed gjenopprettet han i en viss grad Melkisedeks gamle Salem. Han står så å si fram som Melkisedeks etterfølger, en konge innsatt av Gud, hvis septer går ut fra Sion, der også paktens ark, Herrens herlighet, er.» (*Stier, litt endret. – Det er liten tvil om at Salem er det samme som Jerusalem: «Hans hytte er reist i Salem, hans bolig er på Sion» (Sal 76,3).*)

Det er på dette historiske grunnlaget profetien om den kommende kongelige presten hviler, belyst ved forbildet Melkisedek. Det er fra dette synspunktet salmisten ser Sønnens og Davids Herres evige prestedømme og herlige styre. På samme måte leser vi hos profeten Sakarja at Messias, mannen som heter Spire, skal bygge Herrens tempel: «Han skal vinne herlighet og sitte og herske på sin kongetrone.» Med den knappheten som er typisk for denne profeten, som samler de tidligere messianske profetiene, sier han om Davids Sønn: «Han skal være prest der han sitter på sin trone» (Sak 6,12–13).

Oppfyllelsen er i Kristus. Det blir forklart fullt ut for oss i Det nye testamente. Det enkle og svært omfattende uttrykket «Lammet, som er midt for tronen» (Åp 7,17), viser oss at da denne ypperstepresten gikk inn i Det aller helligste, gikk han også inn i palasset som konge. Han gikk ikke bare inn i helligdommen, men steg opp og satte seg på Majestetens trone i det høye for å være konge og hersker over Guds skaperverk.[60]

Jesus gikk med sitt blod inn i himlenes himmel. Og fordi han fornedret seg selv til døden, ble han ikke bare prest for å representere oss for Faderen og bringe oss Guds velsignelse.

Alt ble lagt under hans føtter, og all makt ble gitt ham i himmel og på jord (Matt 28,18). Han er hersker over alle ting og hode over alle

[60]Herren er Israels konge. Derfor betyr ordet for tempel, *hekal* (הֵיכָל), både palass og helligdom. I den nye pakt framstilles Jesus som den som sitter på Guds trone. Og enda enklere, og slik at han fører oss mer fullt inn i det fullkomne og søte ved vårt barneforhold til Faderen gjennom og i den enbårne Sønn, taler Herren i Johannesevangeliet om at han går til sin Fars hus for å gjøre i stand et sted for oss (Joh 14,2).

ting for menigheten (Ef 1,22), til Faderens ære. Han befaler i himmelen og på jorden. Alle elementer lyder ham, og alle engler og makter, troner og herredømmer tilber og tjener ham. Han er den som styrer, herskeren over kongene på jorden (Åp 1,5). Han har nøklene til døden og dødsriket (Åp 1,18). Så stor er hans makt.

Og hvorfor er han konge på Guds trone? Fordi han er prest. På grunn av lydigheten til døden ble han innsatt som konge i Guds univers. Og når han nå utøver dette kongedømmet, gjør han det i prestedømmets ånd. Nå er Kristi kongedømme i bakgrunnen og hans prestedømme i forgrunnen. Slik styrer han alt til det beste for sine utvalgte. Slik holder han hevnen og dommen tilbake, for at Guds utvalgte kan bli samlet inn og Kristi menighet bli fullendt.

Ennå er hans kongeverdighet ikke åpenbart, men hans ypperstepresteliге medfølelse og barmhjertighet blir stadig framstilt. Nå forkynnes evangeliet om den gode hyrde, som søkte og frelste det bortkomne fåret, la det på skuldrene og bar det hjem. Der skal det bo i fullkommen trygghet, hilst av Faderens og alle englenes kjærlighet og glede. Det forkynnes evangeliet om den trofaste hyrden, som samler lammene i sin arm og bærer dem ved sin barm (Jes 40,11), og om den medfølende og barmhjertige ypperstepresten, som ber for oss at vår tro ikke må svikte (Luk 22,32), og som holder oss oppe med sin nåde, som er nok, og sin fullkomne medfølelse.

Men når han kommer igjen, når ypperstepresten kommer ut av den himmelske helligdom, da skal han vise hele verden at han er kongers konge og herrers herre (Åp 19,16). Da skal hans kongeverdighet tre fram. Da skal han bli sett som Menneskesønnen, som Gud har gitt et evig rike og et herredømme som ikke skal ha noen ende. Nå blir Kongen sett som prest, men da skal presten bli sett som konge. Lammets vrede skal bli åpenbart (Åp 6,16), og i stedet for hyrdestaven skal en se jernstaven (Sal 2,9). Og etter dommen skal Kongen regjere med rett, barmhjertighet og rettferd, slik Sal 72 skildrer.

Hvordan utøver han sitt yppersteprestedømme? Han utøver det som konge. Han setter seg på Guds trone. Nettopp ved det viser han at han ikke er en aronittisk ypperstеprest. For ypperstepresten gikk inn i Det aller helligste bare én gang i året, på forsoningsdagen, og da bare en kort stund. Han sto der foran Herrens herlighet, som han ikke måtte se klart, for at han ikke skulle dø. Men når denne ypperstepres-

ten går inn i helligdommen, viser han nettopp ved det at han er Herre over alle, at han er herlighetens Konge, og at han er lik Faderen. I sin menneskelighet troner han som Lammet som ble slaktet.

Han utøver yppersteprestedømmet med kongemakt. Hans forbønn har all makt. Herredømmet er på hans skulder (Jes 9,6), og Faderen hører ham alltid. Allmektig kongemakt er i hans prestedømme, og prestelig kjærlighet og ømhet er i hans kongemakt og herlighet. Han er fremdeles saktmodig og ydmyk av hjertet, med uendelig ømhet og medfølelse. Han styrer sitt folk ved sin Ånd, som bor i dem. For en underfull forening her er! For en fullkommenhet i Jesus! Han er prest og konge, han som også er Profeten, den Høyestes Sønn!

Jeg gleder meg over å tenke på at Kristi sønneforhold til Faderen er grunnlaget for alt vårt håp, og at all Skriftens lære og trøst er innesluttet i den første kunngjøringen i brevet vårt: at Gud nå taler til oss i sin Sønn. Ingen andre enn Guds Sønn kan være mellommann. Fra dette evige og vesensmessige sønneforholdet strømmer alle forløsningens velsignelser. Her er kilden til nåde og herlighet. Fordi han er Guds Sønn, er han profet, prest og konge, for å føre oss nær til Gud.

2. Melkisedek, som etter navnet betyr rettferdighets konge, bor i Salem, som betyr fred. I Skriften er alt av betydning. Vi kan ikke lese og tolke Skriften som en hvilken som helst annen bok, for Skriften er ikke lik noen annen bok, likesom ingen annen bok er lik Skriften.

Skriften er blant bøkene det mennesket Kristus Jesus er blant menneskene. Som Jesus er Gud og menneske i én person, slik er Skriften både et guddommelig og et menneskelig ord. Derfor kan vi bare forstå ordets sanne mening ved Åndens tolkning i Skriften. I ditt lys ser vi lys (Sal 36,10). Skriften er sin egen tolk. Bare diamant kan skjære diamant.

Og når de inspirerte apostlene ser betydning i navnene på fremstående personer, ser vi ikke noe vilkårlig eller fantasifullt i det, for vi tror på den underfulle og fullkomne bygningen i den skrevne Skrift.

Disse sitatene og utleggingene av Skriften i Skriften er, som noen har sagt, «Eskols druer – eksempler fra, ikke unntak fra, det fruktbare Karmel som de kommer fra». Hvem kan da unngå å se betydningen i navnet Set, han som ble gitt i stedet for Abel, en som var fast og varig i stedet for ham som forsvant? Eller i navnet Josva, han som førte Israel inn i det lovede land? Eller Saul, kongen som folket ba om, og

David, mannen som var elsket av Gud? Eller Jesaja, som talte om Guds frelse?

Navnene Melkisedek og Salem skal lære oss at Kristus Jesus er rettferdighetens Konge og Fredsfyrsten. «Rettferdighet» er et av Skriftens grunnord, og uten en sann forståelse av det er det umulig å forstå Skriftens lære.

Luthers erfaring er velkjent. Han forteller om den i fortalen til Romerbrevet og mange ganger ellers i skriftene sine. Så lenge han med «rettferdighet» forsto noe som mennesket bærer fram for Gud, forble Skriften en lukket bok for ham, og sjelen hans var uten fred. Men så snart han oppdaget at Skriftens «rettferdighet» er en rettferdighet som Gud i sin uendelige barmhjertighet, i samsvar med sin hellighet og rettferdighet, gir mennesket, forsto han veien til frelse og gledet seg over Guds nåde.

Guds rettferdighet, som loven og profetene vitner om, er nå åpenbart av tro til tro (Rom 1,17; 3,21). Den er nå kommet til syne. Det finnes ingen rettferdighet av lovgjerninger. Rettferdighetens gave kommer ved Jesus Kristus til alle som tror.

«Rettferdighets konge» synes å være en tittel som egentlig bare hører Gud til. For hos ham alene er rettferdigheten. Likevel taler de profetiske skriftene også om Guds rettferdige tjener, om Davids Sønn, som elsker rettferdighet, og om den sanne Salomo, hvis styre er et styre i rettferdighet og fred.

Det profetiske ordet lærer også at denne rettferdige tjeneren skal rettferdiggjøre de mange ved at de kjenner ham (Jes 53,11). Det kunngjør at Herren vil bringe mennesket sin rettferdighet, og at *Herren, vår rettferdighet* (Jer 23,6) skal være navnet på Israels Forløser, han som bringer frelse og hjelp til sitt utvalgte folk. Som hos profeten Jesaja (Jes 53), slik er det også i Daniels profeti: Det å føre fram en evig rettferdighet er knyttet til soningen for synd (Dan 9,24).

Oppfyllelsen er i Kristus Jesus. Han er Guds rettferdige tjener. Han kom for å oppfylle all rettferdighet. Han adlød loven fullkomment, og i ham hadde Faderen sin glede. Mens han var på jorden, kunne ingen overbevise ham om synd, men likevel ble hans renhet, hellighet og rettferdighet ikke kjent, for verden kjente ham ikke. Han ble født under loven. Han gikk for å bli døpt av Johannes og underla seg alle Guds forordninger. Han skjulte sin guddommelige herlighet og rett-

ferdighet. Han ble anklaget for gudsbespottelse, for å bryte sabbaten og for ikke å ære templet. Til sist ble han regnet blant overtredere og døde vanærens død utenfor leiren.

Men det var ved denne døden han førte fram den evige rettferdighet. Det er fordi han slik «gikk til Faderen» og gjennom korset gikk inn i den herligheten der verden ikke lenger ser ham, at det nå er «rettferdighet» til alle og over alle som tror (Rom 3,22). Ved hans oppstandelse kunngjorde Gud både at Jesus er rettferdig, og at vi er rettferdiggjort i ham.

Og nå ser vi Kristus i himmelen, Den Rettferdige og vår talsmann (1 Joh 2,1). Han er rettferdighetens Konge. Styret i det evige riket er grunnet på forløsningens rettferdighet. Fordi han var lydig til døden, er han opphøyet til Herre. Fordi han er Lammet som ble slaktet, har han makt til å åpne boken og seglene på den (Åp 5,9).

Det er sant at det er av Gud at Kristus er blitt rettferdighet for oss (1 Kor 1,30), likesom det er Gud som har gjort ham som ikke visste av synd, til synd for oss, for at vi i ham skal bli rettferdige for Gud (2 Kor 5,21). Gud er rettferdig når han rettferdiggjør dem som tror på Jesus.

Men når vi taler om «Herren, vår rettferdighet», mener vi ikke Guds egenskap rettferdighet, men rettferdigheten til Jesus, mellommannen og stedfortrederen – Forløser-Guden, Herren, i hvem hele Israels ætt skal bli rettferdig og rose seg (Jes 45,25). Som Gud viser sin kjærlighet ved Kristi død på korset (Rom 5,8), slik er Guds rettferdighet den rettferdigheten som er vår i Kristus. Ved den enes lydighet, Jesu lydighet, blir vi stilt fram som rettferdige (Rom 5,19). Vi eier vår Gud og frelser Jesu Kristi rettferdighet (2 Pet 1,1).

Som evig liv er Guds gave, og Jesus sier: «*Jeg* gir dem evig liv» (Joh 10,28) og «*Jeg* er oppstandelsen og livet» (Joh 11,25), slik er det også med rettferdighetens gave. Den er av Gud, den er i og ved Kristus, den er Kristi rettferdighet, og den er Kristus selv.

Kristus er den fullkomne rettferdigheten som de troende står i og er kledd i. Men Kristus er også rettferdighetens Konge ved at han fornyer hjertene våre og gir oss sin Ånd. Derfor sier han: «Hvis ikke deres rettferdighet overgår de skriftlærdes og fariseernes, kommer dere aldri inn i himlenes rike» (Matt 5,20). Her taler Kristus om *vår* rettferdighet. På samme måte befaler han oss, enda han selv er

verdens lys, det sanne og eneste lys: «La *lyset deres* skinne for menneskene» (Matt 5,16).

Er vi kledd i Kristus, vår rettferdighet, blir vi selv rettferdige i vårt sinn og gjør rettferdighet. Denne siden av sannheten understreker apostelen Johannes når han sier: «Den som gjør rettferdighet, er rettferdig.» Og han legger til den nødvendige og sunne advarselen: «Mine barn, la ikke noen forføre dere!» (1 Joh 3,7).

Den samme Herren som kler oss i sin rettferdighet, fornyer oss også etter sitt bilde. Rettferdiggjort ved tro blir vi gjort levende til et nytt liv i lydighet. Jesus er vår Herre og Mester, vår Konge, som ved den Hellige Ånd fyller oss med kjærlighet til rettferdigheten og gjør oss i stand til å følge ham og gjøre vår himmelske Fars vilje.

Melkisedek er i Salem. Også Jesus er Fredsfyrsten, og det i kraft av rettferdigheten. Uten rettferdighet kan det ikke bli fred. Men Herren Jesus kom for å bringe fred, skape fred og være vår fred (Ef 2,14), og det i samsvar med Guds hellighet. Derfor er det ære i overflod til Gud i det høyeste. For rettferdigheten har fått sitt, Guds lov er æret, og samvittigheten er renset. Selv anklageren, Satan, som har dødens makt, kan ikke lenger komme med anklage mot Guds utvalgte.

Hvor fullkommen er ikke den freden som den oppstandne Frelseren gir sitt folk! Det er hans egen fred, som Hodet gir lemmene sine. Det er en fred som er kjøpt med blod. Det er Guds fred, forordnet av ham og elsket av ham som hans utvalgte hvile, en fred som overgår all forstand (Fil 4,7), og som er trygg for alle avbrytelser og all fiendtlig påvirkning fra verden.

Jesus har skapt fred mellom Gud og mennesket – Faderen selv, fredens Gud, sendte ham for dette formålet til sine «fiender». Han har skapt fred mellom engler og forsonte syndere og mellom jøder og hedninger. I ham skal alt i himmelen og på jorden samles (Ef 1,10; Kol 1,20). Han er hele skapningens fred og bånd. Salige er alle som bor i Salem, de som er i Kristus.

3. Melkisedek, som er større enn Abraham, er også større enn det levittiske prestedømmet. Slik er han et forbilde på Kristus, som står over Aron, og hvis prestedømme er fullkomment.

Abraham representerer hele Israel. Læren om at ett hode står for de mange, har dype røtter i Skriften. Ved Adams ulydighet ble de mange stilt fram som syndere (Rom 5,19). I hans fall falt alle mennesker.

Ved den enes overtredelse kom synden og døden inn i verden. Slik er sannheten som Skriften åpenbarer for oss, og den blir stadfestet av alles erfaring. Men mørket i denne hemmeligheten blir opplyst av glansen fra den store hemmeligheten om den andre Adam.

Vi kan prise Gud for at det finnes en slik representasjon. For Guds nådegave er evig liv ved rettferdigheten til Herren Jesus, han som er paktshodet for alle som setter sin lit til ham. Med nådegaven er det ikke som med fallet. Guds nåde er overmåte rik (Rom 5,15). Den gjenoppretter oss ikke bare til vår tidligere tilstand av skapningens uskyld, men forener oss med Guds Sønn ved den Hellige Ånd, som blir gitt oss fra Jesu herliggjorte menneskenatur.

Den samme loven om representasjon ser vi her. Isak var ennå ikke født. Hele folket var derfor ennå i Abraham. Og i de troendes far hyllet Levi stamme Melkisedek og anerkjente at han sto over dem (Hebr 7,9–10). Abraham tok imot Melkisedeks velsignelse og ga ham tiende. Av uttrykket Jakob bruker (1 Mos 28,22), ser det ut til at det å gi tiende fra eldgammel tid var en av måtene de troende æret den Høyeste på. Derfor kan vi slutte at Abraham (og i ham Aron) anerkjente Melkisedeks prestedømme ved å ta imot velsignelsen og gi tiende.

For vi må huske hva uttrykket «han ble velsignet av ham» innebærer etter Skriften. Som apostelen påpeker, hadde Abraham allerede fått løftene. Den Høyeste hadde allerede åpenbart Abraham sin nådige hensikt, at i hans ætt skulle alle jordens slekter velsignes, og Abraham hadde fått gjentatte forsikringer om dette store og omfattende løftet (1 Mos 12,2–3.7; 13,16). Hvor stor velsignelsen er som Gud lovet Abraham, kan vi lære av steder som Gal 3,14.

Hvem er så denne kongelige presten, som er bedre og større enn Abraham, de troendes far og Herrens velsignede? Vi vet med hvilken dyp ærbødighet hebreerne så på sin far Abraham, og hvor ærbødig og kjærlig de holdt fast ved minnet om alt som står skrevet om hans tro og den nåden han fant hos Gud. Derfor sier apostelen med stor ettertrykk: «Se hvor stor han er, denne som Abraham, patriarken, ga tiende av krigsbyttet» (Hebr 7,4).

Melkisedek er et forbilde på Herren Jesus. Han er en Abrahams sønn, men sier likevel om seg selv: «JEG ER før Abraham ble til» (Joh 8,58). Han er ikke bare Davids ætt, men også Davids rot (Åp 22,16). Han som ble lovet Abraham, er selv Guds velsignelse,

mellommannen som alle Guds gaver og løfter blir gitt ved, og i hvem alle åndelige velsignelser i himmelen er gitt. I ham er Abraham og Abrahams barn utvalgt. Han er den større som velsigner patriarken.

Her er det også forutavbildet at Jesus står over det levittiske prestedømmet. Da Jesus var på jorden, var han underlagt loven og holdt alle dens forordninger. Han befalte de spedalske han hadde renset, å gå og vise seg for prestene. Slik sømmet det seg for ham å oppfylle all rettferdighet. Men han er Herren, og hans prestedømme er evig og fullkomment. For mens de levittiske prestene døde og avløste hverandre og dermed også viste sin ufullkommenhet, lever Jesus i all evighet, som Sal 110 vitner (Hebr 7,8).

Men blir prestedømmet omskiftet, og trer det fram «en annen prest» i stedet for det levittiske prestedømmet, etter forbildet Melkisedek og profetien i Sal 110 (Hebr 7,15), da er slutningen uunngåelig: Også ordningen blir omskiftet, og nødvendigvis skjer det også en omskiftelse av loven (Hebr 7,12). Dette var et svært viktig utsagn, og vi kan knapt fatte hvilken virkning det måtte få i hebreernes sinn.

De vantro jødene anklaget Stefanus for å ha talt mot dette hellige stedet og mot loven, og for å ha sagt at Jesus fra Nasaret skulle bryte ned dette stedet og forandre de skikkene Moses ga dem (Apg 6,13–14). Vi må huske hvor vanskelig det var selv for de troende jødene å forstå evangeliets frihet, at ordningen var skiftet, og hva den nye pakt er, for også de var nidkjære for loven (Apg 21,20).

Men nå blir det samme argumentet som apostelen brukte for å vise galaterne at løftet til Abraham ble oppfylt for alle som tror, uten loven, lagt fram for hebreerne fra en annen side og like klart og overbevisende. For det levittiske prestedømmet er tydelig ufullkomment. Det var «svakt og unyttig» (Hebr 7,18), det vil si at det ikke kunne føre fram til fullkommenhet. Ellers ville det ikke vært forutsagt «en annen prest». Men som loven var grunnet på det levittiske prestedømmet, slik fører omskiftet i prestedømmet nødvendigvis med seg et omskifte av ordningen.

Jesus, den store ypperstepresten, er lovens endemål, til rettferdighet. Og i den frihet og kraft som den nye pakts velsignelser gir – og den største av dem er den Hellige Ånds gave – blir lovens krav om rettferdighet oppfylt i oss, vi som ikke vandrer etter kjødet, men etter Ånden (Rom 8,4), og som ikke er under loven, men under nåden (Rom 6,14).

4. I fortellingen i 1. Mosebok blir Melkisedek presentert uten ættetavle. I 1. Mosebok har slektsregistrene en svært framtredende plass. Slektsregistrene i Guds ord har betydning, selv om vi ofte ikke ser verdien eller meningen med dem.

Det er mange ting i 1. Mosebok og i Skriften ellers som først vil bli forstått når Jesus kommer igjen for å oppfylle alt, og når folkene etter Guds hensikt, som han har kjent fra begynnelsen, blir ført til å kjenne og tjene ham. Da skal vi forstå hvorfor alle disse slektsregistrene er gitt så utførlig. I 1. Mosebok blir det også regnet opp stammer som ikke dukker opp igjen senere i frelseshistorien. Gud har skrevet dem inn i sin bok for å vise at han har kjærlighetens og fredens tanker også for dem.

Om Aron vet vi navnet på hans far og mor. Vi vet hvor gammel han ble, og hvordan han ble begravet. Og prestenes slektsregister var så viktig at vi i Nehemjas bok leser at de prestene som ikke kunne påvise sin ætt, og om hvis slektsregister det var den minste tvil, ble utelukket fra den levittiske tjenesten.

Denne strenghet var nødvendig. For disse mennene var ikke prester på grunn av noe i dem selv, men bare fordi Gud hadde skilt ut denne stammen. Derfor var det at de nedstammet fra en som uten tvil og med sikkerhet var prest, deres eneste myndighet og deres eneste stilling. Noe slikt finnes ikke i Kristi menighet.[61]

Men Melkisedek står fram i den inspirerte historien som prest bare på grunn av Guds innsettelse og rett. Hans presteverdighet er personlig, hans stilling er gitt ham direkte av Gud, og prestedømmet hans er hans eget. Det er ikke overtatt eller arvet. For han som er den første i Skriften som kalles prest, blir presentert «uten ættetavle», uten far og uten mor. Det blir verken nevnt noen ende på hans prestedømme eller noen etterfølger.

[61] De som fører det lovbundne elementet med et embete som går i arv, inn i Kristi menighet – en skygge som er forbi, noe gammelt som er forsvunnet og forfalt – må huske dette: Slektsregisteret for det levittiske prestedømmet ble ført helt nøyaktig, og den minste feil eller det minste brudd i det gjorde en person uskikket til prestedømmet. Like ubrutt og nøyaktig må den såkalte apostoliske suksesjonen kunne påvises om den skal ha noen verdi eller betydning. At dette knapt er mulig, innrømmes nesten fra alle hold. Og selv om det var mulig, viser argumentet i dette brevet og læren i alle brevene at tjenesten i Det nye testamente er åndelig og ikke ordnet etter et kjødelig bud. «Dere skal kjenne dem på fruktene.» Det siste kirkemøtet til «apostlenes etterfølgere» viser at hva enn en kan legge fram av historiske bevis for en ubrutt rekke av ordinasjoner, så manglet den sanne apostoliske stadfestelsen, kraften fra Kristi Ånd, sørgelig nok.

La oss nå se på oppfyllelsen. Jesus er «Evig Far» (Jes 9,6). De samme skriftene som beskriver ham som et barn som er født og en sønn som er gitt, og som dveler ved hans menneskelighet, kunngjør oss hans evige guddom. Hans dager har ingen begynnelse og hans liv ingen ende. Hans prestedømme er nå vedvarende og går ikke videre til etterfølgere. Han er prest, «ikke etter en lov om legemlig avstamning, men ifølge et uforgjengelig livs kraft» (Hebr 7,16), et liv uten ende, som ikke kan oppløses.

For han, det evige Ord som er til i seg selv, det evige liv som var hos Faderen, ble menneske, og av egen fri vilje satte han sitt liv til for fårene. I kraft av en evig Ånd bar Guds Sønn seg selv fram (Hebr 9,14), og slik ble det livet som var åpenbart på jorden, oppløst.

Frelseren døde virkelig, han oppga ånden. Han ble korsfestet på grunn av den svakheten han i sin barmhjertighet hadde tatt på seg (2 Kor 13,4). Etter Guds rådslutning ble han som var Guds egen Sønn, sendt i syndig kjøds lignelse. Han ble et offer for synd, da Gud ved hans død fordømte synden i kjødet (Rom 8,3).

Men da Jesus sto opp fra graven, etter at han var ofret for våre overtredelser og i sin død hadde overvunnet døden og tatt bort våre synder, gikk han, Gud og menneske i én person, inn i det livet som ikke kan oppløses. For hvem eller hvilken makt skulle kunne oppløse det? Han døde én gang for synden. Lovens fordømmelse, Satans og dødens makt, syndens skyld og Guds vrede – alt ble møtt på korset. Derfor heter det at Jesus nå lever for Gud til evig tid (Rom 6,10).

Slik sa også den herliggjorte Forløseren da han viste seg for den elskede disippelen: «Frykt ikke! Jeg er den første og den siste [uten begynnelse på sine dager og uten ende på sitt liv] og den levende. Jeg var død, og se, jeg er levende i all evighet» (Åp 1,17–18). Fordi han var død, har han nå et liv uten ende, som ikke kan oppløses.

I kraft av dette oppstandelseslivet utøver han sitt prestedømme. For i ham er oppfylt det som intet enkelt forbilde kunne vise, og som alle forbildene til sammen ikke kan belyse fullt ut. Han er Gud og menneske, offer og prest, rettferdighet og liv, forsoner og konge, talsmannen som går i forbønn, og den som deler ut velsignelsene. Det livet han gikk inn i ved sin oppstandelse, er liv for oss. For i Kristi død er vår død avskaffet, og vi er reist opp med ham.

Og helligdommen han har steget opp til, er himmelen selv, selve Guds trone. Derfra hersker han over alle ting etter den makt som er gitt ham i himmel og på jord. Stadig, uten avbrudd og uten etterfølger, er han vår prest. Han lar kraften i sitt offer komme oss til gode, og ved Ånden gjør han de velsignelsene han kjøpte med sitt blod, til våre. Han er vår prest i kraft av sitt uforgjengelige liv.

Slik kjenner vi kraften i hans oppstandelse. Guds makt er overveldende stor for oss som tror, etter virksomheten av hans veldige kraft, som han viste på Kristus da han reiste ham opp fra de døde og satte ham ved sin høyre hånd (sml. Fil 3,10; Ef 1,19–20).

Vi har fått del i Kristus, Kristus lever i oss, og derfor er vårt liv uten ende, umulig å ødelegge og uforgjengelig. Verken det som nå er, eller det som komme skal, verken dette jordiske livet eller legemets død, som kanskje ligger foran oss, verken krefter eller makter eller engler, verken høyde eller dybde eller noen annen skapning skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus (Rom 8,38–39). For vår oppstandne Herre er prest i kraft av et liv som ikke kan oppløses.

La oss stanse her. Disse sannhetene er sannheter av det aller største alvor. Hvorfor var jødene så uvillige til å ta imot dem? Var det ikke delvis fordi det var for høytidelig og overveldende å tro at enden på alle ting var kommet, at de siste tider hadde begynt, at Messias' dager var innledet, og at den dagen var begynt som skal ende med at vår store Gud og Frelser åpenbares, og at rettferdighetens og fredens rike blir opprettet på jorden?

Og er ikke denne nølingen naturlig for oss alle? Viker vi ikke tilbake for å gå inn i en full og levende tro på det som er åpenbart for oss i evangeliene og brevene, fordi det er begynnelsen på enden?

Guds Sønn er blitt menneske. Guds Sønn er død på korset. Guds Sønn er som menneske gått inn i Det aller helligste. Jesu Kristi blod *er* i den himmelske helligdom. Den Hellige Ånds krefter og virkninger går nå ut for å samle et folk for ham. Han venter til Faderen gir befalingen om at han skal åpenbare seg igjen, forvandle alt og gjøre alle ting nye.

Vi lever så å si på selve terskelen til den nye ordningen, de nye himler og den nye jord, hvor rettferdighet bor (2 Pet 3,13). Det mest overveldende og veldige offeret er allerede båret fram. Kristus har lidd og er gått inn til sin herlighet. Vi venter nå ikke på noe annet enn

fullendelsen: at Jesus skal vise seg, ikke for syndens skyld, men til frelse for dem som venter på ham (Hebr 9,28).

Men virkeligheten, selve kjernen, pantet på arven – se, alt er gitt allerede nå til hver den som tror. I dette øyeblikk, mens jeg taler, er Jesus ved Guds høyre hånd som menneske, som Lammet som ble slaktet, som den barmhjertige ypperstepresten. Tro på ham, og du er rettferdiggjort, et Guds barn, Guds arving og Kristi medarving (Rom 8,17).

Å, om vi kjente disse store, hellige og virkelige sannhetene, hva slags mennesker burde vi ikke da være! Har vi smakt den kommende verdens krefter (Hebr 6,5), kreftene i det himmelriket som allerede er kommet? Har vi fått det livet som alene er verdt å kalles liv – ikke sansenes liv, ikke forstandens liv, ikke følelsenes liv, ikke en skiftende og sentimental fromhets liv, men det livet som kommer fra livets kilde, fra Jesus, og bare fra Jesus etter hans død og oppstandelse?

Hvor salig er det ikke for fattige, skyldige syndere å vite at rettferdighetens og fredens Konge er Lammet, og at Lammet har all makt! Han var død – da er all min fordømmelse borte. Og han lever – derfor lever også vi. Og han er levende i all evighet. Vi som nå bærer bildet av den første Adam i fornedrelse og trelldom, skal også bære bildet av den andre Adam i frihet og herlighet (1 Kor 15,49).

Kapittel 16. Edens ord og Sønnen, fullkommen for evig

Hebr 7,15–28

Apostelen har utledet kjennetegnene på Jesu evige prestedømme av det inspirerte vitnesbyrdet om Melkisedeks forbilledlige historie, både av det som står der, og av det som er utelatt. Som vi har sett, er de disse: Jesus er prest og konge, i ham er rettferdighet og fred forent, han står over Aron, og han er prest for evig ifølge et uforgjengelig livs kraft. Alle disse punktene blir ytterligere belyst og bekreftet av det femte kjennetegnet – eden som Jesus ifølge Salme 110 ble innsatt til prest ved.

Lovens pakt var knyttet til det levittiske prestedømmet. Uten megling var det umulig at Gud kunne gå inn i et paktsforhold med syndige og skyldige mennesker, og derfor ble heller ikke den første pakt innviet uten blod. Apostelen viser at når prestedømmet blir forandret,

må også den pakten som prestedømmet er knyttet til, nødvendigvis forandres.

Når apostelen taler om det levittiske prestedømmet og den første pakt med så sterke ord som at den var svak og unyttig, må vi huske at han her, likesom når han taler om Moseloven, ser på dem som skilt fra Kristus, som var selve virkeligheten bak skyggen. Han henvender seg til dem som så på loven og de levittiske forordningene løsrevet fra den levende forbindelsen med løftet om Kristus og med det sanne offeret.

Den troende israelitten, som var opplært av loven og profetene, så fram til Herrens komme og den forløsningen som Messias skulle fullbyrde. I forordningene så han bilder av evige og himmelske velsignelser. Og enda han under lovens pakt ennå var i trellens ånd og holdt under tuktemesterens formynderskap, fikk han ved troen syndenes forlatelse og så fram til den evige arven som Gud hadde lovet fedrene.

Men jødene så på loven som en kilde til rettferdighet og liv og glemte hva den egentlig var og betydde. De så på det levittiske prestedømmet, templet og offergavene løsrevet fra Kristus og tok skygger og forbilder for selve virkeligheten. Da så apostelen seg nødt til, i alle brevene der han berører dette emnet, å vise dem at loven, tabernaklet, ofrene og prestene, sett i seg selv, slett ikke kunne gi sjelen rettferdighet, fred eller liv. De var helt svake og unyttige. De var sendt bare for en tid, for å forberede det som aldri skal rokkes, og som har den sanne virkeligheten og den evige saligheten i seg.

Slik var hele lovens pakt og det levittiske prestedømmet bare et innskudd. De var aldri ment å bli stående. Som apostelen forklarer om loven i Galaterbrevet, var de bare tuktemesteren, oppdrageren, som var satt for en tid, til barnet hadde nådd en viss modenhet, slik at det da kunne ta velsignelsen virkelig i eie, satt i frihet av barnekårets Ånd ved troen på Kristus Jesus.

Apostelen kunngjør et stort prinsipp med ordene: «Loven førte jo ikke noe til fullkommenhet» (Hebr 7,19). Det var ikke et eneste punkt der loven nådde målet, for lovens ende er Kristus. Loven er i seg selv, av sin natur, stykkevis og midlertidig, og derfor nødvendigvis ufullkommen. Dette er et vesentlig kjennetegn ved den gamle pakts tid.

Loven åpenbarte og fordømte menneskets skyld, og dernest var den en skygge av det som skulle komme. Loven viste folket at Gud er hellig, at mennesket er syndig, og at det derfor var nødvendig med en

fullkommen megling for å føre oss inn for den Høyestes ansikt. Loven var et forbilde på denne meglingen. Men alle forbilder er av sin natur bare skygger, og derfor kan de ikke gi selve virkeligheten, bare peke fram mot den. Lovens ufullkommenhet viser seg særlig i disse tre punktene:

For det første syndenes forlatelse. Under den gamle pakt ble de troende trøstet ved åpenbaringen av Guds miskunn og ved løftet om Messias. Men som den stadige gjentakelsen av ofrene viste, var den sanne soningen ennå ikke gjort, den evige rettferdigheten var ennå ikke ført inn, og derfor var samvittigheten ennå ikke renset fra synd. Apostelen forklarer i Romerbrevet at selv om Gud tilga israelittene deres synder før Kristus døde på korset, ble de bare ettergitt fordi Gud i sin langmodighet bar over med dem (Rom 3,25). Det skjedde på en midlertidig måte, med tanke på den soningen som skulle komme.

Men nå, når Kristus har dødd, er han blitt garantist for den nye pakt, som har bedre løfter, og den første velsignelsen i den er syndenes forlatelse. I denne pakt har vi ikke lenger noen synd på samvittigheten. For den som er kommet til Jesus Kristus, han som døde én gang for alle, har fått full og hel syndenes forlatelse. Han trenger bare å få føttene vasket daglig: Han skal erkjenne overtredelsene sine og bekjenne dem for ham som er trofast og rettferdig, så han forlater oss syndene og renser oss fra all urettferdighet (1 Joh 1,9).

For det andre var adgangen til Gud ikke fullkommen under den gamle pakt. Abraham, Moses, David og alle fedrene ba til Gud og visste at Gud hører bønn. Men de hadde ennå ikke full adgang til Gud, for de kunne ennå ikke gå inn i Det aller helligste. Veien inn i helligdommen gjennom forhenget, som er Kristi kjød, var ennå ikke åpenbart. Før Jesus kom, tilba de hellige i den gamle pakt ikke i Åndens frihet. De hadde fått trelldommens ånd og ikke barnekårets Ånd. De kunne ikke be som barn som er ett med den mannen som er deres Herre og hode, Sønnen som ble menneske.

Den tredje ufullkommenheten var denne: De hadde ikke fått Den Hellige Ånd som en Ånd som bor i dem. Dette forklarer apostelen i Galaterbrevet. Jo mer vi gransker dette avsnittet om Melkisedeks prestedømme, jo mer blir vi overbevist om at den samme ånd som argumenterer om loven i Romerbrevet og Galaterbrevet, her forklarer at Kristus står over Arons prestedømme.

Hvis det var gitt en lov som kunne gi liv, ville det ikke vært nødvendig for Kristus å dø på korset. Da ville rettferdigheten virkelig ha kommet av loven. Men loven, Mosepakten, kunne ikke tjene til liv, det vil si gi oss Den Hellige Ånd (Gal 3,2.21). For Ånden var ennå ikke gitt, fordi Jesus Kristus ennå ikke var herliggjort (Joh 7,39). Guds Ånd er fra evighet til evighet ett med Faderen og Sønnen. Men Herren Jesus taler om Den Hellige Ånd som Den Salvedes Ånd, som ifølge Faderens løfte bor i menigheten. Han var ennå ikke gitt, fordi Jesus ennå ikke var herliggjort.

Ånden skulle sendes fra Jesus, Sønnen, som vår Herre og herliggjorte hode. Det krevde ypperstepresten med det uforgjengelige oppstandelseslivet, han som ble slaktet som offer på Golgata og reist opp av graven ved Guds kraft. Det er fra vår oppstandne Herre at livet nå blir gitt de troende. Ånden bor i våre hjerter, og vi har samfunn med Faderen og Sønnen. Slik er de troendes tredobbelte forrett i den nye pakt: fullkommen syndsforlatelse, fullkommen adgang til Gud og Den Hellige Ånd som bor i oss.

Men loven førte ikke noe til fullkommenhet. For fullkommenhet er et sant, virkelig og evig samfunn med Gud gjennom en fullkommen megling, og denne fullkomne meglingen har vi fått i Herren Jesus Kristus.

Apostelen sier nå at alt dette er helt klart av Guds ord i Salme 110. David kunngjorde i Ånden Herrens ed: «Du er prest til evig tid etter Melkisedeks vis» (Sal 110,4). Står det «etter Melkisedeks vis», er Arons vis satt til side. Står det «prest til evig tid», må det være fullkommenhet i dette prestedømmet. Det vil si: Dette prestedømmet varer uten opphold, det går ikke over til noen annen, og det forandres ikke. Det bringer den endelige saligheten som varer evig, et fullkomment og virkelig samfunn mellom Gud og oss.

Og denne ordningen er innstiftet ved en ed. «Herren har sverget», står det skrevet i salmen. Av dette uttrykket utleder apostelen et svært viktig argument. Og var David «i Ånden» da han skrev denne salmen, slik Herren Jesus selv sier (Matt 22,43), har vi ingen vanskelighet med å ta imot apostelens undervisning. Skal vi dømme Skriftens uttrykk slik vi dømmer uttrykkene i andre bøker, der ord iblant brukes tankeløst, tilfeldig eller overfladisk, uten noen videre eller dypere mening? Langt derifra, om vi virkelig har lært Guds sinn å kjenne!

Arons prestedømme ble ikke innstiftet med ed. Det som er knyttet til en ed, kan aldri forandres, for Gud er uforanderlig. Han sverget til Abraham: «Sannelig, jeg vil rikt velsigne deg» (Hebr 6,14), for at vi skulle ha en sterk trøst ved to uforanderlige ting, som utelukker at Gud kunne lyve (Hebr 6,18). På samme måte er Jesu ypperstepresteprestedømme innført med en ed, fordi det aldri kan forandres, fordi det bygger på Guds evige beslutning og rådslutning, og fordi det i sitt vesen er knyttet til Guds egen natur og hensikt. «Herren sverget, og han skal ikke angre det.»

For dette kongelige prestedømmet ble opprettet i Kristus før verdens grunnvoll ble lagt. Her blir hans viljes mysterium åpenbart for oss, «etter sitt frie råd, som han forut fattet hos seg selv» (Ef 1,7–9).

Kristus, Lammet uten lyte og uten flekk, offeret, Kristus, ypperstepresten, Kristus, arvingen til alle ting, var forutbestemt i Guds evige rådslutning. Hans kongelige prestedømme er evig, likesom det evige livet, som Gud, «som ikke kan lyve» (det er edens natur), «har gitt løfte om fra evighet av» (Tit 1,2). Slik er de troende utvalgt i ham til herlighet, og slik er nådens evangelium knyttet til evigheten.

Men den gamle pakt, som har med menneskets gjerninger å gjøre, hører av sin natur hjemme i tiden. Guds egen «rådslutning og nåde» ble gitt oss «i Kristus Jesus fra evighet av» (2 Tim 1,9). Dette er edens prestedømme, som det er sagt om: «Han skal ikke angre det.»

I denne erklæringen ser apostelen at lovens pakt, som var knyttet til det levittiske prestedømmet, blir opphevet og satt ut av kraft, og for det andre at et bedre håp blir ført inn, og ved det kan vi nærme oss Gud (Hebr 7,18–19). Denne eden viser at Jesus er garantist for en bedre pakt (Hebr 7,22).[62]

La oss nå se på kontrasten mellom prestene i den levittiske pakt og denne presten etter Melkisedeks vis. De var mange, han er bare én. Deres prestedømme gikk i arv – sønnen fulgte etter faren. Kristus har et prestedømme som ikke kan gå over til noen annen, fordi hans liv er uforgjengelig. De var syndige, men han er hellig, ren og uten flekk.

[62] Her møter vi for første gang i brevet ordet *diathēkē* (διαθήκη, «pakt, testamente»). Det skal forklares nærmere ved kapittel 8 og 9, men ordet betyr både ordning, pakt og testamente. Det levittiske prestedømmet er knyttet til loven, den gamle pakt, som var midlertidig og ufullkommen, og til en jordisk helligdom. Vår Herres prestedømme etter Melkisedeks vis er knyttet til den nye, evige og fullkomne pakt, som Jesus er mellommann og garantist for (sml. Hebr 8,6; 9,15), og til den himmelske helligdommen.

De bar fram offer i det jordiske tabernaklet. Han bærer fram seg selv med sitt blod i den sanne helligdommen, som er høyt over alle himler, og som er evig. Han trer fram for Guds åsyn.

I Jesus Kristus, den evige presten etter Melkisedeks vis, er alt oppfylt som under den forberedende pakt bare kunne skisseres ufullkomment, gjennom mange slags forordninger. Det var umulig ved noe forbilde eller noen rekke av forbilder å vise fullt ut det som er uendelig og evig, det som er både guddommelig og menneskelig.

Selv alle forbildene sett under ett er ikke forståelige for oss og fører oss ikke til en riktig slutning og en riktig forståelse av Kristus, uten at vi alltid husker at de nødvendigvis er ufullkomne.

Jesus er offeret – men hvilket offer kunne være et forbilde på Kristus? Dyrene som ble slaktet, var bare passive i døden. Det er sant at de skulle være uten lyte, og slik viste de at Jesus Kristus var fullkomment hellig. Men at han ofret seg selv og ga seg selv til Gud i vårt sted, at han satte livet til for sauene, at han kom for å gjøre Guds vilje, Faderen som hadde sendt ham, troens og kjærlighetens lydighet – dette kunne aldri vises i noe forbilde!

Videre ble offerdyret slaktet bare for å få blodet. Syndenes forlatelse kom ved blodet. Det var blodet som ble båret inn i Det aller helligste. Og dette blodet var skilt fra offeret, som var dødt. Også dette var en svært ufullkommen skisse av virkeligheten. Av egen fri vilje, i lydighet mot Faderen og av kjærlighet til oss ga Herren Jesus sitt liv som løsepenge for våre synder.

Med blodet gikk han selv, den levende Jesus, prest og offer, inn i Det aller helligste for å bli der som vår rettferdighet og vårt liv. På korset var han offeret. I Det aller helligste er han prest, ikke etter Arons vis, men etter Melkisedeks.

Alt som ofrene var bilde på, og alt som Aron var bilde på, har Herren oppfylt. Og da han hadde oppfylt alt, tiltrådte han sitt sanne, virkelige og evige prestedømme, som er etter Melkisedeks vis. For selv om han går i forbønn for oss og bærer oss på sitt hjerte, slik Aron var et forbilde på, er selve prestedømmet hans nå ikke etter Arons vis. Og selv om han er prest etter Melkisedeks vis, har han ennå ikke tiltrådt det prestelige kongsherredømmet som prestekongen som møtte

Abraham, var et forbilde på.[63]

I kraft av sitt prestedømme kan Kristus fullkomment (på en fullkommen, uttømmende og altomfattende måte) frelse dem som kommer til Gud ved ham, da han alltid lever for å gå i forbønn for dem (Hebr 7,25).

La oss huske hvor stor vekt alle brevene legger på Kristi oppstandelsesliv. Han som var vårt påskelam, lever nå, og vårt eneste håp står til den oppstandne Herre.

Mange kristne dveler ved Jesu korsfestelse på en ensidig måte. Vi kan ikke dvele for mye ved den herlige sannheten at Jesus Kristus ble korsfestet for våre synder. Likevel er det ikke korsfestelsen, men Kristus, Herren, troen vår hviler på. Og vi dveler ikke ved Kristus slik han var på korset, men ved Kristus som var død og er oppstått, og som lever ved Guds høyre hånd og går i forbønn for oss.

Hva mener apostelen Paulus når han sier: «For ble vi forlikt med Gud ved hans Sønns død, da vi var fiender, skal vi så mye *mer* bli frelst ved hans liv, etter at vi er blitt forlikt» (Rom 5,10)?

Det er et «så mye mer», en framgang, et høydepunkt. Da Jesus døde på korset, tok han bort våre synder, men det var bare å fjerne en hindring. Det endelige målet med hans død på korset var hans oppstandelse og himmelfart: at han gjennom lidelse skulle gå inn til sin herlighet og være den fullkomne mellommann mellom Gud og mennesker, som fører oss fram for Gud og gir oss alle de velsignelsene han har kjøpt oss med sitt dyrebare blod. Han vant en evig forløsning på korset. Fra Det aller helligste deler han ut velsignelsene fra denne evige forløsningen.

Derfor vitner vi hver Herrens dag at Kristus er oppstått. Var Kristus ikke oppstått, var vi ennå i våre synder. Og om det var mulig at vi likevel fikk tilgivelse, ville vi være døde og uten Ånden. Loven ga verken rettferdighet eller liv. Kristus gir både rettferdighet og liv, for han døde i vårt sted, og han ble levende igjen for å være vårt liv. Derfor

[63] Vi venter fortsatt på at dette forbildet skal bli endelig oppfylt. Etter den endelige seieren over alle fiender, over alle jordens konger og stormakter som har samlet seg mot Herrens folk, når avgudsdyrkelsen er utryddet for alltid og Den høyeste Gud alene blir tilbedt, da skal himmel og jord velsignes under Herren Jesu prestelige kongsherredømme. Rettferdighetens og fredens konge skal velsigne Abrahams ætt og alle de saktmodige som arver jorden. Og de herliggjorte hellige, som har seiret i Kristi navn og kraft, skal etter hans løfte arve alle ting. Da skal alle ting, både det som er i himmelen og det som er på jorden, samles i ett i Kristus. Og Gud, som eier himmel og jord, skal bli lovprist, mens hans velsignelse flyter uhindret ut gjennom alle deler av hans rike.

sier apostelen i Romerbrevet: «Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss» (Rom 8,34).

Faderen selv elsker oss. Det er Faderens gode vilje at Jesus skal gå i forbønn for oss på denne måten. Av sin egen frie kjærlighet og suverene nåde går Jesus i forbønn for oss, for at det livet han ved sin død har gitt oss, skal være rikelig i oss, og for at alle de åndelige velsignelsene i himmelen som er i ham, og alle de timelige velsignelsene vi trenger for vår trygghet, vår trøst og vår tjeneste, skal bli gitt oss ved Faderens kjærlighet og ved Den Hellige Ånd som bor i oss.

Herren Jesus, som gjennom døden gikk inn til herligheten, fører oss til Gud som til sin og vår Far, og han fører Gud til oss ved at Den Hellige Ånd bor i oss. Slik er hans prestedømme fullkomment.

Tenk nå på hvor fullkomment Kristi prestedømme er, og den bedre pakt som han er blitt garantist og mellommann for. Skriften lærer tre ting: Gud er hellig, mennesket er syndig, og Jesus er den fullkomne mellommann. I den gamle pakt ble det lagt stor vekt på de to første: Gud er hellig, og mennesket er syndig. Derfor ba de gudfryktige israelittene: Å, om Gud ville sende sin frelse! Meglingen ble vist i forbilder. Fullkommenheten ble lovet – det sanne offeret og Åndens gave.

Gud lærte Israel syndens natur, dybde og fordømmelse. Loven var den fulle, omfattende og dyptgående forklaringen på hva syndefallet førte med seg. Den åpenbarte for jødene menneskets dype fremmedgjøring fra Gud, dets fordervelse og ondskap, og at selve roten og kilden til vårt liv er syndig. Slik ble Guds hellighet og menneskets synd og syndighet levende innprentet i Guds gamle folk. Også synder som var gjort i uvitenhet, krevde soning, og kjødets syndighet ble stadig minnet dem om. Slik lengtet de etter at Guds løfte skulle bli oppfylt: den sanne soningen og Ånden som skulle bo i dem.

I den nye pakt ligger vekten på Jesu fullkomne megling, og ut fra det standpunktet at vi er fullkomment tatt imot, skal vi se Guds hellighet og menneskets syndighet.

La oss ikke ha et grunnere syn på Guds hellighet og syndens natur enn våre fedre hadde under lovens mindre fullkomne pakt. I lyset fra den himmelske helligdommen, der Jesus er vår yppersteprest, kan vi *aldri* si at vi ikke har synd (1 Joh 1,8), eller at vi setter vår lit til kjød (Fil 3,3), eller at vi ikke trenger å sørge over og fordømme det onde

som er i oss, og motstanden fra det gamle mennesket, som stadig strider mot det nye.

Herren Jesus er den fullkomne mellommann. De levittiske yppersteprestene var syndige mennesker og måtte bære fram offer for seg selv. Men Herren Jesus var «hellig, uskyldig, ren» (Hebr 7,26). I sitt forhold til Gud var Herren Jesus hellig (*hosios*, ὅσιος). Helt fra fødselen var han ren, og i hele sitt liv viste han sin indre, fullkomne kjærlighet til Faderen og sin samstemmighet med hans vilje.

I forhold til mennesker var han uskyldig. Han gikk omkring og gjorde godt, han elsket med fullkommen kjærlighet, tilga og tålte alt. Med hensyn til seg selv var han ren, enda han levde i en verden full av synd og fristelse. Han rørte ved den spedalske, og den spedalske ble renset. Han kom i berøring med døden – her står han i kontrast til den jødiske presten – og han beseiret døden. Han tok den lille piken i hånden, og hun sto opp. Han møtte fristeren og forble ren.

Han var «skilt fra syndere». Skildringen av den rettferdige mannen i Salme 1 er oppfylt i ham. Han var den eneste syndfrie i verden, og han var alltid alene med Gud.[64]

Denne Herren er «opphøyet over himlene». Jesus gikk inn i det aller helligste som tabernaklet var et forbilde på. Høyt over alle skapte himler, over engler og makter, er Jesus nå i den sanne helligdommen, for Guds åsyn, og der sitter han på tronen som vår fullkomne yppersteprest. Hans plass i himmelen viser at han tok bort synden for evig da han ofret seg selv, og den viser også hans guddommelige herlighet. For hvem andre enn Guds Sønn kan sitte ved Majestetens høyre hånd i det høye? Som det står skrevet: «Vis deg høy over himmelen, Gud» (Sal 57,6.12).

Nå vender apostelen tilbake, på en svært ettertrykkelig og avgjørende måte, til den grunntonen han slo an i begynnelsen av brevet. Moseloven innsetter prester som stadig skiftet. Men edens ord, som kom etter loven, innsetter for all evighet som yppersteprest ham som er Sønnen (Hebr 7,28). (*Sml. den samme vekten på «Sønnen», Hebr* 1,1–2.)

[64] Og likevel, enda han slik i virkeligheten var skilt fra syndere, dro han til seg og ble venn med dem som var fattige i ånden og hadde et sønderknust hjerte. Syndere kom nær for å høre hans nådefulle ord. Han tok imot dem og spiste med dem, og til sist ble han regnet blant overtredere. La oss lære av Jesus det sanne å være skilt ut for Gud, som viser seg i ydmykhet og i kjærlighet til syndere. Det står i motsetning til fariseernes selvlagde atskillelse, som verken har samfunn med Gud eller den guddommelige nådens kraft som drar mennesker til Gud.

Bare Sønnen kunne være ypperstepresten, og han ble ypperstepresten. Gjennom sin menneskeblivelse, gjennom alt han opplevde i et liv i sorg og tro, gjennom sin død på korset og gjennom sin oppstandelse og himmelfart er Jesus blitt fullendt for all evighet som ypperstepresten ved Guds høyre hånd. Han er vår ene og eneste kongelige ypperstepresten, evig, himmelsk, Gud og menneske i én person.

Sann fred eller sant samfunn med Gud må forene tre ting. Det finnes ingen fullkommen megling og intet virkelig samfunn med Gud uten at tre vilkår er oppfylt.

For det første må meglingen gå langt nok ned. En stige er til ingen nytte om den ikke når helt ned til det stedet der jeg står. Er den ikke der jeg kan sette foten på den, hjelper den ikke.

En megling som ikke når ned i vår falne, skyldige og fortapte tilstand – en megling der det ikke er noen soning, en megling som ikke tar bort Guds vrede, som ikke tar bort lovens forbannelse, som ikke utsletter skyldbrevet som var skrevet med bud og gikk oss imot (Kol 2,14), som ikke binder og overvinner Satan, han som har dødens velde (Hebr 2,14) – jeg sier: En megling som ikke går ned i dette dypet, er ingen sann megling for en synder.

Men Kristi megling bygger på hans offer på korset, og derfor går den ned til min fortapte og skyldige tilstand. Hvordan kan jeg ta imot den uten anger, uten sorg etter Guds sinn, uten å fordømme meg selv, uten at det gamle mennesket blir korsfestet sammen med alle de smigrende forhåpningene vi kan bygge på oss selv?

For det andre må den sanne meglingen gå høyt nok. Den må føre meg fram for Guds åsyn. Bare det som er rent og levende, kan bæres fram for Gud. Derfor trenger jeg rettferdighet og liv. Herren Jesus er vår rettferdighet, og ved sin oppstandelse og ved Ånden som bor i oss, er han vårt liv. I ham er vi tatt imot og fylt med livets Ånd. Ved Kristus har vi adgang til Faderen.

Her er vår fullkommenhet. Den er ikke i oss selv, men i Herren, som er ved Guds høyre hånd. Den er ikke en fullkommenhet som vokser fram, eller at kjødets onde og gudfiendtlige natur gradvis blir mindre. Gjennom alle våre dager på jorden strider kjødet mot Ånden (Gal 5,17). Likevel er det ingen fordømmelse for dem som er i Kristus Jesus (Rom 8,1).

For det tredje: Likesom meglingen må gå langt nok ned og nå oss i det dypet der vi er, og likesom den må gå høyt nok, helt inn i Guds helligdom, slik må den også gå dypt inn i våre hjerter. Likesom vi blir ført til Gud, må Gud bli ført til oss. For den Kristus som lever for oss, må også leve i oss. Kristus, som er vår yppersteprest ved Guds høyre hånd, sender Ånden inn i våre hjerter. For «kjødets attrå er død, men Åndens attrå er liv og fred» (Rom 8,6).

Summen av alt dette er: Kristus, Guds Sønn, døde i vårt sted på korset. Kristus lever for oss i himmelen. Kristus lever i oss ved Ånden.

Kapittel 17. Tilbakeblikk

Når vi ser tilbake på læren i de sju første kapitlene i brevet vårt, la oss minne oss selv om noen sider ved sannheten som er lagt fram for oss, med hensyn til tre ting: Skriften, vår Herre Jesu herlighet og det kristne livet.

1. Skriften: dens autoritet, inspirasjon og praktiske karakter.

Ingen annen menighet ser ut til å ha vært i en så farlig stilling som den hebraiske menigheten som brevet vårt ble skrevet til. Misbrukene som hadde sneket seg inn i menighetene i Korint, deres strid og splittelse, deres stolthet og innbilskhet og de grove syndene som noen av medlemmene hadde falt i, var sannelig alvorlige. Apostelen ga dem en skarp irettesettelse, ikke uten gjennomtrengende ironi, men hele tiden preget av hans ømme og kjærlige ånd.

Villfarelsen som galaterne sto i fare for å falle i, gjaldt livsviktige ting, og apostelen formaner dem med ivrig og dyp bekymring. Han advarer dem om at hvis de ikke står fast i evangeliets frihet, men går tilbake til lovens standpunkt, vil Kristus ikke være til noe gagn for dem (Gal 5,2.4). Og selv om de falske lærernes og vranglærernes karakter trådte tydeligere fram i de menighetene som Peters andre brev og Judas' brev ble skrevet til, ser vi likevel ingen menighet som sto i så overhengende fare for frafall.

Derfor er det verdt å merke seg at selv om hebreerne i dette brevet blir formant til å være lydige mot sine veiledere, til å rette seg etter dem som er kalt til å våke over deres sjeler, og til å huske dem som har talt Guds ord til dem (Hebr 13,7.17), skjer det først i det siste kapitlet.

Apostelens hovedanliggende er at de skal være lydige mot Guds ord, at de i trofast og utholdende tro skal holde fast ved Ordet som Gud

mange ganger og på mange måter har talt til fedrene gjennom profetene, og som han i disse siste dager har talt til oss gjennom Sønnen, og som apostlene, som hadde sett ham på jorden, har forkynt.

Brevets forfatter setter budskapet om evangeliet likt med det skrevne Ord, med Skriften, som Israel tok imot som vitnesbyrdet om Guds åpenbaring og som Guds ord, og han bygger alle sine argumenter og formaninger på det inspirerte vitnesbyrdet. Det er svært lærerikt å se hvordan forfatterens egen person holdes i bakgrunnen, mens Skriftens autoritet holdes fram.

De såkalte apostlenes etterfølgere og noen kirkesamfunn legger stor vekt på en sentral myndighet som gir lover, og som skal avgjøre alle de lærespørsmål og praktiske spørsmål som skaper uro i de kristne menighetene. Da er det godt for oss å huske hvor lite apostlene selv tenkte på å utøve en slik mekanisk myndighet, og hvordan de bare stolte på kraften i Ordet når Ånden legger det på hjerte og samvittighet. Var det slik i de apostoliske menighetene, burde det ikke da være enda mer slik i dag?

Skriften er den eneste autoriteten i menigheten. Vi skal ledes og formes av Ordet, ikke av oldtiden eller av menneskers meninger, hvor framstående de enn er, og heller ikke av kirkenes tradisjoner og skikker, hvor ærverdige de enn er. Menigheten er bruden, og det er hennes sak å lyde Herren og gjøre hans bud i alle ting. Hun har ikke noe lys i seg selv. Som månen skal hun bare kaste tilbake lyset fra solen. Og likesom menigheten skal også den enkelte kristne bli i Ordets lære.

La oss ikke bøye oss for menneskers meninger, for det nyes tiltrekning eller for myndigheten til dem som utmerker seg ved lærdom eller hengivenhet. La oss alltid søke Den Hellige Ånds undervisning gjennom Skriftene, så vi kan ta imot sannheten fra Gud og bli lært av ham som alene kan lære oss det som er til gagn (Jes 48,17), og hvis undervisning følges av lyset fra en fredfull visshet og av en levende kraft.

Slik kan vi fra tidlig barndom kjenne Skriften og bli gjort vise til frelse (2 Tim 3,15). Og alle Kristi lemmer, fra den minste til den største, kan få den sanne, personlige og direkte undervisningen ovenfra. Bare ved den kan vi bevare vår frihet og bli i den ydmyke og lærevillige holdningen som disipler av den ene Mester.

Guds ord blir til evig tid: «Hver plante som min himmelske Far ikke har plantet, skal bli rykket opp med rot» (Matt 15,13). Enten det gjelder lære eller praksis, kan ingenting bestå uten at det er av Gud. Planter som ikke er plantet av Gud, er det ikke nok å kappe noen greiner av for å hindre at de vokser for frodig. Etter Herrens ord, han hvis kjærlighet er like uendelig som hans sannhet, må de rykkes opp med rot.

Så langt reformatorene fikk nåde til å vende tilbake til Skriften, handlet de etter budet fra den milde og kjærlige Frelseren. Deres iver var åndelig og sunn, og den tjente menighetens og folkets sanne vel.

Vi kan ikke ofte og ettertrykkelig nok minnes om Skriftens autoritet og om det forholdet hver kristen står i til Guds ord. Etter Skriftene døde Kristus, og etter Skriftene sto Kristus opp (1 Kor 15,3–4). Og likesom apostlene forkynte evangeliet ut fra Skriftene i sin mest grunnleggende og enkle form, slik blir all guddommelig sannhet som er nødvendig og til gagn for oss, lært av Ånden gjennom det profetiske og apostoliske ord.

Skriften er vitnesbyrdet om Guds åpenbaring til hans utvalgte folk Israel. Gud åpenbarte seg i ord og gjerning, i lære og i sin forløsende nådes og sitt kongelige styres gjerninger, i løfter og i forbilder. Derfor er det umulig å skille det guddommelige og evige mekanisk fra det lavere og menneskelige, det historiske og personlige. I Israels historie, i det utvalgte folkets ordninger og lover, i patriarkenes, profetenes og kongenes karakter, kamper og utvikling åpenbarer Gud sin sannhet for oss, og han åpenbarer seg selv for oss.

Der Guds helliges indre liv blir avdekket for oss, som i Salmene, i Jobs bok, i Jeremias klagesanger og ellers gjennom hele Skriften, slik at vi, som Luther sier, «ser inn i selve hjertet hos disse mennene og ikke bare får se paradis og himmelen selv der, men også døden, ja, helvete» – der har vi i disse tilsynelatende rent menneskelige og personlige skildringene Den Hellige Ånds undervisning.

Han viser oss sant og fullkomment striden i menneskesjelen mellom Guds nåde og deres synd og svakhet, og han gir oss en veiledningsbok der alle tenkelige vanskeligheter og villfarelser er tatt med, og de sanne legemidlene og rettelsene er vist. Derfor er ingen del av Skriften rent menneskelig og forgjengelig. Hele Skriften er guddommelig og evig. Den har liv i seg, den oppfyller seg selv stadig, og fra

begynnelse til slutt rommer den åpenbaringen av Guds vesen og Guds frelse.

I Skriften løper alle linjer av tanker og historie, av forbilder og profetier, sammen og møtes i ett punkt: Messias. Kristus blir framstilt i profetenes, prestenes og kongenes ord, gjerninger og personer. Han er forbildet i tabernaklet med det inventaret Gud selv hadde fastsatt. Hans komme blir varslet og hans verk forkynt, ikke bare av den levende Guds røst som talte til patriarkene og profetene, og ikke bare av de helliges tro og bønn som svarte på den, men også av skapningene som fikk sitt blod utøst, av de livløse tegnene, som arken, vaskekaret og alteret, av sabbaten, av høytidene og fastene og av jubelåret.

Ja, selv skrøpelighetene, nederlagene og syndene til profetene, prestene og herskerne, som hadde fått sine embeter av Gud til ære for hans navn og til gagn for folket, gjorde bare lengselen hos de gudfryktige større etter at den fullkomne mellommannen skulle komme, Sønnen, som Gud taler i, og som Guds nåde og herredømme blir ført fullkomment til hans folk ved.

Gud som åpenbarer seg, eller Kristus som åpenbarer seg, er altså det sentrale og høyeste målet med Skriften. Men denne store hensikten kunne bare fullbyrdes gradvis. Hvert nytt behov mennesket fikk, brukte Gud som en ny anledning til å vise sitt vesen og folde ut de veldige rikdommene i sin nådige rådslutning.

Derfor gir Skriften oss historien om den utvalgte ætt, det folket som Gud dannet for seg selv for at de skulle forkynne hans pris. Den viser oss Israel i trelldom, Israel i ørkenen, Israel som tilber, Israel som går inn i det lovede land, Israel som snart blir lik folkeslagene og snart seirer i tro.

Israel er framstilt fra alle disse sidene for at vi skal lære Guds veier, verdens karakter, den troendes prøvelser og vanskeligheter, kilden til svakhet og nederlag og kilden til seier og styrke. Slik åpenbarer Gud seg gjennom det hele, men på en måte som passer for vårt svake syn, og som gir oss all den veiledning, tilrettevisning og oppmuntring vi trenger i vårt liv på jorden.

Brevet vårt belyser disse sannhetene om Skriften på en bemerkelsesverdig måte. Vi leser i Apg 17,2–3 at Paulus pleide å samtale med jødene ut fra Skriftene: «Han la ut for dem og viste at Messias måtte lide og stå opp fra de døde, og sa: Den Jesus som jeg forkynner

for dere, han er Messias.» I dette fulgte han bare Herrens egen fremgangsmåte, for etter sin oppstandelse «begynte han fra Moses og fra alle profetene og forklarte for dem i alle Skriftene det som er skrevet om ham» (Luk 24,27).

Slik gjorde alle apostlene. Likesom sin guddommelige Herre så de på Mosebøkene og profetene som ett. De taler om «Skriften» og om «hele Skriften». (*Luk 24. Det er påfallende at dette er fortalt nettopp i Lukasevangeliet, som alle er enige om har et paulinsk preg.*)

Brevet vårt viser til Skriften for å bevise læren, som til en endelig og fullt tilstrekkelig autoritet, og det viser at forfatteren regnet hele samlingen av bøker som like viktige og like verdige. På en svært tydelig måte blir Skriften sitert som Guds ord. Han er den sanne og eneste forfatteren, selv om mange hellige menn var hans sendebud og redskaper.

For Skriften er ikke bare vitnesbyrdet om åpenbaringen. Den er det inspirerte vitnesbyrdet. Skriften lærer om seg selv at den er innåndet av Gud – direkte, og enda oftere og sterkere indirekte. Utvalget av levnetsskildringer, fortellinger, ættetavler, bønner og ordspråk, måten de ble skrevet ned på, ja, selv at visse omstendigheter er utelatt – alt dette skjedde ikke etter menneskers utvalg, visdom og dyktighet, men etter Åndens sinn. Han utforsker dybdene i Gud (1 Kor 2,10) og ser enden fra begynnelsen, og han har latt hellige menn skrive slik at Guds sannhet blir åpenbart i sin fylde til lærdom og trøst for alle slekter.

Skriften har sitt opphav i Den Hellige Ånd. Den er fullkommen, altomfattende og ren. Skriften står over enhver tid, for den er skrevet av den evige Ånd. Vår visdom er å ta imot Skriftens lære med ubetinget barnlig tro og å ta imot den etter dens egen fremgangsmåte, uten å blande den med menneskelig visdoms overtalende ord og med tankene og fagordene til forbigående skoler.

Dette brevet viser oss levende Skriftens autoritet og inspirasjon som vitnesbyrd om Kristus, men det minner oss også stadig om Ordets praktiske karakter. Ånden er fremdeles knyttet til Skriften. Ved den lærer, leder og trøster han fremdeles menneskenes hjerter. Ordet er levende fordi Den Hellige Ånd legger det på hjertet, og sjelen hører Guds røst.

Særlig blir Skriftens formaninger tilskrevet Den Hellige Ånd: «Som Den Hellige Ånd sier: I dag, om dere hører hans røst, da forherd ikke deres hjerter» (Hebr 3,7–8). For enda Guds Ånd er ett med Faderen og Sønnen, gjør han seg i sin nedlatende kjærlighet til ett med oss. Han går i forbønn for oss, ber inne i oss og blir så å si en bønnfaller sammen med oss og uttrykker våre ønsker og behov (Rom 8,26).

Slik er det også når Gud taler til oss: Da driver Ånden oss stadig til å lytte og legge det på hjertet, slik en kjærlig mor oppmuntrer barnet sitt til å følge med og merke seg lærerens viktige og vakre undervisning.

Skriften er speilet der vi ser menneskehjertet med dets vantro, dets egoistiske og kjødelige tanker, dets tilbøyelighet til hykleri og til å slå seg til ro med bare skygger. Apostelen minner oss om at ved dette Ordet, som ved et skarpt sverd, blir alt som er uklart og sammenblandet i våre tanker og hjerter, skilt fra hverandre, det himmelske blir skilt fra det jordiske, og hjertets tanker og råd blir dømt (Hebr 4,12). Han viser oss at Ordet fører oss fram for ham som det kommer fra, og som vi skal stå til regnskap for (Hebr 4,13).

Slik åpenbarer Ordet Kristus, og samtidig dømmer det alt i oss som hindrer oss i å vandre i tro på ham. Hvor høytidelig og streng røsten enn kan være, blir den velsignede følgen for de trofaste og ydmyke, som er forferdet over Guds ord (Jes 66,2), at de blir ledet til å se bort fra alt annet og på Jesus (Hebr 12,2), til å se opp til ham som er livets vei oppover for den forstandige (Ordsp 15,24), og at de slik blir bevart fra det onde i verden.

Ordet taler til hjertet. «Herrens røst lyder med kraft, Herrens røst med herlighet» (Sal 29,4) – og hjertet tilber og fylles av ærefrykt. Herrens røst er full av kjærlighet og ømhet – og hjertet stoler på ham og fryder seg. Herrens røst forkynner miskunn – og hjertet tilgir dem som har syndet mot oss. Herrens røst lover fred og herlighet – og hjertet kjenner gavmildhetens høytid og blir glad og tålmodig i sorgen.

Det levende Ordet taler om en levende Kristus til levende sjeler, så vi kan vandre med Gud. (*Luthers kjente uttrykk er at Skriftens ord ikke er Lese-, sondern Lebeworte – ikke ord til å lese, men ord til å leve.*)

«Hele Skriften er innåndet av Gud og nyttig til lærdom, til overbevisning, til rettledning, til opptuktelse i rettferdighet, for at Guds menneske kan være fullkomment, satt i stand til all god gjer-

ning» (2 Tim 3,16–17). Den gjør oss vise til frelse. Den gir oss ikke den kunnskapen som oppblåser, men den visdom som kommer ovenfra, ja, kjærligheten, som oppbygger (1 Kor 8,1; Jak 3,17).

2. Kristi person og verk.

Det store målet med dette brevet er å vise Herren Jesu, Messias', himmelske prestedømme. Men alle vår tilbedelsesverdige Herres embeter har sin rot i at han er den evige Sønn, og de henger uløselig sammen. Derfor legger brevet fram læren om Messias' person og verk i stor fylde.

I det første kapitlet blir Messias omtalt som Sønnen. I forhold til Gud er han fra all evighet «avglansen av hans herlighet og avbildet av hans vesen» (Hebr 1,3). I forhold til verden er han mellommannen som den ble skapt ved, og som den blir holdt oppe ved. I forhold til profetene er han Sønnen, som Gud er fullkomment og endelig åpenbart i. I forhold til englene er han Herren, som de tilber og tjener. I forhold til den kommende verden, eller det messianske riket, er han innsatt som arving til alle ting.

Denne herligheten ble ikke mindre ved hans fornedrelse, hans lidelser og død. Det var ved sin lydighet han gikk inn til herligheten, steg opp til himmelen og ble opphøyet ved Guds høyre hånd. Vi ser herligheten til Jesus, Messias, Davids Sønn og Menneskesønnen, som Salme 8 og Jesajas profetier vitner om, Herrens herlighet, han som alle ting er underlagt, og som har et evig herredømme.

De to første kapitlene viser oss den underfulle foreningen av guddommelig og menneskelig natur i én person. Vi gleder oss over at han som er Faderens evige Sønn, Ordet som er til i seg selv, er gått inn til herligheten gjennom lidelser og død, og at Jesus er Herre over alle og vår yppersteprest for Gud. Han er mellommann for den nye pakt og større enn Moses. For Jesus er Sønn i huset og Herre over huset, mens Moses, enda han var tro, bare var tjener, og nettopp derfor hørte han til en forberedende og ufullkommen ordning (sml. Joh 8,35).

Jesus er større enn Josva, for i ham er Guds hvile også vår hvile, likesom vi ved ham til sist skal gå inn i den evige sabbatshvilen. Han er større enn Aron, for samtidig som han oppfyller alt som det aronittiske prestedømmet var et forbilde på, ble han innviet til yppersteprest for evig etter Melkisedeks vis. Og ifølge et uforgjengelig livs kraft er

han den sanne mellommannen, som i den himmelske helligdommen representerer oss for Gud og gir oss velsignelsene fra den evige pakt.

Men samtidig som brevet folder ut den opphøyde Frelserens herlighet, dveler det også ved Kristi menneskelighet og ved hans lydighet og lidelser i hans kjøds dager. Når det første kapitlet i brevet viser Kristi evige guddommelige herlighet, minner det oss om begynnelsen av Johannesevangeliet. Det stiger opp til de høyeste høyder. Men det ligner også Lukasevangeliet, der den elskede legen viser oss Jesus, Menneskesønnen, på en måte som er like levende og rørende som den er dyp.

Ingen del av Skriften lærer oss så fullt om vår velsignede Herres menneskelighet, om Kristi lidelser og den herliggjorte Frelserens medfølelse. Dette er ett av mange store og viktige trekk som gjør dette brevet så viktig og dyrebart for hver kristen.

Her ser vi hans virkelige menneskelighet. Drevet av en grenseløs, uendelig kjærlighet tok han seg av Abrahams ætt. Og «da nå barna har del i kjøtt og blod, fikk også han på samme vis del i det» (Hebr 2,14.16). Han var et sant og virkelig menneske, med legeme, sjel og ånd. Under sin vandring på jorden gikk han gjennom all den sorg, prøvelse og fristelse som kan tynge og smerte menneskehjertet. Han levde i tro og satte sin lit til Faderen.

I dette brevet ser vi at hans lidelse i fristelsen, hans kamp og hans vandring i tro, hans svakhet og frykt var virkelige. Vi ser hvordan han ble en miskunnelig og barmhjertig yppersteprest, som kan ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet (Hebr 4,15), og som kan hjelpe oss og lide med oss i våre vanskeligheter og sorger.

Dødskampen i Getsemane, som blir skildret her, viser oss at Jesus gikk inn i hele dødsangsten i avhengighet av Gud. Han bøyde seg og lærte lydighet, enda han var Sønn (Hebr 5,7–8). Fordi hans lydighet, som ble prøvd til det ytterste, var fullkommen, ble han opphøyet og er nå det herliggjorte mennesket. Og som Menneskesønnen ser troens øye ham ved kraftens høyre hånd.

Jesus er i himmelen en fullkommen yppersteprest, og hans fullkommenhet er dobbel. **For det første:** Etter at han ved å ofre seg selv hadde vunnet en evig forløsning for oss (Hebr 9,12), ble han ved sin oppstandelse og himmelfart fullendt som ypperstepresten som i kraft av et uforgjengelig liv representerer oss for Faderen og gir oss velsig-

nelsene fra den himmelske helligdommen. **For det andre:** Gjennom det han opplevde på jorden, kjenner han fullt ut våre vanskeligheter og prøvelser, fristelsens makt og lidelsens smerte. Derfor ser han med uendelig medlidenhet, ømhet og medfølelse på sitt folk her nede, og hans hensikt er å holde dem trofaste og la dem vinne mer enn seier.

Etter brevets hensikt ligger vekten på Kristi prestedømme og hans nåværende herlighet ved Guds høyre hånd. Likevel er hans profetiske og kongelige embete og hans framtidige messianske herredømme ikke tapt av syne. Som den fullkomne profeten, han som åpenbarer Gud, trer han fram alt i det første kapitlet. Og at prestedømmet hans er kongelig, blir vist ikke bare ved navnet Melkisedek, men også ved at han sitter ved kraftens høyre hånd.

Brevets mål er å styrke hebreerne ved å vise dem den himmelske helligdommen som stedet for tilbedelsen. Likevel peker det også fram mot Messias' framtidige kongedømme. Det er det som menes med at han er arving til alle ting, som Davids Sønn og som Menneskesønnen, han som på grunn av sine lidelser er satt på tronen som Herre over alle, konge over hele jorden, slik alle profetiene vitner om ham.

Slik viser Hebreerbrevet sammenhengen i Guds handlemåte med menneskene og særlig med Israel. Det viser at evangeliet om Jesus Kristus, slik Herren selv og apostlene forkynte det, er den fulle høyden og kronen på Guds åpenbaring til fedrene gjennom profetene. Det erklærer at Guds helliges tro, fra Abel til Abraham og fra Abraham til makkabeerne, så fram mot Messias' endelige rike og herlighet, og det er også vårt håp.

Likeså taler brevet om den nye pakt som den pakten profeten Jeremia forutsa, pakten med Israels hus og Judas hus (Jer 31,31–34). Det er et løfte som rommer åndelige og evige velsignelser, men som er innfattet i og urokkelig knyttet til folkets gjenreisning i Kanaans land, etter Guds hensikt og den ubetingede pakten han sluttet med Abraham, Isak og Jakob.

3. Den troendes liv.

(1) Vi begynner med det viktigste og høyeste: tilbedelsen. Likesom det bare er én ypperstеprest, Kristus i himmelen, finnes det bare ett hellig sted, den himmelske helligdommen. (*Dette blir vist mer utførlig i kap. 8–10.*) Og «i Jesu blod» har vi «frimodighet til å gå inn i helligdommen» (Hebr 10,19). Siden offeret ble båret fram én gang for alle

og Herren er fullendt for all evighet, hviler Guds nåde nå over oss i Kristus Jesus uten stans og uten avbrudd. Vi eier en uforanderlig, fullkommen rettferdighet i ham. Våre synder blir ikke lenger husket (Hebr 10,17), og vi går inn for Guds eget åsyn i full visshet om hans kjærlighet.

Hovedpunktet i dette brevet er adgangen til Gud – tilbedelsen i Det aller helligste. Vi faller stadig i synd, og da blir samfunnet vårt med Gud avbrutt, og vi mister gleden over fred og lys. Men apostelen Johannes lærer oss: «Hvis noen synder, har vi en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige» (1 Joh 2,1). Ved at Kristus taler vår sak, blir vi gjenopprettet, og som svar på hans forbønn blir vi bevart, så vår tro ikke svikter (Luk 22,32) og sjelen blir ført tilbake på rettferdighets stier (Sal 23,3).

Men brevet vårt handler om den troendes stilling, hans stand for Gud og hans adgang til nådens trone, og vi blir lært at vi i *Kristus* er gjort fullkomne for alltid. Vi kan komme frimodig til Gud, for hans trone er en nådens trone.

I Herren Jesu medfølelse har vi den velsignede vissheten at midt i all lidelse, fristelse og svikt skal nåde som er nok, og hjelp i rette tid holde oss oppe (Hebr 4,16). Og likesom vi er satt med Kristus i himmelen (Ef 2,6), skal Guds kjærlighet og nåden fra vår barmhjertige og miskunnelige ypperstеprest holde oss oppe og hjelpe oss i vår svakhet og vår kamp på jorden. Den kristne er ennå i ørkenen, men hans tilbedelse er i himmelen.

Vi kan ikke komme frimodig til nådens trone uten at vi ser ypperstepresten. Med ett offer har Kristus fullendt oss, innviet oss og ført oss nær til Gud for alltid. Etter at Kristus hadde fullført renselsen for våre synder, satte han seg ved Guds høyre hånd. Vi er tatt nådig imot i ham. Vi eier en guddommelig, fullkommen og evig rettferdighet.

Våre synder og vår svikt avbryter vårt samfunn med Gud. Vi blir tuktet og ydmyket, og vi må bekjenne og omvende oss, men vår stilling for Gud er den samme. Vi vender alltid tilbake til en nådens trone, til Faderen og til Frelseren. Derfor tilber vi som de som er tatt imot og har fått tilgivelse, innenfor forhenget, så å si på den andre siden av korset – ikke ved kobberalteret, ikke ved vaskekaret, men i Det aller helligste.

Her kan jeg vise til den kristnes erfaring: Det krever dyp ydmykhet, selvfornedrelse og selvfordømmelse å gå med våre synder og vår svikt til Gud som vår Far og til Jesus som vår Frelser og yppersteprest.

Det krever det å tre fram for hans åsyn på grunnlag av en fullkommen rettferdighet, i tro på en evig og uforanderlig kjærlighet, og å vende om fra synd og ulydighet, fra glemsel og lunkenhet, til Gud, i tro på at det ikke var noe brudd eller noen svekkelse i hans kjærlighet til oss, at det ikke var noen pause eller forandring i vår ypperstepresters miskunn og forbønn, og at den samme nåden, den samme rettferdigheten og den samme evige og uendelige paktskjærligheten var vår, mens vi glemte vår frelses klippe og gjorde Guds Hellige Ånd sorg, han som vi har fått som segl (Ef 4,30).

Å gjøre dette er sannelig tungt og smertefullt for kjøtt og blod. Det strider mot det kjødelige sinn, for det opphøyer Guds nåde og fornedrer skapningen.

Men kommer vi på en annen måte, nærmer vi oss mindre «frimodig», og kommer vi ikke tross våre synder som de hvis strid er endt og hvis skyld er betalt (Jes 40,2), og som av Herrens frie nåde og etter den evige pakt har fått en dobbelt Benjamins-del, da faller vi tilbake til loven, til trelldommens ånd, til gjerningenes mørke og livløse rike. Sann ydmykhet priser hans nådes herlighet, «som han ga oss i Den Elskede» (Ef 1,6).

(2) Vår fullkommenhet. Etter læren i brevet vårt ble Kristus fullendt til å være vår yppersteprest. Gud innviet ham til å være den fullkomne og fullt tilstrekkelige mellommannen, som fører oss fram for Faderen og gir oss den nye pakts velsignelser. Etter at han hadde tatt bort våre synder ved ett offer, ble han ved sin oppstandelse, sin himmelfart og ved at han satte seg ved Guds høyre hånd, fullendt til å være vår kongelige yppersteprest. «Ved denne viljen er vi blitt helliget ved at Jesu Kristi legeme ble ofret én gang for alle.» «For med ett offer har han for alltid gjort dem fullkomne som blir helliget» (Hebr 10,10.14).

Alle som tror på Herren Jesus, får den nye pakts velsignelser i samme øyeblikk som de tror. Deres synder er tilgitt, Kristus er deres rettferdighet, og de er innviet, eller helliget, for Gud. De har adgang til nådens trone, og som et kongelig presteskap tilber og tjener de. Kristus er vår helliggjørelse, han er vår fullkommenhet (1 Kor 1,30).

Vi er blitt rettferdige for Gud i ham, og det i det øyeblikket vi i ydmyk tro tar imot evangeliet: «Ham som ikke visste av synd, har Gud gjort til synd for oss» (2 Kor 5,21).

Hvilken annen innvielse kan vi tale om? Sønnen ble innviet (eller fullendt) for all evighet, og den nye og levende veien gjennom forhenget, det er hans kjød, ble innviet for oss (Hebr 10,20). Vi selv er kommet nær ved hans blod (Ef 2,13), og ved troen har vi fått se at vi ikke tilhører oss selv, men er dyrt kjøpt (1 Kor 6,19–20). Men noen vil kanskje spørre: Finnes det ikke en indre helliggjørelse ved Ånden? Denne siden ved helliggjørelsen blir ikke trukket fram i dette brevet, selv om Åndens verk i hjertet er regnet med blant den nye pakts velsignelser.

Helliggjørelsen ved Ånden er i sitt vesen knyttet til vår eneste (objektive og) himmelske fullkommenhet i Kristus. Den har ingen annen rot og kilde. Og likesom den i tanken ikke har noen egen, atskilt begynnelse, begynner den i virkeligheten samtidig med vår rettferdiggjørelse. Spør noen: Hvordan virker det inn på vår vandring og vårt forhold til synden at vi er tatt nådig imot? da er apostelens svar: «Vi som er døde fra synden, hvordan skulle vi ennå leve i den?» (Rom 6,2).

Men når døde vi fra synden? Var det atskilt fra og senere enn da vi kom til tro på Herren Jesus som Frelser? Nei, det var da vi tok imot Herren Jesus som vår rettferdighet. Da ble vi satt til side for Gud, skilt fra vårt tidligere liv og plantet over i hans elskede Sønns rike (Kol 1,13).

Og hvordan døde vi med Kristus? Var det ved en senere og egen handling av oss, der vår synd, kjødet eller det gamle mennesket ble korsfestet ved vår egen vilje eller kraft? Eller var det ikke (i virkeligheten) da Kristus døde på korset, og (i vår erfaring) når vi tror at Kristus døde for oss? Og er ikke denne døden noe vår tro har som sitt mål, helt fra den første begynnelsen?

Apostelen sier til de troende: «Slik skal også dere regne dere som døde for synden» (Rom 6,11) – grip det ved troen og husk at dere er korsfestet med Kristus. Og det er dette som menes med formaningene: «By nå deres lemmer fram til tjeneste for rettferdigheten» (Rom 6,19), «avlegg det gamle menneske» (Ef 4,22), «død da deres jordiske lemmer» (Kol 3,5). Det er ikke ved en egen, senere handling at omvendte og frelste mennesker skal bli «helliget». De troende skal

gripe at ved Kristi kors er verden blitt korsfestet for dem og de for verden (Gal 6,14), og at de er døde med Kristus fra synden.

Den troendes fullkommenhet er den samme fra det første øyeblikket i hans åndelige liv til det siste, selv om kunnskapen om den vokser i dybde og styrke. Kristus er hans rettferdighet i himmelen. I ham står han for Gud. Det er ikke noe avbrudd eller brudd i at han er tatt imot, og i hans stilling.

I lyset av denne fullkomne kjærligheten oppdager den troende stadig syndens og kjødets sanne natur. Gud «fordømte synden i kjødet» (Rom 8,3), og derfor ser den troende på kjødet som fordømt. Det kan ikke bli renset. I oss, det vil si i vårt adamittiske menneske, bor ikke noe godt (Rom 7,18). Det er en kilde i oss som ikke kan renses, og fra den stiger det stadig opp onde tanker som står Gud imot. Kristus kom i syndig kjøds lignelse, men hans kjød var rent og hellig.

Vårt kjød er derimot syndig. Når vi blir fristet, skjer det ikke uten synd, for i noen grad, om det så bare er et øyeblikk, finner vi behag i fristelsen. Dessuten er våre synder av uvitenhet og unnlatelse mange, og de vitner om at syndigheten er der. Denne synden som bor i oss, må vi sørge over, bekjenne og kjempe mot.

Likevel er vi ikke i kjødet, men i Ånden, for Kristus bor i oss. Synden har ikke lenger herredømme over oss (Rom 6,14). For når vi stadig ser på Herren, vår rettferdighet, og regner oss som døde med ham, er vi levende for Gud. Likevel blir synden værende til vi virkelig dør. Da skal vi se Herrens herlighet og se ham som han er, og vi skal bli ham like (1 Joh 3,2).

Etter Skriftens lære er det én Kristus, én tro og ett liv. Og etter Skriftens lære er det Kristus selv, og ikke det han virker i oss, som den troende skal se på, og som er kilden til hans fred, styrke og glede.

Å se på vår egen tilstand og sette vår egen såkalte hellighet fram for oss som mål er ubibelsk og skadelig. Vi skal se på Herren Jesu fullkommenhet som vår yppersteprest i himmelen. Og når vi ser på ham, dømmer vi oss selv, vi setter ikke vår lit til kjød (Fil 3,3), og når vi roser oss i Kristus Jesus, blir vi fornyet dag for dag etter hans bilde.

Guds veier er fullkomne, og de er enkle. Når Kristus er tatt imot, er alt tatt imot. Syndenes forlatelse rommer den eneste kilden og roten til all gudsfrykt og sann tjeneste. Det trengs ikke noe senere tillegg. Apostlene taler ingen steder til menighetene om et høyere kristenliv

eller om en ny troshandling for å bli hellig. Når de irettesetter syndene og sviktene i menighetene og viser hvordan det skal rettes, gjør de det alltid ved å vise den virkelige meningen og kraften i den nåden som ble forkynt for dem fra først av, og som de troende står i.

(3) Til slutt: La oss huske den skildringen av det kristne livet som dette brevet gir, der ulike og tilsynelatende motstridende sider er forent. Vil vi virkelig vandre med Gud, ha samfunn med ham og stå fast i troen til enden, skal vi i vår egen erfaring få se at hvile og arbeid, fredfull visshet om at vi er tatt imot, og hellig, våken og engstelig frykt kan bo sammen. Fordi vi vet at «Gud er den som virker i oss både å ville og å virke til hans gode behag», arbeider vi på vår frelse «med frykt og beven» (Fil 2,12–13).

Livets sannheter må læres ved at vi lever dem. I teorien kan det være vanskelig å forene de ulike sidene ved de åndelige virkelighetene og erfaringene. Men når vi gjør Guds vilje, får vi kjenne at Kristi lære er av Gud (Joh 7,17). Det er ved tro, ved en levende og tillitsfull tilegnelse av sannheten, at vi forstår. Det er når vi bruker veiledningsboken og vandrer med Gud, at lyset skinner på veien, og at vi går fram fra kraft til kraft (Sal 84,8).

La oss glede oss i Herren, ja, alltid glede oss (Fil 4,4). Men la oss også huske: «Salig er det menneske som alltid frykter» (Ordsp 28,14).

«Når vi ser på Gud, faller vi ikke, og når vi ser på oss selv, står vi ikke. Men så lenge vi er i dette livet, er det nødvendig at vi ser på begge på en gang. Det høyere synet holder oss i glede og i sann kjærlighet til Gud, det lavere holder oss i gudsfrykt og ydmykhet. Vår gode Herre vil at vi skal holde oss mye mer til synet av ham, og likevel ikke helt slippe synet av oss selv, helt til den tid da vi blir ført opp dit vi skal bo hos Herren Jesus, slik vårt hjerte lengter etter, og bli fylt av glede uten ende, når vi ser ham som han er.» (*Fra «Betraktninger» av Juliana, eneboersken i Norwich, ca. 1342–1416.*)

oOo

Andre del

Kapittel 1. Hovedsaken: Kristus, ypperstepresten i himmelen

Hebr 8,1

Jesus er vår ypperstepresten i himmelen. Dette er toppunktet som all den tidligere læren i brevet vårt munner ut i. Det er sammendraget av apostelens resonnement så langt, i den forstand at det er det høyeste punktet og midtpunktet som hele hans utleggelse hele tiden har siktet mot, og der alle sannhetene han har hentet fra Skriften, står i det klareste og mest overbevisende lys: «Vi har en slik ypperstepresten som satte seg ved høyre side av Majestetens trone i himlene.»

Dette toppunktet kan vi se allerede helt i begynnelsen av brevet. Der sier apostelen at Gud har talt til oss i sin Sønn, som han har innsatt til arving av alle ting, og som han også har skapt verden ved. Og han sier at Jesus, etter at han hadde fullført renselsen for våre synder, tok plass ved Guds høyre hånd, slik det profetiske ordet sa, og at han nå er der i kongelig makt og verdighet.

Er Jesus som Sønn ved Guds høyre hånd, følger det nødvendigvis at hele den ordningen som var knyttet til Arons prestedømme og den første helligdommen, er forsvunnet. Den sanne og evige ypperstepresten, tjeneren for den nye og bedre pakt, er ikke lenger på jorden, men i Det aller helligste. Her er løsningen på alle vanskelighetene som forvirret hebreerne. Her var deres eneste trygghet og trøst under forfølgelsene og fristelsene som presset dem hardt, der de bodde midt blant jøder som fortsatt klamret seg til det som var i ferd med å bli borte.

Herren Jesus er vår ypperstеprest i himmelen. Disse enkle, men majestetiske og tunge ordene oppsummerer læren i de åtte første kapitlene av brevet vårt. Dette er toppunktet i apostelens dype og veldige resonnement: Jesus, som led og døde, er innviet til prest til evig tid etter Melkisedeks vis, «ifølge et uforgjengelig livs kraft». Han er tjeneren ved den himmelske helligdommen og det sanne tabernakel.

For en overfladisk leser kan det se ut som om apostelen ofte bryter tråden i resonnementet når han, ut fra sitt hjertes store kjærlighet, sorg og omsorg, retter alvorlige advarsler og formaninger til hebreerne. Men han mister ikke et eneste øyeblikk av syne det lysende midtpunktet for læren og trøsten: Kristus, Presten i himmelen. Hans faste mål er å lede hebreernes tanker og hjerter til den fullkommenhet som alle troende har fått i den herliggjorte Frelseren.

Alt i de aller første versene slår han an grunntonen: Han beskriver Jesus som Sønnen og forkynner hans kongelige prestedømme. Sønnens evige herlighet, hans guddommelige kraft i skapelsen, hans sentrale plass i den kommende arven, hans opphøyelse over englene, at han har satt seg ved Guds høyre hånd – alle disse store sannhetene blir stilt fram for oss for å vise hvor fullkomment det kongelige prestedømmet til ham som sitter på tronen, er.

I det andre kapitlet blir hans sanne og virkelige menneskenatur, inkarnasjonens mysterium, stilt fram for oss med samme hensikt: «Derfor måtte han i alle ting bli sine brødre lik, for at han kunne bli en miskunnelig og trofast ypperstеprest» (Hebr 2,17).

Når Herren Jesus i det tredje kapitlet blir stilt opp mot Moses, er det for å vise at ypperstepresten Jesus er den fullkomne mellommannen, og at han, Sønnen, er større enn Moses, tjeneren.

Vårt ansvar er riktignok større enn Israels i ørkenen, og det sømmer seg for oss på vår jordiske pilegrimsvandring å ta oss i vare, å frykte og å arbeide for å komme inn til hvilen. Guds ord er også gitt oss for at det skal dømme og skjelne hjertets tanker og hensikter. Men nettopp derfor har vi enda større grunn til å holde fast ved bekjennelsen, for vi ser Jesus, den store ypperstepresten som er gått gjennom himlene. Frimodig trer vi fram for nådens trone, for han kan ha medlidenhet med oss i vår skrøpelighet (kap. 4).

Deretter viser apostelen hvordan Jesus oppfylte alle kravene til prestedømmet: Han ble tatt ut blant mennesker og kalt av Gud, og i

Getsemane hage gikk han ned i den menneskelige svakhetens dypeste dyp og vant seier i troens hardeste prøve. Så minner han hebreerne om at Jesus ble fullendt, både ved den lydighet han lærte av det han led, og ved sin oppstandelse og himmelfart, og at han «av Gud ble kalt yppersteprest etter Melkisedeks vis» (kap. 5).

Dermed har apostelen nådd det toppunktet han så lenge har lengtet etter og elsket høyt. Men før han beskriver den herlige helligdommen som her åpner seg for oss, svikter hjertet hans når han tenker på den svake og barnslige tilstanden hebreerne hadde sunket ned i. Med en høytidelig og gjennomtrengende, men likevel kjærlig formaning ber han dem inntrengende om å gå videre mot det fullkomne, det vil si til det som er innenfor forhenget, for å se ham som ved sin død ble yppersteprest etter Melkisedeks vis.

Hva som ligger i dette hemmelighetsfulle og rike ordet, som David uttalte i Ånden, og som han uttalte som den Høyestes høytidelige erklæring og ed, blir forklart i kapittel 7 og på ny i dette kapitlet, i sammenheng med den nye og evige pakt som vi står i. For når prestedømmet blir omskiftet, må nødvendigvis også hele ordningen bli omskiftet. Og dette skjer etter Guds råd. Alt seks hundre år før vår Herre kom, hadde jo Jeremia kunngjort at Herren ville opprette en ny pakt med Israels hus og med Judas hus.

Ypperstepresten er i himmelen, pakten er ny og evig, og derfor må også helligdommen være i himmelen. Det er dette siste punktet vi nå retter oppmerksomheten mot. Den gamle pakt hadde et prestedømme og et jordisk tabernakel. Den nye pakt har en yppersteprest og en himmelsk helligdom, og de troendes tilbedelse – de er jo alle prester – skjer i ånd og i virkelighet, det vil si i selve himmelen, i Det aller helligste.

Ingen annen del av den nye pakts skrifter forklarer Herren Jesu yppersteprestedømme. Derfor legges det i dette dyrebare og helt uunnværlige brevet, mer enn i noen annen bok, vekt på himmelfarten framfor oppstandelsen og på at Jesus er i himmelen.

Også i Åpenbaringsboken stilles himmelen fram for oss – mellom den og vårt brev er det mange interessante og lærerike likheter og forbindelser – men der skjer det i sammenheng med vår herliggjorte Forløsers kongelige verdighet og makt. Der ser vi Jesus, Lammet som ble slaktet, midt på tronen. Fra ham går alle tilkjennegivelser av Guds

skapermakt og styre ut, og hele historiens utvikling og dens endelige fullendelse blir framstilt slik at de har sin kilde og sitt midtpunkt i Guds Sønn, han som døde én gang og nå lever i all evighet.

Men i vårt brev blir himmelen sett som helligdommen der ypperstepresten går i forbønn for oss, og der han gir oss alle den nye pakts velsignelser i kraft av blodet som han gikk inn i Det aller helligste med.

Oppmerksomme lesere av Skriften har lagt merke til at i dette brevet, der det er så vanskelig å avgjøre hvem som har skrevet det, blir læren om Jesu oppstandelse ikke trukket fram slik den blir i alle Paulus-brevene. Denne iakttakelsen er helt riktig og svært viktig.

La meg minne deg om at Jesu Kristi oppstandelse fra de døde har en svært framtredende plass i alle apostelen Paulus' brev og i de fleste av de andre apostoliske brevene. I dette brevet nevnes den bare én gang, i det vakre avsnittet der apostelen taler om fredens Gud som «førte fårenes store hyrde … opp fra de døde» (Hebr 13,20) – det greske *anagagōn* (ἀναγαγών, «førte opp») betyr snarere «førte opp», det vil si til himmelen. Også her peker omtalen av oppstandelsen mest fram mot himmelfarten og fullendelsen av hans opphøyelse.

I alle de andre brevene, der apostelen taler om menneskets rettferdiggjørelse, om dets fornyelse og om at Herren Jesus Kristus er hodet, er det ikke himmelfarten, men oppstandelsen som blir framstilt som det store vendepunktet og som grunnvollen. Han «ble gitt for våre overtredelser og reist opp til vår rettferdiggjørelse». Tror vi i vårt hjerte at Gud reiste Jesus opp fra de døde, skal vi bli frelst. Slik lærer Paulus i Romerbrevet.

«Men nå er Kristus reist opp fra de døde», roper han triumferende i Første korinterbrev, og derfor er vår tro ikke forgjeves, og vi er ikke lenger i våre synder. Sammen med Kristus – slik forklarer han andre sider ved denne sentrale sannheten for efeserne – er vi som var døde ved våre overtredelser og synder, gjort levende. Og som den førstefødte av de døde er Kristus menighetens hode; det er læren i Efeserbrevet og Kolosserbrevet.

Hvor viktig er ikke den plassen disse brevene gir vår Herres oppstandelse i forbindelse med den troendes nye liv! Som oppreist med Kristus skal den troende søke det som er der oppe. Og når apostelen beskriver sin egen åndelige erfaring, ser vi at hans store og stadige

lengsel var å kjenne «kraften av hans oppstandelse». (*Rom* 4,25; 10,9; *1 Kor* 15; *Ef* 1,20; 2; *Kol* 1,18; *Fil* 3,10.)

Da melder spørsmålet seg naturlig: Hvorfor er Herren Jesu Kristi oppstandelse forholdsvis trukket i bakgrunnen i Hebreerbrevet, mens all vekt er lagt på himmelfarten?

Svaret er enkelt. Hebreerbrevet ble skrevet for å trøste og formane jødene, som ble hardt prøvd i troen fordi de var stengt ute fra gudstjenesten i templet i Jerusalem. Det skulle stadfeste den store sannheten for dem at de hadde virkeligheten og selve kjernen i det som bare var midlertidig og tegn, at den virkelige helligdommen ikke var på jorden, men høyt oppe i himlene, og at Jesus var gått dit for å gjøre prestetjeneste ved helligdommen, ved det sanne og virkelige tabernakel, «som Herren har reist, og ikke et menneske».

Derfor må all vekt legges på dette: Jesus, Guds Sønn, er i menneskenatur, i kraft av blodet som ble utøst på Golgata, gått inn over alle himler, inn i den virkelige og sanne himmelen. Der, på Guds trone, er han nå prest etter Melkisedeks vis, slik den 110. salme forutsa.

Men for å forstå bedre hva som menes med himmelen, der Herren Jesus Kristus nå utøver ypperstepresteembetet, la oss se hvor klart læren om Herren Jesu himmelfart kommer fram i alle den nye pakts skrifter.

Før inkarnasjonen var den sanne helligdommen ennå ikke åpenbart. Men da Guds Ord ble kjød, tok han bolig iblant oss, og vi så den enbårnes herlighet. Israel ble lært at Gud, som skapte himmelen og jorden, er allestedsnærværende. Men sammen med denne åndelige forståelsen av Guds allestedsnærvær fikk de også åpenbart at det fantes en himmelsk helligdom, en evig trone, et særskilt sted der Guds nærvær og herlighet ble åpenbart. Dit stiger hans folks bønner og offer opp, og derfra kommer guddommelige velsignelser og krefter ned. (*Sml. neste kapittel.*)

Med Guds Sønns komme begynte himmelen å bli fullt åpenbart. Da han ble født, sang englene: «Ære være Gud i det høyeste», for Jesu inkarnasjon var utfoldelsen og fullbyrdelsen av det evige rådet som Guds herlighet stråler klarest i. Til de første disiplene han samlet, kunngjorde Jesus: «Dere skal se himmelen åpnet.» «Himlenes rike er kommet nær!» forkynte profeten fra Galilea. Han taler om himlenes rike og om lønnen i himmelen til dem som er fattige i ånden, og for

dem utfolder han det salige ved sitt rike og sin rettferdighet og hva slags rike det er.

Og i det høytidelige og avgjørende øyeblikket da Jesus, Guds Sønn, den himmelske ypperstepresten, blir stilt fram for den som representerte det aronittiske prestedømmet og den gamle levittiske ordningen, lyder hans vitnesbyrd: «Fra nå av skal dere se Menneskesønnen sitte ved kraftens høyre hånd.»

La oss nå se på Herren Jesu Kristi himmelfart slik evangeliene forteller om den eller vitner om den.

Jeg begynner med det evangeliet som ikke nevner himmelfarten som en hendelse, nemlig Johannesevangeliet. Apostelen som dveler så ettertrykkelig ved Herren Jesu guddom, gir oss ingen beretning om himmelfarten. Men selv om han ikke forteller om den, henviser han ofte til den. På samme måte nevner denne evangelisten aldri innstiftelsen av nattverden, enda evangeliet hans er fullt av henvisninger til og utleggelser av den spisingen og drikkingen som nattverden er det ytre bildet og det velsignede seglet på. La oss nå samle dette evangeliets vitnesbyrd om himmelfarten.

Jesus sier til Natanael: «Dere skal se himmelen åpnet og Guds engler stige opp og stige ned over Menneskesønnen», den store mellommannen mellom himmel og jord. Han sier til Nikodemus: «Ingen er steget opp til himmelen uten han som er steget ned fra himmelen, Menneskesønnen, som er i himmelen.» Her forklarer Jesus at han var kommet ned fra himmelen for å vende tilbake til himmelen og være kilden til gjenfødelse og liv.

Videre, i Frelserens ordskifte med jødene, da de undret seg og tok anstøt av ordene hans, særlig av at han sa at han er brødet som er kommet ned fra himmelen, og at vi skal leve ved ham, spør Herren: «Hva så når dere får se Menneskesønnen stige opp dit hvor han var før?» (Joh 6,62). Var det ikke himmelfarten han tenkte på da han sa til de vantro jødene: «Dere skal søke meg og ikke finne meg. Og der hvor jeg er, kan dere ikke komme» (Joh 7,34)?

Eller den høytidelige siste natten, da han talte «rett ut» til disiplene sine – «Jeg er utgått fra Faderen og er kommet til verden. Jeg forlater verden igjen og går til Faderen» (Joh 16,28) – om sin Fars hus og de mange rommene der, om stedet han skulle gjøre i stand for oss, om

at han skulle vende tilbake til herligheten, og da han talte om dette, ikke bare til apostlene, men i deres påhør også til sin himmelske Far?

Og til sist, hvilken fyldigere kunngjøring av himmelfarten finnes enn hans nådige og majestetiske ord til Maria Magdalena: «Rør ikke ved meg! For ennå er jeg ikke fart opp til Faderen! Men gå til brødrene mine og si til dem: Jeg farer opp til min Far og deres Far, min Gud og deres Gud» (Joh 20,17)?

Disse stedene finnes i alle deler av evangeliet, fra begynnelsen til slutten, og de er Frelserens egne ord, rettet til dem som spurte, til motstandere, til disipler og til Faderen. Når vi ser på dem, og på hvordan Herren i disse stedene knytter himmelfarten sin til herligheten han hadde før verden ble til, til sitt evige forhold til Faderen og til sin gjerning som mellommann, kjenner vi at apostelen Johannes underviser om vår Herres himmelfart på den dypeste, mest grunnleggende og mest omfattende måte, selv om han ikke forteller om den.

I Markusevangeliet, som forteller om hendelsene i Kristi liv i den mest konsise og malende stil, er Herren Jesu himmelfart nevnt i ett vers. Men i det verset er alt nødvendig tatt med, nemlig at han ble tatt bort fra jorden, og at han tok plass ved Majestetens høyre hånd i det høye.

I Lukasevangeliet er himmelfarten fortalt mest fullstendig og utførlig. Både stedet – Betania, Oljeberget – og måten han for opp på, blir nevnt: «Han løftet sine hender og velsignet dem. Og det skjedde mens han velsignet dem, at han skiltes fra dem og ble tatt opp til himmelen» (Luk 24,50–51). Den elskede legen, som fikk skrive evangeliet om Menneskesønnen, beskriver altså vår Herres himmelfart med de mest lærerike og rørende enkeltheter. I hans beretning hører vi den kjærlige stemmen og ser de gjennomborede hendene til vår velsignede Frelser.

I Matteusevangeliet er himmelfarten ikke fortalt. Men den ligger tydelig i Kristi svar da ypperstepresten tok ham i ed: «… du skal si oss om du er Messias, Guds Sønn! Jesus sier til ham: Du har sagt det! Men jeg sier dere: Fra nå av skal dere se Menneskesønnen sitte ved kraftens høyre hånd og komme på himmelens skyer» (Matt 26,63–64).

I dette evangeliet blir Jesus først og fremst framstilt som Messias, jødenes konge. Det store målet er å vise at Jesus, enda han ble forkastet og korsfestet av sitt eget folk, er Herren og kongen i Guds rike over

Israel, at steinen bygningsmennene forkastet, er blitt hjørnestein. Derfor peker avslutningen fram mot fullendelsen av denne tidsalder, mot Israels gjenopprettelse og Messias' kongevelde, samtidig som himmelfarten ligger i ordene: «Meg er gitt all makt i himmel og på jord!»

Slik har vi den mest åndelige og teologiske beretningen om himmelfarten i Johannesevangeliet, den mest konsise og knappe i Markusevangeliet, den mest utførlige og, om jeg kan si det slik, menneskelige skildringen, som går inn i vår Herres følelser, i legen Lukas' evangelium, og i Matteusevangeliet et vitnesbyrd om Kristi himmelfart med særlig tanke på hans stilling i Guds rike som Messias og jødenes konge.

Nå går vi videre til det som så å si er halsen, bindeleddet mellom evangeliene og brevene og Åpenbaringen: Apostlenes gjerninger, skrevet av evangelisten Lukas, apostelen Paulus' venn og følgesvenn. I første kapittel av Apostlenes gjerninger har vi en ny beretning om himmelfarten, og fra en annen synsvinkel.

La oss bare møte Skriften med ærbødighet når vi leser den, og ta for gitt at de som skrev den – også bortsett fra at de var inspirert av Den Hellige Ånd – var menn som gikk til sin høye oppgave med det største alvor og den største konsentrasjon. Hvert uttrykk de brukte når de skildret de store hendelsene, bygde på dyp ettertanke, og de hadde alltid et bestemt og viktig formål for øye.

I Apostlenes gjerninger vil evangelisten Lukas vise oss at roten til det treet som nå skulle vokse fram, ikke var på jorden, men i himmelen. Derfor forteller han hvordan disiplene, da Jesus skiltes fra dem, spurte ham: «Herre, er det på den tiden du vil gjenreise riket for Israel?» Det er ikke, slik det vanligvis blir forklart, et spørsmål som kommer av uvitenhet eller fordommer, men et spørsmål som kommer av sann åndelig innsikt i Guds ord.

Etter sin oppstandelse hadde vår velsignede Frelser lært dem at det var fordi de ikke forsto hele Skriften, at de hadde ventet at Messias' herlighet skulle bli åpenbart uten hans lidelser eller før dem. Kristus kunne ikke gå inn til sin herlighet uten først å dø på korset. Men nå, da han hadde dødd, hadde båret fram offeret, og hans herliggjorte menneskenatur hadde gått ut av graven – hva hindret ham da i å opp-

rette Israels rike? Hvorfor skulle ikke profetiene nå bli oppfylt med en gang?

Hadde apostlene stilt Jesus spørsmålet før korsfestelsen: «Er det på den tiden du vil gjenreise riket for Israel?», ville Herren Jesus ha sagt til dem at nå måtte han lide. Men nå, da han hadde lidd, var disiplenes spørsmål helt riktig. Jesus sier dem heller ikke imot på noen måte; svaret hans stadfester riket. Han sier bare at det er utsatt, skjøvet fram i tid. Noe nytt skal skje. Elven har tatt en ny vending som Israel ikke hadde forutsett.

Nå er menighetens tid, der både jøder og hedninger er ett legeme. Det som kjennetegner den, er ikke herredømme, men vitnesbyrd, ikke makt, men lidelse. Det er ikke Israel som nasjon, og deretter andre nasjoner som blir omvendt som nasjoner, men et folk til eiendom, tatt ut fra Israel og alle folkeslag, et folk som verden ikke kjenner og ikke elsker, vitner som skal vente på at Herren Jesus kommer fra himmelen.

Det er i Apostlenes gjerninger, og ikke i Lukasevangeliet, at himmelfarten blir fortalt fra denne synsvinkelen. I evangeliet ville det ikke ha passet med hensikten med hele boken. Jesus er Israels konge. Han glemmer ikke jorden, eller løftene Gud hadde gitt fedrene, og som han kom for å stadfeste som «en tjener for de omskårne» (Rom 15,8). Men i mellomtiden skal apostlene være vitner i Judea, i Galilea, i Samaria og til jordens ender. Og til sist, sier englene, skal «denne Jesus … komme igjen på samme måten som dere så ham fare opp til himmelen» (Apg 1,11).

Første kapittel har altså forklart forholdet mellom den oppfarne Herren og Israel og det jordiske løftet, og hva slags ordning menighetens mellomtid er – den opphever ikke det jordiske løftet om Kristi kongevelde og trer heller ikke i stedet for det.

Resten av boken forteller ikke så mye om apostlenes gjerninger som om gjerningene til Herren Jesus, menighetens herliggjorte hode. Det er den oppfarne Herren Peter tilskriver gaven av Den Hellige Ånd på pinsedagen. Det er Jesus i himmelen og hans gjenkomst derfra for å oppfylle løftene som alle Guds hellige profeter har talt om fra eldgammel tid – også Enok, den sjuende fra Adam, talte om at Herren skulle komme med sine hellige – som omskjærelsens apostel vitner om etter det første underet i Jerusalem.

Det er til den oppfarne Herren Jesus den første martyren retter sin bønn. Det er den oppfarne Jesus som viser seg for Saulus fra Tarsus og kaller ham til å være hans disippel og apostel for hedningene.

Herren fra himmelen står fram gjennom hele denne boken som menighetens hode og hersker. Han leder og velsigner sine budbærere. Han åpner Lydias hjerte. Han trøster og oppmuntrer apostelen Paulus' motløse hjerte i Korint. Hans hånd er med evangelistene, så mange kommer til tro. Hele menighetens liv, styrke og seier kommer fra Jesus, som sitter ved Guds høyre hånd, og som i denne boken med ettertrykk kalles Herren. (*Apg 2,33; 3,20; 7,56; 9,5; 16,14 osv.*)

La oss nå kaste et blikk på Paulus' brev. Vi venter naturlig nok at himmelfarten skal ha en framtredende plass i denne apostelens lære, for det var som den oppfarne herlighetens Herre at Jesus først viste seg for ham. Derfor finner vi i alle brevene hans den triumferende avslutningen, den herlige fullendelsen av Kristi liv og gjerning på jorden: Han som var Gud åpenbart i kjød, ble etter sin død «tatt opp i herlighet» (1 Tim 3,16).

I Filipperbrevet ser vi klarere og fyldigere enn noe annet sted i Skriften det særegne ved apostelens indre liv. Det finnes ikke noe mer levende og treffende bilde av hans åndelige egenart. I andre brev lærer vi mer om kampene hans, både før og etter omvendelsen (Romerbrevet og Korinterbrevene). Her er trekkene i hans åndelige ansikt så å si i hvile, og vi ser dem slik de virkelig er, i sin vakreste og fredeligste form. Og gjennom hele brevet ser vi at Kristus i himmelen var apostelens stadige tanke, styrke, glede og mål.

Hans erfaring var annerledes enn de tolv disiplenes. Hos dem skjedde det en gradvis utvikling. De kjente Jesus fra Nasaret som sin Mester og Lærer, som profeten fra Galilea, som sin venn. Selv etter at de hadde gjenkjent Messias i ham, forsto de ikke hemmeligheten ved hans lidelser. Etter tre år som disippel sa Filip: «Herre, vis oss Faderen.» Den oppstandne Jesus lærte dem hele Guds råd, og på pinsedagen fikk de fullt ut gleden av lyset.

Slik var det ikke med Paulus. Jesus, Herren fra himmelen, viste seg for ham, og da han så ham, kom han inn i en ny verden, et nytt liv. Her så han Guds rettferdighet. Her så han fullkommenhet i herlighet. Her så han kilden til liv og styrke. Her så han en glede som ingen omstendigheter kunne formørke, og håpet om den fullendte salighet.

Hva er jorden nå for ham? Hva er hans tidligere rettferdighet og alle de nasjonale fortrinnene han før stolte på? Hva er alle ting mot det som er så mye mer verd, kunnskapen om Kristus Jesus? «For meg er det å leve Kristus.» «Gled dere i Herren!» «Alt makter jeg i ham som gjør meg sterk.» «Vi har vårt hjemland i himmelen. Derfra venter vi også Herren Jesus Kristus.» «Kristus i himmelen» er hans mål og håp. Å bli lik ham, også i hans herlighetslegeme, det er den fullkommenhet, himmelsk av art, som han venter på i håp ved Herrens gjenkomst. (Fil 3.)

I Romerbrevet og brevene som ligner det, er apostelen Paulus' mål å føre synderen til Gud. Han begynner med mennesket i dets nåværende tilstand. Han viser hvor dypt fallet er, syndens skyld og kjødets hjelpeløshet, og deretter soningen Kristus har gjort, Herren Jesu død, oppstandelsen og gaven av Den Hellige Ånd som fulgte av den. Han går fra jorden og oppover.

Slik går ikke apostelen Johannes fram. Han går alltid fra himmelen og ned mot jorden. Han begynner med Gud – livet som var hos Gud fra begynnelsen, Ordet som var hos Gud og nå er åpenbart for oss. Apostelen Paulus begynner med mennesket, jøde eller hedning – synderen, skyldig og fordømt, død og hjelpeløs. Fra denne synsvinkelen må Kristi død og oppstandelse nødvendigvis være midtpunktet. Der møtes alle linjene, som i et knutepunkt.

Likevel må enden alltid være Kristus på tronen i himmelen, Kristus ved Guds høyre hånd. Når han spør: «Hvem er den som fordømmer?», munner svaret hans derfor ut i vår Herres opphøyelse i himmelen: «Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er blitt reist opp, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss» (Rom 8,34). (*Sml. også uttrykket «han som er Gud over alle ting» (Rom 9,5) og det slående stedet Rom 10,6.*)

I Korinterbrevene vitner apostelen om Kristus, den andre Adam, Herren fra himmelen, og han stiller fram for oss det herlige håpet: «Som den himmelske er, slik skal også de himmelske være» (1 Kor 15,48). Han beskriver den troende som lever i den nye pakts ånd og frihet, som en som «med utildekket ansikt» ser «Herrens herlighet som i et speil», for Herren Kristus, opphøyet i himmelen, er Ånden (2 Kor 3,17–18).

Se så på brevene hans om troserfaringen og de profetiske brevene. Vi har alt nevnt Filipperbrevet, som en utleggelse av ordene: «Vi har vårt hjemland i himmelen» (Fil 3,20). Til tessalonikerne skriver han mer utførlig om hvordan vi venter på Guds Sønn fra himlene, og om at Herren selv skal stige ned og samle sine hellige (1 Tess 1 og 4). I brevene til Timoteus avslutter han sitt jublende og rytmiske sammendrag av den kristne sannhet med «tatt opp i herlighet», og det første leddet i denne gylne kjeden er «Gud åpenbart i kjød» (1 Tim 3,16).

Også i Efeserbrevet og Kolosserbrevet, som vi kan kalle kristologiske, fordi de først og fremst handler om Kristi person, har Herrens himmelfart en svært framtredende plass. Kristus blir ikke omtalt som ypperstеprest i Efeserbrevet, men hans opphøyelse ved Guds høyre hånd blir framstilt på samme måte som i vårt brev. Helt fra begynnelsen taler apostelen om all åndelig velsignelse «i himmelen i Kristus», og om Herren som Faderen har opphøyet ved sin høyre hånd i himmelen, «over all makt og myndighet, over alt velde og herredømme», for at han skal være hode over alle ting for menigheten.

I fjerde kapittel knytter han på samme måte Kristi herredømme over menigheten, hans enhet med den og hans gaver til den, til himmelfarten: Han «for opp over alle himler for å fylle alt» (Ef 4,10). Slik Hebreerbrevet viser at Kristus som ypperstеprest er i himmelen, viser Efeserbrevet at Kristus er der som menighetens hode og brudgom, midtpunktet og arvingen til alle ting.

Kolosserbrevet har den samme læren, med noen nye sider og anvendelser. Her knytter apostelen Kristi forrang som den førstefødte av de døde og som menighetens hode til hans evige herlighet som Ordet som alle ting ble skapt ved.

Han viser at når vi er oppreist og opphøyet med Kristus, er vi flyttet ut av lovforskriftenes og de jordiske grunnprinsippenes område («Ta ikke! Smak ikke! Rør ikke!»), ut av skyggenes og forbildenes område og inn i de himmelske virkelighetenes frihet og fylde. Derav formaningen: «Søk det som er der oppe, der Kristus sitter ved Guds høyre hånd» (Kol 3,1). Hvor slående og nær er ikke likheten her med læren i Hebreerbrevet! (*Sml. Kol 1,15 med Hebr 1,1–3.*)

Slik finner vi i alle (de andre) Paulus-skriftene at det samme legges vekt på det som er høydepunktet i Kristi første komme: hans himmel-

fart.[1]

Det er fordi Menneskesønnen, som kom ned fra himmelen, er steget opp til himmelen, det er fordi Jesus er ved Guds høyre hånd, at han er den sanne og fullkomne mellommannen mellom Gud og mennesker. Ham påkaller vi sammen med alle troende. Ham tilber vi som Herre. Ham, som Faderen har opphøyet, tilhører navnet over alle navn og hele skaperverkets hyllest. Ham, som er Herren i himmelen, er all himmelsk og jordisk makt gitt, og alle englenes rekker lyder hans befaling.

Fra sin trone i himmelen gir han omvendelse og syndenes forlatelse. Derfra gir han menigheten sin alle de gavene den trenger, slik han først utøste Den Hellige Ånd, fordi han var blitt opphøyet ved Guds høyre hånd. Fra himmelen skal han stige ned og samle sine hellige og forvandle deres fornedringslegeme og gjøre det likt med sitt herlighetslegeme. Fra himmelen virker han nå, og han skal fortsette å virke til han har lagt alle ting under seg.

Kristus i himmelen – det oppsummerer hele vår tro. Her er vår rettferdighet og vår stilling for Gud. Her er vårt forrådshus med uuttømmelige velsignelser og uransakelige rikdommer. Her er vårt våpenlager, der vi henter våpnene til vår strid. Her er vårt hjemland og håpet om vår herlighet.

Hva menes med «høyre side av Majestetens trone i himlene»? I første kapittel har apostelen brukt et lignende uttrykk, «Majestetens høyre hånd», og med tydelig tanke på profetien i Salme 110. Uttrykket betegner ikke Guds allestedsnærvær. Det er som trosbekjennelsen sier, riktig og meningsfullt: «sitter ved Guds, den allmektige Faders, høyre hånd». Jesus sitter nå på allmaktens trone. Han for opp til den evige, høyeste og uskapte himmel. Uttrykket betegner den likestilte rangen vår Herre har fått i sin herlighet. Han har fått del i den suverene makten.

Den høyre siden er kjærlighetens plass, og også ærens og verdighetens. Kristus er ved Faderens høyre hånd fordi han er hans elskede

[1]Peter, som var øyenvitne til himmelfarten – han var også en av de tre utvalgte disiplene som var med Jesus på forklarelsens fjell og slik så Menneskesønnen komme i sitt rike; sml. Matt 16,28 med 2 Pet 1,16 – forkynte med glede og ettertrykk Herrens opphøyelse og makt i himmelen, både i talene sine til jødene (i hele Apostlenes gjerninger) og i brevene sine: Han «er fart opp til himmelen og er ved Guds høyre hånd, hvor engler og myndigheter og makter er ham underlagt». Gud «reiste ham opp fra de døde og ga ham herlighet» (1 Pet 3,22; 1,21). Åpenbaringsboken er fra begynnelse til slutt et vitnesbyrd om den oppfarne Herren.

Sønn, som han åpenbarer sin herlighet i. Den høyre hånd er også bildet på den suverene makt og det suverene styre. Kristus er Herre over alt.[2]

Stort er inkarnasjonens mysterium: Guds Sønn i menneskenatur, både før og etter opphøyelsen. Det var ikke Kristi menneskenatur som led på korset, men Guds Sønn i menneskenatur. Det er ikke menneskenaturen som er herliggjort ved Faderens høyre hånd; det er Guds Sønn i menneskenatur, han som fornedret seg, som nå er opphøyet over alle himler. Ham er all makt gitt. Herredømmet over alle ting hviler på hans skulder. Jesus hersker nå.

I Åpenbaringsboken blir hans kongelige verdighet avduket. Der ser vi den førstefødte av de døde, som har nøklene til døden og dødsriket. Vi ser Lammet, som alene kan åpne boken, og Herskeren, Herren, som råder over og styrer alle hendelser, som har makt over alle stormer og uvær. Hele historiens utvikling og alle kamper og bevegelser blant englene og blant folkeslagene på jorden må tjene hans rike. Til sist skal han bli åpenbart, anerkjent og adlydt som kongenes Konge og herrenes Herre.

Den kongelige siden ved ordet «Sett deg ved min høyre hånd» blir forklart i Åpenbaringen, der vi ser Lammet midt på tronen. I vårt brev blir den prestelige siden ved ordet utfoldet.

Når himmelen er stedet for Kristi prestetjeneste, må tjenesten nødvendigvis være fullkommen, evig, åndelig og virkelig. Hva er det Kristus nå er opptatt med som prest? På den ene siden hviler han, for han har fullført sitt verk på jorden. Derfor blir han beskrevet som en som har satt seg på sin Fars trone. Hans er nå seierens fullkomne og fredfylte hvile, for han har seiret.

Men på den andre siden er han nå stadig virksom som prest. Hvert eneste menneske som blir ført til Gud, blir ført dit ved hans forbønn. Og dag etter dag har Kristus omsorg for alle sine barn på jorden. Han gir dem de gode gavene han har kjøpt med sitt blod, holder oppe deres åndelige liv og styrer alle ting til deres beste.

Er Kristus i himmelen, må vi løfte øyne og hjerter mot himmelen. Det finnes noe som er der oppe. Det som er der oppe, er den åndelige

[2]Slik sier Salme 45 at bruden står ved kongens høyre hånd. I samsvar med dette forklarer apostelen i Første korinterbrev: Mannen er kvinnens hode, Kristus er menighetens hode, Gud er Kristi hode. Mannen er hustruens hode, Gud er Kristi hode. Kvinnen er mannens ære, Kristus er Guds ære.

velsignelsen i himmelen (Ef 1,3). «Søk det som er der oppe» (Kol 3,1): tro og kjærlighet, håp og tålmodighet, saktmodighet, rettferdighet og styrke. Det som er der oppe, er også det som skal komme, og som vi venter på, for vår arv er ikke her på jorden. Alt som hører med til arven som er «uforgjengelig og uflekket og uvisnelig» (1 Pet 1,4), hører til det Kristus nå forvalter i det tabernakel som Gud har reist, og ikke et menneske.

Vårt forvandlede legeme, vårt fullt opplyste sinn, vår sjel helt fylt av Guds kjærlighet, all styrke og alle gaver til å herske – for vi skal bli kalt til å herske med Kristus på jorden – alle de kreftene og velsignelsene vi nå bare har ved troen og i spiren, er i himmelen hos Kristus. Han skal bringe dem til oss når han kommer igjen etter Faderens befaling. (*Sml.* 1 Pet 1.)

La oss stanse her og prøve hva slags tro og vandel vi har, i lyset av denne sannheten. Vår ypperstepresten er i himmelen. Den nye pakts skrift forklarer for oss at det finnes to riker, to verdener, to slags luft å leve i, to måter å leve på. Det ene skal forgå, det andre skal bli stående til evig tid. Det ene er verden og jorden i deres nåværende skikkelse; det andre er himmelsk og skal bli til evig tid. Det ene hører til den første skapningen og til syndens og dødens makt; det andre hører til den nye skapningen, til forløsningens og livets kraft ved rettferdigheten.

Å tro er å se det som er usynlig og evig. Det er å skue landet som ligger langt borte, og ta det i eie. Det er å gå inn i riket som er beredt for oss fra verdens grunnvoll ble lagt, et rike som allerede er til og er rede til å åpenbares når vår Herre kommer til syne. Det er å eie det levende, oppildnende og rensende håpet om arven som er uforgjengelig, uflekket og uvisnelig, ja, det himmelske riket.

Det er å bli flyttet inn i denne usynlige, men likevel helt virkelige verden av velsignelse og kraft. Det er ikke lenger å trakte etter jordiske ting, men å ha hjertet rettet mot det som er der oppe. Det er å bli betrodd «de sanne skatter».

Slik er troen. Den setter det åndelige over det kjødelige, det evige over det timelige, det virkelige over det som bare er skygger.[3]

[3] «Troen er oppdagelsen og erobringen av et nytt land.» J. Müller. – Matt 25,34; 1 Pet 1,4; Kol 1,12; 2 Tim 4,18. – «Trakter bare etter jordiske ting», *ta epigeia fronountes* (τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες), Fil 3,19. – «De sanne», *to alēthinon* (τὸ ἀληθινόν), Luk 16,11. – Hebr 11,1; 2 Kor 4,18.

«Samle dere ikke skatter på jorden … Men samle dere skatter i himmelen» (Matt 6,19–20). Derfor bør hele målet og meningen med vårt liv her nede, alt vårt strev, alle våre gjerninger og all vår flid være viet til dette ene: Guds rike, som blir stående for evig. Mens vi er opptatt med jordiske plikter, bør vårt store mål derfor alltid være å samle oss skatter i himmelen og ha hjertet rettet mot det som er der oppe.

Slik kan vi lære Kristus å kjenne gjennom dagliglivets gjøremål og tukt og bli fylt av det sinnelaget som var i Kristus Jesus, han som fornedret seg og lød Faderen i kjærlighet. Slik kan vi ha et himmelsk sinn, slik de har som eier et levende håp og har sitt hjemland i himmelen. Slik er det kristne livet: ikke av denne verden, men himmelsk.

En falsk eller overfladisk omvendelse dveler heller ved Guds fred enn ved fredens Gud. Den ser på Kristi kors og ikke på korsets Kristus. Den gleder seg for tidlig over å være fri for straffen, i stedet for å holde seg i omvendelse og tro til Jesus, han som frir oss ut fra den nåværende onde verden og reiser oss opp til et nytt liv, himmelsk av art og håp.

Det er et ynkelig og skjebnesvangert selvbedrag å tro at vi etter et verdslig, selvisk og selvopptatt liv på jorden skal bli flyttet inn i herlighetens rike – inn i en salighet vi aldri har smakt noe av, inn i en arv vi ikke har fått noe pant på ved gaven av Ånden som bor i oss.

Jesus, som døde på korset, er nå i himmelen. Bare fra himmelen gir han nå forløsningens velsignelser, syndenes forlatelse og Guds evige kjærlighet. Han frir aldri fra den kommende vrede uten å dra oss til seg, uten ved sitt kors å skille oss fra syndens herredømme og selvets tyranni, og uten å sende Ånden inn i våre hjerter som livets Ånd. Er vårt liv nå skjult med Kristus i Gud, da skal også vi åpenbares med ham i herlighet når Kristus, vårt liv, åpenbares. Vi har vårt hjemland i himmelen, og Jesus, som vi nå elsker og tjener, skal komme og ta oss til seg.

Fra syndens og skyldens, svakhetens og fryktens dypeste dyp: Se opp mot himmelen, og se der den store ypperstepresten! Det er fordi han har gjort ende på overtredelsen, gjort slutt på syndene, sonet misgjerningen og ført fram en evig rettferdighet, at Jesus sitter på Guds trone (Dan 9,24). Se i ham syndenes forlatelse, en evig rettferdighet, fri adgang til Faderen, kilden til fornyende nåde, til styrke som holder oppe, og til endeløs salighet.

Bare tro! Våre gjerninger og vår fortjeneste nytter ingenting. Opp til denne høyden kan ingen stige. Jesus, som gikk til Faderen, er veien. Troen ser den store ypperstepresten som døde for syndere på korset, og som nå står for Gud som synderens rettferdighet. Troen ser Jesus ved Majestetens høyre hånd i det høye, og troen kan hvile, tilbe og si: «Vår Herre Jesu Kristi Gud og Far er min Gud og min Far.»

Kapittel 2. Det sanne tabernakel

Hebr 8,1–2

Det apostelen legger vekt på her, er stedet der den store ypperstepresten nå gjør sin tjeneste. Kontrasten her er ikke så mye mellom lov og evangelium, mellom nåde og gjerninger, som i andre brev. Kontrasten går mellom det jordiske og midlertidige og det himmelske og evige. I ånd og virkelighet tok den levittiske ordningen slutt da forhenget i templet revnet i to. Men i det ytre fortsatte den til ødeleggelsen av Jerusalem og templet kunngjorde for hele verden at den gamle pakts tid var forbi.

Så lenge templet ennå sto, var det vanskelig for hebreerne å forstå at deres kall og tilbedelse var himmelsk. Det så ut for dem som om troen på Messias stengte dem ute fra velsignelsene og fortrinnene som Messias' folk hadde. Den levittiske tjenesten i den jordiske helligdommen gikk jo fortsatt sin gang. Hvor hørte da de troende hebreerne hjemme? Apostelen viser at Jesus er ypperstеprest i himmelen, og at vår helligdom derfor er himmelsk. Der er alt virkelighet, og der er evig liv og herlighet.

Alt dette ligger i den grunnleggende sannheten at Jesus er Messias, den levende Guds Sønn. Herren sa om Peters bekjennelse at menigheten er bygd på denne klippen. Men selv Peter forsto ikke fullt ut på en god stund de sannhetene som nødvendigvis følger av troen på Messias, Guds Sønn.

Sønnens prestedømme må nødvendigvis være himmelsk og evig. Det kan ikke knyttes til den gamle pakt, men er uløselig knyttet til den nye. I den blir guddommelig kjærlighet og liv virkelig gitt ved nådens rettferdighet, og i den tilber benådede og fornyede syndere Faderen i ånd og sannhet. Dette prestedømmet må rive ned skilleveggen mellom jøde og hedning, for ved den opphøyde Frelseren blir Ånden gitt, og ved ham har begge samme adgang til Faderen. Derfor vender

apostelen ved slutten av sjuende kapittel tilbake til grunntonen han slo an i begynnelsen: Jesus, Sønnen.

Er vår ypperstepresten Jesus, Gud og menneske i én person, den eneste mellommannen, da er helligdommen vi tilber i, der oppe. Han er tjeneren ved «det sanne tabernakel, som Herren har reist, og ikke et menneske».

Dette tabernaklet blir stilt opp mot tabernaklet i ørkenen. For det første er det «sant» i den betydningen Jesus bruker ordet når han sier: «Jeg er det sanne vintre», det vil si det virkelige vintreet, som de ytre og synlige vintrærne bare er bilder på. For det andre er dette tabernaklet ikke gjort med hender og ikke reist ved menneskers mellomkomst, slik tabernaklet i ørkenen var, men det er gjort av Gud selv. Og for det tredje er dette tabernaklet ikke et telt i ørkenen, men en blivende bolig i himmelen, som skal stå der til evig tid. (*«Tjener»*, leitourgos (*λειτουργός*); *sml. Jes 61,6; Jer 33,21; Neh 10,39. Ordet brukes om prestenes tjeneste i helligdommen, særlig i forbindelse med offer og offergaver.*)

Tabernaklet er et av de viktigste og mest lærerike forbildene. Her er så mange sannheter, så rik og mangfoldig åndelig undervisning, at det vanskeligste for oss er å holde sammen alle de ulike lærdommene og sidene det viser oss. Tabernaklet har nemlig ikke mindre enn tre betydninger. For det første er tabernaklet et forbilde, et synlig bilde, på det himmelske stedet der Gud har sin bolig. For det andre er tabernaklet et forbilde på Jesus Kristus, som er møtestedet mellom Gud og mennesker. Og for det tredje er tabernaklet et forbilde på Kristus i menigheten, på Jesu samfunn med alle troende.[4]

[4]Likheten mellom tabernaklet og mennesket, eller rettere den enkelte troende, har slått Luther. Han kaller forgården legemet, Det hellige sjelen og Det aller helligste ånden. Siden stedet i seg selv er interessant og lærerikt, legger jeg til en oversettelse. I utleggelsen av Magnificat (Luk 1,46) sier Luther: «Skriften deler mennesket i tre deler, slik apostelen skriver (1 Tess 5,23): ‹Må han selv, fredens Gud, hellige dere helt igjennom, og må deres ånd, sjel og legeme bevares fullkomne, ulastelige.› Og hver av disse tre, og hele mennesket, deles på en annen måte i to, ånd og kjød. Det er ikke en deling av menneskets natur, men av dets tilstand. Det vil si at hver av de tre kan være god eller ond, åndelig eller kjødelig, men det handler vi ikke om her. Ånden er det høyeste og edleste i mennesket. Med den kan det gripe det som er ufattelig, usynlig og evig, og den er kort sagt boligen for troen og Guds ord. Om den taler David (Sal 51,12): ‹Forny en stadig ånd inne i meg› (sml. Sal 78,37). Det andre er sjelen, det vil si den samme ånden sett fra sin naturlige side, for så vidt som den gir legemet liv. I Skriften blir den ofte kalt liv, for ånden kan leve uten legemet, men legemet ikke uten ånden. Vi merker at denne sjelen lever og virker uavbrutt, også når vi sover. Den kan oppfatte og forstå, ikke åndelige ting, men det som hører fornuften til. For fornuften er lyset i dette huset, og sjelen kan ikke være fri for villfarelse uten at ånden opplyser og styrer den med troen, det høyere lyset … Det tredje er legemet med lemmene. Gjerningene deres er bare øvelse og vane, etter sjelens kunnskap

Da Moses gikk opp på fjellet, etter at Herrens herlighet hadde vist seg for ham og for de eldste, fikk han en underfull åpenbaring fra Gud. På en måte vi umulig kan forestille oss, ble han vist et bilde av de himmelske stedene. Han så ikke selve de himmelske virkelighetene, men han så, trolig i et syn, modellen av de himmelske stedene, bildet av de himmelske virkelighetene.

Etter denne modellen fikk han befaling om å gi påbud om hvordan tabernaklet skulle lages, og å sette planen ut i livet. Tabernaklet i ørkenen skulle være en tro gjengivelse av det han hadde sett, så langt det er mulig å gjengi himmelske og åndelige virkeligheter med ytre og synlige ting.

Da Gud viste Moses bildet av det himmelske, viste han ham sikkert også gudsfryktens store mysterium: Gud åpenbart i kjød. Ved ham skulle det ikke bare komme i stand en forsoning, men også at Gud skulle bo i sitt folks hjerter.

Abraham så Kristi dag og frydet seg og gledet seg (Joh 8,56). Jesaja hørte serafenes trefoldige «hellig» og så Herrens herlighet, ja, Kristi herlighet (Joh 12,41). Slik kan det ikke være tvil om at da gudsmannen Moses var på fjellet, ble han vist hemmeligheten i Guds råd: inkarnasjonen og Herren Jesu Kristi gjerning som mellommann.[5]

Tabernaklet stilte underfulle sannheter fram for Israel. I tabernaklets offer og forskrifter kunngjorde Gud for sitt folk at deres synder var tilgitt. Han førte dem nær til seg ved soning og mellommannstjeneste, han legte deres sykdommer og trøstet deres hjerter. Men det endelige målet med alt dette var å åpenbare seg selv, vise sin guddommelige fullkommenhet og la sin herlighet stråle fram. I alle

---

og åndens tro … Til dette vil jeg vise et bilde fra Skriften. Moses gjorde et tabernakel med tre atskilte deler (2 Mos 26,33–34). Den første var *sanctum sanctorum*, Det aller helligste. Der bodde Gud, og der var det ikke noe lys. Den andre var *sanctum*, Det hellige. Der sto lysestaken med sju armer. Den tredje ble kalt *atrium*, forgården. Den lå utenfor, under åpen himmel i dagslyset. Det er et bilde på den kristne. Hans ånd er *sanctum sanctorum*, Guds bolig, i tro uten å se, for han tror det han verken kan se, føle eller fatte. Hans sjel er *sanctum*. Der er sju lys: fornuft, skjønn, kunnskap og forstand på ytre ting. Hans legeme er *atrium*. Det ligger åpent for alle, og alle kan se hva han gjør og hvordan han lever.» Denne likheten er uten tvil riktig (sml. om forskjellen mellom sjel og ånd 1 Kor 2). Det som gjelder hele menigheten, gjelder hvert enkelt lem. Men å finne tabernaklets mening først og fremst eller bare i dette, er feil og uholdbart.

[5] Fire ganger står det i Andre Mosebok at tabernaklet ble bygd etter det bildet som ble vist på fjellet (2 Mos 25,9.40; 26,30; 27,8). Det viser også Stefanus til (Apg 7,44). På samme måte ble templet bygd etter guddommelig anvisning, som vi leser i 1 Krøn 28,11–12: «Så ga David sin sønn Salomo et bilde av forhallen og tempelbygningene … og et bilde av alt det som sto for ham i ånden.» Sml. Hebr 9,8, der det heter om yppersteprestens årlige inngang i Det aller helligste: «Med dette gir Den Hellige Ånd til kjenne …»

tilgivelsens gaver og i alle fortrinnene ved å få komme nær til Gud åpenbarte Herren sin fullkommenhet og sin mangfoldige herlighet. Her så Israel herligheten til Gud, sin Forløser.

Overalt ble det dobbelte målet nådd: Det syndige, skyldige og svake mennesket fikk det det trengte, og i nettopp denne nåden ble Herrens vesen og herlighet åpenbart. I den korsfestede Kristus har vi alt vi trenger, og ser alle Guds tanker og hensikter. På samme måte lærte den troende israelitten i tabernaklet, når han fikk tilgivelse og hjelp, å rope ut: «Hvem er en Gud som du?» (Mika 7,18). (*Sal 119,18: «de underfulle ting». Sml. kapittel 5 og 6.*)

Tabernaklet var et bilde på Guds bolig. Det finnes en helligdom der Gud på en særskilt måte bor og åpenbarer sitt herlige nærvær. Salomo bekjenner at himlenes himler ikke rommer Gud, men ber likevel om at Herren må høre i himmelen, der han bor (2 Krøn 6,18.21). Jeremia vitner: «En herlighetens trone, høyt opphøyet fra begynnelsen av, er vår helligdoms sted» (Jer 17,12). Også Jesajas og Esekiels syner viser oss himmelen åpnet og noe som lignet en trone, og noe som så ut som Herrens herlighet, og på det som lignet en trone, «en skikkelse, som et menneske å se til» (Esek 1,26 og flere steder).

Om dette himmelske stedet taler David når han spør: «Herre, hvem skal bo i ditt telt? Hvem skal bygge på ditt hellige berg?» (Sal 15,1; sml. 24,3). I Åpenbaringsboken får vi en ytterligere stadfestelse av denne sannheten: «Guds tempel i himmelen ble åpnet og hans paktsark ble sett i hans tempel.» Og igjen: «Etter dette så jeg at templet, vitnesbyrdets telt i himmelen, ble åpnet» (Åp 11,19; 15,5). Slik det i tabernaklet var et skille mellom Det aller helligste og Det hellige, leser vi om Guds trone og om de forløstes tempel, om Sions berg og om det himmelske Jerusalem.

Nesten alle uttrykkene som brukes for å beskrive hva tabernaklet betyr, brukes også om himmelen. Slik Gud bor i himmelen, bor han også i tabernaklet og åpenbarer sin nåde og herlighet der. Herrens herlighet fylte tabernaklet. Hans åpenbaring i tabernaklet blir som regel kalt herligheten. Gud, Kongen, har sitt palass midt blant sitt folk. Palasset hans er helligdommen. Tronen som han kunngjør sin kongelige lov og sin suverene nåde fra, er mellom kjerubene, et bilde på den guddommelige majestets himmelske trone. «Ditt hellige tem-

pel» er navnet både på den jordiske og den himmelske helligdommen (Sal 5,8; Hab 2,20).

Gud, som bor i himmelen og deler ut alle velsignelser fra sin himmelske trone, åpenbarer seg på jorden og har samfunn med sitt folk. Stedet eller helligdommen han har valgt til dette, er et bilde på himmelen, og det er en virkelig forbindelse mellom forbildet i himmelen og bildet på jorden.

Da Jakob våknet av søvnen der Herren hadde vist seg for ham, sa han: «Her er sannelig Guds hus, her er himmelens port» (1 Mos 28,17). I den opphøyde innvielsesbønnen gir Salomo stadig uttrykk for den samme tanken: «La dine øyne være åpne over dette huset natt og dag – det stedet som du har talt om og sagt: Mitt navn skal bo der … Du vil høre på din tjeners og ditt folk Israels ydmyke begjæring, som de bærer fram vendt mot dette stedet. Ja, du vil høre den på det sted hvor du bor, i himmelen» (1 Kong 8,29–30).

Men for det andre er tabernaklet et forbilde på Herren Jesus selv. For det er i ham Gud bor hos oss. I ham bor hele guddommens fylde legemlig, for at vi skal bo i ham og ha samfunn med Faderen.

Se først hvordan forbildet blir oppfylt i inkarnasjonen: «Et legeme dannet du for meg» (Hebr 10,5). Han ble født av jomfru Maria, unnfanget ved Den Hellige Ånd. Gud, og ikke et menneske, bygde dette tabernaklet. Han bodde midt iblant oss, slik tabernaklet sto midt iblant folket. Det teltet var laget av vanlige, jordiske materialer, men Herrens herlighet som bodde i det, lyste gjennom det og helliget det.

Slik var det også med Jesus: Han ble født av jomfru Maria, han ble i alle ting sine brødre lik og ble i skikkelse funnet som et menneske. Likevel blir Jesu menneskenatur kalt «det hellige» (Luk 1,35), for den er tabernaklet der vi så den enbårnes herlighet.

I det andre kapitlet av Johannesevangeliet forklarer Herren Jesus at han ikke bare er tabernaklet, men templet som skal stå til evig tid. Dette templet måtte først brytes ned – Jesus måtte dø – men det skulle gjenreises på den tredje dagen ved hans oppstandelse.

Dette blir forklart enda fyldigere når det sies at forhenget i templet revnet i to. Som apostelen lærer oss, viser dette til korsfestelsen av vår Herre. Da ble forhenget, hans kjød, revet i stykker (Hebr 10,20). For da ble himmelen ikke bare åpenbart, men veien inn ble åpnet for alle syndere som tror på Jesus. Ja, mer enn det: Jesus selv gikk dermed

inn i Det aller helligste. Og nå ser vi ham ved Guds høyre hånd, det sanne tabernakel der alle troende tilber, ja, for Guds eget åsyn, foran tronen, som nå er nådens trone.

Slik bor vi i ham, han som hele guddommens fylde bor i. Og slik har Faderen ført oss inn for sitt eget åsyn, nettopp i sin Sønn, på en måte som ingen bilder kunne gjengi fullt ut.

Jesus ble det sanne tabernakel gjennom en gradvis utvikling. Først ved inkarnasjonen: Tabernaklet ble reist av Gud, og ikke av et menneske. Den Hellige Ånd kom over jomfru Maria, og Den Høyestes kraft overskygget henne. Deretter åpenbarte Jesus Faderen i sin hellige menneskenatur, i sin fullkomne lydighetsvandring, i sine ord og gjerninger. Gud var med ham, Faderen var i ham, og den enbårnes herlighet skinte gjennom hans fornedringslegeme.

Deretter ble Det hellige så å si til Det aller helligste ved hans død på korset. Da forhenget revnet, ble alt som skilte Gud fra syndere, tatt bort i samsvar med rettferdigheten. Og så, ved sin oppstandelse og himmelfart, gikk han virkelig inn – som vår stedfortreder – for oss og så å si med oss.

Det er vanskelig å holde sammen alle sidene ved Kristus, som er helligdom, prest og offer. Men jo mer vi dveler ved ham som den som er alt, desto fastere blir våre hjerter.

Se ham da som tabernaklet der alle hellige ting er lagt ned. Alt som var i tabernaklet, er i ham. Han er det sanne lyset, det sanne skuebrødet, den sanne forbønnens røkelse som våre bønner og offer kommer fram for Gud med. All åndelig velsignelse i himmelen er i Kristus (Ef 1,3).[6]

Men tabernaklet har også en tredje side. Der møtes Gud og hans folk. Paktens ark var ikke bare tronen der Gud åpenbarte seg i sin hellighet, men også tronen for hans samfunn med sitt folk. I alle offer og offergaver ble Gud åpenbart som rettferdig overfor synden og barmhjertig mot synderen; der møttes også Gud og synderen. Slik åpenbarte Gud seg gjennom hele tabernaklet for å føre Israel inn i samfunn med seg.

[6] «Alle redskapene til den hellige gudstjenesten i gammel tid, alle midlene til hellig lys og renselse, var satt og lagt ned i tabernaklet. Og alle var de bilder av de himmelske tingene selv, som alle er lagt ned i Kristus, det sanne tabernakel. De er alle innesluttet i ham, og det er forgjeves å lete etter dem noe annet sted.» Owen, *Hebrews*, bd. 3, s. 666.

I tabernaklet ble menneskets samfunn med Gud framstilt i bilder gjennom mange slags mellommannstjeneste, slaktoffer og offergaver. Men i Jesus har vi den fullkomne og evige oppfyllelsen. I ham møtes Gud og synderen. I ham bor Gud og den troende sammen og har samfunn med hverandre. I Jesus og fra Jesus har vi fått Ånden.

Gud bor nå i sine hellige ved sin Ånd, og slik blir de et hellig tempel for ham. «I ham blir også dere, sammen med de andre, bygd opp til en Guds bolig i Ånden» (Ef 2,21–22). Etter en annen apostels vitnesbyrd er vi et åndelig hus, der offer av takk og lydighet stadig blir båret fram for Gud (1 Pet 2,5). I dette utvalgte templet har Gud sin hvile og sin glede. Dette er det herlige evangeliet: Gud i Kristus, vi i Kristus, Kristus i oss.

Vi har altså sett at tabernaklet var et bilde på himmelen, et forbilde på Kristus Jesus og på Kristus Jesus i de hellige. Og derfor skal det, når Jesus Kristus kommer igjen med sine hellige, lyde: «Se, Guds bolig er hos menneskene» (Åp 21,3). Det finnes riktignok et sted der Kristus og hans hellige har sin bolig. Men det himmelske stedets herlighet og kjerne er Herren Jesus, ett med de hellige.

Når vi tenker på Guds trone og på himmelen, må vi både unngå en overåndelighet som gjør alt til skygger, og et kjødelig og materialistisk syn. Himmelen er ikke bare en tilstand, men et sted. Likevel kan vi i vår nåværende tilstand ikke gjøre oss noen forestilling om den åndelige, virkelige og evige boligen som Gud har beredt for dem som elsker ham.

Det er nok for oss å ta imot det Skriften sier, og glede oss over skildringene i de profetiske bøkene, og særlig i Åpenbaringen, av det herlige hjemmet, den vakre og evige byen der Lammet og hans brud skal bo.

Det er nok for oss å tro Jesu ord, så enkle og så kjære: «I min Fars hus er det mange rom … For jeg går bort for å gjøre i stand et sted for dere» (Joh 14,2).[7]

[7] «Et sted», *topon* (τόπον). Er det bare billedspråk apostlene bruker når de taler om den levende Guds by og forkynner det de så i Ånden? En dag sto Johannes på Oljeberget og så byen Jerusalem ved sine føtter, mens Herren steg opp til høyden. En annen gang, på Herrens dag, var han i Ånden. En engel førte ham opp på et høyt fjell, og han så et annet Jerusalem komme ned fra himmelen. Han telte portene til denne hellige byen og målte murene, og han så at Lammet var byens tempel og lys. Alt dette lyder ikke som bare bilder og sammenligninger. La oss ikke bytte bort de grønne engene som her er åpenbart for våre øyne, mot den uklare abstraksjonen av en fargeløs tilværelse. Det finnes en høyere verden i ordets strengeste betydning, og til denne verden, sitt hjem, vendte Frelseren tilbake da han for opp. – Steinmeyer.

Det er i himmelen, og bare i himmelen, at Herren utøver sitt prestedømme. «Dersom han nå hadde vært på jorden, da hadde han ikke vært prest» (Hebr 8,4). Vår Herre hørte til Judas stamme og ikke til Levis stamme, og derfor kunne han umulig ha utført den tjenesten som hørte til det aronittiske prestedømmet. For et slående bevis var ikke dette for jødene, som så Levis prester gjøre sin daglige tjeneste i templet i Jerusalem!

Gudfryktige israelitter kunne ennå i de dagene få undervisning gjennom bildet og forbildet av de himmelske virkelighetene. Men de israelittene som hadde gjenkjent Messias i Jesus, skulle nå vandre i evangeliets klare lys og i dagens fulle lys se at den levittiske ordningen var midlertidig og stykkevis.

Men det er med oss alle som med jødene: Det store problemet er å fatte at tilbedelsen er åndelig og himmelsk. Å løfte øyne og hjerter mot himmelen, å kjenne kraften og virkeligheten i det usynlige, å ha samfunn av hjertet – menneskets aller helligste – med Gud selv i hans aller helligste, det er sannelig Guds gave og nåde. Og salige er alle dem han velger ut og lar komme nær til seg.[8]

Av de hellige ting, de åndelige og himmelske velsignelsene, og av det sanne tabernakel er Jesus tjeneren eller presten. Han gjør tjeneste for Guds åsyn og overfor Gud på våre vegne, og han gir oss stadig den

[8] «Templets herlighet og gudstjeneste var det jødene på ingen måte ville gi slipp på. Heller forkastet de Kristus og evangeliet enn å gi slipp på templet og den ytre, prangende gudstjenesten der. Og det er nesten utrolig hvor sterkt det forfengelige menneskesinnet henger ved ytre skjønnhet og prakt i gudsdyrkelsen. Ta den bort, og for de fleste har du ødelagt selve gudsdyrkelsen – som om det ikke fantes skjønnhet uten sminke, eller tegn på helse og kraft i legemet uten den. Ikke noe ga de første kristne mer å lide under fordommene fra hele verden, jøder og hedninger, enn at de hadde en gudsdyrkelse uten templer, altere, bilder eller noen høytidelig seremoni. Og i senere tider ga menneskene seg ikke før de hadde ført inn i selve kristendommen en gudsdyrkelse som med ytre orden, seremonier, prakt og bilder kappes med alt det som fantes i tabernaklet eller templet i gammel tid. Den står først og fremst tilbake for det i dette: Det gamle var innstiftet av Gud for en tid, dette er funnet på av svake, overtroiske og tåpelige mennesker. Slik er det i den romerske kirke. Det er tungt å løfte menneskers sinn opp til å finne seg tilfreds med det som bare er åndelig og himmelsk. De mener de ikke kan gjøre et verre eller mer ufordelaktig bytte enn å gi slipp på det som her og nå opptar og underholder sansene deres, fantasien, de kjødelige følelsene og overtroen, mot noe de ikke kan ha noe utbytte av eller glede ved uten i troens og kjærlighetens øvelse, som drar oss mot det som er innenfor forhenget. Derfor er det i dag så stor strid i verden om tabernakler og templer, gudstjenesteformer og seremonier, som menneskene har funnet på i stedet for dem de ikke kan nekte for at Gud ville ha bort. For de mener at han vil være tilfreds med deres kjødelige forskrifter i menigheten, nå da tiden er kommet da han ikke lenger ville tåle sine egne. Men for dem som tror, er Kristus dyrebar. Dette sanne tabernaklet og tjenesten hans der overgår i deres øyne langt alle de gamle prangende seremoniene og gudstjenestene som Gud selv hadde innstiftet, og enda mer alle de overtroiske skikkene menneskene har funnet på.» Owen.

nye pakts velsignelser.[9]

Ingen kom nær til Gud uten at det stadig ble tatt hensyn til slaktoffer og offergave. Hvor fremragende ypperstepresten enn var som person, var det helt nødvendig at han hadde noe å bære fram. Slik hadde også vår store ypperstepresten noe å bære fram for Faderen da han gikk inn i himmelen.

Offeret, det vet vi, ble båret fram da Jesus døde på korset. Det som forsoningsdagen var et forbilde på, ble oppfylt på Golgata. Jesus døde utenfor leiren. Hans dyrebare blod ble utøst på forbannelsens tre.[10]

Men som det allerede ble forstått i forbildet, hører Jesu blod til den himmelske helligdommen, selv om det ble utøst på jorden. Jesus stiller seg selv, offeret, fram for Faderen og går med sitt eget blod inn i Det aller helligste. Dette er det eneste fullkomne og virkningsfulle offer. Dette er den eneste sanne og virkelige soning for våre synder. Jesus selv kunne ikke frelse oss eller føre oss til Gud uten dette offeret. Det var nødvendig at han bar seg selv fram for Guds trone, som offeret og stedfortrederen.

Men nå er ypperstepresten i himmelen i kraft av det ene offeret. Det kan bare være ett tempel. Det var bare én ark på Noahs tid, ett tabernakel i ørkenen, ett tempel i Jerusalem. Herrens tilgivende, barmhjertige og herlige nærvær blir nå åpenbart på tronen der Jesus er opphøyet.

Nå da han som forbildet pekte på, er i himmelen, og den levende virkeligheten bak hver eneste handling i gudstjenesten er oppfylt, og det for alltid, har det jordiske forbildet ikke lenger guddommelig rett og hjemmel til å være til. Før Jesus kom, var skyggene bilder på sannheten for dem som tilba i tro. Etter at Jesus er kommet, må de blekne og forsvinne for virkeligheten.

Gjelder dette det levittiske prestedømmet, som Gud selv hadde innstiftet, hvor mye mer forferdelig er det da å ta seg prestelige titler, stillinger og oppgaver under den nye pakt! Alle kristne er prester. Å etterligne en gjenopplivelse av det som Gud selv har satt til side ved

[9] Uttrykket *tōn hagiōn* (τῶν ἁγίων) er her intetkjønn og viser ikke til hellige personer eller til dem som er helliget ved Jesus. Det ser ut til å vise til hellige ting, det som hører vesentlig sammen med den himmelske helligdommen, både offeret Kristus bærer fram for Faderen, og velsignelsene han sender ned til menigheten.

[10] Matt 27,32–33; Joh 19,17–18; sml. også Apg 7,58; Hebr 13,12. – Sml. det viktige ordet i 5 Mos 21,23: «Forbannet av Gud er den som blir hengt». Jesus viser til måten han skulle dø på, i Joh 12,32: Han skulle bli «opphøyet fra jorden».

en fullkommen og herlig oppfyllelse, er dristig og full av fare for menneskenes sjeler. Det er ikke engang skyggen av en virkelighet, men den uhjemlede skyggen av en skygge som er borte.

Det ene slaktofferet og den ene offergaven er båret fram på Golgata og stilt fram for Faderen av den oppfarne Frelseren én gang for alle. Og nå er de troende et kongerike av prester som trer fram i troens fulle visshet.[11]

Apostelen Paulus nevner sammen «paktene og lovgivningen og gudstjenesten og løftene» (Rom 9,4). De hører sammen, og hvordan det ene leddet er, bestemmer hvordan resten er. I den første pakt, der Moses var mellommannen og Aron presten, var gudstjenesten knyttet til et jordisk tabernakel, og også løftene var jordiske og timelige. Hvor mye herligere er ikke den nye pakt, der alt er virkelighet og ikke skygge, himmelsk og evig og ikke jordisk og timelig! Her er én og samme person mellommann og prest, loven er skrevet i hjertet, gudstjenesten skjer i ånd og sannhet, og løftet er evig liv.

Riktignok ville vi se motsetningen mellom det gamle og det nye i et falskt lys om vi glemte at åndelig virkelighet og velsignelse ble stilt fram også i den gamle pakt, og at Guds folk virkelig tok imot det i tro. Loven hadde en positiv eller evangelisk side. Selv om den også i dette var elementær og forbigående, var den en verge og en oppdrager.

Snøen er ikke bare et tegn på vinteren og en motsetning til sommerens klare, milde solskinn og friske grønne. Den er også et velgjørende vern som tar vare på jorden og gjør den klar for velsignelsene som skal komme ovenfra. Men nå er vinteren forbi, og fylden er kommet. Når helligdommen er forandret, er også ordningen og pakten forandret. Nå er den nye pakt åpenbart, og Jesus er både garantist og mellommann for den.

I et tidligere kapittel sluttet apostelen fra at presten etter Melkisedeks vis er så mye mer fremragende, til at pakten han er mellommann for, er bedre. Han kaller Jesus garantist for en bedre pakt (Hebr 7,22). Uttrykket minner oss om at Herren Jesus ga Faderen alt det som den guddommelige rettferdighet og hellighet krevde, og at

[11] Hvor sann og innlysende er ikke Owens bemerkning: «Kan noen andre bære fram Kristi legeme, da er også han tjener ved det sanne tabernakel. For Herren Kristus gjorde ikke mer. Han bare bar fram seg selv, og de som kan bære ham fram, setter seg i hans sted.»

han ga mennesker alle pant og all forsikring om vår fulle og evige frelse.

I Herren Jesus, som helliget seg selv for vår skyld, eier Faderen alle troende. I ham blir alle troende ført inn i samfunn med den guddommelige kjærlighet og det guddommelige liv. Uttrykket «mellommann», som brukes her, er mer omfattende. (*Det forekommer bare to andre steder hos Paulus: det noe dunkle stedet Gal 3,20 og 1 Tim 2,5.*)

Mellommannen og garantisten for den gamle pakt var Moses, og ikke Aron. Men fordi heller ikke den første pakt kunne innstiftes uten offer, gjorde Moses tjeneste som prest. Den prestelige verdigheten og tjenesten ble senere overført til Aron. Men nå er Jesus den sanne og evige mellommann og prest – ikke en tjener som Moses, men Sønnen. Nå er den sanne mellommannsgjerningen fullført, fordi Mellommannen som Sønnen er i den himmelske helligdommen ved Guds høyre hånd, og fordi han derfra sender Ånden inn i våre hjerter.

Denne nye pakten er «lovfestet på bedre løfter» (Hebr 8,6). Uttrykket «lovfestet» betyr formelt fastsatt, som ved en lov. Det minner oss om at her er alt ordnet, fastsatt og sikret med ukrenkelige bestemmelser. Den evige pakt er «ordnet i alle deler og trygget» (2 Sam 23,5). Den hviler på urokkelige grunnvoller. Den er i samsvar med Guds evige hensikt og med hans guddommelige og uforanderlige fullkommenhet.

Løftene er bedre fordi de nå klart og direkte er åndelige og evige. Syndenes forlatelse, kunnskapen om Gud, samfunnet med Gud, at han bor i våre hjerter, arven som er gjemt i himlene – slik er den nye pakts løfter og gaver. Løftene er bedre fordi de er ubetingede, sikret av den store Mellommannen og Ypperstepresten.

De er bedre fordi de ble gitt Kristus før verden ble til, og er i samsvar med den uendelige kjærlighet Faderen har til sin enbårne Sønn, som han har utvalgt oss i. Løftene er bedre fordi velsignelsen i den nye pakt omfatter alle, jøder og hedninger, og forener alle troende til et kongelig presteskap, som har adgang til Faderen i én Ånd.

Det er en underfull enkelhet i den nye pakts åpenbaring. Det sanne lyset som nå skinner, har riktignok en langt større klarhet enn lyset i den gamle pakts tid. Likevel er alt fullt av enkelhet, likefremhet og fredfylt ro. Når vi stiller det gamle og det nye opp mot hverandre, blir vi klar over hvor underfullt gjennomsiktig, enkel og samlet den gud-

dommelige læren er som vi eier. Våre små barn har i ordene «Jesus», «Guds Lam», «tillit til Frelseren» og i evangeliets enkle utsagn og løfter det som de gamle hellige møysommelig måtte sette sammen av forbilder og læresetninger som nødvendigvis var stykkevise, og som de bare kunne se uklart.

Vi ser hen til Jesus for alt; alt har vi og får vi fra ham. Våre synder og skrøpeligheter, våre prøvelser og sorger binder oss slik til Jesu nåde og til hans yppersteprestelige tjeneste at vi stadig er hos ham og får erfare kraften i hans blod og hans kjærlighet som holder oss oppe. Jesus i himmelen, ved Guds høyre hånd, Lammet midt på tronen – det oppsummerer hele vår tro, all vår kjærlighet, hele vårt håp. Det er toppunktet.

Vi ser tilbake, i oppfyllelsens lys, på historien om hvordan Gud har handlet med menneskeslekten og med Israel, på de lange og underfulle, mangfoldige og innviklede, men likevel samstemte hendelsene, forskriftene, forbildene og forutsigelsene der Guds visdom og kjærlighet både tilslørte og åpenbarte forløsningens sentrale mysterium. Da blir vi grepet av hvor stor og herlig den nye åpenbaringen er i Kristus Jesus, han som var forut kjent før verdens grunnvoll ble lagt, men er blitt åpenbart ved tidenes ende for vår skyld.

Vi gleder oss ikke bare, som den gamle Simeon, over å se den frelsen Gud har beredt for alle folks åsyn, men over den frelsen han forut fattet hos seg selv fra evighet av, til pris for sin nådes herlighet.

Hvor underfull er ikke Guds kjærlighet! Fra evighet av var dette hans viljes hemmelige og kjære hensikt: å åpenbare seg i Kristus Jesus og føre fattige, skyldige og hjelpeløse syndere nær til seg, så de skulle bo i ham og han i dem. Hvor underfull er ikke Guds nåde – den nådens hensikt som var i Gud før verdens grunnvoll ble lagt, og som han etter den har gitt oss evig liv i Kristus Jesus! Ikke i skapelsen, ikke i fullkommenheten og renheten hos englene, som aldri falt, men i synderes forløsning, helliggjørelse og herliggjørelse skulle Guds fylde bli åpenbart.

Se da hvordan alt fører deg til Guds kjærlighet som det endelige. Tenk stort, og med trygg og salig tillit, om at alle Guds tanker om deg er fredstanker.

Du kan ikke tenke for høyt om Guds kjærlighet. Du kan ikke overdrive hvor mye du betyr for Gud, hvor dyrebar din frelse er for

ham, hvor stor hans glede og hans fryd over sitt folk er, hvor høy den stillingen er som han har gitt Kristus som menighetens hode, og hvordan dette er den ene tanken i Gud fra evighet til evighet: at alle ting, synlige og usynlige, i himmelen og på jorden, skal samles til ett i Kristus Jesus og menigheten.

Gud elsket oss og utvalgte oss i Kristus Jesus, for at vi skulle være til pris for hans nådes herlighet. «Herren har reist sin trone i himmelen» (Sal 103,19). Og hva er hans trone annet enn Kristus Jesus, han som er tabernaklet, og som vi også er blitt Guds bolig i?

For det andre: Lær å kjenne Herren Jesu Kristi underfulle nåde. Han er tjeneren ved helligdommen. Han fortsetter fremdeles sin tjeneste. Hans tanker, hans bønner, hans kjærlighet og hans krefter er nå alle opptatt av hans folk, som ennå er på jorden. Han er steget opp til Det aller helligste, til fullkommenhetens og herlighetens verden, men ikke for å glemme oss som ennå er i ørkenen. Slik han elsket sine egne til det siste, elsker han dem nå og gjennom alle tider, og han skal komme igjen og ta oss til seg.

Han er den samme kjærlige, tjenende Jesus som han var på jorden, også nå tjeneren ved de hellige ting. I sin kjærlighets, sin makts og sin herlighets fylde gjør vår opphøyde Herre, Guds Sønn, mennesket Kristus Jesus, uavbrutt tjeneste for de hellige og overfor dem.

For det tredje: Lær her hva den sanne tilbedelse er. Dette blir forklart fyldigere i de kommende kapitlene av brevet. Men ut fra det vi har sett, er det klart at vi bare kan tilbe ved tro, for bare ved tro kan vi se de himmelske og åndelige virkelighetene som blir stilt fram her.

Den himmelske helligdommen er det eneste stedet for tilbedelse. Vi blir ført inn for Guds eget åsyn i himmelen. Vi trer fram i den ene store ypperstepresten, i ham har vi forløsningen ved hans blod, syndenes forlatelse. Slik er nå tilbedelsen, og bare troen kan gripe og tilegne seg disse nådefulle sannhetene og gavene. Bare troende kan tilbe; de tilber i ånd og sannhet. («*Den grunnleggende og vesentlige forskjellen mellom det tidligere og det senere er at det nå er den eneste betingelsen for sann tilbedelse at en ved troen ser det usynlige*.» A. *Prideaux*.)

Kapittel 3. Den nye paktens velsignelser

Hebr 8,6–13

Herren Jesus Kristus er som vår yppersteprest i himmelen mellommann for den nye pakt, eller den nye ordning, som er grunnlagt på bedre løfter. Når Skriften setter «ny» opp mot «gammel», betyr det nye det som er fullkomment og blir stående. Det gamle forsvinner, det nye blir.

Gud gir oss et nytt hjerte, så vi kan elske og prise ham for evig. Om noen er i Kristus, er han en ny skapning. Det gamle er forbi, alt er blitt nytt. «Se, jeg gjør alle ting nye», sier Herren. Jeg vil skape en ny himmel og en ny jord, og i den nye skapningen er alt evig og fullkomment, fullt av liv, skjønnhet og styrke som aldri kan visne.

Den gamle pakt var midlertidig og ufullkommen. Gud fant feil ved den. For selv om loven var hellig, rettferdig og god, kunne verken rettferdighet eller liv komme gjennom den, på grunn av Israels synd. Og fordi målet for Guds kjærlighet ikke kunne nås ved den gamle pakt, kunne heller ikke Guds vesen som nådens Gud bli fullt åpenbart i den. Derfor kom løftet om en ny pakt, og det løftet viser i seg selv at den gamle var ufullkommen og utilstrekkelig.

Den nye pakt blir framstilt som en motsetning til den gamle, ulik den: Den er ny, det vil si fullkommen og evig. Gud har behag i den, fordi den viser Herrens herlighet som frelsens Gud.

La oss huske at denne pakten, som profeten Jeremia forkynte, først skal opprettes med Judas hus og Israels hus. Det er en åndelig pakt, men likevel en nasjonal pakt. Israel tilhører paktene, både lovens og nådens. Dette lærer hele Skriften, og tydeligst kapitlene der dette dyrebare løftet om den messianske pakt står. Ingen kan lese denne delen av det profetiske ord og være det minste i tvil om at det er det bokstavelige Israel, Abrahams ætt, og deres gjenopprettelse i sitt eget land, som Guds løfte handler om. (*Jer* 30–33.)

Profeten Jeremia ble kalt av Gud i tidlig ungdom til å forkynne for sitt folk de dommene som skulle komme over dem fordi de var utakknemlige og ikke ville omvende seg.

Av natur og sinnelag synes han lite skikket til å bære et så forferdelig og strengt budskap. En svært følsom og øm mann, som vek unna strid og var nesten kvinnelig fin, ble utvalgt av Gud til å vitne mot hele landet, mot Judas konger og høvdinger, mot prestene og mot folket i landet. Herren valgte dette milde og engstelige barnet (Jer 1,6) til å

være «en fast borg … en jernstøtte og … en kobbermur» mot hele folket (Jer 1,18).

Profetens hjerte var overveldet av sorg, og øynene hans var fulle av tårer. Sjelen hans var i oppløsning, og hjertet var matt i ham når han ville trøste seg i sorgen. Budskapet om at Israels synd og misgjerning var blitt så stor at dommen ikke kunne unngås, fylte ham med angst. Hvor alvorlige og gripende er ikke de bønnene han utøser for Gud!

Mens nidkjærheten for Herren og den sorgfulle kjærligheten til folket fortærte ham, møtte han stadig grusom motstand, hat og hån. Livet hans var hele tiden i fare. Forfølgelse, vanære og spott ble lesset på ham. Da han var drevet helt til randen av fortvilelse, ropte han: «Jeg vil ikke lenger huske ham og ikke tale mer i hans navn!» Men ordet var i ham «som en brennende ild, innestengt i mine ben» (Jer 20,9).

Han var tro mot Gud, og med et hjerte som brast, vitnet han mot folket og mot dets falske profeter. I førti år sto Jeremia fast som et ensomt vitne midt i et opprørsk og gudløst folk av motstandere og forfølgere, som de falske profetene førte vill og styrket i motstanden. Han måtte tåle fornærmelser og spott, han ble slått og satt i fengsel.

Og da Babylons hærer viste at hans sendelse var fra Gud og hans spådommer sanne, skilte ikke den høye stillingen Gud hadde gitt ham, ham fra folket hans. De lidelsene han hadde gått gjennom, gjorde ikke hjertet hans bittert eller sløvet hans medfølelse og kjærlighet. Han satte seg på jorden som en som sørget, og klagesangene hans over Jerusalem er den dag i dag uttrykket for sorgen til det øde og fordrevne Israel.

Er han ikke et forbilde på vår Herre? Sa ikke folket som mente at Jesus var Jeremia (Matt 16,14), en sannhet som den gang ble åpenbart mer og mer for hver dag? For slik Jeremia forkynte den første ødeleggelsen, forutsa Jesus i fariseernes og de skriftlærdes dager den andre ødeleggelsen av Jerusalem. Jesus gråt da han så byen. Og Jesus er større enn Jeremia, for i Ånden kalte Jeremia ham Herre. Likevel var Jeremias tårer i Kristi Ånd, han som sa: «Visste også du, om enn først på denne din dag, hva som tjener til din fred! Men nå er det skjult for dine øyne» (Luk 19,42).

Det er i motgangens natt at Herren sender klare stjerner med trøst og håp. Da de mørkeste skyene av ve samlet seg over Jerusalem, og

profeten selv var i den dypeste sorg, ga Gud ham de mest strålende profetiene om Judas store forløsning og om den salighet som skulle komme.

Messias' komme og hans regjering, han som er «Herren, vår rettferdighet», Israels Gjenløsers kongelige herredømme og prestedømme, gaven av Den Hellige Ånd, fornyelsen og gjenopprettelsen av Guds utvalgte folk, dagene med lykke og velsignelse uten avbrudd – hele den gylne messianske framtiden ble forutsagt «i Jerusalems siste dager, da den prektige tempelbygningen var i ferd med å synke i støvet, og murene og palassene var i ferd med å bli revet til jorden». (*Wordsworth.*)

Mens Jeremia forkynte Guds dommer, ble han altså holdt oppe og trøstet av løftene om gjenopprettelse og herlighet til sist. Israel, Guds utvalgte folk, kunne ikke gjøre Guds nådige hensikt til intet ved sin troløshet. Guds løfte til Abraham hvilte ikke på noen betingelse. Det hvilte bare på Guds utvelgende, suverene, frie og evige kjærlighet. «For Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall» (Rom 11,29).

Israels synd fører i overflod til dom, ja, til (midlertidig) død som folk. Men Herrens nåde er enda rikere og fører til oppstandelsesliv, til gjenopprettelse og evig velsignelse. Jeremia forutsier at Juda og Israel skal gjenopprettes som folk. Med de sterkeste ord erklærer Herren at så sant lovene for solen, månen og stjernene står ved makt for hans åsyn, skal Israels ætt ikke opphøre å være et folk for hans åsyn (Jer 31,35–36).

Profeten beskriver lykken i Judas byer, som en gang lå øde, og sangen og gleden i Jerusalems gater, som en gang var fulle av sorg og klage. Men denne nasjonale og ytre gjenopprettelsen og lykken henger uløselig sammen med Israels åndelige og indre fornyelse. Det er den nye nådepakten i Messias, i kongen David, som gir det utvalgte folket liv, styrke og glede. Slik løftet til Abraham og hans ætt var av nåde, slik skjer oppfyllelsen av løftet ikke gjennom den gamle pakt, som Moses er mellommann for, men i den nye og evige messianske ordning.

På samme måte profeterte Esekiel ved elven Kebar blant fangene i Babylon. Også han ser Israel gjenopprettet. Folket bor i sitt eget land, i lykke og glede. Templet er bygd på en ny og herlig måte, og Jerusalem er den store konges by, som Herrens herlighet aldri mer skal vike fra.

For byen skal hete «Herren er der» (Esek 48,35). Et Israel som er gjenopprettet og herliggjort, er nemlig et Israel som har fått tilgivelse og er renset og fornyet. Velsignelsen er både åndelig og nasjonal: hjertet innvendig og landet utenfor.

Slik vitner alle profetene, og slik forklarer hedningenes apostel oss Guds rådslutning i lys av den menighetstiden som ligger imellom. En gang hadde Israel landet uten Ånden. Nå har Israel verken landet eller den åndelige kunnskapen om Gud og hans kjærlighet. Men tiden kommer da Israel skal eie landet og ta imot Den Hellige Ånd fra Herren, han som skal sette sine føtter på Oljeberget. I den nye paktens frihet skal de tilbe og tjene Herren sin Gud.

Bruk denne sannheten på stillingen til hebreerne som apostelen skrev til. Mose lovs ordning, den gamle pakt, var i ferd med å forsvinne. Men de messianske løftene var aldri knyttet til den. De har sin rot i løftet til Abraham, og de blir oppfylt i nådens pakt.

Hvordan loven forholder seg til evangeliet når det gjelder vår rettferdiggjørelse, og også som rettesnor for liv og ferd, er et annet spørsmål. Det blir fullt ut besvart i Romerbrevet og Galaterbrevet og på apostelmøtet i Jerusalem. Det spørsmålet som uroet hebreernes sinn og hjerter, var hvordan de sto i forhold til det levittiske prestedømmet og den gamle ordning. Templet sto fortsatt i Jerusalem, og de levittiske forordningene som Moses hadde innsatt, ble fortsatt holdt. Selv om solen hadde stått opp, var månen ennå ikke borte. Den var i ne, og den var nær ved å forsvinne.

Nå var det helt nødvendig for de hebraiske kristne å forstå at Kristus var den sanne og evige yppersteprest i den himmelske helligdom, og at den nye og evige pakt med Juda og Israel var knyttet til evangeliets løfte og ikke til loven. Gud selv har gjort den første pakt gammel ved å love en ny. Og nå som Kristus hadde gått inn i Det aller helligste med sitt eget blod, var den gamle pakt forbi. Likevel står Guds løfter til hans utvalgte folk fast og uforandret.

Det er nettopp dette spørsmålet det vantro Israel ikke har kunnet løse i løpet av snart to tusen år. Templet i Jerusalem er ødelagt. Den levittiske ordningen er tatt bort. Israel har verken ypperstepresten, offer eller alter. Det er uten tempel, og strengt tatt står det utenfor pakten.

Hvor er den gamle pakt? Helligdommen med dens forskrifter for gudstjenesten var nøye knyttet til den gamle pakt, til den levittiske ordningen. Den er forsvunnet.

I alle disse århundrene har Israel ikke kunnet forklare sin underlige tilstand. Da Moses var på Sinai-fjellet, og folket i sin vantro og utålmodighet ba Aron lage guder som kunne gå foran dem, la de til: «For denne Moses, han som førte oss opp fra landet Egypt – vi vet ikke hva det er blitt av ham» (2 Mos 32,1).

På samme måte kan ikke Israel etter Jerusalems ødeleggelse forstå hvordan Gud handler. De vet ikke hva det er blitt av Moses, av den gamle pakt. Det er umulig for dem å holde dens forskrifter. Og i dette mørket har de laget seg en religion av sine egne overleveringer og tanker, menneskelige erstatninger uten Guds fullmakt i stedet for de forskriftene Gud selv ga i den mosaiske ordningen.[12]

Hvor klart skinner ikke lyset fra Jesu kors og fra den himmelske helligdom, der den nye paktens mellommann nå sitter på tronen! Moses selv og profetene vitnet om at samfunn med Gud i lys og fred, åndelig liv og styrke bare kunne komme av nåde, ikke ved lovgjerninger og ikke ut av menneskets ufornyede hjerte. Israels historie viste til overmål at loven ikke kunne fylle dem med kunnskap om Gud og kjærlighet til ham. For de forble et ulydig folk som dyrket avguder. De forsto ikke Guds vesen og veier, og de ble ikke i hans bud.[13]

[12] Den moderne jødedommen, både den rabbinske og den rasjonalistiske, kan ikke gjøre rede for at ofrene og den levittiske ordningen har opphørt. Den rabbinske erkjenner at ødeleggelsen av templet og Israels nåværende tilstand uten ypperstestprest og offer er uttrykk for Guds dom over folkets synd. Tanken om soning ved et stedfortredende offer er ikke helt død. Det ser vi av skikken med hanen som ofres kvelden før forsoningsdagen, enda den mangler all hjemmel i Skriften. Den rasjonalistiske jødedommen har fjernet seg enda lenger fra sannheten. Den avviser tanken om stedfortredelse og soning i forbindelse med ofrene og ser på Israels nåværende tilstand som en mer åndelig utvikling. Da mistolker den Davids og profetenes protester mot et bare ytre syn på seremoniloven (Sal 40,7; Hos 6,6; Jer 7,21–23). Det gamle er virkelig forsvunnet, men etter Guds vilje: fordi det sanne lyset nå skinner, fordi selve virkeligheten er kommet i Kristus.

[13] Når vi ser over Israels historie før eksilet, er det svært trist å se at tidene med lydighet og gudsfrykt er forholdsvis få. De er heller korte glimt av lys, unntak, enn det utvalgte folkets vanlige tilstand. De førti årene i ørkenen, tiden under dommerne og kongene, er alt i alt mørke tider. Det var alltid en rest etter nådens utvelgelse, de sju tusen som ikke hadde bøyd kne for Baal. Men avgudsdyrkelse og hedenske vederstyggeligheter fantes side om side med den sanne gudsdyrkelsen og profetenes vitnesbyrd. Davids og Salomos regjeringstid er et lysende unntak. Moseloven, med den strenge fordømmelsen av avgudsdyrkelse, den kjærlige og gavmilde omsorgen for de fattige og kravene om gavmildhet og hengivenhet, ble sjelden fulgt. Det ser vi av profetenes refselser. Etter eksilet i Babylon har Israel ikke falt i avgudsdyrkelse, men i et ytre og overfladisk syn på loven, i død formalisme og selvrettferdighet. Hvor sant er det da, i lys av historien, når profeten Jeremia og apostelen Paulus sier at Israel ikke ble i den første pakt!

Hensikten med den utvelgende nåden kan bare bli oppfylt ved gaven av Jesus og av Den Hellige Ånd. Bare den nye pakt er den fullkomne åpenbaringen av Gud selv. Bare den er evig, fordi bare den er oppfyllelsen av Guds evige rådslutning, der Guds kjærlighet og makt fullfører hele verket med hans folks frelse.

Slik styrker og trøster apostelen brødrene sine, som var rådville og ble fristet av templets ytre prakt og de kristne forsamlingenes ytre ringhet. De hadde tilbedelsen i ånd og sannhet. De hadde fått den nye paktens bedre løfter. For nå kjente de Guds vilje, ikke som et ytre bud, men i kraften fra Ånden som bodde i dem, ikke risset inn på steintavler, men skrevet på det fornyede hjertet.

Nå var kunnskapen om Gud, en kunnskap full av lys og visshet, gitt direkte av Gud selv, hver troendes rett. De var en forsamling av profeter og prester som Gud åpenbarte seg for, og som kunne tre fram for ham i tilbedelse. Og disse uutsigelige gavene bygger på en fullkommen og fullstendig tilgivelse og forlatelse av synden ved Kristi dyrebare blod.

Hvor stor er ikke motsetningen mellom den gamle og den nye pakt! I den ene krever Gud av det syndige mennesket: «Du skal.» I den andre lover Gud: «Jeg vil.» Den ene har betingelser, den andre er åpenbaringen av Guds frie nåde og Guds grenseløse makt. I den ene blir løftet gjort virkningsløst av menneskets ulydighet. I den andre har alle Guds løfter fått sitt ja og sitt amen i Kristus (2 Kor 1,20). I den nye pakt er Kristus alt, han er Alfa og Omega. Alt er av Gud, og alt er sikkert og fast.

Den nye paktens velsignelser bygger alle på syndenes forlatelse. Gud lover å gi sine lover i vårt sinn og skrive dem i våre hjerter og å være vår Gud, fordi han er nådig overfor vår urett og ikke lenger vil minnes våre synder og misgjerninger.

Syndenes forlatelse er ikke bare begynnelsen, men grunnvollen og kilden. Den er så å si mor til alle Guds velsignelser. For så lenge synden ligger på samvittigheten, og mennesket ikke kan komme nær til Gud, er det skilt fra den eneste kilden til liv og salighet. I syndenes forlatelse gir Gud seg selv og alt som tjener til liv og gudsfrykt. Derfor begynte David med denne grunnleggende velgjerningen da han regnet opp alt det gode Gud hadde gitt ham: «Han som forlater *a*ll din

misgjerning» (Sal 103,3). Synden blir tatt bort, vi blir ført nær til Gud, og slik får vi alle åndelige velsignelser i eie.

Ser vi på denne helt grunnleggende og enkle sannheten, den første som små barn blir lært, finner vi at den har i seg kimen til alle sannheter. (*1 Joh* 2,12.) Derfor har all vår vekst i livet med Gud og all trøst for den kristne pilegrimen sin rot i denne første læren: tilgivelse ved troen på Jesus.

Å kjenne Gud er summen og kjernen i alle velsignelser, både i dette livet og i det som kommer. Riktignok åpenbarer loven i en viss grad Guds hellighet og sannhet, hans rettferdighet og uforanderlighet, hans godhet og gavmildhet. Men den åpenbarer ikke Gud selv, dybden i hans suverene og evige kjærlighet, den hensikten han satte seg fore i seg selv før verdens grunnvoll ble lagt. Når vi får syndenes forlatelse i Kristus, ser vi Gud.

Her er også kilden og begynnelsen, roten og styrken til vår kjærlighet til Gud. «Vi elsker fordi han elsket oss først» (1 Joh 4,19). Vi elsker mye, fordi vi har fått mye tilgitt. Nå er vi et kongerike av prester for Gud, fordi Kristus elsket oss og vasket oss fra våre synder i sitt eget blod.

Når læren om tilgivelsen blir lagt fram etter Skriften i hele sin fylde og frihet, trenger den ingen tilføyde advarsler, forbehold eller tillegg. For den er den sentrale sannheten som alle lærestykker stråler ut fra. Den nye lydigheten, den åndelige tilbedelsen, troens kamp og seier, kunnskapen om Gud og frykten for og kjærligheten til ham – alt har sitt utgangspunkt i syndenes forlatelse. (*Sml. Sal 130,4: «Hos deg er tilgivelsen, for at du skal tilbes.»*)

Og dette er den nye paktens velsignelse. Riktignok kjente Guds tjenere alltid denne velsignelsen. Om Guds rettferdighet vitner både loven og profetene. David priser denne saligheten. Ofrene var forbilder, og troen så fram mot den store soningen. Men nå som Kristus er kommet og er død én gang for alle, får vi tilgivelse på en full og fullkommen måte. Det er ikke lenger noen påminnelse om synder, det trengs ikke lenger at offeret gjentas, og forsoningsdagen behøver ikke komme tilbake år etter år. I Kristus har vi forløsningen ved hans blod, syndenes forlatelse.

Hvor dyrebar er ikke denne ettertrykkelige erklæringen: «Deres synder og deres overtredelser vil jeg ikke lenger minnes»! Våre synder

er tatt bort og senket i havets dyp, og det skjer i samsvar med Guds hellighet, rettferdighet og sannhet. Her er Guds rettferdighet. «For jeg skammer meg ikke ved evangeliet, for det er en Guds kraft til frelse for hver den som tror … For i det åpenbares Guds rettferdighet av tro til tro» (Rom 1,16–17). Mellom Gud og oss står det ikke lenger noen synd. Jesus, og Jesus alene, fyller blikket vårt.

Det er ved å gi denne fullkomne tilgivelsen at Gud fornyer hjertet og skriver sine lover i det.

Vi må nødvendigvis stille lov og evangelium opp mot hverandre. Men la oss ikke glemme at loven helt fra begynnelsen viste at den var midlertidig og bare kunne dømme. Den pekte ut over og bort fra seg selv. Den sukket så å si etter ham som ved å oppfylle den skulle ta den bort, og ved å ta den bort skulle oppfylle den i oss, og ved å oppfylle den i oss skulle løfte oss opp til den nye kjærlighetens enda større høyde!

«Å, om mitt folk hadde et hjerte til å lyde mitt bud!» var Guds tale i gamle dager. «Jeg vil omskjære deres hjerter» var hans løfte. Loven vitnet om at det falne mennesket ikke kunne holde den, at den bare fordømte, slik den sto skrevet på steintavler, og at den ikke hadde makt til å skrive seg inn i menneskets harde, ufornyede hjerte.

Loven befaler kjærlighet, men kjærlighet kan aldri komme ut av loven. For å oppfylle loven må det være liv og ånd, og ved loven kan døde sjeler aldri bli levende. Som apostelen Paulus forklarer grundig i Galaterbrevet, får vi Den Hellige Ånd ved forkynnelsen av evangeliet, den nye pakt, syndenes forlatelse. Nå er Guds nåde åpenbart til frelse, og den opptukter oss til å fornekte ugudelighet og de verdslige lystene (Tit 2,11–12). Guds lov blir oppfylt i den troende, i det åndelige mennesket som stoler på Jesus.

Også profeten Esekiel vitner om denne fornyelsen av hjertet og om gaven av Den Hellige Ånd. (*Esek 36,26–27.*) Kan vi ikke si at hele Det gamle testamente, både som motsetning og som forberedelse, peker fram mot dette: Jesus frelser sitt folk fra deres synder? For han kommer med vann og blod og Ånden. Han er rettferdighet og liv.

Alt åndelig liv strømmer fra Jesus som vår Frelser. Når vi tror på Jesus, er vi ikke i kjødet, men i Ånden. Hans dyrebare blod er ikke bare vår fred, men vår styrke, og det er vår styrke fordi det er vår fred. Rettferdiggjørelse og helliggjørelse springer ut fra denne *ene* kilden.

Når Israel blir ført til Herren i omvendelse og tro, skal Guds nådige hensikt bli oppfylt, den som under loven ble hindret ved Israels synd og ulydighet. Enda Gud var deres ektemann, brøt de hans pakt (Jer 31,32). Men nå, når de har fått tilgivelse og er fornyet, skal Israel i virkeligheten, og ikke bare av navn og stilling, være Guds folk, og Herren skal være deres Gud. Dette er den høyeste og mest omfattende velsignelse som noen gang er blitt lovet.

Herren skammer seg ikke over å bli kalt deres Gud. Han gjør seg ett med sitt folk. Alle hans herlige fullkommenheter blir åpenbart i hans forhold til dem. I dem blir hans viljes velbehag oppfylt. Og fordi han er deres Gud, kilden til lys og liv, er de hans folk.

De er ikke bare utvalgt og innsatt, ikke bare kalt og behandlet under ett som Guds folk, men de er det i virkeligheten, i sannhet, etter hver enkelts sinnelag og erfaring: det folket som Guds navn er åpenbart i, som forkynner hans pris, som vandrer på hans veier og gjør hans vilje. For fra ham skal de få sin frukt. Gud virker i dem både å ville og å virke, og de skal være rike på rettferdighetens frukter til pris for hans nåde. For da skal hver enkelt kjenne Herren.

«Gud er kjent i Juda», sa salmisten (Sal 76,2). Gud hadde sannelig åpenbart seg for sitt folk. Han hadde lært dem og gitt dem sitt ord. I deres underfulle historie, i de guddommelige budskapene han sendte ved Moses og profetene, i forbildene og forskriftene, i dommerne og kongene hadde Gud åpenbart sitt navn for sitt folk, sitt vesen og sin vilje. Og hans store ønske var at de skulle kjenne ham.

Hvor gripende er ikke Herrens klage over at hans folk ikke kjente ham, etter alle de tegnene de hadde sett, etter alle hans mektige gjerninger i forløsende og veiledende kjærlighet, og etter alle de ordene om lys og nåde han hadde sendt dem! Så lenge hadde han vært med dem, men de for vill i hjertet og kjente ikke hans veier! (*Jes 1*; *Sal 95*.)

Hva kunne være mer smertefullt for Guds farshjerte, som lengter etter å bli kjent, få tillit og bli elsket? Hva gir oss et tristere bilde av menneskets fall, av at menneskehjertet er blitt fremmed for Gud, og av at vi er helt ute av stand til å forstå og ta imot det som hører Gud til, enn at Israel ikke kjente den Gud som hadde åpenbart seg, han som lærte og velsignet dem stadig, i rikt mål og med den ømmeste medfølelse?

Men når Den Hellige Ånd blir utøst over dem, skal de alle kjenne Herren, fra den minste til den største. Den ene skal oppmuntre og formane den andre, men de skal ikke trenge å lære hverandre og si til sin neste: «Kjenn Herren!»

I menigheten er dette løftet allerede oppfylt.[14]

«De skal alle være lært av Gud.» Dette løftet, som profeten Jesaja uttalte (Jes 54,13), ser vår Frelser på som et løfte alle profetene har uttalt (Joh 6,45: «hos profetene», *en tois profētais*, ἐν τοῖς προφήταις). For det er den store messianske velsignelsen, Faderens løfte.

Fra Jesus, den Salvede, får alle kristne Den Hellige Ånd. De har, slik navnet deres sier, salvelsen ovenfra. Derfor har de Læreren som veileder til hele sannheten. Kunnskapen er i dem. Det er en kilde med levende vann i dem. De er ikke avhengige av ytre undervisning. De har fått Talsmannen, som alltid åpenbarer det som Gud i sin nåde har gitt oss.

Det åndelige mennesket vet alt – alt som hører Ånden til, alt som tjener til liv og gudsfrykt. Riktignok vet han ikke alt i virkeligheten, eller i et gitt øyeblikk, men han vet det i anlegg.

I ham er lyset som kan se, og sinnet som kan ta imot all sannhet. Det er derfor apostler og lærere underviser. De lærer dem som er lært av Gud. De legger fram det Ånden har åpenbart, for dem som er åndelige. Menneskelig lærdom, skarp eller dyp forstand er til ingen nytte her. De yngste og de som ikke kan lese, de minst begavede og de mest udannede, kan eie den visdommen som er ovenfra.

Og denne kunnskapen, som er gitt av Gud, er full av visshet. Den er av samme art som lyset, som overbevisningen og den fulle vissheten.

Vi vet at vår gjenløser lever (Job 19,25). Vi vet hvem vi tror på (2 Tim 1,12). Vi vet at vi er født av Gud, og at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud (Rom 8,28). Vi kjenner det som Gud i sin nåde

[14] «Og hvordan kjenner jeg deg? Jeg kjenner deg i deg! Jeg kjenner deg ikke slik du er i deg selv, men slik du er for meg, og det ikke uten deg, men i deg, fordi du er lyset som har opplyst meg. For hva du er for deg selv, er kjent bare for deg. Men hva du er for meg etter din nåde, er kjent også for meg. Jeg vet det, fordi du er min Gud.» – Augustin, *Soliloquia*.) *Enda apostelen Johannes skiller mellom små barn, unge menn og fedre, skriver han til hele menigheten av troende: «Dere har salvelse av Den Hellige og vet alt» (1 Joh 2,20). Riktignok sender han dem et brev, rikt på lære og formaning. Men det er, som han selv sier, i full samklang med vårt avsnitt: «Jeg har ikke skrevet til dere fordi dere ikke kjenner sannheten, men fordi dere kjenner den» (1 Joh 2,21). «Den salvelsen som dere fikk av ham, den blir i dere, og dere trenger ikke til at noen skal lære dere» (1 Joh 2,27).* (Sml. apostelen Paulus' ord: «Men om broderkjærligheten er det ikke nødvendig å skrive til dere. Dere er jo selv lært av Gud til å elske hverandre» (1 Tess 4,9). Likeså 2 Pet 1,12.

har gitt oss (1 Kor 2,12). Hver kristen kjenner Gud selv, personlig, og det fordi han er lært av Gud. Han stoler ikke på menneskers vitnesbyrd. Hans tro står på Guds kraft. Denne personlige kunnskapen om Gud er hemmeligheten ved vårt åndelige liv. Den er vårt vern mot villfarelse og mot synd.

Den er Guds store og stadige gave, frukten av Kristi forløsning. Nå ser og kjenner vi Gud og hans Sønn. Vi kjenner Jesus, fordi Jesus alltid kjenner sine får, åpenbarer seg for dem og gir dem veiledning og liv. Denne kunnskapen er intet mindre enn å vandre med Gud, å vandre i lyset og be uten opphør.

Herren har fortrolig samfunn med dem som frykter ham (Sal 25,14). I dypt mørke, midt i mange vanskeligheter og i stadig strid vandrer vi likevel i lyset fra hans ansikt, til vi til sist skal se ham som han er, og kjenne fullt ut, likesom vi selv er fullt ut kjent (1 Joh 3,2; 1 Kor 13,12).

Hvor stor er ikke saligheten for alle som er i den nye, den evige pakt, i nådens og livets pakt, der Gud selv er åpenbart, og der alt er av Gud! Her er Kristus blitt oss «visdom fra Gud, rettferdighet og helliggjørelse og forløsning» (1 Kor 1,30).

Våre overtredelser er tilgitt, ja, det er ikke lenger noen påminnelse om synd. Hjertet er fornyet, og Den Hellige Ånd er gitt som en Ånd som bor i oss. Gud virker i oss både å ville og å virke etter sin gode vilje. Vi lever i stadig samfunn med ham, som barn med sin far. Han er vår Gud, og vi er hans folk. Han er vår Far, og vi er hans barn.

Og alle disse velsignelsene har sin rot og begynnelse, sin livskraft og varighet i forløsningen som ble fullført på Golgata. De blir delt ut fra den himmelske helligdom av Mellommannen, han som var påskelammet på korset. Små barn og fedre, nyomvendte og erfarne kristne hører alltid Jesu røst: «Dette er den nye pakt i mitt blod!»

Halleluja! Jeg tror!
Ingen gjeld av synd lenger ligger på min sjel,
én stor Venn har betalt det hele.
Lovslitets isbundne marker
har jeg forlatt med all sin møye,
mens kjærlighetens frukter vokser
av en ny og mild jord.

Kapittel 4. Tilbedelse i ånd og sannhet

Hebr 9,1–5

Hva åndelig tilbedelse er, blir svært sjelden forstått, selv etter at det er åpenbart i Skriften. Utenfor åpenbaringen finner vi ikke spor av åndelig tilbedelse noe sted.

«Tenk på oldtidens religioner. Hvor leter vi etter og finner helligdommen for sann, dyp, mangfoldig og veltalende bønn? Hvor er det språket og den grammatikken, hvor er den skalaen med alle bønnens toner som er et mønster for hele menneskeheten og alle tider? Hvor, uten i forsamlingene til dem som tilbad Herren, i forgårdene til den gudstjenesten som ikke hadde noe bilde av Den usynlige, i det templet der Gud i sitt opphøyde, åndelige nærvær og sin virkelighet overgår all menneskelig tanke – han som i alle århundrer siden og gjennom alle kommende tider fyller og leder alle troendes hjerter?» (*Nitzsch.*)

Bare Israel og menigheten har kunnskap om Gud. Selv de mest dannede og lærde folkene kunne ikke heve seg til en ren, åndelig og opphøyd forestilling om Gud.

Både at den sanne tilbedelsen, den jødiske og den kristne, er åndelig, og at den utelukker alle andre, virker først frastøtende på det naturlige mennesket. Grekerne og romerne ble ikke bare forbauset over de kristnes tilbedelse, de ble irritert over den. De kristne hadde verken bilder eller alter, prester eller prestedrakter, og de syntes å være *atheoi* (ἄθεοι, «gudløse»), mennesker uten guder, drevet av det romerne mente var en underlig overtro.

De kunne ikke fatte den hemmelighetsfulle kraften i den, når de så hvordan den gjorde de kristne i stand til å glede seg i lidelsen og møte dødens pinsler med rolig mot og håp. Den var en gåte, og at alle synlige symboler, alle avgudsbilder og altere manglet, gjorde dem enda mer rådville.

De så at troen på den usynlige Herren var en virkelig og mektig kraft i hjertet og livet til menn og kvinner. Den fylte dem med alvor, iver, håp og glede. Den løftet dem over verdens syndige fornøyelser, over pengekjærlighet, brennende ærgjerrighet, lettsinn og tomheten i et selvopptatt liv. Den gjorde dem i stand til å bære prøvelsene, lidelsene og forfølgelsene de måtte tåle, rolig og tålmodig. Og den grusomme og pinefulle døden de var dømt til, møtte de ikke bare med sinnsro, men med heltemot og med den strålende gleden til jomfruer

som går ut for å møte brudgommen. Da de så dette, var forundringen deres grenseløs.

De kalte det galskap, besettelse av onde ånder, en hemmelighetsfull moralsk farsott som hadde brutt ut og truet med å undergrave staten. Om sannheten, om en virkelig, levende og kjærlig Gud, visste de ingenting. De ble ergerlige over at det lille og ubetydelige jødiske folket ikke ville ta imot deres guder og skikker, men holdt seg borte fra deres templer, høytider og gjestebud.

Det fortelles at da Pompeius hadde erobret Jerusalem og uten ærbødighet trengt inn i templet, gikk han også inn i Det aller helligste. Der grep en følelse av ærefrykt ham, og han lot alt være urørt. Siden den gang, sier den romerske forfatteren, vet en at jødene tilber noe tomt og ubestemt, som ikke kan ses.

Grekerne var stolte av sin dannelse og sin forstand og så med forakt ned på alle andre folk, også på Israel. Romerne var stolte av sin makt og dømte folkenes guder etter hvor mange seire som var vunnet under deres vern. «Hvor stor jødenes og deres Guds makt er», sier Cicero, «kan dere se av at landet deres er underlagt og delt.»

De kjente ingen sannhet som gjelder for alle, men så alle religioner som like berettigede uttrykk for folkenes overleveringer, følelser og tankemåter. Derfor var de helt villige til å tilbe etter den skikken som rådet i det landet de tilfeldigvis var i. Å legge Kristus til sine guder og helter ville ha vært helt i samsvar med deres tankegang. Derfor kunne de ikke forstå hva slags tro og tilbedelse det var som hadde den sanne og levende, den eneste Gud til gjenstand, og som ikke kunne legges til eller blandes med noen annen tro og tilbedelse.

Israel og menigheten gjør krav på å eie sannheten, å kjenne, elske og tjene den eneste sanne og levende Gud. Derfor må de bli hatet av alle som ikke bøyer seg for åpenbaringen fra himmelen.

Filosofene til alle tider, både før og etter Kristi komme, kan tåle ethvert system av moralske og åndelige tanker og former for gudsdyrkelse. De kan finne noe godt, edelt og oppløftende i enhver religion. Men den ene sannheten som Gud selv har åpenbart i Kristus Jesus, kan de ikke tåle.[15]

[15]Mennesket fryder seg over å bruke sine åndsevner, i fryktløs og fri gransking, og gjør sin egen forstand til avgud, også når det spør etter Gud og hvordan han skal tjenes. Lessing sa: «Om Den allmektige holdt sannheten i sin høyre hånd og søkingen etter sannheten i sin venstre og ville la

At mange tar det kristne navnet og bruker kristne ord, stikker ikke dypt. Det trengs kanskje bare kort tid før den utviklingen er fullført – eller rettere den kjemiske utskillelsen – som nå skiller de sanne, åndelige kristne, som tror Guds ord, fra verden, som avviser Guds rådslutning i hans Sønn som ble menneske, og i hans kors. Og igjen skal det vise seg at Pontius Pilatus, hedningene og de vantro jødene sannelig har reist seg mot Guds hellige tjener Jesus og fornektet Gud og hans Salvede. For Kristus er mot verden, og verden er mot Kristus. Den moderne hedenskapen, som ofte bruker kristne ord, bare skjuler dette.

Jesus gjør krav på å være sannheten, den fullkomne, uttømmende og endelige sannheten. Han gjør krav på å være, ikke én av mange veier, ikke den beste av alle veier, men *veien* – den eneste, guddommelige veien til Guds lys, kjærlighet og liv, som utelukker alle andre. Ville han ikke utelukke andre, ville han være som alle de andre, som bare gjetter på sannheten og ikke åpenbarer den. Han kan ikke annet enn å hevde at han er den eneste Mellommannen.

Det er denne eneretten hos Jesus – som Herrens absolutte og nidkjære fordømmelse av all avgudsdyrkelse – som møter verdens bitre fiendskap, selv om det ofte er skjult og ubevisst. Den som ikke er for Jesus, er mot ham. Alle som prøver å komme inn i fårekveen uten ham, er tyver og røvere (Joh 10,1). Jesus er sannheten, og bare i ham kommer vi nær til Faderen.

Uten åpenbaringen har menneskene ingen forestilling om Gud som Herre, Ånd og Far. Og selv etter at Skriftens lys har kommet, er Gud for mange bare et abstrakt ord, et navn på en mengde fullkommenheter, heller enn en virkelig, levende og kjærlig Herre som alltid er nær, som vi taler til og ber om de velsignelsene vi trenger. Hvor forskjellig fra dette tåkete livet og denne fargeløse abstraksjonen, uten vilje og kjærlighet, dette ufattelige Alt og Intet, er ikke Abrahams, Isaks og Jakobs Gud, vår Herre Jesu Kristi Gud og Far! Til ham kan vi be.

Uten åpenbaringen ser en ikke på bønnen så mye som det å be Gud om noe for å få det av ham, men som en sjelsøvelse som løfter, foredler og trøster. Den er en enetale. Tilbedelsen blir sett på som en

meg få den jeg foretrakk, ville jeg i all ydmykhet, men uten å nøle, be om søkingen etter sannheten.» Det er den stikk motsatte ånd av den jødiske og kristne: Gud har talt (Hebr 1,1–3).

framstilling av våre egne forestillinger om Guds egenskaper og fullkommenheter, ikke som det å erkjenne Gud slik vi kjenner ham ved åpenbaringen, i hans forhold til oss.

Se hvordan Gud åpenbarer for den fattige sjelen som er overbevist om sin synd – for den ringeste, den mest uvitende, den mest skyldige – det som verdens vise og rettferdige verken kan finne eller nå fram til!

En syndig, tankeløs og lettsindig kvinne, som levde i mørket i et ugudelig liv og hørte til et folk som bare hadde en uklar og ufullkommen kunnskap om guddommelig sannhet, var blitt dratt inn i en samtale med en gåtefull fremmed.

Han begynte med en ydmyk bønn om en tjeneste. Så stilte han henne for øye verdens elendighet og tomhet og at det finnes et høyere, åndelig og guddommelig liv, og hvor salig det er – med ord hun knapt forsto, men som vakte dype lengsler i sjelen hennes. Han som først talte som en trett vandringsmann, hadde litt etter litt vist seg som den gåtefulle Mellommannen, han som deler ut en guddommelig gave som overgår alt. Men hjertet og samvittigheten, det innerste i hennes vesen, var ennå ikke rørt.

Da åpenbarer Jesus seg som han som gransker hjertene, Herren og Dommeren som kjenner det skjulte. Han stiller hennes skyldige fortid fram for henne. Pilen blir skutt av en sterk, men mild hånd. Den skal både såre og lege. Kvinnen sier: «Herre, jeg ser at du er en profet!» (Joh 4,19), det vil si en seer, Guds sendebud, en som har fått et budskap fra Gud. Slik blir hun ført fram for Guds åsyn, og hun fatter at Gud er virkelig, slik bare en samvittighet og et hjerte som er overbevist om synd, gjør det. Med en gang vil hun tekkes, tilbe og tjene denne høyeste Herre.

Det spørsmålet hun nå stiller Frelseren, er ikke et listig forsøk på å vike unna et pinlig og ydmykende emne. Det kommer fra dypet av et såret hjerte. Det er omvendelsens spørsmål og et dypt ønske etter Gud. Om Gud er til, må han tilbes. Før hadde teologiske stridsspørsmål ikke interessert henne, men nå tørster hun etter Gud, etter den levende Gud, og lengter etter å komme til ham i sann tilbedelse.

Det var for denne fattige og syndige samaritanske kvinnen at Jesus i den høytidelige, ensomme stunden forklarte de dype sannhetene om åndelig tilbedelse. Først minner han henne om at spørsmålet om tilbedelsen ikke skal avgjøres av mennesker, men av Gud. Menneske-

lige tanker, følelser og overleveringer kan ikke ha myndighet i denne høyeste og helligste sak.

Samaritanene, som alle andre folk som er overlatt til seg selv, har ingen kunnskap om tilbedelse, fordi de ikke kjenner Gud. Sann tilbedelse finnes bare på åpenbaringens grunn. I Israel hadde Gud åpenbart seg selv, og han hadde åpenbart seg som frelsens Gud.

Fordi frelsen kommer fra jødene, fantes den sanne tilbedelsen også hos dem. Riktignok var den lenge under en begrenset og forberedende ordning med forbilder. Men samtidig var den virkelig og åndelig, kimen til den allmenne og frie tilbedelsen som er kommet ved oppfyllelsen i Kristus Jesus. Det åndelige er ikke en egenskap som bor i den som tilber. Det er en avglans av den som blir tilbedt: Som Guden er, slik blir den som tilber ham.

Frelserens ord «Dere tilber det dere ikke kjenner» (Joh 4,22) gjelder langt flere enn samaritanene. Selv de mest dannede og forfinede mennesker kan ikke finne Gud ved sin forstand, sin innsikt eller lærdom. Og deres forestilling om det høyeste, hvor opphøyd og idealistisk den enn kan være, er ikke åndelig, men kjødelig.

Men Israel kjente Herren som Abrahams, Isaks og Jakobs Gud, den Gud som hadde vist seg for deres fedre i nedlatende, fortrolig og kjærlig nåde, han som ledet og trøstet, velsignet og hjalp. Han hadde utvalgt dem og forløst dem ut av Egypt for at de skulle være hans eiendomsfolk og forkynne hans pris. De var kalt til å kjenne og tjene Gud, for at lys og frelse ved dem skulle bringes til alle hedningene, helt til jordens ender.

Og vi venter fortsatt på at de uforanderlige løftene i Abrahamspakten skal bli oppfylt, når lyset fra Guds frelse skal stråle ut fra Israel som midtpunkt til alle folk, og alle jordens ender skal tilbe Herren i hellig skrud.

Lovens ordning kom inn mellom som en forberedelse. Et viktig formål med den var å vise i forbilder forløsningen i Kristus Jesus og hva sann tilbedelse er. Bare to kapitler i Skriften forteller om verdens skapelse, men ikke færre enn seksten kapitler i den inspirerte beretningen er viet til å beskrive tabernaklet. Det er blitt sagt at Gud bare brukte seks dager på skapelsesverket, men førti dager på å vise Moses hvordan han skulle lage tabernaklet.

Nådens verk er herligere enn skaperverket. Tre ganger gir 2. Mosebok en fullstendig beskrivelse av alle delene i tabernaklet: først når befalingen blir gitt om å bygge det, så når det blir fortalt hvordan det ble gjort i stand, og en tredje gang etter at det var reist. For tabernaklet viser fram forløsningen i Kristus, og hele verden ble skapt for at Guds herlighet skulle åpenbares i Kristus og menigheten.

Når Skriften på denne måten legger langt større vekt på beskrivelsen av tabernaklet enn på fortellingen om verdens skapelse, lærer den oss å se på det usynlige, å feste tanker og hjerte på den evige og himmelske verden og løfte øynene mot de høyder der lyset og kjærligheten fra vår velsignede Gud kommer ned fra.

Skriften lærer oss at tabernaklet ble bygd etter en åpenbaring Gud ga Moses. Det ble laget etter bildet av de himmelske ting som ble vist ham på fjellet (2 Mos 25,40). Både tanken bak bygningen i store trekk og ordningen av enkelthetene var ikke av menneskelig opprinnelse. De skal ikke føres tilbake til Moses' oppfinnsomhet eller til mønsteret fra hedenske helligdommer.

Alt var av Gud, og overalt var det Den Hellige Ånd som talte i bilder. For den troende israelitten var tabernaklet fullt av symboler. De viste nåden fra deres Gud og Gjenløser og var et skyggebilde av Guds mangfoldige barmhjertighet. Han tilgir og helliger sitt folk, fører dem inn for sitt åsyn, gir dem sin velsignelse og gjør dem i stand til å tilbe og tjene ham med takknemlige og glade hjerter.

Og for oss som leser disse kapitlene i oppfyllelsens lys, er de fulle av evangelisk undervisning og trøst. De folder ut nådens mange skatter, de mange sidene ved Kristus og hans verk og hans helliges erfaringer.[16]

Folket ga med overstrømmende gavmildhet og villig hjerte alt materialet som trengtes til bygningen. Og dyktige og begavede arbeidere, som Gud hadde opplyst, gjorde i stand de forskjellige delene av bygningen og karene. Slik ble folkets hengivenhet og krefter tatt i bruk

[16]Her finner vi, for å bruke Owens ord, et slikt bevis på Guds visdom og godhet at det gir dem skjønnhet, gjør dem verdt å eie og nyttige til sitt rette mål. Det er noe i dem som for et opplyst sinn for alltid vil skille dem fra de mest troverdige menneskelige påfunn som er laget i etterligning av dem. Det eneste som ventes av oss, er at vi flittig gransker dem (Sal 111,2–3). Når mennesker tenker ringe om noen av Guds ordninger og kommer til dem uten å fornemme at det er guddommelig visdom i dem, slik det sømmer seg ham som de kommer fra, er det ikke rart om deres herlighet blir skjult for dem. Men når vi flittig og ydmykt gransker noen av Guds veier for å finne merkene av hans guddommelige fortreffelighet på dem, får vi se hans herlighet slik at vi blir mettet (Hos 6,3).

etter Guds nedlatende visdom og godhet, og de ble medarbeidere for ham som alt er av og ved.

Senere ble templet bygd, og ørkenens tabernakel ble forvandlet til et fast hus på Sions berg, palasset til den store Kongen, som har Jerusalem til sin utvalgte by. Da hang folkets hengivenhet og ærbødighet ved det med stor styrke. Nettopp av den overtro og formalisme som denne følelsen etter hvert ble til, kan vi slutte hvor sterk den var fra først av.

Riktignok finner vi hos David og Salomo de mest åndelige og opphøyde tanker om at Gud er allestedsnærværende, og om hva bønn og offer egentlig er. Og i alle de profetiske skriftene møter vi stadige advarsler mot en tjeneste som bare er ytre, og stadige henvisninger til renhet innvendig og til tilbedelse og lydighet av hjertet. Likevel var templet nødvendigvis helt hellig og kjært for enhver sann israelitt. Der åpenbarte Gud sitt nærvær og sin herlighet, der ble hans fagre forordninger holdt, og der fant de høytideligste handlinger sted mellom Herren og hans folk, ved den mellomkomsten av prester og yppersteprest som Gud hadde innsatt.

Hvor gripende er ikke beskrivelsen i Esras bok av da grunnvollen ble lagt ved gjenoppbyggingen av templet: «Men mange av prestene og levittene og familieoverhodene – de gamle som hadde sett det første huset, gråt høyt da de så dette huset bli grunnlagt. Men mange jublet høyt av glede. Folket kunne ikke skjelne lyden av gledesjubelen fra lyden av folkets gråt, for folket jublet så høyt at det hørtes lang vei» (Esra 3,12–13).

Israels stilling på vår Herres tid var svært alvorlig. Det var det mest alvorlige vendepunktet i Israels historie. Herren som de søkte – noen i sannhet, andre bare av navn – kom brått til sitt tempel (Mal 3,1). Jesus kom som en tjener for de omskårne for å stadfeste løftene til fedrene (Rom 15,8). Han kom først som profet og forkynte omvendelse, for Guds rike var kommet nær. Han kom for å samle dem. Han var den siste og samtidig den største budbæreren som ble sendt til Jerusalem.

Men de viste ikke Sønnen ære. De forsto ikke sin besøkelsestid. Med tårer forutsa Jesus dommen over den elskede byen, den store Konges by: «For dager skal komme over deg, da fiendene dine kaster en voll opp omkring deg, og de skal omringe deg og trenge deg fra alle kanter. Og de skal slå deg til jorden, og dine barn i deg. De skal

ikke la stein bli tilbake på stein, fordi du ikke kjente din besøkelsestid» (Luk 19,43–44). Og om templet sa han: «Dager skal komme da det ikke skal lates stein på stein som ikke skal brytes ned!» (Luk 21,6).

Men mellom kunngjøringen og fullbyrdelsen av dommen gikk det førti år. Herren er sen til vrede, han er langmodig og nådig. Han utsetter dommen for å samle inn en rest og vise hele verden at alt han gjør, er rettferdig og barmhjertig.

Hvor viktige og alvorlige, hvor vidtrekkende i sine virkninger er ikke disse førti årene med Guds tålmodighet, med en ny prøvetid for Israel!

Israel hadde hatet Jesus «uten grunn» (Joh 15,25) og med grusomme hender naglet ham til det forbannede treet. Likevel ba Jesus på korset: «Far, forlat dem, for de vet ikke hva de gjør» (Luk 23,34). Israel hadde begått den store synden som var toppen av alle de andre: De hadde forkastet herlighetens Herre, den Høyestes Sønn. Likevel har Gud ikke forkastet sitt folk. Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall (Rom 11,29), og den evige pakt skal ennå bli opprettet med dem, når evig glede og herlighet skal bli gitt Abrahams barn.

Og som et pant på denne nåden til sist ble tre tusen omvendt på pinsedagen, som svar på den døende Frelserens bønn og ved apostelen Peters forkynnelse, og mange tusen, ja, titusener ble lagt til tallet på disipler.

Apostelen Peter forkynte for Israels menn. Han talte til hele folket og ga dem som folk budskapet om at Gud hadde sendt Jesus til dem først (Apg 3,26). Han kalte dem til å vende om til Herren, for at fylden av Guds velsignelse kunne komme over dem etter løftet. Apostlene talte til folket i den samme fedrelandskjærlige ånd som profetene, med den ømmeste respekt for folkets særlige gaver og skikker, og forkynte at Israels Messias og Konge skulle komme første og andre gang.

Også hedningenes apostel kom til jødene som en jøde, til dem som var under loven, som en som var under loven. I alle sine taler til sitt folk ånder han den samme brennende kjærligheten til folket. Han forkynte håpet om det løftet Gud hadde gitt fedrene (Apg 26,6).

Men akk! Folket sto Guds rådslutning imot og ga ikke akt på Den Hellige Ånds røst, som talte til dem så klart og kjærlig ved apostlene. De aktet seg ikke verdige til det evige liv (Apg 13,46). I sin overstrøm-

mende kjærlighet og visdom gjorde Gud Israels vantro til anledning til å sende evangeliet til hedningene.

Likevel ble nådetiden for Israel forlenget. Vitnesbyrdet ble fortsatt sendt til dem. Læren om menigheten som ett legeme av både jøder og hedninger ble nå fullt åpenbart: ved apostelen Peter, som åpnet døren for hedningene da Kornelius ble døpt, ved apostelen Paulus, som på en særlig måte ble ført til de uomskårne, ved apostelmøtet i Jerusalem, som gjaldt hedningenes forhold til Mose lovs forskrifter, og til sist ved den fullstendige og klare læren i Paulus' brev. Alt dette avdekket det som til da hadde vært skjult: at menigheten har en plass i mellomtiden, når Israel som folk skulle settes til side.

Helt fra begynnelsen – i Frelserens lignelser og advarsler, i det Peter og Johannes opplevde etter pinse, i den første forfølgelsen av de hellige, i Stefanus' martyrdød og i motstanden mot apostelen Paulus – samlet de mørke skyene seg, og vreden til det ytterste kom nærmere.

I mellomtiden var det svært vanskelig for mange jødekristne å forstå hva overgangstiden egentlig var, og å gå inn i ånden i den nye tiden, som i virkeligheten allerede var begynt, selv om det ennå ikke var skjedd i det ytre og formelt.

Er det vanskelig for menigheten i dag å huske at den ikke har tatt Israels plass? Har menigheten i mange tidsaldre glemt «hemmeligheten», slik apostelen forutså, at hele Israel skal bli frelst, og at Jesus skal regjere som konge over sitt utvalgte folk, når alle velsignelsene som er lovet Abraham og forkynt gjennom alle profetene, skal bli oppfylt? Kan vi da undre oss over at hebreerne ikke så lett kunne forstå hva menighetens tid var, mens de fortsatt holdt de jødiske skikkene og forskriftene, og det med apostlenes godkjenning?

Av Apostlenes gjerninger og nettopp dette brevet lærer vi hvor mye de troende jødene led under sine landsmenn. Eiendelene deres ble tatt fra dem, de måtte sitte i fengsel, noen ble drept, og de ble utestengt fra det som var aller helligst og kjærest for dem. Som folk ville ikke Israel bøye seg under Guds rettferdighet. De ble forherdet i selvgodhet, selvrettferdighet og formalisme. De hvilte i falsk trygghet i sin mekaniske lydighet mot lovens bud og i at de hadde tempeltjenesten. De var uten frykt, mens den forferdelige dommen nærmet seg.

Ødeleggelsen kom brått og uventet. Helt til siste øyeblikk ventet innbyggerne i Jerusalem at Gud skulle frelse dem. De hadde ikke

hørt den kjærlige røsten fra ham som sa: «Jerusalems døtre! Gråt ikke over meg» (Luk 23,28). De forsto ikke de forferdelige ordene de hadde sagt da de ropte: «Hans blod komme over oss og over våre barn!» (Matt 27,25).

Dette er virkelig historiens tragedie. Det er svært trist å se den begeistringen og den sterke og seige tilliten som fikk dem til å stå imot Romas uovervinnelige makt. De kunne ikke tro at Gud ville gi opp sin elskede by og stedet for sin helligdom. De håpet og stolte mot alt håp. Men timen for Guds rettferdige dom var kommet. Jerusalem ble ødelagt, og huset deres ble overlatt øde til dem.[17]

Det er en dypt alvorlig og forferdelig katastrofe, slutten på århundrer med de mest underfulle åpenbaringer og gjerninger av guddommelig kjærlighet, visdom og makt. Gud, som åpenbarte sin sannhet ved sin Ånd for sine utvalgte hellige blant jøder og hedninger, har åpenbart sin rådslutning for hele verden ved den alvorlige dommen som kom over Jerusalem.

---

[17] Hvordan Roma erobret og hersket, er mest treffende framstilt i profetens syn (Dan 2): «sterkt som jern … Likesom jernet knuser og slår alt i stykker» (Dan 2,40). Det gresk-makedonske riket var preget av poetiske og idealistiske forestillinger, men i Roma ser vi makten selv i legemlig skikkelse. Statsklokskapen og voldens og maktens kalde hovmod må ha vært svært tunge å bære. Ikke rart at Tacitus taler om jødenes fiendtlige hat (*hostile odium*) mot romerne. Romerne så på dem med stor harme og forakt, fordi den jødiske Gud ikke kunne erobres som de andre gudene. Dette lille folket ville ikke gi etter for romersk avgudsdyrkelse. I hele Asia fantes det, som Caligula klaget, ikke et eneste tempel, ikke en eneste by eller provins i riket som hadde nektet å sette opp statuen hans og ære ham som gud, unntatt i Judea. Jerusalems siste kamper viser en helt usedvanlig styrke og kraft. Aldri var en kamp så ulik, slik keiser Titus påpekte overfor de to jødiske førerne han hadde tatt til fange (etter Josephus, som til vår sorg manglet både kjærlighet til fedrelandet og jødisk ånd). Verken germanerne, så kjente for sin kroppsstyrke, eller Britannia, vernet av havet, eller Kartago, med alt sitt mot og alle sine hærføreres dyktighet, hadde kunnet stå imot Romas makt. Han kjente ikke til deres tillit til Herren og hans ord, som tross deres alvorlige frafall og midt i forferdelige forvrengninger og fanatisk nidkjærhet fortsatt bodde i hjertene deres. Derfor kunne verken de lidelsene de gikk gjennom, som ikke har sin like, eller den pinefulle sorgen som ødeleggelsen av den elskede byen og templet fylte hjertene deres med, slokke håpet om en gjenopprettelse og herlighet i framtiden. Rabbi Akiba gikk en gang omkring i Jerusalem med noen venner. De så ikke annet enn ruiner og huler for ville dyr. En rev sprang forbi dem. Akibas venner ble bedrøvet, men selv lo han. «Hvordan kan du le når urene dyr bor på den hellige jord?» «Det er derfor jeg ler. Så sant ordet er oppfylt som Jeremia sa: ‹Sion skal pløyes som en åker, og Jerusalem skal bli til grushauger og tempelberget til skogbakker› (Jer 26,18), så sant skal også det skje som profeten Sakarja talte om: ‹Enda en gang skal gamle menn og kvinner sitte på torgene i Jerusalem, hver med sin stav i hånden for sin høye alders skyld› (Sak 8,4).» Ødeleggelsen av Jerusalem er ikke som Trojas, Babylons eller Kartagos fall. Selv mens Guds dom hviler over Israel og Jerusalem blir trådt ned av hedningene, går Skriften som ble betrodd dem, og evangeliet som først ble forkynt blant dem, ut til alle folk og vinner hengivenhet og forbønn hos mange for deres omvendelse og gjenopprettelse. Og under Guds særlige omsorg blir de bevart til den fastsatte tid for nåde mot byen er kommet, og Gud skal besøke henne og bygge henne opp igjen i stor barmhjertighet. Men dommen venter ennå på Roma, som felte en urettferdig dom over den Rettferdige og Hellige og overga ham til å bli korsfestet, som ødela den hellige by og spredte det utvalgte folket, som i mange århundrer utøste martyrenes blod, og som fortsatt er midtpunktet for den forvrengningen av Guds sannhet som mest vanærer ham.

Gjennom alle paktsfolkets skiftende kår og kamper hadde helligdommen og den levittiske tjenesten fortsatt. Bare én gang hadde den vært avbrutt, under fangenskapet i Babylon. I de århundrene Israel måtte leve under det romerske åket, hadde det ikke vært noen Davids sønn på tronen, men templet sto i sin herlighet, og Israel frydet seg over skjønnheten i steinene og prakten i gudstjenesten. Men etter at Jesus ble forkastet, har ingen menneskelig makt kunnet gjenreise denne synlige helligdommen, ofrene og presteskapets forordninger.

Gud hadde talt til sitt folk ved apostlenes røst. Til sist talte han ved dommens røst. At templet ble ødelagt og hele den levittiske ordningen tatt bort, lærer oss ved et virkelig bevis i historien den sannheten som brevene legger fram som lære.

Å tale om prester i dag i betydningen offerprester og mellommenn hører en svunnen tid til. Det hører også en svunnen tid til å tale om en tilbedelse i symboler og om forordninger som er bilder og skygger av åndelige realiteter.

Den levittiske ordningen ble gitt bare til Israel, og til Israel bare for en viss tid av historien. Etter at Jerusalem ble ødelagt, er Israel uten yppersteprest, uten offer, uten tempel. Gud selv har tatt bort skyggen, fordi virkeligheten er kommet. Gud selv har ved en streng dom tatt bort det jordiske, det som hører til de første grunnstoffene, og det stykkevise, for at Israel skal vende seg til det himmelske, det evige og det fullkomne.

Men hedningene ga Gud aldri noe aronittisk prestedømme, noe jordisk tabernakel eller noen symbolsk gudstjeneste. Helt fra begynnelsen lærte han dem, slik Jesus lærte kvinnen fra Samaria, at nå er alle steder like hellige, at det rom Gud blir tilbedt i, er ånd og sannhet, at de troende er barn som kaller på Faderen, at de er et kongelig presteskap som ved Jesus er ført nær til Gud, og som går inn i Det aller helligste der oppe.

Apostelen sier så ofte til hebreerne: «Vi har.» Vi eier virkeligheten og kjernen i det som de vantro jødene roser seg av. Det samme kan vi si i våre dager, med prestenes overgrep og falske syn på den kristne tjenesten og tilbedelsen.

Gud være lovet, vi har den sanne helligdommen, den nye og levende veien han har innviet inn i Det aller helligste (Hebr 10,20). Vi har adgang til Faderen i én Ånd ved Jesu blod (Ef 2,18). Vi har det virkelige

nærværet: Jesus, som bor i våre hjerter ved troen; Jesus der to eller tre er samlet i hans navn; Jesus som gir seg til kjenne når brødet blir brutt; Jesus som taler ved Den Hellige Ånd gjennom Ordet som blir lest og forkynt.

Der to eller tre er samlet i hans navn, er det ikke bare som om han var midt iblant dem, men han er selv hos dem i sannhet og virkelighet, i Ånd og kraft, i kjærlighet og velsignelse. Om noen elsker ham, skal Faderen og Sønnen komme til ham og ta bolig hos ham (Joh 14,23). Jesus er vår Immanuel i hjertet, i forsamlingen og i verden. Vi har Kristus, og i ham har vi alt.[18]

Hvor vanskelig er det ikke å heve seg fra hedenskapens ånd til evangeliets klare og lyse luft! Hvor tilbøyelige er ikke menneskene til å ta imot alt som ikke viser dem deres sanne tilstand og ikke fører dem fram for Guds eget åsyn! Presteskap, prestedrakter, innviede bygninger, symboler og skikker – alt dette setter Kristus langt borte og dekker over den sanne, syndige og skyldige tilstanden til et hjerte som ikke er ført nær ved Kristi blod.

Se igjen på kvinnen fra Samaria. Uvitende, skyldig og fornedret som hun var, førte Jesus henne med én gang fram for den levende og kjærlige Gud og Gjenløser. Han åpenbarte for henne fylden av Guds kjærlighet. Han åpenbarte seg som den som gir det levende vannet, og han forkynte henne frelsen som en gave uten betaling.

Synderen tror, og som et barn blir han ført av Jesus til Faderen. Høyt over alt rom, høyt over alle skapte himler, foran selve Guds trone, er helligdommen der vi tilber. Jesus fører oss fram for Faderen. Vi er elskede barn, kledd i hvite kjortler, i frelsens klær og rettferdighetens kappe. Vi er prester for Gud.

[18] Mens templet sto, viste Jesus og apostlene templet ære. Herren sa til den spedalske: «Vis deg for presten» (Matt 8,4). Han og apostlene gikk hver dag i templet. Etter hans oppstandelse, mens evangeliet ble forkynt for Israel, kan tempeltjenesten og forordningene ha blitt til velsignelse for sjeler, som bilder og profetier om de himmelske realitetene. Men enhver etterligning av den levittiske ordningen i dag må være mot Guds sinn og tilsløre den klare åpenbaringen i Kristus Jesus. Ordet «prest» i betydningen *hiereus* (ἱερεύς, «offerprest») om en kristen forkynner kan på ingen måte forsvares. Ordet «innvielse» om bygninger bør også oppgis, og med ordet hver rest av den gamle surdeigen som knytter en slags «hellighet» til et sted. Hellige steder finnes ikke nå. Vi leser aldri om at de kristne i apostlenes tid dro til Betlehem, der Jesus ble født, til Golgata, der han døde, til hagen, der han sto opp, til Oljeberget, der han fór opp, eller til salen der pinsegaven ble gitt. «Hvor to eller tre er samlet» (Matt 18,20) – der, fordi og når de er samlet i Jesu navn, overalt der vi tilber i ånd og sannhet, der og da kan vi si: «Hvor forferdelig er ikke dette stedet!» (1 Mos 28,17). Dette synet rokker ikke det minste ved at det er nødvendig og ønskelig å ha romslige, høvelige og tiltalende bygninger som er satt av til møtene for Guds folk og forkynnelsen av evangeliet. Her er et rett felt for kristen gavmildhet og også for byggekunst.

Det er ett uttrykk i den læren om tilbedelsen som Herren ga kvinnen fra Samaria, som i sin enkelhet og høyde overgår læren i vårt brev. Jesus sa: «For det er slike tilbedere Faderen vil ha» (Joh 4,23).

Læren om barnekåret, eller sønnekåret, er heller forutsatt enn utviklet i dette brevet. Der blir Gud aldri kalt vår Far eller vår Herre Jesu Kristi Far. Vårt brev forbereder heller det høyere og likevel enklere synet, som viser oss Gud som vår Far i Kristus Jesus, og de troende som hans adopterte og elskede barn. (*Hebr* 2,11.)[19]

I den tiden vi nå lever i, søker Faderen tilbedere, og det er barn han søker som tilbedere. Nå forstår vi den fulle meningen i Kristi velsignede og søte ord: «Slik skal dere da be: Fader vår, du som er i himmelen!» (Matt 6,9). For Den Hellige Ånd, som den oppfarne Frelseren har sendt i våre hjerter, lærer oss og gjør oss i stand til å rope i barnekårets Ånd: «Abba!»

Skyggen er borte, for oss skinner det sanne lyset. Men Israel er fortsatt i mørket, og verden er uten kunnskap om Gud. Men dagen nærmer seg da Israel skal søke Herren og David, sin konge (Hos 3,5), da avgudene skal bli helt utryddet, og Herren alene være opphøyd. Inntil da la oss, som er samlet ut av verden og påkaller den åpenbarte Herrens navn, tilbe i Ånden og ikke sette vår lit til kjød, men rose oss i Kristus Jesus (Fil 3,3)!

Kapittel 5. Det første tabernakel

Hebr 9,1–5

Apostelen hadde vist (Hebr 8,13) at den gamle pakt var nær ved å forsvinne. Likevel er han opptatt av å vise at den var gitt av Gud, og at den for den fastsatte tiden var full av velsignelse og undervisning. Den hadde også forskrifter for gudstjenesten. Det vil si at gudstjenesten som hørte til den, var gitt av Gud, innstiftet og stadfestet som lov i Israel. Men helligdommen var «jordisk», det vil si synlig og håndgripelig, etter denne nåværende verden, og bygd av materialer som hørte til denne jordiske skapningen.[20]

[19] Hebr 12,9 er ikke noe unntak. Bare en som fullt ut så læren om barnekåret, kunne ha skrevet dette brevet. For selv om brevet ut fra sitt mål og omfang ikke så å si beveger seg på dette høyeste planet, er likevel all lære i det i samklang med Det nye testamentes fulle lære.

[20] Ordet *dikaiōmata* (δικαιώματα, «forskrifter») har samme kraft som de hebraiske ordene for lover, forskrifter og bud i 5. Mosebok. Gudstjenesten var *jure divino*, av guddommelig rett. Motsetningen til «jordisk», *kosmikon* (κοσμικόν), er himmelsk, uskapt, evig. Slik sier apostelen i Galaterbrevet, når han taler om lovens ordning, som var et innskudd, at vi da var treller under verdens

Men nå tilber vi i den himmelske helligdom.

Da templet ble ødelagt, forkynte Gud for hele verden, i dommens alvorlige språk, det han før hadde åpenbart for sine hellige ved sin Ånd. De kjente hemmeligheten om menigheten: at Gud i hedningenes tider, mens Israel på grunn av vantro er satt til side som det folket Gud styrte og som sto i midten, samler et folk til Kristus blant jøder og hedninger. De er forent i ett legeme ved én Ånd, og ved Ypperstepresten som mellommann har de adgang til Faderen. De eier virkeligheten, legemet, fylden, som Israel hadde skygger, bilder og mange ufullkomne sinnbilder av.

Ved Kristi død og ved at Den Hellige Ånd ble utøst, har den nye paktens hellige gått inn i den sanne tilbedelsen som sønner. Jesus er den fullkomne mellommann. Han fullfører fullkomment det en mellommann skal gjøre. Han fører oss nær til Gud ved sitt blod, og han fører Gud nær til oss ved sin Ånd. I menighetens tid er det ikke plass for noe som ligner det levittiske prestedømmet og dets symboler.

Vi som tror på Jesus og ærer den tilbedelsesverdige Herre som den ene mellommann mellom Gud og mennesker, ser med dyp sorg, forferdelse og avsky på det antikristelige forsøket på å sette inn prester som mellommenn mellom Kristus og hans folk.

Kristus er den eneste Profeten, og om ham og ingen annen sier Faderen til oss: «Hør ham!» Kristus er den eneste Ypperstepresten. Og fordi han sitter på Guds trone, skal vi tre fram med frimodighet, selv fra dypet av vår synd og svakhet. Vi stiger opp over engler og makter inn i den høyeste himmel og finner der «nåde til hjelp i rette tid» (Hebr 4,16).

Jesus er Konge og har all makt i himmelen og på jorden. Og ved Den Hellige Ånd virker han med kraft i hver hellig som holder seg til ham.

---

barnelærdom. Og i Kolosserbrevet stiller han verdens barnelærdom opp mot den himmelske stillingen til den troende, som er død med Kristus og «ikke lenger lever i verden» (Gal 4,2–3; Kol 2,20), men søker det som er der oppe. At den jødiske gudstjenesten var midlertidig, finner vi svært slående tegn på hos profetene. Slik leser vi hos profeten Jeremia: «Når dere blir et stort og tallrikt folk i landet i de dager, sier Herren, da skal de ikke lenger tale om Herrens paktsark eller tenke på den. De skal ikke minnes den og ikke savne den, og det skal ikke lenger bli laget noen slik ark» (Jer 3,16). Allerede de gamle jødene la merke til at ofrene Esekiel beskriver i forbindelse med det nye templet i Jerusalem, er andre enn dem Moses forordnet. Renselsen av helligdommen ved begynnelsen av året kommer i stedet for soningen ved slutten av den sjuende måneden. «Den gamle lovens mangelfulle og ufullkomne form viker for en høyere og mer fullstendig ordning» (Hävernick). Alt er gjort enklere. Påsken og løvhyttefesten er de to høytidene som kjennetegner den nye tilstanden: forløsningen og hvilen og gleden over innhøstingen.

Riktignok var det symboler i den gamle pakt. De var ikke oppfunnet av mennesker, men gitt av Gud. De kom ned fra himmelen. De hadde sin myndighet fra Gud. De hadde sitt opphav i Guds tanke. De var formet av ham som ser enden fra begynnelsen, og som selv i den mest elementære og stykkevise åpenbaringen har helhetens harmoni og indre sammenheng for øye. Videre skulle disse symbolene lære, betegne og belyse åndelige sannheter.

Guds ord, profetenes lære og selve fornemmelsen hos de gudfryktige pekte stadig bort fra symbolet og til virkeligheten, til den himmelske helligdom, til tilbedelsen fra et knust og sønderbrutt hjerte. Og endelig visste en at de var midlertidige, stjerne- og månelys til å lede og oppmuntre de trofaste som ventet på soloppgangen, den lovede forløsningen. Hva har Israels symboler – gitt av Gud, inspirerte, åndelige, ransakende og slik at de folder ut Kristus – å gjøre med de menneskelige påfunn og ordninger som er satt i stedet for Guds ord, og som er satt der, ikke for å belyse, men for å tilsløre sannheten slik den er i Jesus?

Har Romerkirken, slik loven var det, vært en tuktemester som leder mennesker til Kristus (Gal 3,24), som gjør kunnskapen om synden dypere, opphøyer Guds hellighet, priser hans grenseløse nåde og peker på Guds Lam og det ene fullkomne og fullgyldige offeret?

For en underlig blanding av jødiske, hedenske og kristne elementer ser vi ikke her! Jødiske ting som er blitt gamle og er forsvunnet, forberedende og ufullkomne elementer som apostelen ikke nøler med å kalle fattige nå som fylden er kommet (Gal 4,9), blir vekket til live igjen uten Guds myndighet og endret og forvrengt så de passer til forhold de aldri var ment for.

Hedenske ting appellerer til den dypt rotfestede og hevdvunne kjærligheten til avgudsdyrkelse og sanselige og bare ytre handlinger: den babylonske dyrkelsen av himmeldronningen, påkallelsen av helgener og engler som forbedere, mekanisk gjentakelse av formler og overtroisk ærbødighet for steder, tider og relikvier. Begravd blant disse elementene finnes noen rester av kristen sannhet, og uten dem kunne denne kunstferdige bygningen ikke ha stått så lenge og ha påvirket så mange sinn. Det er en sannhet som Gud i sin barmhjertige nedlatelse velsigner, slik at den holder hans utvalgte i live i det åndelige Babylon.

Denne såkalte kirken, stor og imponerende, åpner døren på vidt gap for alle unntatt dem som ærer Skriften og opphøyer Herren Jesus. Den kan tilgi synder og gi benådning og avlat, og den strekker sin forbløffende påstand om domsmyndighet enda til hinsides graven. Likevel kan den ikke gi fred til den sårede samvittigheten og fornyelse til det verkende hjertet. For den forkynner aldri fullt og enkelt kraften i Jesu blod, som vi får full tilgivelse ved, og kraften i Den Hellige Ånd, som forener oss med Kristus.

Dette samfunnet taler om offer, om alter og om prestedømme, og det stiller seg mellom folket og helligdommen der oppe, mellom folket og den eneste Ypperstepresten, han som ved sitt offer er gått inn i Det aller helligste for oss. Og i våre dager har dette store frafallet nådd et punkt som vi gjerne ville se på som høydepunktet: Det setter jomfru Maria ved siden av Herren Jesus som syndfri og ren, og det tilegner et menneske ufeilbarlig myndighet over Guds arv.

Men jeg har bare vist til denne store forvrengningen av sannheten, til dette frafallet som har så sterk tiltrekningskraft, for å minne dere ved motsetningen om evangeliets enkelhet.[21]

De som tror på Jesus, er et kongelig presteskap, en utvalgt ætt, det folket som er Guds eiendom. Alle som Jesus elsker, og som han har vasket fra deres synder i sitt eget blod, har han gjort til konger og prester for Gud og sin Far. Det lærer apostlene Peter og Johannes oss. (*1 Pet* 2,5–9; *Åp* 1,5–6.)

Og i vårt brev blir vi minnet om det himmelske kallet og den åndelige tilbedelsen til alle troende som med troende og enfoldige hjerter gir akt på den store apostel og ypperstepresten som vi bekjenner (Hebr 3,1). Gud forberedte den tiden vi nå lever i, virkelighetens og kjernens tid, ved en tid med forbilder og skygger.

Apostelen Paulus regner i Romerbrevet opp Israels høye og opphøyde gaver, og de når sitt høydepunkt i det overveldende faktum som også er deres rot: «fra dem er Kristus kommet etter kjødet, han som er Gud over alle ting» (Rom 9,5). Blant dem nevner han også gudstjenes-

[21]Martin Luther beskrev godt hva Romerkirken egentlig er, med disse kraftige ordene: «Romerkirken er ikke bygd på klippen, Guds ord, men på sanden, menneskelig fornuft.» Den er en rasjonalistisk kirke. Den eneste måten å ruste unge sinn mot Romas forlokkende villfarelser på, er å undervise dem grundig i sannhetene i Guds ord. Soningens blod og Ånden som bor i oss, er de to store og dyrebare gavene som gir oss fullkommen fred. Og når vi kjenner disse to sannhetene, vil vi ikke lete etter en ytre ufeilbarlig myndighet.

ten, og med det ordet mener han alle de guddommelige forskriftene om tilbedelsen som ble gitt folket ved Moses.

Folket som Gud hadde utvalgt og forløst, ble skilt ut for å være et hellig folk, for å komme nær til Herren og tilbe ham. Dette var det store målet med utvelgelsen og forløsningen. Derfor er den gudstjenesten Gud innsatte, like viktig som «barnekåret og herligheten og paktene og lovgivningen» (Rom 9,4).

Ordet «gudstjeneste» gir lett et feilaktig inntrykk, fordi det åndelige ved tilbedelsen så ofte og i så lange tider er blitt misforstått i den kirken som bare har navnet. Den gudstjenesten Gud innsatte i Israel, må ikke sammenlignes med ritualer som er pålagt av menneskelig myndighet og ordnet etter menneskers oppfinnsomhet eller sans for det skjønne.

I tabernaklet, som Moses bygde etter bildet av de himmelske ting som Gud viste ham, var alt, ned til minste enkelthet i tall og farge, av guddommelig myndighet og fullt av mening. Den Hellige Ånd selv underviser her ved tegn.

Når apostelen har regnet opp karene i helligdommen og legger til at han ikke kan tale om dette nå i enkeltheter (Hebr 9,5), slår han fast, eller rettere stadfester han den sannheten som hebreerne kjente godt: at alt i tabernaklet var bestemt av Gud og var et symbol på åndelige realiteter.[22]

Forstår vi hva tilbedelse er, ser vi også at måten vi tilber på, må være gitt og bestemt av Gud. Mennesket vet verken hvem det skal tilbe, eller hvordan. Selv det utvalgte og forløste folket må læres hvordan det skal tilbe, og i det ligger bare en fyldigere åpenbaring av hvem Gud selv er.

Første Mosebok er grunnboken, utvelgelsens bok. Andre Mosebok er forløsningens bok. Tredje Mosebok er tilbedelsens bok.

Puritanernes teologer sluttet av det andre budet – «Du skal ikke lage deg noe gudebilde» – at det forbød alle måter og seremonier i gudsdyrkelsen som er oppfunnet og innført av mennesker. Det var ikke bare

[22] Uttrykket viser tydelig at selv om apostelen skynder seg videre til den viktigste og mest sentrale sannheten han behandler her, kunne han ha gått inn på en grundig utlegning av de forskjellige delene av tabernaklet. Derfor er det helt rettmessig å søke den forbilledlige betydningen av de delene av tabernaklet som ikke er forklart i Det nye testamente, likesom det er mange flere forbilder og messianske skriftsteder enn dem evangelistene og apostlene viser til og utlegger.

helt riktig, men det rørte ved selve det livsviktige og ømme punktet som overtroen gjennom århundrer hadde gjort død og sløv for.

Gud lærte Israel tilbedelse. Forbildene er oppfylt i Kristus, og nå finnes det ingen annen tilbedelse enn den som de tilgitte og fornyede troende bærer fram. Ved den store ypperstepresten står de for Gud, og de kjenner og elsker ham som Far.

La oss nå se på det jordiske tabernaklet, slik vi blir minnet om det her. De hellige i gammel tid tørstet i sjelen etter den levende Gud. De kunne ikke finne lykke og hvile i det timelige og sanselige, og hjertet deres kunne ikke fylles av bare former.

De fant sin største glede i forordningene i Guds hus. «Hvor elskelige dine boliger er, Herre, hærskarenes Gud! Min sjel lengter, ja, fortæres av lengsel etter Herrens forgårder. Mitt hjerte og mitt kjød roper med fryd til den levende Gud» (Sal 84,2–3). Og med enda sterkere ord: «Én ting har jeg bedt Herren om, det søker jeg etter: At jeg må bo i Herrens hus alle mitt livs dager for å skue Herrens prakt og grunne i hans tempel» (Sal 27,4).

Også vi som lever i evangeliets klare lys, skal finne at det er godt å være her og se på de bildene Gud har innsatt av de åndelige velsignelsene i himmelen.

«Den Hellige Ånd forklarer oss i Det nye testamente de høyeste hemmelighetene ved den evige forløsningen med ord som er hentet fra disse forbildene, og sier til oss: ‹Kjenn Herren!› Det gjør han ved å folde ut for oss Kristi person, hans offer og hans yppersteprestedømme, som forbildene viste dypere og mer fullstendig enn profetiene i egentlig forstand.» (*Stier.*) «Forbildene var ordninger som skulle gjøre det utvalgte folkets tanker og lengsler dypere, videre og edlere, og slik øke deres moralske og åndelige behov og deres forstand og mottakelighet.» (*Fra Dr. A. Bonars utmerkede innledning om bokens art i hans* Commentary on Leviticus.)

Tyndale sier: «Disse liknelsene lukker opp Kristus og Guds hemmeligheter som er skjult i Kristus. De har mer kraft og virkning i seg enn bare ord og fører et menneskes forstand lenger inn i kjernen og margen og til en åndelig forståelse av saken enn alle de ord en kan tenke seg.»

Apostelen gir ingen fullstendig beskrivelse av tabernaklet. Han nevner verken forgården, kobberalteret, det gylne røkelsesalteret

eller andre viktige deler. Han skynder seg å vise at veien inn til Det aller helligste ennå ikke var åpenbart (Hebr 9,8). Han vil ikke forklare hva tabernaklet betyr, men vise hvordan tabernaklet selv pekte ut over det jordiske og midlertidige symbolet.

Der åpenbarer Gud seg for Israel som hellig. I Det gamle testamente er hellighet ikke så mye én av Guds egenskaper, som godhet, makt eller nåde. Den betyr heller alle Guds egenskaper i ett, selve Guds vesen i hans paktsforhold til Israel. Vi priser hans hellige navn, og med det mener vi hans nåde som tilgir, hans barmhjertighet som leger, hans makt som fornyer, hans trofasthet og miskunn. (*Sal* 103.)

Alle hans mektige under og alle de underfulle måtene han leder og styrer på, skal vise hans hellighet. Slik vi i den nye pakt sier at Gud er kjærlighet, sa israelittene at Gud er hellig. Fordi Gud er hellig, er hans folk, som han har utvalgt, hellig nettopp ved dette. Det finnes ingen annen hellighet enn den som har sin rot i Guds utvelgelse.

Men dette folket, utvalgt og forløst og kalt hellig, er i sin virkelige tilstand uvitende, skyldig og urent. I virkeligheten står det langt borte fra Gud, og derfor fører Gud det nær til seg. Til det blir prestedømmet utvalgt og tabernaklet bygd. Gud bor i himmelen, og derfor er himmelen hellig. Israel forsto godt at uttrykket «Gud bor i himmelen» gjaldt åpenbaringen av hans herlighet, og ikke at hans uendelige og ufattelige majestet var bundet til et sted.

Himlenes himmel kan ikke romme ham, erkjente de, og likevel er Guds trone i himmelen. Der blir hans herlighet sett, og der blir hans nærvær tilbedt. Slik det i himmelen er et aller helligste, der Gud selv er, og himlene er det hellige der Guds engler er, slik var Det aller helligste og Det hellige i det jordiske tabernaklet de to stedene der paktens Gud lot Israel få del i sitt nærvær, sin herlighet og sin nådige velsignelse. Gud nedlater seg til å åpenbare seg der og gi velsignelsene fra sin nåde, som tilgir og helliger.

I Det aller helligste var det ikke noe lys. «Herren har sagt at han vil bo i det dunkle» (1 Kong 8,12). Vi leser at skyer og mørke er omkring Gud, og likevel vet vi at han er lys og kler seg i lys som i en kappe. Men det lyset Gud bor i, er mørkt fordi det er så overveldende klart. Intet menneske kan komme nær til det. Ingen har noen gang sett Gud. «Sannelig, du er en Gud som skjuler seg» (Jes 45,15), roper til og med de som tilber ham og kjenner ham som Israels Hellige.

Men denne Gud, som er uendelig og ufattelig og bor i et lys og en herlighet som ingen ord kan uttrykke, er den hellige Gud, som i sin kjærlighet gleder seg over å dra sitt utvalgte folk til seg og gjøre dem rike med sin nådes uuttømmelige rikdom.

Fra Guds trone stråler Guds åpenbaring ut. Han som er avglansen av Guds herlighet, den usynlige Guds bilde, er sendt ut, og vi ser lys i Guds lys. Slik Gud, som er lys, sa på den første dagen: «Det bli lys! Og det ble lys», slik har han gitt oss lyset fra kunnskapen om Guds herlighet i Jesu Kristi åsyn (2 Kor 4,6).

Hvor fredfullt og mildt er ikke dette lyset! De som sitter i mørket og i dødens skygge, kan tåle det og ta imot det. Det er «vår Guds inderlige miskunnhet, som lot soloppgang fra det høye gjeste oss» (Luk 1,78). Men hvor fullkomment og uendelig er ikke dette lyset! For den som har sett Jesus, har sett Faderen (Joh 14,9).

Kristus er avglansen av Faderens herlighet, ikke slik at han er mindre herlig enn Faderen, mindre uransakelig og uuttømmelig – for ingen kjenner Sønnen uten Faderen – men slik at mennesker kan se den Enbårnes herlighet. For Ordet ble kjød og tok bolig, eller slo opp sitt telt, iblant oss (Joh 1,14). Lysestaken som sto i Det hellige, var det talende sinnbildet på dette lyset. Her ser vi Jesus Kristus, Guds Sønn som ble menneske, verdens lys, Herren som Herrens Ånd var over og salvet til å forkynne frelse for dem som har et knust hjerte, Messias, som kom med Den Hellige Ånds sjufoldige fylde og stadig åpenbarte Faderen.

Lyset fra Det aller helligste, som ingen kunne komme nær, den Høyestes herlighet, ble sett da Jesus levde på jorden, da han som var i Faderens favn, kom for å åpenbare ham. Men samtidig som han åpenbarte Faderen, åpenbarte han også hvordan et fullkomment menneske er. Han var fylt av Ånden og vandret alltid i Ånden. Det er som Immanuel han er lysestaken. Han kom for å være mellommann, for å åpenbare Gud og bringe Guds lys inn i hjertene våre. Han er verdens lys på en slik måte at syndige mennesker som blir ett med ham, også er verdens lys.

Han kan si til disiplene: «Slik skal dere la lyset deres skinne for menneskene» (Matt 5,16). Det er vårt lys og likevel hans lys, slik grenene har liv, men ikke annet liv enn det det sanne vintreet gir dem.

Derfor ser vi i Åpenbaringen sju lysestaker av gull, de sju menighetene. Kristus Herren vandrer midt iblant dem, ja, han er lyset i dem. I det åndelige danner hver del en fullstendig helhet i seg selv, og likevel er de sju ett. Slik kan også hver troende ses som et tempel, og likevel er det bare ett tempel, ett åndelig hus, Kristi hus, han som er ett med alle sine hellige.

Underfulle lys! Så klart og enkelt at små barn ser det og gleder seg. Så fredfullt og trøstende at de som roper fra dypet, hilser det som morgenrøden til det søteste håp. Så fullkomment og uendelig at jo mer vi ser på det, desto mer lengter vi etter «å kjenne ham», og etter den dagen da han skal åpenbares, og vi skal kjenne fullt ut, likesom vi selv er fullt ut kjent. Så høyt over oss og så dypt inne i oss, ja, i selve det innerste der vi ser, så det forklarer og forvandler oss, ja, skinner ut fra oss inn i syndens og elendighetens mørke verden.

«Jeg vil bo i det dunkle», sier Gud. For han er Gud, og gjennom alle tider skal alle hans engler og hellige tilbe ham, skjule ansiktet og tilbe hans overveldende majestet. Men han er den Hellige som har lyst til miskunn (Mika 7,18), til å gi, til å skinne inn i hjertene våre og fylle himmel og jord med sin herlighet. I Jesus Kristus både har vi lys og er lys. Å, om lysbølgene fra den himmelske helligdom stadig ville strømme ned i sjelen vår med kraft som helliger, gleder og forvandler!

Men i Det hellige sto også bordet og skuebrødene. Jesus Kristus er livets lys. Liv og lys, disse hemmelighetsfulle og høyeste velsignelsene, hører uløselig sammen. I Kristus, det evige, uskapte Ord, var liv, og livet var menneskenes lys (Joh 1,4). (*Joh* 1,3.) Ordet er bare et annet navn for lys. Det er åpenbaringen og uttrykket for det som er skjult. Vi ser og hører Gud i hans kjærlighets Sønn.

Herren gir oss både liv og lys. Det kan ikke komme noe åndelig lys fra Gud uten liv. Dette er det evige liv, at de kjenner Gud og Jesus Kristus (Joh 17,3). Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike (Joh 3,3). Og det finnes ikke noe åndelig liv uten lys. Hos Gud er livets kilde, og i hans lys ser vi lys (Sal 36,10).

Brødet er symbol på livet. Brødet er menneskets egen mat. Det vokser opp av jorden og er frukten av menneskers arbeid og flid. Av all næring er det den viktigste, mest uunnværlige og dyrebare. Når vi ser symbolikken i det jordiske brødet sammen med symbolikken i mannaen som Gud sendte jødene i ørkenen, er vi rustet til å forstå vår

Herres dype lære når han framstiller seg selv som det levende brød, brødet som kommer ned fra himmelen, livets brød.

Han er Sønnen, gitt fra himmelen, Barnet, født på jorden, Livet og han som gir liv. Og ved sin død på korset ble han brød for alle fattige syndere. Troen deres på ham kan med god grunn sammenlignes med å spise: De stiller sin hunger etter rettferdighet, og i sin tomhet griper de fylden i Guds forløsning og gleder seg over den. Skuebrødet, eller nærværets brød, som ble satt fram for Gud, var et forbilde på Jesus som sin himmelske Fars glede. Faderen hadde alltid velbehag i ham og ble mettet av hans kjærlighet og lydighet.

Tallet tolv viser at det var brød i overflod for hver av stammene som ypperstepresten bar på sitt brystsmykke. For Jesus kom for at vi skal ha liv og overflod. Prestene, det vil si alle kristne, lever nå av det sanne brødet for Guds åsyn. I lysestaken ser vi for det første Kristus, det sanne lyset, og for det andre Kristus i menigheten, verdens lys.

Slik kan vi også se i de tolv brødene en henvisning til Kristus i sitt folk. Jesus var hvetekornet som døde. Jesus var kornbåndet med førstegrøden, som ble svingt for Herren dagen etter sabbaten, på den første dagen i uken.

Og femti dager etter hans oppstandelse kom Den Hellige Ånd ned, og disiplene ble fylt med Ånden. Da ble menigheten født, da ble de to brødene av fint mel båret fram for Herren (3 Mos 23,17). For vi er en førstegrøde av hans skapninger (Jak 1,18). Og slik leser vi også at Jesus går inn i hjertet og holder nattverd med oss, og vi med ham (Åp 3,20).

Apostelen nevner ikke det gylne røkelsesalteret, som er symbolet på vår tilbedelsesverdige Herres forbønn og på at han bærer fram våre bønner for Faderen. Lysestaken, bordet og det gylne alteret – lys, liv og velbehagelig tilbedelse – henger uløselig sammen.

Kristus Jesus, Gud og menneske, er det sanne lyset, det sanne, virkelige, levende og livgivende brødet, den sanne Forbederen. Likevel er hans hemmelighetsfulle forening med de troende, etter Faderens kjærlighet og ved Den Hellige Ånd som bor i oss, så fullkommen at også vi er de sju lysestakene av gull, lysets barn og lysbærere, at også vi er et velbehagelig offer for Herren, og at de helliges bønner stiger opp som røkelse til den himmelske trone.

Det er gitt oss å forstå den fulle betydningen av disse guddommelige symbolene: å se Guds mangfoldige visdom i den ene Herre Jesus

Kristus og å ta imot alle gavene til evig salighet i den ene uutsigelige gaven.

Evangeliets klare lys fører oss til den enfoldige troen på Kristus Jesus. Når vi kjenner ham som er alt, ser vi med glede på hvert enkelt forbilde, for at vi kan vokse i kunnskap som tilber, og bli stadig fastere grunnfestet i denne trøstende og helliggjørende sannheten.

La oss så også med ærbødighet se inn i Det aller helligste, som var skilt fra det første tabernaklet med et forheng, som også selv var et forbilde.

Apostelen regner opp sju ting som hørte til det – forbilder på sju guddommelige og himmelske realiteter: (1) det gylne røkelseskaret, (2) paktens ark, kledd med gull på alle kanter, (3) gullkrukken med mannaen, (4) Arons stav, som hadde fått knopper, (5) paktens tavler, (6) herlighetens kjeruber og (7) nådestolen. (I *Det hellige så vi tre ting*, i *Det aller helligste sju*.)

Apostelen forklarer ikke hva disse tingene betyr, han bare viser til dem. Han vil derfor bare minne oss om de mange symbolene som Den Hellige Ånd brukte for å betegne de høytidelige realitetene i den himmelske helligdom.

1. I 2. Mosebok (2 Mos 30,34–38) leser vi en fullstendig beskrivelse av røkelsen, som ble regnet som høyhellig. Det gylne røkelseskaret som rommet den, stiller oss for øye vår Herres forbønn ved Guds høyre hånd. Dette er den eneste fullkomne mellomkomst som alltid når fram, velduftende og til glede for Faderen. Ved den blir alle våre bønner, lovsanger og gaver, som er besmittet av synd og ufullkomne, velbehagelige for den Høyeste.

2. Paktens ark blir noen ganger bare kalt arken eller vitnesbyrdets ark, og det siste stedet den nevnes, «den hellige ark» (2 Krøn 35,3). Til den hørte **3.** gullkrukken med mannaen, **4.** Arons stav, som hadde fått knopper, og **5.** paktens tavler.

Arken var et symbol på at Gud var til stede blant sitt folk, og at hans paktsvelsignelse hvilte over dem. Den var den helligste og herligste gjenstanden i helligdommen. Ja, hele helligdommen ble ikke bygd for noe annet enn å være så å si et hus og en bolig for arken. (2 Mos 26,33.) Derfor gikk helligheten ut fra den til alle de andre delene av helligdommen. For som Salomo sa: De stedene som Herrens ark kom til, var

hellige. (2 *Krøn* 8,11.) Folkene trodde at den var de gudene israelittene tilba. (1 *Sam* 4,8.)

«Gud ga denne arken for at den skulle være et bilde på Kristus, og han tok den bort for å gjøre menighetens lengsel og forventning etter ham og mot ham større. Og slik det var Guds ære å skjule og dekke over sin viljes hemmelighetsfulle rådslutninger i den gamle pakt, og derfor var arken så skjult for alle menneskers øyne, slik er det i den nye pakt hans ære å åpenbare dem og legge dem åpent fram i Jesus Kristus.» (2 *Kor* 3,18. – *Owen*.)

Fra først av rommet arken – apostelen gir her ikke en beretning om hvordan det faktisk var i templet, men om den opprinnelige og fullkomne ordningen – mannaen, symbolet på det brødet som kom ned fra himmelen, det virkelige, åndelige og derfor skjulte brødet, som de som seirer, skal kjenne og smake fullt ut i Guds paradis. (*Åp* 2,17.)

Arken rommet også Arons stav som hadde fått knopper, den som Gud brukte til å stadfeste at han hadde utvalgt Aron og sønnene hans til å være prester for ham. Det er et vakkert og slående forbilde på ham som er prest ifølge et uforgjengelig livs kraft (Hebr 7,16), på ham som var død, og se, han lever i all evighet, på kvisten fra Isais stubb, på mannen som heter Spire, og som skal være prest på sin trone. (*Jes* 11,1; *Sak* 3,8; 6,12–13.) Den rommet også paktens tavler, som Gud hadde skrevet sin hellige lov på.

Disse tavlene vitnet mot Israels synd og hjertets hardhet. Og ved første blikk virker det underlig og skremmende at vi i arken, tegnet på Guds barmhjertige nærvær i pakten, ved siden av mannaen og symbolet på oppstandelseslivet og den ungdom som aldri visner, skulle se det anklagende og fordømmende vitnet om den brutte loven.

Men loven som fordømmer oss, er og blir alltid hellig, rettferdig og god. Og den Gud som rettferdiggjør oss, er ingen annen enn den rettferdige Gud. Ikke bare er soningen, det dekkende og sonende blodet, stenket på nådestolen, men Guds lov ble gjort stor og oppfylt av Kristus, som det står skrevet i salmen: «Din lov er i mitt hjerte» (Sal 40,9). Vi har en talsmann hos Faderen, Jesus Kristus, Den Rettferdige (1 Joh 2,1).

Så var det herlighetens kjeruber. Det er ingen grunn til å se på kjerubene som bare personifiseringer, verken av guddommelige krefter eller av menigheten. Vi leser om dem som om andre himmelske vese-

ner, som om serafene som står foran Guds trone, og som om englene, eller sendebudene, som Gud sender ut for å gjøre det han befaler, og tjene dem som skal arve frelsen. Vi leser at de voktet inngangen til Edens hage etter syndefallet. Senere, i Salmene, er de Herrens vogn, og i Esekiels syner står de fram som skaperverkets representanter og som de som formidler og virkeliggjør Guds livskraft i verden. (*Sal* 18,11; *Esek* 1,4 *osv.*)

Også i Åpenbaringen leser vi om dem som de levende vesener. Vi kan i alminnelighet kalle dem engler, slik apostelen Peter gjør med tydelig henvisning til nådestolen (1 Pet 1,12). Disse høye englevesenene, som på en hemmelighetsfull måte er knyttet til Guds styre av verden, ser med ivrig og tilbedende lengsel Guds herlighet i Kristus Jesus: Gud som i Kristus forsonte verden med seg selv, den guddommelige kjærlighetens evige rådslutning, oppfylt i forløsningen ved Lammets blod.

Slik lærer apostelen oss at Guds mangfoldige visdom gjennom menigheten blir kunngjort for maktene og myndighetene i himmelen (Ef 3,10). Og i samklang med denne opphøyde sannheten er himmelhærens sang på Betlehemsmarkene, «Ære være Gud i det høyeste» (Luk 2,14), og den majestetiske lovsangen til Lammet, som myriadene av engler bærer fram i apostelen Johannes' syn, og som de fire levende vesener svarer på: «Amen!»

Og hva skal vi si om nådestolen? Selv i Det aller helligste, når vi har sett på så mange symboler av den høytideligste art, stanser vi i ærbødig stillhet når vi blir ført fram til denne høyeste åpenbaringen av Guds nærvær i hellighet og kjærlighet. Her ser vi soningen ved troen på Guds Sønns blod, den soningen som dekker over våre synder, og samtidig åpenbarer Guds herlighet og viser oss og alle engler dybden av Guds visdom, nåde og sannhet, den underfulle foreningen av alle hans herlige fullkommenheter: Gud er kjærlighet.

Er vi kommet til den blodbestenkte nådestolen? Hvilken annen stilling kan vi ta enn enten å bli stående utenfor, langt borte fra Gud og fremmede for hans kjærlighet, eller ved troen å gå inn i Det aller helligste, nå som forhenget er revet?

Om det er sant at Jesus er veien, og at ingen kommer til Faderen uten ved ham, kan vi da komme nær, kan vi be og tilbe på noen

annen måte enn i og ved Jesus, på noe annet sted enn i den himmelske helligdom?

Vi kan ikke gå tilbake inn i Edens hage ved lovgjerninger. Kjeruben med det flammende sverdet vokter inngangen. Men selv kjerubene skal tilbe sammen med Evas skyldige og falne barn, når vi i omvendelse og tillit ser opp til Herren, vår rettferdighet, Lammet midt på tronen! Et bånd av enda mer inderlig ømhet binder Jesus til oss syndige mennesker enn til englene.

Kapittel 6. Kristus gikk inn med sitt eget blod

Hebr 9,7–14

Apostelen har kort vist til det første tabernaklets herlighet. Nå stiller han yppersteprestens inngang i det Aller Helligste på forsoningsdagen og det forbilledlige offeret, som helliget til kjødets renhet, opp mot vår Herres inngang i selve himmelen med sitt eget blod og mot den virkelige og åndelige renselsen som er knyttet til Kristi ene offer. Forbildet var nødvendigvis ufullkomment, men oppfyllelsen er fullkommen. Forbildet bestod av mange deler. Det var mange slags offer, og likevel var de ufullkomne, selv når de ble lagt sammen. Oppfyllelsen er forunderlig enkel, for Kristus er det ene offeret som alle Guds hensikter med vår forløsning, helliggjørelse og framtidige herlighet blir oppfylt ved.

I forbildet var renselsen lovbundet, seremoniell og midlertidig – den ga tilbederen adgang til tjenesten i den jordiske helligdommen. I oppfyllelsen blir samvittigheten renset, og vi har adgang til Guds trone, uten opphold og for alltid.

I forbildet måtte selve helligdommen renses ved sonende stenkinger. Prestenes og tilbedernes synder trengte soning i deres forhold til helligdommen, og ved denne renselsen ble det sikret at det forbilledlige offersamfunnet med Gud kunne fortsette. I oppfyllelsen, ved Kristi blod, er himmelen selv helligdommen der vi tilber. Og siden Kristus er der for alltid, kjenner vår antakelse og vår tilbedelse verken avbrudd eller opphør. Slik vitner forbildet selv om sin ufullkommenhet og peker fram mot den herlige oppfyllelsen.

Veien inn til det Aller Helligste, adgangen til selve Guds nærvær, var ennå ikke åpenbart. Prestene gikk stadig inn i det Hellige og utførte tjenesten for Gud. De tente lampene, la skuebrødene på bordet

hver sabbat og brente røkelse på gullalteret, men de fikk ikke gå inn i det Aller Helligste.

Selv ypperstepresten kunne bare gå inn én gang om året, på forsoningsdagen – den høytidelige og forferdelige dagen. Da hadde han lagt av sine gylne og herlige klær, hodebunaden, den broderte kjortelen og brystskjoldet. Han gikk inn i ydmykhetens klær og bar fram offer for seg selv og for folkets forseelser.

Selv den dagen var yppersteprestens inngang i det Aller Helligste ufullkommen, for han fikk på ingen måte se paktens ark med nådestolen tydelig. Røkelsesskyen skulle skjule den, «for at han ikke skal dø» (3 Mos 16,13).[23]

Men nå er Kristus kommet, og nå begynner en ny ordning. Den gjelder ikke lenger det første teltet eller det Hellige, men det som det Aller Helligste var et bilde på – selve den himmelske helligdom, tilbedelsen i ånd og sannhet, inngangen i det Aller Helligste, der den store ypperstepresten troner ved Faderens høyre hånd. For en kontrast til den levittiske ordningen!

Selv i det første teltet, den første delen av tabernaklet, gikk folkets forhold til Gud gjennom prestedømmet. Det offeret som alene kunne gi syndige mennesker adgang i samsvar med Guds hellighet, var ennå ikke båret fram. Derfor var tilbederens samvittighet ikke fullkommen, og hans tjeneste var ikke i frihet. Men nå, ved Kristi død, er de troende ført bort fra det første tabernaklet og prestenes mellomkomst og inn i det sanne urbildet for det jordiske Aller Helligste, inn i selve den himmelske helligdom. Der har de en fullkommen samvittighet i samsvar med Guds rettferdighet, og de er i frihetens ånd, i kunnskapen om Guds uendelige kjærlighet.

Derfor er det en virkelig og stor forskjell mellom de troende i den nye pakts tid og i den gamle. Det er sant at det til alle tider bare har vært én vei til frelse, bare én rettferdighet ved troen på den Sted-

[23] Dette var altså helt tydelig: Den jødiske pakts tid var preget av det Hellige, og adgangen til «det Aller Helligste» var ennå ikke åpenbart og gitt til det utvalgte folket. Hele tabernaklets oppbygning og hele ordningen av tjenesten gjorde dette klart for enhver oppriktig og samvittighetsfull israelitt. Han må ha visst det og ble stadig minnet om det: Det Aller Helligste med nådestolen var skjult i det dypeste mysterium. Det var ennå tilslørt og utilgjengelig. Blodet av bukker og kalver kunne ikke virkelig ta bort synder, og ufullkommenheten ved disse offerne var åpenbar både fordi de måtte gjentas, og fordi forhenget ble stående og skilte selv prestene fra nådestolen. Den gudfryktige israelitt må ha kjent at mat og drikke, forskjellige renselsesbad og kjødelige forskrifter bare var bilder og forberedelse – en opplæring i en mellomtid og samtidig et løfte og et pant på tiden da alt skulle settes i rette skikk, om oppfyllelsen og selve virkeligheten.

fortrederen som Gud har innsatt og gitt for skyldige syndere. Men forskjellen mellom de troendes kår før og etter Kristi død kommer fullt fram i dette og det neste kapitlet, i samsvar med hele Paulus' lære. Loven førte jo ikke noe til fullkommenhet. (*Rom* 3,25.)

Men apostelen fortsetter med triumf: Messias er kommet, yppersteprest for de kommende goder. Det er de evige velsignelsene som skal åpenbares og gis fullt ut i tidene som kommer, men som vi allerede eier i selve kjernen: alle åndelige velsignelser i himmelen i Kristus. Han selv er det sanne tabernaklet. Han er unnfanget ved Den Hellige Ånd og født av jomfru Maria, og helt fra han var et lite barn, blir han kalt «det hellige», helligdommen.

Dette legemet beredte Faderen. Han bygde det ved Den Hellige Ånd til å være tabernaklet for Guds herlighet. Ordet ble kjød og tok bolig iblant oss, og vi så Sønnens herlighet. Han var verdens lys, den gylne lysestaken. Han var skuebrødet, og fra hans rene menneskelighet og hans guddommelighet som Sønn – uatskillelig forent – steg den sanne røkelsen opp til Gud, slik han siden går i forbønn i det Aller Helligste.

Men mens han er på jorden, er Jesus bare det Hellige. Ennå er han ikke gått inn for Guds åsyn, inn i selve himmelen. Før han kan fare opp til sin Gud og vår Gud, til sin Far og vår Far, må han dø. Hans kjød er forhenget, og forhenget må rives.

Riktignok er også hans kjød uten synd. Lovet være Gud, i ham var det ikke annet enn ånd og liv. Han kom i svakhet og i syndig kjøds lignelse, for slik måtte det være for at han kunne føre oss til Gud. Han lærte lydighet. Han bøyde sin menneskelige vilje under Faderens, og i hele sin vandring, i prøvelse og lidelse var han hellig, uskyldig og ubesmittet.

Men som apostelen forklarer det: Mennesket var uten rettferdighet, for loven kunne ikke oppfylles i oss på grunn av kjødets syndige svakhet. Da sendte Gud sin egen Sønn i syndig kjøds lignelse, og ved et offer for synd fordømte han synden i kjødet. Da Jesus døde på korset, fordømte Gud synden. Da Kristi legeme ble brutt, dømte Gud synden, fullbyrdet dommen over den og tilintetgjorde den i sann og virkelig forstand for alltid.

Legg merke til hvor nøye apostelen nettopp her er med å minne oss om Kristi guddom. Hvem er dette mennesket på korset i det syndige kjøds svakhet? Hvem er dette mennesket som Gud, Dommeren, for-

dømmer synden i, når han ofrer seg selv? Det er Guds egen Sønn, evig, uendelig og full av herlighet. Underfulle forheng, revet av Gud selv! Men nå er Kristus ikke lenger det Hellige, men det Aller Helligste. (*Rom* 8,3.)

Se ham ved Guds høyre hånd! Se, nå er Guds trone en nådens trone! Med sitt eget blod gikk han inn, og Gud, som åpenbarte seg mellom kjerubene, er nå forlikt med oss i Kristus Jesus, vår Far og paktens Gud.

Jesus herliggjorde loven. Han åpenbarte den i sin person og sitt liv, og han oppfylte og tømte både dens bud og dens forbannelse. Han er arken der lovens tavler lå gjemt. Han selv er nådestolen, soningen, og han åpenbarer Guds hellige kjærlighet i en slik glans og fullkommenhet at englene lengter etter å skue inn i dette mysteriet.

Han har den skjulte manna som han holder vårt indre liv oppe med på jorden, og som han i evigheten skal gi oss ny styrke med. Han er staven som, enda den var skåret av og overgitt til døden, skjøt knopper i oppstandelsens kraft og lever i all evighet. Slik er det bevist at han er den sanne prest, «ifølge et uforgjengelig livs kraft» (Hebr 7,16).

Forhenget er revet. Kristus døde på korset, og vi ser vår Herre Jesu Kristi Gud og Far, han som har utvalgt oss i ham før verdens grunnvoll ble lagt. Mørket er forbi. Ingen røkelsessky skjuler mysteriet. Kristus har ikke noe slør over ansiktet når han viser seg for Guds åsyn for oss, og også vi ser Faderen med utildekket ansikt.

Hele Guds trone stråler nå av barmhjertighetens milde og fredfylte lys, for Lammet, som fant en evig forløsning, er ved Guds høyre hånd. Faderen selv elsker oss. Gud, den Rettferdige og Hellige, har tatt imot oss i den Elskede. Her er det som intet forbilde kunne vise på forhånd: Jesus, både offer og prest, har oppfylt de aronittiske forbildene og hersker etter Melkisedeks vis. Mens han stadig fører oss fram for Faderen, har han alltid medfølelse med oss i våre skrøpeligheter og fristelser og gir oss all den styrke vi trenger på vår pilegrimsferd og i vår strid på jorden.

Men la oss med ærefrykt se på den veien Jesus gikk inn ved, og den stillingen som dermed er gitt alle Guds troende. Vi legger merke til to uttrykk: Han gikk inn én gang for alle med sitt eget blod og fant en evig forløsning for oss, og: Kristi blod, han som i kraft av en evig Ånd bar seg selv fram for Gud.

Ikke uten ærefrykt og beven, men likevel med dyp og høytidelig glede, bør en kristen tale om Kristi dyrebare blod. Her er selve hjertet, vår tros innerste helligdom. Undre dere ikke, brødre, over at denne læren til alle tider er en snublestein og en anstøtsklippe både for vise grekere og for selvrettferdige jøder. Men der menneskets fornuft ikke ser noen visdom, der det ufornyede sinnet tviler, finner feil og spotter, der tilber Guds hellige, og de venter å tilbe for evig. Her er i sannhet midtpunktet i alle Guds åpenbaringer.

Med stadig større klarhet skinner dette mysteriet gjennom hele Skriften. Ser vi det ikke i Abels bedre offer? Ser vi det ikke på Israels dørstolper den minnerike påskenatten? Møter det oss ikke på hver side i 3. Mosebok? Hører vi det ikke i den høytidelige og ettertrykkelige erklæringen: «Uten at blod blir utgytt, blir ikke synd tilgitt» (Hebr 9,22)? Lyser det ikke fram i alle tabernaklets forskrifter? Finner vi det ikke i Jesajas ord når han taler om Messias som utøser sitt liv (Jes 53,12), og i Sakarjas ord: «De skal skue opp til meg som de har gjennomstunget» (Sak 12,10)?

Herren Jesus sa: «Dersom dere ikke eter Menneskesønnens kjød og drikker hans blod, har dere ikke liv i dere!» (Joh 6,53). Og den siste kvelden sa han: «For dette er mitt blod, den nye pakts blod, som utgytes for mange til syndenes forlatelse» (Matt 26,28).

På samme måte legger alle de apostoliske brevene særlig vekt på Herrens død, og især på at hans dyrebare blod ble utgytt. Og i Skriftens siste og høyeste bok, Åpenbaringen, blir denne læren fastholdt med særlig høytidelighet. Den elskede disippel gir ære og pris til ham som elsker oss og løste oss fra våre synder med sitt eget blod, og som gjorde oss til et kongerike, til prester for Gud, sin Far (Åp 1,5–6). Alle de himmelske lovsangene, stemmene fra englene og de hellige i himmelen, tilskriver forløsningen Kristi blod. Blodet tilskriver de de helliges rettferdighet og deres seier over synden og det onde.

Om ingen annen sak er apostlenes lære så ettertrykkelig, så klar og så rik. Denne sannheten fylte deres hjerter og var deres sentrale tanke. Ved Kristi blod er vi som var langt borte, kommet nær. Ved hans blod er vi rettferdiggjort. Kristus led for å hellige oss ved sitt blod. Vi eier – og det for alltid – forløsningen ved hans blod. Hans blod renser oss fra all synd, og menigheten er kjøpt for denne dyrebare

prisen. (*Ef* 2,13; *Rom* 5,9; *Hebr* 13,12; *Ef* 1,7; 1 *Joh* 1,7; *Apg* 20,28; *Åp* 1,5; 5,9 *osv.*)

Som forbildene lærer oss, var det store formålet med Kristi død at hans blod skulle bli utgytt. Ved sitt eget blod gikk han inn i helligdommen.

Og siden intet enkelt offer kunne vise kraften og virkningen av hans dyrebare blod godt nok, nevner apostelen her ikke bare blodet av okser og bukker, men også asken av en kvige. Ved det første ble ypperstepresten, prestene og folket renset seremonielt. Deres misgjerninger og overtredelser ble tatt bort, og helligdommen ble renset, så tjenesten kunne fortsette. Ved det andre ble den rensende og livgivende kraften i Kristi blod framstilt, den som bevarer oss på pilegrimsferden gjennom denne ørkenen av synd og urenhet.

Men disse forbildene kunne ikke gjøre den som utførte tjenesten, fullkommen etter samvittigheten. De ble gitt i Guds barmhjertighet for en mellomtid og for å føre inn et bedre håp. Kristi blod, som han gikk inn i det Aller Helligste ved, gir oss en evig forløsning og en himmelsk fullkommenhet. Her er helliggjørelsen (*hagiazei*, ἁγιάζει, «helliger», 9,13) virkelig.[24]

[24] Asken av en kvige skulle ta bort den urenheten som døden førte med seg. Ordningen er skrevet ned i 4. Mosebok, blant det Gud sørget for at folket hans skulle ha på vandringen gjennom ørkenen. Siden blodet av et slaktet offerdyr ikke var «uforgjengelig», måtte en, for å vise renselsen ved blod fra urenheten som kom av berøring med døden, så å si ha selve blodets vesen i en varig og brukbar form. Den røde kvigen, som aldri hadde båret åk, er et bilde på livet i dets sterkeste, mest fullkomne og fruktbare form. Hun ble slaktet utenfor leiren (Hebr 13,11; 4 Mos 19,3–4). Hun ble brent helt opp, kjøtt, hud og blod, mens presten kastet sedertre, isop og karmosinrødt garn på ilden. Asken av den brente kvigen ble lagt i rennende vann og deretter stenket med isop til seremoniell renselse. Det er også viktig å merke seg at den røde kvigen ikke ble gitt til Aron eller ypperstepresten selv, men til hans sønn eller etterfølger. Ypperstepresten skulle holdes atskilt fra døden. Også her ser vi forbildets ufullkommenhet. Vårt offer er livets Herre, som ved den evige Ånd ofret seg selv og stod opp i et uforgjengelig livs kraft. Kristus er oppfyllelsen. For Kristi blod er ikke bare, så å si, nøkkelen som låser opp det Aller Helligste for ham som vår ypperstepresten og Forløser. Det er ikke bare vår løsepenge, som vi er utfridd fra trelldommen ved, og som gjør at vi er fri fra forbannelsen og kommer nær til Gud. Det skiller oss også fra døden og synden. Det er uforgjengelig, alltid rensende og livgivende. Ved dette blodet er vi skilt fra denne onde verden og seirer, og ved dette blodet holder vi våre klær hvite (Joh 6,53; Åp 7,14). Det som i forbildene nødvendigvis måtte holdes atskilt, er her samlet i enhet og fullkommenhet. På samme måte blir det som virkelig og i sin kraft er gitt oss når vi første gang blir ført inn i forsoningen og adgangen, i rettferdiggjørelsen og helliggjørelsen, stadig gjentatt i vår erfaring. Vi er renset og helliget én gang for alle. Det samme blodet, når vi minnes det og tror på det, renser oss stadig. Forskjellen mellom denne stadige renselsen og den første (etter Joh 13) må aldri glemmes. Ellers faller vi inn i lovtrelldom og går tilbake fra det Aller Helligste til det Hellige. Men på den annen side må vi ikke glemme at blodet er levende. Ved Ånden blir det stadig gjort gjeldende for oss, og ved det har vi fred, en fornyet visshet om tilgivelsen og styrke til tjeneste (1 Pet 1,2).

Vi er skilt fra Gud, den Hellige, ved synden, og fra Gud, den Levende, ved døden. For at vi skal bli ført inn i samfunnet med Gud og få vår samvittighet renset, må vi bli fridd både fra syndens skyld og fra dødens urenhet og makt. Jesu blod er motbildet til de forbildene som renset til den (forbilledlige) tjenesten. Ved Kristi blod blir vi ført fram for den hellige og levende Guds åsyn.

Dette er vår helliggjørelse: at vi blir skilt ut og renset til å tilbe og tjene Gud. Vi blir skilt fra syndens og dødens verden, fra døde gjerninger. Med det må vi forstå alt som ikke springer ut av et liv som Gud har gitt og virket. For ingenting egner seg til å bæres fram for den levende Gud uten at det er levende og åndelig, eller springer ut av samfunnet med den Levende.

Men spør vi: Hvorfor er dette blodet så dyrebart, så virkningsfullt, så altovervinnende? Da er svaret: Ikke bare fordi det er uskyldig, rent og syndfritt – livet til et fullkomment og hellig menneske, gitt frivillig, blodet til en som fullkomment hadde oppfylt Guds lov. Nei, det er fordi Jesus i kraft av en evig Ånd bar seg selv fram. Det vil si: Jesus som døde, var Gud, evig og uendelig, og han ga sitt liv etter den treenige Guddoms evige råd. Faderen hadde gitt ham å ha liv i seg selv. Han er herlighetens Herre – Ånd. (*1 Kor* 2,8; *2 Kor* 3,17.)

Skriften minner oss alltid om guddommen når den taler om Jesu død. Guds Sønn elsket meg og ga seg selv for meg. Gud var i Kristus og forsonte verden med seg selv. Gud kjøpte menigheten med sitt eget blod.

Han som døde, er Guds Sønn i menneskelig natur. Og siden den guddommelige og den menneskelige natur er én person i ham, har hans blod, som han i sin uendelige kjærlighet utgjøt på korset, en evig og usigelig verdi og en guddommelig kraft til å forløse, hellige og rense. Guds Sønn ble menneske, og hans hellige liv ble utøst for oss i hans blod, for han «bar seg selv fram for Gud som et lyteløst offer» (Hebr 9,14).

Den lytefriheten som den seremonielle loven viste på forhånd i offerne, ble oppfylt i absolutt fullkommenhet i Guds Lam. Det var ikke bare kortsynte mennesker som ikke kunne overbevise ham om synd. Det var ikke bare Judas, som forrådte ham, Pontius Pilatus, som felte den urettferdige dommen, og høvedsmannen, som stod ved korset, som vitnet at Jesus var uskyldig og at det ikke fantes noen skyld hos

ham. Det var ikke bare de onde åndene som vitnet, de som kalte ham Guds Hellige.

Her har vi Guds eget vitnesbyrd. Kristus var tjeneren, den utvalgte som Faderen hadde sin glede i. Og da han bar seg selv fram som det fullkomment rene og lyteløse Lam, i denne sin høyeste lydighetshandling som menneske, hadde han hele sin guddommelige persons fullkommenhet og verdi. For han bar seg selv fram i kraft av en evig Ånd. Dette uttrykket sikter ikke så mye til Den Hellige Ånd som til hans sønneforhold og enhet med Faderen, til Guddommens evige hensikt og vilje.

Gud var i Kristus og forsonte. Den hensikten Kristus hadde da han ofret seg selv, var fullkommen både guddommelig og menneskelig. Derfor har hans offer evig og absolutt fullkommenhet, absolutt virkning og evig verdi.[25]

Vi som tror at Kristus ved sitt eget blod er gått inn i det Aller Helligste, har dermed fått en firedobbelt visshet:

1. Kristus har funnet en evig forløsning for oss.
1. Vi har adgang til Gud.
1. Vår samvittighet er renset ved Kristi blod, så vi kan tjene den levende Gud.
1. Det som skal komme, er sikret oss ved ham som er arvingen, og i ham er alle åndelige velsignelser i himmelen allerede nå våre.

1. Den forløsningen Kristus har funnet, er evig. Apostelen bruker uttrykket «fant» om forløsningen. Slik svarte Abraham på Isaks spørsmål: «Gud vil selv se seg ut lammet til brennofferet» (1 Mos 22,8). Og slik åpenbarer budbæreren eller engelen i Jobs bok, tolken eller mellommannen, én av tusen, Guds rettferdighet for et plaget menneske som er overbevist om sin synd, og sier: «Fri ham fra å fare ned i graven! Jeg har funnet løsepenger» (Job 33,23–24). («*Fant for seg selv*» (*bokstavelig*), *som noe alle andre umulig kunne finne – bare guddommelig allmakt, selvoppofrende iver og kjærlighet kunne finne det. Dr. Brown.*)

[25] Uttrykket i vers 12 er svært ettertrykkelig: *dia tou idiou haimatos* (διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος, «ved sitt eget blod»). «I kraft av en evig Ånd» – sml. 7,16: «ifølge et uforgjengelig livs kraft». Hans guddommelige og evige Ånd var ett med Faderens kjærlighetsråd. Dette punktet blir forklart nærmere i kapittel 10.

Underfulle forløsning! I den blir alle Guds egenskaper åpenbart, mens de virker sammen, så Gud får ære i det høyeste, og menneskene han har velbehag i, får fullkommen fred på jorden.

Bare Gud kunne skaffe oss løsepengene (Sal 49,8–10). Uttrykket viser oss på menneskelig vis Guds underfulle visdom, som han har latt strømme rikt over oss, den forunderlige frelsesplanen. Den er høyt over alle skapte tanker og har sitt opphav i Guds eget sinn. Den førte barmhjertighet og sannhet, rett og nåde sammen i harmonisk enhet og gjorde syndens mørke til anledning for den klareste åpenbaring av Guds herlighet. Slik priser Herren sin egen visdom, og hos profetene vekker han ofte vårt trege sinn, så vi skal se med undring og forundring på hans store frelse.

Kristi dyrebare blod kan aldri miste sin kraft før alle Guds utvalgte hellige er samlet i herligheten. Det er en virkelig forløsning fra syndens skyld og makt, fra lovens forbannelse, fra Guds vrede, fra Satans trelldom og fra den annen død. Det er en evig forløsning, for synden er tilgitt, Satan, døden og helvete er overvunnet, en evig rettferdighet er ført inn, og vi er frelst for alltid.

Jesus har forløst oss. Ved å dø i vårt sted, ved å bære våre synder på sitt legeme opp på treet, ved å oppfylle alle de krav en hellig Gud hadde mot oss og ved å bli gjort til et syndoffer og en forbannelse for oss har Herren fridd oss ut av trelldom og fangenskap. Hans blod var løsepengene.

Fordi vi er forløst i samsvar med Guds rettferdighet, har døden ingen brodd. Vi er ikke lenger i trelldom av frykt for døden. Synden har ikke lenger herredømme over oss, for Kristi død har satt oss fri til å tjene og lyde Gud. Guds vrede blir ikke lenger over oss, for det sonende blodet taler nå bare om barmhjertighet og evig kjærlighet. Satan kan ikke lenger anklage Guds utvalgte.

Gud fant forløsningen der mennesket aldri ville ha tenkt på å lete. Han fant den etter sin menneskeblivelse og sin lydighets vei, i korsets død, i dødsangstens mørke, og han førte den fram i glans og skjønnhet, herlighet og kraft ved sin oppstandelse fra de døde.

2. Vi har nå adgang til Gud. Vi er ført fram for Guds eget åsyn. Vi går inn i det Aller Helligste. Forhenget skjuler ikke lenger rådslutningen i Guds underfulle kjærlighet. Synden i kjødet skiller oss ikke lenger fra den Høyestes nærhet. Overveldende alvorlig, og likevel salig og søt,

er denne vissheten. Gud er svært nær hver enkelt av oss. Selv om vi ikke ser ham, er han nærmere enn selve luften vi puster inn, for det er i ham vi er til, lever og beveger oss. Han er oss svært nær, og alle våre tanker og ønsker ligger åpne for ham som ransaker hjertene.

Men enda Gud er oss så overmåte nær, er vi overmåte langt borte fra Gud. Hvem kan måle hvor langt den bortkomne sønnen i det fjerne landet var fra farens hus? Men vi kan beskrive den avstanden med én stavelse, kort, men forferdelig: synd.

Han som alene kan tilgi og ta bort synden, er ikke noe annet sted enn på Guds trone, ved hans høyre hånd. Hos ham er syndenes forlatelse. Min rettferdighet er i himmelen. På Guds trone og ingen andre steder er mitt håp, min trøst og min tillit. Han som har funnet og frelst meg, et fortapt og skyldig får, han som ved sin død har forløst meg, har lagt meg på sine skuldre. Han er ikke lenger her. Han døde én gang for synden, og jeg søker ham ikke lenger blant de døde. Han er steget opp.

Full av glede har han gått hjem og kalt vennene sine sammen for å glede seg over fåret som nå er hos ham i fredens land. Derfor finnes det ikke noe annet sted for meg enn selve himmelen. Overalt ellers ser jeg bare synd og fordømmelse. Hvor kan jeg be eller nærme meg Gud uten en mellommann, uten blodet, uten ypperstepresten? Men Jesu blod, den nye pakts mellommann, Jesus, ypperstepresten som går i forbønn, er i selve himmelen. Da må også jeg be og tilbe der. Jeg har ikke noe annet skjulested enn Kristus i himmelen.

Du som har kommet til Jesus, som har sett opp til ham og er blitt helbredet, du står nå på den andre siden av korset, innenfor forhenget, i det Aller Helligste. Du har fått barmhjertighet. Gud har tilgitt deg alle dine synder og kledd deg i Kristus. Den stillingen Gud har ført deg inn i, kan heretter ikke forandres. Din kunnskap om den og gleden over den kan veksle og vokse, din troskap og tjeneste kan svinge, din erfaring kan stige og synke – men du er alltid Guds barn, tilgitt og elsket, omgitt av Guds barmhjertighet og omsluttet av den samme kjærligheten som Faderen har til Jesus.

Vi er ikke som de jødiske prestene, som under det tidligere tabernaklet holdt seg utenfor det forhenget som ennå ikke var revet, og aldri kom fram for Guds åsyn. Vi er heller ikke som den troende i den gamle pakts tid, som stadig bar fram offer. Han trengte dem fordi han

syndet igjen og igjen, men de var skygger og ga bare en seremoniell renselse i håp om den soningen som skulle komme.

Vi er tilgitt, forløst og gjort rettferdige én gang for alle. Gud ser oss i Kristus, sin Sønn. Vi står alltid for Guds åsyn i kraft av det offeret som har tatt bort synden, og fordi Herren er der, han som Faderen kaller «min Sønn», og som ikke skammer seg over å kalle oss brødre.

Påskelammets blod beskyttet israelittene i Egypt og ga dem full trygghet, og blodet som ble stenket på nådestolen i det Aller Helligste, dekket over Israels overtredelser av Guds lov. Hvor mye mer renser da ikke Kristi dyrebare blod oss fra all synd, så vi av ham blir regnet som hellige og ulastelige – det blodet han gikk inn i selve himmelen med, og som han viser seg med for Guds åsyn for oss?

3. For deg er det gitt det som de troende i den gamle pakt ikke eide: fullkommenhet – frikjennelse og forlatelse for syndene. Din samvittighet er renset og satt fri. Én gang for alle har Gud tatt imot deg i Kristus Jesus, tilgitt deg, antatt deg og kledd deg i en evig rettferdighet. Du har ikke lenger synd på samvittigheten. Det er ingen skyld over deg. Det er ingen fordømmelse. Du er frikjent for retten.

Det som var bestemt for deg i det evige rådet, og som ble vunnet for deg ved Jesu død og oppstandelse, ble virkelig og fullkomment gitt deg da Guds nåde ble overmåte rik mot deg, sammen med troen og kjærligheten i Kristus Jesus. Vår samvittighet erklærer oss rettferdige og antatt, slik Gud erklærer oss rettferdige og antatt, og av samme grunn.

Det samme blodet som ble stenket på nådestolen, har rørt ved vår samvittighet og renset den. Vi vet at vi er blitt Guds rettferdighet i ham. Vi vet at vi er tilgitt og frelst i samsvar med alle Guds fullkommenheter. Derfor er vår samvittighet ikke lenger tynget eller besmittet av vissheten om at vi er fremmede for Gud, eller av frykten for hans mishag.

Men er det mange slike himmelske tilbedere i den nye pakts frihet og kraft? Vi sørger over Israels blindhet og dekket over deres hjerter – men ser vi selv Herrens herlighet med utildekket ansikt? Er det ikke mange blant dem som hører evangeliet, som stadig hører og taler om Guds barmhjertighet og tilgivelse, men likevel aldri kommer til å ta imot Guds nåde helt, avgjort og bevisst? De tror at de som er rettferdiggjort ved tro, har fred, men selv har de ingen fred.

Slik jødene i gamle dager stadig måtte bære fram offer, gjentar de stadig de samme bønnene om tilgivelse og antakelse, og med den samme uklare og vage bevisstheten om at de er antatt. Jødene var ikke i det fulle lyset, men det skyldtes ikke deres vantro. Men nå som det sanne lyset skinner – hvorfor er sjelene i mørke og uvisshet? Nå som sommeren er kommet – hvorfor er hjertet trist, uten solskinn og sang?

Det er fordi samvittigheten ikke er satt fri ved Kristi blod. I det hemmelighetsfulle domskammeret, der travle tanker anklager og unnskylder hverandre som listige og ivrige advokater, lyder en røst som vi ikke kan bestride myndigheten til, og den erklærer oss skyldige. Og Guds vitnesbyrd, som er større enn vår samvittighet, viser oss enda tydeligere vår synd og fordømmelse.

Men når vi er overbevist om vår synd og om at vi er fullstendig ødelagt og hjelpeløse, blir Gud åpenbart som en rettferdig Gud, som rettferdiggjør de skyldige som tror på Jesus. Jesu Kristi, Guds Sønns, blod viser oss den hellige og fullkomne vei som all misgjerning blir tilgitt og all overtredelse tatt bort ved. Og slik dette blodet gjelder i himmelen, slik befrir det samvittigheten fra skyldens byrde og fra byrden av alle våre egne elendige forsøk på å behage Gud og dysse ned vår frykt – døde gjerninger som bare gjør elendigheten større, lik en død vekt.

Nå vender vi oss i sannhet fra synden til Gud. I Kristus Jesus møtes Gud og synderen. Begge ser Herren Jesu blod, og både i helligdommen der oppe og i samvittighetens innerste helligdom er det fred.

Og sier Jesus nå til deg: «Vær frimodig! Dine synder er deg forlatt!» (Matt 9,2), så vær frimodig og hvil i Guds kjærlighet. Se hvordan syndenes forlatelse, forløsningen og antakelsen i Kristus i alle brevene til Guds barn er grunnleggende velsignelser og gaver som alle troende forutsettes å ha tatt imot ved tro, og det én gang for alle.

Likevel er den samvittigheten som er renset på denne måten, mer følsom. Nå kjenner vi bedre vår syndighet, for vi ser synden i lyset av Guds kjærlighet. Hva så? Synd har vi ikke på samvittigheten, men vår syndige natur og at vi stadig synder, kjenner vi på. Vi bekjenner våre synder. Vi ber: «Forlat oss vår skyld.» Vi sørger over vår utroskap, vi ser vår egen ondskap og avskyr den, og vi setter ikke vår lit til kjødet.

Men vi bekjenner for Faderen som barn. Vi bekjenner for nådens trone, der den barmhjertige og medfølende yppersteprest hører på. Vi lærer den dypeste og mest ydmykende lærdommen: å gå med synd og uverdighet til den uendelige kjærlighet, til den grenseløse medfølelse, til den barmhjertighet som aldri svikter, til Faderen som elsker oss, og til Herren som alltid går i forbønn for oss.

Vi ble vasket én gang for alle da vi kom til Jesus. Nå trenger vi å få føttene vasket. Peter vil enten ikke la Jesus vaske føttene hans (falsk ydmykhet), eller han vil at Jesus ikke bare skal vaske føttene, men også hendene og hodet (vantro og igjen falsk ydmykhet). Men da han senere forstod Guds veier, styrket han sine brødre. I sitt brev lærer han dem at glemmer vi at vi er renset fra våre synder, blir vi ufruktbare og blinde (2 Pet 1,8–9). Kunnskapen om at vi er fullkomment og fullstendig antatt, er lydighetens styrke.

For med en urolig og uren samvittighet har mennesket bare døde gjerninger. Det er ikke noe liv i hans følelser, bønner, ord eller handlinger – for er han ikke skilt fra livets kilde? Men som Martin Luther gledet seg over å si – for det vi stadig erfarer, må vi stadig si: «Der det er syndenes forlatelse, der er det liv og all salighet.» Vi får ikke tilgivelse ved gode gjerninger, men ved syndenes forlatelse kommer de gode gjerningene. Fjern først synden fra samvittigheten, så blir den også styrtet fra tronen i hjertet.

Det finnes tre slags mennesker. De verste er de som ikke kjenner synden som en byrde på samvittigheten, men verner om den som en avgud i hjertet. Å, for en oppdagelse i evigheten, at byrden er uutholdelig og avguden en evig pine!

Så er det de som prøver å rense hjertet og leve et rent liv, og som håper å få skyldens byrde bort fra samvittigheten ved det. Hvem kan la være å holde av slike? Men slik kan du ikke få verken en fredfull samvittighet eller et hjerte som elsker Gud.

Kristus er Guds rettferdighet for mennesket. Først blir samvittigheten satt fri, og slik blir hjertet fornyet, og fra det fornyede hjertet strømmer en levende lydighet: «så vi kan tjene den levende Gud».

Det er ved en tro som stadig øves, på Kristi blod og i kraften av det, at vi nå tjener den levende Gud. Vi er frigjort fra synden ved Kristi død og er blitt rettferdighetens tjenere, tjenere for Gud, og «har helliggjørelse som frukt, og til slutt evig liv». (*Rom 6,22.*)

Døde gjerninger kan ikke behage en levende Gud, men nå vandrer vi i et nytt liv og tjener ham med glede i hjertet. «Den levende Gud» – det blir sagt med ettertrykk, for bare den troende kjenner Gud som levende og nærværende, som en som stadig sender sin nådes kraft ned.[26]

Mennesker taler om å komme til himmelen. Gå til himmelen nå! Ikke døden, men troen skal føre deg dit. Jesus er i himmelen, Menneskesønnen, som kom for å søke og frelse det som var fortapt. Se opp til himmelen, alle jordens ender, fattige, skyldige og trengende! Tro det, så skal du der se en Far, en Frelser, den nye og evige pakts mellommann, forsoningens blod. Du skal se en trone og tilbe, en nådens trone, og du skal glede deg. Slik skal du i sannhet og virkelighet høre himmelen til.

Du skal kunne si allerede nå: «Mitt borgerskap er i himmelen». For Kristus er din yppersteprest og Herre ved Guds høyre hånd, og allerede nå forvalter han de «goder» – åndelige og himmelske velsignelser – som vi skal få fullt og fullkomment åpenbart som vår arv når han kommer igjen.

Alt avhenger altså av hva slags tilbedelse det er. Den nye pakts tilbedelse i ånd og sannhet står mot den selvrettferdige eller likegyldige verden, og den står i kontrast til den gamle pakts ordning med forbilder, som aldri førte de troende lenger enn til det første tabernaklet, det Hellige. Den skjer med en samvittighet som er renset fra synd. Den skjer for Guds eget åsyn. Den skjer ved den ene yppersteprestens mellomkomst. Den skjer i kraft av det samme blodet, som alene gir evig forløsning. Bare i denne tilbedelsen er vi frie, i himmelen, utskilt og utfridd fra denne onde verden.

Kapittel 7. Mellommann for den nye pakt

Hebr 9,15–28

Gangen i apostelens framstilling i versene 15–28 er denne: Kristus gikk inn for Guds åsyn med prisen for en evig forløsning. Den første

[26] Den nye pakts lydighet er preget av frihet. Siden den springer ut av kjærligheten i et tilgitt og fornyet hjerte, og siden den skjer i kraften fra Ånden som bor i oss, trenger den ikke ytre forskrifter og lovbud. Vi skal ære og flittig granske all undervisning og alle bud i Guds ord. Men hvor forskjellige er ikke de fra den slags andaktshjelp og asketiske hjelpemidler som finnes i vår tid, som vil styre det indre livet ved å foreskrive bønner for forskjellige timer osv.! Slikt holder sjelen, om ikke i trelldom, så i en barnslig svakhet. Se hvor annerledes dette er: «Enok vandret med Gud» (1 Mos 5,24); «Glede i Herren er deres styrke» (Neh 8,10); «Følg meg!»

virkningen av at han gikk inn, er at vår samvittighet blir renset fra døde gjerninger, så vi kan tjene den levende Gud (9,14). Den andre virkningen er at Kristus dermed er blitt mellommann for den nye pakt, for at de som er kalt, skal få den evige arv som var lovet (9,15).

Kristi død var nødvendig for å stadfeste dette testamentet. For heller ikke den første pakt ble innviet «uten blod». Og dette blodet ble stenket på boken og folket, på teltet og karene som ble brukt i tjenesten, og på «nesten alt», for at Israel fortsatt skulle kunne nærme seg Gud og gjøre sin tjeneste (9,19.21.23).

Motbildet, oppfyllelsen i den nye pakt, er at vår samvittighet er renset. Den himmelske helligdommen er renset med et bedre offer, og etter det ene, fullkomne offeret som Jesus bar fram én gang for alle, er det verken mulig eller nødvendig å gjenta offeret. Kristus har tatt bort synden, og nå venter vi på at han skal komme annen gang i herlighet.

Ved sin død er Jesus blitt mellommann for den nye pakt. Fordi Jesus døde, kan han nå dele ut de gavene han har kjøpt. Den nye pakt er i hans hånd. Han er mellommannen som fører oss fram for Gud som sanne tilbedere, og som bringer arven med alle dens velsignelser og gaver til oss.

Det er kanskje ikke noe ord vi kjenner bedre og bruker oftere enn ordet «pakt» eller «testamente». Vi er vant til å kalle Israels og kirkens hellige bøker Det gamle og Det nye testamente. Og i Frelserens dyrebare innstiftelse, som etter hans vilje skal være disiplenes glede og deres vitnesbyrd for verden til han kommer, hører vi stadig de høytidelige ordene: «Dette begeret er den nye pakt i mitt blod» (Luk 22,20).

Ord som blir brukt ofte, er ikke nødvendigvis riktig forstått eller rett verdsatt. Og da blir nettopp det at vi er så fortrolige med dem, en kilde til fare. For den gale eller mangelfulle tanken vi forbinder med uttrykket, slår dype røtter i oss, og den grunnleggende misforståelsen fører med seg rikelig med villfarelser som brer seg vidt. Disse velkjente ordene, som stadig kommer igjen, uttrykker nemlig bærende grunntanker av første rang.

Vårt eneste vern er et stadig og flittig studium av Skriften og en samvittighetsfull troskap mot prinsippet om at Skriftens tanker og ord skal forklares og bedømmes på Skriftens egen grunn, ut fra Skriftens krets av sannheter og Skriftens måte å se og si tingene på. Bruker vi denne regelen på det vi har foran oss, vil vi finne at den vanlige opp-

fatningen av en pakt som en gjensidig avtale ikke er den samme som Bibelens bruk av ordet. Vi vil også finne at det er en nær sammenheng mellom tanken om en arv som blir testamentert gjennom en død – et testamente – og Skriftens syn på pakten.

Den første og grunnleggende tanken i pakt og testamente er en ordning som Gud har fastsatt, og som kommer til syne i et løfte eller en innstiftelse. Vi leser for eksempel at Gud opprettet en pakt med Noah (1 Mos 6; 9). Her er et guddommelig løfte, ubetinget og uforanderlig, grunnet på hans suverene nåde – en ordning som det behaget ham å opprette, og som han ga en dobbel forsikring om: sitt ord og regnbuen, segl og pant på sin nådepakt.

Herren opprettet også en pakt med Abraham. Han lovet å være Abrahams og hans ætts Gud, å gi dem landet og å gi dem den ætten som alle slekter på jorden skal velsignes i.

Også denne pakten er ubetinget og uforanderlig. Den er ikke en gjensidig avtale, og den avhenger ikke av at mennesket trofast og fullt ut oppfyller fastsatte vilkår. Og siden den helt og holdent har sitt opphav i den evige visdoms og kjærlighets rådslutning, er det umulig at den noen gang kan forandres eller gjøres til intet.

Ingenting som skjer i tiden etter at pakten ble kunngjort, kan på noen måte hindre at den blir oppfylt. Verken loven, som ble gitt fire hundre år senere, eller Israels forferdelige synd da de forkastet sin Herre og Messias, kan forandre Guds nådepakt. «For Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall» (Rom 11,29). Også Abrahams pakt hadde en dobbel forsikring og stadfestelse: løftets ord og omskjærelsens ordning.

I denne pakten er det allerede tydelig at den er et testamente. For her er en arv, og som apostelen forklarer oss, kom den ved et løfte og ble gitt til den ene ætt, Kristus. Apostelen lærer oss også at Abrahams pakt ble stadfestet av Gud i Kristus, og hva det betyr, er klart nå i oppfyllelsens lys. Pakten med Abraham var også et testamente, og som alle testamenter var den knyttet til en død. Den lovet en arv, men en arv som bare kunne bli vår ved Jesu død, han som alene gir forløsning for syndige og skyldige mennesker.

Men for at nådepaktens egenart skulle komme fullt fram, ble lovens ordning gitt som en mellomtid. Og her er det vanskelig både å se den skarpe og klare kontrasten mellom den gamle pakt og den nye

pakt og samtidig å kjenne igjen båndet mellom dem. Her står lov og nåde mot hverandre, her står skygge og sannhet mot hverandre – men det var noe som bandt disse to sidene sammen i den faktiske historien og erfaringen til Guds folk i gammel tid. (*Gal* 3.)

For løftet, som ble gitt til Abraham og ikke til Moses, ble verken satt ut av kraft eller glemt da loven ble gitt. Da Gud handlet med Israel i ørkenen, ga han dem løftet om at de skulle være hans eiendom framfor alle folk – «for hele jorden er min» – og at de skulle få landet til arv. (2 Mos 19,5–6; 23,30; 5 Mos 15,4.)

Loven som Gud ga sitt folk, bygger på dette løftet og svarer til Guds utvelgelse og gunst. Slik han hadde utvalgt og forløst dem, skulle de være et hellig folk og vandre for hans åsyn. Også i de ti bud kom evangeliet om utvelgelsen og forløsningen først: «Jeg er Herren din Gud, som førte deg ut av landet Egypt» (2 Mos 20,2). Derfor var denne pakten eller ordningen knyttet til forløsningen og bygd på den, enda den ikke var en pakt om nåde og guddommelige gaver og krefter, men en gjerningspakt.

Og den ble innviet, som apostelen sier med ettertrykk, ikke uten blod. Både boken, nedtegnelsen av pakten, og hele folket ble stenket med blodet fra forbilledlige offer. For uten at blod blir utgytt, blir ikke synd tilgitt, og Guds løfter kan bare vinnes ved soning.

Men vi vet at dette er et bilde på det ene store offeret, og at alle løftene og velsignelsene i den gamle pakts tid, de som lå under ordningen og bar den, derfor kom ved den sanne Mellommannens død, som lå i framtiden. («*Paktens bok*», *som er nevnt* i 2 Mos 24,7, *der Moses skrev ned den første grunnleggende samlingen av lover* (2 Mos 21–23).)[27]

Når derfor den åndelige israelitt ble overbevist av loven om synd, både som skyld og som en tilstand av urenhet og kraftløshet, fikk han trøst i løftet om arven. Den var alltid av nåde, ubetinget og sikker, og den var sikret på en rettferdig og hellig måte ved soningen.

Ved blodet som Moses stenket på boken og folket, og siden på tabernaklet og alle karene som ble brukt i tjenesten, ble de innviet til den hellige Gud. Selve tabernaklet ble opprettet som en ordning av barmhjertighet midt blant et folk som hadde gjort seg skyldig i en alvorlig

[27] «Blodet av kalvene og bukkene, sammen med vann, skarlagenrød ull og isop» (Hebr 9,19). Vann, skarlagenrød ull og isop er nevnt i forbindelse med renselsen av dem som hadde kommet i berøring med døden (4 Mos 19), og av de spedalske (3 Mos 14,4–7). Sml. også påsken (2 Mos 12,22) og Davids bønn: «Rens meg fra synd med isop» (Sal 51,9).

overtredelse, og selve tabernaklet måtte renses med blod før Herren kunne møte sitt folk der. (2 Mos 32.)

Hvor tydelig meningen med disse jordiske tingene er nå, når vi ser oppfyllelsen i de himmelske og evige tingene!

Jesus lengtet inderlig etter å ete påskemåltidet med disiplene sine. Det var den natten han tok begeret, velsignet det og sa: «Dette begeret er den nye pakt i mitt blod.» Som det sanne offeret – oppfyllelsen av alle de mange forbildene – ble han ofret for oss på Golgata. Ved hans død er arven vunnet for oss. Den er av nåde, og den er gjemt for oss i himmelen, mens vi allerede nå lever og nyter dens kraft og salighet.

Den som testamenterer, er egentlig Gud, for vi er Guds arvinger. Men det er Gud i Kristus, slik vi ser Guds kjærlighet i Kristi død for syndere.

Jesus er arvingen. Dette er Skriftens lære. I lignelsen framstiller Herren selv den siste profeten som Gud sendte til vingården, som en som står høyt over alle tjenerne. Han er den ene Sønnen, Faderens enbårne. Og selv hans fiender trekker den riktige slutningen: Han er arvingen. Dette er Sønnen som Faderen elsket fra evighet, og som han har gitt alle ting. Dette er han som verden ble skapt ved, og som ble innsatt som arving til alle ting. Vi er medarvinger med Kristus, og arven er kjøpt med blod. (*Mark* 12,7; *Hebr* 1,3.)

Men slik forbildene viser på forhånd, hører dette dyrebare blodet til i den himmelske helligdommen. Det hører ikke jorden til, og det åpner heller ikke veien til et jordisk tempel og sikrer jordiske velsignelser. Det er dyrebart og uforgjengelig.[28]

Jesus gikk inn i det Aller Helligste med sitt eget blod. Her er motbildet til at det jordiske tabernaklet ble stenket med blod. Himmelen er nå åpnet for de troende. Det Aller Helligste er salvet med forsoningsblodet. Våre synder stiger ikke lenger opp til himmelen. Motstanderen kan ikke lenger anklage oss for Guds trone. Faderen har gjort fred ved blodet på Kristi kors og forlikt alle ting med seg selv, «enten det er de som er på jorden, eller de som er i himlene» (Kol 1,20). Så stor og virkelig er virkningen av Kristi dyrebare blod! (*Dan* 9,24.)

[28] Sml. i 1 Pet 1 den uforgjengelige arven, forløsningens uforgjengelige pris og gjenfødelsens uforgjengelige sæd. Hele pakten peker på Jesus. Ja, han selv er pakten, for slik står det skrevet om ham: «Jeg vil … gjøre deg til en pakt for folket, til et lys for hedningene» (Jes 42,6).

Frelseren, som ved sitt eget blod gikk inn i selve himmelen for å vise seg for Guds åsyn for oss, er den nye pakts mellommann. Som den førstefødte har han tatt arven i eie, og nå deler han ut til oss nettopp de velsignelsene han har kjøpt oss ved sin død.

1. Jesus har tatt bort synden én gang for alle ved sitt offer. Alt som stod i veien for at Guds uendelige kjærlighet kunne strømme inn i våre hjerter, er tatt bort, og det for alltid, for alle som tror på Jesus. Den døden han døde, døde han for synden én gang for alle, og vi som tror på ham, er utfridd fra syndens, urenhetens og dødens område.

2. Den velsignede Herre har gått inn ved sitt blod, og derfor er også vi steget opp med ham. Det ligger i apostelens ord om at Kristus nå viser seg i himmelen for oss. I Efeserbrevet blir den samme sannheten lært i et annet, men samstemt lys.

Apostlene ble fylt av undring da Jesus ble tatt opp og en sky tok ham bort fra øynene deres. De galileiske mennene stod og stirret opp mot himmelen.

Men da den fulle betydningen av himmelfarten gikk opp for dem, gledet de seg med overmåte stor glede. Den elskede disippel sørget ikke lenger over at han ikke kunne hvile ved den guddommelige Mesters bryst.

Apostlene kjente ikke lenger at Jesus hadde forlatt dem og gått alene inn i det himmelske hjemmet. For de visste at de var steget opp med ham, at de var døde med ham, var begravet med ham, var oppstått med ham og hadde fått plass med ham i himmelen. (*Dette «sammen med» Kristus begynner ved korsfestelsen. Ikke menneskeblivelsen, ikke hans liv og gjerning som profet på jorden, men korset er stedet der Hyrden finner det bortkomne fåret og de to blir forent.*)

3. Derfor ble det stadig klarere at de troende alltid står for Faderen som antatte tilbedere. I urbildet, som tabernaklet var et bilde av, var det ikke noe skille mellom det Hellige og det Aller Helligste. Alle troende er som prester i det Aller Helligste, fordi Jesus Kristus, ypperstepresten, er der «for dem» og er ett med dem.

Alle disse sannhetene blir stilt fram for oss og beseglet for vår tro i Herrens nattverd. Vi legger merke til tre svært underlige og triste måter denne innstiftelsen er blitt misforstått og misbrukt på.

For det første: Nattverden skulle vise og stadfeste det sterke og søte båndet som forener alle disiplene med den ene Mesteren. Likevel

er den blitt anledning til å skille og splitte brødre og til å sette andre bånd i stedet – bånd som ikke er så grunnleggende, så omfattende og så dype som det eneste Kristus anerkjenner: den levende troen på ham, som viser seg i kjærlighet.

For det andre: Herrens nattverd skulle ved et enkelt bilde vise fram åndelige mysterier. Men om selve nattverden er det blitt påstått at den er et mysterium som er vanskelig å fatte, og vanskelig å forklare for andre selv når en har fattet det. Nå er foreningen mellom Kristus og den troende virkelig et mysterium. «Dette mysteriet er stort», utbryter apostelen (Ef 5,32). Vårt åndelige liv, vår vekst og vår glede har sine røtter i Kristus, i hans brutte legeme og utgytte blod. Her ser troen også de helliges samfunn, hans annet komme og vår herlighet med Kristus.

Men av disse åndelige og usynlige virkelighetene har vi i Herrens nattverd et bilde så enkelt og så omfattende at det er den letteste måten å forklare vår Herres evangelium for små barn på. Mange grubler over sakramentets mysterium i stedet for å tenke på mysteriet med foreningen med Kristus ved troen og ved Ånden som bor i oss. For slike er Johannesevangeliet svært lærerikt, både fordi det tier om innstiftelsen, og fordi det så dypt utlegger det «mysteriet» som stilles fram for oss i Herrens nattverd.

For det tredje: Selve hensikten med Herrens nattverd er å vise at Kristus har tatt bort synden ved ett stort offer, én gang for alle. «For så ofte som dere eter dette brødet og drikker av dette begeret, forkynner dere Herrens død» (1 Kor 11,26). Den er minnet om det ene offeret som vi er gjort fullkomne ved. Derfor er det å tale om en gjentakelse av offeret, i hvilken som helst form, å motsi den innerste meningen og hensikten med innstiftelsen.

Kristus døde én gang på korset, én gang gikk han inn i det Aller Helligste med sitt eget blod, og ved denne ene døden og denne ene inngangen har vi forløsning og adgang til Faderen. Derfor er alle velsignelsene i den nye pakt våre.[29]

[29] Alle påstander om at Herrens nattverd er et offer – fra Romas åpenbare oppdiktning om et ublodig offer i messen og ned til mer mystiske og vage oppfatninger – blir tilbakevist av dette kapitlet og av hele Skriftens lære. Ved siden av vår Herres ene offer, som ble båret fram og framstilt for Faderen én gang for alle, taler Det nye testamente bare om åndelige offer – lovsang, bønn og at vi gir oss selv (Rom 12,1; Hebr 13,15–16; 1 Pet 2,5) – og bare om alle troendes prestedømme. Tjenerne i menigheten kaller det aldri prester, men tilsynsmenn, eldste osv. Disse åndelige offerne skal bæres fram stadig, og minnet om Kristi offer skal holdes ofte – et minne ikke så mye om ham selv, han som

Se hva avsnittet vårt lærer, i lyset fra Herrens nattverd. Engang var vi under dødsdommen på grunn av vår skyld, våre overtredelser av Guds hellige lov. Vi hadde forspilt arven. Kristus kom. Han er Sønnen. Han er arvingen. Han kom for å frelse oss. Han kom for å kjøpe dem som var under loven, fri fra lovens forbannelse. Han forløste oss ved sin død på treet, ved å utgyte sitt dyrebare blod. Dette er brødet, dette er begeret. (*Sml. Gal 3, der emnet blir sett i sammenheng med arven.*)

Jesus, den nye pakts mellommann, gir oss arven. Og selve kjernen i denne arven eier vi nå, for vi eter og drikker for Faderens åsyn. Likevel ligger arven ennå i framtiden, for Herrens nattverd peker fram mot oppfyllelsen. «Inntil han kommer» er det gylne leddet mellom Kristi første komme og hans gjenkomst, når vi skal bli herliggjort sammen med ham.

Samme natt som han innstiftet nattverden, sa Jesus til disiplene: «Jeg overgir riket til dere, slik som min Far overga det til meg, for at dere skal ete og drikke ved mitt bord i mitt rike, og sitte på troner og dømme Israels tolv stammer» (Luk 22,29–30).

Vi skal åpenbares med Kristus og herske sammen med ham. Løftet er ennå ikke oppfylt: «Den som seirer, skal arve alle ting» (Åp 21,7). Men når vi forkynner Herrens død, ser vi i håp fram til den endelige frelsen, som skal bli gitt oss når Jesus Kristus åpenbares. (*Grunnteksten, diatithemai hymin basileian (διατίθεμαι ὑμῖν βασιλείαν), betyr: «Jeg overgir riket til dere som ved et testamente.» Sml. Åp 3,21; 12,11; 21,7.*)

Hvor høytidelig lyder ikke ordene: «Dette begeret er den nye pakt i mitt blod»! Dette er i sannhet det sentrale, det grunnleggende og det evige mysteriet. «Med ditt blod kjøpte du oss til Gud» (Åp 5,9), synger vi ved Herrens bord – og det skal være vår sang i evigheten. Dette er den nye sangen for alltid, slik det er den nye pakt for alltid.

Salige er vi om vi leser Skriften som testamentet, om vi som barn og arvinger i Ordet ser dokumentet om vår arv, løftet om herligheten og vissheten om at vi allerede nå eier Kristi uransakelige rikdom.

Se her hvor fullkommen oppfyllelsen er (9,24–27). Den levittiske ypperstepresten gikk inn i det Aller Helligste med offerets blod for å vise

alltid er med oss og som vi stadig tenker på, men om hans ene offer. Herrens nattverd har også en høyere side: den er en ordning som besegler.

seg for Gud som Israels representant. Slik gikk Kristus ved sitt eget blod inn i selve himmelen for oss.

Men oppfyllelsen er ikke som forbildet. Den levittiske yppersteprest gikk inn hvert år, Kristus én gang for alle. Derfor er det ikke behov for å gjenta hans offer. Én gang er han blitt åpenbart, ved tidenes ende, da tidsaldrene nådde sin fullendelse.

Da tiden var fullendt, ble Jesus åpenbart for å ta bort synden virkelig og for alltid. Han ble åpenbart – for i Guds råd var han Lammet allerede før verdens grunnvoll ble lagt, men nå var tiden kommet da han oppfylte Guds frelsesvilje. Én gang bar han manges synder. Som deres stedfortreder bar han det synden hadde fortjent etter Guds hellighet og rettferdighet. Dette er fullført og fullkomment, og nå ligger det bak ham. (*Gal* 4,4; *Sml. 1 Pet* 1,20; *Jes* 53,12.)

Hva er så vår stilling? Med en svært talende overgang taler apostelen nå om mennesket. Han forlater kontrasten mellom det jødiske forbildet og den himmelske virkeligheten og går, strengt tatt, inn på evangeliets område, det glade budskapet for menneskeslekten. Nå er kontrasten Adam og Kristus.

Apostelens ord (9,26–28) kan gjengis mer nøyaktig slik: Men nå er han én gang for alle, ved tidsaldrenes avslutning, blitt åpenbart for å oppheve synden ved sitt offer. Og likesom det er menneskenes lodd én gang å dø, og deretter dom (eller avgjørelse), så skal Kristus, etter å være ofret én gang for å bære manges synder, annen gang vise seg uten synd, til frelse for dem som venter på ham. (Eis athetēsin hamartias (*εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας*, 9,26), «til *å oppheve synden*», *er et svært sterkt uttrykk*.)

Det er to kjeder, den ene mørk og den andre lys. Den ene hører til mennesket, jorden og tiden, den andre er helt av Gud, fra himmelen og evig. Den ene ender i evig herlighet, den andre i evig elendighet. Den mørke kjeden er beskrevet slik i apostelens ord: «Syndens lønn er døden» (Rom 6,23). Leddene er synd, død og dom. Det er fastsatt for det falne og skyldige mennesket å dø, og deretter dommen. Denne kjeden er gjerningspaktens kjede, og forholdet mellom leddene er forholdet mellom det mennesket gjør, og følgene av det, etter Guds rettferdighet og sannhet. Denne rekkefølgen kan umulig brytes.

Den dagen synden kom inn i verden, kom også døden inn, og døden som fører til dom. Døden er ikke, slik så mange dessverre bedrar seg

selv til å tro, overgangen fra synd til herlighet. Slik synden fører til død, fører døden til dom. Sammenhengen mellom synd og dom er uunngåelig, og vår død kan ikke bryte den. Tvert imot er døden leddet imellom. Forgjeves prøver menneskene å sette noe inn mellom død og dom. Det er på denne siden av graven vi må tas ut av denne mørke kjedens område.

For det finnes en annen kjede. Den kom ned fra himmelen. Den har sitt opphav i Guds evige visdom og kjærlighet. Den er av Gud fra begynnelse til slutt. Jesus kom – det er det første leddet. Jesus døde – det er det andre. Jesus kommer igjen for å ta oss til seg – det er det siste. I stedet for mennesket: Menneskesønnen, Guds egen Sønn. I stedet for synderens død: Kristi død. Og i stedet for dommen: de hellige, herliggjort sammen med Kristus.

Men logikken i denne kjeden er ikke så klar som i den første. Synd, død, dom – det er en rett rekkefølge. Men Guds Sønns menneskeblivelse og korset, den syndfrie, fullkomne Menneskesønnen og døden, ser ut til å være motsetninger snarere enn følger av hverandre. Ett eneste ord forklarer det, men dette ordet er en snublestein for mange. Det er stedfortredelse. Jesus kom for å dø som stedfortreder. Den rettferdige ga sitt liv for de urettferdige. Faderen la all vår misgjerning på ham.

Og nå, når synden er tatt bort ved at han én gang for alle bar seg selv fram som offer, ser vi fram til hans herlige gjenkomst. Første gang viste han seg for syndens skyld. Annen gang skal han vise seg uten noe med soningsverket å gjøre, for det er fullført, og de som har elsket hans komme, skal da få arven.

Døden avslutter vårt jordiske liv, og den fører ikke til at livet gjentas, men til dom. Slik er alt som hadde med synd og soning å gjøre, fullført ved Kristi død, og nå står det ikke noe annet foran ham enn hans annet komme. Han skal komme igjen i herlighet.

Ved Herrens bord ser vi ikke annet enn nåde – ikke lønn, men Guds gave, evangeliet, det glade budskap: rettferdighet i stedet for skyld, liv i stedet for død, herlighet i stedet for dom. I stedet for å se tilbake til Adam og overtredelsen minnes vi Kristus og hans lydighet, lydigheten til døden. I stedet for å se fram mot dommen venter vi på Herren, som da skal gi oss det fulle barnekåret og arven, legemets forløsning og herligheten.

Hadde vi vært grunnfestet og rotfestet i dette apostoliske «én gang for alle», ville vi hatt fullkommen fred og et levende håp om Guds herlighet. Her er vår svakhet: Vi setter ikke all vår lit til Kristus, til hans ene og eneste død én gang for alle. Enda vi så ofte sier «Kristus er alt», har vi likevel en hemmelig følelse av at Kristus ikke er alt, og at verket ikke er helt fullført. Er Kristus alt, så lovet være Gud! Han kom. Han døde, han steg opp. Han skal komme tilbake for vår skyld. Slik han døde for oss, må hans gjenkomst være til vår herlighet.

«Kristus er alt», sier Herrens nattverd. Ingenting kan legges til dette brødet eller blandes i dette begeret. «Drikk av det alle» (Matt 26,27). Den velsignede Frelser tar med den svakeste troende og oppmuntrer det knekkede rør og den rykende veke. «Blodet ble utgytt for mange til syndenes forlatelse.» Apostelen bruker nesten samme uttrykk som profeten: Han ble ofret én gang for å bære manges synder.

Nå gleder vi oss i håpet. Synden er tatt bort, og derfor ser troen tilbake og ser Guds kjærlighet i en korsfestet Frelser. Håpet ser fram og ser Herren komme med kronen og arven.

Og selv om også vi må gå gjennom dødsskyggens dal, vet vi at Kristus har gjort døden til intet. Han har tatt bort brodden, og for oss er den ikke lenger et ledd i syndens og dommens mørke kjede. Vi er flyttet ut av mørkets rike. Enten vi sovner inn før Herren kommer igjen, eller fremdeles lever på jorden når han kommer, har vi nå bare én ting å vente: at Kristus viser seg annen gang, uten synd, til frelse.

Da vår Herre var på jorden, kom han som Profeten. Etter sin død og ved sitt blod gikk han inn i himmelen for å være vår prest. Og når han kommer igjen, skal han vise seg som Konge i stor makt og herlighet.

Han som var uten synd på jorden, som ikke kjente til synd og likevel av Gud ble gjort til synd for oss, skal vise seg for sitt folk, som venter på ham og ser fram til hans gjenkomst i et gledefylt, men ydmykt og angerfullt håp. For han kommer til frelse. Han som kommer, er den samme Jesus som steg opp. Det er med ettertrykk Frelseren, han som frir oss fra den kommende vrede. (*Åp* 19–20; 2 *Kor* 5,21; *Rom* 8,3; *Apg* 1,11; 1 *Tess* 1,10.)

Kapittel 8. «Se, jeg kommer»

Hebr 10,1–7

Apostelen har stilt ypperstepresten i den levittiske ordningen opp mot vår Herre. Den ene gikk inn i den jordiske helligdommen, Kristus inn i den himmelske. Den ene gikk inn med offer som ikke kunne rense samvittigheten, Kristus med sitt eget blod, som vi blir helliget ved. Den ene gikk inn hvert år, Kristus én gang for alle.

Ut fra denne opphøyde kontrasten viser apostelen nå at loven selv, hele den levittiske ordningen, ikke var i stand til å gi samvittigheten fullkommen fred og adgang til Guds nærvær. For de stadig gjentatte offerne og gavene viser tydelig at tilbederne aldri var nådd fram til å være virkelig antatt og helliget – at de aldri var kommet dit at det ikke trengtes flere offer.

Derfor sier apostelen: «For» (han viser til det han har lagt fram om det ene offerets fullkommenhet, Hebr 9,24–28) «loven har bare en skygge av de goder som skulle komme» – det vil si av den frelsen, velsignelsen og arven som da lå i framtiden – «ikke tingenes virkelige skikkelse» (slik vi nå har den i Kristus, som er åpenbaringen og oppfyllelsen, selve legemet). «Derfor kan ikke loven, ved de ofrene som hvert år blir båret fram, gjøre dem fullkomne som kommer fram med dem.»[30]

Det profetiske ord ga beskrivelsen av kontrasten og oppfyllelsen. Det vitnet om at slaktoffer og gaver ikke var nok, og det talte om selvoppofrelsen, om hvordan Herrens sanne tjener, Israels Forløser, ga seg selv. Det er denne bestemte siden ved Kristi offer vår oppmerksomhet blir ledet mot i dette kapitlet.

Han som ble ofret, ofret seg selv. I sine lidelser viste han den største styrke og den mest samlede kraft i å gi seg selv. Og fordi han slik oppfylte Guds evige vilje til vår frelse, har han med ett eneste offer for alltid gjort dem fullkomne som blir helliget.

Slik blir vi ført tilbake til den grunnleggende og sentrale sannheten: Jesus er Guds Sønn. Lydighet hører en tjener til, men å være enig og virke sammen med Faderen kjennetegner en sønn. Når vi tenker på den enbårnes evige herlighet og på Jesu lidelser og lydighet, er det

[30] Ordet «skygge»[31] står først med ettertrykk: bare en skygge eller et omriss av de virkelige og evige velsignelsene som er lovet. En skygge har ingen virkelighet i seg selv, men den viser omrisset av det legemet som kaster den. Selve skikkelsen (*ouk autēn tēn eikona*, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα, «ikke selve bildet») er gitt oss i Kristus. Han er de kommende godene i full og varig legemlig skikkelse.

[31] **«skygge»** skian, σκιάν

det guddommelige sønneforholdet tanken vår hviler ved. I det ser vi at Herren og tjeneren er én og samme hellige person, uten brudd.

Det er et kjennetegn ved dette brevet at det viser oss klarere og fyldigere enn noe annet Jesu herlighet, opphøyd ved Guds høyre hånd. Samtidig går det dypere enn de fleste deler av den inspirerte Skrift inn i den trøstefulle sannheten om vår Herres sanne menneskelighet: at hans fristelser og kamper var virkelige, at han trodde, ba og gråt, og at han har fullkommen medfølelse med oss, som han ikke skammer seg over å kalle brødre. Ingen steder i Skriften møter vi en framstilling av Jesus Messias der hans guddommelige majestet og hans menneskelige medfølelse stilles fram så tydelig og likevel så harmonisk.

Derfor har dette brevet, selv om det er mye i det som er vanskelig å forstå, alltid hatt en mektig og trøstende innflytelse på den kristne. Det er hans glede å bekjenne med tilbedende kjærlighet at Jesus er Herre, og å hvile i fredfull visshet om den underfulle sannheten at Herren, som har fått all makt i himmel og på jord, er mennesket Kristus Jesus, «denne Jesus» fra de fredfulle evangeliene, og at det midt på tronen står et lam, likesom det hadde vært slaktet. (*Apg* 1,11; *Åp* 5,6.)

Jesus, Messias, Sønnen, som alle verdener ble skapt ved, og som er innsatt som arving til alle ting, er nå opphøyd høyt over alle engler og makter. Han som fornedret seg selv og var lydig til døden, er nettopp for denne lydighetens skyld satt på tronen ved Guds høyre hånd. I sin menneskelighet har han fått det navn som er over alle navn. Engler og mennesker tilber ham, og i den himmelske helligdommen er han vår kongelige prest. Han er Sønnen som blir for evig, Herre over sitt eget hus, Guds utvalgte folk.

Det er på vår Herres guddom at vår tro og vårt håp hviler. På denne klippen («Du er Messias, den levende Guds Sønn», Matt 16,16) er menigheten bygd.

Med jublende triumf stiller apostelen fram den opphøyde Messias' guddommelige herlighet, og han belyser den med de mest varierte og rike vitnesbyrd fra Skriftene i den gamle pakt. Han går gjennom alle tidligere åpenbaringer og ordninger for å opphøye Frelseren.

Høyt over alle profeter er han Sønnen, Guds eneste fullgode, altomfattende og endelige åpenbaring. Høyt over Moses, tjeneren, er han Herren, mellommann for en bedre pakt. Høyt over Josva er han Guds eneste sanne og evige hvile, han som vi har hvile i her, og som

vi en gang skal holde en fullkommen sabbatshvile i. Høyt over Aron er han den sanne og kongelige prest, som er vår mellommann i den himmelske helligdommen i kraft av et uforgjengelig liv.

I ham alene, og det fordi han er Gud, er alle løfter oppfylt, alle forbilder samlet og alle bilder gjort virkelige. Ja, han overgår dem alle, for hans guddommelige fylde kunne bare skimtes ufullkomment, selv i bilder som Gud hadde innstiftet og i inspirerte profetier. Og også utenfor menneskenes område blir Jesus framstilt som mellommannen, han som alle verdener ble skapt ved, og som de fremdeles blir holdt oppe ved. I ham, som englene tilber både for tronen og når de tjener dem som skal arve frelse, har Guds rådslutninger og hele universet sitt midtpunkt. (*Grunnteksten (Hebr 1) antyder at englenes tjeneste for oss er en tilbedelse av Gud.*)

Dette synet på Kristi herlighet er, likesom den opphøyde Frelseren i Åpenbaringens første syn, så klart og blendende at det overvelder selv kjærlige og tillitsfulle disipler, så de faller ned for Guds Sønn. Men det samme brevet viser oss også Herrens menneskelighet og gir oss et så levende og rørende bilde av at han er vår bror, at ikke engang Lukasevangeliet fører oss inn i en så dyp og trøstende kunnskap om Menneskesønnen, synderes venn, legen full av medynk og ømhet.

Her ser vi Jesus ta på seg vårt kjød og blod, tåle fristelser og gå inn i alle våre vansker, kamper og sorger. Her blir vi vist at Kristi menneskelige natur var virkelig: at han trodde på Gud og var avhengig av ham, at han gråt og kjempet i Getsemane.

Og her blir vi lært at han gikk gjennom alt dette for at han i sin herlighet kan ha medfølelse med oss og komme oss til hjelp i alle våre prøvelser, at han som menneske nå ser med uendelig medfølelse og ømhet på alle sine disipler på jorden, og at vi derfor – med ærefrykt og beven, fordi han er Gud, men likevel med fullkommen frihet og frimodig tillit – kan tre fram for nådens trone, der Jesus, Gud og menneske, fremdeles er både vår bror og vår Herre.

Disse to sidene, som er så underfullt og uatskillelig forent, må alltid stå side om side om vi skal ha adgang til Gud og samfunn med ham. Når enten læren om Herren Jesu guddom eller læren om hans menneskelighet blir forsømt, blir det kilden til alle de vranglærer, sykdommer og skrøpeligheter som plager kristenheten. Er ikke Jesus Gud, har vi ikke sett Faderen, vi er ikke forlikt med ham, og vi er

ikke ført nær til ham som hans forløste og antatte barn. Heller ikke kan noen fornye sjelen, uten den guddommelige Herre, som kan utøse Den Hellige Ånd.

Er Jesus Guds Sønn, trenger og kan ingenting legges til hans offer, hans forbønn og hans kraft til å forvandle og hellige sjelen. Og slik de hebraiske troende ble satt fri fra alle skyggene og forbildene i den levittiske ordningen hvis de forstod Kristi guddom rett, slik har det som senere ble innført – mellommenn blant mennesker og engler, en såkalt gjentakelse av offeret, prestelig mellomkomst og fortjenester som skulle legges til – sin rot i et mangelfullt syn på den guddommelige herligheten i Kristi person og på den fullgode verdien av hans verk, som er fullgod fordi den er uendelig.

Men det er like nødvendig å holde fast ved troen på hans sanne menneskelighet. Menneskene la ikke for sterk vekt på Jesu guddom, men de gjorde det på en ensidig og usann måte. Da innbilte de seg at hans fullkommenhet, hans plettfrie renhet og hans majestetiske hellighet stod i veien for at vi kunne komme til ham med frimodighet og med den frie og uhemmede tillit som alene gjør at vi kan utøse hele vårt hjerte.

Jesus syntes så majestetisk og herlig, så høyt opphøyd over himlene, så hellig og plettfri, at menneskene glemte hans uendelige barmhjertighet og ømhet og den uuttømmelige rikdommen i hans menneskelige medfølelse. De innbilte seg at et syndig menneske, bedre enn de selv, men likevel ufullkomment, måtte tre imellom som mellommann mellom dem og Jesus. Særlig mente de å finne en slik mellommann i jomfru Maria, hvis kvinnelige mildhet og medfølelse gjorde det lettere for dem å komme nær i sin svakhet og syndighet. Å, hvor lite slike tanker stemmer med det velsignede evangeliet! Hvor vanærende de er både for vår Herres guddom og for hans menneskelighet!

Dette er gudsfryktens store mysterium: at vår mellommann er Gud, rik på uendelig kjærlighet og barmhjertighet, og at han er menneske, fullkommen i medfølelse og ømhet. Som om ufullkomne og syndige mennesker, eller engler, som er skapt og derfor begrenset, noen gang fullt ut kunne kjenne menneskehjertet! Som om en begrenset medfølelse og kjærlighet noen gang kunne lodde dybden i vår sorg og lege den! Som om noen annen enn Jesus kunne forene

fullkommen medfølelse med synderen med det fullkomne mål og den fulle kraft til å føre oss inn i samfunn og samklang med Gud!

Mellom Jesus, menighetens brudgom, og sjelen kan ingen tre imellom. Han alene vet hva som bor i mennesket. Han alene elsker oss fullkomment. Han alene har veien inn til hjertet og makt til å si: «La ikke deres hjerte forferdes!» (Joh 14,1). Vår sorg, vår synd og vår nød ligger for dypt for menneskelig hjelp.

En gang mens han ennå var på jorden, våget hans mor Maria, som også vi sammen med alle slekter av troende priser salig, å gripe inn på vegne av gjestene. Hun sa: «De har ikke vin.» Men den samme Herren, som som barn var lydig mot Maria, sin mor, og som sønn husket henne med takknemlighet og hengivenhet selv på korset og overgav henne til den disippelen han elsket, anerkjenner her ingen mellommannsstilling og intet særlig krav på hans hengivenhet og hjelp. Her kaller han henne ikke mor. Han anerkjenner ikke hennes myndighet som mor. Tonen i svaret hans virker fremmed og streng: «Kvinne, hva vil du meg?» (Joh 2,3–4).

Evangelisten Johannes, som forteller om dette, stod den salige jomfru særlig nær og så på henne med særlig ærbødighet og hengivenhet. Hun var blitt betrodd i hans omsorg av hans elskede Herre.

Hva betyr da Kristi ord, som Johannes har skrevet ned? Han hadde allerede som barn sagt til Maria og Josef: «Visste dere ikke at jeg må være i min Fars hus?» (Luk 2,49). Med det hadde han åpenbart for dem at han var Guds Sønn og stod høyt over alle mennesker. Likevel vendte han tilbake med dem til Nasaret og var i ydmykhet lydig mot sine foreldre, og slik adlød han budet fra Faderen som hadde sendt ham.

I Nasaret, som barn og ung, kalte han utvilsomt alltid Maria «mor», og han adlød og æret henne alltid. Men nå hadde han tatt fatt på sitt verk. Han hadde begynt sin tjeneste, fylt av Den Hellige Ånd.

I bryllupet i Kana trer Jesus fram som Herren, som menighetens sanne brudgom. Her åpenbarer han sin herlighet. Her kjenner Jesus ingen andre enn Faderen og de barna Gud har gitt ham. «Hvem er min mor, og hvem er mine brødre? … For den som gjør min himmelske Fars vilje, han er min bror og søster og mor» (Matt 12,48.50).

Herren viker tilbake for Maria fordi hun bringer sin myndighet og innflytelse som mor inn på et område der den ikke hører hjemme.

Hun prøver å stille seg ved hans side i riket, der han alene er konge. Jesus er Herre, og det finnes ingen i himmelen eller på jorden som på noen måte eller i noen grad kan dele hans trone som mellommann.

Hvor tydelig lærer ikke denne hendelsen oss at Maria, så høyt benådet hun var i Kristi rike, bare er én blant titusener, en disippel av Jesus. Slik finner vi henne nevnt i Apostlenes gjerninger som en av de troende som holdt sammen i bønn om at Ånden måtte komme, slik det var lovet. I ingen av brevene er hun nevnt igjen.

Vi hører stadig om vår Herres himmelfart og opphøyelse – men finnes det den minste antydning om at hun skulle ha fart opp til himmelen? Leser vi noen gang i de synene av den himmelske herligheten som ble gitt Johannes, at Maria troner sammen med Herren eller nær ham, eller at hun har noen særlig stilling blant englene og de herliggjorte hellige? Vi leser om engler og livsvesener, om eldste og martyrer og om skarer i hvite klær. Men hvor leser vi om jomfru Maria, om en himmeldronning, om en barmhjertig og overbærende forbeder som appellerer til sin sønns kjærlighet?

Nei, Jesus sa til henne: «Kvinne, hva vil du meg?» Hvor mye mer er han ikke nå, i sin opphøyelse, den ene og eneste Herre! Han alene ransaker hjertene. Han er Israels trøst, han leger den sårede ånd, han er Hodet som alle velsignelser strømmer ned fra til hans lemmer. Det er han som gir oss gledens olje og styrker oss med den sanne vinen.

Maria trer tilbake fra sin stilling som mor og fra den gale holdningen hun hadde inntatt. Hennes følsomme hjerte forstår Jesus straks. Som en sann disippel peker hun på den ene Herre og Frelser, og hun vender alles øyne og hjerter mot ham alene og sier det store ordet: «Hva han sier til dere, det skal dere gjøre» (Joh 2,5).

Jeg tror vi ærer, aktverdiggjør og elsker jomfru Maria mer enn de romersk-katolske gjør med sin falske og ubibelske dyrkelse. Hennes ord «Hva han sier til dere, det skal dere gjøre» viser oss hennes sanne storhet, hennes ydmykhet og hennes tro. Igjen opphøyde hennes sjel Herren og frydet seg i hennes Frelser. Hun viser hele menigheten bort fra seg selv til Herren Jesus. Hun erkjenner at han er den eneste Mester. Og derfor gleder vi oss i ham, den eneste mellommann, som er uendelig hellig og uendelig barmhjertig.

All farslig omtanke og styrke, all morslig ømhet, omsorg for det minste, oppfinnsomhet, snarhet og utholdende tålmodighet, all

broderlig troskap og medfølelse er bare svake bilder av hans kjærlighet. Mennesket Kristus Jesus, som all fullkommenhet hos mann og kvinne er samlet i, Herren som er ovenfra, allvitende, allmektig og fullkomment god – ham har vi, og vi trenger ingen annen mellommann enn Kristus Jesus.

Men i vårt avsnitt viser apostelen oss en annen side ved Kristi person og verk. Vi blir minnet om sannheten om at Jesus er Guds evige Ord og Sønn, som har livet i seg selv. Vi må alltid gå tilbake til denne grunnleggende og overmåte trøstende sannheten om vår Herres guddom. Bare Faderen i himmelen kan åpenbare dette mysteriet for vårt sinn og hjerte slik at vi ser opp til Jesus med tilbedende kjærlighet og tillit.

Vi tilber ikke et menneske som er gjort til gud, men Gud som er blitt menneske. Vi tilber ikke et fullkomment menneske som på grunn av sin fullkomne og hellige menneskelighet ble opphøyd til en himmelsk stilling, men Guds Sønn, som kom ned fra himmelen og vendte tilbake til den herligheten han hadde før verdens grunnvoll ble lagt.

Jesus, som ble født av jomfru Maria, som levde i lydighet mot Faderen, som led og døde, og som nå sitter ved Majestetens høyre hånd i det høye, kom til verden ikke bare fordi Faderen sendte ham, men fordi han selv fritt sa ja, var enig og virket med. I Betlehems krybbe er barnet som er født oss, Under, Veldig Gud, Evig Far (Jes 9,6). Profeten fra Galilea sier til sin samtid: «JEG ER før Abraham ble til» (Joh 8,58). Nåden som viste seg i hans død, hadde sin kilde i den evige kjærligheten som den evige Visdom hadde til menneskenes barn. (*Ordsp* 8.)

Han er Guds Sønn fra evighet. Og i den hemmelighetsfulle evigheten før verden ble skapt, i hans herlighet før verden ble til, var dette sinnet i Sønnen: at han ville fornedre seg og ta en tjeners skikkelse på seg og adlyde hele Guds rådslutning om å forløse det falne mennesket. Hele hans liv på jorden, med hans lydighet og død, og hans stedfortredelse for syndere, var hans egen frivillige beslutning og gjerning.

Det er sant at Faderen sendte ham. Men slik er enheten og samklangen i den velsignede treenighet at det er like sant å si: Sønnen kom. Jesu kjærlighet, at han ga seg selv i vårt sted, Guds Sønns usigelige fornedrelse – alt har sitt opphav ikke i tiden, men i evigheten, i Faderens uendelige Sønn, som har livet i seg selv og er hans likemann.

Han tok vår natur på seg. Ved sin egen vilje ble han kjød. Fra evighet tilbød han seg selv for å fullføre Guds vilje til vår frelse. Han måtte være Gud for å ha makt til å ofre seg selv fritt. Han måtte ta vår natur på seg for å fullføre dette offeret. Bare Guds Sønn kunne påta seg verket med vår forløsning. Bare som menneske kunne han fullføre det.

Det er derfor Skriften avdekker for oss det store mysteriet om den evige pakt. Det er ikke for å tilfredsstille en vanhellig lyst til å se inn i ting som ligger altfor høyt for vårt blikk, men for å vise oss den evige Sønns underfulle kjærlighet og den sanne karakteren og den uendelige fortjenesten ved hans lydighet og død.

Rådslutningen mellom Faderen og Sønnen må alltid forbli et mysterium av høytidelig og overveldende majestet. Vi tenker på evigheten før skapelsen, på den stille evigheten før ordet «Bli lys!» (1 Mos 1,3) ble sagt, før englene sang sammen og morgenstjernene jublet. Og allerede da hører troen det uskapte Ordet, som var hos Gud og var Gud, den enbårnes røst, som svarer på Faderens rådslutning og sier: «Se, jeg kommer.» I dette evige området er det eneste solskinnet som aldri skyes over. Her alene er den grunnvollen som aldri kan rokkes.

«Faderen elsker Sønnen, og alt har han gitt i hans hånd» (Joh 3,35). «Derfor elsker Faderen meg, fordi jeg setter mitt liv til» (Joh 10,17). «De var dine, og du ga dem til meg» (Joh 17,6). «Ingen skal rive dem ut av min hånd … Jeg og Faderen er ett» (Joh 10,28.30). Hva er alle disse trøstende og dyrebare forsikringene annet enn vitnesbyrd om den evige enigheten mellom Faderen og Sønnen? I den påtok Sønnen seg å gjøre Guds frelsesvilje, med sin menneskeblivelse, lydighet og død, og Faderen på sin side å opphøye, krone og berike ham som menighetens Hode og arving til alle ting.

Nå ser Jesus frukten av sin sjels møye og mettes (Jes 53,11), og også vi gleder oss. Kristi glede blir i oss, og vår glede er fullkommen.

Tre svært praktiske sannheter følger av denne åpenbaringen:

1. Ingen annen enn Guds Sønn kunne bære fram for Faderen et offer som behaget ham og forlikte oss med ham på en fullkommen måte. Brennofferne og syndofferne var innstiftet bare som skygger og midlertidige forbilder på det ene offeret: at Guds Sønn ga seg selv for å gjøre hele Guds vilje, frelsens rådslutning. Det er dette guddommelige og evige offeret, der han gir seg selv til Faderen, som Herren

Jesu menneskeblivelse og død har sine røtter i. Det er det frivillige ved hans komme og hans lidelse, og Mellommannens guddommelige verdighet, som gjør hans verk fullkomment – helt enestående. Ingenting kan sammenlignes med det, og det kan umulig gjentas.

Derfor er det umulig å skille læren om Kristi guddom fra læren om hans sonoffer. Kristi lidelser må bli fullstendig misforstått når vi ikke erkjenner Jesus som Guds Sønn, som kom for å gi sitt liv. I vår Herres død hadde Faderen sin glede. Dette syndofferet var også et offer til Gud, en velbehagelig duft. Her ble ikke bare en straff båret, men «Guds vilje» ble gjort. Hans evige rådslutning ble oppfylt, rettferdigheten ble opphøyd, og Guds kjærlighet ble åpenbart i lidelser av uendelig dybde og i en fullkommen tros styrke.

2. Stig opp fra elven til kilden, fra lysets og kjærlighetens stråler til deres evige opphav og utspring. Du kjenner Herren Jesu nåde, hvordan han var fattig på jorden og ikke hadde noe sted å helle sitt hode. Husk at han som var fattig, var blitt fattig av egen fri vilje, enda han var rik, himmelens og jordens Herre (2 Kor 8,9). Du kjenner Herren Jesu nåde, at han ble født av en kvinne, født under loven (Gal 4,4). Husk at det var han selv, av egen fri vilje og i sin kjærlighets uendelige kraft, som la sin herlighet til side og uttømte seg selv.

Du minnes hans mildhet og saktmodighet, hans arbeid og slit, hans utrettelige iver og hans urokkelige tålmodighet. Han lærte lydighet. Men husk at det var Sønnen, Faderens likemann, som av eget valg lærte lydighet. Du ser ham forkastet og spottet, slått, slått i ansiktet, spyttet på, hudstrøket og naglet til korset. Du sier: «en smertenes mann, vel kjent med sykdom» (Jes 53,3). Husk også å si: Du sterke og herlige Guds Sønn, som alle englenes hærskarer adlyder, du som av din egen guddommelige vilje og makt bærer verdens synd og ved den evige Ånd ofrer deg selv som løsepenge for dine brødre!

Se i Jesu liv, lydighet og dødsangst uttrykket for at han fritt ga seg selv og tok din sak på seg, slik det ble fullbyrdet i evigheten i hans egen fullkomment herlige og uendelige guddom. Vokt deg for bare å se troen og lydigheten, Menneskesønnens lidelser og død, i ham. Se hans evige guddom stråle igjennom og bære hele hans menneskelighet. Fordi hans blod er Guds Sønns blod, utgytt fritt etter den evige pakt, renser det fra all synd. Hvem kan lodde dybden av en slik kjærlighet, en slik nåde, et slikt offer?

3. Og til slutt: Denne sannheten er åpenbart for oss, ikke bare for å grunnfeste våre hjerter i fred og fylle oss med tilbedende takk og glede. Her blir det også, underlig nok, stilt fram et forbilde vi skal etterligne, et livsprinsipp vi skal ta til oss.

Så underfullt er høye mysterier og dype læresannheter flettet sammen med de daglige pliktene og forvandlingen av vår karakter, at apostelen Paulus, når han formaner filipperne til å holde seg borte fra strid og tom ære og til å vise broderkjærlighet og hjelpsomhet, stiger opp fra vår lave, jordiske sti til dette høyeste området, den evige pakt: «Gjør ikke noe av ærgjerrighet eller av lyst til tom ære, men akt hverandre i ydmykhet høyere enn dere selv. Ingen må bare se på sitt eget, men enhver må også ha de andres gagn for øye.»

Så fortsetter han med en opphøyd og dyp overgang: «La dette sinn være i dere, som òg var i Kristus Jesus» (fra evighet), «han som, da han var i Guds skikkelse, … uttømte seg selv idet han tok en tjeners skikkelse på seg, da han kom i menneskers liknelse. Og da han i sin ferd var funnet som et menneske, fornedret han seg selv og ble lydig til døden – ja, døden på korset» (Fil 2,3–8).

Salige apostel, som alltid i inderlig tilbedelse og kjærlighet så bildet av den Herre Jesus som viste seg for ham som herlighetens Herre og de fortaptes Frelser! Paulus fant det lett å tjene, å bøye seg, å lide, å tåle vanære og spott, å bli slått og hudstrøket, å bli hatet av sine brødre og mistenkt av sine meddisipler, å bære byrden av alle menighetene – og å bli møtt med fiendskap desto mer jo sterkere han elsket. For han husket at Guds Sønn elsket ham før verdens grunnvoll ble lagt.

La oss minnes det mørke opphavet til egenkjærlighet, ulydighet, ærgjerrighet og stolthet, og så stige opp til den himmelske og evige grunnvollen for ydmykhet, lydighet, kjærlighet og selvfornektelse: til Kristus. Og siden vi skylder alt til ham som elsket oss og vasket oss fra vår synd i sitt eget blod, la oss ikke bare være hans skyldnere, men også hans etterfølgere – han som ikke kom for å gjøre sin egen vilje og la seg tjene, men som kom for å elske og tjene, gi og velsigne, lide og dø.

Han elsket *meg*! Å, for en kontrast! La oss da ta imot Kristi kjærlighet og elske med hans kjærlighet. Ett med Kristus, la oss fremstille oss selv som et levende offer for Faderen – «jeg formaner dere altså, brødre, ved Guds miskunn» (Rom 12,1)!

Kapittel 9. «Etter sin gode vilje»

Hebr 10,7–10

Selv om mennesket er en endelig og begrenset skapning, kan bare evigheten mette hjertet hans. Vi kan ikke forestille oss evigheten, verken den endeløse tilværelsen som ligger foran oss, eller – for å bruke et språk som er utilstrekkelig og nesten selvmotsigende, men som er det eneste vi har – den evigheten som gikk forut for tiden. Likevel kan menneskehjertet bare finne hvile i Guds evige kjærlighet: en kjærlighet uten begynnelse, som ikke har sin kilde i tiden, og som skal vare til evig tid, et hav uten strand, en fylde som aldri kan tømmes.

Jeg må vite, ikke bare at Gud elsker meg nå, men at han vil elske meg for alltid. Og jeg må vite, ikke bare at framtiden er uten grenser, men at Guds kjærlighet er fra evighet, sin egen årsak og sitt eget opphav. I Kristus Jesus, Guds evige Sønn, som Faderen så som Lammet slaktet før verdens grunnvoll ble lagt, har Gud utvalgt oss til evig liv og herlighet. I ham ser vi og eier vi den miskunn som er fra evighet til evighet. I ham har vi vissheten om at Gud elsker oss med en evig kjærlighet. (*1 Pet* 1,20; *Ef* 1,4; *Sal* 103,17; *Jer* 31,3.)

Denne evige karakteren ved Guds kjærlighet i Kristus Jesus blir åpnet for oss særlig i skriftene til apostlene Johannes og Paulus. De ser den fra forskjellige synsvinkler, og den ene bekrefter og utfyller den andre. Den elskede disippelen var oppdratt i døperen Johannes' skole, og det var døperen som førte ham til Frelseren. Det ser ut til at han fant den lovede Messias i Jesus uten noen hard kamp eller brå overgang. Han ble dratt av Menneskesønnens milde, men uimotståelige, stille, men dype tiltrekning, og han lå ved hans bryst. Han sto ham nærmest i menneskelig vennskap og hengivenhet, og med den dypeste ærefrykt så han den Enbårnes herlighet.

I sine skrifter er Johannes som en ørn som svever i de høyeste og mest strålende høyder. Han ser ned på verden og viser oss sannheten i dens guddommelige og evige skikkelse. Derfor dveler han ved kontrasten mellom verden og menigheten, mellom verden og de menneskene ut av verden som Faderen gir Sønnen, mellom folket som ikke tror fordi de ikke er Kristi får, og sjelene som er dratt av Faderen og hører Hyrdens røst.

Han dveler ved kontrasten mellom verden, som ligger i den ondes makt, mørkets rike, og de troende, som seirer over verden og til slutt skal regjere med Kristus over en jord som er lagt under ham og fornyet.

Ingen annen del av Skriften beskriver denne kontrasten med en slik streng skarphet, og ingen fører den så klart tilbake til sin siste grunn og fram til sitt endelige utfall.

På den ene siden har vi Gud, Kristus og de som er av Gud: de som er født av ham, som har den guddommelige sæd blivende i seg, som ikke er av verden, som er Kristi får, som han ber for og dør for, som skal vandre med ham i hvite klær og arve alle ting. På den andre siden har vi verden, mennesker som ikke er av Gud, som har djevelen til far, og som til slutt blir kastet i ildsjøen.

Det er som om verdens historie og utviklingens gang har stanset for Johannes. Han stiger opp til den siste åpenbaringen av tingenes vesen og til deres første opphav i Guds råd. (*Johannes er framfor alle, som oldkirken skjønte, teologen. Han ser alt teologisk, det vil si fra det guddommelige og evige synspunkt. Det er underlig at en flau latitudinarisme har gitt seg ut for å ha et særlig åndsfellesskap med denne tordensønnen.*[32])

Apostelen Paulus begynner, i samsvar med sin egen indre historie, med mennesket og stiger oppover. Johannes viser hvordan det livet som var hos Gud fra evighet, ble åpenbart.

Paulus beskriver hvordan et syndig, skyldig og fordømt, men likevel selvrettferdig menneske av nåde blir ført til å finne rettferdighet og liv i Herren. Han stiger opp fra jorden til himmelen. Derfor er apostelen Paulus en større hjelp som veileder, særlig for dem som søker veien til å bli godtatt av Gud og få liv. Med den medfølelse og klarhet som en dyp personlig erfaring gir, går han inn i vanskelighetene og kampene i våre hjerter. La oss nå se hvordan apostelen Paulus ut fra erfaringen kommer fram til evangeliets evige karakter.

Jesus viste seg for ham, og det loven ikke kunne gi ham – en rettferdighet å stå i for Gud, et liv til å tjene Gud og glede seg i ham – fikk han som en gave i Jesus. Det gamle var dermed forbi, og den pakt, den vei

[32]Latitudinarierne var opprinnelig en gruppe engelske teologer på 1600-tallet, mange av dem knyttet til universitetet i Cambridge. De var moderate anglikanere som la liten vekt på bestemte læresetninger.

og den ordning han nå sto i, var ny – ny i motsetning til Moseloven, den levittiske ordning, gjerningenes pakt som ble sluttet på Sinaifjellet.

Men da han tenkte etter, ble det klart for ham at denne forandringen ikke var noen ettertanke hos Gud. Det gamle ble satt til side, et annet og klarere lys kom, og det første bleknet for det. En annen mellommann kom, en som var selve virkeligheten, og det symbolske og forbilledlige forsvant.

Men alt dette var nytt bare i den forstand at loven var kommet først. I virkeligheten var det den opprinnelige, den første tanken, og loven kom bare inn for en tid, for å forberede, forkynne og avbilde evangeliet. Loven er gammel fordi den kom først i tid, og evangeliet er nytt fordi det kom etterpå. Men den gamle pakt forsvinner fordi dens opphav er i tiden, mens evangeliet blir stående fordi dets opphav ikke er i tiden, men i evigheten.

Denne tanken uttrykker apostelen svært ofte og med stor kjærlighet. Han viser at løftet ble gitt Abraham før loven ble gitt, at nådens pakt gikk foran gjerningenes pakt. Men denne forrangen bygger igjen på at nådens ordning og vei har en vesentlig og evig forrang. Guds opprinnelige og evige plan er nå åpenbart i forkynnelsen av evangeliet. Skriften – slik Paulus taler om den som en person – har aldri ment noe annet enn evangeliet. Den har alltid hatt blikket festet på Guds evige, frie og altomfattende nåde i Kristus Jesus. (*Gal* 3,8.)

Loven ble bare gitt som en midlertidig ordning, et innskudd. Den nye pakt er den evige pakt – evig i enhver betydning av ordet. Den er den siste; den kan aldri bli gammel og foreldet. Den har en livskraft som skal vare til evig tid. Ingenting nyere kan avløse den.

Men nådens pakt er evig også i en annen og mer hemmelighetsfull forstand. Apostelen satte naturlig nok den gamle ordning opp mot den nye veien til frelse, av nåde i Kristus Jesus. Overgangen fra Moses tilbake til Abraham viste ham straks at loven var midlertidig. Skriftens historie henger sammen, og Skriften selv er en enhet. Det viste ham at evangeliet var Guds tanke helt fra begynnelsen. Men hans tanke og vår tanke kan ikke stanse der.

All profeti peker på Messias, på at Gud blir vår Frelser og vår rettferdighet. Dette var altså Guds opprinnelige og evige tanke, og slik

blir profetiene og deres oppfyllelse ført tilbake til Guds forsett, til hans evige vilje og råd.

Jeg minner deg om skriftsteder som disse: «I ham har han utvalgt oss før verdens grunnvoll ble lagt … I kjærlighet har han forut bestemt oss til å få barnekår hos seg ved Jesus Kristus … da han kunngjorde oss sin viljes mysterium, etter sitt frie råd, som han forut fattet hos seg selv.» «I håp om evig liv. Det har Gud, som ikke kan lyve, gitt løfte om fra evighet av.» «Han er den som har frelst oss og kalt oss med et hellig kall. Han gjorde det ikke etter våre gjerninger, men etter sin egen rådslutning og nåde, den som han ga oss i Kristus Jesus fra evighet av. Nå er denne nåden blitt åpenbart ved vår frelser Jesu Kristi åpenbaring.» (*Ef* 1,4.5–9; Tit 1,2; 2 T*im* 1,9–10.)

Jesu Kristi komme og gjerning, frelsen av nåde uten gjerninger og fortjeneste, vårt barnekår og vår herliggjørelse har sin rot i Guds evige råd. På samme måte drev Paulus' egen personlige erfaring, både i omvendelsen og i livet etterpå, ham inn i evighetens rike og luft.

Han som før var en spotter, en forfølger og en voldsmann, fikk miskunn. Riktignok hadde han handlet uvitende i vantro. Men ikke bare var uvitenheten hans selvforskyldt og vantroen hans skyldig; det var også bare den suverene, frie og ufortjente nåden som opplyste uvitenheten og drev vantroen bort. For som han selv forklarer det: «Vår Herres nåde ble overmåte rik med tro og kjærlighet i Kristus Jesus» (1 Tim 1,13–14).

Det vil si at troen og kjærligheten ble gitt og plantet i ham av Herren selv. Av nåde ble han frelst, ved tro, og troen var ikke av ham selv, den var Guds gave (Ef 2,8). Dette var noe han hadde erfart og visste.

Men den nåden som slik hadde oppsøkt ham, førte ham enda lenger, tilbake til sitt opphav. Da Herren kalte ham, sa han at Paulus var et utvalgt redskap for ham (Apg 9,15). Når apostelen ser tilbake på dette avgjørende vendepunktet i livet sitt, skriver han derfor: «Men da han som utvalgte meg fra mors liv og kalte meg ved sin nåde, etter sin gode vilje besluttet å åpenbare sin Sønn i meg …» (Gal 1,15–16).

Derfor fører han sin omvendelse tilbake til Guds utvelgende kjærlighet, slik også frelsen er en fri og fullkommen gave av guddommelig rettferdighet og liv. Slik skriver han også til tessalonikerne: «Vi vet jo at dere er utvalgt, brødre, dere som er elsket av Gud. For vårt evange-

lium kom ikke til dere bare i ord, men også i kraft og i Den Hellige Ånd og med full overbevisning» (1 Tess 1,4–5).

Men se på livet etterpå for den sjel som er født på ny. I de mange prøvelsene og lidelsene, i de skiftende og tunge kårene i det åndelige livet, i de heftige og listige fristelsene til hovmod og motløshet – hva er da den kristnes trøst, oppmuntring og styrkedrikk? Er det ikke dette: «For vi vet at alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud, dem som etter hans råd er kalt» (Rom 8,28)?

Og igjen: «Hvem vil anklage Guds utvalgte?» (Rom 8,33). Og igjen: «Han som begynte en god gjerning i dere, vil fullføre den inntil Jesu Kristi dag» (Fil 1,6). Og enda en gang: «Herren skal fri meg fra all ond gjerning, og frelse meg inn i sitt himmelske rike» (2 Tim 4,18).

Er ikke Guds utvelgelse det hav av kjærlighet som omgir vårt kristenliv på jorden som en øy, og som vi aldri kan miste av syne lenge av gangen? Er den ikke vår siste tilflukt i svakhet, i nød og i prøvelser?

Slik stiger vi opp til Guds evige råd, enten vi ser på hvordan evangeliets ordning forholder seg til loven, på den guddommelige rettferdighet og det liv vi får ved tro på den korsfestede Frelser, på nådens verk i omvendelsen eller på den troendes åndelige erfaring. Alt er av Gud. Den uendelige kjærlighet besluttet fra evighet å kle oss med guddommelig og fullkommen rettferdighet og fornye oss til en uforgjengelig arv – og det ved Sønnens gave og selvhengivelse.

Den korsfestede Jesus er midtpunktet i Guds evige råd og det som åpenbarer det. For «Se, jeg kommer» var Guds Sønns røst fra evighet. Siden apostelen har talt om Kristus i hele dette avsnittet, kan det ikke overraske oss at han i 10,5 lar Kristus tale uten å si det særskilt. Vi kan heller ikke undre oss over at et ord av David blir sitert som Herrens eget ord og vitnesbyrd om seg selv.

For i hele dette brevet viser apostelen overalt til den grunnleggende og altomfattende mening Den Hellige Ånd har lagt i det profetiske ord, uten å dvele ved den mellommannen og de omstendighetene som skriftstedet opprinnelig hører sammen med. Derfor blir det sinnelaget som Isais sønn, salvet av Gud til konge, gikk inn i sitt kongelige kall med, og som kommer til uttrykk i Salme 40, her sett som uttrykk for det evige sinnelaget hos Davids Herre, det han kom inn i verden med. Han kom for å bære fram for Gud det som slaktoffer og brennoffer bare kunne avbilde.

I syndofferet ble døden, som den ofrende hadde fortjent, overført til offerdyret. I brennofferet uttrykte en som alt var tatt nådig imot, sin vilje til å gi seg selv helt til Guds vilje. Hvor fullkomment, og høyt over all menneskelig forstand, ble ikke dette dobbelte offeret oppfylt i Kristus! Lydigheten han viste Gud, var fullkommen, for den var Guds Sønns lydighet og begynte i hans evige forsett om å gjøre Faderens frelsesvilje. Soningen han brakte, var av uendelig verdi og en uendelig glede for Faderen, for han ofret seg selv ved den evige Ånd.

Kontrasten står mellom ofrene og en person. Salmisten, eller rettere Messias, sier at Gud ikke ville ha disse forbilledlige ofrene. Nå ofrer han seg selv. Dette er det ene offeret som er fullkomment, og som Gud har velbehag i.

Faderen dannet et legeme for ham. Hele skaperverket og forsynet har sitt midtpunkt i Kristus. Utvelgelsen av det jødiske folk og hele dets historie kan ses som legemet, den kanal Gud gjorde i stand for at Kristus skulle komme gjennom den. Men hovedmeningen er at Kristi menneskenatur ble dannet av Faderen, på samme måte som den ble kalt til liv av Den Hellige Ånd og tatt på av Sønnen selv.[33]

Salmistens opprinnelige uttrykk «du har boret mine ører» (Sal 40,7) viser til den symbolske handlingen der en slave som av egen vilje ga seg til å tilhøre sin herre, ble innviet til villig lydighet mot den herre han selv hadde valgt (2 Mos 21,5–6). Det peker på det samme som profetene så ofte taler om: at Herren skulle komme, den guddommelige, sendt av Gud, Guds fullkomne tjener, han som Herren hadde åpnet øret på, som kjente, elsket og fullførte Guds vilje, selv om det betydde sorg, skam, angst og død. (*Jes* 41–53.)

Da alle ofrenes utilstrekkelighet var bevist og lovens maktesløshet var blitt åpenbar, kom den Utsendte i tidens fylde for å fullføre det evige råd som det var skrevet om i «bokrullen», det vil si Skriften. Det sikter utvilsomt først til Mosebøkene, lovens bokrull. Om denne grunnleggende delen av Skriften kan det med ettertrykk sies: «I bokrullen er det skrevet om meg.» Det har en særlig betydning at Jesus

[33] Septuaginta har «et legeme dannet du for meg» der grunnteksten har «du har boret mine ører». Til det sier A. Pridham: «De gamle oversetterne forsto med rette uttrykket som et bilde på personlig hengivelse (sml. 2 Mos 21,1–6). Uten å vite det ga de i sin svært frie gjengivelse av dette stedet det mest nøyaktige uttrykk for en sannhet som var skjult langt for deres øyne. Derfor tar Den Hellige Ånd det opp her som en rett tolkning av sine egne profetiske ord.»

sa til jødene: «Men hvis dere ikke tror hans skrifter, hvordan kan dere da tro mine ord? … For det er meg han har skrevet om.» (*Joh 5,46–47.*)

I disse bøkene av Skriften, som legger grunnen for hele bygningen som siden reiser seg på den, blir frelsesplanen åpnet for oss. Den begynner med det mest omfattende og vidtrekkende løftet, løftet om kvinnens ætt. Her leser vi om Abrahams ætt, som alle folkeslag skal velsignes i; om Silo, som folkene skal lyde; om stjernen fra Jakob, som herredømmet skal tilhøre. I Mosebøkene har vi mange forbilder på Kristi lidelser og mellommannsgjerning. Og siden Mosebøkene tydelig er begynnelsen på en rekke opptegnelser om Guds ferd med Israel, får «bokrullen» en videre mening og gjelder hele Skriften.

Slik er Guds skrevne ord knyttet til Guds evige råd, og Skriftens myndighet og inspirasjon er uløselig knyttet til de helligste og ømmeste bånd. I alle sine gjerninger og skritt, i alle sine kamper og lidelser gjorde Jesus mer enn å oppfylle Skriftene. Han grunnet stadig på dem i sitt hjerte som det åpenbarte råd fra sin himmelske Far og som det ufeilbarlige vitnesbyrd om ham selv, og hans store mål var å oppfylle dem. Se hvordan Jesus etter sin oppstandelse knytter sammen Guds råd, det skrevne Ord og den virkelige fullbyrdelsen. (*Luk 24,44–47.*)

«I bokrullen er det skrevet om» Kristus, fordi Kristus var innsatt fra evighet i den evig velsignede Guddoms råd. Når vi tenker på dette, ser vi sammenhengen mellom vår frelse og Guds evige forsett, åpenbaringen av Guds herlighet, Faderens velbehag og Frelserens lønn og krone. Da begynner vi å ane hvor mye som ligger i den enkle sannheten at Gud har velbehag i Herren Jesu offer.

Fra evighet av, etter sitt frie råd, som han forut fattet hos seg selv, utvalgte Gud oss i Kristus for at vi skulle være til pris for hans herlighet. (*Ef 1,3–10, særlig 1,5 og 9.*)

Legg merke til uttrykket «frie råd», Guds gode vilje. Dette forsettet om å åpenbare seg selv i nåde var Guds evige glede. Hans råd og utvelgelse har sitt midtpunkt i hans kjærlighets Sønn, i den Enbårne.

Da Ordet, etter dette evige råd og Faderens gode vilje, ble kjød, ble hele Jesu liv på jorden en åpenbaring av det evige råd, et uttrykk for Faderens vilje og Sønnens frie samtykke, og derfor gjenstand for Herrens uendelige velbehag. «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag», sa røsten fra den høyeste herlighet om men-

nesket Kristus Jesus, det Ord som ble kjød. Og igjen på forklarelsens berg: «Dette er min Sønn, den elskede! I ham har jeg velbehag: Hør ham!» (Matt 3,17; 17,5).

I denne utvalgte tjeneren hadde Faderen sin glede, slik det var Jesu mat å gjøre hans vilje (Joh 4,34), det vil si å fullføre Faderens frelsesforsett. Han kjente Guds vilje og hadde sin lyst i den. Han nølte aldri, han vek aldri av. Fullkommen var hans kjærlighet, hans mildhet, hans tålmodighet og hans iver. Fullkommen var hans åpenbaring av kjærlighetens guddommelige forsett.

Han gikk fra kraft til kraft. Hans sti var som et strålende lys som ble klarere og klarere til det var høylys dag (Ordsp 4,18). Ja, dag! For det var den fullkomne dag, med et lys som ikke kunne slokkes, en kjærlighet som ikke kunne overvinnes, en hellighet uten flekk, da Faderen skjulte sitt åsyn for Jesus og han, forlatt av Gud, fortsatte å elske Faderen som hadde sendt ham.

Det er en barmhjertig ordning av Guds godhet at vi ikke ser og kjenner lidelsene våre før de kommer, og at livets mange plikter, bekymringer og glade glimt trekker tankene våre bort fra den sorg og smerte som venter.

Men vår velsignede Herre visste fra begynnelsen av sin gjerning på jorden om lidelsene som ventet ham. Ikke et øyeblikk mistet han begeret, sverdet og korset av syne. Hver kilde til smerte sto for ham. Fariseernes fiendskap, folkets utakknemlighet, disiplenes svakhet og Judas' svik så han fra begynnelsen. Han forutsa ikke bare at han skulle bli forkastet, men alle enkelthetene i de siste dagene sine, alle de forferdelige trekkene ved Israels utakknemlighet, hat, grusomhet og forakt.

Likevel ble han trofast i Faderens vilje. Han ble i den kjærligheten som hadde utvalgt syndere til å bli forløst. Han som var hellig, uskyldig og skilt fra syndere, var villig til å gi sitt liv som løsepenge for dem. Han som var høyere enn himlene, og som ikke trengte noe offer for seg selv, var villig til å gå inn i Det aller helligste med sitt eget blod. Offeret er fullkomment fordi Kristi menneskenatur er fullkommen, og fordi han i fullkommen frihet ga sitt liv for sauene.

Da Jesus ofret seg selv til Faderen og som vår stedfortreder bar våre synder på sitt legeme – det samme legemet som Faderen hadde dannet

for ham som lydighetens redskap –, var han en velbehagelig duft for Gud, enda han var blitt en forbannelse for oss.

Han som i mørkets hemmelighetsfulle time hadde ropt «Min Gud», vender tilbake til full bevissthet om og glede i ordet «Far», som i sin evige og uendelige dybde bare tilhører Sønnen. Han visste at Faderen hadde velbehag, og at Faderens fulle kjærlighet hvilte over ham fordi han ga sitt liv for sauene. Så oppga Jesus ånden. Da oppreiste og opphøyet Gud ham, for «det var Guds vilje å la hele sin fylde ta bolig i ham» (Kol 1,19).

Nå er det etter dette samme velbehaget, etter den samme evige, frie og uendelige glede, at Gud kaller og omvender sjeler ved forkynnelsens dårskap, og at han gir oss barnekår og forlatelse for syndene. Det er Faderens gode vilje å bevare den lille hjord og siden gi dem riket og herligheten sammen med Jesus.

Alt er i Jesus, for Jesu skyld og ved Jesus. Alt er en overmåte gledelig, fri og kjærlig gave som strømmer ut av Guddommens innerste, evige dyp. Derfor sier Gud så ettertrykkelig: «Jeg, jeg er den som utsletter dine misgjerninger» (Jes 43,25). «Jeg, jeg er din Gud.» Gud har velbehag – i Skriftens betydning av ordet –, Gud har uendelig glede i Kristus som den Sønn som ble menneske, og som de troendes Frelser. Bare her er det fullkommen fred.

Det er ikke bare at vi er tilgitt, men at vi er tilgitt for Kristi skyld, ved den lydighet Gud har velbehag i. Det er ikke bare at vi er frikjent og erklært rettferdige, men at Gud har brakt sin egen rettferdighet nær og kledd oss med Kristus selv. Det er ikke bare at vi er fornyet, men at vi som døde med Kristus, også er oppstått med ham, og at Jesu Gud og Far er vår Gud og vår Far i ham.

Hvor underfull og himmelsk er ikke denne frelsen av nåde ved tro! Her er alt gull, det vil si guddommelig. Vi er funnet i Kristus – og hvor finnes Kristus? Hvor ellers enn i Faderens fang? Vi har ikke noe annet enn det som er guddommelig: den rettferdighet som er ved tro på Kristus og er av Gud, og det liv som Kristus, den oppstandne Frelser, har blåst inn i hjertene våre. Og alt dette, og vi i alt dette, er en glede for Gud.

«Se, jeg kommer!» var den evige sønnlige kjærlighets og lydighets røst. Hvor dyrebare er ikke vi for Faderen – frukten av Kristi lydighet,

av det som til evig tid er det dyreste og mest velluktende for vår Herre Jesu Kristi Gud og Far!

Er det noen troende som har fått syndenes forlatelse i Kristus, men likevel går og tviler og sørger, med en sløv samvittighet og et hjerte som ikke er fylt av sødmen i Guds fred? Du kan ikke tilgi deg selv? Du kan ikke glemme fortiden din? Du kan ikke se bort fra dine stadige synder og feil eller slutte å sørge over den fordervelse som bor i deg? Ved en underlig tvedelthet bor det i sjelen din en eldste sønn som ikke forstår hvorfor den bortkomne sønnen skal kles i den beste kledningen, og hvorfor det nå bare skal høres sang og jubel?

Vet du ikke at dine mange feil og fall ikke hindrer hans kjærlighet, og at hans fred alltid er i deg, selv om du ikke alltid er deg bevisst at du er i hans fred? I ham, din stedfortreder og ditt hode, har Faderen velbehag. Gud kaller deg ikke lenger den forlatte og ødemarken, men «min lyst» og «ektehustru» (Jes 62,4).

Se Guds evige, uforanderlige kjærlighet i Kristus Jesus, den kjærlighet som var før tiden, som ga Sønnen, og som skal bevare deg for alltid. Se Jesu kjærlighet, som rommer alt det som avbildes i kjærligheten hos en venn, en bror, en mor og en ektemann – den kjærlighet som bar din synd på korset, som nå bærer deg på sitt ypperstepresttelige hjerte i himmelen, og som ser på deg med mild trofasthet og medlidenhet etter at du har fornektet ham.

Når du ser denne kjærligheten, så hvil og gled deg i Kristus, selv om synden ser enda mer motbydelig og bitter ut. Bli i helligdommen, dit du har frimodighet til å gå inn ved Jesu blod. Han er alltid den samme.

Der vi tviler mest på ham, er han – om jeg kan si det slik – sterkest. «Vi tviler ikke på at han er all-vis, og ikke på at han er allmektig. Men at han er bare kjærlighet, er vanskelig å tro når vi kjenner vår tunge synd.» Likevel er dette hans store – jeg hadde nær sagt hans eneste – sorg over oss: at vi ikke alltid løper til ham med vår byrde, vår vantro og våre mange flekker og fall.

Den eneste straff Jesus legger på troende som synder, er at de skal ydmyke seg og ta imot hans kjærlighet og bli prydet med hans frelse. Han vil ikke at de skal bli i den mørke natten, men vende tilbake til lyset fra hans åsyn.

La alle som sørger i Sion, stadig vende seg fra den elendighet de føler, til den salighet de setter sin lit til, fra synet av seg selv, stykkevis

og syndig, til synet av Jesus, han som vi er hellige og fullkomne i. Mens du sier: «Jeg er ussel og avskyr meg selv», så si også i saktmodighet og tro: *Gud har sin lyst i Jesus – Gud har sin lyst i meg*.

Kapittel 10. Vår fullkommenhet

Hebr 10,5–18

Igjen ser vi mot himmelen og ser Jesus sitte ved Guds høyre hånd, og igjen sier vi med tilbedende glede: «For med ett offer har han for alltid gjort dem fullkomne som blir helliget» (Hebr 10,14). Han som sa: «Se, jeg kommer – i bokrullen er det skrevet om meg», sitter nå på Guds trone. Selve stillingen hans viser at verket er fullført. Forbildene er oppfylt, de som var ufullkomne og måtte gjentas stadig, og som aldri ga virkelig renselse og adgang til Gud.

Den aronittiske ypperstepresten sto foran alteret og gjentok de samme ofrene, som aldri kunne ta bort synder. Men Kristus har tatt bort synden og gjort ende på den, og ved Guds høyre hånd har han bare én ting foran seg: sitt annet komme i herlighet og kraft. Nå venter han bare på at hans fiender skal bli lagt som skammel for hans føtter.[34]

Under den levittiske ordning, med de stadig gjentatte ofrene og yppersteprestens årlige inngang, var det ingen sann, virkelig og endelig forlatelse for syndene. Men nå, sier apostelen, da Kristus sitter i himmelen, følger det at synden ikke lenger blir husket.

Den Hellige Ånd har selv vitnet ved profeten Jeremia at den nye pakt hørte sammen med en fullstendig og evig syndsforlatelse. Er det slik, kan det ikke lenger være noe offer for synd (Hebr 10,17–18). Det kjennetegner de troendes stilling i den nye pakt at de er fri fra synd for Guds øyne, og det alltid og for evig. Syndene blir ikke lenger husket fordi Kristus sitter ved Guds høyre hånd.

Dette er vår helliggjørelse, dette er vår stilling for Gud. Kristi offer er fullkomment, for det bygde på Guddommens evige vilje. Sønnen sa: «Se, jeg kommer for å gjøre din vilje», og ved den evige Ånd ofret

[34] «Fra nå av» kan også oversettes «for øvrig» eller «ellers». Slik ser fortolkeren Kurtz det (han sammenligner med Ef 6,10; Fil 3,1.4.8; 1 Tess 4,1; 2 Tess 3,1): Kristus har fullført forløsningsverket. Det som ennå mangler – at alle fiender blir lagt under ham –, kan han vente stille på til Gud oppfyller løftet. Kristus blir framstilt som om han sitter på tronen for alltid (om ikke «for alltid» hører sammen med det ene offeret for syndene). Likevel tror vi at Kristus skal komme for å opprette sitt rike på jorden. Kurtz bemerker at Herren i sitt annet komme kommer på og med Guds trone, i sin guddommelige herlighet og kraft.

han seg selv og oppfylte slik Guds frelsesvilje. Offeret, som strømmer ut av en evig og uendelig kjærlighet, har en fullkommenhet uten grense og en virkning som aldri tar slutt. Og ved dette ene offeret er vi helliget, satt til side for Gud. «Herren, vår rettferdighet» (Jer 23,6) er det navnet vi kaller Herren med. I Herren Kristus står vi alltid for Faderen, og Faderen ser på oss i Kristi lys og fullkommenhet.

Selv om syndene våre stadig avbryter vårt samfunn med Gud og vår glede over hans nåde, kan derfor ingenting rokke ved vår stilling for Gud, eller ved Kristi stilling som vår stedfortreder, han som er vår talsmann hos Faderen. Vår rettferdighet er like uforanderlig som den er fullkommen. Den, eller rettere han, står alltid for Faderen, og står der for oss, og Faderen selv elsker oss alltid. Adgangen til Gud er alltid åpen. Det syndtyngde og urene barnet møter alltid Faderen og Herren som går i forbønn.

Å, det krever stor ydmykhet, og det får hjertet til å blø i dyp sorg og anger, å tro at mens vi synder og glemmer Gud, er tronen uforandret – nådens trone. Det krever ydmykhet å tro at Faderens og Sønnens kjærlighet aldri skifter, at vår rettferdighet og fullkommenhet i det offeret som én gang ble båret fram, alltid er den samme, at han elsker oss med en evig kjærlighet, at han har forløst oss med en evig forløsning, at han ikke lenger minnes våre synder, og at vi alltid står for ham i Kristus Jesus.

De som tror på Jesus Kristus, hviler i Guds evige kjærlighet. «Det er godt at vi er her» (Matt 17,4). La oss i lyset av vårt kapittel igjen dvele ved denne høye og trøstende sannheten.

Riktignok kom Guds Sønn i tidens fylde. I disse siste tider ble Lammet uten feil og lyte åpenbart og korsfestet. Men han var i sannhet forut kjent før verdens grunnvoll ble lagt (1 Pet 1,19–20).

Det var i tiden at vi hørte evangeliets kall, satte vår lit til Jesus og fikk barnekår. Men Faderen kalte oss etter sin egen rådslutning og nåde, den som han ga oss i Kristus Jesus fra evighet av (2 Tim 1,9).

Vår frelse er av Gud: av Faderen, som utvalgte oss før tidens begynnelse; av den evige Sønn, som i den evig velsignede treenighets dype råd påtok seg å forløse oss og føre oss til herlighet; og av Ånden, som i den samme evige kjærlighet ble satt til å opplyse, levendegjøre og fornye de utvalgte til den evige arvens salighet.

Denne evige, ubetingede, frie og uforanderlige kjærligheten er åpenbart og gitt oss i Herren Jesus, som ved ett offer for alltid har gjort alle som tror på hans navn, fullkomne. Ved sin død har han skilt oss fra vår skyld og vår død og ført oss til Gud. Han har helliget seg selv for oss, og oss i seg. (*Joh 17,19.*) De troende er helliget og stilt fram uten lyte for Faderen i Herren Jesu person. Faderens gode vilje og glede hviler nå over det folket Jesus døde for.

Slik ser Gud alltid på oss i Kristus, og med evig kjærlighet. «Han skuer ingen urett i Jakob. Han ser ingen elendighet i Israel» (4 Mos 23,21), selv om vi står for ham i det lyset som avslører alt.

Han ser oss kledd i hvite klær og renset i sin Sønn Jesu Kristi blod. Og selv om vi stadig svikter og faller, ser han vår tro som en tro som aldri svikter, og oss selv som like faste som Sions berg, som ikke rokkes, men står fast til evig tid. Med en inderlighet og ømhet i kjærligheten som aldri forandrer seg, ser Gud oss utvalgt, forløst og helliget i Kristus Jesus.

Fullkommenheten er nå gitt alle som tror. Gud selv er vår frelse. Herren selv er vår rettferdighet. Kristi arv er vår arv. Kilden er den evige kjærlighet, som har sin drivkraft i seg selv, uendelig, et hav uten strand. Kanalen er den frie og overstrømmende nåde. Gaven er evig liv, ja, liv ved Den Hellige Ånd i fellesskap med Jesus. Grunnvollen er Kristi lydighet, evig i sitt opphav, uendelig i sin verdi og usigelig velbehagelig for Gud.

Hvor villige er vi ikke da til å oppgi våre egne tanker, gi slipp på vår egen rettferdighet, glemme våre gjerninger og følelser og stå stille i ærefrykt og glad tilbedelse og se Herren bringe sin frelse og sin rettferdighet nær! «For det er hans verk at dere er i Kristus Jesus, han som for oss er blitt visdom fra Gud, rettferdighet og helliggjørelse og forløsning, for at – som skrevet står: Den som roser seg, han rose seg i Herren!» (1 Kor 1,30–31).

Men la meg minne dere troende om, og vitne for dere som ennå er uten den kjære Herre, hvordan denne evige kjærligheten kom til oss. I Jesus, syndernes venn, den gode hyrde, skinte evighetens lys med milde og legende stråler inn i hjertene våre. Jesu død på korset var det oppslåtte bladet der vi leser den evige kjærligheten, Faderens hellige og likevel nådige forsett.

Den røsten som kalte de trette og tyngede, dro oss, og han ga oss hvile (Matt 11,28). Slik ble det evige råd åpenbart for oss som for umyndige. Jesus bøyde seg ned til vår dypeste nød, forkynte oss syndenes forlatelse, løftet oss helt opp til Faderens hus og forsikret oss om den miskunn som er fra evighet til evighet. Jesus er den evige kjærlighets milde favn, der fattige og trengende syndere kan hvile. I Jesu sår, i hans blod, leser vi vår evige utvelgelse og Guds uendelige kjærlighet til oss.

Og om dette har vi visshet i Skriften. Er ikke Guds skrevne ord nok? Se, Jesus selv levde og døde for å oppfylle det som var skrevet, og for ham var det det samme å si at Skriftene er oppfylt, og at Guds evige vilje er fullført.

Han grunnet ikke bare på Guds skrevne ord med stadig glede, og han brukte ikke bare Skriften som sitt ene våpen som aldri svikter, mot motstanderen. Han oppfylte Skriften, fordi Guds evige vilje er skrevet i bokrullen. Han gikk opp til Jerusalem for å bli korsfestet, for at Skriften skulle oppfylles. Han ba ikke Faderen sende ham legioner av engler, for «hvordan skulle da Skriftene bli oppfylt, at så må skje?» (Matt 26,53–54). «Det som er skrevet om meg, er til ende» (Luk 22,37).

Se da hvordan Jesus så på Skriften som det fullkomne, helt pålitelige og fullt tilstrekkelige uttrykket for Guds evige og skjulte vilje. Hvilken vantro er det ikke da av oss å ikke kjenne igjen Guds eget sinn og vilje i det skrevne Ord!

Ingen røst fra himmelen, intet syn og ingen myndighet kan sammenlignes med den bokrullen som Kristus kom for å oppfylle ved sin død og oppstandelse. Om vi kunne ha hørt evighetens råd, Faderens ord til Sønnen før tiden begynte, kunne vi ikke hatt større visshet enn nå, når vi lytter til Skriften, ekkoet i tiden av rådet i evigheten. Her taler Gud selv; ordet går ut av hans munn.

Som Kristus sa: «I bokrullen er det skrevet om meg» – at han skulle komme, leve, dø og stå opp –, slik sier også vi: «I bokrullen er det skrevet om meg: Israel, du har ødelagt deg selv, men i meg er din hjelp» (Hos 13,9). Og igjen: «Jeg, jeg er den som utsletter dine misgjerninger» (Jes 43,25). Og igjen: «Frykt ikke! Jeg har gjenløst deg, kalt deg ved navn, du er min» (Jes 43,1). Og igjen: «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus» (Rom 5,1). Og

igjen: «For med ett offer har han for alltid gjort dem fullkomne som blir helliget.»

Slik er det et sterkt og ømt bånd mellom Jesus og de troende som binder dem til Skriften. Jesus trodde og oppfylte det skrevne Ord. Etter det skrevne Ord adlød han og led. Etter det skrevne Ord håpet han og så fram til sin lønn og opphøyelse. Det siste ordet det evige Ord sa på korset, var hentet fra Skriften (Luk 23,46; Sal 31,6).

For et sikkert og velsignet profetisk ord vi har! Det kom fra Gud. Det ble oppfylt av Jesus og beseglet med hans eget blod. Det kommer til oss gjennom Kristus selv: gjennom Kristi tro, Kristi bønner, Kristi innerste åndelige hjerteliv og Kristi knuste legeme. Vi kan stole på alle løftene i det. Vår tro bygger på ordene fra den allmektige og evig velsignede Gud selv, og også i dette blir vi likedannet med hans kjære Sønns bilde.

Nettopp den siden av sannheten som vi har dvelt ved i det siste, det evige råd, er åpenbart for oss i Skriften, for at vi skal få så mye større visshet om at dette skrevne Ord er guddommelig. Hvor ellers enn i Skriften puster vi i evighetens luft? Hvor ellers er Gud åpenbart? Å, med hvilken majestet, og likevel med hvilken nedlatende fortrolighet, åpenbarer Gud seg selv og viser oss sine tanker og sine veier!

Gud åpenbarer sin uendelige majestet, sin usigelige hellighet og sin suverene herlighet, for at skapningen skal fylles av ydmykhet, skjule ansiktet og tilbe med frykt og beven. Gud åpenbarer sin sannhet og rettferdighet, sin godhet og trofasthet, sin vrede og nidkjærhet, for at synderen i anger skal bekjenne sin skyld og rope fra dypet.

Men Herren har sin glede i å trøste sitt folk og tale til Jerusalems knuste og sårede hjerte. Han har lyst til sannhet i det innerste av hjertet (Sal 51,8). Derfor åpenbarer han, etter at han har overbevist oss om vår synd og elendighet, sin overveldende og overstrømmende nåde, sin kjærlighets fylde og sin frelses storhet. Slik kan de fattige og plagede gå ut med fullkommen tillit og glad overgivelse for å møte Brudgommen.

Hvor rørende er ikke Guds mildhet! «Skyer og mørke omgir ham» (Sal 97,2), han refser Israel og vitner mot dem om deres hardhet og misgjerning. Men igjen og igjen bryter Guds dypeste tanke fram – frelsen – og Guds uforanderlige vei – miskunnen –, med moderlig

ømhet og trøstende gjentakelse. Igjen og igjen sier han: «Frykt ikke, jeg er Frelseren.»

Og så gjør han dem til sine fortrolige. Han viser dem sitt forsett og taler med dem om de planene han har kjær, om den framtidige herligheten som skal være hans glede og deres salighet. «Se», sier han, «hvor og hvordan jeg har gjort alt i stand for dere. Se min tjener! Jeg har satt ham til en fyrste og en hersker over folkeslag» (Jes 55,4).

Han forteller oss om rådet mellom ham selv og Herren Messias: hvordan Davids Sønn skal lide og dø, og hvordan Gud skal oppreise og lønne ham og gjøre ham til Israels evige herlighet og hedningenes lys. Da løftes sjelen opp over tiden og over sine egne tanker, gjerninger, fortjeneste og krefter, inn i den evige og uendelige kjærlighet, Guds frelse og Guds glede.

Og i Jesus, Guds Sønn som ble menneske, er budskapet enda mer fullkomment og enkelt. Han taler helt rett ut, uten lignelser. Ordene hans er så nedlatende, så klare, så fortrolige og så milde at hjertet blir fullkomment mettet, og alt som er i oss, lovpriser Herren. «Jeg er utgått fra Faderen … Jeg forlater verden igjen og går til Faderen» (Joh 16,28). Det er alt. Jeg kom, etter den evige kjærlighet, for å dø for deg. Jeg går igjen til Faderen, for at denne evige kjærligheten skal være din for alltid.

Sjelen svarer med disiplene: «Se, nå taler du fritt ut» (Joh 16,29). Øyet åpnes, og vi ser ham, oppfart til sin Gud og vår Gud, til sin Far og vår Far (Joh 20,17). Nå vet vi at den kjærligheten Faderen elsket Jesus med, også omfavner oss og hyller oss inn i evig trygghet og uendelig ømhet. Og den høyeste hemmeligheten blir avdekket: «Jeg i dem og du i meg» (Joh 17,23). «Jeg er vintreet, min Far er vingårdsmannen, dere er greinene» (Joh 15,1.5).

Ordet «fullkommen» klinger fremmed for dem som daglig kjenner sine triste ufullkommenheter. Men den kristne er en underlig motsetning: «Som ukjente og likevel velkjente. Som døende – og se, vi lever! Som straffet, men ikke slått i hjel … Som fattige som likevel gjør mange rike. Som de som ingenting har, men likevel eier alt» (2 Kor 6,9–10).

La meg da tale til deg om disse to sidene ved den kristne. Du kan bli rykket opp til den tredje himmel, og likevel vil ikke de overmåte store åpenbaringene brenne opp slagget i deg eller drepe det gamle mennesket, kjødet som strider mot Ånden. Tvert imot er faren like

nær og stor som den var for apostelen Paulus: at du skal opphøye deg (2 Kor 12,7) og drømme om seier og glede mens du ennå står på slagmarken og er kalt til å stride troens gode strid, til å korsfeste det gamle mennesket hver dag og ikke sette noen lit, langt mindre noen selvbehagelighet, til kjødet. Salmene til David, Isais sønn, er ennå ikke til ende, og Salomos tid med fred og herlighet er ennå ikke kommet.

En kristen kjennes på sine vanskeligheter, kamper, stridigheter, tårer og sukk, så vel som på sin takk og sin glede. Vi er døde én gang i Kristus, og i Kristus er vi godtatt og fullkomne. Men vår gamle natur er ikke død, kjødet i oss er ikke tilintetgjort, og det er ennå noe i oss som ikke har glede av Guds vilje og veier. Denne kampen vil alltid gjøre vondt, selv om Gud er med oss og vår glede er større enn vår smerte.

Vår sjel er rotfestet i Gud, i en endeløs og uforanderlig kjærlighet. Vi bor i Gud, i Den Høyestes ly (Sal 91,1), og Kristus har ført oss ut av vår egen nød og elendighet og inn i hjemmet og helligdommen der oppe. Likevel blir vi holdt i stor ydmykhet, selvfornedrelse, våkenhet og møye.

Vi har Adams død i oss, og vi har Jesu Kristi oppstandelse i oss. Ved den ene blir vi knust og plaget av synd, mørke, treghet, jordbundethet og tungsinn. Ved Kristus blir vi reist opp, styrket og trøstet. Vi synder, vi faller, vi bærer med oss et sinn som står Guds vilje imot, kritiserer den og gjør opprør. Og helt til siste åndedrag her på jorden skal vi erfare at det er en kamp, og at vi må stride og lide for å være tro inntil døden.

Hør hvordan apostelen ved slutten av sin vandring sier om seg selv, ikke at han *var*, men at han *er* den største av syndere (1 Tim 1,15). Er han en hellig? Han kaller seg «den minste av alle de hellige» (Ef 3,8). Er han en apostel? Han legger til: «Jeg er ikke engang verd å kalles apostel» (1 Kor 15,9).

Slik bekjenner vi daglig vår synd og våre synder og dømmer oss selv hver gang vi trer fram for Gud. Likevel er vi fullkomne i Kristus Jesus. Dypere enn all vår sorg er hjertets sang, og alltid kan vi glede oss i Gud. Og i denne lovsangen, i denne glade melodien, ligger vår dypeste ydmykhet. For den nye sangen sier ikke noe annet enn «nåde, nåde» (Sak 4,7).

Hans kjærlighet hviler alltid over oss. Han er bedrøvet over våre fall og må skjule sitt åsyn og tukte oss, men han elsker oss hele tiden. Selv mens vi glemmer og forlater ham, forbereder hans moderlige medlidenhet og omtanke vår velkomst, og hans prestelige forbønn holder vår tro oppe så den ikke svikter. Ja, hans kjærlighet har ordnet det slik at selv våre synder og frafall ikke blir tapt tid for oss. For han gjør sitt verk i oss dypere, og gjennom den bitre erfaringen av overtredelser og egen svakhet leder han oss til en større forståelse av sin kjærlighet og til en sterkere lydighet.

Og du, kjære kristne, hvis du kan tro dette, vil du merke at det gjør synden svært bitter for deg, og at det gjør deg saktmodig og stille som et avvent barn (Sal 131,2).

Du vil undre deg over at en slik som du kan bli elsket av Gud, til noen tid og til alle tider, uten forandring og vakling. Da skal hjertet ditt skjelve og vide seg ut. Du vil bli forundret over hvordan Gud har bevart deg, hvordan Jesus har bedt for deg, og hvordan Den Hellige Ånd har reist deg opp og trøstet deg i så mange år, gjennom så mange dager og uker med forsømmelse, kulde, synd og ulydighet.

Du vil skamme deg. Du vil ikke finne på å si at slagget ditt er brent opp, og at du ikke ser noe i deg selv, men bare gleder deg i Jesus. Du vil si: «Din nåde, Herre Jesus, er nok for meg!» (2 Kor 12,9). Kjortlene er hvite, men det er fordi han elsket oss og løste oss fra våre synder med sitt blod (Åp 1,5).

Til dere også løfter jeg min røst i min Herres kjærlighet og medfølelse, dere som ennå er i fordervelsens grav og i den dype gjørmen (Sal 40,3). Dere kjenner ikke den suverene Guds kongelige mildhet, hans evige og uendelige kjærlighet til synderen. Dere kjenner heller ikke Jesus, som ble synderens Frelser og Bror ved å ta på seg vår natur og dø som vår stedfortreder – ja, ble som vår mor, som fødte oss ved sin sjels møye og angst på korset.

For en mengde sykdommer, sorger, frykt og onder som ligger over deg! Og legedommen er nær. Det er tilgivelse for synd, det er utfrielse fra døden, det er fornyelse for hjertet, det er den levende Gud for synderen i tid og evighet. Det er nær deg. Ordet er i din munn (Rom 10,8), Guds ord, som du kan stole på. «Se Jesus!» sier Gud, «han som kom for å gjøre min vilje og fullføre mitt råd til synderens frelse.»

Kapittel 11. Tro, håp og kjærlighet

Hebr 10,19–25

Apostelens store bevisføring er nå avsluttet, og resultatet blir lagt fram for oss i et svært kort sammendrag: Vi har frimodighet til å gå inn i helligdommen i Jesu blod, på en ny og levende vei, og vi har i den himmelske helligdom en stor prest over Guds hus. Alle hindringer er tatt bort, fullkomment og for alltid. Vi har adgang, og han som er veien, er også veiens mål. Allerede nå er han vår store prest, som går i forbønn for oss, og vår mellommann, som er alt vi trenger og gir oss all den hjelp vi har behov for.

På denne grunnvollen hviler en tredelt formaning:

1. La oss tre fram med sannferdig hjerte i troens fulle visshet.

2. La oss holde urokkelig fast ved bekjennelsen av vårt håp.

3. La oss gi akt på hverandre, så vi oppgløder hverandre til kjærlighet og gode gjerninger, mens vi arbeider og venter sammen og hjelper hverandre i brødres enhet.

Tro, håp og kjærlighet – det er det tredelte resultatet av at Kristus gikk inn i himmelen, når det blir forstått åndelig. Et troende, håpende og kjærlig sinnelag i hjertet svarer til den nye pakts åpenbaring av Guds nåde.[35]

«Brødre» kaller apostelen her de troende, og det er ikke tilfeldig. Han mener ikke så mye «sine brødre», men han regner seg selv med og ser hen til Herren Jesus Kristus, han som vi er helliget i. For som han lærte før: «Både han som helliggjør, og de som helliggjøres, er alle av én» (Hebr 2,11). Derfor tok han kjøtt og blod på seg. «Derfor skammer han seg ikke ved å kalle dem brødre.» Slik står vi som tror, for Faderen.

Faderens evige, utvelgende kjærlighet i Kristus, Faderens nåværende og evige glede i det fullførte offeret og i at Frelseren står der i vårt sted, Herrens fullkomne ypperstepresterlige mellommannsgjerning, han som husker sin erfaring på jorden, sin sorg og sin fristelse – dette er nå de lyse og likevel fredfylte høydene vi løfter øynene mot.

Og vi har frimodighet til å gå inn i helligdommen i Jesu blod. For Den Hellige Ånd vitner om at det ikke lenger er noe offer for synd,

[35] Det ville føre for langt fra dette avsnittets ramme å gå inn på sammenhengen mellom disse tre nådegavene. Det er nok å minne leseren om at Skriften ofte nevner dem sammen: Kol 1,4–5; 1 Tess 1,3; 1 Kor 13,13; 1 Pet 1.

nettopp fordi Gud for Kristi ene offers skyld ikke lenger vil minnes våre synder (10,15–18).[36]

Nå er det ingen skranke lenger. Vi har en fri og uhindret rett til å komme inn. Vi er ikke som Israel i gammel tid, ikke engang som levittene, som var utestengt fra Det aller helligste, og ikke engang som Aron, som bare én gang i året gikk inn, og det i mørke og bare for noen få øyeblikk.

Oss er det gitt frimodighet, rett og lov til å gå inn for Guds åsyn. For Jesu Kristi blod, som han selv gikk inn med, har åpnet døren også for oss. Jesus er både veien og døren, slik han også er veiens mål, og innenfor døren blir vi igjen ført inn i hans nådige nærhet. (*Det er klart at uttrykket* parrēsia (*παρρησία*, «*frimodighet*») *her må forstås objektivt, som en rett vi har fått, ikke subjektivt, som en følelse i oss. Ellers ville formaningen som følger, være uten mening*.)

Forhenget som skjulte Det aller helligste, og som på korsfestelsens dag «revnet i to, fra øverst til nederst» (Matt 27,51), var et bilde på Kristi kjød. Det var for å dø at Guds Sønn fikk del i kjøtt og blod (Hebr 2,14). Den menneskenaturen som den Enbårnes herlighet ble åpenbart i, var, så lenge den bar svakhetens skikkelse og før han led døden, også et forheng. Det skilte både ham som Menneskesønnen og vår stedfortreder, og oss, fra Det aller helligste.

Men da han smakte døden for oss, revnet forhenget. Da gikk Jesus inn i den himmelske helligdom med sitt eget blod, og han lot veien og adgangen stå åpen for alle troende. Dette er den nye og levende vei som Kristus har innviet. Den kalles ny, for før vår Herres død kunne ingen troende og ingen tilbeder gå inn for Den Høyestes åsyn på denne måten. (*Ordet* prosfatos (*πρόσφατος*) *betyr bokstavelig «nyslaktet», men også «tilgjengelig»*.)

Denne «fullkommenheten» i samvittigheten, denne fulle tilliten, at vi er godtatt i Den Elskede (Ef 1,6), at vi står i Kristus – det hører

[36] Uttrykket *martyrei de hēmin kai to pneuma to hagion* (μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, «også Den Hellige Ånd vitner for oss») er svært viktig. Det stemmer med vår velsignede Herres lære i Johannesevangeliet og med Paulus' lære i Rom 8 og 1 Kor 2. Det stiller fram for oss disse viktige og trøstende sannhetene: **1.** Den Hellige Ånd er en person, han som gransker dypet i Gud, i Faderen og i Sønnen. **2.** Skriften og Ånden hører sammen: Skriftens ord er Åndens vitnesbyrd. **3.** Ånden vitner for den enkelte troende i og ved Skriften. **4.** Den Hellige Ånds nådige hensikt er å vise oss vår fullkommenhet i Kristus Jesus. La oss alltid holde fast ved læren om Skriftens guddommelige myndighet og inspirasjon, i en levende tro som vi har erfart, og aldri la oss forvirre av store ord om frihet og Ånd. For bare der Guds Ånd er, er det frihet, og Ånden er med og i det skrevne Ord.

den nye pakt til, selv om nåden forberedte de gamle troende og holdt dem trygt under sine vernende vinger. Veien kalles ny fordi kraften og virkningen i Kristi soning alltid er den samme. Det er som dikteren sier – ikke så mye ved fantasiens kraft som ved troens –: «kjære, døende Lam». Og som Luther ofte sa: «Det er som om Jesus døde på korset i går.»

Den kalles en levende vei, for alt som er bilde på Kristus, må framstilles som noe som har liv. Slik leser vi om ham at han er den levende stein, og at templet som er bygd på ham, vokser (1 Pet 2,4–5; Ef 2,21). Slik taler han om seg selv som det levende brød (Joh 6,51), fordi han gir og bevarer livet i hele sitt folk.

Kristus er den levende vei, for han gir liv og kraft til å vandre ved ham til Faderen. Kristus fører oss virkelig inn for Guds åsyn, i omvendelse, tillit og fornyelse av sjelen. Kristus er alt, og synderen er virkelig og i sannhet plantet om, ut av syndens, skyldens og dødens rike og inn i rettferdighetens, fredens og livets rike.

Men det andre privilegiet som apostelen bygger formaningen på, er at Jesus ikke bare er veien, men veiens mål: en levende Frelser innenfor forhenget, den store, den herlige prest, som uten opphold fortsetter sin prestetjeneste i den himmelske helligdom. Han går i forbønn for sitt folk og bærer hver enkelt av oss, med alle våre ulike behov, skrøpeligheter og sorger, fram for Faderen. Han er den store presten over Guds hus. (*Slik kalles Kristus i Hebr 4,14 «en stor yppersteprest».*)

Med Guds hus menes de troende: «Hans hus er vi» (Hebr 3,6). Kristus, Sønnen, Faderens Enbårne og «den førstefødte blant mange brødre» (Rom 8,29), er over sitt eget hus. For en trøstende og oppmuntrende tanke at Jesus sitter på Guds trone, husets hode, og hode som prest – barmhjertig, trofast, full av medfølelse, vokter og Herre, bror og venn! Ja, mer enn det: ett med det folket han går i forbønn for.

Og slik Kristus og menigheten blir sett som det ene huset, den ene boligen og det ene templet, vet vi at det ennå skal komme en framtidig åpenbaring av det «stedet» han gjør i stand for oss (Joh 14,2). Nå samler han en menighet i Det aller helligste. Nå bygger han et åndelig og himmelsk tempel. Og når bygningen er fullført, skal tabernaklets tredobbelte mening bli åpenbar: et himmelsk sted; Kristus, «for i ham bor hele guddommens fylde legemlig» (Kol 2,9); og Kristus og menig-

heten, Guds tabernakel. (*Sml. Matt 16,18; Apg 4,11; 1 Kor 3,11; Ef 2,19; Åp 21,22.*)

Når vi slik ved Kristi offer og Kristi nåværende prestetjeneste har fått frimodighet, en full rett til å gå inn i Det aller helligste, så «la oss … tre fram med sannferdig hjerte i troens fulle visshet».

«På norsk leses uttrykket ‹tre fram› som et rent alminnelig uttrykk, men stilet til hebreerne har det en særlig betydning. Det er det uttrykket som brukes når en prest trer fram for å bære fram offer. Privilegiet er retten til å komme til Gud; plikten er å komme. Og ingen setter pris på retten til å komme som ikke selv har lyst til å komme. Det kan ikke virkelig mette noe menneskes hjerte å få høre at han har lov til å komme til Gud, hvis han ikke har noen lyst til å komme til Gud.» (*Dr. John Duncan, Sermons, s. 395.*)

Vi kan bare komme med hjertet, og ved troen, som har sitt sete i hjertet, med et hjerte som er alvorlig, sant og målbevisst nettopp i dette, å komme nær. Hva menes med et sannferdig hjerte? Oppriktighet mot Gud er ikke noe vårt hjerte har av naturen. Tvert imot: «Svikefullt er hjertet, mer enn noe annet» (Jer 17,9), når det gjelder Gud og det guddommelige. Det trengs guddommelig nåde for å gi hjertet oppriktighet og et udelt mål. Bare av nåde kan vi si: «Jeg søker deg av hele mitt hjerte» (Sal 119,10). Bare et helt hjerte er sant.

Gud har lyst til sannhet i det innerste av hjertet (Sal 51,8). Et sannferdig hjerte tar imot Guds vitnesbyrd. Det mistror seg selv og tror Guds ord når det forkynner vår synd, skyld og hjelpeløshet, og det svarer enkelt og uten forbehold, ydmykt og glad, på Guds evangelium om Guds gave, det evige liv ved vår Herre Jesu Kristi rettferdighet. Et sannferdig hjerte er et hjerte som er renset ved tillit til Jesus. Et sannferdig hjerte er et hjerte som lengter etter å være hos Gud og leve for ham. Mens vi lengter etter denne «sannheten» og sier:

«Å, gi meg et hjerte som priser min Gud, et hjerte fra synden satt fri!»,

har vi, når vi tror på Jesus, det sannferdige hjertet,

«et hjerte som alltid kjenner blodet som så fritt ble utøst for meg».

Et sannferdig hjerte hviler i Guds miskunn og lar Gud være all dets rettferdighet og styrke. Det overgir seg til den himmelske Far, til Brudgommen og til Ånden, så de kan gjøre det til en bolig for sin herlighet og virke i det etter sin gode vilje. Et sannferdig hjerte er aldri

fornøyd med seg selv, men har fred og er tilfreds med at Jesus skal være alt.

Hva menes med troens fulle visshet? Ikke noe annet enn en tro som er i full, kraftig og sunn virksomhet. Tro på hva? Ikke tro på at vi har tro, eller at vi er godtatt, men tro på at vi har rett til å komme inn, at Jesus er den levende vei, og at han er ypperstepresten i Det aller helligste.

Det troen ser på – både den svakeste og minste gnist av tro og troen i sin fylde og fulle visshet –, er ikke oss selv, men Kristus i hans person og verk. Det jeg skal være fullt viss på, og det min tro skal hvile klart og fast på, er Kristus og det han er og har gjort for syndere.

Når engstelige hjerter sier: «Jeg kan ikke tre fram i troens fulle visshet, for jeg vet ikke om jeg virkelig har grepet Kristus», er derfor svaret: Du skal tre fram i full visshet om troen på Kristus. Det står ikke: «Siden vi har bevis for at vi virkelig er omvendt og fornyet, så la oss tre fram i full tillit til at vi har den sanne tro.» Men det står: «Siden vi ved Kristi blod har fått rett til å komme inn, og siden han er ypperstepresten over Guds hus, så la oss sette vår fulle lit til hans herlige person og hans fullførte verk.»

Kristus alene er det troen ser på, fra begynnelse til slutt. Om ham skal vi være helt sikre, og så skal vi overlate oss selv til denne faste grunnvollen. «Vi er kalt til å bruke troen, men vi er ikke kalt til å se innover på troen som en betingelse. Vi er kalt til å bruke troen ved å se utover, på Guds ublandede løfte, som likevel bare kan tas imot ved å tro.»

Derfor sier apostelen ved slutten av sitt liv: «Jeg vet hvem jeg tror på» (2 Tim 1,12). Fra han ble omvendt til sitt siste øyeblikk satte han sin lit til Jesus som en fattig synder. Omvendelsen må ha stått klart og levende for ham, og inntrykket av det himmelske synet må ha vært uutslettelig. Likevel ble han aldri fristet til å sette minnet om den nåden han hadde fått, i stedet for den personlige og kjærlige Frelseren, den nye og levende vei som vi stadig kommer til Gud på.

Derfor ble disiplene glade da de så Jesu hender og føtter, for all tvil var tatt bort (Joh 20,20; Luk 24,39–41). Øyet ser ikke seg selv, og troen skal ikke stå på seg selv. Din fulle visshet skal være at Kristi blod er dyrebart, og at han er gått inn som forløper. Da har du fred.

Tro betyr tillit, å stole på, å regne med, å lene seg til. Ingen annen er verd vår tillit, ingen annen er til å stole på enn Jesus. Men vil du ha noe mer å tro på, din egen framgang og åndelighet, da ser du som Peter bort fra Jesus og ned på det urolige havet.[37]

Jeg har heller ikke noe annet bevis for at troen min var ekte i går, enn at jeg bruker troen i dette øyeblikket. Det står alltid i presens: «Den som tror, har evig liv!» (Joh 6,47).

Men akk! Noen som sier at de ikke er sikre på frelsen, og som ikke så mye vil overtales til visshet som til trøst, har mest sannsynlig aldri hatt noe med Gud å gjøre. De vil bli fri for sorg og straff. De ønsker ikke så mye å bli ført nær til Gud som å få et skjøte som lover dem at de er og ufeilbarlig må bli frelst. Det ville være frelse uten Gud. Det være langt fra oss!

Gud er vår frelse. Våre sjeler tørster etter den levende Gud. Vi trer fram i troens fulle visshet, for Jesus døde og sto opp igjen og sitter ved Guds høyre hånd. Vi stoler på det og er trygge. Ja, selv når vi frykter, setter vi som salmisten vår lit til ham (Sal 56,4). Føttene kan skjelve, men klippen de står på, står fast og urokkelig.

Bli ikke motløs over at du stadig må bruke troen, som om det viste at du ennå ikke er godtatt. «Da vi nå er rettferdiggjort av tro, har vi fred med Gud ved vår Herre Jesus Kristus. Ved ham har vi også ved troen fått adgang til denne nåden som vi står i» (Rom 5,1–2).

Bare når troen er i bruk, blir hjertet sannferdig. Når vi ser Jesus som veien og presten, er det ikke svik i vår ånd. (*Sml. Sal* 32,1–2.) Slik er hjertene våre renset fra en ond samvittighet.

Vi er gjort fri fra følelsen av fordømmelse og skyld, og vi er satt til side for å tjene Gud. For slik prestene ble innviet med blod og vann, er også vi selv, legeme og sjel, badet ved kraften og virkningen fra Den

[37] «I de første tider kunne en apostel ta for gitt om en hel menighet at alle stolte på Kristus. For når Paulus skriver til efeserne, sier han da et eneste ord om deres vantro? Bruker han en eneste formaning for å overtale dem til å tro? Antyder han fra begynnelsen til slutten av brevet at mistillit var vanlig blant dem? Nei, i de dager tenkte kristne mennesker like lite på å nekte å stole på Frelseren som på å fornekte sannhetens ord. Men er det ikke nå ofte slik at et menneske bærer et kristent navn, gjør kristne plikter og nyter kristne privilegier år etter år, mens han er så langt fra å stole på Kristus i troens tillit at han ikke bare bekjenner at han mangler tillit, men ofte sier at han frykter at full tillit og visshet skulle være et uberettiget og farlig overmot? Hvor underlig ville ikke dette ha lydt i apostlenes tid! Da var nettopp det å stole på Kristus, og stole fullt ut på ham for hele frelsen, det aller første de kalte på dem som var vakt til å søke evig liv for alvor, og som tok imot Guds vitnesbyrd om veien. Den bemerkelsesverdige tilliten hos de første kristne ga deres karakter en fullkommenhet vi nå sjelden ser.»

Hellige Ånd, som har gjort soningen til vår. Dette blir avbildet og beseglet for oss i dåpen, og at legemet blir nevnt med ettertrykk (10,22), minner oss om at hele vårt nåværende liv, med alle dets gjøremål og krefter, skal være et liv i tro og himmelsk sinn. (*Rom* 12,1.)

Legemet tilhører Kristus allerede nå. Av denne personlige helliggjørelsen – av legeme, sjel og ånd – har vi bildet og seglet i dåpen, og i den har vi også pantet på legemets oppstandelse. Det er «rent vann». Ikke det vannet som tar bort kjødets urenhet (1 Pet 3,21), men Guds Ånd, som alene helliger ved Kristi blod.

La oss derfor, med full og tillitsfull tro, med oppriktig hjerte og i bevisst innvielse av hele oss selv til Gud, tre fram for Faderen, som elsker oss, og for Jesus, vår store prest, trofast og full av medfølelse.[38]

2. Vi blir formant til å holde urokkelig fast ved bekjennelsen av vårt håp. Før Kristus kom første gang, så de troende i tro og håp fram mot det gode som skulle komme. De trodde løftet, og i håp ventet de på herligheten i Messias' rike. Hos oss er denne enheten av tro og håp i det vesentlige den samme, men nå viser den seg på to måter. Troen hviler på det som har skjedd, Jesu fullførte verk. Håpet ser mot framtiden, mot at vår Frelser kommer igjen.

Og jo mer levende Jesus står for oss som den levende Herre, desto mer vil vi se framover, vente på hans komme og gå ut for å møte ham. Tror vi at han er kommet, håper vi også at han skal komme. Kjenner vi Guds nåde som er åpenbart til frelse (Tit 2,11), vil vi med tillitsfullt håp vente på «åpenbaringen av den store Guds og vår frelser Jesu Kristi herlighet» (Tit 2,13).

Slik er «håpet» det mest omfattende uttrykket for Kristi forhold til en troende. Derfor talte Paulus ut fra sitt innerste hjerte da han sa: «Nå står jeg her og skal dømmes fordi jeg setter mitt håp til det løftet som Gud har gitt til fedrene» (Apg 26,6). En død tro er uten håp. Den ser ikke Kristus som lever. Den lengter ikke etter at Kristus skal komme igjen. Den har aldri kjent den korsfestede Kristus.

Vi er gjenfødt til et levende håp (1 Pet 1,3). I håpet er vi frelst, og vi lengter etter vårt barnekår, vårt legemes forløsning (Rom 8,23–24). Har vi bare i dette livet satt vårt håp til Kristus (1 Kor 15,19), er vår

[38] Apostelen taler om den indre og den ytre renselsen som noe som er fullført én gang for alle. Det går klart fram av hele sammenhengen i disse kapitlene og av at han bruker partisipp i perfektum. En jøde som kom til tro på Jesus og ble døpt, ble plantet om inn i nådens rike med legeme, sjel og ånd, innvortes og utvortes satt til side for et liv i Kristi tjeneste.

horisont begrenset av jorden, og ser vi ikke fram til at vår store Gud og Frelser skal åpenbares, da er vår tilværelse i sannhet ynkverdig.

Bekjennelsen av vårt håp er i høyeste grad praktisk og prøver oss. Ved den bekjenner vi at vi er fremmede og utlendinger på jorden, at vi søker det som er der oppe, arbeider for himmelsk lønn og samler oss skatter i himmelen. Vi må forlate Egypts synder, gleder og æresbevisninger. Vi må rense oss selv, likesom han er ren (1 Joh 3,3).

Bekjenner vi håpet, må vi også glede oss, selv om vi er i trengsel. Vi må regne den nåværende tids lidelser og prøvelser som ikke for noe å regne mot den herlighet som skal komme (Rom 8,18). Da støtter håpet, som hviler på troen, også troen og fyller oss med mot og tålmodighet. «Inntil han kommer» (1 Kor 11,26) er Frelserens røst når troen ser hans kjærlighet som gikk i døden. Og brudens svar er å gå ut for å møte ham, ut fra verdens synd, trelldom og mørke.

Hold da fast ved bekjennelsen av deres håp! Og slik Gud er trofast, han som ga løftet, så la oss være trofaste mot håpet. La oss huske at vi bare kan ha ett håp, ett mål og én Gud. Langt borte være enhver tanke på frafall, motløshet og vakling! La oss være sterke og frimodige, og når sjelen er nedbøyd og bruser i oss, så la ånden si: «Vent på Gud!» (Sal 42,6).

3. Men når vi slik trer fram for Gud og holder fast ved bekjennelsen av vårt håp, må vi huske at vi er kalt til å være et brorskap, og at tro og håp skal virke i kjærlighet. Vi er Kristi legeme og hverandres lemmer. Vi skal ikke være til behag for oss selv, men for vår bror, til oppbyggelse (Rom 15,2).

Gud har ordnet de troendes forsamling slik at den kristne kjærligheten kan bli øvd i den. Vi skal gi akt på hverandre som medvandrere, sette oss inn i vår brors nød og sorg, vanskeligheter og prøvelser, og tenke over vår plikt og vårt forhold til ham, så vi kan være ham til hjelp på veien og vekke og oppmuntre ham til gode gjerninger.

Å gi akt på hverandre i den rette ånd er framfor alt å se på vår brors kristne karakter. Vi skal ikke så mye se ham i lyset av hans naturlige lynne, og ikke så mye elske ham for egenskaper som passer oss og er behagelige for oss. Langt mindre skal vi kritisere ham og nære mistanke og ukjærlige dommer.

Vi skal feste tanken på det ene store faktum, at vi er brødre i Kristus, slik apostelen Peter formaner: «Rens da deres sjeler i lydighet mot

sannheten til oppriktig broderkjærlighet. Elsk hverandre inderlig av hjertet! For dere er gjenfødt …» (1 Pet 1,22–23). Vi bør dvele ved det gode hos dem, ved Åndens frukt som de bærer, ved de trekkene av Kristus som de gjenspeiler. Og alt godt vi oppdager hos dem, bør være for oss som Kristi røst som sier: «Følg meg!»

Slik skal vi ha gagn av hver eneste kristen, selv den ringeste, og finne det både lett og herlig å «akte hverandre i ydmykhet høyere enn» oss selv (Fil 2,3). Og når vi løper det samme løpet sammen i hellig kappestrid, skal vi se hos vår bror trekk av kristen karakter og virksomhet som vi selv mangler.

I denne kjærlighetens ånd bør vi ta vare på det kristne fellesskapet og «ikke holde oss borte fra vår egen forsamling». Kristendommen er i høyeste grad en sak for det enkelte hjerte, men den er også i høyeste grad et fellesskap. Løftet om Kristi nærvær er gitt til forsamlingen som er samlet i hans navn (Matt 18,20). Som menighet skal vi forkynne Herrens død. Lovsangen lyder i de helliges forsamling. Vi skal oppmuntre og formane hverandre.

«La oss huske å bygge vår indre gudstjeneste på Guds velsignede evangelium, å bygge vår ytre bekjennelse på det indre gudsliv i hjertet, og fellesskapet med andre på en personlig bekjennelse av troen.» (*Dr. Duncan.*)

I tider med forfølgelse eller lunkenhet er det kristne fellesskapet særlig viktig, og det er også en prøve på vår trofasthet. Skammer vi oss over Herren, over hans sannhet, over dem som følger ham, over hans vanære? Det ser ut til at hebreerne trengte dette formaningsordet, og apostelen gir det tyngde med det alvorlige tillegget: «og det så mye mer som dere ser at dagen nærmer seg».

Apostelen sikter utvilsomt til den forestående dommen over Jerusalem, og etter loven for det profetiske perspektivet, der det nære og det fjerne glir sammen, knytter han den til den endelige avgjørelsen. Fordi Herren er nær, skal vi være tålmodige, kjærlige og milde og vise overbærenhet mot vår bror, mens vi prøver vårt eget arbeid med streng omhu.

Vår Herres annet komme er den sterkeste og den mest tvingende drivkraft. Håper vi å være med Kristus og alle de hellige i herligheten – skal vi da ikke elske brødrene og tjene dem mens vi sammen venter på hans komme? Venter vi at Kristus skal kjennes ved oss som sine

brødre – skal vi da skamme oss over Kristi lemmer eller møte dem med kald forsømmelse og likegyldighet?

Skal vi alle åpenbares for Kristi domstol (2 Kor 5,10) og gjøre regnskap for vårt forvalteransvar – skal vi da ikke være trofaste og flittige i den tjenesten vi er betrodd, etter det mål og den gave Gud har gitt hver enkelt av oss?

Vi er kalt til et evig kjærlighetens fellesskap i glede og herlighet. La oss derfor fullføre kjærlighetens tjeneste i lidelse og arbeid, og la ingen dag gå uten at vi gir noe hjelp og trøst til vår medvandrer.

De kristne «ser at dagen nærmer seg», for de elsker Kristi åpenbarelse, og for dem er lysets dag ikke langt borte. Jesus sa: «Ja, jeg kommer snart!» (Åp 22,20). Den lange ventetiden gjennom hundreårene motsier ikke dette «snart». Kristus ser fram mot at han skal komme igjen, og mot ingenting annet. Alle hendelser bare forbereder og fremmer denne store fullendelsen.

Og de kristne i hver tid ser at «lovløshetens hemmelighet er alt virksom» (2 Tess 2,7), og at vårt eneste håp er at vår Herre og Frelser Jesus Kristus kommer igjen. La dette håpet skille oss fra det onde i verden og styrke og glede oss i alle våre sorger og vanskeligheter. La det binde oss sammen i kjærlighetens fellesskap og tjeneste. La oss formane hverandre hver dag, med ord og med eksempel.

Kapittel 12. Advarsel mot frafall

Hebr 10,26–39

(*Sml. kapittel 13 i mitt første bind om Hebreerbrevet.*)

Apostelen stadfester nå formaningen han nettopp har gitt. Først gjør han det med en streng og alvorlig advarsel mot frafall, og deretter ved kjærlig og håpsfullt å minne leserne om lidelsene de har gjennomgått, og ved å forsikre dem om at han har tillit til at troen deres er oppriktig. Før vi ser på de forferdelige advarselsordene som apostelen her retter til dem som bekjenner seg som troende, kan det være nyttig kort å nevne noen misforståelser. De hindrer enkelte bibellesere i å ta imot slike alvorlige formaninger fra Den Hellige Ånd, som den vi har her, med et saktmodig og lærevillig sinn.

1. Det finnes en unødig og ensidig hast etter å bli lykkelig og få nyte trøst. Vi glemmer så lett at Guds store mål er å føre oss nær til seg og holde oss der, og at vår sanne og eneste salighet er samfunnet med

den levende Gud. Slik vi nå er, må all trøst fra Skriften også inneholde formaning. Vi må spise det søte påskelammet med de bitre urtene, omvendelse og selvfornedrelse.

Den som tok imot evangeliet straks og med glede, gjorde rett, både da han med én gang tok imot budskapet, og da han gledet seg. Slik gjorde Saulus fra Tarsus, etiopieren og mange andre som bar frukt i utholdenhet. Men det usanne og mangelfulle ved en slik umiddelbar glede besto i at den ikke kom fra et knust hjerte og en gudelig sorg. Derfor finnes det, *selv blant sanne troende*, en sykelig tilbøyelighet til å rive til seg glede og ro som et «rov», for tidlig, overfladisk og i egen kraft. Det er å frykte at mange som aldri virkelig er kommet til Jesus, hviler i en falsk trygghet.

2. Det finnes en ensidig og ubibelsk glemsel av hvordan den troende (eller den som bekjenner seg som troende) faktisk står: Han er ennå på veien og midt i striden. Han har fortsatt ansvaret for å drive handel med det talentet han har fått betrodd, og for å våke og vente på at Mesteren skal komme tilbake. Det er mange avveier, farer og stup langs veien, og vi må holde ut til enden. Bare de som seirer og er tro inntil døden, skal bli kronet.

Det er ikke åndelig, men kjødelig å ta de velsignede og høytidelige lærene om vår utvelgelse i Kristus og de helliges bevarelse – som er gitt oss som en styrkedrikk i timer da vi er nær ved å segne, og som sjelens innerste og siste hemmelighet i dens samfunn med Gud – og legge dem ut på den alminnelige, daglige veien med plikter og prøvelser, i *stedet for* budene og advarslene i Guds ord. Det er ikke bare det at Gud bevarer oss nettopp gjennom disse advarslene og budene. Den sjelen som overser disse delene av Skriften og haster forbi dem, har heller ikke et barnlig, ydmykt og oppriktig sinn.

Forsøkene på å bortforklare Skriftens forferdelige advarsler mot frafall har rot i en svært sykelig og farlig sinnstilstand. Et stup er et stup, og det er dårskap å nekte for det. «Dersom dere lever etter kjødet», sier apostelen, «da skal dere dø» (Rom 8,13). For å hindre at folk faller utfor et stup, setter vi ikke opp en spinkel og vakker hekk av blomster, men det sterkeste gjerdet vi kan, og gjerne skarpe pigger eller glasskår for å avverge ulykker.

Men selv dette er bare et bilde på overflaten av saken. Vår vandring med Gud og vår utholdenhet til enden er store og alvorlige realiteter.

Vi har med den levende Gud å gjøre, og her kan bare et liv *med* Gud, i Gud og *for* Gud nytte noe. Han som førte oss ut av Egypt, leder oss nå. Og hvis vi følger ham, og følger ham helt til enden, skal vi gå inn til den siste hvilen.

3. Vi må huske på at Gud i evangeliet og i den synlige kirken har med menneskene å gjøre, og ikke bare med de «utvalgte», som bare han kjenner. Guds åpenbaring i Kristus setter hele den verden den er sendt til, i en særskilt stilling. Den setter dem som bekjenner seg som kristne, enten de er ekte eller ikke, i en stilling med et høyst alvorlig ansvar.

Gud alene kan dømme hjertet. Et menneske som bekjenner tro på Kristus og sier at det har åndelig glede av sannheten, kan være en hykler. Det kan være selvbedratt, eller det kan være i en tilstand av midlertidig forfall og tilsynelatende død.

Ordet, Guds budskap i Skriften og gjennom forkynnelsen, stiller den samme sannheten fram for alle: hvem Gud er, at frelsen bare er i Kristus Jesus, at hjertet må fornyes og at fornyelsen må vise seg, og at de ugudelige til slutt går fortapt.

Apostelen ser hvilken fare hebreerne er i, og stiller derfor fram for dem den forferdelige stillingen til dem som har bekjent at de har kjent og smakt den store og herlige frelsen ved Kristi blod, men så vender seg bort fra Frelseren og velger å leve bevisst og vedvarende uten kjærlighet og lydighet mot Kristus. For slike er det ikke lenger noe offer for synd.

Guds vrede, som blir over hver den som ikke tror på Guds Sønn, må ramme enda mer forferdelig dem som er blitt ført i berøring med Guds kjærlighet i Kristus – hvor nær berøring kan vi ikke dømme om, men etter deres egen bekjennelse var den svært nær – og som så har forlatt Herren og tjenesten for ham.[39]

[39]Læren om den synlige kirke er i de senere år blitt mye oversett av mange som er ivrige etter å stille den åndelige kirke av gjenfødte og sanne troende i forgrunnen. Men de som bekjenner seg som kristne, og de som er oppdratt i den kristne kirke, enten som barn av troende eller på annen måte, har en stilling med særlige forrettigheter og et særlig ansvar. Det er sant at hvis fiskene er dårlige, vil det til sist ikke redde dem at de har vært i garnet (Matt 13,47–50). Men at de er i garnet, setter dem i et særskilt forhold til Gud og Herren Jesus Kristus, både nå og i den kommende dommen. Alle må innrømme at de kristne folkene står i en annen stilling enn de hedenske, og det som gjelder folket, gjelder også den enkelte. Enten han tror eller ikke, er navnet Faderen, Sønnen og Den Hellige Ånd blitt forkynt for ham og nevnt over ham.

Hele Guds ord lærer at Kristi blod, Guds Sønns blod, renser fra all synd. Allerede i Det gamle testamente er uttrykkene svært sterke og vide når de beskriver hvor skyldige og grove de syndene er som Herren er villig til å tilgi. Ingen skal fortvile, men vende seg i tillitsfull omvendelse til ham som har sin glede i å tilgi rikelig.

Og uttrykkene i Det nye testamente kunne ikke vært klarere og sterkere: Ved Kristi blod er det tilgivelse for synd, for synder, for alle synder, uten forskjell og uten grense. Var det ikke slik, hvem av oss kunne da ha fred eller håp? Våre synder er ikke bare synder i uvitenhet og svakhet. Det er synder mot lyset og mot den nåden som er gitt oss, og som er nok til å overvinne synden.

Det er tydelig at apostelen her taler om et frivillig og bestemt valg om å leve et syndig liv, fremmed for Gud. Det valget gjøres av dem som til en viss grad har kjent Kristi nåde og har bekjent at de har erfart den, men som så vender seg bort fra det ene navnet vi kan bli frelst ved.

Ble den som med vilje brøt Mose lov, straffet med døden uten barmhjertighet, hvor mye mer forferdelig blir ikke straffen for den som har behandlet Guds Sønn med forakt, som har regnet paktens blod, som han en tid holdt for dyrebart, for noe vanhellig, og som har vist bort den nådige Ånd som han har vært under opplæring og påvirkning av?

«Vi kjenner jo» den Allmektiges hellige og rettferdige harme, han «som har sagt: Meg hører hevnen til, jeg vil gjengjelde! … Herren skal dømme sitt folk» (Hebr 10,30). (*Sitatene er fra* 5 Mos 32,35–36 (*sml.* Sal 135,14), *som kunngjør en særskilt dom over de frafalne. Apostelen siterer stedet på samme måte i* Rom 12,19, *etter den hebraiske teksten og ikke etter Septuaginta.*)

Kristi får skal aldri i evighet gå fortapt (Joh 10,28). Alle Guds barn skal «ved Guds makt» bli «holdt oppe ved tro, til den frelse» (1 Pet 1,5). Men det er nettopp ved disse strenge og alvorlige advarslene at de utvalgte blir bevart.

Vi vet både av Skriften og av sørgelig erfaring at heller ikke sanne kristne er fri for faren for et alvorlig og langvarig avvik fra Guds sannhet og kjærlighet. Og endelig vet vi at mennesker som ble regnet for å være levende og trofaste lemmer i menigheten, har falt, først i likegyldighet og verdslighet, så i vranglære og synd, og til sist i den bitreste og mest fanatiske motstand mot Kristi evangelium og hjord.

Apostlenes brev, særlig de som ble skrevet sist, inneholder svært sørgelige og gripende skildringer av frafalne. Slike ulykkelige mennesker hørte til den synlige kirke, det store huset utad sett, og som slike må de dømmes.[40]

Advarselen er nødvendig, for slik menigheten faktisk er, rommer den også falske bekjennere. Den er nødvendig og sunn for alle, for unge og svake troende så vel som for de mest erfarne. Men framfor alt er den *sann*, for evangeliet åpenbarer for oss den levende og hellige Gud, både den guddommelige kjærlighetens alvor og nidkjærhet og dens ømhet.

Det er den ydmyke og sanne troende som legger merke til disse advarslene og legger dem på hjertet. Det er han som sier: «Det er vel ikke meg, Herre?» (Matt 26,22). Og selv om han iblant blir dratt inn i en motløshet der en snikende vantro vender seg bort fra Herren Jesu nåde, trøster Gud likevel sitt folk. Han viser dem som skriver bitre ting mot seg selv, at hans tanker om dem er fredstanker (Jer 29,11). Salige er alle som skjelver for Guds ord (Jes 66,2).

Den troende ser frafallets stup og holder seg nær til Gud. Han ser den guddommelige rettferdighet og ilden i Guds nidkjærhet, og han ber om å bli fridd fra alle verdslige tilbøyeligheter og avguder. Han ser veien foran seg, og i stedet for å legge seg til hvile på den fortryllede marken glemmer han det som ligger bak, og jager mot målet, til den seiersprisen som Gud har kalt oss til der ovenfra i Kristus Jesus (Fil 3,13–14).

Han skryter ikke av at han har forlatt Fordervelsens by, og slår ikke ut sin omvendelse som et telt å hvile i. Nei, det himmelske Jerusalems perleporter står for hans hjertes øyne, og fra den andre siden av portene hører han røsten: «Vær tro inntil døden, så vil jeg gi deg livets krone» (Åp 2,10).

Legg nå merke til hva vårt avsnitt har å si til den som bare bekjenner seg til kristendommen. Følger vi våre svikefulle og trege hjerter, gleder vi oss verken over Guds løfter eller skjelver for hans trusler. Verden kjenner ikke det søte i den guddommelige kjærlighet, og den har heller ikke ærefrykt for Guds vrede. Også de som bekjenner seg

[40] 1 Joh 2,19; 2 Pet 2; Jud 10–16. Uttrykket «falle i Herrens hånd», som den ydmyke og angrende David bruker (2 Sam 24,14), viser der til den guddommelige barmhjertighet som preger Guds dom over hans folk. Her, i «falle i den levende Guds hender» (Hebr 10,31), viser det til Guds allmakt og straffende rettferdighet.

som kristne, kan glemme at vår Gud er en fortærende ild (Hebr 12,29), og at vi enten må tjene ham av hele vårt hjerte eller vike fra ham som ugjerningsmenn.

Gud sender nå fredens budskap. Men dette budskapet bygger på at hans vesen er blitt fullt åpenbart, og ikke på at det er blitt forandret. Derfor bringer evangeliet frelse til den som tar imot det med frykt og beven og i tro – en frelse som er kjøpt med blod og virket i oss ved at hjertet blir fornyet helt og fra innerst inne. Men den som forkaster det, får en fyldigere åpenbaring av Guds vrede og en strengere kunngjøring om evig fortapelse. (*Det er verdt å merke seg at de stedene som lærer om evig straff, for det meste står i Det nye testamente.*)

Jo klarere lys, desto dypere mørke; jo større velsignelse, desto mer forferdelig forbannelse. Det står skrevet: «Den som tror …, skal bli frelst», men det står også skrevet: «den som ikke tror, skal bli fordømt» (Mark 16,16). Det står skrevet: «Salige er alle» som setter sin lit til Jesus (Sal 2,12), men det står også skrevet: «Om noen ikke elsker Herren, han være forbannet!» (1 Kor 16,22).

Det står skrevet: «I min Fars hus er det mange rom» (Joh 14,2), men det står også skrevet at de vantro skal ha sin del i sjøen som brenner (Åp 21,8). Kapernaum ble opphøyet like til himmelen fordi Jesus var kommet dit, men den skal bli nedstøtt like til dødsriket fordi de forkastet Jesus (Matt 11,23).

Guds vrede er tatt bort fra alle som tror på Jesus. Men blir den ikke over alle som forkaster Jesus (Joh 3,36)? Er ikke det at de forkaster Jesus, selve kronen på all synd?

Den som har fått evangeliet forkynt, men forblir ubotferdig, vantro og verdslig, forkaster Gud. For det første forkaster han Faderen, for det var han som sendte Jesus. Faderen har ikke noe annet budskap og ingen annen kanal for nåden. Når en ikke tar imot Kristus som Frelser, forakter en Faderens gave.

Men den vantro, eller den som bare holder fast ved formene, forkaster også Jesus. Han regner Guds Sønns blod for noe urent og alminnelig, livløst og maktesløst. Ved dette blodet blir syndere renset og helliget og ført nær til Gud, så de kan tilbe, elske og tjene ham i åndens frihet og med fred i samvittigheten. Men den som vet om dette dyrebare blodet og likevel er uten bønn, uten hellighet og uten fred, synder ikke han mot Kristi blod? Og endelig håner den vantro nådens

Ånd. For Ånden vitner stadig om Faderens kjærlighet i Jesus og om Jesu nåde i hans blod.

Ble helligheten i Guds gode og kjærlige lov hevdet under Mose pakt, hvor mye mer skyldige skal da ikke de regnes som forsømmer det evige evangeliet om den guddommelige kjærlighet, den nye pakt som er beseglet med Guds Sønns blod? På vantroens vei finnes det ikke noe offer for synder. Den som vender seg bort fra Jesus, har bare «en forferdelig gru for dom» tilbake, «og en nidkjærhetens brann som skal fortære de gjenstridige» (Hebr 10,27). Denne advarselen gjelder alle som lever under evangeliets pakt. Gud har kunngjort sitt navn, han har åpenbart seg i Kristus Jesus. Og *etter denne åpenbaringen* skal alle mennesker den er sendt til, bli dømt.

Nå finnes det en svært vanlig, men uuttalt misforståelse: at evangeliet ikke åpenbarer, men endrer Guds vesen, at Gud i evangeliet blir framstilt som en mindre hellig, mindre forferdelig og mindre nidkjær Gud enn i Det gamle testamentes skrifter. Folk innbiller seg at det i evangeliet ikke er noe annet enn nåde og tilgivelse, enten de tror det eller ikke, og enten de omvender seg og blir fornyet eller ikke. Det kunne ikke finnes en mer grunnleggende misforståelse av Guds ord.

Evangeliet åpenbarer Guds rettferdighet av tro til tro, fordi Guds vrede åpenbares fra himmelen over all ugudelighet og urettferdighet hos mennesker (Rom 1,17–18). Og for å fri oss fra denne vreden har Gud sendt sin Sønn, og ved hans død gir han rettferdighet til alle som vender om til Gud i omvendelse og tro.

Selve Guds frelse, Jesu død, viser oss enda klarere enn Mose lov at Gud er rettferdig, og at den guddommelige rettferdighet måtte hevdes, selv på hans egen elskede Sønn, da han ble gjort til stedfortreder for syndere. Evangeliets åpenbaring er derfor åpenbaringen av Gud, den eneste sanne og levende Gud, som vi leser om hos Moses og profetene. Det finnes bare én, og vår Gud er en fortærende ild.

I Åpenbaringen, som Herren Jesus selv i sin himmelske herlighet ga til den disippelen han elsket, kan vi lese – og salige er de som leser med ærefrykt og uskrømtet tro – at de troende som har vasket sine kjortler og gjort dem hvite i Lammets blod, og som har seiret, skal forenes med sin tilbedelsesverdige Herre og Forløser i evig glede og herlighet.

Men Guds rettferdighet, hellighet og sannhet skal bli åpenbart i en forferdelig dom over alle som ikke bøyer seg under hans ene og velsignede evangelium. Når vi forkynner for verden, må vi derfor legge fram begge sider: liv og død, herlighet og dom, bryllupsfesten og Lammets vrede.

Dernest er det den lunkne kristnes farlige tilstand. Ved syndens svik, ved åndelig latskap eller hovmod, ved verdens lokkemidler og ved Satans list faller en kristen inn i en tilstand av likegyldighet, der hans åndelige sans, hans hengivenhet og hans kraft blir sløvet. Bønnen blir en form, og Kristus sørger over en lunken laodikeer.

Den mest snikende og farlige fristelsen for en slik er å innbille seg at han er trygg slik han nå har det, at han trygt kan bli værende der han er, borte fra sin første kjærlighet, og at det ikke er helt nødvendig for ham å gå ut og gråte bittert, omvende seg og gjøre de første gjerninger (Åp 2,4–5).

Hvilken grunn har en slik til å tro at han er en sann disippel, når utholdenheten er prøven på sant disippelskap? Husker han ikke at mange tok imot Ordet med glede, men likevel ikke holdt ut, og falt fra? Hvorfor sier Jesus at vi skal huske Lots kone (Luk 17,32)? Hun gikk fortapt fordi hjertet hennes ikke helt hadde forlatt Sodoma, og hun vendte seg om. Leser vi ikke om Demas, som først var en disippel, men så forlot apostelen fordi han igjen fikk kjærlighet til den nåværende verden (2 Tim 4,10)?

Men nå vil jeg legge om stemmen, for jeg taler til Herrens folk, *som er elsket selv når de er troløse*. Si meg da: Var det ikke bedre med deg i din første kjærlighets dager? Var det ikke bedre med deg da *du hvilte i Kristus selv*, da du utøste ditt hjerte for Guds trone og Guds fredfulle svar trøstet deg? Eller hvilken troløshet har du funnet hos Gud, siden du har forlatt ham? Eller hvor er skilsmissebrevet Gud ga deg, der han sa at han ikke lenger ville elske deg og ta vare på deg og være din daglige veileder og velsignelse?

Vend om til Herren! Når sjelen våkner av dvalen og vender tilbake til Frelseren, stiger et mildt og fredfullt lys opp i den, sant og pålitelig, og den ser Herrens godhet og trofasthet. Både fortiden og framtiden blir opplyst, for Jesus, livets lys, er med den.

Så minnes vi, slik apostelen gjør videre her, de tidligere dagene og ser fram mot Kristi komme. Når vi blir ført tilbake ut i livets strøm

(og ikke står igjen på verdslighetens og vantroens strand), minnes vi – ja, vi kjenner det igjen – vår første tro og glede og de trengslene og prøvelsene vi den gang fikk kraft til å bære. Vi hører en røst som sier: «Jeg minnes din ungdoms hengivenhet, dine forlovelsesdagers kjærlighet» (Jer 2,2). Og da kan sjelen prise Gud, han som skaper jubel der hvor morgen og kveld bryter fram (Sal 65,9).

Vi minnes vår første bekjennelse: «Du er Messias», og Frelserens første hilsen: «Salig er du» (Matt 16,16–17). Jesus sier igjen til oss: «Fø mine lam!» og «Følg du meg!» (Joh 21,15.22). Og så ser vi også at enden nærmer seg, at Jesus selv kommer tilbake med sine herliggjorte hellige.

De troende i Judea fant først velvilje hos folket fordi Guds Ånd så tydelig var til stede blant dem, men snart ble de forfulgt. Troen deres ble prøvd. Da Stefanus ble drept, da Jakob, Johannes' bror, ble drept, og da Peter ble satt i fengsel, led hele menigheten og måtte utholde «stor kamp og lidelse». De «ble gjort til et skuespill», og de sto sammen med dem som led for Kristi skyld (Hebr 10,32–33). Paulus selv hadde framfor noen vært Herrens fange. For hele verdens øyne hadde han båret fangenskap og vanære for sitt vitnesbyrds skyld.

Apostelen minner dem om den nåden de hadde fått, så de kunne bære sitt kors og ofre ro, ære og eiendeler for evangeliets og håpets skyld. Han gjør det for å oppmuntre dem til å holde ut til enden, slik at de etter såtiden i tårer kan høste med glede.

Etter at han slik har minnet dem om deres første iver, med kjærlig anerkjennelse, slutter han med en tredelt formaning: Kast ikke bort deres frimodighet, vær tålmodige og lev ved tro.

1. I Jesus har Gud gitt deg en glad og barnlig tillit, så du kan kalle ham Abba og hvile i fred i Frelserens kjærlighet. Du stoler på ham som er mektig til å bevare det du har betrodd ham, ja, alt du har, til den dagen kommer (2 Tim 1,12). Denne tilliten er i seg selv pantet på den kommende arven. Troen går foran synet. Slik du stoler på ham, skal du få.

2. «Dere trenger til tålmodighet» (Hebr 10,36). Dette er en tid for å vente, våke, stride og sørge. Mange vanskeligheter og fristelser omgir deg. Men lær å være tålmodig.

Utålmodighet kommer av uvitenhet, men du vet hvorfor og på hvem du skal vente. Den kommer av hovmod, men du skal lære av

ham som er saktmodig og ydmyk av hjertet. Utålmodighet springer ut av et vantro og motløst hjerte, men gjennom Skriften får du tålmodighet og trøst, og håpet holdes levende. Utålmodighet springer ut av at en undervurderer hvor viktig den tiden er som er nå. Men du vet at du nå gjør Guds vilje, og at dine troens øvelser og dine lidelser nå er bestemt av ham som verdsetter dem og lønner dem.

Pliktene i det jordiske livet kan ofte virke trettende og ubetydelige. Men en trofast vaktpost vet at hans ensformige arbeid er lydighet mot den som har satt ham der, og som skal løse ham av i rette tid. Pliktoppfyllende barn og elever holder ut med oppgaver som iblant virker kjedelige og uviktige, og viser på den måten tillit til foreldre og lærere som de er glad i. På samme måte vil den kristne ta vare på tålmodigheten og gleden mens han gjør Mesterens vilje.

Herren selv og hans apostler stiller stadig fram for oss hvor nødvendig, viktig og velsignet tålmodigheten er. Jesus taler om at vi skal bære frukt i utholdenhet (Luk 8,15), og om at vi skal vinne våre sjeler ved å holde ut i store prøvelser og smertelig venting (Luk 21,19).

Fra sin himmelske trone legger han merke til tålmodigheten i Efesus og Tyatira og roser den, og til Filadelfia sier han: «du har bevart mitt ord om tålmodighet» (Åp 3,10). Den disippelen Jesus elsket, som kaller seg medbror i trengselen og i riket og i tålmodigheten i Jesus Kristus, utbryter to ganger i Åpenbaringen: «Her er de helliges tålmodighet» (Åp 13,10; 14,12).

Apostelen Paulus knytter tålmodigheten til håpet, til trøsten fra Skriftene, til tålmodighetens og trøstens Gud, til saktmodighet og langmodighet og til trengselen, som den skal være den velsignede frukten av. I Jakobs brev framstilles tålmodigheten som frukten av at troen blir prøvd, som det som gjør den kristne fullkommen, som holdningen til den troende som venter på Frelseren, og som den egenskapen Job og profetene var forbilder i. (*Rom* 5,3; 15,4–5; *Jak* 1 *og* 5.)

Stille underkastelse og utholdenhet i å gjøre det gode under vanskeligheter og strid, det er den Guds vilje som Kristi lemmer skal gjøre når de følger Mesteren i hans ydmykhet og lidelse. Når Jesus kommer, skal de som slik har gjort Faderens vilje, seierrike få bære bort prisen for sitt høye kall (10,36).

3. I mellomtiden er vårt liv et liv i tro. Jesus kommer. Som det står skrevet hos profeten: «Ennå en liten stund» – hvor liten, hvor liten! –

så skal han komme, han som har navnet «han som kommer». «Men den rettferdige av tro, skal leve. Og dersom han unndrar seg, har min sjel ikke behag i ham» (Hebr 10,37–38).[41][42]

For profeten Habakkuk falt Herrens første og annet komme ennå sammen. Han ventet på at Herren skulle komme og fri Israel fra kaldeerne og åpenbare sin herlighet. De ugudelige var oppblåste av hovmod og selvtillit. Guds folk ropte i stor angst: Hvor lenge? Men i ydmykhet, i dyp sorg og i et oppriktig hjerteoppgjør med Herren, der han spurte hvorfor Herren gikk i rette med sitt folk, holdt den gudfryktige israelitten fast ved løftet. Han stolte på Gud, og det var hans eneste og sanne liv.

Profeten og alle de gudfryktige ble hardt prøvd. De så ikke annet enn vold, urett, strid og trette. «Hvor lenge, Herre, skal jeg rope uten at du hører!» (Hab 1,2). Sannelig trengte de tålmodighet.

Og Herren svarte og trøstet dem ved å gjenta løftet om at han skulle komme, og kalte sitt folk til å bruke troen, som det eneste og avgjørende kjennetegnet på de gudfryktige. «For synet har et mål som ennå ligger i framtiden, og det taler om den siste tid og lyver ikke. Om det dryger, så vent på det! Han skal sannelig komme, han som kommer; han skal ikke dryge.»

Vantro og latskap ser bare at det drøyer, verdslighet og hovmod spotter: «Hvor er det blitt av løftet om hans gjenkomst?» (2 Pet 3,4). Men den rettferdige skal leve ved sin tro. I tro ser han Herren komme.

Setningen hos Habakkuk er svært kortfattet, og apostelens utlegning i to viktige brev får fram den fulle meningen i den. Hvem er den rettferdige? Første gang vi leser om rettferdighet i Skriften, er det i forbindelse med Abrahams tro. Abraham er de gudfryktiges far.

De troende er altså de rettferdige, og det er ved tro de er rettferdige. Og det livet vi nå lever, lever vi ved tro, slik den fulle frelsen

[41]Henvisningen er til Jes 26,20 og Hab 2,3–4. I det første stedet gjengir Septuaginta «et lite øyeblikk» med *mikron hoson hoson* (μικρὸν ὅσον ὅσον, «en ganske, ganske liten stund»). Jødene kalte Messias «han som kommer» (Matt 11,3; Luk 7,19). Sml. Sal 40,8; 118,26; Sak 9,9; Mal 3,1; Dan 7,13.

[42]Den første delen av setningen er sitert fra profeten Habakkuk. Tillegget kom apostelen til gjennom Septuagintas noe vanskelige og dunkle gjengivelse: «Når han trekker seg tilbake, har min sjel ikke behag i ham.» Med ordene apostelen føyer til, retter han den gjengse oversettelsen og gir den en mening som passer med hensikten med formaningen. I det siste leddet har vi altså ikke så mye et sitat som en tillempning av en velkjent oversettelse. Calvin og Hofmann ser det på samme måte.

skal bli gitt dem som tror, når Herren kommer. (*Rom* 1,17; *Gal* 3,11.) (*1 Mos* 15,6.)[43]

Og er ikke vår stilling i hovedsak den samme, selv om vi har langt større forrettigheter? Vi er satt mellom det fredfulle lyset fra Kristi kors og herligheten og lønnen når Frelseren kommer tilbake. Dette er den stillingen Gud historisk har gitt kristenheten, alle som har hørt evangeliet, og alle som bekjenner seg til det. La det være vårt å tro og håpe, å se tilbake i tro på forsoningen og se fram i håp mot herligheten.

Guds folk ser seg ikke tilbake og vender ikke om. Den som trekker seg tilbake, kan for det synlige øyet se ut til å berge livet sitt. Men som Frelseren ofte lærer oss, skal den som hater sitt liv og mister det for Kristi skyld, finne det og berge det.

Da Peter snur seg for å se på Johannes, sier Mesteren med ettertrykk: «Følg du meg!» La oss følge Herren, «for Gud bestemte oss ikke til vrede, men til å vinne frelse ved vår Herre Jesus Kristus». (*Matt* 16,25; 10,39; *Mark* 8,35; *Luk* 17,33; 9,24; *Joh* 12,25. *Dette var tydeligvis et ord som Herren ofte gjentok.*) (*Joh* 21,20–23.) (*1 Tess* 5,9.)

Kapittel 13. Troen og det vi håper, men ikke ser

Hebr 11,1

Troens forrang står hele tiden i sentrum i dette brevet, som forfatteren selv kaller et formaningsord. For å fremme troen utfolder apostelen Herren Jesu herlighet som den store mellommann i den himmelske helligdom. Hebreerne skal bli stående i troen ved å gi akt på vår bekjennelses store apostel og yppersteprest, tre fram for nådens trone med full frimodighet, ta imot de sanne og virkelige velsignelsene i den nye pakt og vente på at deres Herre skal komme igjen, slik han har lovet.

Vantro var grunnen til at jødene, som Gud var harm på, ikke kunne komme inn til hvilen. Som Jesaja hadde vitnet: Vil vi ikke tro, skal vi ikke holde stand (Jes 7,9).

Apostelen har advart hebreerne mot vantro med de mest alvorlige og forferdelige argumenter fra deres egne skrifter. Men like inderlig

[43] I Gemara Makkot fortelles det at David samlet de 613 budene i Mose lov i elleve (Sal 15), Jesaja i seks (Jes 33,15), Mika i tre (Mika 6,8), men Habakkuk i ett: «Den rettferdige skal leve ved sin tro» (Delitzsch om Habakkuk). Den som skrev dette, var sikkert ikke langt fra Guds rike. En annen gammel jødisk forfatter stiller sammen Sal 118,19; Jes 26,2; Jer 5,3 og Hab 2,4.

som han formaner dem, like inderlig håper han, i dyp kjærlighet, at de ikke hører til dem som unndrar seg og går fortapt, men er sanne disipler som tror til sjelens frelse.

Lev da ved tro, for bare ved tro kan den rettferdige leve. Det vi håper, og det vi ikke ser, som nå er åpenbart i full fullkommenhet ved Kristi evangelium, kan bare bli virkelighet for oss ved tro, slik også alle de gudfryktige siden verdens begynnelse levde og led, adlød og seiret ved tro. For å oppmuntre, anspore og trøste hebreerne midt i prøvelser og fristelser stiller apostelen fram for dem fedrenes historie, som de så på med den dypeste ærefrykt og kjærlighet. Det skjer i raske, men svært levende og omfattende riss, og han viser dem at også fedrenes liv var et liv i tro.

Hva besto deres storhet i, om ikke i at de var Guds menn? Og hva gjorde dem til Guds menn, om ikke at de trodde Gud og ventet på at hans løfte skulle oppfylles?

Troen var kjennetegnet på alle de hellige. Den er den holdningen i hjertet som det ikke finnes noe samfunn med Gud uten, og som vi ikke kan behage ham uten. Derfor gir apostelen den mest omfattende definisjonen av troen. Han beskriver den grunnleggende og vesentlige innstillingen i hjertet mot Gud, uansett hvilken pakt menneskene levde under, både før Kristi første komme og i menighetens tid. Til alle tider består den i en fast tillit til usynlige og framtidige virkeligheter.

Det finnes ting vi håper på i framtiden, i evigheten. Og det finnes ting vi ikke ser, både fortidige og nåværende. Det siste uttrykket er videre enn det første. Kristi gjenkomst, vår oppstandelse og vår herlighet er framtidige ting som vi håper på. Gud som skaper og opprettholder av alle ting og alle åndelige sannheter og himmelske virkeligheter *hører til det usynlige*, som bare troen kan være viss på. Siden syndefallet dras menneskets hjerte mot det som er synlig og nærværende, men det blir likevel aldri tilfreds med det synlige og forgjengelige. Det kan ikke finne hvile uten i det åndelige og evige.

I sin store barmhjertighet har Gud åpenbart oss det som hører Gud til. Evige og åndelige virkeligheter er gjort kjent ved Guds Ånd. Det finnes en guddommelig åpenbaring. Det som menneskets fornuft ikke kan skjelne, og som dets fantasi og sans ikke kan oppdage, er blitt avdekket.

Gud åpenbarte seg selv, han talte til fedrene, og hans åpenbaring inneholdt alltid et løfte om framtidige og uendelige velsignelser og samtidig en tilkjennegivelse av nåværende åndelige og himmelske virkeligheter. Kvinnens ætts seier over slangen var noe framtidig og noe en kunne håpe på. At Herrens hellige kjærlighet ble åpenbart, kjærligheten som forener barmhjertighet med dom, var en tilkjennegivelse av en nåværende, men usynlig åndelig virkelighet.

Løftet om ætten som alle folkeslag skal velsignes i, gjaldt noe framtidig. Forsikringen «Jeg er Gud Den Allmektige, vandre for mitt åsyn» (1 Mos 17,1) åpenbarte en nåværende salighet, usynlig, men helt virkelig. Hele samfunnet med Gud bygde altså på den guddommelige åpenbaringen av det en håpet, og det en ikke så.

Hvordan blir denne åpenbaringen tatt imot? Hva er det øyet som ser, det organet som skuer og tilegner seg denne gaven? Troen er det øyet som skuer Kongen i hans herlighet og ser det vidstrakte landet (Jes 33,17). Det er ikke menneskets forstand, ikke dets fantasi og ikke dets samvittighet. Alle disse blir riktignok helt og fullt troens tjenere. Men det som skjelner og skuer de åndelige virkelighetene og tilegner seg dem, det som ser de framtidige velsignelsene og griper dem og holder dem så kjært at det foretrekker dem framfor de synlige tingene og gjør dem til livets mål og glede, det er det Skriften kaller tro.

Ved første øyekast virker troen å være noe svært enkelt. Den er ikke annet enn å ta imot Guds ord. Vi vet hva det vil si å ta imot et menneskes ord, å tro utsagn som er underlige og går ut over det vi har erfart, fordi vi har respekt for og tillit til den som kommer med dem.

Å tro Guds ord er å ta imot Guds vitnesbyrd. Men husk: Så sant Gud er større enn mennesket, og Guds ord himmelhøyt over ethvert menneskeord, så er det å ta imot dette ordet og tro det nødvendigvis noe helt annet enn å ta imot et menneskes ord eller vitnesbyrd. Som røsten er, slik er ekkoet. Som seglet er, slik er avtrykket. Som ordet, eller åpenbaringen, er, slik er troen.

Det guddommelige ordet skaper i menneskets hjerte en tro som er guddommelig i sitt vesen og sin kraft. Når Gud taler, når han åpner for sjelen den verden som består av åndelige virkeligheter og framtidige velsignelser, da skaper nettopp dette ordet hans en ny verden i sjelen, av frykt, skam, anger, begjær, ærefrykt, lengsel, håp og tillit. Ikke noe

annet ord kunne kalle det fram. Det er helt enestående i sitt slag, slik Guds ord er enestående i sitt slag.

Å si ja til Guds ord er derfor å gå inn i et helt nytt liv, en helt ny måte å være til på og en helt ny kraft. Ikke noe annet enn Guds ord kunne noen gang kalle fram det vi kaller tro. Og Guds ord, som er gitt av Ånden, gjør det bare når den samme Hellige Ånd gjør det levende.

Hvor har da troen sitt sete? Ikke i forstanden, som ser den logiske sammenhengen eller de historiske bevisene. Ikke i fantasien, som ser skjønnheten og den indre harmonien og gjengir bildet. Ikke i samvittigheten, som vitner om at åpenbaringen er rettferdig og sann. Nei, den har sitt sete i noe som ligger dypere enn disse, der de alle har sitt midtpunkt, og dit de alle vender tilbake.

«Med hjertet tror en», lærer Skriften (Rom 10,10). Der livet utgår fra (Ordsp 4,23) – følelseslivet, tankelivet, det moralske og det åndelige livet – på det skjulte stedet som bare Gud har adgang til, der avler Guds ord tro, slik et frø gir liv. Som et lys tenner Guds ord lys, og mennesket blir en troende. Ordet «troende» sier hva hele mennesket er. Dette er det nye livets kjennetegn og kraft: Vi tror på Gud.

Se da hvor feil de tar, som innbiller seg at troen bare består i at forstanden sier ja til lærer og fakta som en har sett er sanne fordi de har tilstrekkelig godt belagt autoritet bak seg. Se hvordan ingen kan gi tro til en annen. Se hvordan det ikke er tro når en bare tar imot klare og gripende utsagn om evangeliets sannhet med fornuften eller følelsen eller fantasien.

Uten at en lengter etter det som skal komme, uten at en i sorg og selvfordømmelse vender seg til den usynlige Gud som har åpenbart seg, uten at hjertet klynger seg i tillit til Gud, Frelseren, er det ingen tro. Gud taler til Jerusalems hjerte (Jes 40,2), og troen er hjertet som hører og svarer.

I denne troen, som er kalt fram ved Guds ord og født ved Den Hellige Ånds virke, er det helt fra dens fødsel og begynnelse noe av visshet, overbevisning og lys, noe som går ut over den vissheten sansene eller forstanden kan gi.

Menneskelige resonnementer handler som regel om ord og abstraksjoner, kar for rent formelle begreper. Men Guds Ånd åpenbarer oss det som hører Gud til, og det Gud har gitt oss (1 Kor 2,12). Av den elven som strømmer inn i vårt hjerte og liv, slik Jesus har lovet, kjen-

ner vi derfor med full visshet den evige kilden til den guddommelige kjærlighet og det uendelige havet av en salighet uten ende, som vi går i hast mot.

Hvor i hele tankens og følelsens rike finnes det noe som kan sammenlignes med den kristnes «jeg er viss på at ingenting skal kunne skille meg fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus» (Rom 8,38–39)? Derfor sier den som tror: Jeg vet. Eller han sier: Jeg tror og vet at du er Kristus.

Når Gud taler til sjelen, og sjelen gir opp sin egen dom og sine egne tanker og i ydmykhet tar imot Guds vitnesbyrd, da står troen ved Guds kraft. Ånden fører bevis, det vil si at den viser det som hører Gud til, som virkelighet.

Troen er beviset for det en ikke ser, den klare og fullgode påvisningen av det. Og den er en trygg tillit til at det en håper, skal bli oppfylt. Det går så langt at framtidens kraft og trøst blir virkelighet allerede nå, enda det ennå ikke er åpenbart hva vi skal bli (1 Joh 3,2). Troen ser fast fram mot oppfyllelsen og har allerede selve kjernen i det den håper på.[44][45]

Se ikke på det som kalles troens visshet, som et senere tillegg til den første troen som griper løftet. All tro, om den så bare er som et sennepskorn, har den vissheten, tilliten, overbevisningen og det lyset

[44] Apostelen bruker her et ord som ofte forekom i filosofien på hans tid, så mye mer som selve saken mangler i all menneskelig metafysikk: et bevis eller en påvisning som møter alle innvendinger og ikke gir rom for tvil. Filosofien har ingen slik påvisning av usynlige og ukjente ting. Den kan ikke gi en slik visshet. Men det guddommelige vitnesbyrd fører med seg en slik indre overbevisning, og den troen som hviler på det guddommelige vitnesbyrd, har en slik visshet. – Menken, *Homilien über Hebr* 11. Menneskelig resonnement liker å gi seg skinn av å være helt opprinnelig, og hvert nytt metafysisk system opptrer med en viss påstand om at det er vokst fram av dypet i et menneskes sinn og bygd opp etter tankens nødvendige lover. Kanskje er det ingenting som i den grad fascinerer unge sinn og fanger dem som dette løftet: «dere vil bli slik som Gud til å kjenne godt og ondt» (1 Mos 3,5). Det er det Hamann sikter til når han spør: Er hele din menneskelige tenkning noe annet enn overlevering? Og skal det så mye til for å følge rekken av dine nakne og to ganger døde meninger tilbake til roten i ditt slektstre?

[45] Ordet *hypostasis* (ὑπόστασις, «grunnlag, virkelighet») brukes for det første i betydningen «vesen» (Hebr 1,3) og for det andre i betydningen «tillit» (Hebr 3,14; se også 2 Kor 9,4; 11,17). Tar vi det i den siste betydningen, blir meningen her at troen er en fast og tillitsfull forventning til det som skal komme, og som nettopp fordi det er framtidig, er noe vi håper på. Men uttrykket ser også ut til å antyde den andre siden ved troen: at den allerede nå gjør framtidens velsignelser og krefter til virkelighet og eier dem. Ordet *elenchos* (ἔλεγχος, «bevis») lærer at troen selv er for den troende et sikkert bevis for at de ting er virkelige som ikke kan ses, eller som ikke kan skjelnes på annen måte. Delitzsch siterer et interessant sted hos Dante, *Paradiset*, sang 24, om troen, en omskrivning av Hebr 11,1. Også Dantes svar på spørsmålet om hvordan han fikk troen, er minneverdig: «Det flomregn, svarte jeg, som fra Guds Ånd strømmet ned over den gamle og den nye pakt – det er det beviset som overbeviser meg så inderlig at alle andre argumenter ved siden av synes sløve og kraftløse.»

som Gud gir. «Gud! Du er min Gud!» (Sal 63,2) … «jeg setter min lit til deg» (Sal 56,4).

Slik levde alle Guds barn ved tro. De kjente Guds vesen, de trodde på hans mektige gjerninger i skaperverket, de gledet seg over hans nærvær, og de så de framtidige velsignelsene han hadde lovet, som virkelige. Israel så Gud, den usynlige, og ventet på Messias. Det var hele deres liv. Det forklarer deres selvfornektelse, mot og tålmodighet. Selv om de kår de faktisk levde under, var fulle av vanære og lidelse, visste de likevel at Gud var deres, og at den kommende herligheten og arven var trygg.

Hva skal vi si om vår far Abraham og om hans barn? Hva annet enn at de var troende, som tok imot løftene ved tro, slik de også ved tro hadde Herren, som alltid er nær, som en levende virkelighet?

Første gang Skriften nevner et prestedømme, er det ikke i forbindelse med det levittiske prestedømmet, som gikk i arv, men med Melkisedek, et forbilde på Guds Sønn, den sanne, virkelige og personlige presten. På samme måte står ordet «rettferdighet», første gang det forekommer i Første Mosebok, ikke i forbindelse med lov og gjerninger, men med nåde og tro, slik apostelen Paulus med jubel legger merke til: «Abraham trodde Gud, og det ble tilregnet ham som rettferdighet» (Rom 4,3; 1 Mos 15,6). Denne gylne setningen lyser fram igjen i profeten Habakkuks innholdsrike utsagn: «Den rettferdige skal leve ved sin tro» (Hab 2,4).

Og i pinsens fulle lys lyser Habakkuks ord opp igjen i brevene til romerne og galaterne og i vårt kapittel, der hele Det gamle testamentes historie blir beskrevet som historien om mennesker som levde ved tro, som ventet med tillit på det de håpet, og var fullt visse på at det de ikke så, var virkelig.

Men var den gamle paktens herlighet stor, er den nye paktens herlighet mye større. Det var større og bedre ting som var spart til oss. Israels framtid var Messias' komme, at Herren steg ned, at deres konge David kom for å gi Israel herlighet og hedningene lys. Og det Israel ikke så, var frelsessannhetene som ble åpenbart i forbilder og profetier, i Guds ord og handlinger.

Men se så hvor annerledes vår stilling er. Vår framtid omfatter riktignok Israels, men den har nye og særegne trekk. Messias' første komme er forbi. Fullbyrdet er hans bortgang i Jerusalem, fullført er

hans verk på Golgata. Som Menneskesønn sitter han nå på tronen ved Faderens høyre hånd, og vi venter nå at han skal komme tilbake for å hente sin brud, så vi kan bli herliggjort sammen med ham. (*Luk* 9,31.)

Til oss er det sagt: «Se, brudgommen kommer! Gå ham i møte!» (Matt 25,6). For oss er det kunngjort: «Denne Jesus ... skal komme igjen» på himmelens skyer (Apg 1,11). Nå som Guds Sønns menneskeblivelse, død og himmelfart er fullbyrdet, hvor mye lysere er ikke vårt håp! Hvor mye klarere og saligere er ikke det vi håper, og det vi ikke ser! For ser vi, lik Stefanus, døde for verden og fylt av Kristi kjærlighet, fast opp mot himmelen, da ser vi Guds herlighet og Jesus ved Faderens høyre hånd (Apg 7,55).

Dette var det store målet med vårt brev: å åpenbare det en ikke ser, den himmelske helligdoms herlighet og nåde. Nådens trone, Kristi blod, Frelserens forbønn og de åndelige velsignelsene i himmelen er det vi ikke ser. At Kristus kommer igjen, og at vi skal åpenbares med ham i herlighet, er det vi håper.

Det er klart hvorfor apostelen i dette brevet gir et så allment og omfattende bilde av troen. Spørsmålet om rettferdiggjørelse og helliggjørelse er ikke det han har for seg her. Kristus som prest, himmelen som Det aller helligste og de troende fullkommengjort for alltid i Jesus – det er det avgjørende punktet alle hans argumenter peker mot. Derfor er troen, og troen i sin mest allmenne og grunnleggende betydning, som det å skue usynlige og framtidige ting, det store og stadige emnet i formaningen hans.

Også vi trenger at den troen som blir forklart i Romerbrevet og Galaterbrevet, blir utdypet og gjort levende, og samtidig prøvd, ved den troen som blir forklart i dette brevet. Synderen blir først ført til å kjenne sin skyld og elendighet, og så ser han Guds Lam. Ved troen på hans blod blir han rettferdiggjort og fylt med glede og fred, og dette skjer ved Den Hellige Ånds kraft. Dette er virkelig selve troens midtpunkt, og det er det like til vårt siste åndedrag.

Men skal vi virkelig bli i samfunnet med Gud, adlyde og lide, arbeide og seire, må vi også lære troens omkrets å kjenne og skue det som er usynlig og evig. Ved Jesus tror vi på Gud, og vi har vårt borgerskap i himmelen.

Det var troen Jesus søkte i Israel. Og når Menneskesønnen kommer igjen, spør han: «mon han da vil finne troen på jorden?» (Luk 18,8).

Hvor ofte sa ikke Jesus: «Din tro har frelst deg. Gå bort i fred!» (Luk 7,50). «Bare tro!» (Mark 5,36) er hans ord både til trøst og til irettesettelse.

Og hvor samstemmig er ikke apostlenes vitnesbyrd! Peter kan ikke forlate Jesus, fordi han tror og vet at Jesus er Kristus, den levende Guds Sønn. Troen på Jesu navn var det han forkynte i Jerusalem. «Hver den som tror på ham, får syndenes forlatelse» er hans budskap når han åpner døren for hedningene i Kornelius' hus (Apg 10,43). Troen var også frukten av hans forkynnelse, slik han skriver: «Ham elsker dere, enda dere ikke har kjent ham. Ham tror dere på, enda dere nå ikke ser ham. Og dere fryder dere med en usigelig og herliggjort glede» (1 Pet 1,8).

Likeså Johannes, den disippelen Jesus elsket. Ikke engang apostelen Paulus ga et fyldigere og dypere vitnesbyrd om troens forrang. Riktignok var Paulus kalt til å vise forholdet mellom tro og gjerninger, lov og evangelium, Mose pakt og Åndens pakt. Derfor må vi alltid gå til Paulus' brev når vi skal undervise og overbevise mennesker – jødene, de selvrettferdige, det naturlige mennesket i det hele. Men ingen steder er troens natur, vesen, kraft og seier beskrevet så klart og kraftfullt som i Johannes' skrifter.

La meg minne deg om noen av hans gylne ord: «Men alle dem som tok imot ham, dem ga han rett til å bli Guds barn, de som tror på hans navn. De er ikke født av blod, heller ikke av kjøds vilje, heller ikke av manns vilje, men av Gud» (Joh 1,12–13). «Hver den som tror at Jesus er Kristus, er født av Gud» (1 Joh 5,1). Her blir troen framstilt som Guds gave, uløselig knyttet til den nye fødsel og det guddommelige barnekåret.

Tenk igjen på de mange utsagnene i evangeliet hans der Herren knytter troen sammen med det å *ha* evig liv, nå og umiddelbart. Og så knyttes også det at Gud bor i oss og vi i Gud, og Åndens vitnesbyrd, til troen. Og igjen sier Herren at hvis vi tror på Jesus, skal elver av levende vann strømme ut fra oss. Guds Ånd skal bli gitt oss i rikt mål, så våre ord, vår innflytelse og våre gjerninger blir som fruktbare bekker når vi er fylt av Den Hellige Ånd.

På samme måte skal vi, hvis vi tror, gjøre de samme gjerninger som Kristus gjorde, og større gjerninger enn dem, fordi den herliggjorte Menneskesønnen nå er hos Faderen. Og igjen blir troen beskrevet

som den seier som har seiret over verden (1 Joh 5,4). (*Joh 3,16; 5,24; 11,25.*) (*1 Joh 4,15; 5,10.*) (*Joh 7,38; 14,12.*)

Vi ser at Skriften altså taler om troen på en svært dyp og omfattende måte, og at troen virkelig er en underfull, hemmelighetsfull og mektig nådegave fra Gud, uløselig knyttet til det evige liv, til at Gud bor i oss, til Åndens vitnesbyrd, til seieren over verden og til etterfølgelsen av Kristus. Et slikt syn kan i begynnelsen ta motet fra engstelige og søkende sjeler. La dem huske at Herren Jesu ord og kall er rettet til *deres nød og skyld, og ikke til noe annet*.

Har vi tro? Vi sier at vi trenger en sterkere tro. Men når disiplene ber ham om å øke deres tro, sier Jesus: «Om dere hadde tro som et sennepskorn, da kunne dere si til dette morbærtreet: Rykk deg opp med rot og plant deg i havet! – Og det skulle adlyde dere» (Luk 17,6).

Vi sier at vi har en svak tro fordi vi ennå er spedbarn i kunnskap og har oppdaget lite av skattene i Guds åpenbaring. Men Jesus sier: «Ha tro til Gud!» (Mark 11,22). Den enkleste sannheten er nok. Se Guds kraft og kjærlighet som virkelighet! Det vi trenger, er ikke så mye dypere kunnskap som tro på de enkleste sannhetene.

Vi sier at vi ikke har den troen som noen av Guds fremste tjenere har hatt. Men Jesus sier: «den som» – ikke bare en apostel eller en profet – «sier til dette fjellet: Løft deg og kast deg i havet! – og ikke tviler i sitt hjerte, men tror at det han sier skal skje, for ham skal det skje» (Mark 11,23).

Men la oss til trøst huske at det er en stor forskjell på en død eller tom tro og en svak eller liten tro. Herren irettesetter de oppriktige disiplenes engstelse og tvil, men han truer også stormen og frir sitt folk fra all deres frykt (Matt 8,24–26; 14,31).

Den sanne troen griper det guddommelige ordet. Den er svak eller sterk, stor eller liten, alt etter hvordan den tar imot, tar vare på og bruker Guds ord. «På Guds løfte tvilte» Abraham «ikke i vantro» (Rom 4,20), enda det var et ord som var svært vanskelig, ja, umulig for fornuften å ta imot. Og slik ble Abraham sterk i troen.

Kilden til den svake troen er hjertets uvitenhet og treghet overfor det guddommelige vitnesbyrd. Troens styrke er et hjelpeløst og knust hjerte som i ydmykhet holder seg til løftet. Jakob, den usle makken (Jes 41,14), blir Israel, og en fattig syrofønikisk kvinne blir flyttet «fra

det ytterste hjørne av landet» til den fremste plassen ved Mesterens ord: «Kvinne, din tro er stor!» (Matt 15,28).

Det var en mann som vi alle beundrer for hans tro, og som ved siden av apostlene kanskje var Guds største gave til kirken. Likevel pleide Martin Luther å si: «Å, om jeg hadde tro! Om jeg bare kunne tro at Gud er Skaperen! Om jeg bare kunne si i tro: Fader vår!» Og ofte bekjente han at hvis han ikke hver dag leste Skriften, mediterte over Kristus, sa fram trosbekjennelsen og ba Salmene, ble hjertet hans dødt og kaldt og fullt av mørke og harde tanker om Gud og av triste og plagsomme tvil og frykt.

La oss da dvele ved Kristus. La oss betrakte ham i stadig, flittig og hyppig ettertanke. La Kristi ord bo rikelig i våre hjerter, våre sinn og våre hjem (Kol 3,16). La oss knytte den usynlige og framtidige verden sammen med vår vandring og ferd, med våre daglige plikter og prøvelser. La det livet vi nå lever i kjødet – vårt jordiske liv nå, med strev og møye – *være et liv i tro*.

Det vi håper, er det gylne Jerusalem og Fyrstens stadige nærvær. Det vi ikke ser, er Guds trone og den store ypperstеprest og de åndelige velsignelsene i himmelen. Tenk på disse tingene i hjertet og med fast vilje, alle dere som sitter ved Babels elver med harpene hengt på vidjene (Sal 137,1–2). Selv om dere er fremmede og utlendinger, skal dere kunne synge troens sang, og dere skal gå fram fra kraft til kraft (Sal 84,8).

Kapittel 14. Tro på Gud som Skaperen

Hebr 11,3

«Men nå blir de stående disse tre: tro, håp og kjærlighet» (1 Kor 13,13). Apostelen Paulus har beskrevet vesenet og kraften i disse tre grunnleggende, blivende og uatskillelige nådegavene i tre kapitler, som lyser som klare stjerner på Skriftens himmelhvelving.

Han skrev til korinterne, som var blitt «rike på alt, på all tale og all kunnskap» (1 Kor 1,5), men som sto i fare for å vende seg bort fra den enkle troskapen mot Kristus (2 Kor 11,3) og falle i splittelse og lunkenhet. Da viste han dem «en enda bedre vei» (1 Kor 12,31) ved å beskrive kjærlighetens forrang, kjennetegn og evige varighet i en lovsang som kom fra hans innerste erfaring, og som tegner et bilde av ham selv. (*Legg merke til at kapitlet er skrevet i første person.*) (*1 Kor 13.*)

I Romerbrevet (kap. 8) viser han, etter at han har vist hvordan den troende står rettferdiggjort for Gud og er skilt fra synden ved Kristi død, hvordan den troende blir holdt oppe av håpet midt i trengsler og i striden mot synden og kjødet. Fra håpets høye tårn, som hviler på troens faste grunnvoll, ser han Guds barns åpenbarelse, vårt legemes forløsning og hele skapningens gjenfødelse, og han er viss på at ingenting skal kunne skille oss fra Guds kjærlighet i Kristus Jesus.

Og i vårt kapittel stiller den samme apostelen troens kraft fram for oss i en rekke eksempler som omfatter hele åpenbaringens historie fra begynnelsen til Kristi første komme. Denne underfulle utleggingen av den mest grunnleggende av alle de grunnleggende nådegavene står for våre øyne og hjerter som en triumfbue til minne om troens skjønnhet og seier. Tro, håp og kjærlighet, disse tre uatskillelige gavene av Guds nåde, blir stadig stilt fram for oss i Skriften, og selv den enkleste kristne erfaring kjenner igjen hvordan de henger sammen, og hvilken plass hver av dem har.

Troen kommer først. For bare når vi tror den kjærligheten Gud har elsket oss med, elsker vi ham og brødrene i ham. Bare når vi stoler på Jesus, håper vi å se ham igjen. Gud taler, Gud gir, Guds nåde bringer oss frelse. Siden Gud begynner, må troen være vår begynnelse. «Frelsen hører Herren til» (Jona 2,10), og det innebærer i seg selv at troen har forrangen. Jesus er Kristus, og det innebærer i seg selv at vi bare kan bli ført nær til Gud ved å stole på ham.

Vi har sett hvordan apostelen Johannes, som dveler så mye ved Guds kjærlighet til oss og ved den kjærligheten til Gud som Gud gir de troende, viser hva troen er i sin rot. Hans evangelium er skrevet for at vi skal tro og ved troen ha evig liv, og vite at vi har liv (Joh 20,31; 1 Joh 5,13). Hans brev er skrevet for at vi som tror, skal leve og vandre i kjærlighet, for Gud er kjærlighet. Og Åpenbaringen ble gitt apostelen av Herren Jesus for at vi, når vi tror og elsker, skal håpe på at Brudgommen kommer for å ta oss til seg.

Salig er den som tror på Jesus og kan si: «Far», den som elsker Faderen og brødrene og kan si: «Fader vår», og den som håper på arven der oppe og kan si: «Fader vår, du som er i himmelen.»

Det vi ikke ser, er ikke uvisst for troen. Troen er beviset for det, det klare og sikre synet av det som hører Gud til, vist og påvist av Den Hellige Ånd. Det som skal komme, er ikke uklart og skyggeaktig, for

troen gir det virkelighet, så det kan påvirke oss, glede oss og holde oss oppe i vårt jordiske liv. «Ikke som verden gir», gir Gud oss (Joh 14,27). Vår tro er ikke et blekt og usikkert lys. Den står ikke tilbake for den kunnskapen fornuften, hukommelsen eller sansene gir. Den er lys, overbevisning og virkelighet. Vi har det vi tror, og som Gud av nåde har gitt oss.

For å vise troens kraft begynner apostelen med Abel og slutter med makkabeerne. Strengt tatt begynner Israels historie med Abraham. Men fordi Israel ble utvalgt i Kristus og til frelse for alle folkeslag, begynner Israels historie, enda strengere tatt, med den aller første som trodde på Messias.

Jesus sier: «JEG ER før Abraham ble til» (Joh 8,58). Slik kan vi si: Før Abraham ble til, fantes Abrahams barn, troens ætt. De troendes far skal derfor glede seg, ikke bare over alle hedningene som tror på den Forløseren som var lovet og nå er åpenbart, men han skal også se Abel, Enok og Noah og alle de hellige fra tiden før Abraham regnet blant sine barn. Likevel står det fast som et sikkert faktum, åpenbart i Skriften, at Israel har sitt eget særpreg og sin særskilte stilling i riket.

En kan undre seg over at listen over de troende ikke begynner med Adam. Men grunnen er åpenbar. Skriften er inspirert, både i det den forteller, og i det den tier om. Moses nevner ikke at Adam trodde på løftet og vendte tilbake til Guds velvilje og kjærlighet. Han forutsetter det.

Grunnen til at han ikke sier det rett ut, er at Adam i hele Skriften blir stilt fram for oss, ikke som en enkeltperson, men som menneskehetens representant og stamhode. I ham sto vi, i ham falt vi, og ved hans ulydighet kom synd og død over alle. Det er den triste, men grunnleggende sannheten vi skal huske når det gjelder Adam.

Fra ham skal vi se hen til Kristus, Guds Sønn som ble menneske, den andre Adam, vår rettferdighet og vårt liv. Vi tviler ikke på at Adam og Eva trodde til sin sjels frelse. Men Adams betydning som forbilde og stamhode er så viktig at alle andre sider ved ham kommer i skyggen.

Men apostelen kan ha hatt enda en grunn. Fra Adam arver vi vantro, mistillit til Guds ord og mistanke til hans gode og kjærlige hensikter. Vi arver tilbøyeligheten til å spørre: «Er det slik?» når Gud sier at det er slik, og til å si: «Jeg vil ikke gå» når Gud befaler oss å gå.

Troens far og opphavsmann er ikke Adam, men Herren Jesus. Derfor er det mer treffende og lærerikt ikke å begynne rekken av troende med Adam.

Og likevel, siden troen på Gud som Skaperen blir nevnt før Abels tro, ser det ut til å være en hentydning til Adam før fallet. Det var som Skaperen Gud åpenbarte seg for våre første foreldre. All kunnskap skapningene har om skapelsen, har de nødvendigvis ved tro på Guds åpenbaring. Selv englene, som jublet da de så de seks dagenes verk, var ikke vitner til at himmelen og jorden først ble skapt, for de ble selv kalt fram fra intet til å være til. Også de forstår ved tro at Gud har skapt alle ting.

Dette utsagnet fra apostelen er sant i alle tider, men det er særlig viktig i vår tid.

Fornuften kan ikke stige opp fra naturen til naturens Gud. Selv den mest omfattende iakttakelse av det vi ser (det vil si av fenomenene), så langt vi kan fatte det, og den mest inngående analyse av tingene ned til de fjerneste og enkleste grunnstoffene lar spørsmålet om skapelsen, om hvor tingene kommer fra, stå helt urørt og uløst. Steget fra materie til ånd, fra det som viser seg, til det som er årsaken, kilden og opphavet til alt, er et steg fornuften ikke kan ta. Gud åpenbarer det, og vi tror.

Verken gammel mytologi og filosofi eller moderne vitenskap og spekulasjon kan løfte seg til tanken om den opprinnelige, frie og uendelige årsaken til alle ting. De kommer ikke forbi et eller annet opprinnelig stofflig grunnlag av elementære atomer. Og når de følger utviklingen fra en lavere til en høyere form for tilværelse, skyver de bare spørsmålet millioner og milliarder av år bakover, det spørsmålet som slumrer i hvert barns sinn: Hvem har skapt alle ting?

Skriften kunngjør i opphøyd enkelhet: «I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden.» (*1 Mos 1,1.*) «Hvert hus er jo bygd av noen. Men den som har bygd alt, er Gud.» (*Hebr 3,4.*) Ved tro skjønner vi at verden er skapt ved Guds ord, så det en kan se, ikke er blitt til av det synlige, det vil si at den synlige verden ikke er oppstått av en stoffmasse som viste seg for sansene. Ved sitt ord (ti ganger leser vi: «Og Gud sa») skapte Gud alle ting, fra det høyeste til det laveste.

Han skapte i begynnelsen, og alt som har en begynnelse, er verden, skapningen. Å tenke seg verden uten begynnelse er å gjøre den til gud.

For i og før begynnelsen er bare Gud: Faderen, Ordet eller Sønnen eller den evige Visdom, og Den Hellige Ånd. Gud skapte alle ting til sin ære. Guds selvåpenbaring i den forløste menighet, som Kristus er hode for, er den hensikten han har satt seg fore i seg selv. (*Joh* 1,1; *Kol* 1,18; *Åp* 3,14; *Ordsp* 8,14.) (*1 Mos* 1,2.)

Den grunnleggende sannheten om skapelsen blir utfoldet i Skriften med stadig større lys og fylde. Etter hvert som innsikten vår i Guds rådslutning blir større, griper troen vår fastere og dypere om denne første åpenbaringen av Guds suverenitet, liv, godhet, visdom, kraft og kjærlighet. Læren om treenigheten, om menneskets forhold til Gud, til englene og til verden, om forløsningen, om Kristi første og annet komme og om den kommende herligheten henger alle nøye sammen med læren om skapelsen. Her er altså ikke bare den første leksen vi lærer barna våre, men også det høyeste og siste emnet for tilbedelse. (*Åp* 4,11.)

Apostelen sier i vårt avsnitt at selve den første setningen i Skriftens historie bare kan gripes ved tro. Ved tro skjønner vi, ikke bare at Gud skapte verden, men at han skapte den ved sitt ord. For som vi leser i Første Mosebok, ble hver ny art kalt fram til å være til ved Guds skapende ord.

Og troen tar imot dette synet for å utelukke den forklaringen som alle fornuftens forsøk på å gjøre rede for verdens opprinnelse ender i, nemlig at det synlige har utviklet seg av fenomener. (Nooumen (*νοοῦμεν*, «*vi skjønner*»; *sml. Matt* 15,17): *å forstå grunnen og måten*.)[46] (Eis to mē (*εἰς τὸ μή*, «*så … ikke*»).)

Det er ved tro, gjennom åpenbaringen, at vi forstår dette. Det er ikke ved vår egen fornuft eller iakttakelse at vi stiger opp til denne kunnskapen. Den hører til «det en ikke ser», som bare troen er organet for å fatte, og som det eneste beviset for er Guds vitnesbyrd, slik et troende sinn griper det.

Selv kristne har gale og overfladiske syn på dette. De sier at bare en dåre kan nekte for at verden må ha hatt en Skaper. De mener at det vakre argumentet om at verden er planlagt, må falle hvert fornuftig menneske inn og ha kraft for hvert fornuftig menneske. Ser vi på et ur

[46] Apostelen bruker ordet *rhēmati* (ῥήματι, «ved ord»), som naturligvis er et annet uttrykk enn det personlige *logos* (λόγος, «Ordet»). Men hva annet kan han mene, han som i det samme brevet (Hebr 1,2) har sagt at Gud skapte verden ved sin Sønn? Selv om apostelen Paulus ikke bruker ordet *logos*, lærer han i brevene til efeserne og kolosserne den samme sannheten som Johannes (Joh 1,3).

og dets sinnrike mekanisme, tviler vi aldri på at et forstandig sinn har tenkt det ut, og at en dyktig hånd har laget det. Kan da dette universet med sin underfulle og overveldende oppbygning og sine innviklede og harmoniske lover være et resultat av tilfeldigheter eller være sin egen årsak?

Dette argumentet har stor kraft for dem som Skriften har lært at Gud skapte. Men ikke noe hedensk sinn stiger på denne måten opp fra det synlige til den uendelige Skaperen, som er til av seg selv. Vi som åpenbaringen har løftet opp på troens høyde, kan rekke slike argumenter ned som stiger til dem som står nede i dalen. Men vi steg ikke selv opp på slike stiger. Det er ved tro og gjennom Guds ord at Gud blir kjent som Skaperen.

Gud overlot ikke mennesket til å finne ham ut fra skaperverket og slutte seg til at han er til, ut fra hans gjerninger. Han åpenbarte seg, og «enda de kjente Gud, æret eller takket de ham ikke som Gud» (Rom 1,21). Fra den opprinnelige kunnskapen om Gud falt de altså ved sin egen synd i avgudsdyrkelse.

Og en av de store følgene av dette frafallet er at menneskene, også de mest forfinede og begavede folkeslagene og de skarpeste og mektigste tenkerne, ikke kjenner Gud som verdens Skaper.[47]

Nå kan en si at det er mange som ikke tror på Skriften eller på Jesus, men som likevel tror at Gud skapte verden. Til det har jeg to svar. For det første: Hvor har de fått denne kunnskapen fra? Fornuften tar ofte over det Skriften lærer, og later så, som en tryllekunstner, som om den har trukket det fram uten hjelp og av en tom beholder. All menneskelig filosofi kunne aldri ha skrevet det første verset i Første Mosebok. Men fornuften og vitenskapen skal til slutt erkjenne at det første kapitlet i Første Mosebok er en fullkommen åpenbaring av sannheten.

[47] Sml. det jeg har skrevet om at Åndens åpenbaring er nødvendig, i *Christ Crucified. Lectures on 1 Cor 2* (Kristus korsfestet. Foredrag over 1 Kor 2). Som Pascal sier: «Skriften forsikrer oss om at når skaperverkets skjønnhet viser oss dets opphavsmann, kommer det i hvert enkelt tilfelle ikke av at en bare betrakter naturen, men av en guddommelig opplysning som stemmer hjertet rett.» Vi taler om menneskets fornuft uten hjelp, men den har aldri vært uten hjelp. Uttrykket er bare riktig i en relativ og begrenset forstand. Det er ikke bare Den Hellige Ånds virke på hjerte og samvittighet og ikke bare sporene av vår opprinnelige tilstand. Det har også vært en uråpenbaring, som satte tydelige merker i oldtidens overleveringer (s. 105). Hamann sier: «For meg er ‹naturlig religion› et rent ingenting, på samme måte som et naturlig (selvoppstått) språk. Vantroen er den eldste og sterkeste og, ved siden av overtroen, den eneste ‹naturlige religion›.»

Men mitt andre svar er viktigere, enda det er trist. Hva er den troen verdt, denne fornuftsmessige, forstandsmessige troen på at Gud er Skaperen, en tro som er uavhengig av Skriften og uavhengig av frelsens Gud, som er åpenbart i Kristus Jesus? Den forsvinner snart – det viser historien om menneskets tenkning – enten for panteismens høye og forlokkende spekulasjoner eller for materialismens mektige og fascinerende vitenskap.

Det faller oss vanskelig å se fra jorden, fra det synlige, fra de mellomliggende årsakene, opp mot himmelen, mot de åndelige og evige virkelighetene, mot Herren, som all god og all fullkommen gave kommer fra (Jak 1,17).

Og etter hvert som sivilisasjonen går framover, og mennesker som ikke har Guds kjærlighet i hjertet, blir bedre kjent med naturlovene, blir dragningen mot materialismen sterkere. De slår seg til ro med fenomenene og med de mellomliggende årsakene og kreftene, og de makter ikke å løfte seg over det livløse og synlige opp til farshjertet i himmelen, hvis allmektige kjærlighet og visdom dag for dag og time for time tar seg av, styrer og opprettholder alle ting.

La meg minne deg om Israels tro og om de kristnes, menighetens, tro. For slik israelitten trodde på Gud og ventet på Messias' komme, slik tror den kristne på Gud, vår Herre Jesu Kristi Far.

Vi tror at Gud er til, for han har talt til oss, han har elsket oss, han har forløst oss. Han var Abrahams gjest og veileder, hans sikre del og hans «lønn» som skulle være «meget stor» (1 Mos 15,1). Han førte Israel ut av Egypt. Han talte til fedrene som til sine utvalgte venner.

Herren åpenbarer for oss at han er Herren, himmelens og jordens skaper, og at han skapte alle ting ved sitt mektige ord. Han viser oss sine gjerninger og peker på hvor vide, storslåtte, vakre og fulle av glede de er. Han ber oss: «Løft øynene mot det høye og se: Hvem har skapt alt dette?» (Jes 40,26).

Når vi knurrer mot ham og setter spørsmålstegn ved visdommen i hans uransakelige veier, spør han oss som han spurte Job: «Hvor var du da jeg grunnfestet jorden? … mens alle morgenstjerner jublet, og alle Guds sønner ropte av fryd?» (Job 38,4.7). Vi tilber i ydmykhet, vi ser Guds suverenitet, og vi sier: «Han er Herren. Han må gjøre det som er godt i hans øyne!» (1 Sam 3,18).

Han viser oss sin visdom, sin kraft og sin godhet i skaperverket. Når vi blir fristet til å stole på skapningen, til å vike fra lydigheten mot Guds bud og til å være bekymret for framtiden, forklarer han oss skaperverket: himmelen der oppe, solen med sitt milde og glade lys, fjellene og klippene i sin styrke, det velsignede regnet og snøen som faller ned på jorden, det hemmelighetsfulle frøet som bærer frukt – alt sammen bilder på hans egen nåde, kjærlighet og trofasthet og på de åndelige virkelighetene han gir sitt folk.

Han åpenbarer for oss at alle ting er skapt ved hans Sønn og til ham, han som er innsatt som arving til alle ting (Hebr 1,2; Kol 1,16). Ikke atomer eller et opprinnelig stoff, men Kristus er begynnelsen på skaperverket, i ham sto hele Guds rådslutning for ham fra evighet av. Og han forsikrer oss om at han vil skape «nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor» (2 Pet 3,13).

Og Israel svarer: «Min hjelp kommer fra Herren, himmelens og jordens skaper» (Sal 121,2). Og menigheten svarer: «Jeg tror på Gud, vår Herre Jesu Kristi Far, himmelens og jordens skaper.» Israel svarer: «Himlene er skapt ved Herrens ord, og all deres hær ved hans munns åndepust» (Sal 33,6). Og menigheten bekjenner: «I begynnelsen var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. … Alt er blitt til ved ham» (Joh 1,1.3).

Israel svarer: «Hva har jeg mer med avguder å gjøre?» (Hos 14,9). «Forbannet er den mann som setter sin lit til mennesker og holder kjød for sin arm» (Jer 17,5). Og menigheten svarer: «Elsk ikke verden, heller ikke de ting som er i verden! … Og verden forgår og dens lyst, men den som gjør Guds vilje, blir til evig tid» (1 Joh 2,15.17).

Israel sier: «All jorden er full av hans herlighet!» (Sal 72,19) og: «måtte syndere utryddes av jorden, og ugudelige ikke finnes mer!» (Sal 104,35). Menigheten sier: Han kommer «for å vise seg herlig i sine hellige og underfull i alle som tror» (2 Tess 1,10), og for å ta riket til seg, og vi skal regjere med ham.

Israel kjenner himmelens og jordens skaper som den som gir det nye livet, omvendelsen og troen: «Omvend meg du, så blir jeg omvendt!» (Jer 31,18). «Gud, skap i meg et rent hjerte» (Sal 51,12). «Kom, du Ånd, … og blås på disse drepte mennene, så de kan bli levende!» (Esek 37,9).

Menigheten sier: «For Gud, som bød at lys skulle skinne fram i mørket, han har også latt lyset skinne i våre hjerter, for at kunnskapen om Guds herlighet i Jesu Kristi åsyn skal lyse fram» (2 Kor 4,6). «Etter sin vilje har han født oss ved sannhets ord, for at vi skal være en førstegrøde av hans skapninger» (Jak 1,18).

Gud er Skaperen. Det er den første tonen som blir slått an på åpenbaringens lyre, og alle de andre tonene står i harmoni med den. Den klinger gjennom hele lovsangen. I Kristus hører vi hele melodien. I ham ser vi både den evige rådslutningen om forløsningen og den endelige fullendelsen i herlighet.

Han som skapte alle ting ved sitt ord, har ved det samme ordet skapt oss på ny til evig herlighet. Hans løfter og hans ord er skapende ord, ånd og liv. Den samme allmektige Far skal ved Kristus og gjennom Ånden skape nye himler og en ny jord, hvor rettferdighet bor. Gud er Skaperen. For ham er alt mulig. Han kaller på det som ikke er til, og det er til (Rom 4,17). *Han gjør alt i Kristus* og til sin ære.

Slik er disse åpenbarte sannhetene, som ser enkle ut, men er uuttømmelige og alltid velsignede, for synderen som søker frelse, for den kristne i trengsel og fristelse, for stridens dag, sorgens natt og dødens time.

Gud er Skaperen. Til hvert menneske sier vi: Du tilhører ikke deg selv. Kristus er enhver manns hode (1 Kor 11,3). Vend om til Herren! Ær Gud med ditt legeme og din ånd, som tilhører ham (1 Kor 6,19–20).

Og hvis han sier: «Jeg kan ikke», svarer vi: Gud er Skaperen. «Det som er umulig for mennesker, er mulig for Gud» (Luk 18,27). Han kan gi deg et nytt hjerte og gi sin Ånd i deg (Esek 36,26). «Om noen er i Kristus, da er han en ny skapning» (2 Kor 5,17).

Og til den troende som tviler, er i trengsel og ikke vet sin arme råd, sier vi: Gud er Skaperen. «Så sier Herren, som skapte deg, Jakob, som dannet deg, Israel: Frykt ikke!» (Jes 43,1). «Hvorfor vil du si, Jakob, og tale slik, Israel: Min vei er skjult for Herren, og min Gud bryr seg ikke om min rett? Vet du det ikke, eller har du ikke hørt det? Herren er den evige Gud som skapte jordens ender. Han blir ikke trett, han blir ikke utmattet, hans forstand er uransakelig» (Jes 40,27–28).

Og igjen: «Se på fuglene under himmelen! … Legg merke til liljene på marken … Er ikke dere langt mer verd enn de?» «Skal

han da ikke mye mer» gi dere mat og «kle dere – dere lite troende?» (Matt 6,26.28.30).

Og igjen: Gud har skapt alle ting, store og små, og holder dem oppe. «Men endog hårene dere har på hodet, er talt alle sammen» (Matt 10,30). Han som skapte hjertet, skulle ikke han kjenne all dets frykt og alle dets sorger? Overgi deres sjeler til den trofaste Skaper, idet dere gjør det gode (1 Pet 4,19).

Og til den frafalne, den lunkne og den som elsker verden, sier vi: Har du glemt Gud, Skaperen? Stoler du mer på skapningen enn på Herren, elsker du den mer og søker den mer, og setter du ditt håp og din glede til den usikre rikdommen (1 Tim 6,17)? Til laodikeeren taler Kristus som «opphavet til Guds skaperverk» (Åp 3,14).

Og til den døende sier vi i hans svakhet: Gud er Skaperen, og «vi vet jo at om det teltet vi lever i på jorden blir brutt ned, så har vi en bygning som er av Gud, et hus som ikke er gjort med hender, evig i himmelen» (2 Kor 5,1).

Måtte nå den evige og allmektige, den trofaste og allvise Skaperen, som har forløst oss ved Kristi, sin Sønns, dyrebare blod, og som ved Den Hellige Ånds kraft gjennom Ordet har fornyet oss og podet oss inn i det levende vintreet, bevare oss ved troen til herligheten og lønnen i arven når vår velsignede Herre Jesus Kristus blir åpenbart. «For av ham og ved ham og til ham er alle ting. Ham tilhører æren i all evighet. Amen» (Rom 11,36).

Kapittel 15. Abel, Enok og Noah

Hebr 11,4–7

Israel skulle framfor alt være et historisk folk. Gang på gang ble de formant om å huske og tenke over sin historie. Det var deres hellige plikt å ta vare på minnet om fortiden. Minnet om Guds underfulle handlemåte skulle føres videre fra slekt til slekt, og den jødiske nasjonen levde i minnet om sin tidlige historie.[48]

[48]Forskjellen mellom Israel og de andre folkene i oldtiden er her svært tydelig. Bunsen sier: «Historieskrivningen ble født i Israel.» Niebuhr bemerker at «Det gamle testamente er det eneste unntaket fra den alminnelige patriotiske usannferdigheten hos de andre folkene. Det skjuler eller går aldri forbi nederlagene til det folket det handler om. Dets sannferdighet er den høyeste i historisk litteratur … Det gamle testamente er også den mest nøyaktige av alle historiske kilder.» Det bør legges til at Det gamle testamente ikke bare trofast forteller om alle ulykker og nederlag som Israel måtte lide. Hvor finnes det ellers en nasjonal beretning som forteller om folkets synder og refser dem med en slik ubønnhørlig strenghet, som er helt fri for nasjonal innbilskhet og selvrettferdighet, og som legger øksen ved roten av all stolthet og selvopphøyelse? Jeg kjenner ingen historie

De årlige høytidene, sabbatene som stadig kom igjen, ja, selve Guds navn holdt de grunnleggende hendelsene i deres underfulle historie fram for dem og preget dem inn i hjertene deres. Barna ble oppmuntret til å spørre, både om gudstjenestene til minne og om minnesteinene og ordningene. (*2 Mos 12,26; 1 Mos 18,19; Jos 4,6–7.*) «Kom svunne dager i hu, gi akt på årene fra slekt til slekt! Spør din far, han vil kunngjøre deg det – dine gamle, de vil si deg det.» (*5 Mos 32,7.*) Hele 5. Mosebok er et tilbakeblikk på fortiden.

Mange salmer gir en oversikt over Israels historie fra Abrahams dager til Gud utvalgte David, som Herren tok fra sauekveen og gjorde til konge over Israel. Slike salmer er enten belærende i formen og har overskriften *maskil* (מַשְׂכִּיל, «læresalme»), eller de er lovsanger som priser Herrens miskunn, som varer evig.

Alle profetene var fylt av en levende og stadig bevissthet om Israels historie. Når de talte til folket, og når de hadde samfunn med Gud, var minnet om Herrens handlemåte med Israel alltid med dem. (*Jos 23–24; 1 Sam 12,6.*) Ta for eksempel Daniels opphøyde bønn. (*Dan 9.*) Han viser til Mosebøkene og til Jeremias profeti – men hvor full av liv og konkret virkelighet er ikke Skriften for ham! Han står selv midt i strømmen av Guds historie. Her er alt av Gud og overnaturlig, og likevel er alt her fullkommen frihet. Fra hjertets innerste dyp strømmer den kjærlige patriotens bekjennelser og brennende, inntrengende bønner.

Å minnes fortiden og vente på at Herrens store og forferdelige dag skulle komme, var holdningen til Guds barn. Slik avslutter Malaki med å peke tilbake til Guds tjener Moses på Horeb og fram mot Elia, som skal berede veien for Herrens komme. For dette er det særegne ved Israel: Fortiden er knyttet til en stor og herlig framtid. Minne og håp bor sammen i enhet. De gamle dager ses ikke med vemod, men med glad forventning om en tid som skal komme og oppfylle alle løftene som ble gitt i morgenen av deres historie.

Det er naturlig at denne historiske tenkemåten hos jødene kom fullest til uttrykk i en tid med overgang og krise. Herrens komme var vendepunktet i Israels historie. Derfor begynner Matteusevangeliet med en ættetavle som sammenfatter jødenes historie fra Abraham til

utenom denne som kunngjør på hver side: Vi er et stivnakket og opprørsk folk, og det er bare Guds barmhjertighet og langmodighet som har bevart oss.

David, fra David til det babylonske fangenskapet og fra fangenskapet til Maria, vår Herres mor. Derfor har også lovsangene til Sakarias, Maria og den gamle Simeon et historisk preg. Etter Herrens død og oppstandelse ble det jødiske folket prøvd enda mer ved at evangeliet ble forkynt for dem.

Siden Israels framtid avhang av om de tok imot eller forkastet Guds budskap, ser vi at apostlenes forkynnelse alltid viser tilbake til folkets historie og høytidelig erklærer at Israel nå var kommet til den viktigste og mest skjebnesvangre krisen. Apostlene gikk igjennom Israels historie og viste at Jesu komme, død og oppstandelse var høydepunktet i Guds handlemåte med det utvalgte folket.

Alle talene til apostlene Peter og Paulus som er gjengitt i Apostlenes gjerninger, er historiske og ikke læremessige. Den levende Gud, som hadde ført Israel fram til dette punktet, sendte nå evangeliet om sin Sønn Jesus for å velsigne dem ved å vende hver og en av dem bort fra sine misgjerninger.[49]

Apostlene kalte folket til å tro på ham som alle deres profeter hadde vitnet om, han som pakten med Abraham var sluttet i, og som nå var i himmelen og ventet på at alle ting skulle gjenopprettes. Det var dagens brennende spørsmål og vendepunktet i Israels historie. Derfor kan vi forstå Stefanus' tale. Han sto overfor døden og så ved tro Guds herlighet, slik at ansiktet hans selv for fiendene så ut som det strålte av en himmelsk skjønnhet. Slik talte han til folkets ledere.

Og hva taler han om i dette høytidelige øyeblikket, fylt av Ånden? Han gir en oversikt over jødenes historie. Rolig, med omtanke og i stor fylde forteller han om Abrahams kall, om Josefs lidelser og opphøyelse, om Moses' ungdom og flukt til Midjan, om Israels utgang fra Egypt og vandring i ørkenen og om David og Salomo.

Dette er ikke stedet for å forklare hvorfor han valgte nettopp disse hendelsene og personene, og hva talen hans siktet mot. Det eneste som er viktig her, er at Stefanus i en slik stund dvelte ved Israels historie. Han taler ikke om læresetninger, men om historie, om hen-

[49] Det er vanskelig for oss å fatte fullt ut det historiske og nasjonale preget i apostlenes forkynnelse for Israel. I den nye pakts tid er tankene våre mest rettet mot sannheten i dens evige side. Vi grunner på Guds kjærlighet, Frelserens nåde, at Ånden bor i oss, sjelens forhold til Kristus og vår forening med ham i den kommende herlighet. Dette er rett, men likevel er det en fare for at vi setter en abstrakt og læremessig fremgangsmåte i stedet for Skriftens konkrete og historiske. Etter den er minnet om Jesus og forventningen om hans gjenkomst og rike hovedsaken i kristen lære og kristent liv.

delser og om Guds handlemåte med folket i fortiden. Hvor sterk, hvor levende og hvor nær må ikke denne fortiden ha vært for de troende i apostlenes tid!

I vårt kapittel blir Israels historie stilt fram for oss på lignende måte. At Guds utvalgte folk og Skriften som forteller deres historie, gjelder hele verden, ser vi på mange måter. Det mest iøynefallende er kanskje dette: Slik profetien i Skriften omfatter alle folk, begynner også historien ikke med Abraham, men med Noah og med Adam. Slik viser den fra første stund at den er en åpenbaring for menneskeheten, om Guds handlemåte med mennesket og om hele menneskeslekten.

Det er på grunn av denne forbindelsen mellom Israel og hele menneskeslekten at Jesus legger Jerusalem til last «alt det rettferdige blod som er blitt utøst på jorden, fra den rettferdige Abels blod like til blodet av Sakarja». (Matt 23,35.) Og slik ættetavlen til vår velsignede Herre ikke bare føres tilbake til Abraham, men til Adam, slik føres også historien om Abrahams ætt tilbake til de troende før Abraham. (*Denne delen av 1. Mosebok må ha kommet i et nytt lys for jødene etter hvert som evangeliet med sitt allmenne preg og sin rekkevidde over hele verden ble kjært for dem. Vår Herre viser svært ofte til denne delen av Ordet: til innstiftelsen av ekteskapet i paradis, til Kain og Abel, til Noah, til ødeleggelsen av Sodoma og Gomorra og til Lots hustru. Også for apostelen Paulus kom historien om patriarkene i et nytt lys, som historien om våre fedre før loven kom inn som en parentes og en tuktemester.*)

Det er en underfull enhet i denne merkelige historien, som strekker seg over så mange hundreår. Den forteller om Guds handlemåte med mennesket, og ettersom Gud er uforanderlig og menneskehjertet det samme i alle tider, taler denne historien til alle tider og folk. Den er den mest menneskelige historien og samtidig den mest guddommelige. Diktere og filosofer har erkjent dette særpreget ved Skriften, og alle folk og tider har kjent det. Ingen historie og ingen personer er blitt så kjent for verden, og ingen har så grodd fast i selve menneskehetens bevissthet og hjerte.

Men den kristne ser dette særpreget fra et høyere ståsted. «For den som er åndelig sinnet, finnes ikke tid og sted. Når Guds ord blir forstått åndelig, er det derfor ingen historie om slekter som følger etter hverandre i forskjellige land og med forskjellige personer. Det blir en levende helhet – et bilde av Guds handlemåte med mennesket, av den

store kampen mellom det gode og det onde og av seieren over det onde ved mennesker som Kristus bor i, og som har samfunn med Gud.»

Før vannflommen og pakten med Abraham hadde Gud et folk på jorden som levde ved tro. Abel, den første martyren, Enok, den sjuende fra Adam, og Noah, rettferdighetens forkynner, er de tre vitnene fra denne tiden som vi har beretningen om. I Abel ser vi troens offer og tilbedelse som Gud tok imot, i Enok troens vandring og seierrike himmelfart, og i Noah troens ærbødige og utholdende lydighet og vitnesbyrd. Her skal vi bare se på disse tre skikkelsene med tanke på den nåden som står i sentrum: troen.

Den første troende som blir stilt fram for oss i dette galleriet av Guds hellige, er Abel, gjeteren, elsket av Gud, men hatet av sin bror uten grunn for rettferdighetens skyld. Han er et forbilde på Herren Jesus, den store hyrden for sauene, som brødrene hans hatet – ikke bare enda det ikke fantes svik i ham, men nettopp *fordi* det ikke fantes svik i ham. Jesus kaller ham «den rettferdige Abel» og taler om ham som den første martyren, han hvis blod ble utøst som vitnesbyrd om Guds sannhet.

Ingen skikkelse i Den hellige skrift har preget seg så levende inn i fantasien vår fra barndommen av. På historiens terskel ser vi denne tause, troende martyren. Det er nesten ikke fortalt om noe han gjorde, og likevel er beretningen full av lærdom og full av vitnesbyrd som ærer Gud. Han bar fram et offer, han tilba, Gud tok imot ham, han døde – og alt dette ved tro.

Han var den første i menneskeslekten som smakte døden. Falt i Adam døde han, ved Kains synd led han døden, men ved troen på syndofferet overvant han døden. Det første mennesket som måtte gå ned i graven, ble båret gjennom den på den gjenløsende kjærlighets armer. Adams første sønn som måtte erfare Guds dom over synden, var for englene – og kan jeg si det: for Guds Sønn selv – et forbilde på det store offeret som Guds kjærlighet skulle fullbyrde i den fastsatte tid. Fra første stund hvilte troen på Guds Lam.

Mellom Guds åpenbaring som Skaper for Adam og Abel, det første vitnet og eksemplet på tro, ligger en katastrofe, en forandring så viktig, gåtefull og forferdelig at vi aldri kan forstå den, enda vi nå i åpenbaringens milde lys kan tenke på den uten å fortvile. Det er menneskets fall, at synden og døden kom inn i menneskenes verden.

Derfor kan mennesket ikke nærme seg Gud, tilbe, elske og tjene ham uten offer. Skaperen, den faderlige og gavmilde Herre, er også Herskeren og Lovgiveren. Hans regjering er i hellighet, og hans rike står i rettferdighet og sannhet.

Gud selv sørget for legemidlet og åpenbarte meklingen. Den treenige Guds evige tanke, kjærligheten som viser barmhjertighet ved en Stedfortreder, ble kunngjort for mennesket før han ble drevet ut av paradis. Gud ga løftet. Gud ga også et forbilde på rettferdigheten ved Stedfortrederens død da han kledde våre falne og skyldige foreldre. Herren dekket dem med rettferdighetens kappe.

Abel trodde ordet og nærmet seg Gud ved det bedre offeret. I 1. Mosebok får vi bare høre hva som skjedde: «Abel bar også fram et offer, som han tok av de førstefødte lammene i flokken og deres fett. Og Herren så til Abel og hans offer.» (1 Mos 4,4.) Her har vi forklaringen. Hva fikk Abel til å bære fram offeret sitt? Hva annet enn tro?

Han trodde at Gud er Skaperen, Herren, kilden til alt liv og all velsignelse – og hvordan kunne han tro det uten å lengte etter samfunn med ham? Han trodde at Gud er hellig, og at mennesket er syndig og skyldig – hvordan kunne han da våge å komme fram for Gud og vise seg med syndene sine og med sine ufullkomne og syndbesmittede gaver og gjerninger?

Han trodde at Gud er kjærlighet, nådig og barmhjertig, og at den rettferdige Gud ville rettferdiggjøre og ta imot den skyldige ved et offer, ved lidelsen til en Forløser som skulle komme, ved at et uskyldig og rent liv kom i stedet for hans eget forspilte liv.

Fordi han trodde, bar han fram det offeret Gud hadde fastsatt. Og se, offeret blir tatt imot, og Abel blir erklært rettferdig – rettferdig etter Guds vurdering, etter fullkommenheten i det Offeret som Abel bare så bildet av.[50]

Hver den som tror på Jesus Kristus, er en tilbeder som Gud tar imot. Det finnes ingen annen sann og åndelig tilbedelse enn den som kommer fra en som tror på Jesus, og denne tilbedelsen tar Gud alltid imot. La oss derfor ikke tale tvilende om Gud vil ta imot våre «fattige bønner».

[50] Når det så ofte blir hevdet at Abels offer ble tatt imot bare fordi det ble båret fram i tro, ser en ut til å glemme at troen besto nettopp i at Abel bar fram det offeret Gud hadde fastsatt. Slik viste han at han ydmyket seg som synder og stolte på Guds barmhjertighet som troende. Men apostelen vil her ikke lære oss om soningen, men om troens vesen.

Vi tror at Gud ikke kan ta imot oss slik vi er i oss selv, for han kan ikke frikjenne den skyldige og kan ikke godta noe annet enn fullkommenhet. Men hvis vi tror på Jesus, tar Gud imot oss i *ham*. Hans blod ble utøst til forlatelse for våre synder. Ved sitt offer har han gjort oss fullkomne for alltid. Om dette, den eneste tilbedelsen, taler Abel ennå etter sin død.

Og han taler også om dette: Selv om Gud elsker oss høyt i sin egen Sønn, kan lidelser og trengsler likevel bli vår lodd. Vi som tar imot offeret, må være villige til selv å bli et offer og kjenne samfunnet med hans lidelser.

Synderen som ved troen på offeret er rettferdig for Gud, tilhører nå Gud og er arving til det evige liv. Synd og død har ikke lenger herredømme over ham. Slik vandrer Enok, den sjuende fra Adam, med Gud. I dette enkle og velkjente uttrykket har vi en beskrivelse av det nye livet. Det stiller fram for oss samfunn med Gud, at vi er avhengige av hans ledelse, bøyer oss under hans myndighet og stoler på hans kjærlighet og velvilje, et vedvarende fellesskap som er blitt en vane, og et sinn som er formet etter Guds sinn og har sin glede i Herren.

«Går vel to sammen uten at de har avtalt det med hverandre?» (*Amos* 3,3.) Gud var Enoks stadige og kjærlige følgesvenn, hans Herre og styrke. Enok behaget Gud – og hvorfor? Fordi han stolte på ham. Han stolte på ham som en virkelighet og trodde at han er til, og han stolte på ham som en trofast og kjærlig Gud som lønner alle som søker ham.

Enok vandret med Gud *alene*. For som hans egen profeti viser, den som Ånden har bevart for oss i Judas' brev, var ugudelighet kjennetegnet på hans tid: «Se, Herren kommer med sine ti tusener hellige for å holde dom over alle, og straffe alle ugudelige for alle de ugudelige gjerninger de har gjort.» (*Jud* 14–15.) Enok levde i en tid med ugudelighet og voldsom og trassig vantro. Likevel holdt han seg ikke bare uplettet av verden og hadde samfunn med Den Høyeste, men han var også en frimodig og uforferdet bekjenner og forkynte de kommende tingene som han grep ved tro.

Også den troende som lever i stille betraktning og er åndelig sinnet, er et vitne. Livet som er skjult i Gud, må også vise seg i strid med verden. Disippelen som hviler ved Jesu bryst, blir siden forvist for sitt vitnesbyrd. Uten tvil måtte Enok kjenne motstanden og hatet fra en

vantro tid. Som en lilje blant torner, slik var Enok blant menneskenes barn. Gud så med glede på ham fordi han levde ved tro.

Det er svært påfallende hvordan ordene «og han døde» stadig kommer igjen i 1. Mosebok 5. Selv om menneskelivet fremdeles varte svært lenge, som om udødelighetens forspilte velsignelse bare nølende forlot menneskeslekten, er det likevel tydelig at døden kom over alle mennesker ved éns ulydighet.

Men for å vise at den troende ikke er under dødens herredømme, tok Gud Enok bort og rykket ham inn i de evige, fredfylte boliger. «Så ble han borte, for Gud tok ham til seg.» (1 Mos 5,24.) Livet hans var kort sammenlignet med livet til hans samtidige, og det må ha gjort bortrykkelsen hans desto mer merkverdig. Uten å se døden gikk han over til udødeligheten. Enok og Elia er forbilder på vår Herres himmelfart og et bilde på sannheten: «Vi skal ikke alle sovne inn, men vi skal alle bli forvandlet.» (1 Kor 15,51.)

Slik skal det være når Kristus kommer. De som lever ved tro i den tiden Kristus taler om – «Men når Menneskesønnen kommer, mon han da vil finne troen på jorden?» (Luk 18,8) – de skal rykkes opp i luften for å møte Herren, forvandlet i sine legemer, herliggjort og salige «i et øyeblikk». (1 Tess 4,17; 1 Kor 15,52.) Og alle vi som tror, tilhører ikke lenger døden.

Kristus har gjort til intet, det vil si gjort maktesløs overfor oss, den som hadde dødens velde, det er djevelen. Kristus har tatt bort dødens brodd. Når vi dør, ser og smaker vi ikke døden, men vi ser og smaker Jesus, vårt livs liv, vårt evige liv.

Abel vitner om troens offer og tilbedelse, som Gud alltid tar imot. Enok vitner om troens vandring og seier, løftet over synd og død inn i samfunn med den hellige Gud, livets Herre.

Noahs tro har igjen et annet vitnesbyrd. Han «fant nåde for Herrens øyne» (1 Mos 6,8) – første gang ordet brukes i Skriften. Dommen med vannflommen ble kunngjort for ham.

I hellig frykt – ikke skrekkens frykt, men ærefrykt, ydmykhet og skjelvende undring både over Guds forestående dom og over hans nedlatende barmhjertighet – adlød han og bygde arken. I denne frykten var sann omvendelse med, slik den alltid må være i troen. For Noah var en synder, og da han trodde Guds dom, erkjente han også sin

egen uverdighet og skyld. Bare en dyp erkjennelse av synden kunne ha sagt ja til at dommen var rettferdig, og trodd at den kom.

Troen hans hadde rot i et sønderknust hjerte og viste seg i hans daglige arbeid og lydighet. Den ble prøvd ved motstand og spott fra verden, som han vitnet for om synd, om dom og om frelsende nåde. Slik forkynte han det han selv eide: rettferdigheten av tro. Og ved sin tro frelste han ikke bare seg selv, men også husstanden sin.

Abel, Enok og Noah er et tredobbelt forbilde både på Kristus og på den troende. Jesus er den Rettferdige, Hyrden og Lammet, Martyren, det trofaste og sanne vitne. Han blir drept fordi han var hellig og brødrene hans var onde. Men Jesus, som døde, er lik Enok, som etter sin vandring med Gud blir tatt opp til himmelen. Han lever nå for Gud. Og Jesus er lik Noah, som frelser husstanden sin, slik at straffedommen over synderne ikke når dem. De bor trygt i Den Høyestes ly, i Den Allmektiges skygge.

Har vi Abels tro på Guds Lam, kan historien om vårt liv og vår død sammenfattes som Abels: en synder som tilba, som Gud tok imot, og som gikk inn i himmelen ved tro på forsoningens blod. Lar Gud oss leve videre på jorden, vandrer vi med Gud – han er vårt lys, vår styrke, vår lov, vår trøst og vår glede. Når vi vandrer med ham, har han behag i oss, tross all vår synd og alle våre feil.

Vi har vårt hjemland i himmelen. Vi tilhører lysets rike, og når Kristus kommer, skal vi bli tatt bort ved Guds kraft og i et øyeblikk bli fridd fra jordens prøvelser og dødelighetens trelldom. Og som Noah ser vi fram til at det profetiske ord skal bli oppfylt. Vi eier selv rettferdigheten av tro, og vi vitner og roper til verden: Flykt fra den kommende vrede!

Kapittel 16. Patriarkene

Hebr 11,8–22

Med utvelgelsen av Abraham begynner en ny tid i åpenbaringens historie. Til da hadde Gud handlet med menneskeheten som én familie. Men etter at Babels tårn ble ødelagt, ble menneskeheten delt i språk og folk. Dette tårnet var uttrykk for et frafall som stakk dypt, et forbilde på den gudstrassende vantroen som i de siste dager skal reise seg mot Herren og hans salvede. Dommen kom, og som vi ser i all

Guds handlemåte, var det en dom etter hans uendelige visdom, som beredte veien for større åpenbaringer av den gjenløsende kjærlighet.

Folkenes opprinnelse falt etter alt å dømme sammen med begynnelsen på avgudsdyrkelsen. Det ble anledningen til at Abraham ble utvalgt til å være far til et folk som Gud selv ga, og som skulle være Guds vitne og kanalen for hans åpenbaring. Og de andre folkene, som for en tid ble overlatt til uvitenhet, er spart for å bli ført av Jesus, Abrahams sønn, til kunnskap om Gud og til fredens enhet.

Siden menneskeheten nå er delt i folk, skal frelsen til sist bringes til menneskeheten ved et folk. Derfor skal menneskehetens gjenoppretttelse, som vi ennå venter på, skje ved Israel. Løftene skal bli oppfylt når alle jordens folk sammen med Israel, og rundt Israel som midtpunkt, frykter Herren og bekjenner ham samstemt i åndens enhet. (*Sml. mitt foredrag om hedenskapet* i «*Christ and the Church: The Apostolic Commission*».)

Dette utvalgte folket måtte ha en særegen opprinnelse og et særegent preg. Det skal forkynne Guds pris og bringe Guds frelse til den falne, hjelpeløse og skyldige menneskeheten. Kristus, Frelseren, måtte komme ovenfra, enda han er sant menneske, for han er gitt av Gud og unnfanget ved Den Hellige Ånd, selv om han ble født av jomfru Maria.

På samme måte måtte også folket Israel ha et overnaturlig preg. Som Jesus blant mennesker, slik Israel blant folkene: Han er et virkelig og sant menneske, men likevel Guds Sønn. De er et virkelig folk med en sann menneskelig historie og utvikling, men forskjellig fra alle andre folk i måten Gud ved direkte inngripen lar dem bli til, former dem og leder dem på.

Utvelgelsen av Abraham og Isaks fødsel viser straks at Israels historie er overnaturlig. Hele deres historie er en legemliggjøring av prinsippet: «Frelsen hører Herren til.» Den viser motsetningene mellom Guds allmakt og naturens fullstendige svakhet, mellom nådeløftet og hvor fullstendig utilstrekkelig den nåværende tilstanden er: en himmelsk skatt i leirkar, Jakob, den usle makken, og Israel, som stred med Gud og vant.

Abraham, nesten hundre år gammel og barnløs, skal bli far til en mengde like tallrik som stjernene på himmelen. De som bor i telt og må kjøpe et gravsted for Sara, skal arve landet – ja, de er verdens

arvinger. Slik var motsetningen fra begynnelsen preget inn i og gjennomtrengt hele det folket Gud hadde utvalgt.

Hva annet enn troen kunne bygge bro over disse motsetningene? Hvordan kunne Israel ha noe annet liv enn troens liv? Hva var deres historie annet enn en stadig kunngjøring av dette: «For mennesker er dette umulig, men for Gud er alt mulig»? Fra Hannas lovsang til Marias lovsang var Israel i tjenerinnens ringhet, og Gud, han den mektige, gjorde store ting mot henne. Det samme prinsippet blir kunngjort i evangeliet. Apostelen Paulus' liv viser i særlig grad den beslektede sannheten at de kristne er korsfestet med Kristus og dør daglig, men er oppreist ved Guds kraft og vandrer i et nytt liv for Gud.

Hvorfor kaller Gud seg så ofte og med så særlig ettertrykk Abrahams, Isaks og Jakobs Gud? Det var ikke på grunn av deres fortreffelighet, for det er mange andre hellige i den gamle pakt som står like høyt i tro og hengivenhet.

Gud kaller seg aldri Mose, Davids eller Daniels Gud. Han kaller seg Abrahams, Isaks og Jakobs Gud fordi de er fedrene han åpenbarte seg for som paktens Gud, og som han ga det tredobbelte løftet om folket, om Ætten eller Messias og om arvelandet. Guds løfte til fedrene, forholdet han sto i til dem, var grunnvollen Israels tillit og håp hvilte på. Når de påkalte dette navnet, kunne de nærme seg ham.

Og siden denne pakten gjelder for alle tider og har sitt sentrum i frelsen ved Jesus Kristus, åpenbarer Gud et navn som aldri kan miste sin betydning og vekt, når han kaller seg Abrahams, Isaks og Jakobs Gud. Jesus, Abrahams sønn, er kommet, og Israel, som falt ved vantro, er ennå spart til løftet blir endelig oppfylt ved hans gjenkomst. Da skal løftet bli oppfylt for Abraham, Isak og Jakob, og det som de aldri så mens de levde, men grep ved tro, skal da bli åpenbart.

Guds tanker og veier er virkelig svært forskjellige fra våre tanker og veier. Og selv etter at de er åpenbart i Skriften, er mennesket tregt til å ta imot Guds undervisning.

Historien om Abraham, Isak og Jakob blir mottatt som en svært lærerik beretning om fortiden og som en illustrasjon av åndelige sannheter. Men få erkjenner pakten med Abraham som grunnvollen for historien og ser fram til oppfyllelsen, når alle folk etter Guds løfte skal bli velsignet sammen med Guds utvalgte folk Israel. Derfor kaller apostelen det et mysterium, det vil si noe mennesket ikke kunne opp-

dage uten Guds åpenbaring, men som han er ivrig etter at de kristne av hedningene skal forstå.

Israels vantro, som forkastet herlighetens Herre, har ikke forandret Guds rådslutning. For en tid er Israel som folk forkastet og spredt; de er døde – avskåret.

Men «Gud angrer ikke sine nådegaver og sitt kall». (*Rom* 11,29.) Det han lovet Abraham, og det han kunngjorde ved alle profetene, kan aldri tas tilbake. Messias, landet og herligheten er deres. «Herren er der» (*Esek* 48,35) skal ennå bli navnet på Jerusalem. Fra Sion skal lysets, kjærlighetens og fredens lov gå ut til alle folkeslag. Israels oppstandelse skal bli jordens gjenfødelse. Slik alle utfrielsene fra fangenskap var et forbilde på, skal den endelige utfrielsen bli utført av Herren selv. Israel skal bli herliggjort, og «folkeslag skal vandre til ditt lys, og konger til den glans som er gått opp over deg». (*Jes* 60,3.)

Slik kunngjorde engelen for Maria da han steg ned fra de himmelske høyder og forkynte Guds rådslutning: «Gud Herren skal gi ham hans far Davids trone, og han skal være konge over Jakobs hus til evig tid, og det skal ikke være ende på hans kongedømme.» (*Luk* 1,32–33.)

Se da hvilken betydning dette navnet har og skal ha så lenge sol, måne og stjerner består. For Gud sa ved Jeremia: «Dersom disse lovene ikke lenger står ved makt for mitt åsyn, sier Herren, da skal også Israels ætt opphøre å være et folk for mitt åsyn alle dager.» (*Jer* 31,36.) Slik skal Israel gjennom tusenårsrikets tider prise Gud som Abrahams, Isaks og Jakobs Gud.

Alle hedningefolkene skal også prise Gud slik og glede seg over den pakten med disse fedrene som omfatter hele verden. Og patriarkene selv skal med glede se løftet bli oppfylt – velsignelsens land, hele velsignelsens jord – inntil byen til sist stiger ned fra himmelen og Guds tabernakel for alltid er hos menneskene.

Jesus er av Davids ætt og av Abrahams ætt. (*Matt* 1.) Israel er utvalgt i ham for alle tider. Israels historie har knapt begynt ennå. De trofaste israelittene, kjernen i folket, ventet, trodde og håpet, selv om de var et mindretall. Da Messias kom første gang, forkastet folket ham, men en rest etter nådens utvelgelse trodde. Gjennom hele tiden med Israels vantro som folk og deres spredning finnes det alltid noen som tror, og som representerer den sanne ætt.

Men Israels egentlige historie etter den evige rådslutning, profetenes forutsigelse og engelen Gabriels kunngjøring har ikke begynt ennå. Landet er Israel, kongen er Jesus, Davids sønn. Rikets begynnelse er Jesu gjenkomst, når hans føtter skal stå på Oljeberget, og når han skal utøse Den Hellige Ånd over Jerusalems og Judas innbyggere. Etter det skal Israel aldri mer vende seg bort. Deres sanne David skal herske over dem, og alle folk skal glede seg sammen med Herrens folk.

Slik inneholder historien i 1. Mosebok omrisset av verdenshistorien. Den er ingen gammel eller foreldet fortelling om hendelser som har tjent sin hensikt, men grunnvollen som jordens ennå kommende historie hviler på. Guds neste direkte inngripen, den neste personlige og synlige åpenbaringen av Jesus, skal innlede en ny tid i folkenes og jordens historie. Det skal ikke være slutten på verdenshistorien og begynnelsen på en himmelsk og endeløs evighet. Vi venter på at Herren Jesus skal komme fra himmelen for å oppfylle løftene som er gitt fedrene og gitt ved profetene om Israel og folkene.

Hvor klart og slående er ikke svaret vår Frelser ga saddukeerne, som ikke trodde på oppstandelsen fra de døde! «Dere farer vill», sa Herren, den himmelske visdom, til dem, «fordi dere ikke kjenner Skriftene» – det skrevne Ord og åpenbaringen – «og heller ikke Guds kraft» – ved Den Hellige Ånds indre erfaring. (*Matt* 22,29.)

Men hvordan beviser Jesus oppstandelsen fra Skriften? Det finnes mange steder vi ville ha funnet langt mer passende, som da Josef ga befaling om sine ben, eller slike ord hos profeten Jesaja: «Dine døde skal bli levende» (*Jes* 26,19), eller forutsigelsen hos Daniel: «Og de mange som sover i jordens muld, skal våkne opp, noen til evig liv, noen til skam og evig avsky.» (*Dan* 12,2.) Men Herren går til selve roten av spørsmålet. Gud kalte seg Abrahams, Isaks og Jakobs Gud lenge etter at de var døde, og Gud er ikke de dødes Gud, men de levendes.

De som Gud ville åpenbare sitt navn for, som han dro inn i samfunn med seg selv, og som han opprettet sin pakt med, må ha et liv som døden ikke kan gjøre ende på eller slokke. De kjente og elsket Gud og var kjent og elsket av ham, og derfor hadde de alt her i tiden evig liv. Og siden den evige Gud kalte seg deres Gud, var udødeligheten deres. Ikke bare udødeligheten, men oppstandelsen. For forløsningen må være knyttet til oppstandelsen, slik synden er knyttet til døden.

Dessuten gjaldt paktsløftet landet. Og som salmisten og profetene så også patriarkene ut over graven, fram til den tiden da de nedbøyde skal arve jorden.

Patriarkenes tid har et svært fredelig og vakkert preg. Gud viste seg for dem og talte med dem. Ennå fantes det ingen lov. Gud åpenbarte seg og sa ganske enkelt: «Vandre for mitt åsyn og vær ustraffelig!» (1 Mos 17,1.) Ordet «patriarkalsk» betyr i språkene til alle kristnede folk enkel, barnlig, gjennomsiktig og fredelig.

Men dette preget finnes mer eller mindre hos alle folk tidlig i deres historie. Hva er da det egentlig særegne ved patriarkenes liv? Hva annet enn troen: at de levde for Guds åsyn og med Gud og ventet på løftet, det himmelske fedrelandet? De var ikke verdslige, de levde for en annen verden. Gud var en svært nær Gud for dem, og framtiden – Guds tabernakel hos menneskene på jorden – var deres stadige håp.

Abraham er de troendes far, og han er også forbildet for den troende. Hans tro er skrevet ned for at også vi skal lære av den hva troen er, og se dens kraft, prøvelse og seier. Hvor stor er ikke denne mannen, som ble kalt Guds venn, far til alle som tror, far til oss alle (jøder og hedninger) som stoler på den levende Gud! Hvor stor er ikke Abrahams ære når apostelen sier: «Og hører dere Kristus til, da er dere Abrahams ætt og arvinger ifølge løftet»!

Gud, som utvalgte ham til denne høye stillingen, satte ham også til å være et eksempel på tro for oss. For det første ved at han adlød Guds kall, forlot slekten sin og dro av sted uten å vite hvor han skulle komme. For det andre ved at han trodde det umulige og så bort fra det som var for øynene, bare til Guds løfte.

For det tredje ved at han holdt fast ved det gudgitte løftet om landet, enda han ennå bare var fremmed og pilegrim. For det fjerde ved at han ofret den synlige oppfyllelsen av løftet og trodde at Gud ville føre Isak tilbake fra de døde.[51]

Abrahams tro var full visshet om det som håpes, overbevisning om ting som ikke ses. Den seiret over fornuften og lo av umuligheter. Den

[51] Jak 2,23; Rom 4,11–16; Gal 3,26–29. Også Saras tro blir nevnt. Først tvilte hun, men så tok «også» hun imot løftet. Som Eva er mor til alt levende, er Sara de troendes mor (1 Pet 3,5–6). Hun er et bilde på «det Jerusalem som er der oppe, er fritt, og det er vår mor» (Gal 4,26–27). Gud sa om henne: «Jeg vil velsigne henne … Ja, jeg vil velsigne henne» (1 Mos 17,16–19; 18,10). Og hun tok imot ordet i tro. Hun er den eneste kvinnen i Skriften som vi får vite alderen til, og et helt kapittel handler om begravelsen hennes.

så ut over døden og mellomtilstandens lange natt. Og i alt dette ga den Gud ære, for den eneste ære vi kan gi Gud, er å tro at han kan og vil gjøre det han har lovet.

Å forlate hjem og slekt og dra ut til et nytt land var ikke uvanlig blant semittiske stammer på den tiden. Men å gjøre det i lydighet mot Guds kall og bare i tillit til hans ledelse og hjelp, det var troens lydighet. Abraham ble kalt til å bli en Guds tjener og grunnlegge et fellesskap av mennesker som skulle ha Gud som sitt midtpunkt. De var samlet om Herrens navn og om tilbedelsen av ham og tjenesten for ham. Lønnen han ble lovet, var at Gud ville gjøre ham til far til et stort folk, og at Guds velsignelse ved dette folket skulle komme til hele jorden.

Bare troen kunne i det hele tatt forstå denne lønnen, for bare troen vet hva det er å bli velsignet av Gud. Bare troen kunne gripe løftet, for fornuften kunne bare avvise det. Når fornuften så på omstendighetene, kunne den bare vakle overfor løftet. Men dette var det store og sterke ved Abrahams tro: Han så ikke på sitt eget legeme, som alt var dødt. Han resonnerte ikke og så ikke på vanskeligheter og umuligheter, men han æret Gud ved at han «var fullt viss på at det Gud hadde lovt, det var han òg mektig til å gjøre». (Rom 4,21.)

«Vil du tro», sier Luther, «må du korsfeste spørsmålet: Hvordan?» Å tro Gud når fornuften sier at det kan være slik, og synet sier at det er mulig og sannsynlig, er ikke å ære Gud. På de vilkårene ville du tro hvem som helst. Men kan du ikke se helt bort fra vanskelighetene til Guds løfte, så se *først* på Guds løfte, og tenk over vanskelighetene dine i lyset fra Guds ord og se dem overvunnet.

Hvor hardt ble ikke Abrahams tro prøvd! Hvor lenge måtte han ikke vente på at løftet skulle bli oppfylt! Han bodde i telt og eide ingen del av landet, og han visste at han ikke ville se det i dette livet. Likevel trodde han at arven var hans, og at Gud selv hadde gjort i stand en by, en varig, fast og ordnet bolig for ham og hans ætt og for alle folkene velsignelsen skulle komme til. Han og sønnene hans etter ham ventet på det landet, som skulle være himmelsk av art, gitt og grunnlagt ved Guds kraft.

Det er ikke nødvendig her å gå inn på skillet mellom det himmelske og det jordiske Jerusalem. Patriarkenes og profetenes forventning er den fornyede jord der Israel og alle folk bor i rettferdighet – utsikten

strekker seg inn i grenseløse tider, da Guds tabernakel til sist skal være hos menneskene.[52]

Patriarkenes håp nådde ut over døden, og det gjaldt dem selv, deres barn og alle de rettferdige. De ventet at Gud skulle gi jorden til dem og deres ætt, at de da skulle leve for Guds åsyn og med Gud i sin arv, og at velsignelsen skulle strømme fra dette midtpunktet til alle land. «Salige er de nedbøyde, for de skal arve» – fordi Gud har utvalgt dem til barnekår – «jorden». (*Matt* 5,5.)

I dette håpet om Messias og Messias' arv levde og døde Isak, Jakob og Josef. Som eksempler på deres tro viser apostelen til velsignelsene de lyste til sist. Det er bare ved tro vi kan velsigne, for Gud alene er kilden til velsignelse. Bare i samfunn med ham og i tillit til hans løfte kan mennesker lyse velsignelse.

Fedrene så løftet som oppfylt, behandlet den kommende eiendommen som om den alt var deres, og rådet over den slik Ånden ledet dem, ved sin siste vilje og velsignelse. Det er denne faste og sikre overbevisningen om det som skal komme, det som håpes, som blir så slående vist i patriarkenes siste ord.

Isak så bare til Gud og til hans vilje og løfte. Jakobs svakhet og synd da han skaffet seg velsignelsen, rokket ikke ved Isaks visshet om at han hadde kunngjort Guds vilje, og den kan menneskers utroskap og uverdighet ikke gjøre til intet.

Også Jakob velsignet Josefs sønner ved slutten av sin lange og trette pilegrimsferd, der Engelen, Gjenløseren, hadde vært hans fører og hyrde. Også her var det troen, og ikke synet eller fornuften, som fikk ham til å gi den største velsignelsen til den yngste. «Etter din frelse bier jeg, Herre!» utbrøt Jakob. (*1 Mos* 49,18.) Og han tilba og priste Herren, som hadde fridd ham ut fra alt ondt, og døde.

Apostelen taler ikke om Josefs skiftende liv, men troen hans lyste klart fram i hans siste påbud. Det som skulle komme og som han håpet på, var nærværende og visst for ham. Han visste at Gud ville komme sitt folk i hu i trengselen og oppfylle løftet til Abraham. Og

[52] Som Delitzsch bemerker, går løftet til fedrene aldri ut over Kanaan som deres framtidige hjem og arv. Ikke engang da Jakob kalte stedet der Gud viste seg for ham, himmelens port, gikk Guds løfte lenger enn landet «hvor du nå ligger». Apostelen bruker Det nye testamentes språk om fedrenes tro, fordi det de i bunn og grunn lengtet etter, var den lovede, varige arven der Gud i sin herlighet og kjærlighet skal være deres evige del. Sml. slutten av kap. 18.

han ville vise at hjertet hans var med Jakobs barn, og at velsignelsen fra Abrahams Gud var hans glede og håp. (*Sml.* 1 Mos 50,25; Jos 24,32.)

Så vender vi tilbake til Abraham. Hans tro ble prøvd enda hardere. Han ble kalt til å ofre Isak, sin sønn, sin eneste sønn, den sønnen all hans kjærlighet var samlet om. Men i dette tilfellet var en fars naturlige kjærlighet til barnet sitt uløselig knyttet til hele Abrahams åndelige liv. I Isak lå løftet. Alt troens håp og alle dens forventninger var samlet i ham. Å ofre Isak var å ofre selve troens gjenstand.

Her syntes Gud å motsi seg selv – ta bort sin egen gave og ta tilbake sitt løfte. Og her så troen det fornuften ikke kunne se. Troen skjønte den skjulte meningen med befalingen: Den var for å prøve troen.

Før Isak ble født, trodde Abraham ganske enkelt Guds ord. Troen hadde ingen ytre hjelp, men hvilte bare på Guds løfte. Nå var Isak gitt, troens gjenstand var blitt synlig, og derfor støttet han seg ikke lenger like utelukkende til Gud. Herren prøvde Abraham da han befalte ham å ofre Isak. Det var troens visdom som skjønte at befalingen var en prøve fra Gud.

Slik er også den troendes erfaring. Gud tar fra oss det vi først fikk ved tro, fordi vi gjør det til en Kristus, fordi vi hviler i vår tro, i vår fred, i vår omvendelse og i vår erfaring. Gud lærer oss at vi alltid må tro på ham slik vi trodde på ham da vi ble omvendt, da vi ikke hadde noe annet å stole på enn hans ord. Alle gaver vi har fått ved tro, må gis opp til døden, og det ved tro.

Men Abraham trodde igjen, som i begynnelsen. At Isak ikke fantes, var ingen vanskelighet for ham da løftet først kom, og nå er Isaks død ingen vanskelighet. Gud kan føre ham tilbake fra de døde. Dette trodde Abraham som den eneste løsningen på vanskeligheten. For Guds ord *må* bli oppfylt, og siden Isak skal ofres, vil Herren Gud, den Allmektige, visselig reise ham opp fra de døde.

Hvem kan beskrive hvilken dyp selvransakelse, hvilken angst, hvilken korsfestelse denne prøven førte med seg? Her ble virkelig hele hans tidligere liv og trosstrid sammenfattet. Men troen seiret, og i troen kjærligheten og håpet. For når vi tror Gud, og først da og bare i den grad vi tror, elsker vi Gud og holder ikke tilbake fra ham det hjertet vårt holder kjærest. Og når vi tror Gud, håper vi mot håp. Som Luther sier: «Jeg kunne løpe i Kristi armer, om han så hadde et skarpt sverd i hver hånd.»

Abraham fikk Isak tilbake som et forbilde – et forbilde på Jesu oppstandelse, fullendelsen av Israels historie, oppstandelseslivet etter død og begravelse, pantet og kilden til vår arv, som er uforgjengelig og uflekket og uvisnelig.

Guds barn, som Abrahams velsignelse er kommet over ved Jesus Kristus, lev ved tro! Korsfest fornuften, se ikke på det synlige. Bekjenn og vis ved din karakter og din ferd at du er fremmed på jorden. Vent på det himmelske fedrelandet, og lev alt nå i ånden fra den gylne tusenårstiden.

Lær av Abraham å tro på Gud, som reiste Jesus opp fra de døde. Fornuften ser din skyld, troen ser din frifinnelse, for Kristus er oppstått. Fornuften ser din syndighet og skrøpelighet, troen ser din kraft og styrke i det nye livet, for Kristus er oppstått. Fornuften ser din trengsel, sykdom, sorg, alderdom og død, men troen ser din herlighet, fornyet ungdom, glede og evige styrke, for Kristus er oppstått.

Bo i telt, la ikke sinnet være vendt mot det som er på jorden. Lev i teltene patriarkenes liv i bønn og en ærbødig, barnlig vandring med Gud. Når sjelen er nedbøyd og bruser i deg, når hjertet er tungt, når Isak, som du har din glede i, troens barn, skal ofres, så tro og vent på Gud, og vit at du ennå skal prise ham. Slik gir vi Gud ære.

Kapittel 17. Moses

Hebr 11,23–29

Av alle de store mennene Gud reiste opp i Israel, er det ingen folket så med dypere ærefrykt på enn Moses. Ved ham ble de ført ut av Egypt, og ved ham fikk de loven. I førti år hersket han i Jesurun og forente i seg profetens, prestens og kongens verdighet. Under Gud skyldte de ham alt som var dyrebart for dem som folk. «Det sto ikke mer fram noen profet i Israel som Moses, han som Herren kjente ansikt til ansikt.» (5 Mos 34,10.) Han hadde fått stillingen som mellommann, som tjener i hele Guds hus.

Og som stillingen hans var underfull, var også hans karakter merkverdig. I ham ser vi en alvorlig, gudfryktig og tuktet manns storhet. Hans sjel levde stadig for seg selv i tilbedelse av Den Høyeste, og samtidig hadde han en ganske enestående saktmodighet og en inderlig og selvfornektende kjærlighet.

Hans kjærlighet til Gud lyser fram i hans kjærlighet til Israel, som tilga alt, håpet alt og tålte alt, som utakknemlighet aldri svekket og skuffelse aldri sløvet. I denne Guds mann ser vi mot og mildhet, styrke og tålmodighet – iver for Guds ære og morslig saktmodighet mot folket. Han bar bildet av ham som siden kom til Israel som den fullkomne åpenbaringen av Guds kjærlighet.

Også hans ord synes å overgå alle andre profetiske ord i storhet, klar enkelhet og kraft. De fem bøkene som bærer hans navn, er uten like i all litteratur i skjønnhet og majestet, og de ble folkets kjæreste skatt.

Det er svært interessant at Skriften gir oss et bilde av Moses fra han var spedbarn til han gikk bort. Skriftens levnetsløp for noen store menn begynner når de er voksne. Vi vet ikke noe om de tidlige årene deres. Slik leser vi brått om tisbitten Elia, som trer fram med et profetisk budskap. Men om Samuel, om David og om vår velsignede Herre selv får vi høre historien om barndommen og ungdommen deres.

Når apostelen nå går igjennom Moses' liv, vil han vise oss at det var et liv i tro. Slik skal Moses' historie vitne om rettferdigheten av tro, enda han er lovgiveren. På samme måte viste Paulus ofte at loven bare ble gitt for å peke fram mot den rettferdighet som er av tro.

Troen på Abrahams, Isaks og Jakobs Gud, troen på Guds løfte, gjorde Moses' foreldre i stand til å se bort fra kongens bud, stole på den usynlige Gud og se den lovede framtiden som virkelig. Slik ble livet hans berget ved en troshandling, i tillit til paktens Guds makt og barmhjertighet.

Han ble oppdratt av faraos datter som hennes sønn og opplært i all egypternes visdom. Troen som bodde i hans far og mor, og som de uten tvil stadig vitnet om for ham, så ut til å være i en fremmed luft og utsatt for de verst tenkelige påvirkninger.

Men da han var blitt stor og nådde den alderen da det unge hjertet fullt ut verdsetter verden og dens tiltrekkende skjønnhet, da ble troen hans ikke formørket, men åpenbart, den led ikke skibbrudd, men ble så å si fullendt. Da sprang det gode frøet, som Guds Ånd stille hadde pleiet i hans sjel i årevis, ut i den vakreste blomst. Verdens rikdom og ære hadde ikke kvalt det.

Han var den eneste frie mannen i sitt folk, den eneste Abrahams sønn som ikke hadde behøvd å kalle seg hebreer. Likevel valgte han

frivillig: Han nektet å kalles sønn av faraos datter. Hjertet hans var hos Gud, og han ville ta plass sammen med Guds folk. Abraham ble kalt til å forlate slekten sin, Moses ble kalt til å slutte seg til slekten sin. I begge tilfeller var valget det samme – like fritt og like vanskelig.

Moses ga opp verden. Ærgjerrigheten hadde utsikt til ære og storhet, kulturen i den mest siviliserte staten var fengslende for sinnet, og skatter og rikdom lokket sterkt. Alt dette – og omfatter det ikke «alt som er i verden», og det på sin mest tiltrekkende og opphøyde måte? – ga Moses opp. Og hva ventet ham på den andre siden? Å slutte seg til et nedtrådt folk av slaver, som ikke hadde annen rikdom enn løftet fra den usynlige Gud.

Fordi Moses' valg var helt fritt, spør vi med desto større interesse: Hva var det som avgjorde valget? Her kunne vi først tenke oss at det var en trang fra et edelt og patriotisk hjerte som tok parti for den lidende og foraktede folkestammen. En slik følelse er visselig edel, men vi kan tvile på om den ville vært sterk nok til å bringe de ofrene Moses brakte. Ville den ikke heller ha valgt den verdslige klokskapens og politikkens vei og prøvd å bedre folkets kår ved først å sikre seg en stilling med makt og innflytelse?

Skriften og den senere historien viser at det var troen som valgte. Ikke fornuften, ikke følelsene, men hjertets gåtefulle tilknytning til Guds løfte, vissheten om det som ikke ses, og den trygge forventningen om den kommende lønnen. Moses valgte å lide ondt sammen med Israel, ikke fordi de var hans folk, men fordi de var Guds folk. Målet for valget hans var Gud – den Gud som hadde utvalgt fedrene hans, åpenbart sin sannhet og nåde for dem og befalt dem å vandre for hans åsyn uten frykt, den Gud som ikke skammet seg over å kalles deres Gud, og som Moses var blitt innviet til som spedbarn.

Vi kaller dette valget fritt fordi Moses som israelitt var i den uvanlige stillingen at han levde ved faraos hoff, skilt fra trelldommen og vanæren til sitt folk. Men det var fritt i en enda høyere mening. For når vi velger Gud som mål for vår kjærlighet og tjeneste, blir hjertet fritt for første gang.

Hvor gåtefull denne handlingen enn er, dette vendepunktet i sjelens historie, så vet vi at den er fødselen av vår frihet. Den er virkelig den første handlingen i fullkommen frihet, i bevisst frihet, den første handlingen der sjelen ser ned i sitt eget dyp som i en klar innsjø og gjør

det den vil gjøre: «Jeg vil stå opp og gå til min far.» (*Luk* 15,18.) Jeg vil elske og tjene Gud. Jeg vil bekjenne Kristus. Jeg vil tilhøre Herren.

Slik gjør Gud oss «villige» og setter oss fri, og her ser vi den store seieren til Guds kraft i dens visdom og kjærlighet. Vi *kan* ikke annet enn adlyde Gud, og likevel vender vi oss fritt til Gud. Nødvendighet og frihet går i ett. Valget ble gjort ved tro, og det som trakk troen, var nettopp det som frastøter fornuften og naturen: Kristi vanære. Det er korset som er magneten som drar hjertet.

Uttrykket «Kristi vanære» kan virke som om det er lagt inn i feil tid. Men uttrykket er valgt med vilje. Vi vet at Messias' «utgang er fra gammel tid» (*Mika* 5,1). I Isaks offer, i Josefs fornedrelse og i Israels lidelser ser vi skyggebilder av den fullkomne Tjeneren, som skulle være både sitt folks Lidende og dets Gjenløser. «Fra Egypt kalte jeg min sønn.» (*Hos* 11,1.) Israel er et forbilde på Kristus.

De gamle jødiske lærerne talte om Messias' veer og smerter og delte dem i tre: de han selv skulle lide, de hans folk skulle bære før han kom, og de hans folk skulle bære etter at han var kommet.

Slik apostelen taler om å utfylle på sitt eget kjød det som ennå mangler i Kristus-lidelser, for hans legeme (*Kol* 1,24), slik så Moses ved tro i Israels lidelser og i de lidelsene som ventet ham selv, det sanne Israels vanære, han som er Israels herlighet og håp – Messias. (*Sml. 1 Kor* 10,4; *1 Pet* 1,10. *Kristus, Ordet, paktens Engel, var med Israel. Den kommende Kristus ble også avbildet i Israel. Derav den forbilledlige betydningen av Israels, Josefs og Davids lidelser. Uttrykket «Han aktet Kristi vanære for en større rikdom» har derfor mange sider.* Motstykket i *Det nye testamente kan en se i 1 Pet* 4,13; *Fil* 3,10; *Kol* 1,24; *2 Tim* 3,12 *osv.*)

Moses trodde altså på Gjenløser-Guden som skulle komme, og ved tro fikk han del i lidelsene, slik han ventet å få del i arven. Han så fram til lønnen. Troen hans var full visshet om det som håpes.

Gjennom de mest smertefulle prøvelser, i førti år med uopphørlig omsorg, slit, sorg og hjertesorg, midt i de største vanskeligheter og kamper, holdt han fast på dette håpet. Han bar folkets byrde med tålmodighet og kjærlighet, alltid i prestelig forbønn, mens han stolte på Herren og gledet seg i Kristus, Klippen som fulgte dem. Som han selv sa det i sin salme, var den evige Gud hans bolig. Han kjente menneskets synd og Guds rettferdige vrede, men Herrens miskunn gjorde ham glad, og Herrens velbehag var over ham. (*Sal* 90.)

På Nebo-fjellet endte hans jordiske pilegrimsferd. Gåtefull og usett av dødelige øyne var hans bortgang fra dette urolige livet. Bare englene var til stede. De hadde voktet den lille sivkurven der det vakre barnet hundre og tjue år før lå hjelpeløst, uten noe annet vern enn allmakten og trofastheten hos paktens Gud, som kjærlige foreldrehjerter i tro hadde overgitt ham til. Mens Guds fred fylte hans sjel, voktet overengelen Mikael legemet hans.

Hundreår senere ser vi ham og Elia stige ned fra de himmelske riker, og på forklarelsens berg talte de med Guds Sønn om hans bortgang, som han skulle fullbyrde i Jerusalem. Hvor klart er lyset, hvor overmåte stor er herligheten, og hvor rik er lønnen! Hvor salig var troens valg, som foretrakk Guds folks lidelse og Messias' vanære framfor all syndens nytelse og alle Egypts skatter!

De førti årene Moses levde som gjeter i Midjans ørken, ser ut som en lang tid med uvirksomhet og hvile i det skjulte. Hvorfor, har vi lyst til å spørre, ble så mange år kastet bort? Gud våker over dagene og timene til sitt utvalgte folk. Han som har talt alle hårene på vårt hode, skulle ikke han også våke over årene våre?

Moses hadde gjort det store valget. Han hadde forlatt Egypts storhet og lykke og tatt Kristi vanære på seg. Nå lærte han i Midjans ensomhet å korsfeste selvet, vente stille på Gud, gi opp sin egen vilje og kraft og være fremmed og pilegrim, slik fedrene hans hadde vært.

Guds tjenere blir ofte sendt ut i ørkenen. Slik var det med døperen Johannes før han begynte sitt korte, men strålende liv som vitne, en klar fakkel. Slik dro også Saulus til Arabia etter at han var omvendt. Og gikk ikke de tretti stille årene i Nasaret forut for tjenesten til Jesus, han som ikke hadde i seg noe jordbårent, urent innslag av falsk iver eller egen kraft?

Etter førti år viste Herren seg for Moses. Skriften skjuler ikke for oss Moses' engstelse, vantro og motstand da han fikk den store befalingen å føre Israel ut av Egypt. Før hadde han vært altfor rede og rask til å dra sverdet og redde de undertrykte. Nå kjente han menneskets svakhet og sin egen fullstendige udugelighet til en så stor oppgave.

Men Guds ord og løfte overvant alle vanskelighetene hans. Moses spurte: «Hvem er jeg, at jeg skulle gå til farao?» (2 Mos 3,11.) Herren svarte med å minne ham om hvem *han* var. Han åpenbarte sitt navn og lovet sitt nærvær og sin hjelp, som er nok i alle ting.

Ved tro dro Moses til Egypt og til farao, og verken kongens vrede eller knurringen, de bitre bebreidelsene og vantroen i hans eget folk rokket ham. Han holdt ut, for for hans hjertes øyne sto den mektige Gud, som er usynlig. Moses er den første Skriften forteller gjorde under. Han trodde Guds ord og gjorde store og mektige tegn.

Ved tro innstiftet han påsken og blodstrykningen. Han trodde på miskunnen til Gud, som hadde utvalgt Israel og var deres Gjenløser, som gikk forbi deres misgjerning, overtredelse og synd og fridde dem ut ved Lammets blod. Her var midtpunktet og hjertet i troen hans. Som folkets representant og fører måtte han først selv ta imot Guds frelse ved tro.

Legg merke til at denne påsken er hans første forordning for Israel. Før loven ble gitt, kom evangeliet: «Tro, og du skal bli frelst.» Det første budet Moses ga, var: «Tro og lev!» Siden ble loven gitt ved ham, og loven taler ikke om tro, men sier: «Gjør dette, og du skal leve!» Men frelsen er av Gud ved troen, og forløsningen er ved Lammets blod. Moses forkynner selv her frelse uten gjerninger, av nåde, ved tro på Stedfortrederen.

Ved tro førte han dem gjennom Rødehavet. Israel knurret. De bebreidet ham at han hadde ført dem ut av Egypt for å dø i ørkenen. Hele folkets byrde hvilte på Moses' tro. Han sa til folket: «Frykt ikke! Stå fast! Se Herrens frelse, som han vil sende dere i dag!» (2 Mos 14,13.) Men mens han sa disse modige ordene i Herrens navn og til Herrens ære, ropte hjertet hans til Herren: «Fri oss ut!» Og på denne tause bønnen kom svaret: «Hvorfor roper du til meg? Si til Israels barn at de skal dra videre!» (2 Mos 14,15.)

Guds under går gjennom noen troendes hjerter. De er ikke bare frukter av Guds allmakt og barmhjertighet, men av fødselsveer og angst i troende og bedende hjerter. Elia ba, og det regnet ikke. Han ba igjen, og det regnet. Det får vi vite i Jakobs brev, men i Kongebøkene leser vi bare om de underfulle hendelsene.

Denne troen hos Moses skal minnes for alltid, og sangen til Guds tjener Moses skal for alltid høre sammen med Lammets sang. For Israels utfrielse gjennom Rødehavet er et forbilde på den sanne og endelige utfrielsen fra alt ondt, fra synd og død, fra verden og Satan. Og bare ved tro kan vi gå gjennom havet som over tørt land. Vi griper løftet: «Når du går gjennom vann, er jeg med deg, og gjennom elver,

skal de ikke overskylle deg.» (*Jes* 43,2.) Herren er vår frelse, og til ham setter vi vår lit.

Israel er et forbilledlig folk. Det som hendte dem, er skrevet ned til lærdom og trøst for oss. Det som hendte dem, hender også oss. Derfor er hele Skriften for oss sannhet, virkelighet og erfaring. Den er ikke bare en beretning om fortiden, men en beskrivelse, alltid ny, av det alle Guds barn opplever.

Også vi var i Egypt og måtte lære at vi ikke kunne skaffe oss utfrielse ved egen kraft og iver. Som Moses måtte vi flykte fra slike forsøk på å frigjøre oss selv, ut i ørkenen, og vente stille på Herren. Da vi ble stille og visste at det ikke beror på den som vil eller på den som løper, viste Gud miskunn.

Også vi har ved tro holdt påske med blodstrykningen, da vi erkjente vår skyld og hjelpeløshet og trodde på Guds Lam, da vi i tro omvendte oss, spiste bitre urter og begynte å binde opp om lendene og gjøre oss ferdige til vandringen og kampen gjennom ørkenen. Også vi gikk gjennom Rødehavet og sang så lovsangen til Gud, da vi ble lært kraften i Kristi oppstandelse, og da Den Hellige Ånd skilte oss fra Egypt ved korset, førte oss gjennom oppstandelsen inn i det nye livet og løftet sinnet vårt til det som er der oppe.

Denne historien om det åndelige Israel, slik Skriften og Guds hellige skildrer den, er så klar og så full av store tanker at mange kjenner den og setter pris på den med forstanden. Den er så vakker og opphøyd at mange griper den beundrende med fantasien. Men kjenner vi den ved tro? Har vi ved tro holdt påske, forlatt Egypt og gått gjennom Rødehavet? I den troen som bare er forstand og fantasi, er det ingen smerte, ingen sønderknust hjerte, ingen omvendelse og ingen sorg etter Guds sinn. Der er ingen fødselsveer. Men troen er det at en skyldig, syndeoverbevist og hjelpeløs sjel stoler på en korsfestet Frelser.

Israel i Egypt – se på en annen side ved denne historien: «Jeg har utvalgt deg i lidelsens ovn» (Jes 48,10; NB: «Jeg prøver deg i lidelsens ovn»). De hellige, som er dyrebare i hans øyne, som han har kjøpt med sin egen Sønns blod, og som han har beredt en evig arv for – Guds utvalgte må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler. Hvem ville kjenne dem igjen som Guds yndlinger i deres jordiske lidelser? De er foraktet av verden, men er et kongelig presteskap og Kristi

medarvinger. De er tynget av mange slags prøvelser og lidelser, men eier likevel alt.

«Den Herren elsker, den tukter han.» (*Hebr* 12,6.) Det sømmer seg for de kommende kongene å få Mesterens erfaring og ta sitt kors på seg. Men selv mens de slik bærer Herren Jesu merker, blir de holdt oppe av Gud. Målet for prøvelsen deres er fastsatt av uendelig visdom og ømhet. Paktens Engel lider med dem i all deres trengsel. Gud ser på dem som sin øyesten.

Den lidende og prøvede troende får den mest trøsterike erfaringen av Guds godhet og trofasthet – ja, av at Gud selv er hans del. Josef i fengselet, David i ensomheten i fjellene, Jona i fiskens buk, Daniel i løvehulen, de tre mennene i ildovnen, Peter lenket til romerske soldater, Paulus og Silas i lenker i Filippi, Johannes på øya Patmos – kunne ikke alle disse prise Herren og glede seg i hans kjærlighet?

Svake og foraktede troende er verdens søyler. Moses' forbønn avverger dommen over et helt folk. Samuel ber, det tordner, og fiendene blir slått. Elias tro bringer regn over den tørre jorden. For Paulus' skyld og ved ham ble mannskapet på skipet berget, og ikke én av dem omkom. Gud vil gjøre alt for å sikre det som er til beste for sitt folk. Sol og måne står stille i sitt løp, skyggen på solskiven går tilbake, jernet flyter på elven, melkrukken og oljekannen blir ikke tomme, fem brød og to fisker metter en mengde.

Det er Guds vilje å gjøre store ting for oss. Alt hører oss til. «Alle ting samvirker til gode for dem som elsker Gud, dem som etter hans råd er kalt.» (*Rom* 8,28.) Alt er gitt oss av nåde med Kristus, Sønnen, som Gud ikke sparte, men ga for vår evige frelse. Men det er Guds vilje at vi skal lære å tro.

Ved tro ser en fattig og skyldig synder hen til Jesus Kristus, den korsfestede, og sier: Av nåde er jeg frelst. Ved tro holder han blikket festet på Jesus og legger til: Faderen selv elsker meg. Ved tro ser han i Jesu sår Guds utvelgelse – fri, ufortjent og uforanderlig –, det valget som i evighetens stillhet regnet ham blant juvelene og satte ham til side for herligheten i de kommende tider. Når den troende hviler i denne grenseløse og underfulle Guds kjærlighet, slik den lyser fram gjennom Frelseren Jesus Kristus, lever han et liv med stadige vanskeligheter, prøvelser og kamper, men også med stadig seier og takk.

Troen sier: «Hvem vil anklage Guds utvalgte?» Troen spør seirende: «Hvem kan skille oss fra Kristi kjærlighet?» Seirende, det er sant, men i dyp ydmykhet. I den smertefulle kampen mot synden, og under de bekymringene og fristelsene dette livet bringer, er den troende et elendig menneske, og likevel et menneske som takker Gud. (*Rom* 8,23; 7,24–25.) Den frelsende tro ydmyker. Intet kjennetegn er sikrere og mer allment. Mistenk all tro som ikke kler sjelen i ydmykhet. Mistenk all tro der det ikke er smerte, sorg og strid.

Men dør vi daglig, la oss også glede oss i Kristus Jesus.

Den sanne tro har et «men ikke jeg». Det finnes et tredobbelt «men ikke jeg»: ett som gjelder synden, ett som gjelder det åndelige livet, og ett som gjelder pliktene. (*Fra Bridges «Sermons on Faith», utgitt av grevinnen av Huntingdon.*) «Jeg synder – men ikke jeg.» Etter mitt indre menneske slutter jeg meg med glede til Guds lov, og likevel gjør jeg det jeg ikke vil. Da er det ikke lenger jeg som gjør det, men synden som bor i meg. (*Rom* 7,20.22.)

«Jeg lever – men ikke jeg.» Kristus lever i meg, og det fordi jeg tror på Frelseren, at han elsket meg, og at han er min fordi han ga seg selv for meg.

«Jeg arbeider – men ikke jeg», som apostelen Paulus skriver: «Jeg har arbeidet mer enn de alle – det vil si: ikke jeg, men Guds nåde som er med meg.» (*1 Kor* 15,10.)

Kristus bor ved troen i hjertet. Derav det underfulle paradokset: Jeg – men ikke jeg. Den som av nåde gir opp seg selv, skal finne sin sjel – sitt liv. Hans navn og hans egenart skal bestå til evig tid. Han skal bli og bo i Gud for evig. Han har funnet seg selv, han er funnet av den store Hyrden. Og den som tilhører Guds Kristus, skal arve alt. For alt hører oss til hvis vi tilhører Kristus, som er Guds Sønn og Guds herlighet.

Kapittel 18. Fra dommerne til makkabeerne – det bedre Gud hadde sett ut for oss

Hebr 11,30–40

Tenker vi nok på troen, som Guds allmektige kjærlighet har valgt til å være sin kanal? Gud alene gjør store under, men han gjør dem ved sine helliges tro.

Alle Israels seire ble vunnet ved tro. Guds kraft og nåde fridde dem ut den minnerike natten, men det var Moses' tro som holdt påsken med blodstrykningen. Det var Gud som delte Rødehavet, men det skjedde som svar på den tause trosbønnen som steg opp fra hjertet til hans tjener. Alle helbredelsesundrene som evangeliene forteller om, ble gjort ved tro. Jesus ba til Faderen og mettet så mengden med fem brød og to fisker. Jesus så opp mot himmelen og sa så: «Effata! Det betyr: Lukk deg opp!» (*Mark* 7,34.) Jesus takket ved tro Gud fordi han alltid hører ham, og ropte så sitt mektige: «Lasarus, kom ut!» (*Joh* 11,41–43.)

Og troen ble også virket i den som fikk Guds nåde. «Din tro har frelst deg», «Det skal skje deg som du har trodd» – slik lød Kristi ord ofte. (*Matt* 9,22; 8,13.)

Folket som omkom i ørkenen, kom ikke inn til Guds hvile på grunn av vantro, og på grunn av vantro kunne Jesus noen steder ikke gjøre mange under. «Tror du, skal du se Guds herlighet.» (*Joh* 11,40.)

Israels historie er historien om Guds allmektige, frelsende nåde og om menneskets tro. Fra himmelen kommer underet ned, fra jorden stiger troen opp. Fra Abrahams utvelgelse til Moses' fødsel, fra påsken og Rødehavet til Jordan ble delt, er alt under, og alt må gå gjennom troen hos en eller annen utvalgt hellig.

Israel står foran Jeriko, en by med murer og festningsverk. Ikke ved makt og styrke, men ved tro skal de innta den. Hvor fullstendig tåpelig må det ikke ha sett ut for kanaaneerne å se dette opptoget dag etter dag: Krigsmennene gikk rundt byen, og foran dem gikk sju prester som bar Herrens ark og blåste i basunene.

Men Israel trodde. Å gi opp sin egen styrke, ikke sette sin lit til antall eller tapperhet, men stole på Gud, som befalte dem å gjøre det som for fornuften så så helt nytteløst ut – det var virkelig tro. Jerikos murer falt, og etter Guds befaling ble byen og alt som var i den, brent opp med ild, for amorittenes misgjerning var full.

Er ikke dette skrevet til lærdom for oss? Vantroens, overtroens og ugudelighetens murer gir ikke etter for noen jordisk rustning og makt. Det er ikke ved tvang eller ved resonnement, ikke med de våpnene denne verden har å by på, at disse murene kan rives ned. Det skjer ved Guds ord, og ved Ordet forkynt i tro.

Forkynnere og folk, de som blåser i basunen, og folket som er med dem, skal være forent i troen på Guds kraft. Menighetene er bare altfor tilbøyelige til å la forkynnerne gå ut alene med budskapet. De glemmer at de alle er kalt til å kjempe sammen med forkynneren for evangeliet, til å be og arbeide sammen med ham.

Alle innbyggerne i Jeriko omkom unntatt én. Vi spør: Hvilken dyd, hvilken fortreffelighet skilte denne ene utvalgte ut blant så mange tusen og anbefalte henne til Guds nåde? «Det som er lavt i verden, og det som er foraktet, det utvalgte Gud seg.» (*1 Kor 1,28.*) Synd som er rød som skarlagen, kan han tilgi og gjøre hvitere enn snø.

Rahab trodde. Hun hørte budskapet om at Gud var med Israel, og at han skulle til å gi dem Kanaan fordi målet av Kanaans synd var fullt. Hele Jeriko hadde hørt det. Ryktet om Israel hadde gått ut mens de ennå var i ørkenen. Seirene deres over Amalek, over Og, kongen i Basan, og over Sihon, amorittenes konge, var blitt kjent vidt og bredt. Jeriko hadde hørt at Herren førte sitt folk fram og kom for å dømme Kanaan. Budskapet var klart, og bevisene for at det var sant, var sterke og tydelige. Men bare Rahab trodde.

Menneskets vantro har ikke sin kilde i mangel på bevis eller beviskraft – det har Guds budskap nok av –, men i det selvrettferdige, syndige hjertet, som ikke vil erkjenne at Guds vrede er rettferdig, og som ikke tørster etter hans barmhjertighet. Men Rahab, enda hun var en stor synder, trodde både at Kanaan skulle dømmes, og at Israel var Guds utvalgte folk. Gud hadde gitt henne syndeerkjennelse og sann omvendelse.

Vi måler ting med en jordisk og falsk målestokk. Vi gjør et stort skille mellom last og synd, mellom forbrytelse og den indre overtredelsen av Guds lov, mellom ytre fornedrelse og hjertets urenhet. Men hvor alvorlig og rørende er ikke det som evangeliene stiller så ettertrykkelig fram for oss: at moralske fariseere forkastet, hatet og korsfestet den velsignede Jesus, mens tollere, syndere og horkvinner tok imot ham i omvendelse, i tro, i kjærlighet og i selvoppofrelse livet ut.

Rahab trodde med den sanne og ekte tro som ser bort fra det synlige, griper løftet og overlater alt til den usynlige Gud. Troen hennes viste seg i handling og i lydighet. Og hun ble frelst. Enda huset hennes var mest utsatt for fare, var hun i fred og trygghet. Hun ble skilt ut fra

dommen og ødeleggelsen. Den skarlagenrøde snoren var for henne tegnet og seglet på pakten om tilgivelse og frelse. Slik er den største synder trygg hvis han stoler på Frelseren. Hvem er mer utsatt enn han for Guds rettferdige dom? Hvem er tryggere i kløften i den klippen som ble slått?

Av nåde ved tro – det er forklaringen på historien om synderen Rahab. Hun fikk tilgivelse og ble berget og regnet med i Israel, en datter av Abraham, de troendes far. Vi ser navnet hennes skrevet inn i den hellige historiens uforgjengelige årbøker. Evangelisten Matteus nevner henne blant Jesu forfedre. Hun er en av Jesu mødre og lærer oss vår Frelser og Guds underfulle kjærlighet.

Og i Jakobs alvorlige, strenge og ransakende brev er de to eneste eksemplene på sann, ekte og levende tro Abraham, Guds venn, og Rahab.

«Og hvorfor taler jeg lenger?» Tiden ville ikke strekke til om han skulle gå igjennom hele Israels historie, dommernes og kongenes tid, og vise alle troens gylne ledd i den underfulle kjeden. La oss lære av dette at disse skriftene har et evig og åndelig preg.

Historien om dommerne, om Gideon, Barak, Jefta og Samson[53]

Ved tro gjorde de store ting. De «seiret over kongeriker, håndhevet rettferdighet». Du husker seirene over filistrene og moabittene,

[53] «Fides nobilitat omnes» – det er troen som opphøyer et menneske. De gjorde store ting, men disse tingene er skrevet ned bare fordi de ble gjort ved tro. Likevel var troen deres svak og hadde mange skrøpeligheter. Se på Hebreerbrevet 11: Der nevnes ikke Samsons skrøpeligheter, heller ikke Rahabs. Troen deres blir nevnt, men skrøpelighetene blir forbigått, ikke én blir nevnt. Og alle de store tingene de gjorde, blir bare nevnt på grunn av troen. Gud ærer sitt eget verk: troen.), *historien om kongene fra David og videre, og historien om profetene, som begynner med Samuel, den siste av dommerne og den første av profetene – alt er en historie om tro: Den griper løftene, adlyder Guds røst, overvinner verden, lider og dør i Herren*. (Vers 32–38. Det er tydelig at apostelen føler seg helt overveldet av alle eksemplene på troens kraft i gjerningene og lidelsene til Israels store menn. Det forklarer at versene ikke står i streng tidsrekkefølge. Gideon, Barak, Samson, Jefta og David blir først regnet opp som krigere (uten bindeord), deretter (knyttet til med *te kai* (τε καί, «og også»), som innleder noe annet) gruppen av profeter. Vers 33: «seiret over kongeriker» gjelder dommernes tid, «fikk løfter oppfylt» 2 Sam 7, «stoppet gapet på løver» Dan 6,22. Vers 34: «slokket ildens kraft» Dan 3, «slapp unna sverdets egg» (Elia, Elisa, David, også 1 Makk 2), «fikk styrke etter sykdom» Samson etter sitt fall (noen tenker på Hiskia, 2 Kong 20; Jes 38), «ble veldige i krig, fikk fienders hærer til å vike» 1 Makk, der de samme uttrykkene ofte blir brukt. Vers 35: «Kvinner fikk sine døde igjen» 1 Kong 17; 2 Kong 4,17. «Pint til døde» osv. gjelder den rørende historien om Eleasar og om de sju brødrene og deres heltemodige mor (2 Makk 5,1; 7). Vers 37: «steinet» Sakarja (2 Krøn 24,20; Matt 23,35), «gjennomsaget» ifølge gammel overlevering profeten Jesaja, «døde for sverd» 1 Kong 19,10. De hellige måtte tåle fattigdom og all slags nød. Legg merke til at all verdens motstand og Satans raseri ikke kan rive Kristi får ut av hans hånd eller få overhånd over Herrens menighet. Det vil alltid finnes et vitnesbyrd om Gud. Hvor glade burde ikke vi da bære vår forholdsvis lette byrde! Og har Herren aktet en bror som leser disse linjene, verdig til å lide mye for Kristi navns skyld (Apg 9,16), så må Frelserens røst holde ham oppe: «Gled og fryd dere, for stor er den lønn dere har i himmelen» (Matt 5,12).

syrerne og edomittene, som dommerne og kongene vant ved tro på den levende Gud. Du husker rettferdigheten og rettskaffenheten som Josva, Samuel og David styrte Israel med. De gjorde rett og rettferdighet mot hele folket. De kunne vise til hele folket at de hadde styrt det i trofast og uegennyttig kjærlighet.

Og hva var den skjulte kilden til denne rettferdigheten? Det var det Josva ga uttrykk for: «Men jeg og mitt hus, vi vil tjene Herren» (*Jos* 23–24; 1 *Sam* 12,3–4; 2 *Sam* 8,15), og det David sa: «Jeg vil gi akt på den rettskafnes vei. Når vil du komme til meg?» (*Sal* 101,2.) De trodde på Gud.

Ved tro fikk de løfter oppfylt, for David og profetene var stille og ydmyke for Herren og tok imot hans budskap med saktmodighet og et skjelvende hjerte. Slik var de Abrahams barn, de som ved tro seiret over konger, dømte rettferdig og fikk løftene og fortrolige innblikk i Guds rådslutning. De hadde Abrahams tro og gjorde Abrahams gjerninger.

Troen utvirker underfulle utfrielser. Løvenes gap kan ikke skade den troende Daniel, for hans Gud sendte sin engel og lukket løvenes gap. Ildens kraft, i en ovn som var hetet opp sju ganger sterkere enn ellers, blir ikke slokket med vann, men ved tro. Den fjerde mannen – den fjerde der det er tre troende, den tredje der det er to Emmausdisipler – var med dem fordi de trodde. De slapp unna sverdets egg, slik David slapp unna Sauls vrede og Elia Jesabels.

Men troen har ikke bare store gjerninger og store seire. Den har også store prøvelser, lidelser og smertefulle dødsfall. Nå regner apostelen ikke opp personene som led, men det onde troen holdt ut. I håp om en bedre oppstandelse tålte trofaste israelitter i makkabeernes tid pinefull tortur. Andre tålte i tro hudstrykning, fengsel, langvarig motgang, nød, sult og nakenhet, stadig lidelse og død. Noen ble steinet, som Sakarja. Andre ble gjennomsaget, slik overleveringen sier om Jesaja. Andre ble drept med sverd, som profetene på Jesabels tid.

Og alle levde og led i tro og så fram mot nettopp den samme gylne tiden som vi venter på: Herrens komme for å opprette sitt rike og åpenbare sin herlighet. Gud har forent barna fra den gamle pakts tid og Jesu disipler slik at fedrene ikke skal få sitt håp oppfylt før også vi får det fulle barnekåret.

La oss lære av disse lysende eksemplene. Vi kan bruke de store eksemplene til å oppmuntre vår vanlige tro i vanlige tider. Disse forbildene er tegnet i stor og bred målestokk, så vi kan se dem tydelig.

Troen virker og lider. Troen er virksom og full av kraft. Den er vår *eneste* styrke og seier. Vi ærer Gud i lidelse så vel som i handling. Og i lidelsen er det bare troen som griper løftene og hviler ved Guds hjerte i stille og kjærlig ydmykhet.

Lidelsen er en ære Gud gir sine hellige. Dem er det gitt å lide for Kristi skyld. Et liv uten trengsel og selvfornektelse, et liv uten kors, kommer neppe foran livet med kronen. Når kirken blir lunken, blir det tålt lite motgang og båret lite kors. La de prøvede troende ikke tvile på at de er dyrebare i Guds øyne. De som verden forakter, er som regel den adelen Gud har utvalgt, de som verden ikke var verd.

Se til troen din ved å lytte til Guds ord, høre hans kall og stole på hans løfte. «Hva er helliggjørelse annet enn tro som har tatt kjøtt og blod?» (*Bridge*.) Og siden en sann troende kjenner sterkt sin egen vantro, så dvel mye ved Kristus som Alfa, den alltid nye og søte begynnelsen. Kristus irettesetter den lille troen, men han godtar den, ærer den og hjelper den, enda han roser den sterke troen.

Se også på Kristus som Omega. De hellige i gammel tid så fram til den bedre oppstandelse – den første oppstandelsen, de rettferdiges, som Daniel, vår Herre, apostelen Paulus og Åpenbaringen taler om. (*Dan* 12,2; *Luk* 20,35; *Fil* 3,11; *Åp* 20,6.)

Alle disse hadde Guds nåde i hjertet og viste den slik i liv, lidelse og død at de fikk vitnesbyrd for sin tro. Nå venter de i fredens rike på den endelige fullendelsen.

I mellomtiden har de troende i den nye pakt fått noe «bedre». Hva er det bedre som Gud på forhånd hadde utsett for oss?

Den første og mest iøynefallende forskjellen mellom de gamle hellige og kirken er at den lovede frelsen for dem helt og holdent lå i framtiden. Vi har fått oppleve Kristi første komme, og vi ser også fram til at Guds løfter skal bli oppfylt ved hans gjenkomst. Men for Israel lå Messias' komme, med frelsen og herligheten, helt i framtiden. Det er en underfull forrett at vi kan si: «Messias er kommet! Offeret er båret fram!»

Men betyr denne forskjellen noe virkelig, eller er den bare en forskjell i hvor klart de så, og i hvor mye de fikk nyte? Vi må aldri

glemme at alle Guds hellige er ett i én tro og ett håp, men vi må heller ikke overse den forskjellen Skriften tydelig lærer, mellom stillingen til Kristi kirke og stillingen til de troende før Kristus kom.

Faderens løfte, som etter Kristi lære finnes hos alle profetene, ble oppfylt på pinsedagen. Dette store løftet, som er høydepunktet og omfatter alt det andre – at Den Hellige Ånd skal bo i oss –, forutsetter at Guds Sønn er blitt menneske, er død og er fart opp til himmelen. Slik skjønte døperen Johannes at det første leddet i kjeden var kommet til syne, og kunngjorde at Jesus «skal døpe dere med Den Hellige Ånd». (*Matt 3,11.*) Denne dåpen hadde ennå aldri funnet sted i Israel, og den kunne heller ikke finne sted mens Kristus levde på jorden. Johannes talte om den som noe som skulle komme.

Om Johannes selv, enda ingen i den gamle pakt var større enn han, sier vår Frelser at han er mindre enn de hellige i den nye pakt, som har fått disse forrettene. Vår Herre knytter denne gaven, Den Hellige Ånd, til sin død og til at han går til Faderen, og evangelisten Johannes forklarer for oss at den er knyttet til Jesu herliggjorte menneskenatur. (*Joh 7,38–39; 14,16; 15,26; 16,7 osv.*) Derfor er Talsmannen i en svært virkelig og viktig mening kommet etter Herrens himmelfart på en måte som han aldri kom, og aldri kunne komme, før.

Pinsedagen er dagenes begynnelse. Her er det ikke tale om en enkeltstående åpenbaring, et unntak, men om begynnelsen på en ny tid. Fra da av blir det sagt om de troende at de er beseglet med Ånden, at de har fått Guds Sønns Ånd i sine hjerter og har salvelse ovenfra. De ble ikke formant til å søke «en ny åndsdåp», men til ikke å gjøre Ånden, som de hadde fått, sorg – til ikke å glemme at de var Den Hellige Ånds tempel. Og slik de hadde fått Ånden, skulle de også vandre i Ånden.

Grunnene til at denne gaven nå blir gitt, er mange og klare.

1. Åndens komme henger sammen med det fullbrakte forløsningsverket. Fordi blodet er utøst, kommer Ånden ned.

2. Ånden kommer ved forkynnelsen av troen, og ikke ved loven. Det er når syndenes forlatelse blir kunngjort, at Gud legger sin Ånd i våre hjerter. Det er sant at de troende i Det gamle testamente så fram til soningen og ble trøstet ved vissheten om Guds nåde. Men som vi har sett, var veien inn til Det aller helligste ennå ikke åpenbart, og samvittigheten var ikke ført inn i full frihet. Derfor må Den Hellige

Ånds virkning i deres tid ha vært en annen enn hans innvortes bolig i oss nå, da vi virkelig er kommet nær ved Kristi blod. Men

3. Ånden kommer som Ånden som bor i oss, ned fra Guds Sønn, han som ble menneske, ble korsfestet og er herliggjort – Kristus, kirkens salvede Hode. Før Kristus kom, satt det ikke noen menneskenatur på tronen. De troendes forhold til den kommende Herre og Gud ble riktignok formidlet av Ånden, men det må ha vært annerledes enn den hemmelighetsfulle foreningen slik den nå består mellom Hodet og lemmene.

Underfull er vår stilling, og ingenting ydmyker og fornedrer den troende så mye som motsetningen mellom den høye stillingen Gud har gitt ham, og hans virkelige tilstand, liv og ferd. Hvor herlig er Hodet, og hvor svake, egenrådige og syndige er lemmene!

Er vi virkelig ett med Kristus, kalt til å leve i det evige solskinnet fra Guds kjærlighet, i det salige og levende håp om herligheten? Er vi kalt til å representere Jesus i hverdagen, til å tale og handle, lide og seire slik han ga oss et forbilde, i kraft av det livet som strømmer fra ham ned i sjelen vår?

Har vi fått Ånden, som stadig bor i oss, som vitner sammen med vår ånd at vi er Guds sønner, og som går i forbønn i oss og gjør seg så ett med vår sorg og nød at han ber sammen med oss? Er vi slik gjort ett med og forent med Herren Jesus – han Kristus, den Salvede, og vi kristne, salvet med Ånden som hans eiendom? Å, hvordan burde vi ikke da være!

Og når vi sammenligner oss med fedrene, som ikke var utvalgt til å se og høre på jorden det som var spart til oss, hvor kjempestor står da ikke Abrahams og patriarkenes tro fram! Hvor overveldende var ikke offeret, tålmodigheten, kjærligheten og frigjørelsen fra verden hos Moses og profetene! Tror, elsker, lider og holder vi ut slik fedrene gjorde?

Her er det ingen grunn til å bli hovmodig, men til å bli ydmyk. La ingen av oss bli oppblåst av en kunnskap som bare sitter i hodet, om «kirkens herlige stilling til forskjell fra de hellige i Det gamle testamente». La oss heller prise Gud for disse troens menn, som har fått sitt liv skrevet ned til lærdom for oss. La oss følge deres eksempel og alltid holde minnet om dem i ære og kjærlighet.

Og når det gjelder deres stilling i framtiden, la oss nøye oss med det Skriften åpenbarer. Gud skammer seg ikke over å kalles deres Gud. Jesus skal føre dem med seg når han kommer. Nå er de fullendte rettferdiges ånder i det himmelske Jerusalem. Det ser ut til at de i det kommende riket skal stå i et særlig forhold til det jordiske Jerusalem og Israel, og at de skal være mer direkte knyttet til den jordiske arven som de ble lovet i gammel tid. Om de tolv apostlene blir det også sagt at de, enda de hører til pinsekirken, skal sitte på troner og dømme Israels tolv stammer.

Når Herren kommer, skal håpet til det gamle Israel (også de hellige før Abraham) og håpet til pinsekirken bli oppfylt. Da skal enheten mellom alle troende bli åpenbart. Denne enheten skal være til Guds ære og en del av hans folks salighet. Og i denne enheten tror vi det vil være mangfold og forskjeller i herlighet. Ulike stillinger og forhold kan bestå gjennom tusenårstiden, samtidig som det er fullkommen enhet og fellesskap, med Kristus selv som det helt herlige midtpunkt.

Og siden vi tror at det vil være forskjeller i herlighet mellom de enkelte, hvorfor skulle det ikke kunne være forskjeller i herlighet og stilling mellom de hellige fra de ulike tider? Disse tingene er delvis skjult, for at vi desto mer skal dvele ved det som er klart, og skynde oss mot vår Guds og Frelsers komme.

Kapittel 19. Troens forbilde

Hebr 12,1–2

Å bli stående fast i troen, tålmodig og utholdende inntil enden, med blikket rettet mot Herrens tilsynekomst – det var formaningen apostelen sluttet det tiende kapitlet med. Denne formaningen ble ikke så mye avbrutt som bekreftet og belyst av tilbakeblikket på Guds barns historie. På en svært slående måte viser de oss troens natur, prøvelse og seier. Apostelen appellerer til hebreernes følelse av at Guds familie er én, og minner dem om at Gud hadde sett ut noe bedre for dem. Så gjentar han formaningen om å holde trofast ut på troens og tålmodighetens veier.

Hvis alle Guds hellige levde, led, holdt ut og seiret ved tro, skal da ikke også vi? Hvis de hellige som levde før inkarnasjonen, før forløsningen var fullført og før Ypperstepresten hadde gått inn i den himmelske helligdom for oss, stolte på Gud midt i all motløshet og

alle prøvelser, hvor mye mer bør da ikke vi gjøre det, vi som kjenner Jesu navn og har tatt imot begynnelsen, den første delen av det store messianske løftet!

Vi som ennå må vandre på den smale veien som alene fører til herligheten, blir oppmuntret og veiledet av skyen av vitner. Dette tallløse selskapet av hellige har under de mest forskjellige lidelser og fristelser vitnet om at den rettferdige skal leve av tro (Rom 1,17), og at troen er den seier som har seiret over verden (1 Joh 5,4).

Minnet om disse Guds barn, hvis liv er skrevet ned til lærdom og trøst for oss, gir oss nytt liv. Vi føler oss så å si båret oppe av deres medfølelse og av vissheten om at vi, selv om vi er få og svake, fremmede og utlendinger på jorden, hører til en stor og mektig, ja, en seirende hær. En del av den har allerede gått inn i fredens land.

Men skyen av vitner er ikke det hjertet vårt er festet ved. De vitner om tro, og vi tar vare på minnet om dem med takknemlighet og går med fastere skritt på grunn av musikken i deres liv.

Men blikket vårt er ikke festet på de mange, men på Én; ikke på hæren, men på Lederen; ikke på tjenerne, men på Herren. Vi ser bare Jesus, og fra ham henter vi vår sanne styrke, slik han også er vårt livs lys.[54]

Det er mange vitner, og likevel er Jesus alene det sanne og trofaste vitnet. Også hans vitnesbyrd gjelder troen. Han er roten og kilden som all den tro det ellevte kapitlet taler om, sprang ut fra. Han er det sanne Israel, Herrens tjener, som satte sin lit til Gud og ved tro herliggjorde Faderen som sendte ham. Som troens store forbilde er Jesus satt fram for oss, som frelsens høvding, han som er troens opphavsmann og fullender. Han er ikke bare den nye og levende veien som gir oss adgang til Faderen, men han *er* veien, så vi kan vandre i *ham*.

[54] «En så stor sky» betegner det overmåte store tallet av hellige, en skare som ingen kan telle. Apostelen hadde trukket fram de mest bemerkelsesverdige eksemplene på tro, men han merket snart at tiden ikke ville strekke til for å nevne alle. Samtidig antydet han at disse framstående hellige som han pekte ut, bare var representanter for de tusener av trofaste som i hver tidsalder tjente Gud. «Vitner» kan enten bety at de hellige ser på oss og på vår vandring i tro eller vantro, eller det kan bety deres vitnesbyrd om hvor nødvendig troen er, og om troens natur og kraft. For det første synet kan en nevne: a) Arten av selve bildet. I et løp er det tilskuere som dømmer og oppmuntrer ved at de er til stede. b) Den lignende bruken av ordet «vitne» i 1 Tim 6,12; 2 Tim 2,2. Men det andre synet stemmer bedre med hele sammenhengen og er både enklere og mer omfattende. De helliges vitnesbyrd, som er skrevet ned i Skriften, og som vi alltid skal huske, gjelder Guds trofasthet, at lidelse og forfølgelse er forbigående, troens kraft og trøst osv.

La oss først se på Jesu eksempel som den store drivkraften for vår troslydighet, og så se på arten av vårt kristne løp og måten vi skal løpe det på.

Ved tro levde Jesus, led og døde. På grunn av sin troslydighet gikk han inn til herligheten. Her har vi ikke bare vår rettferdighet og fred, men også mønsteret og kraften for vårt liv. Jesus er veien til Faderen. Ved ham kommer vi først til Faderen, og når vi er kommet, skal vi vandre slik han vandret, og i ham. For Jesus er den førstefødte blant mange brødre, og vi skal bli likedannet med hans bilde (Rom 8,29). Jesus led for oss og etterlot oss et eksempel, for at vi skal følge i hans fotspor (1 Pet 2,21).

Vi som kjenner ham som vår Frelser, kjenner også samfunnet med hans lidelser og kraften av hans oppstandelse. Vi kjenner ham som troens opphavsmann og fullender. Lammet som ble slaktet for oss, er også det Lammet vi følger, og korset er både kilden til vårt nye liv og måten det leves på.

Du som stoler på Jesus, lær også å stole slik Jesus stolte! Dere som tror på Kristi blod og gleder dere over hans oppstandelse, lær som Guds sønner å leve hans liv og å bli fylt av hans sinnelag, han som er deres Hode og Herre, deres eldste bror. Derfor har Faderen gjort dere levende sammen med ham, for at dere skal vandre slik også Guds Sønn vandret – ved tro.

Jesus vandret i tro. «Jeg vil sette min lit til ham» (Hebr 2,13): Slik beskrev profetene Messias. Han som i det evige rådet påtok seg vår frelse i lydighet mot Faderens vilje, gikk ved sin inkarnasjon inn på troens vei. I den evig velsignede treenige Guds evige råd ser vi ikke bare at Sønnen er lik Faderen, men også at Sønnen frivillig påtok seg vår frelse.

Etter Guds hensikt ble han Kristus, Legemets Hode, og slik gikk han inn i tjenerens stilling (Fil 2,7). Og dette sinnelaget var i ham, Guds Sønn, fra all evighet – lydighet like til døden. Hvem kan fatte denne hemmeligheten i Guds kjærlighet! Men nettopp her ligger kraften og virkningen i Jesu lydighet: Den er Guds Sønns frivillige nedlatelse og lydighet, og den er en sann og virkelig lydighet, underkastelse, avhengighet, kamp og lidelse – den er troens lydighet.

Ved tro vandret han, alltid med blikket rettet mot Faderen. Han talte og handlet i barnlig avhengighet av Faderen og tok i barnlig tillit

imot av hans fylde. Ved tro så han bort fra all motgang, alle vanskeligheter og all motstand og overlot sin sak til Herren som hadde sendt ham, til Faderen, hvis vilje han var kommet for å oppfylle. Ved tro sto han imot og overvant alle fristelser, enten de kom fra Satan, fra Israels falske forventninger om Messias eller fra hans egne disipler.

Ved tro gjorde han tegnene og undrene, som var bilder på kraften og kjærligheten i Guds frelse. Før han reiste Lasarus opp fra graven, takket han Gud i troens kraft, han som alltid hørte ham (Joh 11,41–42). Her lærer vi hva alle hans under var. Han stolte på Gud.

Han ga budet «Ha tro til Gud!» (Mark 11,22) ut fra fylden av sin egen erfaring. Som apostelen Peter sier: «… han som gikk omkring og gjorde vel og helbredet alle dem som var underkuet av djevelen, fordi Gud var med ham» (Apg 10,38).[55]

Guds Sønns inkarnasjon, hans nedlatelse da han tømte seg selv, var helt virkelig og sann! Han som var rik, ble virkelig fattig (2 Kor 8,9). Han som var Guds egen Sønn i herlighet, tømte virkelig seg selv og tok en tjeners skikkelse på seg. Født av en kvinne, født under loven (Gal 4,4), kom Messias for å gjøre Faderens vilje, han som hadde sendt ham.

Virkelige var hans bønner, uttrykket for avhengighet og tillit. Virkelig var det når han løftet øynene mot Faderen der oppe før han velsignet og helbredet, før han mettet mengden og før han talte kraftens ord. Virkelige var bønnene i den stille natten før han valgte ut sine apostler. Virkelig var bønnen: «Herliggjør din Sønn» (Joh 17,1)! Ikke hans egen guddommelige allmakt, men Faderens vern var hans styrke. Ikke hans egen kraft, men Skriftens løfter, som gir gjenlyd av det evige løftet, var hans håp og trøst.

Herren Jesus trodde. Ved tro hvilte han i Guds ord som var skrevet om ham: «Fordi hans sjel har hatt møye, skal han se det og mettes» (Jes 53,11). Ved tro trengte han gjennom den tette, mørke skyen av lidelse, vanære, dødsangst og død, og så gleden som ventet ham. Han visste at Israel ville forkaste ham. Korset med all dets skam,

[55]Det er like sant og viktig at Jesus gjorde under, ikke slik Moses og Guds andre tjenere gjorde, men som Herren, Guds Sønn: «Min Far arbeider inntil nå, også jeg arbeider» (Joh 5,17). Jødene sluttet med rette at Jesus gjorde seg selv lik Gud. Videre: «Faderen, som blir i meg, han gjør sine gjerninger» (Joh 14,10). Og videre: Jesus gjorde under, i motsetning til alle menneskelige profeter, for å åpenbare sin herlighet (Joh 2,11). Løsningen på disse tilsynelatende motsetningene må vi søke i sønneforholdet. Jesus er Sønn, Jesus er Guds Sønn – barnlig tro og likhet med Gud.

hudstrykingen, spyttet og hånen sto alt foran ham, og likevel la han ved tro til: «Og på den tredje dagen skal Menneskesønnen oppstå fra de døde.»

Han visste at første del av Salme 22, hans egen lidelse, ennå ventet på å bli oppfylt, men han trodde at også slutten gjaldt ham: «Du bønnhører meg! … Jeg vil kunngjøre ditt navn for mine brødre» (troens familie), «midt i menigheten vil jeg lovprise deg» (Sal 22,22–23).

Hans tro tok ordene i Salme 16 til seg: «Jeg setter alltid Herren for meg. Han er ved min høyre hånd, jeg skal ikke rokkes … For du vil ikke overgi min sjel til dødsriket. Du skal ikke la din hellige se tilintetgjørelse. Du vil kunngjøre meg livets vei. Fylde av glede er det for ditt åsyn, livsalighet ved din høyre hånd i evighet» (Sal 16,8–11).

Var det ikke ved tro at han den natten, etter at han i herlig og majestetisk forventning hadde innstiftet minnet om sin sonende død, sang lovsangen: «Den stein som bygningsmennene forkastet, er blitt hovedhjørnestein. Av Herren er dette gjort, det er underfullt i våre øyne» (Sal 118,22–23)? I sine lidelser overlot Jesus alt «til ham som dømmer rettferdig», skriver apostelen Peter (1 Pet 2,23). Og hans siste ord var en troshandling: «Far, i dine hender overgir jeg min ånd!» (Luk 23,46)

Jesus trodde. Han er troens opphavsmann og fullender – den eneste fullkomne og allsidige legemliggjøringen av tro. Uten tro er det umulig å være til behag for Gud (Hebr 11,6), og Jesus var alltid og fullkomment til behag for Faderen. Troen er selve roten og ånden i lydigheten, og Jesus var Herrens tjener, som fullførte det verket Gud hadde gitt ham. Derfor var Jesus fullkommen i troen.

I skyen av vitner ser vi troen vist i spredte bruddstykker. Hver av de hellige belyser en side ved troen, overvinner en vanskelighet eller tåler en prøve. Men Jesus hadde hele troen. Han gikk gjennom hele troens rike. Han steg opp hele stigen, fra det laveste til det høyeste trinnet. Han holdt ut og seiret over alt. Helt til enden, like til døden på korset, stolte han på Gud.

Gleden som ventet ham, var ikke hans drivkraft, men hans oppmuntring. Drivkraften var Guds ære og hans kjærlighet til Faderen og til menneskene. Derfor kan vi også si at gleden som ventet ham, var hans drivkraft. For hva er den gleden annet enn at Faderen blir herliggjort, at hans navn blir forkynt, at syndere blir frelst, at menig-

heten, legemet, blir samlet – menigheten som er ett med Jesus ved Den Hellige Ånd, som kom etter hans himmelfart og bor i den – at riket blir opprettet ved hans tilsynekomst, når menigheten, bruden, blir forent med ham, og at Gud i all evighet er alt i alle?

Denne gleden, som han ved tro så fram til, holdt ham oppe her nede. Inn i denne gleden gikk han ved sin oppstandelse. Denne gleden er i ferd med å bli oppfylt alt nå, og den venter ennå på å bli fullt åpenbart og fullendt.

Slik led han ved tro korset, uten å akte vanæren. «Korset» – det eneste stedet ordet står i vårt brev – er symbolet på lydigheten, på sonofferet, på at han ofret seg selv til Faderen.

Hvem kan lodde dybden av hans lidelse på Golgata? Jo mer vi tenker på hans guddommelighet, og jo mer vi tenker på ham som Menneskesønnen, på hans uendelige og evige kjærlighet til Faderen og på hans fintfølende og fullkomment hellige menneskenatur, desto mer undrer vi oss – med dyp sorg og anger, men også med tilbedende takknemlighet – over at han led korset, uten å akte vanæren. Smerten og skammen var fullt virkelige for ham – for Jesus, Guds Sønn og Menneskesønn i én person.

Jesus har nå satt seg på høyre side av Guds trone. Du vet hvordan apostelen, i samklang med hele Skriften, gjerne framstiller Frelserens herlighet og opphøyelse som frukten og lønnen for hans lydighet til døden. (Slik i Fil 3 og i *brevene til kolosserne og efeserne*.)

Hvem er denne herlige, som er over all makt og myndighet, over alt velde og herredømme og over hvert navn som nevnes, ikke bare i denne verden, men også i den kommende (Ef 1,21)? Det er Kristus, som han oppreiste fra de døde, mennesket Jesus, som led, ble korsfestet, døde og ble begravet. (Kol 1.) Hvem er han som for opp over alle himler for å fylle alt? Hvem andre enn han som først steg ned til jordens lavere deler (Ef 4,9–10)?

Slik sa Jesus selv til disiplene før himmelfarten at all makt var gitt ham i himmel og på jord (Matt 28,18) – det vil si gitt av Faderen til ham som den inkarnerte Sønn, som var lydig mot Guds frelsesvilje. Det er til sin Gud og vår Gud, til sin Far og vår Far, Jesus farer opp (Joh 20,17). Og når han i den himmelske herlighet viser seg for den disippelen han elsket, åpenbarer han seg som den førstefødte av de døde: «Jeg var død, og se, jeg er levende i all evighet» (Åp 1,18).

Skriften viser oss Jesus, Messias, både som Herre og som tjener – både som Kongen, som vi ærer slik vi ærer Faderen, og som den første av dem som tilber, han som i den himmelske herlighet alltid går i forbønn for oss. I Åpenbaringsboken, som også er Jesu Kristi åpenbaring i den forstand at den viser oss den herliggjorte Kristus, taler Frelseren med ettertrykk om Gud som sin Gud.

For en velsignet sannhet: Han som er den første og den siste, Faderens enbårne, er blitt tjeneren, den Salvede, menighetens Hode. Faderen har gitt ham til oss for alltid. På sin herlighets trone gjør han seg ett med brødrene og ber med dem så vel som for dem. Selv nå venter han på å komme tilbake til oss og herske sammen med oss, slik vi lengter etter hans tilsynekomst. I lyset av hans uendelige, evige og guddommelige herlighet ser vi hans underfulle nedlatelse og kjærlighet. Og som frukten og lønnen for hans lydighet ser vi hans majestet, makt og rike.

Denne sannheten er full av trøst – av den mest gjennomgripende og oppildnende trøst. Jesus er vårt forbilde. Han er vår forløper. Han er urbildet for alle Guds hellige, den førstefødte blant mange brødre. Også vi skal gjennom lidelse gå inn til herligheten. Hvem ville våge å løfte tanken så høyt om ikke Herren selv fra sin opphøyde trone hadde talt disse ordene til sine menigheter: «Den som seirer, ham vil jeg gi å sitte med meg på min trone, likesom jeg òg har seiret og har satt meg med min Far på hans trone» (Åp 3,21).

Lær da dette: Slik vi er frelst ved troen på den korsfestede Kristus, slik er vi også frelst i Jesu tro, så vi kjenner samfunnet med hans lidelser. Jesus led og døde for å fri oss fra vreden og gi oss herlighet.

Men Jesus led og døde også for at vi skal væpne oss med den samme tanken (1 Pet 4,1): for at vi skal velge å lide i kjødet og være ferdige med synden; for at vi, når Herren refser oss, ikke skal bli fordømt (1 Kor 11,32); og for at vi ved å dø daglig skal glede oss over oppstandelseskraften ved Ånden som reiste Jesus opp fra de døde.

Jesus led virkelig for at vi ikke skulle lide Guds vrede, atskillelsen fra hans nærhet og den evige død. Men Jesus led også for at vi skulle lide all den smerte og kamp, all den ensomhet og motstand, all den selvfornektelse og korsfestelse som kjødet må gjennom når Kristi Ånd styrer og leder. Jesus døde for å sende sverd, for å sende død over

selvet, synden og kjærligheten til verden, ja, over hele vårt liv slik det er av den første Adam.

Å, hvor trist det er å se disse to sidene ved Kristus, som ikke kan skilles, revet fra hverandre! Noen taler om Kristus som vårt forbilde, men kjenner ham ikke som vårt offer og vår yppersteprest. Andre taler mye om Kristi blod og om full fred, men husker ikke at Kristus led for oss og etterlot oss et eksempel, for at vi skal følge i hans fotspor. La oss holde fast ved det enkle i Guds måte å gjøre det på. I Jesu lydighet, lidelser og død har vi rettferdighet og fred, og det først og alltid. Og i dem har vi også kilden, eksemplet og kraften for vårt troliv.

Og siden ordene død og korsfestelse, lidelse og selvfornektelse har en dyster og nedslående klang, la oss huske at her er ingenting lovisk, hardt, umulig eller usikkert. All virkelig bitterhet smakte Jesus i vårt sted. Oppstandelsens lys skinner inn i hjertet vårt, selv mens vi døder våre jordiske lemmer (Kol 3,5). Guds fred og Jesu medfølelse bærer oss oppe, selv mens vi ofrer Isak, vår eneste sønn. Vissheten om Faderens uforanderlige kjærlighet og Den Hellige Ånd, som bor i oss, gir oss glede, selv mens vi sukker under byrden i dette teltet (2 Kor 5,4) og kjenner syndens og fristelsens nærvær og makt.

Vår salighet ligger ikke i at vi sørger, men i at Kristus alt nå er vår trøst. Vi er sørgende, men alltid glade (2 Kor 6,10). Vi forkynner Herrens død, men det skjer ved et festmåltid, kjærlighetens og gledens måltid. For han døde for at vi fra nå av virkelig skal leve, og vi hører ordene: «… inntil han kommer» (1 Kor 11,26).

2. Det er satt et løp foran oss. Ethvert menneskeliv kan ses som et løp, slik ethvert menneskeliv kan sammenlignes med en kamp. Men det finnes en god troens strid, og det finnes en dårlig kamp mot troen og uten tro. Slik finnes det også et løp som verden setter foran oss, som vår egen ærgjerrighet velger, og som vi løper i vår egen ufornyede kraft. Og det finnes et løp som Gud har satt foran oss. Det går vi inn i når vi gir hjertet vårt til Jesus og hører fra hans lepper majestetens og kjærlighetens ord: «Følg meg!»

Det ene løpet appellerer til oss slik vi er av naturen. Drevet av rent menneskelige, om ikke syndige motiver, og med jordiske midler kan vi nå målet – en krans av visne blader. Men i det løpet Gud har fastsatt, er alt av Gud – himmelsk, åndelig og evig. Seiersprisen for Guds kall der ovenfra i Kristus Jesus er kronen, uforgjengelig og uvisnelig,

lysets og salighetens arv, ja, Jesu egen trone. Der vil han ha hos seg de disiplene som har seiret og fullført løpet.

Løpets ordning og lover er Jesu ord som blir i hjertet, Kristi sinn plantet inn av Den Hellige Ånd. Løpets kraft og styrke er den innflytelsen som fornyer troen, og som Herren sender til alle som venter på ham. Løpet er satt foran oss av Gud, og Gud fornyer vår kraft til å løpe det.

Det er et løp, og derfor er trofasthet, standhaftighet og utholdenhet helt nødvendig. Den som holder ut til enden, han skal bli frelst (Matt 10,22). Mange løper godt i begynnelsen, slik galaterne gjorde. De gleder seg over evangeliets frihet og tar imot fredens budbærer med begeistret kjærlighet. Men snart blir de hindret og ført bort fra veien. Mange som straks og med en gang tar imot med glede – kanskje nettopp fordi de mangler sorg, anger og mistillit til seg selv – faller snart fra, fordi de ikke har rot.

Det er et løp, og derfor krever det at vi samler oss om én hensikt, har ett mål og holder oss selv i tømme. De som har bestemt seg for å vinne seiersprisen, legger av enhver byrde og frigjør seg fra alt som vikler seg inn i dem. De trenger ingen formaning for å gjøre det. Av seg selv legger de av alt som hindrer.

Dette viser hvor nødvendig – må jeg også si: hvor vanskelig? – det er med oppriktighet og et udelt hjerte. Jesus sier: «Ett er nødvendig» (Luk 10,42). Måtte hjertet svare: «Én ting har jeg bedt Herren om» (Sal 27,4), og livet: «Ett gjør jeg» (Fil 3,13)!

Alt som tynger, byrden av bekymringer og vanskeligheter, av jordiske planer og selvvalgt slit, må legges av. Og ikke minst vantroens synd, som alltid er i oss og omkring oss, alltid hindrer oss i å komme fram, skygger for utsikten, lammer kraften og fremfor alt minsker kjærligheten. Er ikke troen seier? Er ikke vantroen nederlag?[56]

Apostelen ber oss legge av alt som tynger, og synden som henger så fast ved oss, som om vi kunne gjøre det, og gjøre det lett. «Legg av», sier han, «disse unyttige og skadelige tingene. La dem bli liggende

[56] Mens «alt som tynger» betegner alt som hindrer, selv om det i seg selv ikke er galt, nevner apostelen så synden. Han betegner den med et ord som ikke står noe annet sted, *euperistatos* (εὐπερίστατος, «som henger fast ved»). Det ser ut til å bety noe som kommer i veien for oss, står rundt oss og hindrer oss i å komme fram. Å tenke på vantroen stemmer med hele tankegangen og hele brevet (Hebr 3,12). Owens ord synes for meg å uttrykke det svært konsist: «Det ligger i den iboende syndens natur i slike tider å virke ved vantro, slik at en faller fra den levende Gud eller gir opp evangeliet.»

igjen!» Det er lett når vi ser på Jesus, men umulig uten at tankene og hengivenheten vår har Kristus som sentrum – uten at vi ser ham som vår Herre og brudgom, vår styrke og glede. Dette er den nye pakts eneste vei.

Vi er ikke under loven, men under nåden. Det er ikke ved selvransakelse, ved selvdisiplin eller ved først å prøve å legge av byrden og synden at vi vinner seier. Dette går ikke foran blikket på Jesus. Det er lyset som driver bort mørket. Det er Jesu kjærlighet som skiller oss fra verden. Det er Kristi nåde som frir oss fra all frykt og tvil.

Slik beskriver apostelen sin egen erfaring. Hans eneste mål er å vinne Kristus og bli funnet i ham. Hans stadige ønske er å kjenne Kristus i hans fylde, samfunnet med hans lidelser og kraften av hans oppstandelse, idet han blir gjort lik med ham i hans død. Han begynte med Jesus da han gikk inn i løpet. Med blikket på ham og i vandring med ham ønsket han å fullføre løpet. Kristus er veiens mål og selve veien. (Fil 3.)

«Se bort» til Jesus: Vi vender blikket bort fra vanskelighetene foran oss. Vanskelighetene på vår vei er store. Vi kjenner og føler dem. Vi må se på dem, men så må vi se bort fra dem, til Jesus. Som Abraham må vi ikke se på hindringene, ja, ikke engang på det umulige. Vi må ikke tvile på Guds løfte i vantro (Rom 4,20).

Vi skal ikke være ufølsomme i sorg og prøvelser, og vi skal ikke glemme bekymringene våre. Men når vi kjenner tyngden av dem, skal vi kaste dem på Herren. Når vi gleder oss i ham, kan vi bli fridd fra all pinefull uro. Stoisismen gjør mennesker i stand til å holde ut, men hjertet blir forherdet og enda mer fremmed for Gud. Når vi ser bort til Jesus, blir vanskelighetene og prøvelsene på veien bare til at vi kommer raskere fram og får dypere fred.

Hva er hemmeligheten bak hellighet, fred og styrke, om ikke at vi ikke har noen vilje som er skilt fra Guds vilje og går foran den? Hemmeligheten er å løpe det løpet Gud setter foran oss, og å vandre i de gode gjerningene som Guds visdom og kjærlighet har lagt ferdige på forhånd.

Det er én ting å spørre: Hva godt har *jeg* lyst til å gjøre for Gud? Her er det fremdeles selvet som velger, og når alt kommer til alt, er det oss selv vi behager og tjener. Men å spørre som Saul, da han så

den guddommelige Mester: «Herre, hva vil du jeg skal gjøre?» – det er begynnelsen på den sanne overgivelsen til Gud.

Løper vi det løpet som er satt foran oss, tar på oss de plikter Gud har gitt og ikke dem vi selv har valgt, og bruker alle kreftene våre, og det med glede, på de oppgaver og sorger Gud har bestemt, da kan vi hvile i full visshet: Kraften vår skal aldri svikte, og frukten vår skal vare. Livet vårt skal være helt, selv om det ser ut som bruddstykker, og vi skal nå målet og bli regnet som trofaste på den dagen. (*Joh 15,16.*)

«Løp med tålmodighet!» Husk alltid at det ikke beror på den som vil, eller på den som løper, men på Gud, som viser miskunn (Rom 9,16), at den som tror, ikke haster (Jes 28,16), og at det ikke er de som er lette på foten, som vinner løpet (Fork 9,11). Men lær Guds paradoks: De som venter på Herren, løper og blir ikke utmattet (Jes 40,31). Vi har profetenes eksempel på tålmodighet og utholdenhet, og fremfor alt vår velsignede Herres. Denne utholdenheten, der troen viser sin saktmodighet så vel som sin styrke, er det store kjennetegnet på de hellige, Lammets etterfølgere. (*Jak 5.*)

Her er også visdom. Den som gir avkall på seg selv, gleder seg i Gud, og den som er død for den nåværende verden, får en forsmak av gleden i det himmelske riket. Erfaringen lærer oss at det finnes en uvirkelig og fruktløs måte å tale om himmelen og den kommende herligheten på: når vi glemmer at Jesus selv er den himmelen vi venter på, og at vi alt nå har fått pantet og forsmaken av vår arv.

Å, hvor mye av himmelen kan vi ikke ha alt nå! For er vi ikke alt nå Guds barn? Og skal vi ikke alt nå, når vi ser på Jesus, bli ham lik? Det er ikke så mye våre lidelser, svakheter eller prøvelser som skiller oss fra den kommende gleden, som synden, og fremfor alt vantroen. For om noen elsker Jesus, vil ikke da Faderen og Sønnen komme til ham og ta bolig hos ham (Joh 14,23)?

Kapittel 20. «Den Herren elsker, den tukter han»

Hebr 12,3–13

Når vi ser på Jesus, ser vi både veien og veiens mål. Vi vandrer i ham, med ham og til ham. Vi skal herliggjøres med Kristus, så sant vi lider med ham (Rom 8,17). Derfor skal vi alltid gi akt på Jesus – ikke på Jesu lidelser, men på Jesus, som led og gikk inn til herligheten; ikke

på Kristi verk som det som bringer oss frelsen, men på ham selv, vår Frelser, vårt liv, kraften i og mønsteret for vår vandring.

Se på den herliggjorte Jesus, og du vil se hans sår. Du vil se ham, Lammet, slik det var slaktet. Se på Jesus på korset, og du vil se hans herlighet og Faderen herliggjort. Kristi lidelser blir husket i himmelen og i menigheten. Bildet av den lidende Jesus er risset inn i hjertet hos alle troende. Å minnes Jesus er å minnes den korsfestede Jesus.

Når vi står i fare for å gå trett i sjelen og bli motløse, når motet svikter og tålmodigheten vakler, la oss da gi akt på Jesus og det han opplevde på jorden. Bare det å leve på jorden blant syndere var prøvelse og sorg for den Hellige. Ikke engang hans egne disipler kunne forstå ham, for de hadde bare sans for det som hører menneskene til (Matt 16,23). Selv de satte stadig tålmodigheten og overbærenheten hans på prøve. Jesus var alltid alene. Hans sjel levde for seg selv, med tanker, ønsker, sorger og håp som ingen kunne lodde eller dele.

Og hvilken motstand fra syndere utholdt han ikke! På grunn av sin renhet var Jesus så klarsynt og fintfølende at han fra begynnelsen visste at han var hatet og forkastet. Han betrodde seg ikke engang til dem som beundret ham og fulgte ham, eller som syntes å tro på ham, for han visste hva som bodde i mennesket (Joh 2,24–25): motstand mot Guds kjærlighet.

Syndere, som han kom for å velsigne og frelse, sto ham, den Hellige, imot. Han visste om og kjente deres motstand. Den satt dypt, var sterk og bitter, og til slutt kom den til syne i de grusomme hendene som naglet ham til korset. Jesus bare elsket, velsignet, ba, gråt og døde. La oss se på ham som vårt forbilde! La oss lære av ham å være saktmodige og ydmyke av hjertet, alltid villige til å bøye oss for Guds vilje og bud.

Det er i hjertet brennofferet blir båret fram. «Ennå har dere ikke gjort motstand like til blodet i deres kamp mot synden» (Hebr 12,4). Det sikter ikke så mye til martyrdøden. Vi bør være villige til å gi livet vårt både for Jesus og for brødrene. Men i kampen mot synden skal vi ikke frykte noen smerte, noen sår eller noen korsfestelse, heller ikke når vi blir bedt om å rive ut det høyre øyet eller hogge av den høyre hånden, å ofre det vi setter høyest:

«Ta hjertet ut av hjertet mitt, selv om det koster bitter smerte!» (*Silesius*.)

Tukt – og det er hva alle smertefulle og prøvende erfaringer i den troendes liv i sannhet er – blir omtalt gjennom hele Skriften. Men vi glemmer lett denne svært viktige læren i Ordet. Vi husker versene godt nok – de er blitt til ordtak og hverdagsord – men vi glemmer å bruke dem på oss selv.

Når lidelser og vanskeligheter kommer, ser vi ofte ikke at Skriftens ord blir oppfylt i dem: «I verden har dere trengsel» (Joh 16,33). «Vi må gå inn i Guds rike gjennom mange trengsler» (Apg 14,22). «Mange er den rettferdiges ulykker» (Sal 34,20). «De som sår med gråt, skal høste med fryderop» (Sal 126,5).[57]

Skriften er en bok for livet. Og slik livet er fullt av trengsel, er Guds ord rikt på råd og trøst for dem som lider. For å se rett på lidelsen og bære den rett er ikke lett. Det er umulig uten Guds ord og Ånd. Vi er tilbøyelige til enten å forakte Herrens tukt eller å miste motet under den. Enten prøver vi å bære prøvelsene i stolthet og i egen kraft, uten å se at de er sendt av Gud for å ydmyke oss, føre oss til selvransakelse og omvendelse, gjøre oss mer avhengige av Gud og feste tankene og ønskene våre mer ved det himmelske.

Verden prøver som regel å komme over sorg, tap og prøvelser, det vil si å kjenne dem så lite som mulig. Gud vil ikke at vi skal komme over dem, men at vi skal kjenne tukten og i den og gjennom den bli dratt nærmere til ham.

Stoisismens ånd ligger langt fra den ånd som er i Guds barn. De er følsomme. De kjenner Guds mishag. De står på vakttårnet og spør: «La meg vite hvorfor du strider mot meg!» (Job 10,2) Den kristne forherder ikke hjertet sitt mot sorg og tap. Han ser ikke på lidelsen som en jernhard nødvendighet som må bæres med jernhard og uberørt ro. Den er sendt av Gud.

Den andre faren er å synke ned i motløshet. Vi tror ikke at vi kan holde det ut. Mørket synes å sluke oss. Harde tanker stiger opp i oss. Hjertet svikter, og takkens og håpets røst synes å ha stilnet for alltid.

[57] Guds barns lidelser blir sendt enten for å tukte og rette dem, slik at de kommer til å kjenne og seire over skjult synd eller overtredelse, eller for å prøve dem, sette dem på prøve og slik styrke dem og løfte dem opp til et høyere trinn av erfaring og nytte. Eller de er et privilegium og en ære, et vitnesbyrd for Kristus, for hans navns skyld og til hans pris. Men alle kan de sammenfattes under *paideia* (παιδεία, «tukt, oppdragelse»), den oppdragelse en far gir. De står i motsetning til dommene som kommer av Guds mishag og vrede. Apostelen lar her i 12,5 formaningens guddommelige stemme tale til oss i kjærlighet, som en person (Ordsp 3,11). I Ordspråkene retter den evige visdom advarsel, råd og oppmuntring til «sine barn» (Matt 11,19).

Vi vet altså av Guds ord og av egen erfaring at hjertet vårt har denne tilbøyeligheten: Enten forakter det Guds tukt i urimelig overmot, eller det mister motet i urimelig nedtrykthet. La oss da be for oss selv og for alle som lider, at vi ikke må gå glipp av velsignelsen i tuktens dyrebare, men tunge gave, så vi kan ydmyke oss under Guds veldige hånd, for at han kan opphøye oss i sin tid (1 Pet 5,6).

Tukten er sendt av farskjærlighet. I himmelen trengs ingen tukt, og i helvete er ingen tukt mulig. Jorden er stedet for tukten, og Guds barn er de som blir tuktet.

Gud er vår Far, og derfor tukter han oss. Jesus er vår kjærlige og trofaste Frelser, og derfor refser han oss. Og selv om det er Den Hellige Ånds gjerning å trøste og bære den troende oppe, er det han som først med gjennomtrengende overbevisning viser oss de syndene og feilene som skal dømmes og legges av. Tukten gjelder ikke bare syndene. Guds mål er å gjøre oss lik Kristi bilde. Gud hadde én Sønn uten synd, men ikke uten sorg.

Men vi er syndige, og hjertet vårt henger ved verden og sjelen vår ved støvet. Å elske Gud i sannhet og finne vår glede og fryd i ham og i det himmelske, å gi opp all tillit til og tilfredshet med oss selv og gi Gud alene æren – hvor langt er vi ikke fra dette! Og noen ganger er vi lengst unna når vi selv eller andre minst tror det.

Var ikke Job oppriktig og gudfryktig? Hvorfor er David en smertenes mann og Jeremia en tårenes mann? Paulus, som ble rykket opp til den tredje himmel og så Herrens herlighet, må bære tornen i kjødet. Johannes, den elskede disippelen, er på Patmos. Gud vet hvorfor. Han har utvalgt de hellige og fastsatt lidelsene deres, for at de skal vinne Kristus, bli gjort lik ham og en gang bli herliggjort sammen med ham.

Vi ser de mildeste og mest himmelsinnede kristne bli prøvet. Selv er de de første til å ydmyke seg under Guds veldige hånd og erkjenne at Gud prøver og renser dem for å fordømme synden i kjødet og gi Ånden liv.

Og denne tukten er hard. Han hudstryker hver sønn. Selv en apostel ber Herren tre ganger om å ta den bort (2 Kor 12,8). Der vi er mest ømme, rører Gud ved oss. Tornen i kjødet er noe vi innbiller oss at vi ikke kunne bære om den skulle bli værende livet ut. Vi er kommet ut som av en mørk tunnel og innbiller oss at resten av reisen skal gå

gjennom solfylte marker. Vi har kommet oss opp bratte og ulendte bakker og tror at tiden med store og utmattende anstrengelser er over.

Men Abraham var over hundre år gammel da troen hans ble satt på den hardeste prøven. Den dypeste og såreste prøven synes å forlate oss en stund, men den kommer igjen. For Guds kjærlighet blir værende, og han hudstryker hver sønn som han tar seg av (Hebr 12,6).

Hvis apostelen Paulus sto i fare for åndelig stolthet og selvtillit og trengte denne stadige hudstrykingen for å holde seg til Jesu nåde, som er nok, å, la oss da huske at det i hver og en av oss er det samme kjød, som trenger den smertefulle korsfestelsen! Og hva skal jeg si om de daglige prøvelsene: tap, sårede hengivenheter, sykdom og ensomhet?

En av vår tids flate talemåter er at gudsfrykt ikke er noe dystert, men noe muntert. Det er lett å se hva den som først satte fram denne påstanden, mente. Han stilte den opp mot en sykelig og selvvalgt dysterhet eller mot verdens uvitende framstilling. Men slik den vanligvis blir forstått, kan ingenting være mindre sant.

«Salige er de som sørger» (Matt 5,4). «Ve dere som nå ler» (Luk 6,25). Smal er veien (Matt 7,14). «Om noen vil tjene meg, da må han ta sitt kors opp og følge meg» (Joh 12,26; Matt 16,24). «Den som søker å vinne sitt liv, skal miste det» (Luk 17,33). Selv om den kristne salver hodet og vasker ansiktet (Matt 6,17), faster han alltid.

Viljen er brutt av Gud ved at han har såret oss eller tatt fra oss noe der vi er ømmest. Kjødet blir stadig korsfestet. Vi er ikke født til å være lykkelige, verken i denne verden eller i vår nåværende tilstand, men tvert imot til å være ulykkelige, ja, til stadig å prøve å være døde for oss selv og for verden, så ånden kan eie Gud og glede seg i ham.[58]

Gud er vår Far. Dette nåværende livet er bare en skole, en tid som barn og umyndige. Oppdragelse og tukt er tegn på Guds uforanderlige kjærlighet og stadige omsorg. Barndommen er både høytidelig og fredfull. Vi ser tilbake på den med ærbødighet og hengivenhet. For i barndommen har alt preg av oppdragelse. Den er åndelig og har det virkelige, indre mennesket og dets framtid for øye. Foreldre og lærere

[58] Slik det finnes en falsk og sykelig askese, finnes det også en falsk og skadelig tilbøyelighet til å dekke over en verdslig og overfladisk livsførsel med talemåten at «gudsfrykt er glad og ingen fiende av munterhet». For å ta et svært enkelt og opplagt eksempel: Hva menes med en «munter og hyggelig søndag»? Det er ingen tvil om at noen har tatt feil i retning av strenghet og lovtrelldom. Men er en «munter» søndag en dag med mye samfunn med Gud i bønn og grunning på Guds ord, og med mye forventning om himmelens gleder i lovsang og samfunn med brødrene? Akk! Altfor mange forstår med en munter søndag en dag der det åndelige er skåret ned til et minimum.

leder og irettesetter hele tiden. Hele livet står under regler, tømmer og veiledning. Men det eneste og stadige målet er barnet selv, dets beste, dets karakter og framtid, og den eneste drivkraften er kjærlighet.

Det er mer virkelighet i et barns liv enn i livet vi lever senere. Hele dagen, med leksene og lekene, er viet til barnets sanne og virkelige vel. Derfor sier vi når vi ser tilbake på den: Så lykkelige vi var! Ikke slik at vi glemmer alt det strev, all den sorg, bekymring og frykt barn stadig har. Men vi føler at alle som hadde med oss å gjøre, den gang elsket oss og søkte vårt beste, at vi var målet – ikke et middel til et mål, men selve målet.[59]

Slik barndommen er i forhold til resten av livet på jorden, slik er hele vårt jordiske liv i forhold til det kommende himmelske. La oss derfor ta vare på barnets sinn.

La oss finne det naturlig at vi daglig blir irettesatt og tuktet, at tankene, ordene og handlingene våre stadig trenger å bli rettet og forandret. La oss ta imot det med et barns lærevillighet og saktmodighet, og med den tillitsfulle og søte vissheten at det er kjærlighet som ånder i all vår tukt, at vi er i de mildeste farshender. Guds eneste mål er vår salighet, og vår salighet er å bli lik Jesus, Faderens enbårne, den førstefødte blant mange brødre.

Ingen tukt er til glede mens den står på, men til sorg. «Men siden gir den dem som ved dette er blitt oppøvd, rettferdighets salige frukt» (Hebr 12,11). Alt på jorden høster vi frukten og går inn i innhøstingen.

«Siden» – ransaker og prøver ikke dette ordet oss? Har vi ikke alle fått tukt? Har vi ikke alle gått gjennom sorg? Kan vi se tilbake på det som er gått, uten å minnes tider med dyp og inderlig lidelse? Har ikke et sverd gjennomboret sjelen vår, eller et smertefullt offer blitt krevd av oss? Hører alt dette bare fortiden til? Er det gått bort og forsvunnet uten å etterlate seg rettferdighets salige frukt?

[59] Kontrasten mellom den oppdragelse jordiske fedre gir, og den Gud gir: 1) Den ene er far til vårt kjød; Gud er åndenes Far, Skaperen og kilden til livet, det åndelige og evige så vel som det legemlige og timelige. 2) Den ene for en kort tid, Gud gjennom hele livet vårt. 3) Den ene med mangelfull kunnskap og i stor svakhet, «slik som de fant det rett og riktig» (Hebr 12,10); Gud med ufeilbarlig visdom og i ren kjærlighet. 4) Den enes mål er vår jordiske framtid; Guds mål er å gi oss del i hans hellighet. Så mangelfull som den jordiske fars oppdragelse er, hadde vi likevel ærefrykt for den, «slik det var rett», etter Guds vilje og til vårt eget vern. Hvor mye mer bør vi da ikke bøye oss for åndenes Far, som vårt sanne liv er av!

Etter slike opplevelser, tårer og kamper, etter slike alvorlige, stille tider av tukt i ørkenen, etter slike syn av Jesus ved Lasarus' grav og av den fjerde mannen i den brennende ovnen – er vi fremdeles verdslige, stolte, utålmodige og ustadige? Søker vi fremdeles hvile og glede ved sprukne brønner i stedet for ved kilden med det levende vann (Jer 2,13)? Gud forby at vi skulle glemme Herrens tukt, at vi skulle «komme over» sorgen eller bli trøstet slik verden blir trøstet! Nå er vårt «siden»: fred og gudsfrykt i dag – på grunn av gårsdagens sorg og prøvelse.

Særlig i den nye pakts tid er Guds folk kalt til å lide. Den store filosofens ord er velkjent: «Medgang var kjennetegnet på Det gamle testamente, motgang er kjennetegnet på Det nye.» (*Bacon*.) Den fulle betydningen av dette ordet ligger ikke på overflaten.

Israelittene hadde løftet om jordisk lykke. Gud lovet å lønne sitt folk med timelige velsignelser om de var lydige mot hans bud. Han selv skulle være deres del og deres «lønn, meget stor» (1 Mos 15,1). Og så åndelig var loven at de hellige i den gamle pakt visste at deres liv og glede var i Gud og i *ham alene*.

Ved å knytte lydighet og jordisk lykke sammen ville Gud ikke bare hjelpe og dra folket i deres åndelige svakhet og barndom, men også lære dem at all god gave kommer ovenfra (Jak 1,17), at Herren råder over alt, og at Guds lover om hellig kjærlighet, selv på denne jorden som er besmittet av synd og trellbundet av Satan, er de sanne og varige kildene til legemlig og samfunnsmessig lykke.

Det skal vise seg når Israel, omvendt ved Den Hellige Ånd og ført tilbake til sitt eget land, skal vandre i Guds forskrifter. Da skal alle land på jorden blomstre, slik salmene og profetene skildrer det på grunnlag av de opprinnelige løftene i loven. Da skal ingen krig, ingen undertrykkelse, ingen bitter fattigdom og ingen hungersnød bringe nød og lidelse over menneskeslekten. Da skal den kjærlige og gavmilde Skaperens opprinnelige hensikt bli virkeliggjort, og hittil ukjente kilder til helse, rikdom og velferd skal bli åpnet.

Israel ble også utvalgt for dette formålet: å vise på jorden hvor salig et gudfryktig samfunn er. Men først i det kommende messianske riket skal dette bli virkelighet. Når Israel hadde disse løftene om jordisk velsignelse, må de gudfryktiges lidelser og trengsler ha vært et svært forvirrende spørsmål. Vi kan forstå vanskelighetene som blir lagt

fram i Jobs bok og i salmer som Salme 37 og 73: «La ikke din vrede opptennes over de onde» (Sal 37,1). «La ikke dine trinn gli ut (Sal 73,2) ved at du tviler på Guds sannhet og trofasthet når du ser de rettferdige i trengsel og angst og de ugudelige uten bekymring og sorg.»

Denne prøven for troen var svært stor. Hvor inderlig og brennende holdt ikke sjelen deres seg da til Herren! «Hvem har jeg ellers i himmelen?» (Sal 73,25) «Selv om han slår meg, vil jeg stole på ham» (Job 13,15). Hvor fast var ikke håpet deres om at Herren til slutt skulle komme og opprette riket, da de fattige skulle få brød og bli mette, og da rett og rettferdighet skulle råde!

Den gamle pakt er riktignok velstandens pakt, men bare som tanke og i håpet om Messias' regjering. I virkeligheten var den lidelsens, tårenes og selvfornektelsens pakt, en pakt der en trodde på den Usynlige. Derfor har vi Davids salmer og profetenes bønner. («*Wo kämen Davids Psalmen her, / wenn nicht die liebe Trübsal wär?*» – *Hvor skulle Davids salmer komme fra, om ikke fra den kjære trengselen?*)

Litt etter litt ble Guds folk kjent med Guds vei til herlighet gjennom lidelse. Fra den rettferdige Abel og framover led Guds tjenere for rettferdighetens skyld. Fra Abrahams dager led de sanne, men ufullkomne troende mens de ble prøvet og ført opp i lysere høyder. Fra Josefs dager måtte de trofaste legges i lenker, og Herrens ord prøvde dem (Sal 105,18–19) ved en guddommelig kjemi som skilte det kjødelige fra det åndelige i dem.

Moses valgte heller Herrens vanære enn Egypts ære og skatter. Utvalgt av Gud og nærmest ham var Moses den mest plagede av alle mennesker. Byrden av et syndig og ulydig, men likevel inderlig elsket folk hvilte på ham.

Men i David fikk Israel en ny åpenbaring av lidelse. Se den unge gjeteren! I barnetroens enkelhet og skjønnhet gjør han heltedåder på den stille marken, der ingen mennesker ser det. Ingen feberaktig ærgjerrighet eller ungdommelig selvtillit, men tillit til fedrenes Gud stålsatte armen hans mot løven og bjørnen.

Se denne sanne israelitten uten svik, sterk i troen og med et ømt og kjærlig hjerte som flommer over av sang og musikk – utvalgt av Gud, salvet av profeten Samuel, forkjemper og befrier for Israels hærer, folkets elskede, og likevel saktmodig og ydmyk, uten stolthet, overmot og utålmodighet. Hvor edel var ikke hans holdning til Saul!

Hvor stille og ydmyk var han ikke mot folket! En sann konge av Guds nåde, en som elsket Gud og holdt seg til alle som frykter ham.

Men hvem har noen gang lidt som han: forfølgelse, hån, sult og nakenhet? Han ble jaget som en rapphøne i fjellet (1 Sam 26,20), omringet av fiender, foraktet og forlatt. Tårene var hans mat dag og natt, mens fienden hele dagen sa til ham: «Hvor er din Gud?» (Sal 42,4)

Davids regjering var full av trengsel og sorg som skar gjennom hjertet. Å, for bønner av angst og ensom sorg som steg opp fra hans sjel! Likevel var han Guds utvalgte og salvede. «Den elskede» var hans navn, og i ham og gjennom ham hvilte Guds velsignelse over Israel. Fra den tiden blir spådommen om Messias som Herrens lidende tjener stadig tydeligere – bildet av den Ene, den eneste, som David og det sanne, rettferdige Israel bare var ufullkomne forbilder på.

Til oss, den nye pakts menighet, er et klarere lys kommet, en rikere velsignelse er gitt. Hva er den? Ett ord sier det: korset. Jesus er vår Herre. Har verden hatet ham, vil den også hate oss (Joh 15,18). Kom Jesus til verden for å lide og dø, kan vi da kalle oss Jesu etterfølgere eller brødre som ligner ham, uten at vi lider med ham og blir gjort lik ham i hans død (Fil 3,10)?

Vi må lide for rettferdighetens skyld. Vi må lide på grunn av vår synd og vårt kjøds fordervelse. Men i begge slags lidelser er det vårt salige privilegium å ha samfunn med den korsfestede Kristus.

Når vi lider som kristne, sier vi: Dette er fordi jeg hører Jesus til. Jeg utfyller det som ennå mangler av hans lidelser (Kol 1,24). Sender Gud trengsel og sorg, sier vi: Gud fullendte frelsens høvding gjennom lidelser (Hebr 2,10). Nå handler han med meg som med et av barna. Er det smertefullt for oss å overvinne utålmodighet, egenkjærlighet og syndens mange utslag, sier vi: Jeg er korsfestet med Kristus. Da fordømte Gud synden i kjødet (Rom 8,3). Og i kraft av at jeg er forent med Jesus, må jeg nå døde mine jordiske lemmer (Kol 3,5).

Kristi kors skiller oss fra synden og verden. Her er vår plass. Her er sammenhengen mellom rettferdiggjørelse og helliggjørelse. Her lærer vi å bli et brennoffer. Her har vi i sannhet søte stunder, men likevel fulle av sorg og smerte, når vi ser at syndene våre ikke bare er tilgitt, men korsfestet, og ser oss selv ikke bare frikjent, men kastet i den glødende smelteformen for å bli gjort lik Jesus. Alle Adams barn har trengsel, sykdom og lidelse, men bare Kristi folk har korset.

Kristi kors blir foraktet og hatet, ikke bare av selvrettferdige jøder og kloke og verdslige grekere. Også innenfor den bekjennende kirke gråter apostelen over mange som er fiender av Kristi kors (Fil 3,18) – ikke fiender av læren om at Kristus døde i synderes sted, men av læren om at vi er korsfestet med ham og forent med ham ved en død som er lik hans død (Rom 6,5); at vi er blitt frelst og blir frelst, ikke fra døden, men ut av døden; at vi lever det åndelige oppstandelseslivet sammen med Kristus og i ham, ved at vi daglig dør korsfestelsens smertefulle død. Vi skal få del i Guds hellighet. (*Sml. neste kapittel.*)

Når Gud befaler oss å være hellige, vet han at det bare finnes *én* hellighet, nemlig hans egen. Et menneske som prøver å være hellig – det vil si atskilt fra synden og verden – kan bare mislykkes. Det fjerner seg bare mer fra Gud, fra den eneste stillingen der Gud kan ha samfunn med oss: som fattige og hjelpeløse syndere.

Men Gud gir oss sin hellighet. I Kristus Jesus, som er både templet og ypperstepresten, er vi kommet nær, «en utvalgt ætt, et kongelig presteskap, et hellig folk» (1 Pet 2,9). Slik Jesus dekker, verner og pryder oss med sin rettferdighet og fred, slik skiller han oss også ved sin hellighet fra synd og verdslighet.

Tukten er et av de redskapene Faderen renser de fruktbærende greinene med. Ved trengsel og den indre korsfestelsen lærer vi å søke vårt sanne liv, vår skatt, styrke og glede, ikke i jordiske hengivenheter, eiendeler, sysler og framganger, hvor gode og edle de enn er, men i ham som er ved Guds høyre hånd. Og enden skal bli herlighet. Kristi folk, som har gått gjennom mange trengsler, skal stå for tronen og for Lammet, kledd i hvite kapper og med palmegreiner i hendene (Åp 7,9.14).

La oss derfor ikke miste motet, men rette opp de slappe hender og de svake knær (Hebr 12,12)! La oss løpe med tålmodighet i den kampen vi har foran oss, og la føttene våre gå på rette veier, så også de svake og halte ikke snubler, men får kraft og ferdighet på Guds fredelige vei. (*Hebr 12,13 går tilbake til 12,1.*)

Kapittel 21. Fred og hellighet

Hebr 12,14–18

De to formaningene – å jage etter fred med alle og etter den hellighet som ingen skal se Herren uten – omfatter hele det kristne livet.

De gjelder vårt forhold til Gud og til vår neste. De favner begge lovens tavler.

Kjærligheten til Gud er det første og største budet. Men som Jesus sa det så vakkert: «Et annet er like stort: Du skal elske din neste som deg selv» (Matt 22,39).[60]

Skriften viser alltid hvor nær disse to formaningene henger sammen. Når vi elsker vår bror, blir vi i Gud. Er det en sky mellom meg og min bror, er det også en sky mellom meg og Herren. Vi vokser i nåden etter Guds vilje og Kristi ordning i menigheten, i og ved de helliges samfunn. Derfor blir vi formant til å legge vinn på å bevare Åndens enhet i fredens sambånd, for «det er ett legeme og én Ånd, likesom dere òg ble kalt med ett håp» (Ef 4,3–4).

Kristus har riktignok gitt et løfte til hver enkelt: «Om noen elsker meg, da holder han fast på mitt ord, og min Far skal elske ham, og vi skal komme til ham og ta bolig hos ham» (Joh 14,23). Og vi kan neppe legge for stor vekt på hvor nødvendig det er med bønn i lønnkammeret, med ensom ettertanke og med at hver og en arbeider på sin frelse med frykt og beven (Fil 2,12).

Men vi kan heller ikke legge for stor vekt på menigheten som Guds ordning, på de helliges samfunn, på den særlige velsignelsen og det særlige nærværet som er lovet når de troende samles i Jesu navn (Matt 18,20), og på hvor nødvendig det er å holde urokkelig fast ved læren – det vil si ved apostlenes lære, slik den blir ført videre av lærere og hyrder som Gud har gitt – ved samfunnet, ved brødsbrytelsen og ved bønnene (Apg 2,42).

Det enkelte menneskes åndelige liv skal næres i menigheten, og det skal i sin tur nære og berike menigheten. Ingen allmenn og omfattende menneskekjærlighet kan være ekte uten kjærlighet til foreldre og barn, naboer og venner, eller tre i stedet for den hengivenheten som Guds og naturens lov først krever. På samme måte er en kristen som regel ikke på rett plass eller i sunn tilstand om han ikke lever og arbeider i en menighet og gir sine krefter, først og fremst sin bønn og forbønn, til et fellesskap av troende som er samlet til gudstjeneste og arbeid på ett bestemt sted.

[60] Den foregående formaningen, «Rett derfor opp de slappe hender …» og «La deres føtter gå på rette veier …», spiller på Jes 35,3 og Ordsp 4,26. Som Delitzsch bemerker, skulle hele menigheten reise seg til besluttsomhet og trofasthet, og slik hindre at svake og vaklende medlemmer falt helt fra. Det ville virke sunt og hjelpe, slik en jevn og slett vei gir svake og halte føtter mot til å gå.

Da hebreerne ble kalde i kjærligheten og vaklende i troen, begynte de å forsømme å komme sammen og ta vare på det kristne fellesskapet. Oppbyggelse i Skriften gjelder alltid at de troende blir bygd opp som et fellesskap. Fellesskap og samarbeid henger uløselig sammen med at mange sider ved det kristne livet får vokse fram.

Det som kjennetegner menigheten, bør være fredens ånd. «Se, hvor godt og hvor vakkert det er at brødre også bor sammen!» (Sal 133,1) «Hele flokken av dem som var kommet til troen, hadde ett hjerte og én sjel» (Apg 4,32).

Denne enigheten springer ut av den freden med Gud som hver enkelt kristen eier, slik mangelen på enighet må føres tilbake til mangel på fred i hjertet med Herren. Den freden som verden ikke kan gi, og som overgår all forstand, kommer fra fredens Gud, Faderen som elsket oss. Den kommer ved Jesus Kristus, ved hans død på korset. Den kommer inn i hjertet ved Den Hellige Ånd, som gir oss visshet om at vi er tatt imot. Men dette er bare den første erfaringen av fred. Vår fred er selve Jesu fred: «Min fred gir jeg dere» (Joh 14,27).

Hvordan kan da de som har Kristi fred, så vel som den fred Kristus har kjøpt, være uten kjærlighet til brødrene, uten tålmodighet og saktmodighet? Hvordan kan skrik og bitterhet og ondskap, ukjærlighet og misunnelse komme inn i det hjertet som gleder seg i Gud og er ett med den Frelser som vasket disiplenes føtter, som ba for Peter mens han fornektet sin Mester, og som utøste sitt blod mens han gikk i forbønn for sine fiender og elsket sine egne til det siste?

«Jag etter fred med alle.» «Salige er de som stifter fred, for de skal kalles Guds barn» (Matt 5,9). Hvorfor er den høyeste lønn knyttet til denne saligprisningen? Fordi Guds enbårne Sønn er Fredsstifteren. Han kom for å stifte fred, sann fred i rettferdighet og hellighet. Han stiftet fred ved sitt liv og sin død. Han sender fredens budskap til alle, både dem som er langt borte, og dem som er nær. Han bringer fred til de verste fiender og forakterne av hans evangelium. Ved at Den Hellige Ånd bor i de troende, gir han dem del i sin egen fred.

De kristne har derfor fred og er fredsstiftere. De er trofaste mot Gud og hans sannhet. De vitner mot synd og vantro i verden og mot hykleri og utroskap i menigheten. Men slik kjærligheten er deres livsluft, er freden deres kjennetegn. «Når dere kommer inn i et hus, så hils det med fred» (Matt 10,12), og dette er hilsenen: «Fred være med

dette hus!» (Luk 10,5) «Om da huset er det verd, skal deres fred komme over det. Men om det ikke er det verd, da skal freden vende tilbake til dere selv» (Matt 10,13).

Det er som om Kristus sa: Dere eier freden som deres egen. Ingen kan ta den fra dere, den er overmåte dyrebar og ligger dypt i hjertets innerste. Dere går ut for å ønske fred, forkynne fred og bringe fred. De som tar imot dere, skal ved deres fred bli ført til fred, slik flamme tenner flamme. De som avviser dere, skal ikke forstyrre freden deres, ikke engang minske den, ikke gjøre dere bitre eller ta motet fra dere til arbeidet videre.

Vi skal jage etter fred – ta vare på den med alvor. Vi må først ha fred i vårt indre om vi skal være fredens sønner, fredsstifterne. La oss derfor alltid se på Jesus.

Det finnes mørke tanker i hjertet: misnøye med forholdene omkring oss og utilfredshet med vår åndelige tilstand og det vi har nådd – en misnøye som ikke bærer noen nyttige eller hjelpsomme tanker og handlinger. Det finnes frykt og uro som lammer og binder; en dragning nedover der sjelen henger ved støvet, og tanken løper fram og tilbake i fruktløse tilbakeblikk og regner ut og planlegger hvordan en skal bli bedre senere.

Men slik behøver det ikke å være. Guds barn bør vandre i lyset fra hans åsyn. Frelst av nåde lever det sitt liv i troen på Guds Sønn, han som elsket det og ga seg selv for det (Gal 2,20).

Så finnes det kristne som kjenner Herrens nåde, men likevel alltid synes å lete etter noe som kan gi dem en fyldigere fred. De løper ivrig etter hver ny lære og bevegelse, som om den kunne gi dem den ukjente skatten.

Å, kjære sjel, husk din dåp i Faderens og Sønnens og Den Hellige Ånds navn! Se på Jesus, som døde for deg og nå lever for å be for deg og ved sin Ånd gjøre deg lik sitt bilde. Bor Jesus ved troen i hjertet, er det fred. Vi hviler i Guds kjærlighet i Kristus Jesus, som ingenting skal kunne skille oss fra (Rom 8,39). Kristi fred begynner i samvittigheten og gjennomstrømmer hjertet med dets følelser og sinnet med dets tanker og hensikter. Den overgår all forstand (Fil 4,7). Den viser seg i ydmykhet og stillhet.

Iblant finnes det blant kristne en rastløshet og en feberaktig iver som løper fram og tilbake for å hente vann. Det viser at de mangler

den sanne freden i sitt indre. Kristus har gitt oss å ha i oss en kilde med vann som veller fram til evig liv (Joh 4,14).

Er Guds fred i oss, elsker vi brødrene og alle mennesker. Vi kan møte dem med varsomhet og ro. Ydmykhet, hengivenhet og håp kjennetegner fredens sønn, for han lovpriser alltid Guds grenseløse nåde, som han står i.

Slik er vi i samfunn med Gud i vårt forhold til våre medmennesker. Derfor legger apostelen til: «For uten helliggjørelse skal ingen se Herren.» Hvor vakre og høytidelige disse ordene er! De synes å komme ned fra selve Guds trone, ut fra glansen av det lys dit ingen kan komme (1 Tim 6,16).

Og likevel må hvert hjerte si ja til dem, og hver samvittighet må sette sitt segl på dem: «For uten helliggjørelse skal ingen se Herren.» Hvem kan høre disse ordene uten å bøye seg i ærefrykt og si amen? Så guddommelig enkle og kraftige er disse ordene at den som har hørt dem, aldri kan glemme dem. De lever for alltid i minnet.

Men fyller disse ordene meg med frykt eller med kjærlighet? Støter de meg bort og gjør meg kald, eller drar de meg og gir meg liv? Forstyrrer de freden min og den søte vissheten «Jeg er Herrens, og han er min», eller gjør de den dypere?

Noen av oss husker kanskje den tiden da dette ordet og lignende utsagn i Skriften ga oss frykt og trelldommens ånd. Noen her er kanskje fremdeles i den tilstanden. Er det ikke underlig at vi skulle synes at dette er en hard tale, og at vi skulle unngå å se den alvorlig i øynene?

Og likevel går vi så lett forbi et ord som dette: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike» (Joh 3,3). Hva er dette utsagnet, «For uten helliggjørelse skal ingen se Herren», annet enn en annen form for den samme høytidelige sannheten: Kjødet kan ikke behage Gud, og syndere kan ikke bestå for hans åsyn? Bare de fornyede, som ved troen på Jesus har fått rett til å bli Guds barn, bare de åndelige, født av Ånden, har samfunn med Faderen og Sønnen.

Men når du hører: «Uten at en blir født på ny, kan han ikke se Guds rike», tenker du på en lære og på en erfaring som ligger bak deg. Når du derimot hører: «For uten helliggjørelse skal ingen se Herren», tenker du på Gud og på deg selv slik du lever nå. Og det er i sannhet fullt av ærefrykt og høytidelighet.

Gud er hellig, atskilt fra alt mørke og all synd. Men han er det ikke i en avsondret majestet som jager de ufullkomne og syndige bort fra sitt åsyn. For Gud er lys, og Gud er kjærlighet. Det ligger i lysets natur å meddele seg. Lyset blir ved å være rent og klart, uforminsket og uplettet, og slik overvinner det mørket og tenner lys. Slik blir også Guds hellighet i Skriften for det meste nevnt i sammenheng med kjærlighet, med at han meddeler seg og drar inn til seg.

«Hellig, hellig, hellig er Herren, hærskarenes Gud!» (Jes 6,3) Også englenes verden er hellig, for den er Guds. «Himmelen og jorden er full av din herlighet», for i Kristus skal både himmel og jord fylles av Guds lys og kjærlighet. «Herren, … deres gjenløser, Israels Hellige» (Jes 43,14). «Jeg er hellig» – men Gud blir ikke værende alene, atskilt – «dere skal være hellige» (1 Pet 1,16). «Han har gjort store ting mot meg, han, den mektige, og hellig er hans navn» (Luk 1,49). *(Sml. også Sal 99; Hos 11,9. Ånden, som i nedlatende kjærlighet kommer oss nærmest, blir med ettertrykk kalt «hellig».)*

Jeg ser altså i Herrens hellighet hans rene, rettferdige og høytideli-ge, men likevel overmåte ømme og medlidende kjærlighet, som bøyer seg ned til meg. Den vil ikke la meg bli i min synd, i ugjennomtrengelig mørke, i kjødet, i Adam, men føre meg til seg, ja, gi meg del i sin hellighet.

Jeg ser Guds hellighet åpenbart i Jesus. Jeg ser Jesus, den Hellige, Gud og menneske, Skaper og skapning, Herre og tjener, han som blir tilbedt, og han som tilber. Jeg ser barnet, det hellige som ble født av jomfru Maria, hellig og likevel kjød. Jeg ser ham på jorden, Guds tabernakel. Jeg ser ham på korset: det hellige templet brutt ned, ja, det hellige templet regnet som syndig og forlatt av Gud. Jeg ser ham oppstanden: det hellige templet bygd opp igjen. Jeg ser ham fart opp til himmelen, den store ypperstepresten. «Helliget Herren» (2 Mos 28,36) står skrevet på hans panne.

Og jeg vet at også jeg i ham er hellig for Herren. Ved Jesu blod er vi kommet nær til Gud. I den store ypperstepresten er vi prester, hellige, utskilt til å tilbe og tjene Gud. Vi som en gang var mørke, er nå lys (Ef 5,8). Vi som var fiender, er nå i Guds kjærlighet.

I Jesus er vi helliget. Som Luther ofte sa: «Min hellighet er i himmelen.»

Derfor er apostelens formaning «Jag etter helliggjørelse» den samme som han kommer med i alle sine brev: «Husk at dere ved Kristi død er utfridd og skilt fra synden og denne onde verden. Regn dere som døde med Kristus, begravet og oppreist for å søke det som er der oppe.» «Likesom dere altså tok imot Kristus Jesus som Herren, så bli og vandre i ham» (Kol 2,6). «Jag» – som livets ene, stadige og alvorlige mål – «etter helliggjørelse. For uten helliggjørelse skal ingen se Herren.»

Det er to villfarelser vi må vokte oss for. Rettferdiggjørelse og helliggjørelse springer ut fra én kilde. Da vi først kom til tro på Jesus, fikk vi ikke bare tilgivelse, men også et fornyet hjerte og en fornyet vilje. Da ble vi skilt ut fra synden og til Gud. Da så troen det gamle mennesket fordømt og korsfestet. Da begynte vi det nye troslivet, der det er kamp mellom Ånden og kjødet. Denne begynnelsen må vi alltid huske og holde fast ved. Det finnes ikke noe annet startpunkt for helliggjørelsen. Det nye livet har bare ett startpunkt og én begynnelse.

Det er ikke ved en senere beslutning, der vi samler kreftene og ved en viljeshandling bestemmer oss for heretter å leve et gudfryktig liv. Nei, det er ved at troen stadig griper det den grep da vi ble omvendt, Guds nåde i Kristus, at vi blir oppdratt og gjort lik Guds vilje. Apostelen formaner aldri kristne til å gjøre en ny begynnelse, til å fatte en beslutning, til å innvie seg selv eller til å søke en ny dåp. Han formaner dem til å regne seg som døde (Rom 6,11) og som plantet om, til å huske at de har fått Ånden, og at de er skilt ut for Gud.

Gud er hellig. Kristus er min hellighet. Jeg er hellig i ham, som døde for meg og nå er i himmelen for meg. Ydmyket og trøstet av denne vissheten vil jeg bli i Kristus. I hans kraft vil jeg legge av all synd og verdslighet, som hans død skiller meg fra. Jeg vil leve i troen på Jesus.

Videre er det ikke et spørsmål om grader. Kjødet er fordømt, synden er dømt og verden er korsfestet. Mitt mål er ikke å være litt mindre syndig, kjødelig og verdslig i dag enn jeg var i går. Mitt mål er å døde det gamle mennesket med alle dets lidenskaper og lyster, å ikke elske verden eller noe av det som er i verden, og å jage etter den helligheten som svarer til at jeg er satt i stillingen som Guds barn, Kristi lem og Den Hellige Ånds tempel. Det er ikke sagt til meg: Bli

fullkommen, men: *Vær* fullkommen (Matt 5,48)! Jeg skal få del i Guds hellighet.

Dette er det særegne ved Guds vei. Alle menneskelige religioner er uvitende om denne hemmeligheten. Spør en jøde, en muhammedaner, en rasjonalist, hvem som helst unntatt en kristen: «Hva mener du med din rettferdighet eller din hellighet?» Han svarer: «Jeg mener min rettskaffenhet, min vennlighet, min renhet, min velvilje, mine gode tanker, følelser og gjerninger.» Det er alltid «min».

Spør en kristen: «Hva er din rettferdighet?» Han svarer: «Herren – Kristus er min rettferdighet» (Jer 23,6). «Hva er din hellighet?» «Min hellighet er i himmelen – Kristus.» «Hva er ditt liv?» «Mitt liv er skjult med Kristus i Gud (Kol 3,3), og Kristus lever i meg» (Gal 2,20).

Kristus er altså blitt helliggjørelse for oss (1 Kor 1,30). Kan bare hellighet gi oss adgang til å se Gud, den salige skuen, må det være Kristus. For en ufullkommen hellighet er like selvmotsigende som en uren renhet.

Men hva vil det si å jage etter (strebe etter) hellighet? Er du ett med Kristus, må du vite at det er to i deg som fører krig mot hverandre med den mest innbitte fiendskap (Gal 5,17). Kjødets mål er intet mindre enn å drepe Ånden. Det sikter mot full utryddelse. Det vil ikke at du skal be mindre, men at du slett ikke skal be. Det vil ikke at du skal elske Kristus med mindre glød, men at du skal glemme ham. Åndens mål er å drepe kjødet, ja, synden.

Denne krigen er smertefull, for synden er fremdeles i oss. Den er ikke som et klesplagg vi har på oss. Den har forskanset seg i vårt kjød, det vil si i den gamle Adams natur, i legeme, sjel og ånd. Derfor er det å holde seg til Kristus og til vår hellighet i ham en korsfestelse av kjødet, og det gjør vondt.

Å overvinne verdens fristelser, med dens lokkemidler, forførende villfarelser eller truende miner, innebærer kamp og offer, smertefull våkenhet og stadig selvfornektelse. Å følge en menneskelig målestokk for hellighet, gjøre en oppgave en selv har pålagt seg, og nekte seg et selvvalgt antall og slags gleder kan nok føre med seg en viss motgang og smerte, og verden har et beundrende øye for denne slags hellighet.

Men hva er det mot troens kamp? Hva er det mot å fremstille våre legemer – hele vårt jeg, og det alltid – som et levende offer for Gud

(Rom 12,1)? Hva er det mot den kampen som aldri tar pause, mot målet å ære Gud, som går inn i livets minste enkeltheter, enten vi eter eller drikker eller hva vi gjør (1 Kor 10,31)? Hva er det mot ønsket om å vandre i kjærlighet, likesom Kristus elsket oss, å være Guds etterfølgere som hans elskede barn (Ef 5,1–2) og ha det samme sinn i oss som var i Kristus Jesus (Fil 2,5)?

La oss granske apostelen Paulus' brev og lære hvor høytidelig og overveldende det kristne livet, den kristne strid og det kristne løpet er, og hvor stadig vi trenger våkenhet og samlede krefter, flid, selvbeherskelse og selvfornektelse.

Men la oss også lære av dem at det er salig og gledelig å jage etter «helligheten»: å bli i Guds lys og kjærlighet, å bo i ham som er lys og som det ikke er noe mørke i (1 Joh 1,5), han som er kjærlighet og har utøst sin kjærlighet i våre hjerter (Rom 5,5).

Når vi nå kjenner kilden til helligheten, la oss med flid og ærbødig ydmykhet bruke kanalene for Guds velsignelse. Gud har gitt sitt ord, for at Guds menneske kan være fullkomment, satt i stand til all god gjerning (2 Tim 3,17). Vi blir helliget i sannheten (Joh 17,17). Guds bud og Herren Jesu Kristi forskrifter skal være vårt stadige studium, vår indre glede og vår daglige vei. Holder vi fast på Kristi bud, blir vi i hans kjærlighet (Joh 15,10).

Guds barn ser på alle Guds bud som kanaler for velsignelse og samfunn med Faderen og Sønnen, som vern mot fiendens innfall og som uttrykk for Guds kjærlighet, som søker vår kjærlighet. «Dere skal være hellige, for jeg er hellig» – det er den uendelige kjærlighets språk, den kjærlighet som har utvalgt oss til å være hans del for alltid.

Den som søker den hellighet som ingen skal se Herren uten, må huske at hele vårt menneske – legeme, sjel og ånd – skal fremstilles ulastelig (1 Tess 5,23), og at vi i alle ting skal ære Gud. La oss derfor gi akt på alle Ordets bud og advarsler.

Apostelen peker her på to farer: verdslige lyster og vanhellighet, eller ugudelighet. Også de troende trenger slike formaninger. Til Timoteus, så trofast og åndelig han var, skriver apostelen: «Fly fra ungdommens lyster!» (2 Tim 2,22) Brevene inneholder mange direkte og skarpe advarsler mot forskjellige synder. Ingen ydmyk kristen vil

gå forbi disse påbudene som unødvendige.[61]

Guds barn, som er skilt ut ved Jesu blod og helliget ved Ånden som bor i det, har fått kjærligheten til helligheten fra Gud. Av nåde er det gitt del i Guds hellighet, og dets daglige ønske og mål er å virkeliggjøre denne stillingen, leve etter den og stå imot og overvinne synden, kjødet og verden. Midt i mange fall og nederlag, i frykt og beven, med tårer og sukk, henger sjelen fast ved Gud (Sal 63,9).

Men Herren sier: «Vær du bare riktig frimodig og sterk!» (Jos 1,7) Er vårt oppriktige ønske: «La meg da få se din herlighet!», så vil Herren rope ut sitt navn for oss (2 Mos 33,18–19). Ønsker vi å se Gud, skal hjertet vårt, renset ved troen, se ham, og i herligheten skal vi se ham ansikt til ansikt.

Den som lever for Guds åsyn, og som elsker og søker helligheten, ber denne bønnen: «Ransak meg, Gud, og kjenn mitt hjerte! Prøv meg og kjenn mine mangfoldige tanker, se om jeg er på fortapelsens vei, og led meg på evighetens vei!» (Sal 139,23–24) Vandrer vi i lyset (og jager etter fred og hellighet), «da har vi samfunn med hverandre, og Jesu, hans Sønns blod renser oss fra all synd» (1 Joh 1,7).

Og slik det ikke er noe her som kan ta motet fra den svakeste troende, så la nettopp kunnskapen om at Guds hellige folk i herligheten ser Herren, forkynne et gledesbudskap for synderen. Hva var korinterne, som apostelen Paulus hadde forlovet med den himmelske Brudgom for å fremstille dem som en ren jomfru (2 Kor 11,2)? De var en gang syndere og overtredere, som levde langt borte fra Gud og hans veier.

---

[61] I 12,15 formaner apostelen menigheten til å huske at den som fellesskap har ansvar for hvert medlem. De skal se nøye til at ikke noen forspiller Guds nåde. En som bare bekjenner troen utvortes, kan ved brødrenes kjærlige omsorg og iver bli ført til sann tro. Men nås ikke dette målet, er menighetstukt en viktig ordning og plikt, «som Kristus selv har innstiftet for å hindre slike smittsomme onder i menighetene» (Owen). Henvisningen er til 5 Mos 29,18. Av slike, som av en rot, vokser bitre følger – en skyldbyrde som tynger og besmitter hele menigheten. Selv når det dårlige eksemplet ikke smitter de andre, virker skylden som hviler på menigheten når den forsømmer tukten, som en besmittelse. Esaus karakter og historie er et varselsbluss. Av 1 Mos 24,37; 27,46 og 28,1–6 vet vi at Esau ikke hadde sans for Guds velsignelse og løfte. Han var «verdslig», det vil si jordisk sinnet eller ugudelig. Her får vi vite at Esau også var sunket ned i kjødelige veier. (Dette utsagnet hviler trolig på tradisjon.) Likevel kom tiden da han angret at han for en ynkelig nytelse hadde gitt fra seg sin rett. Da han senere ville arve velsignelsen, ble han avvist. For enda han søkte med tårer å få sin far til å skifte sinn (*autēn*, αὐτήν, «den», det vil si *metanoian*, μετάνοιαν, «sinnsendring»), fant han (hos Isak) ikke rom for sinnsendring. Dette synes å være meningen med dette vanskelige stedet. Esau blir aldri framstilt som en frafallen, som en som bekjente troen og syntes å være troende, og så falt fra. Derfor kan apostelen – bortsett fra andre grunner – ikke mene at Esau som frafallen ikke var i stand til å finne omvendelse. Men vi vet at Isak, til tross for Esaus heftige og inntrengende bønner, ikke kunne skifte sinn eller angre det han hadde gjort da han ga Jakob velsignelsen, som Gud godkjente. Denne forklaringen har Owen, og Kurtz forsvarer den fullt ut.

Men de er vasket rene, de er helliget, de er rettferdiggjort i den Herre Jesu navn og i vår Guds Ånd (1 Kor 6,11).

De hellige er syndere som er frelst av nåde. De har vasket sine kapper og gjort dem hvite i Lammets blod (Åp 7,14), og de vandrer i tro som fremmede her og skal se Guds ansikt i evig herlighet. Slik forkynner den kommende herligheten nåde nå for alle syndere.

Kapittel 22. Sinai og Sions berg

Hebr 12,18–29

I Romerbrevet hadde apostelen begrunnet det slik: «For synden skal ikke få herske over dere, for dere er ikke under loven, men under nåden» (Rom 6,14). På samme måte stadfester han her formaningen om å jage etter fred og helliggjørelse med denne forsikringen: «For dere er ikke kommet til Sinai berg, men til Sions berg.»

Sinai berg og Sions berg stilles mot hverandre, slik Hagar og Sara stilles mot hverandre i Galaterbrevet. Kontrasten er svært stor, slående og vidtrekkende.

Apostelen taler først om Sinai. Han minner oss om sju ting som hørte med til lovgivningen. Fjellet trengte han ikke å nevne ved navn når han skrev til hebreere. Det er «berget Sinai i Arabia», som «føder barn til trelldom» (Gal 4,24–25). Herren var steget ned på det, «og hele fjellet skalv» (2 Mos 19,18). Det var også ild som brant, et bilde på Guds nidkjærhet og hans hellige vrede mot synden.

Vi leser også om svarte skyer og mørke, den tykke skyen over fjellet (2 Mos 19,16), og om storm – det vil si torden og lyn på den tredje dagen om morgenen. Enda mer forferdelig enn tordenen var lyden av basunen, som lød lenge og ble sterkere og sterkere.

Og til sist kom det høytideligste av alt, mer forferdelig enn både torden og basun: røsten som talte ord. «Da talte Gud alle disse ord og sa» – han begynte med «Jeg er Herren din Gud» og sluttet med «Du skal ikke begjære» (2 Mos 20,1–2.17). ((1) *Fjellet som Gud rørte ved;* (2) *ild;* (3) *svarte skyer;* (4) *mørke;* (5) *torden;* (6) *basunlyd;* (7) *Guds røst.*)

Redselen for Guds majestet holdt folket på avstand. Til og med Moses, den gamle pakts mellommann, sa: «Jeg er slått av redsel og skjelver.» Ingenting kan gi oss et mer levende inntrykk av den ærefrykt og redsel som hørte med til ordningen fra Sinai, enn det ta-

lende faktum at selv Moses, Guds utvalgte tjener og mellommannen mellom Gud og folket, ikke kunne komme nær uten frykt og beven.

Ingenting kan vise oss tydeligere at Moses ikke var den sanne mellommann. Den sanne mellomkomst, som bringer Guds kjærlighet til oss og fører oss fram for den hellige Gud, går ikke gjennom et syndig og begrenset menneske, men gjennom Jesus, Guds hellige Sønn.

Vi er ikke kommet til Sinai berg, men til Sions berg. Også her nevnes sju store og høytidelige himmelske virkeligheter.

1. Sions berg. Sinai berg står for loven. Det viser oss Guds majestet over oss som skapninger og Guds vrede mot oss som syndere. Det åpenbarer Guds dom og vår fordømmelse. Det overbeviser oss om vår skyld og vår kraftløshet. Det står for en tilstand av frykt og mørke, av avstand og fremmedhet for Gud. Her finnes ingen sann mellomkomst. Moses og englene gjør tjeneste, men kan ikke virkelig og fullt ut føre Gud og mennesket sammen. Her er vi ikke barn og frelsens arvinger. Her er vi i trelldom og under fordømmelse. Det er vinter, uten solskinn, uten blomster og frukt, uten fuglesang og lovsangens toner.

2. Sinai berg har gått bort. Det var bare midlertidig. Gud rørte ved det, men ble ikke værende der. Det finnes et annet fjell, nemlig Sion. «For Herren har utkåret Sion, han ville ha det til bolig: Dette er mitt hvilested for all tid. Her vil jeg bo, fordi jeg har lyst til det» (Sal 132,13–14). På Sion, Guds hellige berg, har han innsatt sin konge, Sønnen (Sal 2,6).

Sinai berg står for den gamle pakt, som var midlertidig og bare et mellomledd. Sions berg står for evangeliet, som er evig og blir stående. Sinai berg hører sammen med Guds handlemåte med mennesket etter dets ansvar, Sions berg med nådens evige utvelgelse. Det ene rører Gud ved så å si et øyeblikk, det andre har han utvalgt til sin bolig. Det ene bringer frykt og redsel, det andre glede og fred, fordi Gud har behag i det. Ved det ene skjelver selv mellommannen. Ved det andre fører Guds egen Sønn, kronet med herlighet og makt, sitt folk nær, og de kommer «med frimodighet» i Kristi fred og glede.

Sions berg står for evangeliet, men vi vet at det finnes et virkelig Sions berg, og det jordiske Sions berg var bare et forbilde på det. Vi leser om Sions berg, Davids borg – borgen til Israels konge –, stedet for Guds helligdom, Jerusalems herlighet, fredens by, der David hadde

samlet de gudfryktige i landet, og dit Herrens stammer dro opp for å prise Herrens navn. Vi vet at disse jordiske stedene var bilder på det himmelske, sanne og evige Sion og Jerusalem. Der er Guds og Lammets trone. Vi leser om den hellige by som kommer ned fra himmelen. (*Åp* 21.)

Jesus gjør nå i stand et sted for oss. Også det jordiske Sion og Jerusalem har en herlig framtid. Men vi troende er *nå* kommet til det sanne Sions berg, ja, til nådens trone, til Jerusalem der oppe, den himmelske byen, fri og hellig.

3. Vi er kommet til englenes myriader. Dette uttrykket minner oss om det som står skrevet: Herren «kom med titusener av hellige» (5 Mos 33,2), og videre: «Tusen ganger tusen tjente ham, og ti tusen ganger ti tusen sto foran ham» (Dan 7,10; se også Åp 5,11). Det er en skare ingen kan telle. Herren er hærskarenes Herre. Denne tanken fyller oss med ærefrykt og hjelper oss til å fatte majesteten og storheten i det riket vi er ført inn i.

Men samtidig styrker og gleder det hjertet å tenke på så mange lysende og kjærlige engler, som viser fram Guds herlighet og gjør tjeneste for dem som skal arve frelsen.

Når tanken på Satan og hans legioner gjør oss redde, bør vi trøste oss med visheten om at de kjærlige og våkne englene er flere i tall og større i makt. Og kan vi ikke også si at de er nærmere våre legemer og ånder, siden de står i samfunn med Herren? For Kristi skyld ser de på oss med den dypeste omsorg og hengivenhet.

I samme øyeblikk som vi kom til Kristus, førte han oss fram til alle englene, de som gleder seg over at syndere blir frelst. (*Bibelens lære om englene er ikke i tilstrekkelig grad vevd inn i vår daglige tanke. Etter det Herren lærer oss i Fadervår, burde vi alltid huske «som i himmelen».*)

4. Vi er også kommet til høytidsskaren og menigheten av de førstefødte, som er oppskrevet i himlene. Ordet for høytidsskaren, *panēgyris* (πανήγυρις, «høytidsforsamling»), betyr ikke bare at det er mange, men at alle er der, fulltallige. Og nettopp dette, at alle medlemmene er samlet, gir forsamlingen preg av en høytidelig og gledesfylt fest. (*Kurtz.*)

Menigheten av de førstefødte, som er oppskrevet i himmelen, betyr tydeligvis de nytestamentlige troende, de som først satte sitt håp til Kristus og er en førstegrøde for Gud. Prestene i Israel trådte i

de førstefødtes sted, og Israel selv ble kalt den førstefødte og derfor løftets arving. På samme måte er de troende utvalgt i Kristus til å være førstefødte sønner og arvinger til den evige arven. Navnene deres er innskrevet som borgere av himmelen. (*Sml.* *Ef* 1,12; *Jak* 1,18; 4 Mos 3,12–13.)

Kristus selv er den Førstefødte. I evigheten er han den Enbårne. Med tanke på skaperverket er han, som er den usynlige Guds bilde, «den førstefødte framfor alt det skapte». (*Kol* 1,15; *Åp* 3,14.) Fordi han slik er den sanne Førstefødte, er hans prestedømme fullkomment. Etter sin død på korset, som «den førstefødte av de døde», trådte han (strengt tatt) inn i sitt prestedømme. (*Åp* 1,5.)

I kraft av sin forening med Jesus eier de troende de førstefødtes rettigheter og forrettigheter. Navnene deres står i manntallet for den himmelske byen, *politeuma* (πολίτευμα, «borgerskap»). Alle har de samme adgang og det samme håp om arven. Når vi kommer til Jesus, får vi del i samfunnet med alle de hellige.

5. I denne salige Guds by er det ingen fordømmelse, og ingen dom mer. Men der er orden, styre og ledelse, og alle lyder med glede og lovsang. Vi er kommet til Gud, den øverste hersker og styrer. Han skal gi sitt folk rett, de som er falskt anklaget og urettferdig undertrykt. Han skal gi hver og en hans rette plass og rettferdige lønn, og han holder nå oppe de forfulgte og prøvede hellige på jorden.

Med «de fullendte rettferdiges ånder» menes de gammeltestamentlige hellige. De har fullført løpet. Den guddommelige nådes tukt har nådd sitt mål med dem, slik visdommen og kjærligheten ville det. Hver troende blir kalt bort fra jorden i det rette, fastsatte øyeblikket. Da er målet av sorg og prøvelse, erfaring og arbeid fullt. Utfridd fra synden og dødens legeme går de straks inn i et nærmere og – trenger vi å si det? – bevisst samfunn med Gud. De er «fullendt». De har nådd enden på vandringen og kampen og er fri fra synd.

De kalles «ånder» fordi de ennå venter på oppstandelsen. I én forstand blir de ikke fullendt «uten oss», før Kristi annet komme. I en annen forstand har de nådd sin endelige tilstand, for på den andre siden av graven sås det ikke, arbeides det ikke og handles det ikke med talentet. De hensovede hellige fra den gamle pakts tid er nå hos Herren, han som de satte sin lit til som den kommende Frelser. Og vi er ført inn i samfunn med dem fordi

(6) vi er kommet til «mellommannen for en ny pakt». Han, Gud og menneske, er den ene mellommann mellom Gud og syndere. Han har tatt bort all vår skyld og overvunnet alle hindringer som skilte oss fra Gud, og nå gir Jesus sitt folk den fullkomne fred og glede som han selv eier.

Apostelen kaller den store og herlige guddommelige Mellommann med hans største og kjæreste navn: Jesus! Særlig i Paulus-brevene blir Jesu navn ofte løftet fram som det navnet som har størst betydning og gir mest trøst, som navnet på den opphøyde Herre. Det er som om apostelen alltid hørte røsten som sa til ham på den minneverdige dagen: «Jeg er Jesus» (Apg 9,5).

Den samme Jesus som døde for oss, sitter på tronen, og den nye pakts velsignelser er i hans gjennomborede hender. Salige er vi om vi i tro alltid kommer til Herren Jesus og hører hans røst: «Frykt ikke! Jeg er den første og den siste og den levende. Jeg var død, og se, jeg er levende i all evighet» (Åp 1,17–18) – når vi ser at det er Jesus, vår bror Josef, som nå er opphøyd til høvding og frelser (Apg 5,31).

Til slutt (7), det sjuende leddet i denne kjeden: Vi er kommet til bestenkningens blod. ((1) *Sions berg*; (2) *det himmelske Jerusalem*; (3) *englenes myriader*; (4) *de førstefødtes menighet (dommeren, alles Gud)*; (5) *de rettferdiges ånder*; (6) *mellommannen for en ny pakt*; (7) *blodet*.)

Kristi dyrebare blod, som ble utøst på Golgata, blir stenket på samvittigheten og hjertet (et bilde hentet fra Det gamle testamentes offerforskrifter), og slik blir syndere rettferdiggjort og helliget. (*Sml. Hebr* 9,13–14; 10,22; 13,12.) Vi har ofte hatt anledning til å legge merke til hvilken særlig vekt dette brevet legger på Kristi blod, til forskjell fra hans død. (*Se kapittel 6.*) Når vi tror på Jesus, blir Kristi blod anvendt på oss. Det er en stor og høytidelig handling, åndelig og virkelig av natur. Kristus er stilt fram av Gud som en soning, og troen ser Kristi blod i den himmelske helligdom som en stor virkelighet.

Abels blod ropte til himmelen og vitnet mot hans syndige bror. Men blodet til Herren Jesus, som mennesker hatet og drepte fordi han var rettferdig, taler sterkere og med større virkning, og det sikrer oss tilgivelse og nåde for Gud. (*Vi holder fast ved at bestenkningen med Kristi blod, som vi blir helliget ved, er av åndelig art. Likevel kan vi spørre: Når apostelen sier at vi er kommet til Jesus, mellommannen for en ny pakt, og til bestenkningens blod, når han lærer oss at Jesus gikk inn i Det aller*

helligste med sitt eget blod, eller at Gud førte Jesus opp fra graven (inn i himmelen) ved (ėv) den evige pakts blod – er det da bare et billedlig språk, som minner oss om at Kristus nå er vår yppersteprest og mellommann fordi han utøste sitt blod på korset? Eller mener han at Kristi blod er i den himmelske helligdom? Det siste synet synes å være det rette, av disse grunnene: 1. Etter forbildet i Det gamle testamente hører soningsblodet, som vi alt har sett, til Det aller helligste. Jesus døde utenfor porten. Skulle han da ikke ha oppfylt den andre delen av forbildet, der ypperstepresten bar blodet inn i Det aller helligste? (Hebr 9; 13,11–12.) 2. Det står skrevet at Gud ikke vil la sin hellige se tilintetgjørelse. Livet er i blodet. Blodet til vår tilbedte Herre kalles dyrebart, det settes opp mot forgjengelige ting og sammenlignes med Guds ords «uforgjengelige» sæd. 3. Vår Herre skiller mellom legemet som blir brutt, og blodet som blir utøst. Etter oppstandelsen sa han om sitt forherligede legeme: «Det er meg selv! Rør ved meg og se! For en ånd har ikke kjøtt og ben, slik dere ser at jeg har» (Luk 24,39). Han sier ikke «kjøtt og blod», for «kjøtt og blod» slik de nå er sammen i vår nåværende tilstand, kan ikke arve Guds rike (1 Kor 15,50). Dette synet er grundig forsvart av Bengel, Oetinger og i nyere tid av Stier. Noen av slutningene deres synes jeg ikke er bibelske. Calvin og Goodwin bruker uttrykk som går i samme realistiske retning. Det er bedre å ta Skriften bokstavelig, også når vi ikke fullt ut kan forstå eller forestille oss det som blir sagt, enn å ta sin tilflukt til å svekke kraften i de inspirerte uttrykkene.)

I denne store motstillingen av sju ting var det første leddet i rekken de to fjellene, Sinai og Sion. På samme måte er det siste leddet Guds røst, som lyder med de ti bud, og Jesu blod, som taler fred.

I vår egen erfaring kommer det siste leddet først. Når vi ser blodet, blir vi utfridd av Egypt og fra lovens fordømmelse. Jesus er døren og veien. Døren kommer først, og så veien. Døren er en åpen dør når vi ser den korsfestede Kristus. Gjennom denne åpne døren må vi gå inn. Så kommer den smale veien, lydighetens liv i samfunn med Gud. Men ingen kan gå på den smale veien før han er gått inn gjennom den trange porten. Jesus er Alfa. Så lenge vi ikke tror på Kristi blod, står vi utenfor porten og ser ikke engang veien. Veien begynner når du går inn gjennom den trange porten.

For en oppdagelse det er for en som bare har kjent Sinai berg og de ti bud, å få se Guds Lam og soningens blod! Han er overbevist om synd, dømt skyldig og skjelver for den hellige Guds majestet. Likevel kjen-

ner han at bare i *ham* er det salighet og liv for den udødelige ånd som Gud har skapt. Hjertet ser opp og ser ikke annet enn tykt mørke og skyer. Det kan ikke se en flekk av blå himmel som taler om kjærlighet, fred og håp. Den mektige røsten, sterkere enn basunlyden, gjenlyder i samvittigheten, og det er ingen som hjelper.

Men så blir budskapet om frelse av nåde ved en korsfestet Forløser brakt til et slikt hjerte. Han hører om *Jahve Tsidkenu* (יְהוָה צִדְקֵנוּ, «Herren, vår rettferdighet», Jer 23,6), om Guds Sønn, som ble «såret for våre overtredelser, knust for våre misgjerninger» (Jes 53,5). Han får høre at han har full og øyeblikkelig tilgivelse i samsvar med Guds rettferdighet og sannhet, og om Guds uendelige og uforanderlige kjærlighet i Kristus Jesus. For en fred og glede som da strømmer inn i sjelen! For en undring, takknemlighet og tilbedelse!

Hvor vakkert er ikke fredens lys som stråler ut fra Lammet! Hvor herlig er kjærligheten hos ham som i Kristus nå er Faderen, han som rettferdiggjør de skyldige som tror på Jesus! Hvor søt er velkomsten i menigheten, som Ånden døper oss inn i! Hvor nær er englene, de som gleder seg med Hyrden over hans sau som ble funnet! Hvor den himmelske helligdom stråler av nåde! Kjenner du kontrasten mellom Sinai berg og Sions berg?

Men slik våre forrettigheter er større i evangeliets tid, er også vårt ansvar mye større. «Se til at dere ikke avviser ham som taler!» Gud steg ned fra himmelen til jorden og talte på Sinai berg. Jesus steg opp fra jorden til himmelen og taler nå til oss fra Sions berg (12,25). Den tiden vi nå lever i, og evangeliets tale er himmelsk av natur. (*Sml. Joh* 3,31; 1 *Pet* 1,12.) Gud, som steg ned fra himmelen, ga loven på Sinai. Sønnen, som steg opp til himmelen, forkynner godt budskap fra sin herlighets trone.

Abels blod ropte fra jorden til himmelen om hevn. Herren Jesu blod taler fred fra himmelen til jorden. «Hvordan skal vi da unnfly om vi ikke akter så stor en frelse?» (Hebr 2,3).

Sinai berg gikk bort, og lovpaktens ordning er forbi. Men Jesus er mellommann for den nye og evige pakt. Jesus, som taler fra himmelen, er Guds mest fullkomne og kjærlige budskap, og hans siste. Jesus er den første og den siste. Han skal komme igjen og herske i all evighet. Himmel og jord skal forgå. Alt som kan rystes, skal bli tatt bort. Jesus skal gjøre alle ting nye, og de hellige som her på jorden har

lært den nye sangen om den evige forløsning, skal glede seg i ham for evig. Hvordan skal vi unnfly om vi ikke akter den evige frelse?

Hvor høytidelig er det ikke å høre budskapet fra ham som er opphøyd over alle himler: «Hør, dere himler, og lytt til, du jord! For Herren taler» (Jes 1,2). Å lytte til røsten fra det evige Ord, Faderens enbårne Sønn, som forkynner oss Guds frelsesvilje, den evige kjærlighets rådslutning, er overmåte høytidelig og overveldende.

Det er det største og mest opphøyde budskap. Det er det kjæreste budskap, for frelsen som det forkynner, har sin kilde i den utvelgende kjærlighet, sin kanal i Kristi offer og sitt mål i herligheten, i Lammets bryllupsmåltid. Det er Guds siste og evige åpenbaring. Himmel og jord skal forgå, denne nåværende verden skal forsvinne, men Kristi ord, evangeliets ord, skal bli stående i all evighet.

Det salige evangeliet åpenbarer for oss Gud *som vår Far i Jesus*, og derfor gir det fullkommen fred. Det åpenbarer også herlighetens arv, og derfor gir det et levende håp for framtiden. Denne freden og dette håpet er fylt av høytidelighet. Derfor tjener vi Gud til hans behag og med ærefrykt, for vi vet at vår Gud er en fortærende ild (12,29).

Allerede før vi blir ført til Kristus, vet vi at det finnes en åndelig verden og en kommende verden. Samvittigheten vitner, og hjertet tror, at det ved siden av den ytre verden finnes den sanne, åndelige verden der Gud er det store midtpunkt, Herre og Dommer. Vi vet at vårt sanne og virkelige liv avhenger av hvordan vi står i forhold til Gud, den Høyeste: om vi er med ham og har hans velvilje, eller om Gud er mot oss og vi er langt borte fra ham.

Vi kjenner også til den kommende verden. Fra den tidligste barndom vet vi at livet er kort, at alt kjød er som gress, at blomsten visner, at de kjæreste og søteste bånd på jorden må brytes, at verden forgår, og at det er menneskene beskikket å dø. Når vi knapt har noen fortid å huske, når vi så vidt er kommet ut av barndommens gåtefulle morgenland, ser vi allerede fram mot en grenseløs og uendelig framtid, for Gud har lagt evigheten i menneskets hjerte.

Slik står menneskebarnet for Gud. Det våger ikke å løfte øynene mot den høye og hellige himmel. Gud er over det og mot det. Det er overbevist om synd og tørster likevel etter den levende Gud. Og det *vet* at det haster mot evigheten på den ubønnhørlige tidens vinger.

Da lyder en røst ut fra den høyeste helligdom, høyt over skyene på Sinai, høyt over alle skapte høyder. Det er evangeliets røst, majestetisk og søt, full av myndighet og nåde, og den bringer lys og kjærlighet: «Jeg er Jesus!»

I dette evangeliet hører vi at alt som skilte hjertet fra Gud, alt som hindret hjertet i å ånde inn det guddommelige livs og den guddommelige kjærlighets luft, er tatt bort – og det i samsvar med Guds fullkommenhet. Og nå som synden, lovens fordømmelse, Guds vrede, dødens brodd og Satans makt er ryddet av veien, ser hjertet opp til Faderen og til Jesus. Det ser fram til at Brudgommen kommer igjen, og til herligheten.

Hva annet kan vi si til en slik gave enn takk og ære til Gud! Nå tror vi og setter vår lit til Gud. Troen på Gud, tilliten (*fiducia*), var aldri i våre hjerter før Jesus kom og åpenbarte Faderens kjærlighet og nåde. Troen er åpenbaringens datter, ekkoet av Guds røst, gjenskinnet av Kristus når han åpenbarer seg for sjelen.

I Kristus, som Gud har innsatt som arving til alle ting, har også vi løftet om arven. Målet for Guds evige rådslutning var den nye, evige, hellige og fullkomne verden, som aldri kan rokkes, de nye himler og den nye jord der rettferdighet bor. De som setter sin lit til Jesus, har i ham fått det riket som ikke kan rystes. Apostelen taler nå om dette evige riket som ikke kan rokkes, som det store håpet som ligger like foran oss. Når vi har et slikt løfte, har vi ingen unnskyldning om vi ikke vil høre på Herren i himmelen (12,25–29).

Profeten Haggai, som apostelen siterer, trøstet sitt folk, som var motløse i trengselens tider, på «den lille begynnelses dag». De gamle husket herligheten i Salomos tempel, og den tiden de levde i, syntes å være en tid med svakhet og prøvelser. Da forkynner profeten at det andre templet skulle overgå det første i herlighet, og at Davids hus skulle bli opphøyd.

Men før dette riket blir grunnlagt og denne herligheten åpenbart, skal hele folkeverdenen rystes, og mektige tegn på Guds dom og makt skal sees i hele skaperverket. «Enda en gang, om en liten stund, vil jeg ryste himmelen og jorden, havet og det tørre land. Jeg vil ryste alle folkene, slik at alle folkenes lengsel skal komme» (Hag 2,6–7). Denne omveltningen, dette vendepunktet i verdenshistorien, de gudfryktiges håp, minner profetene om de forferdelige tegnene og undrene og

røstene ved utferden fra Egypt og lovgivningen. Gud skal igjen tre fram med alle sine hellige. Alle hans fiender skal bli lagt under ham, og Herren skal bli konge over hele jorden.

Av denne profetien slutter apostelen at de ting som skal rystes, skal bli tatt bort, for at det som skal bli stående, kan bli grunnlagt. Med andre ord: Det riket skal bli grunnlagt som etter det profetiske ord skal tre i stedet for verdens makter og riker (*Dan* 2; 7), og den tid skal begynne da Herrens navn alene skal være opphøyd, etter at alt som er stolt og høyt, er gjort lavt. (*Jes* 2. «*I det profetiske ord blir Herrens endelige åpenbaring sammenlignet med forløsningen ut av Egypt og nedstigningen på Sinai berg* (*Mika* 7,15; *Hab* 3). *Det Septuaginta gjengir med ‹enda en gang›, betyr at det mellom profetens tid og den endelige omveltningen bare ligger én periode, det vil si én ensartet periode av samme karakter, og at denne perioden skal bli kort*» (*forkortet etter Delitzsch*). *Guds handlemåte med Israel i Egypt og ved Sinai berg er begynnelsen på og forbildet for Herrens endelige åpenbaring i dom over hans fiender og i nåde mot hans folk, når gudsstyret* (*Kristus-styret*) *som Haggai profeterer om, blir grunnlagt. Derfor gir apostelens sitat, «enda en gang», den sanne meningen med stedet: bare én stor omveltning til, og så den endelige forvandlingen av det som kan rystes og rokkes, til det varige riket som blir stående, slik Gud hadde ment det fra begynnelsen.*)

La oss derfor være takknemlige, og vise takknemlighet, for Guds uutsigelige gave. Er Jesus vår, trenger vi da – kan vi da – begjære noe? (*Sml. det første ordet, «Jeg er Herren din Gud», og det siste budet, «Du skal ikke begjære».*) Er riket vårt, er vi da ikke skilt fra denne nåværende onde verden? La oss tjene Gud til hans behag, med blygsel og ærefrykt.

For vår Gud, Gud i Kristus, er en fortærende ild. I Jesus ser vi den hellige, rettferdige og nidkjære Gud. Vi stoler på ham og gleder oss, men med høytidelig ærefrykt og gudsfrykt. Vi er ført nær til Gud. Vi lever for den Høyestes åsyn. Herren er i sitt hellige tempel. La alt som er i oss, være stille for ham.

La oss tilbe og tjene som prester, som de førstefødte sønner som er skilt ut ved paktens blod og ved Jesu Kristi oppstandelse fra de døde. La oss tjene som konger, som ikke lar synden få herske over seg, og som selv i denne nåværende tid med svakhet og lidelse lever i den kommende herlighets ånd.

«Vår Gud er en fortærende ild», fullkomment lys, fullkommen kjærlighet. I den evige pakt er han Herren vår Gud, som har utvalgt oss til å være hans, helt og for evig.

Kapittel 23. Apostelen Paulus' formaninger og velsignelser

Hebr 13,1–16

Apostelens bevisførsel og formaning synes å ha nådd sin høytidelige og mektige avslutning i det tolvte kapitlet, særlig i de ransakende ordene i siste vers: «For vår Gud er en fortærende ild.»

Men slik vi finner det i andre av Paulus' brev, legger apostelen også her til enkelte korte råd, påbud og velsignelser etter at den lærende og praktiske delen tilsynelatende er avsluttet. (*Sml. Romerbrevet: første avslutning Rom 15,33, andre 16,24 og tredje 16,27.*) Det er som om apostelen ikke kunne skille seg fra emnet eller fra folket som lå hans hjerte så nær, og som om han kjente at han ennå hadde mye å dele av sin rike skatt av kunnskap og kjærlighet.

Men dette siste kapitlet har en særlig interesse og verdi, fordi vi her synes å se forfatterens egenart og hans personlige forhold til hebreerne tydeligere. Når vi leser kapitlet, der mange av Paulus' særtrekk forekommer, og der vi for første gang i brevet møter det personlige pronomenet «jeg», ser vi apostelens kjære ansikt klarere. Vi blir sikrere på at vi har lyttet til den velkjente røsten til det utvalgte vitnet for «hedningefolk … og for Israels barn» (Apg 9,15).

Vers 1–3. «La broderkjærligheten, *filadelfia* (φιλαδελφία), vare ved!» Den inderlige sammenhengen mellom kjærligheten til Gud og kjærligheten til brødrene blir stadig framhevet, både av Herren selv og i de apostoliske skriftene. I Johannes' brev ser det nesten ut til å være hovedtanken.

«Kjærligheten faller aldri bort.» Hebreerne var nettopp blitt minnet om at de skapte ting skal rystes og tas bort. Nå blir de formant til å la det bli stående som er av Gud, og som er evig, nemlig kjærligheten. Selv profetiske gaver, tunger og kunnskap skal ta slutt, men kjærligheten faller aldri bort (1 Kor 13,8). «Dersom vi elsker hverandre, da blir Gud i oss» (1 Joh 4,12). Kjærligheten til brødrene blir alltid framstilt som det første tegnet på og den første frukten av det nye livet

(1 Joh 5,1; Apg 16,33), og like mye som det endelige målet og resultatet av Guds nåde.

Hebreerne hadde gitt slående bevis på at de hadde dette kjennetegnet på Kristi disipler, og apostelen hadde rost dem for deres kjærlighet, deres medfølelse og deres barmhjertige og hjelpsomme nestekjærlighet. (*Hebr 6,10; 10,33.*) Slik den guddommelige Mester gjorde, forbinder han formaning med ros. Vi må våke over og verne om de nådegavene vi har fått.

Kjærligheten til brødrene viser seg særlig i medfølelse med dem som lider. «Om ett lem lider, da lider alle lemmene med» (1 Kor 12,26). Guds barn skal ligne sin himmelske Far, som «elsker den fremmede» (5 Mos 10,18–19). Når de viser gjestfrihet, blir de ofte lønnet ved at de tar imot budbærere med guddommelig sannhet og velsignelse.

Jesu disipler skal huske på sine brødre i motgang med medfølelse og forbønn. Så lenge vi er i legemet, kan vi alle bli kalt til å lide, og de som er medarvinger til herligheten, burde vise rikelig vennlighet og ømhet mot dem som blir aktet verdige til å tåle trengsel og forfølgelse. Det er en av våre forrettigheter på jorden å gråte med dem som gråter, og å trøste og hjelpe Mesteren selv ved å komme hans prøvede og utmattede disipler til hjelp. Slik skal vi også bevare sinnelaget til de fremmede og pilegrimene, som har sitt hjem der oppe.

De neste formaningene gjelder livet på jorden på to viktige områder. Det første er ekteskapet. Det ble innstiftet av Gud i paradiset før syndefallet. Det ble overstrålt av Jesu nærvær og velsignelse i Kana. I Skriften er det omgitt av en hellighet som er både høytidelig og øm, for det brukes som et bilde på forholdet mellom Herren og hans folk, mellom Jesus og menigheten. La derfor ekteskapet holdes i ære av alle.

Noen blir ikke ved Guds førelse kalt til å gå inn i denne stand. Noen, som apostelen Paulus, velger frivillig å leve ugift for å kunne tjene Gud friere. Men la alle se på dette forholdet som innstiftet av Gud, hellig og fullt av velsignelse. Der ekteskapets og familiens hellige karakter blir anerkjent og kjent, blir frukten renhet. Alle urenhetssynder er synder mot hans hellige ordning med ekteskapet og mot familien, som Gud har innstiftet. Gud selv skal dømme dem som bryter denne grunnleggende loven for hans godhet.

Det andre er arbeidet som vi tjener til livets opphold ved. Pengegriskhet er avgudsdyrkelse (Kol 3,5). Pengekjærhet er en rot til alt ondt. (ἀφιλάργυρος, «*fri for pengekjærhet*». *Sml.* 1 *Tim* 3,3; 6,10.) Jesus befaler oss ikke å samle oss skatter på jorden, for der skatten vår er, der er hjertet vårt. Han forbyr oss ikke bare å feste hjertet ved jordiske skatter. Han vil skjære bort selve muligheten for at hjertet blir fremmed for Gud på den måten, ved at vi ikke legger an på å samle rikdom.

Og som i Bergprekenen blir pengekjærhet også her sett i sammenheng med mangel på tro på den levende Gud. For Gud selv har sagt (i Skriften): «Jeg skal ikke slippe deg og ikke forlate deg.» (5 *Mos* 31,6–8; 1 *Krøn* 28,20, *og ofte i Jesaja*.) Det første uttrykket forsikrer oss om at Gud aldri skal ta bort sin ledende hånd, det andre at han aldri skal ta bort sitt vernende nærvær. (*Kurtz*.) Når vi har Guds nådige og omtenksomme løfte, kan vi da ikke som David si med et stilt og rolig hjerte: «Herren er med meg, jeg frykter ikke. Hva skulle et menneske kunne gjøre meg? Herren er med meg, han er den som hjelper meg»? (*Sal* 118,6–7.)

Vårt jordiske liv skal bli fullt av fred og nøysomhet, av lys og styrke – om enn ikke uten de vanskelighetene og den tukt vi trenger – hvis vi lyder disse apostoliske formaningene: hvis vi verner om kjærligheten til brødrene og om et medfølende, omtenksomt og hjelpsomt sinn mot dem som lider og er i nød, hvis vi pleier kjærligheten og fellesskapet i familien, og hvis vi holder oss borte fra det febrilske kappløpet etter rikdom og anseelse i verden og lærer å være fornøyd med det vi har, og spiser maten vår med glede og oppriktig hjerte. Har vi ikke «nok» for reisen? Når vi kommer hjem og Jesus spør oss: «Har dere manglet noe?» – hva skal vi da svare?

Apostelen har advart dem mot farene ved egenkjærlighet, kjødelige lyster og pengegriskhet. Nå advarer han dem mot farene som truer deres tro og troskap mot Kristus. Han minner dem om veilederne, lærerne og forstanderne som Gud hadde gitt dem – menn som hadde arbeidet i Ordets tjeneste og beseglet sitt vitnesbyrd med sin død (13,7). Noen har ment at det her først og fremst er tale om martyrer som Stefanus. Men alle de lærerne og eldste som var gått bort, hadde i liv og død vist dem det de hadde forkynt med sitt ord: «Den rettferdige av tro skal leve.»

De var gått bort, men den store Profeten, den store Apostelen og Ypperstepresten, den sanne Hyrden, ble værende: Jesus Kristus, i går og i dag den samme, ja, til evig tid. Han er den eneste grunnvoll, og hans navn er det eneste navn. Hjertet finner hvile i å tenke på ham, tidenes klippe, Guds evige og uforanderlige Sønn, vår Herre, Frelser og Mellommann.

Ut av dette uuttømmelige verset vil vi bare peke på noen få sider til ettertanke. Vi ser her Guds Sønn som Kristus, innsatt fra evighet i Guds rådslutning. Vi ser ham som blitt menneske, Gud og menneske, to naturer i én person. Med en dristig foregripelse, som likevel ikke er mer dristig enn den er sann, kaller vi ham Jesus Kristus også før han kom. (*Sml.* Fil 2,5.)

Han er evig, og likevel har han et i går, et i dag og en endeløs framtid. Hans «i går» har ingen begynnelse, men det slutter med at han ble lagt i den nye graven. Hans «i dag» begynner med oppstandelsen, og det er også nå – i dette Herrens nådeår, evangeliets tid – det «i dag» da vi hører nådens røst. Hans «til evig tid» begynner med hans annet komme.

Hans herredømme er evig. Og hele veien er han den samme. Fra evighet av er han den som elsker våre sjeler, synderes venn, Talsmannen, Forbederen og Mellommannen. At han ble menneske, er bare åpenbaringen av det sinn som var i ham fra evighet.

La oss tilbe, og i tilbedelsen elske og glede oss. La oss tilbe Jesus slik vår apostel gjorde da han, nettopp i dette brevet, brukte disse ordene om Jesus: «Du, Herre, la i begynnelsen jordens grunnvoll» (Hebr 1,10).

Og la oss sammen med den elskede disippelen høre Jesu røst i himmelen: «Jeg er Alfa og Omega, sier Gud Herren, han som er og som var og som kommer, Den Allmektige.»[62]

Når vi slik ser herligheten, la oss også se den guddommelige og broderlige kjærligheten hos Herren Jesus, Frelseren, han som er Kristus, Profet, Prest og Konge. Tidens bølger og brenninger kan ikke rokke vår klippe. Vi er bare som gresset og som blomsten på marken, men den evige miskunn, uten begynnelse og uten ende, er over oss. (*Sal* 103.)

[62] Åp 1,8. Det er de samme uttrykkene som vi leser hos profeten Jesaja om Herren: «Jeg er den første, og jeg er den siste» (Jes 44,6) – A og Å. Det finnes mange bokstaver imellom, og noen av dem er opprørske og gjør seg gjeldende. Men han alene blir. – Bengel.

Dette er den sikre grunnvollen vi skal bygge på. Hjertet kan bare bli styrket på denne klippen, og bare ved nåden (13,9). For ved nåde (ikke ved gjerninger) ble vi bygd på den steinen som Gud la i Sion, og bare ved nåde, som vi stadig tar imot ved tro, blir vi stående.

De forskjellige jødiske lovene om mat og drikke (lærdommer som både er «mange slags forskjellige» og «fremmede» for evangeliet, ποικίλαις καὶ ξέναις) står ikke i noen forbindelse med troens liv og vekst, enten de gjelder det daglige livet eller offermåltidene. For som forbildet alt lærte: Av det offeret som ble båret fram til soning for synd, ble bare blodet båret inn i Det aller helligste, mens kroppene ble brent utenfor leiren. (3 Mos 6,23.) Kjøttet av de andre syndofrene skulle prestene ete på et hellig sted («det er høyhellig»), men syndofferet til soning skulle føres ut utenfor leiren. Prestene hadde ikke lov til å ete av det. (3 Mos 16,27; *se derimot* 3 Mos 6,18–19.)

I oppfyllelsen led Jesus utenfor porten. Den elskede byen, Jerusalem, blir sett på som leiren. Vår Herre ble korsfestet og gravlagt utenfor teltet og leiren. I forbildet ble offeret slaktet i forgården og kroppen brent utenfor leiren. I oppfyllelsen blir tanken ført enda fullere ut.

Jesus var syndofferet. Gud gjorde ham til «synd» for oss (2 Kor 5,21). Han ble regnet blant overtredere (Jes 53,12). I verdens og de vantro jødenes øyne var han en overtreder som døde på forbannelsens tre. Ved sitt dyrebare blod, som han gikk inn i Det aller helligste med, har han helliget oss. Også her går oppfyllelsen ut over forbildet. Blodet er båret inn i den himmelske helligdom, og vi er skilt ut for Gud og fullendt for alltid.

Vi som tror, har altså det sanne alter. De som tjente ved teltet, fikk ikke ete av forbildet på dette alteret. Men virkeligheten er skjult for dem. Ved tro ser vi den, og hjertene våre blir styrket.[63]

[63] Vers 10 er blitt tolket på svært mange måter og byr på mange vanskeligheter. «Vi har», *echomen* (ἔχομεν), kan etter mitt syn bare gjelde de troende. Uttrykket «ha» har ettertrykk i dette brevet. «Alter», *thysiastērion* (θυσιαστήριον), sikter ikke til selve korset – om det kan en ikke si at vi «har» det – men til Kristus selv som syndofferet. Som Owen bemerker, er det Kristus alene som apostelen hele veien stiller opp mot alle redskapene, tjenestene og ofrene i teltet. Slik er Kristus her både offer og alter, og ved ham bærer vi fram lovprisningens offer og gode gjerninger. «De som tjener ved teltet»: De levittiske prestene (teltet står hele tiden for templet) hadde ingen rett til å ete av det syndofferet til soning som var forbildet. I sin uvitenhet om Kristus og sin vantro kjente de ikke det sanne alter. Tankegangen synes å være: Tenk ikke på kjøttet fra tempelalteret, men se til Kristus i himmelen, så hjertet ditt kan bli styrket. Han er vårt alter og offer. Selv i forbildet hørte det ikke noe måltid med til syndofferet til soning. Nå har Kristus helliget deg og ført deg nær til Gud. Og nettopp denne

Men samtidig som vår stilling er himmelsk sammen med Kristus, er den her på jorden utenfor leiren. Er vi gått inn i Det aller helligste sammen med Jesus, så la oss også gå ut til ham utenfor leiren og bære hans vanære. Vi må skille oss fra alt som er mot Kristus, fra alt som lokker menneskene bort fra den enfoldige troskap mot Kristus Jesus, og som setter former og ytre lovbestemte skikker i stedet for legemet, selve virkeligheten.

I samme grad som vår tilbedelse, våre hengivenheter og våre mål er himmelske, i samme grad som vi søker den kommende byen som blir stående, må vi vente å bære Kristi vanære. For Kristi «kors» vil alltid stå «utenfor leiren». Sann tro på Jesus vil i denne tid aldri være etter verdens sinn og smak. Åndelig tilbedelse vil alltid være en gåte for verden og noe den har motvilje mot.

Men vi har Jesus, og ved ham kommer vi fram som prester, med offer som er til behag for Faderen (13,15). Nå tilber vi Faderen, bærer fram lovprisning for Gud og gir ham gaver med glade og takknemlige hjerter. Lovprisning og gaver er de kristnes offer.

Vi må heller ikke glemme dette: Det er ikke noe fortjenstfullt i våre offer, men likevel er de til behag for Gud – både lovprisningen fra leppene våre, når den kommer fra hjertet og blir stadfestet av livet vårt, og gavene vi gir, enten de kommer av vår overflod eller vår fattigdom, enten det er et ord av medfølelse eller et offer av tid og evner.

Slik sier apostelen her: «For slike offer er til behag for Gud.» Apostelen Peter taler om de samme åndelige offer og kaller dem «slike som er Gud til behag ved Jesus Kristus» (1 Pet 2,5). Og når Paulus nevner pengegaven som filipperne hadde sendt, sier han: «Den er en vellukt, et offer som Gud gjerne tar imot og som er til behag for ham» (Fil 4,18).

La ikke et ensidig syn på rettferdiggjørelsen ved tro, eller vår skjulte latskap og egenkjærlighet, frata oss denne svært trøstende og oppmuntrende læren i Skriften: at Gud ser med glede på både våre ord og våre gjerninger, vår lovsang og våre gaver og vår tjeneste for de fattige og for Guds hus, og at han tar imot dem.

Lovprisning og gjerninger har altså en virkelig verdi i seg selv, ikke bare som bevis på vår tro, men som virkelige offer, båret fram

---

stillingen kaller deg til å gå ut utenfor leiren og bære Kristi vanære, til å skille deg fra det som eldes. Det ligger svært nær å tenke på at Kristus i oppfyllelsen gir oss sitt kjød, som i sannhet er mat, og sitt blod, som i sannhet er drikke. Men dette henger sammen med påsken, som er det mest omfattende offerforbildet, og hører etter vår mening ikke med i apostelens bevisførsel her.

ved Jesus, og som offer Herren tar imot og har behag i. Når Gud har tatt bort all vår misgjerning og tatt nådig imot oss, da bærer vi fram, for å bruke profeten Hoseas talende uttrykk, «våre leppers okser» (Hos 14,3). Sangen er bare det ytre uttrykket for den indre lovprisningen og for hele bekjennelsen av Kristus i ord og liv.

Den første lovsangen finner vi i 2. Mosebok, for det er forløsningen som fører til lovsang. I paradiset kunne mennesket synge for Gud, Skaperen, og sammen med englene gi Herren ære og takk. Men etter syndefallet kunne syndere bare prise ham ved den forløsende nåde.

I Egypt, trellehuset, hørtes tårefulle sukk og inderlige bønner. Den store natten med påskelammet ventet Israel i høytidelig stillhet, fylt av ærefrykt. Ved Rødehavet steg et uuttalt angstrop opp fra Moses' hjerte. Men til sist kom den fullbyrdede forløsning. Rødehavet skilte Israel fra Egypt, det gamle var forbi, og «da sang Moses og Israels barn denne lovsangen for Herren: Jeg vil lovsynge Herren, for han er høyt opphøyet» (2 Mos 15,1).

Dette er vår sang: «Vårt påskelam er slaktet, Kristus» (1 Kor 5,7), Kristus vår Herre er oppstanden. Måtte vi på denne dagen, som Gud har gjort, virkelig fryde oss og glede oss! (*Sal* 118,24.) For han som døde for oss, lever nå i all evighet.

Det er godt å takke Gud, å skue Herrens skjønnhet og glede seg i ham, vår uforanderlige, trofaste og evig velsignede Gud. Denne takknemligheten er et offer til Herren. Han har behag i det. Jesus spør fremdeles: «Var det ikke ti som ble renset? Hvor er da de ni?» (Luk 17,17). Jesus elsker å høre lovsangens røst. Sju ganger om dagen, stadig, la oss prise Gud!

Det hjertet som priser Gud, er utfridd fra engstelig bekymring og innadvendt tungsinn. Det hjertet som priser Gud, er som templet fylt med Guds herlighet. (*1 Krøn* 22,5.) Lovprisningen er himmelen på forhånd. I lovprisningen slutter vi oss allerede nå til englene og de fullendte hellige.

Hvor rikt lovpriste ikke apostelen Paulus! Brevene hans er fulle av takk og lovprisninger. Hjertet hans takket alltid og ga Gud æren. Tenk bare på denne mannen, som i likhet med sin guddommelige Mester var en smertenes mann, vel kjent med sykdom.

Fra den timen Jesus viste seg for ham, fra de tre dagene da Gud handlet med hans sjel på en så overveldende og inngripende måte –

da hele hans tidligere liv, rettferdighet og styrke ble tatt fra ham, og han ved å dø bort fra loven ble levende for Gud –, hva var hele hans liv på jorden annet enn å ta opp korset og følge Jesus?

Han ble hatet av Israel, som han elsket så dypt. Han ble forfulgt, spottet, fengslet og pisket. Han levde i fattigdom og slit, i farer til lands og til vanns, med byrden av alle menighetene på sitt prestelige hjerte. Han ble mistenkt av jødekristne, bedrøvet og hindret av splittende og egenrådige disipler. Han var uten trøsten av hustru og barn og dro fra by til by med denne ene vissheten: at lenker og trengsler ventet ham overalt.

Kan du se for deg denne bønnens mann, som våket og gråt og ba av hele sitt hjerte for det vantro Israel og for kristne som ikke var trofaste? Denne ensomme, lidende mannen med sin brennende sjel og sitt slitne legeme, som bar Herren Jesu merker, med hele verden mot seg og med martyrdøden foran seg? Å, se da hvordan han midt i alt dette stadig bar fram lovprisningens offer! (Fil 2,17; 4,4.) I hjertet hans er det sang. Han fullfører sitt løp med glede, og av sin sjels overstrømmende takknemlighet skriver han til alle de kristne menighetene: «Gled dere i Herren alltid! Igjen vil jeg si: Gled dere!»

Lær av ham å alltid bære fram lovprisningsoffer til Gud, det er frukt av lepper som priser hans navn.

Vi priser Gud når vi forkynner hans navn. Forkynnerens bønn er: «Herre, lat opp mine lepper! Så skal min munn kunngjøre din pris» (Sal 51,17). Jeg priser Gud når jeg forkynner Jesus, synderens Frelser, Ypperstepresten, de helliges forbilde og glede. (*Noen menigheter får høre at de er forkynnende menigheter og ikke bedende. La oss huske at sann åndelig forkynnelse også er å prise Gud og kunngjøre hans navn.*)

Å bekjenne og å prise er Guds folks forrett: å vise verden at vi har fred, at vi gleder oss, at himmelen er vårt hjem alt nå, og at Gud er vår sang i sorg og i medgang. Vi skal alltid prise Gud. Når kristne er i dyp sorg og blir kalt til å gjennomgå store prøvelser, blir det ofte gitt dem å glede seg i Gud og prise ham som er god, og hvis miskunn varer til evig tid.

Mange av Davids mest jublende sanger ble skrevet i timer med forfølgelse og nød. De kristne som har minst lovprisning, er ikke de lidende, de fattige, de sengeliggende og de plagede, men de som har

en jevn og lett vei gjennom livet, som glir inn i en slapp og matt vane, og hvis hjerter glemmer Herren og hans underfulle kjærlighet.

Et glad hjerte er også et gavmildt hjerte. Når vi priser Herren, den rike giveren, og takker ham for hans nådegaver – gaver så ufortjente, dyrebare og rikelige –, blir hjertene våre rause. Vi skal ikke glemme å gjøre godt og dele med andre. Vi skal heller være ivrige etter å finne de gode gjerningene som Gud har lagt ferdige for oss, så vi kan vandre i dem, og etter å finne de fattige og trengende, Kristi ringe og plagede lemmer, så vi kan hjelpe og oppmuntre dem.

Slike offer har Gud behag i. Han ser i dem vår takknemlighet og kjærlighet, en åpenbaring av Ånden fra hans egen Sønn, som ble fattig for vår skyld. Når vi blir «rike også i dette kjærlighetsverket» (2 Kor 8,7), skal Guds velsignelse komme rikelig over våre sjeler, og vi skal høste en rik avling av åndelig frukt.

La oss granske og etterligne eksemplet til den første menigheten i Jerusalem. De ble fylt av Ånden, de gledet seg og lovet Gud, og de lot ingen av sine lemmer mangle noe. Slik var de velsett av folket, Herrens skjønnhet var over dem, og Herren la hver dag nye til menigheten. (*Apg* 2,44–47.) Gransk apostelen Paulus' formaning til korinterne om nådegaven å gi – så inntrengende, så kjærlig, så full av evangeliet. «Gud være takk for sin usigelige gave!» (2 Kor 9,15) er både avslutningen og grunnlaget og midtpunktet for formaningen hans. (*2 Kor 8 og 9. To vakre og viktige kapitler.*)

Lovprisningens offer og de gode gjerningers offer kan bare bæres fram «ved ham», ved Kristus. («*Ohne Loben und Lieben vergeh keine Stunde*» – *la ingen time gå uten lovprisning og kjærlighet*.) Alle offer i den gamle pakts tid hvilte på soningen ved syndofferet som den grunnvollen de ikke kunne være uten.

På samme måte er det bare Guds barn som har fått tilgivelse, som nå bærer fram lovprisningens offer, bekjenner Kristi navn og forkynner hans sannhet, og som bærer fram takkoffer for Gud ved å tjene de hellige, gjøre godt mot alle mennesker og hjelpe menighetens misjonsarbeid. Begge disse offer hviler på Kristi ene og eneste offer og springer ut av et fornyet hjerte. Både lovprisningen og gjerningene er Åndens frukt, båret av de levende grenene. Og slik er det ved Kristi forbønn at de stiger opp til Faderen og er til behag for ham.

Kapittel 24. Apostelen Paulus' formaninger og velsignelser (fortsatt)

Hebr 13,17–25

Lærerne og veilederne blir igjen anerkjent, og hebreerne blir formant til å være lydige mot dem og rette seg etter deres lære og ledelse, til å ta hensyn til deres særpreg og til å gjennomføre deres ønsker og ordninger med villig sinn. For slik blir Gud æret og menighetens vel fremmet. Hyrdene våker over deres sjeler som de som skal avlegge regnskap for sin forvaltning. Deres ansvar for Gud er stort, og arbeidet deres for dere er uopphørlig og fylt av omsorg. Dere kan godt møte dem med tillit og et mottakelig sinn og stole på at rådene deres er frukt av ettertanke, bønn og erfaring.

Ingenting tar motet fra en hyrde mer enn at de kristne ikke svarer på hans råd, hans bønner og hans planer. Da vender han tilbake fra sitt arbeid til Gud, ikke med glede, men med sukk og tårer, med klage og sorg. «Det vil ikke være til gagn for dere.» De hindrer og forsinker bare den velsignelsen som ellers ville ha kommet til deres hjerter, hjem og nabolag. (*Vers 7 og 17 viser at det fantes en fast tjeneste, at det i menigheten var anerkjente og faste lærere og hyrder, og at ikke bare deres nådegaver, men også deres embete ble anerkjent.*)

«Be for oss!» Dette er typisk for Paulus. Ingen annen apostel skriver slik og ber om menighetens forbønn. (*Rom* 15,30; *Ef* 6,19; *Kol* 4,3; *Filem* 22; 1 *Tess* 5,25; 2 *Tess* 3,1.) Det er svært lærerikt og rørende å se hvor stadig og inderlig apostelen ber menighetene om å be for ham: at det må bli gitt ham ord, at Herrens ord må ha fritt løp og bli æret, at han må bli bevart midt i forfølgelsen fra de vantro, og at han må få komme tilbake til brødrene.

Han som arbeidet mer enn de andre apostlene, og som hadde fått så mange nådegaver, synes å ha hatt den største lengsel etter medfølelse, hengivenhet og fellesskap, og den mest levende overbevisning om at det bare er Gud som gir vekst, og at det ikke skjer «ved makt og ikke ved kraft, men ved min Ånd, sier Herren» (Sak 4,6).

Av alle apostlene var Paulus den mest kjærlige og ømhjertede, den mest broderlige, faderlige og moderlige. «Vi var milde iblant dere, som en mor når hun varmer sine barn. I inderlig kjærlighet til dere ville vi gjerne gi dere ikke bare Guds evangelium, men også vårt eget

liv. For dere var blitt oss kjære» (1 Tess 2,7–8). Og ingen var mer villig til å være ingenting, ja, til å bli regnet som «avskum for alle» (1 Kor 4,13), for at Kristus alene skulle bli opphøyd.

Det han sier om «en god samvittighet», er svært rørende. Hele hans liv som apostel er den beste forklaringen på det. Avskjedstalen hans til de eldste i Efesus viser at «tårer» var det karakteristiske ved hans tjeneste (Apg 20,31). Men den viser også det høye mål av redelighet, uegennytte og ulastelighet som han, i likhet med Josva og Samuel, alltid strakte seg mot.

Han ber særlig om forbønn for seg selv, for at han «så meget snarere må bli gitt tilbake» til dem. Av dette uttrykket går det klart fram at han hadde vært hos dem før, at han ønsket og hadde til hensikt å komme til dem igjen, men at dette avhang av omstendigheter som enten kunne forsinke eller framskynde hans gjensyn med dem. Han ber dem be om at han må bli satt fri.

Vers 20–21. Apostelen avslutter med en velsignelse som er svært omfattende, og som på en måte er et sammendrag av hele brevet.

«Fredens Gud» er også et uttrykk som er typisk for Paulus. Det forekommer ikke i noen annen bok i Det nye testamente, men i Paulusbrevene møter vi det ofte. (*1 Tess 5,23; 2 Tess 3,16; 2 Kor 13,11; Rom 15,33; 16,20; Fil 4,9.*)

1. Fredens opphav. Fra evighet av fattet Gud i seg selv en rådslutning om fred. Og da strid og elendighet kom inn i verden på grunn av synden, trøstet Herren alltid sitt folk med løftet om forløsning: «For jeg vet de tanker jeg tenker om dere, sier Herren. Det er fredstanker og ikke tanker til ulykke» (Jer 29,11).

Da tiden var fullkommet, kom Jesus, fredsstifteren. Han kunngjorde Guds kjærlighet og forkynte et nådens år fra Herren. Og da straffen lå på ham for at vi skulle ha fred, gjorde Faderen fred ved blodet på hans kors. Jesus selv er vår fred. Men det er fredens Gud som ga Jesus, og som ved hans soning gjorde fred og forlikte alle ting med seg selv. For alt er av Gud. «Det er hans verk at dere er i Kristus Jesus» (1 Kor 1,30), og ved ham er Jesus blitt alt i alle for oss. Ånden leder oss til å se fredens Gud i og gjennom en korsfestet og opphøyd Forløser.

Fred betyr ikke bare ro og hvile for samvittigheten og hjertet, bygd på Guds rettferdighet. Det betyr også at vi blir gjort friske og hele

igjen. Eller rettere: Siden Gud i Kristus gjør alle ting nye, er det ikke en gjenopprettelse til Adams tilstand i uskylden, men en nyskapelse av oss etter hans bilde.

Dette synes å være grunnen til at apostelen knytter navnet «fredens Gud» til vår helliggjørelse, til at vi blir gjort lik Jesus: «Må han selv, fredens Gud, hellige dere helt igjennom, og må deres ånd, sjel og legeme bevares fullkomne, ulastelige ved vår Herre Jesu Kristi komme!» (1 Tess 5,23). Og likeså i vårt avsnitt: «Fredens Gud … må han gjøre dere dyktige til alt godt, så dere kan gjøre hans vilje.»

Fredens Gud kan ikke ha noen annen hensikt enn vår fullkomne salighet og herlighet, at vi skal bli likedannet med hans Sønns bilde. Denne hensikten blir oppfylt i Jesus og ved hans dyrebare blod. Vår fred er fullkommen i det øyeblikket vi tror på Jesus. Vår fred blir fullendt når vi blir stilt fram for Faderen ved vår Herres komme. På samme måte ser vi ennå fram til vår frelse og vårt barnekår. (*1 Pet 1,5.9; Rom 8,23.*)

2. Jesus er kanalen for freden. Vår Herre Jesus var påskelammet på Golgata. Fra det øyeblikket var vår fred kjøpt, og vi ble gjort ett med vår Stedfortreder. Lammet som ble slaktet, er også den gode hyrde som ga sitt liv for sauene. Han er ikke bare den gode, sanne og ekte Hyrde. Han er også den store Hyrde, den mektige og opphøyde, den eneste, som fører flokken ut av graven og inn i den himmelske herlighet.

Her blir han stilt opp mot Moses: «Da tenkte hans folk på de gamle dager, på Moses: Hvor er han som førte dem opp fra havet med ham som var hyrde for hjorden?» (Jes 63,11). Vi leser også: «For ditt paktsblods skyld vil jeg også fri dine fanger ut av brønnen som det ikke er vann i» (Sak 9,11).

Gud førte ham ikke bare opp igjen, men helt opp i himmelen. For Jesus vendte ikke tilbake til sin fornedrelses og sitt kjøds dager. Han ble forherliget, og han steg opp høyt over alle himler for å fylle alle ting. Det er Gud som har oppreist og opphøyd ham, og oss med ham. Slik har Gud skapt fred og fullkommenhet.

3. Gud virker i oss. Har vi slik løftet oss opp til tanken på fredens Gud, Forløseren og Gjenoppretteren, som ved Jesu lidelser og ved hans blod har utfridd oss fra alt ondt og oppreist oss med Kristus til et nytt, åndelig og endeløst liv, da kan vi forstå velsignelsen: at Gud skal

virke i oss både å ville og å virke til hans gode behag (Fil 2,13). Vi blir ydmyket når vi kjenner våre overtredelser, våre synder av uvitenhet og unnlatelse, og fremfor alt syndigheten i vår gamle natur.

La oss bli løftet opp av Guds nåde. Riktignok sukker vi under byrden i dette teltet, men vi gleder oss i Gud. Herren virker i oss. Han gir gode ønsker, sanne bønner, levende ord og gjerninger. Han gjør oss i stand til gjerningene i tiden, slik han gjorde gjerningene i stand for oss i evigheten. Han virker i oss det som er godt i hans øyne, for det som er født av Ånden, er ånd.

Begeret med kaldt vann til en disippel, gaven av takknemlighet og godhet som ble sendt til Paulus, Onesiforus' besøk hos fangen, ordet talt i rette tid til den tankeløse eller den plagede, kjærligheten til barna våre og oppdragelsen vi gir dem, en vandring i selvtukt hjemme og ute i verden, den trofaste og flittige utførelsen av pliktene i vårt jordiske kall – alt dette er begynt i oss, ført videre og fullført ved Guds nåde, ved hans Hellige Ånd, og det er godt i hans øyne.

Vi må nok være klar over våre feil og synder, men la oss glede oss over vår himmelske Fars barmhjertighet. Han ser med glede på alle ord, følelser og gjerninger som Ånden har virket.

Og alt blir virket ved Jesus Kristus. For han er vårt liv og vår styrke. Bare når grenene blir i ham, kan de leve og bære frukt. Ånden i oss er ikke en erstatning for Kristus, men bindeleddet mellom Herren og oss. Slik virker den guddommelige kraften i oss rett og slett ved vår tro på Jesus.

Støtt deg da til Jesus, og du skal seire over synden. Stol på ham, og du skal få ny kraft. Se med troens øye til Herren, og du skal ikke bare få budet, men også sinnet og kraften til å lyde det. Du skal ikke bare se forbildet, men bli likedannet med hans bilde.

Apostelen kaller brevet sitt «formaningens ord» (13,22). For hele veien var målet hans å formane hebreerne til å bli stående fast, til å gi akt på «den apostel og yppersteprest som vi bekjenner» (Hebr 3,1), til å leve ved tro og til å glede seg i håpet om Guds herlighet.

Skriftens formaning bygger på læren, eller rettere på Guds åpenbaring i Kristus Jesus. All Skriftens lære er praktisk, og bare Skriftens lære er praktisk, for gudsfrykt kan bare vokse fram av at vi ser, tror og elsker Gud i Kristus. Hele Skriften er gitt oss for at vi skal være satt i stand til all god gjerning, styrket til hver plikt og væpnet mot enhver

fristelse. Ingen lære er rett forstått hvis den ikke taler til samvittigheten og hjertet, og hvis den ikke setter preg på vår vandel og ferd. Å skille livet fra læren er å skille livet fra Guds åpenbaring, fra Kristus. Og er ikke han vårt liv?

Men slik dette formaningens ord kommer fra sannhetens klare luft, kommer det også fra kjærlighetens milde luft. Som i Romerbrevet befaler ikke Guds budbærer, men ber. Guds barmhjertighet selv er den drivkraften som griper hjertet, og den styrken som bærer lydigheten (Rom 12,1).

Apostelen ber om at de må ta vennlig og kjærlig imot hans ord. I Romerbrevet skriver den store apostelen på samme måte, i den ånd av ydmykhet og saktmodighet som preget ham: «Likevel har jeg til dels skrevet noe djervt til dere, for å påminne dere ved den nåde som er gitt meg av Gud» (Rom 15,15).

Han kaller formaningen kort, «i all korthet», ikke med tanke på hvor langt brevet er, men på forholdet mellom brevets lengde og det omfattende og opphøyde emnet det behandler. Han måtte legge hele emnet om det himmelske yppersteprestedømmet fram for dem, og dette veldige og storslåtte emnet prøvde han å legge fram kort, for ikke å sette deres tålmodighet på for hard prøve.

Vers 22–25. Med velsignelsen er brevet avsluttet, akkurat som i 1 Tess 5,23. Brevformen er tatt i bruk litt etter litt. De siste versene har helt og holdent form av et brev. Apostelen bruker første person entall og henvender seg helt personlig til leserne.

Vers 23. Han oppmuntrer dem med nyheten om at Timoteus (som han elsket så høyt, og som han gjerne nevner i sine brev) var blitt løslatt. Han håper å få se dem sammen med ham, hvis han kommer snart. Det ser ut til at apostelen allerede hadde forlatt Roma og lengtet etter å legge ut på reisen fra Italia til dem som fikk dette brevet. Han sender dem hilsener fra brødrene i Italia.

Vers 24. Apostlene, og særlig Paulus, retter sine brev til folket heller enn til lærerne og de eldste. (Fil 1,1.) De skriver til alle, også til kvinner, barn, tjenere og unge. (Ef 5,22; 1 Joh 2,18; 2 Joh 1; 1 Pet 3,8; 5,5.) Paulus sender en hilsen til Arkippus gjennom kolosserne. (Kol 4,17.) Slik også her.

«Dette brevet, som inneholder fast føde for de fullkomne, er rettet til hele menigheten. Om noen del av Skriften skulle holdes borte fra

vanlige folk, skulle en tro at det måtte være dette brevet. Apostlenes skrifter ble lest i den offentlige forsamlingen, like så vel som profetene. Hvor mye mer bør det da nå være opp til enhver å lese dem etter som han trenger det?» (*Bengel. Svært betimelige ord i vår tid, da presteveldet gjør seg gjeldende.*)

Den avsluttende velsignelsen, «Nåden være med dere alle», er felles for alle de (tretten) brevene til apostelen Paulus. «Hilsen med min, Paulus' hånd. Dette er et tegn i hvert brev. Slik skriver jeg: Vår Herre Jesu Kristi nåde være med dere alle!» (2 *Tess* 3,17–18.) Uttrykkene varierer noen ganger litt, men innholdet i alle hans avslutninger er det samme: «Nåden være med dere alle.»

Apostelen nevner altså denne avsluttende velsignelsen, og ikke at navnet hans står i begynnelsen, som det tegnet et brev fra ham kan kjennes på. Og vi ser at brevene fra Peter, Johannes, Jakob og Judas slutter med helt andre ord. (*Helt andre. Gjør deg den umaken å sammenligne Jak* 5,20; 1 *Pet* 5,14; 2 *Pet* 3,18; 1 *Joh* 5,21; 2 *Joh* 13; 3 *Joh* 14 *og Jud* 25. *Er dette tilfeldig*?) Kan vi da ikke se dette som enda en bekreftelse på at Paulus har skrevet vår bok?

«Nåden være med dere alle! Amen.»

Dette er det mest omfattende, det beste og det kjæreste ønske. Nåden bringer frelse. Nåden har i seg alt som tjener til liv og gudsfrykt. Av nåde er vi frelst. Ved nåden står vi, i nåden gleder vi oss, og nåden skal ende i herlighet. Måtte Faderens frie, ufortjente, grenseløse og altomfattende kjærlighet i Herren Jesu Kristi blod, den evige pakts blod, som ble utøst til forløsning for skyldige og hjelpeløse syndere, være med oss ved Den Hellige Ånds kraft! Ved Jesus og i Jesus sier vi amen. For han er Amen, han i hvem alle Guds løfter er beseglet.

«Soningsverket er fullført, / offerlammets blod er utøst, / og nå er Jesus gått bort / for å føre sitt folks sak. / I himmelen står han som deres store yppersteprest / og bærer deres navn på sitt bryst.

Intet tempel gjort med hender / er stedet der han gjør tjeneste. / I selve himmelen står han, / et himmelsk prestedømme er hans. / I ham er alle lovens skygger / oppfylt, og nå viker de.

Og selv om han for en tid / er skjult for menneskers øyne, / venter hans folk å se / sin store yppersteprest igjen. / I strålende herlighet skal han komme / og hente sitt ventende folk hjem.»

Tillegg

Hvem skrev Hebreerbrevet?

1. Dette spørsmålet er svært interessant, men vi må ikke overvurdere betydningen av det. Det er Guds Ånd som gir hver del av Skriften dens myndighet, ikke egenskapene og anseelsen til det menneskelige redskapet, den som førte pennen.[1]

Om dette brevets plass i kanon er det ingen tvil. (*Owen, bind 1; Delitzsch, Hofmann m.fl. i deres innledninger.*) Det har vist seg for Kristi menighet som gitt ved inspirasjon, som et brev med en lære av underfull dybde og høyhet, og med alle kjennetegnene på Guds ord. Hvem som enn skrev denne delen av Skriften, er dens myndighet og verdi den samme. (*Sml. mine bemerkninger i bind 1, s. 14–16.*)

2. Brevet begynner uten den vanlige hilsenen fra forfatteren og er mer i stil med en avhandling (det minner oss om begynnelsen av Johannes' første brev). Men i det siste kapitlet, som går over i brevform, taler forfatteren om seg selv som en leserne kjenner, og legger fram for dem personlige behov og bønner. Det er tydelig at han ikke ønsket å være ukjent for dem. (*Mot Calvins bemerkning i hans innledning til Hebreerbrevet.*)

Men han synes å ha hatt grunner til å holde seg selv i bakgrunnen og vinne lesernes velvilje for sin bevisførsel som noe som kom fra en kristen bror og venn, og ikke fra en som hadde en embetsstilling med myndighet i menigheten. (*«Hedningenes apostel ønsket ikke å henvende seg anonymt til jødene, men han ville legge sin apostoliske myndighet til*

[1]Betegnelsen «hebreere» brukes om jøder, om israelitter, uten tanke på hvor de bodde, for eksempel i Fil 3,5 og 2 Kor 11,22. I Apg 6,1 og 9,29 blir de stilt opp mot de greskspråklige jødene, hellenistene. Ifølge Lightfoot ble jøder som bodde i Judea, kalt hebreere, og jøder som bodde blant grekerne, hellenister. Det er vanlig å anta at brevet ble sendt til jøder i Israels land.

side og føre bevis for jødene ut fra de grunnsetningene de selv godtok.» – Mandeville, Horae Hebraicae, *s. 6.)* Det ville være vanskelig å forklare dette uten å anta at apostelen Paulus er forfatteren.

Det er feil å kalle brevet anonymt når vi i kapittel 13 leser så klare tegn på at forfatteren regner med at leserne vet hvem han er.

3. Den eneste overleveringen fra oldtiden om dette brevet er at det ble skrevet av apostelen Paulus. Lærerne i den aleksandrinske skolen kjente ingen annen overlevering, og Origenes sier tydelig at de gamle overleverte brevet som et brev fra Paulus. Han innrømmer at tankene er Paulus' og underfulle, og at de står på høyde med de anerkjente apostoliske skriftene. Men han mener at stilen mangler det preget av å være «ulærd i talekunst» som apostelen Paulus selv vedgår (2 Kor 11,6).

Denne forskjellen i stil la allerede Klemens merke til. Han forklarer den med at brevet skulle være omhyggelig oversatt av Lukas fra en hebraisk grunntekst. Origenes tilskriver tankene apostelen Paulus, men sier at sannheten om hvem som faktisk skrev brevet, ikke kunne fastslås. Og nettopp ved denne innrømmelsen viser han at overleveringen bare nevnte ett navn klart og bestemt i forbindelse med brevet, nemlig apostelen Paulus. *(Klemens fra Aleksandria tilskriver det uttrykkelig apostelen Paulus og viser til Pantaenus, lederen for kateketskolen midt i det andre århundre, som forklarer Hebr 2,3 ved å se Kristus selv som apostelen som ble sendt til jødene.)*

4. De vanskelighetene den vestlige kirke hadde med brevet, kom delvis av at novatianerne og arianerne tolket noen steder i det feil. Men etter mer samkvem med den østlige kirke, og gjennom Hieronymus' skrifter, ble det tatt imot som apostolisk – av de fleste som skrevet av Paulus –, om enn ikke med den samme fulle overbevisning som i øst.

Innvendingene mot at Paulus skrev brevet, gjelder **(a)** læren, eller innholdet, og **(b)** brevets stil og ordvalg.

(A)

1. Før vi ser på de påståtte forskjellene i lære mellom vårt brev og de (andre) brevene fra Paulus, må vi merke oss at de som er mot at Paulus skrev brevet, i alminnelighet innrømmer at læren i brevet ligger svært nær Paulus' lære og må være skrevet av en mann som tilhørte den paulinske lærelinjen. Derfor har noen tilskrevet det Lukas. Denne innrømmelsen er viktig, for den gjør spørsmålet til dette:

Finnes det grunner som forklarer de (mindre) forskjellene i måten å se og legge fram sannheten på, som vi møter i dette brevet?

2. I andre brev har læren om rettferdiggjørelsen ved tro en framtredende plass. Her blir leseren ikke vist til motsetningen mellom lov og evangelium, gjerninger og nåde, men mellom forbilde og oppfyllelse, den jordiske helligdommen og den himmelske helligdom, den midlertidige ordning og den evige pakt. Det er et faktum, men grunnen er like klar. Hensikten med hele brevet var å vise at selve virkeligheten og oppfyllelsen var kommet i Kristus, for at hebreerne i sine særlige og vanskelige kår skulle holde ut i troskapen mot Frelseren. Spørsmålet om loven, slik det ble drøftet i den hedningkristne menigheten i Galatia, står ikke for forfatteren.

Det er sant at læren om rettferdiggjørelsen ved tro var et sentralt og kjært punkt i Paulus' forkynnelse. Men så lenge det ikke står noe som strider mot denne sannheten, kan vi ikke undre oss over at han ikke alltid trekker den fram. I de tjueni kapitlene i Korinterbrevene og i Tessalonikerbrevene nevner han den for eksempel knapt.

Men at et lignende syn på forholdet mellom den gamle og den nye ordning som det vi finner i Hebreerbrevet, er paulinsk, ser vi av Kol 2,17 og 2 Kor 3.

De andre brevene ga ikke anledning til å utvikle denne viktige siden av sannheten, som apostelen Paulus må ha vært fortrolig med. For hedningkristne voldte den ingen særlige vanskeligheter, og for dem ville en forklaring av hva den levittiske ordningen var og betydde, ha vært av mindre interesse og vanskeligere å forstå.

3. Dette forklarer at himmelfarten blir nevnt så ofte og med så stort ettertrykk, og ikke oppstandelsen. «Kristus i himmelen» er brevets store emne. Den fulle samstemmigheten mellom vårt brev og de andre brevene fra Paulus på dette punktet er behandlet i kapittel 1 i dette bindet.

4. Det stemmer med brevets mål og formål at «tro» blir tatt i den mest omfattende og grunnleggende betydning. Hebreernes vanskelighet og fare lå ikke i spørsmålet om gjerninger eller om å holde Mose lovs forskrifter.

Apostelens formaning er at de ikke skulle bli urolige fordi deres helligdom var *usynlig* og himmelsk, og deres arv *framtidig*. Den usynlige Kristus i himmelen og hans annet komme er de store gjenstandene for

troen som han holder fram for dem. Derfor står troen her ikke mot gjerningsrettferdighet, men mot vantro. Og beskrivelsen (om vi kan kalle det det) i Hebr 11,1 passer nøyaktig til lesernes situasjon. (*Og den er paulinsk, sml. Rom 4,20 og 2 Kor 4,18.*)

Men når Hebreerbrevet så fullt ut forklarer Kristi ene offer, den fullkomne syndenes forlatelse og retten til å gå inn i Det aller helligste, og stadig formaner leseren til å gi akt på Jesus og tre fram – hva er dette annet enn den samme sannhet om frelse av nåde ved tro, uten gjerninger? Hva er det annet enn den læren om troen som tillitsfullt tar imot Guds fullkomne gave og ser Guds evige og uforanderlige kjærlighet i Kristus Jesus? Frelsen som frimodig adgang til Gud ved Kristus er en framtredende tanke hos Paulus (Ef 2,18; 3,12; Rom 5,2).

At noen av Paulus' lærer mangler – som hva menighetens tid er, hedningenes forhold til Israel og de troendes forening med Jesus –, blir lett forklart ut fra brevets mål og formål. Og med dette henger det sammen et argument for at Paulus skrev brevet.

Apostelen sier om seg selv at han for jødene ble som en jøde (1 Kor 9,20). Han stilte seg på de jødiske troendes standpunkt. Vi har prøver på hvordan han forkynte evangeliet for jøder som ikke var omvendt, men bare dette brevet (om det er fra Paulus) viser hvordan han stilte seg til sine omvendte brødre. Vi undrer oss derfor ikke over at hele brevet så å si beveger seg på et lavere plan enn Efeserbrevet eller Johannes' evangelium og brev. Men samtidig er det tydelig for enhver oppmerksom leser at det bare kan være skrevet av en som selv hadde nådd det høyeste plan i kristen tanke og lære.

Det er ikke bare slik at ingenting i brevet strider mot Paulus' høyeste lære. Brevet er tydeligvis skrevet av en som kjente menighetens «hemmelighet» og hele Det nye testamentes lære om barnekåret, og som prøver å vise hebreerne ut fra deres eget ståsted den opphøyde Herre i himmelen, hans person og hans verk. Slik ville han holde dem trofaste mens de jordiske båndene, som Gud hadde fastsatt for en tid, var i ferd med å forsvinne. Dette punktet synes jeg er et svært sterkt paulinsk trekk.

Vi lytter tydeligvis til en som har Paulus' fulle kunnskap om «hele Guds råd» (Apg 20,27), og som stiller seg til hebreerne med den visdom og moderlige kjærlighet som er så særegen for ham. Vi kjenner ingen annen som kunne ha gjort dette. Vi har heller ikke noe annet brev til

jødekristne som svarer til Peters beskrivelse av en formaning skrevet av «vår kjære bror Paulus ... etter den visdom som er ham gitt». (2 Pet 3,15–16.)

(B)

Når vi nå vender oss til brevets særegne stil og ordvalg, og til uttrykk som tilsynelatende ikke kunne ha vært brukt av apostelen, legger vi merke til dette:

1. Hebr 2,3: «Denne frelsen, som først ble forkynt av Herren, ble stadfestet for oss av dem som hadde hørt ham.» Det blir påstått at apostelen Paulus ikke kunne ha skrevet slik. Men **(a)** om han skrev det, er utsagnet helt sant og riktig.

Apostelen Paulus ble riktignok omvendt av Herren Jesus selv og fikk ikke evangeliet fra mennesker. (Gal 1,12.) Likevel var det vitnesbyrdet fra øyenvitnene – som han før hadde hørt, forkastet og bekjempet – som Herrens åpenbarelse vendte hans sinn og hjerte til å ta imot. (*Hofmann*, Hebräerbrief, l.c.) Og ble det ikke «stadfestet» for ham av apostlene etterpå? Det finnes ikke noe uttrykk i dette verset som apostelen Paulus ikke kunne ha brukt.

Og mens ingenting i det strider mot hans apostelembete, finnes det **(b)** god grunn til at han (særlig i begynnelsen av dette brevet) ikke ønsket å tale med en apostels myndighet, men heller som en bror og venn. Her var et tilfelle av den typen han viser til i 1 Kor 9,2: «Om jeg ikke er apostel for andre.» Dessuten taler han i dette brevet om Herren Jesus selv som den apostel som ble sendt til Israel. (*Pantaenus*; *også Darby*, Synopsis, *bind* 5, l.c.)

2. Sitatene fra Det gamle testamente.

1. I dette brevet blir den menneskelige forfatteren alltid enten utelatt eller helt underordnet Skriftens store opphav og kilde. Forfatteren innleder sitatene med formler som «han sier», «Den Hellige Ånd sier» eller «Den Hellige Ånd vitner», eller han knytter sitatet direkte til Kristus, som i Hebr 2,12–13; 10,7 osv.

Spørsmålet er: Skiller denne måten å sitere på seg fra de (andre) brevene fra Paulus? Apostelen innleder ofte sitater med «Skriften sier», «som det står skrevet», «Jesaja sier» eller «David priser». (*Særlig i Romerbrevet og Galaterbrevet.*) Men mange steder siterer han akkurat som i vårt brev: Ef 4,8: «Derfor sier han», 5,14: «Derfor sier han» (NB

har her «Skriften»). På samme måte Gal 3,16; 1 Kor 6,16; 2 Kor 6,16–18; Rom 15,10–12.

Det er slett ikke noe upaulinsk i å sitere Skriften på denne måten. Hebreerbrevet har heller ikke et strengere syn på inspirasjonen av Det gamle testamente enn de andre brevene fra Paulus, for i likhet med sin guddommelige Mester vitnet han alltid helt klart på dette punktet.

Det stemmer imidlertid helt med brevets innledningsord, «Gud, som talte i profetene». Og når en henvender seg til hebreere, er det særlig naturlig at Skriftens guddommelige opphav og karakter blir anerkjent med slikt ettertrykk. (*Legg merke til «idet han … sier gjennom David», Hebr 4,7, slik som Rom 9,25: «Slik sier han det også hos Hosea».*)

2. Selve sitatene. Som vi kunne vente, er de flere enn i noe annet brev. (*Richter sier: «Det er omkring 88 steder fra Det gamle testamente som blir sitert eller vist til. Her er den sanne ‹typologi›. Bare her (i Det nye testamente) finner vi læren om det evige yppersteprestedømmet.»*)

Det var hans skikk å drøfte med jødene ut fra Skriftene (*Apg 17,2*), og i dette brevet er sitater stadig nødvendige. Han siterer som regel Septuaginta, den oversettelsen leserne kjente, men han føler seg ikke bundet av den. Noen ganger retter han den, andre ganger tilpasser han den slik at den stemmer med ånden og meningen i stedet. (*Noen av disse tilfellene har jeg vist til i foredragene. Sitatene er grundig drøftet i Delitzschs verk. Stier peker også på flere tilfeller der forfatteren av Hebreerbrevet retter Septuaginta. Den fyldigste behandlingen finnes kanskje i Hofmanns verk, der det også står et sammendrag (s. 522–523).*)

3. Det er blitt pekt på mange særtrekk i ordvalget og i setningsbygningen som skiller seg fra Paulus' stil. Noen uttrykk som er særegne for vårt brev, forklares av det særegne emnet, som «prest», «ypperste-prest», «hellige», «fullende» og «rense». Det finnes noen få upaulinske særtrekk både i ordvalget og i setningsbygningen. Lister over slike ord og konstruksjoner må siktes svært nøye, for noen ganger finner en tilsvarende bruk i Paulus' brev. En må også ta med motlisten over paulinske særtrekk i brevet. Det som blir igjen og taler mot at Paulus skrev brevet, synes lite. (*Sml. Hofmann*, Das Neue Testament, *bind 5, s. 121.*)

Bengel sier: «Pauli methodum ac stilum facile agnoscas» (Paulus' metode og stil kjenner en lett igjen). Lightfoot: «Selve stilen kan tyde på at den er skrevet av Gamaliels elev» (sitert utførlig i bind 1).

Det blir innvendt at stilen er rolig, rytmisk og jevnt holdt, at den har en viss eleganse og fullkommenhet som vi ikke finner i de andre brevene. Dette er egentlig den *eneste* innvendingen av noen vekt mot at Paulus skrev brevet.

Origenes merker seg at stilen er mer gresk, og savner i dette brevet det å være «ulærd i talekunst», som apostelen vedgikk (2 Kor 11,6). Men det er trukket altfor mye ut av dette utsagnet fra apostelen. Han talte ikke «med visdoms overtalende ord» (1 Kor 2,4). Hans våpen var ikke retorikk, kunstferdig bevisførsel og talekunst, laget for å fengsle og overtale. Han stolte på at Guds Ånd åpenbarte for tilhørerne de Guds ting som han forkynte. Men stilen i Paulus' brev er veltalende i ordets høyeste betydning. (*Owen, Hebreerbrevet bind 1, s. 40, avsn. 12, har interessante bemerkninger om Chrysostomos, Hieronymus og Beza på dette punktet.*)

Vi merker oss også at stilen i Efeserbrevet og Kolosserbrevet er rolig og uten den heftigheten, de dialektiske overgangene og de elliptiske konstruksjonene som vi finner i Romerbrevet og Galaterbrevet. For, som Hofmann godt sier det, hensikten var ikke å drøfte et stridsspørsmål med leserne, men å legge fram for dem i sammenheng det han ville at de skulle vite, og å legge dem på hjertet hva de burde gjøre.

Emnet for dette brevet var særlig storslått og majestetisk, og målet og hensikten var overmåte alvorlig og påtrengende: å hindre et endelig frafall. Forfatteren var fylt av den mest alvorlige omsorg og uro. Hjertet hans var fylt av den ømmeste kjærlighet til hans brødre etter kjødet, samtidig som han smertelig visste om deres fordommer og fiendskap.[2]

Kan vi under slike omstendigheter ikke vente en uvanlig høyhet, opphøydhet, rytme og jevn omhu i stilen? Vi har ikke noe annet brev å sammenligne det med.

Forfatterens mål var å gi leseren et sammenhengende og omfattende bilde av den opphøyde motsetningen mellom det ufullkomne

[2]Det viser hvordan selv framstående menn overdriver dette punktet om forskjellen i stil, når vi finner Alford bemerke at apostelens ironi, som kommer fram i noen av hans brev, ikke er å spore i Hebreerbrevet. Selvfølgelig ikke! Emnet, anledningen, forfatterens sinnsstemning, alt som har med brevet å gjøre, utelukker ironi og sarkasme. I Korinterbrevene er det ganske annerledes.

og midlertidige – men likevel herlige – forbildet og den fullkomne, evige og overveldende herlige himmelske virkeligheten. Det var helt nødvendig å legge fram for dem bevisførselen i sin enhet og fullstendighet. Derav formen som en avhandling. Derav det særegne ved stilen hans.[3]

For å oppsummere. Resultatet av disse bemerkningene er dette: Den eneste overleveringen fra oldtiden peker ut apostelen Paulus som forfatteren. At den tidlige vestlige kirke nølte med å ta imot brevet, kan forklares tilfredsstillende. Det finnes ikke noe uttrykk i brevet som apostelen ikke kunne ha brukt. Det er full samstemmighet i lære mellom vårt brev og de andre anerkjente brevene fra Paulus.

De forskjellige synsvinklene og tankekretsene blir ikke bare forklart av forfatterens hensikt, men peker heller mot apostelen som den som hadde de nødvendige forutsetningene, en høyere kunnskap og evnen til å tilpasse seg. Den forskjellen i stil som alle innrømmer, kan føres tilbake til emnets art og forfatterens særlige forhold til leserne. Bare på dette siste punktet, stil og ordvalg, kan vi innrømme at det står igjen en vanskelighet. Men de følgende betraktningene, som delvis alt er antydet, gjør antagelsen om en annen forfatter svært vanskelig og utilfredsstillende.

1. Alt taler sterkt for apostelen når vi husker hans store kjærlighet til Israel, hans dype kunnskap om Skriftene og hans evne til å tilpasse seg, til å være som en jøde for jødene og som en under loven for dem som er under loven.

Han hadde undervist menigheter av hedninger og blandede menigheter gjennom brev, og i den omfattende planen i hans lære synes det å mangle én del: forholdet mellom den gamle levittiske ordning og den nye, mellom forbilde og oppfyllelse. (Det blir antydet i 2 Kor 3 og Kol 2.) Et slikt brev er vårt brev – akkurat det vi ville vente og ønske fra ham. (*Bengel venter at dette brevet skal bli til stor velsignelse for Israel i framtiden, og at Apg 9,15 slik skal bli oppfylt.*)

2. Hvem er denne store ukjente? Luther foreslo Apollos. Ved første blikk er det en svært skarpsindig antagelse, for Apollos var veltalende og mektig i Skriftene, og som aleksandriner var han en dannet mann.

[3] Han kaller det et brev skrevet «i all korthet», fordi, som Hofmann påpeker, emnet var så rikt og stort og likevel måtte trenges sammen. For å nå sitt mål måtte hele brevet leses og høres så å si på én gang.

Men hva da med hentydningene i kapittel 13? Dessuten har synet i vårt brev ikke spor av den aleksandrinske åndeliggjørende metoden, men er «realistisk». (*Vi trenger Filon like lite for Hebreerbrevet som for apostelen Johannes' lære om Ordet*, Logos, *selv om slike sammenligninger – eller rettere motstillinger – mellom Det nye testamente og den filosofiske videreutviklingen av gammeltestamentlig lære er interessante og lærerike.*)

Andre har valgt Lukas, Paulus' følgesvenn, og det med grunner som kan høres rimelige ut. For hans evangelium og Apostlenes gjerninger stemmer med Paulus' særtrekk, og en har funnet noen uttrykk som ligner Lukas' i brevet. (*Dr. Brown siterer Chrysostomos, som sammenligner Lukas og Markus: Begge etterlignet sin lærer. Lukas etterlignet Paulus og strømmet over som en elv i flom, mens Markus etterlignet Peter, som la vinn på å være kortfattet.*)

Men i brevet er det en glød og kraft, en vedvarende energi både i tanke og følelse, som vi ikke finner noe annet sted enn i apostelens skrifter. De alvorlige og kjærlige formaningene som han avbryter bevisførselen med, som om han ikke kunne holde tilbake sin lengtende og bekymrede kjærlighet, og tonen av høytidelig og øm omsorg minner oss om apostelen som mer enn noen annen var fylt av Jesu Ånd, han som gråt over Jerusalem. Det minner om ham som led fødselssmerter for at Kristus skulle få skikkelse i menneskers hjerter (Gal 4,19), og som arbeidet for å stille hvert menneske fram fullkomment i Kristus Jesus (Kol 1,28).

3. Videre er det ikke bare en alminnelig samstemmighet med Paulus' syn på sannheten, som alle innrømmer. Det er også mange punkter med særlig likhet. (*Tholuck regner opp 44.*) Selve innledningsversene om Sønnens herlighet har en svært slående likhet med Kol 1,15–16. At Kristus ble opphøyd fordi han fornedret seg selv, at Kristus, etter å ha dødd én gang, nå er i hvile og herlighet, at han er over alle himler, at han går i forbønn for oss – disse sannhetene blir lagt fram på en måte og med uttrykk som ligner Romerbrevet og Efeserbrevet sterkt.

Synet på loven som en forberedende ordning og et mellomledd, som ikke kunne gi liv eller Ånden eller fullkommenhet, er særlig paulinsk, og Galaterbrevet melder seg stadig som en parallell og en illustrasjon. Måten han i Romerbrevet og Galaterbrevet argumenterer

på om Abraham, som levde *før* loven og ble rettferdiggjort ved tro *før* omskjærelsen, ligner hans argumentasjon om Melkisedeks forhold til Kristus.

Særegne for Paulus (i vårt brev og i andre) er uttrykkene *mesitēs* (μεσίτης, «mellommann») mellom Gud og mennesker, «fredens Gud» (Hebr 13,20), også *plērophoria* (πληροφορία, «full visshet»), *energēs* (ἐνεργής, «virksom») og *metechō* (μετέχω, «ha del i»), skillet mellom fast føde og melk, mellom de umyndige og det fullkomne (1 Kor 13), og flere andre punkter.

4. Ser vi nå på det siste kapitlet, kan de personlige hilsenene og bønnene bare tilskrives Paulus. (*Noen av de paulinske særtrekkene i dette kapitlet er alt påpekt.*) (1) «Be for oss» er særegent for Paulus' brev. (2) Vi vet fra Apostlenes gjerninger at de jødekristne mistenkte apostelen på grunn av hans syn på lovens forskrifter og skikker. (*Apg* 21,21.) Det er tydeligvis dette apostelen sikter til når han sier at han har en god samvittighet.

Stier spør med rette: «Hvem andre enn Paulus kunne skrive slik til jødekristne, uten å oppgi navnet sitt, og likevel forutsette både at de kjente ham og sto i et broderlig forhold til ham, slik at han kunne be om deres forbønn, og også en viss mistanke og tvil, som han synes det er nødvendig å møte ved å vise til sin samvittighet?» (*Sml. Apg* 24,16; 2 *Kor* 1,12.)

(3) Bare Paulus kunne skrive slik om «vår bror Timoteus» som sin følgesvenn og medhjelper.[4]

(4) Avslutningen (som alt påpekt) er helt forskjellig fra avslutningen i alle andre brev i Det nye testamente som ikke er fra Paulus. Som et segl stadfester den vår tro på at dette er brevet fra hedningenes store apostel, og at apostelen Peter sikter til det når han sier til de jødekristne: «Slik har også vår kjære bror Paulus skrevet til dere, etter den visdom som er ham gitt.» (2 *Pet* 3,15.)

[4]Når brevet ble skrevet, kan sannsynliggjøres ut fra følgende betraktninger: Forfatteren synes å ha vært, ikke i Roma, men et annet sted i Italia da han skrev det (Hebr 13,24), og dessuten å ha vært fri og hatt planer om å reise østover. Den løslatelsen han regnet med i Filipperbrevet, hadde funnet sted. Han hadde vært minst to år i Roma (Apg 28,30). Dette fører oss til år 63. Hofmann antar at Timoteus, som han hadde sendt til filipperne, var blitt fengslet på veien dit og senere løslatt. – Hofmann, *Hebräerbrief*, s. 393.

Om Adolph Saphir

1831–1891

Adolph Saphir (1831–1891) ble født i en jødisk familie i Pest i Ungarn. Faren var en lærd og from jøde, og sønnen vokste opp med Det gamle testamente. Gjennom den skotske misjonen blant jødene i Pest kom familien til tro på Jesus som Messias, og i 1843 ble de døpt.

Saphir studerte i Berlin og i Skottland og ble ordinert i den presbyterianske kirken i 1854. Etter noen år som misjonær blant jødene i Hamburg var han prest i England, blant annet i Greenwich og i Notting Hill i London. Han døde i London i 1891.

Saphir var en av de mest elskede forkynnerne i London på sin tid. Han kjente Skriften og den jødiske bakgrunnen fra innsiden, og han så Kristus i hele Det gamle testamente. Blant bøkene hans er «Kristus og Skriftene», «Den guddommelige enhet i Skriftene» og foredragene over Fadervår.

Utleggelsen av Hebreerbrevet er foredrag han holdt i London i 1872–1873. De kom ut i to bind i 1874–1876.

Ordforklaringer

Jehova – Jehova er en gjengivelse av Guds eget navn i Det gamle testamente, som på hebraisk skrives med de fire konsonantene JHVH (יהוה). Navnet betyr «Han som er», slik Gud selv forklarte det for Moses: «Jeg er den jeg er» (2 Mos 3,14). Navnet sier ikke bare at Gud er til, men også hvem han er for sitt folk: den uforanderlige, som er trofast mot sine løfter. Det vanlige ordet for Gud, Elohim (אֱלֹהִים), peker på ham som Skaperen og den Allmektige, og patriarkene kjente ham som El Sjaddai, den Allmektige. Men under paktsnavnet Jehova ble han kjent da han oppfylte løftene og førte Israel ut av Egypt (2 Mos 6,2–3). Dette navnet klinger også med i ordene om «han som er og som var og som kommer» (Åp 1,4; 1,8). Av ærefrykt sluttet jødene å uttale gudsnavnet og leste i stedet Adonai, «Herre». Derfor gjengir norske bibler JHVH med «Herren». Formen «Jehova» er en blanding av konsonantene i JHVH og vokaltegnene fra Adonai. Vokalene i Adonai er a–o–a (i-en til slutt er konsonanten j, ikke en vokal). Vokaltegnene ble satt under bokstavene JHVH for å minne leseren om å si Adonai. Den første vokalen i Adonai er en svært kort a, fordi den står under en strupelyd (alef). Under J, som ikke er en strupelyd, blir den samme halvvokalen til en enda kortere e: J-e-H-o-V-a-H. Senere ble dette lest rett fram som ett ord, og siden den siste H-en er stum, ble det «Jehovah», på norsk «Jehova».